T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
2021-YL-057

FAHRÎ'NİN HÜSREV Ü ŞÎRÎN'İ (GİRİŞ- İNCELEME- METİN- DİZİN)

HAZIRLAYAN
Berna DAĞ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Ali İhsan YAPICI

AYDIN 2021

T.C
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

… / … / 2021

İmza

Öğrencinin Adı ve Soyadı

ÖZET

FAHRÎ'NİN HÜSREV Ü ŞÎRÎN'İ (GİRİŞ- İNCELEME- METİN- DİZİN)

Berna DAĞ
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali İhsan Yapıcı
2021, XIX+812 Sayfa

Hüsrev ü Şîrîn, Hüsrev Perviz ile Ermen hükümdarının yeğeni Şîrîn arasında geçen bir aşk hikâyesidir. Doğu edebiyatında yüzyıllar boyunca işlenmiş ve birçok şair tarafından kaleme alınmıştır. Nizamî'nin *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi ise XIV. Yüzyıl Beylikler Dönemi sahasında Fahrî tarafından Aydınoğlu İsa Bey adına tercüme edilmiştir. H 768/ 1367 yılında tercüme edilen bu eser, Anadolu sahasında ilk *Hüsrev ü Şîrîn* olma özelliği ile önemli bir yere sahiptir.Döneminin dil özelliklerini yansıtan bu eser, günümüze tek nüsha olarak ulaşmıştır. Nüsha 1974 yılında Barbara Flemming tarafından ilim dünyasına tanıtılmıştır.

Fahrî'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'ini Barbara Flemming'in çeviri metni ışığında inceleyen bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel hatlarıyla XIV. yüzyılın siyasi, kültürel yapısı, Fahrî'nin hayatı ve *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi incelenmiş, ikinci bölümde eserin yazı çevrimi yapılmış, üçüncü bölümde ise dönemin dil özelliklerini çalışan araştırmacılara kolaylık sağlamak amacıyla dizin-sözlük hazırlanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Fahrî, Hüsrev ü Şîrîn, Eski Anadolu Türkçesi, Dizin.

ABSTRACT

FAHRÎ'S HUSREV U ŞÎRÎN (INDTRODUCATION-REVIEW-TEXT- INDEX)

Berna DAĞ
MSc Thesis at Turkish Language and Literature
Supervisor: Dr. Ali İhsan Yapıcı
2021, XIX+812 pages.

Hüsrev ü Şîrîn is a love story between Hüsrev Perviz and Şîrîn, the nephew of the Armenian ruler. It has been processed in Eastern literature for centuries and has been written by many poets. Nizami's masnavi *Hüsrev ü Şîrîn* was translated by Fahri on behalf of Aydınoğlu İsa Bey in the XIVth Century Principalities Period. This work, which was translated in H 768/ 1367, has an important place in Anatolia as it is the first *Hüsrev ü Şîrîn*. This work, which reflects the linguistic features of the period, has reached our day in a single copy. The copy was introduced to the scientific world by Barbara Flemming in 1974.

This study, which examines Fahrî's *Hüsrev ü Şîrîn* in the light of Barbara Flemming's translation text, consists of three main parts. In the first part, the political and cultural structure of the XIVth century, Fahrî's life and *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevi are examined in general terms, in the second part, the transcription of the work was made, in the third part, an index-dictionary was prepared in order to facilitate the researchers studying the language characteristics of the period.

KEYWORDS: Fahrî, Husrev u Şîrîn, The Old Anatolian Turkish, Index.

ÖN SÖZ

Doğu edebiyatında yüzyıllar boyu işlenen, Hüsrev-i Perviz ile Ermen melikesi Şîrîn arasında geçen bu aşk hikâyesini Türk edebiyatında ilk defa işleyen Altın Ordu sahasında Kutb'dur. Anadolu sahasında tercüme eden ilk şair ise Fahrî'dir. Hakkında pek bilgiye ulaşılamayan Fahrî'nin H 768/ 1367yılında Aydınoğlu İsa Bey adına tercüme etmiş olduğu *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi günümüze tek bir nüsha olarak ulaşmıştır. Şair hakkında edinilen bilgiler yalnızca mesnevisiyle sınırlıdır.

Barbara Flemming, Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz'de hocası Profesör Karl Süssheim'in kitapları arasında bulduğu eseri etraflıca incelemiştir. Nüshayı tanıtan bir makale yayımladıktan sonra 1974 yılında transkripsiyonlu metin ve tıpkı basımdan oluşan bir metni ilim alemine sunmuştur. Çalışmada yazma eserin sayfaları Barbara Flemming'in yapmış olduğu sıralama esas alınarak okunmuş olup yırtık ya da silinmiş sayfalarda okunamayan kelimeler yay parantez ( ), sonradan eklenen kelimeler ise köşeli parantez işareti [ ] ile gösretilmiştir.

Çalışma sürecimde tecrübe ve bilgi birikimini benden esirgemeyen, sorularıma sabırla cevap veren, saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ali İhsan Yapıcı'ya, süreç boyunca yardımlarını eksik etmeyen hocalarım Doç. Dr. Erkan Salan, Arş. Gör. Dr. Cihan Doğan ve Arş. Gör. Dr. Harun Kaya'ya, maddi ve manevi destekleriyle beni cesaretlendiren aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI v
ÖZET vii
ABSTRACT ix
ÖN SÖZ xi
İÇİNDEKİLER xiii
KISALTMALAR DİZİNİ xv
SİMGELER DİZİNİ xvii
YAZI ÇEVİRİMİ İŞARETLERİ xix
GİRİŞ 1
1. BÖLÜM 2
1. ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ 2
1.1. Selçuklu Dönemi Türkçesi 3
1.2. Beylikler Dönemi Türkçesi 3
1.3. Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi 4
1.4. Fahrî ve Hüsrev ü Şîrîn'i 5
1.4.1. Fahrî'nin Hayatı 5
1.4.2. Fahrî'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi 6
1.4.2.1. Mesnevinin İsmi 7
1.4.2.2. Telif Sebebi 7
1.4.2.3. Eserin Kime Sunulduğu 8
1.4.2.4. Yazıldığı Tarih 8
1.4.2.5. Beyit Sayısı 9
1.4.2.6. Eserin Vezni 9
1.4.2.7. Eserin Nüshası ve Nüshanın Çevirisinde Dikkat Edilen Hususlar 9
1.4.2.8. Eserin Başlıkları 10
1.5. Eserin Dil İncelemesi 12
1.5.1. Farklı Yazım Özellikleri 13
1.6. *Derleme* ve *Tarama Sözlüğü'nde* Bulunmayan Bazı Kelimeler 16
1.6.1. *Derleme Sözlüğü*'nde Bulunan *Tarama Sözlüğü*'nde Bulunmayan Kelimeler 16
1.6.2. *Tarama ve Derleme Sözlüğü*'nde Bulunmayan Sözcükler 17
2. BÖLÜM 18
2. METİN 18
3. BÖLÜM 457

3. DİZİN.....457
TARTIŞMA VE SONUÇ.....807
KAYNAKLAR 809
ÖZ GEÇMİŞ.....812

KISALTMALAR DİZİNİ

Ar. : Arapça

bk. :Bakınız

C. : Cilt

Far. : Farsça

H : Hicri

haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

S. : Sayı

Soğd. : Soğdca

T. : Türkçe

TDK : Türk Dil Kurumu

Yun. : Yunanca

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

SİMGELER DİZİNİ

+	İsim kök ve gövdelerini gösterir.
-	Fiil kök ve gövdelerini gösterir.
[ ]	Metne sonradan eklenen kelimeleri gösterir.
( )	Metinde okunmayan kelimeleri gösterir.
<	Bu biçimden gelir.
>	Bu biçime gider.

YAZI ÇEVİRİMİ İŞARETLERİ

آ ا	a-ā	ش	ş
آ ا	a, e, ı, i, u, ü	ص	ṣ
ء	ʾ	ض	ḍ, ż
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̱	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك گ	ñ, k, g
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	d̲, z̲	ن	n
ر	r	و	v, o, ö, u, ü, ū
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	ى ي	y, ı, i, ī
س	s		

GİRİŞ

Tarihî bir gerçeğe dayanan *Hüsrev ü Şîrîn* hikâyesini ilk olarak kaleme alan Firdevsî'dir. Fakat bu hikâyeyi klasikleştiren ve edebî anlamda ölümsüzleştiren Nizâmî-i Gencevî olmuştur. Anadolu sahasında ise ilk *Hüsrev ü Şîrîn* Fahrî'ye aittir. Fahrî eseri Aydınoğlu İsa Bey adına tercüme etmiştir. Eser Nizâmî'nin aynı adlı eserinden tercüme edilmesine rağmen Fahrî çevirisinde bazı ilave ve değişiklikler yapmış aynı zamanda bazı kısımları *Şehnâme*'den genişleterek esere hem tarihî hem de destansı bir nitelik kazandırmıştır. (Mazıoğlu, 1983: 91). Fahrî özellikle *Şehnâme*'den Hüsrev-i Pervîz'in hayatıyla ilgili kısımları almış ve eserden yaklaşık 1575 beyit tercüme etmiş veya bu beyitlerin anlamını yorumlamıştır (Kartal, 2000: 362).

Hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmayan Fahrî'nin varlığına ışık tutan bu eser aynı zamanda XIV. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dönemi yazı dilinin özelliklerini yansıtması bakımından önemlidir. Eser, Anadolu sahasında bu konuda yazılmış mesnevilerin ilki olma özelliği taşımaktadır. İlk olarak Barbara Flemming'in ilim alemine tanıttığı *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi üzerine yapılan çalışmalarda eserin söz varlığı tam manasıyla ortaya konmuş değildir. Bu çalışma ile eserin söz varlığını ortaya koymak ve Türk dili araştırmacılarına kolaylık sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde Eski Anadolu Türkçesi yazı dilinin dönemleri, Fahrî'nin hayatı ve Fahrî'nin *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisine değinilmiştir. İkinci bölümde Barbara Flemming'in oluşturmuş olduğu metin çevirisi ışığında *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi yazı çevirimi işaretleri ile aktarılmış, metnin aktarımında eserin aslına sadık kalmaya çalışılarak müstensih hatası olarak değerlendirilen kısımlar ve Barbara Flemming ile Özlem Güneş'ten farklılaşan yerler dipnot olarak gösterilmiştir. Üçüncü bölümde hazırlanan sözlük çalışmasıyla eserin kelime bilgisi, dil özellikleri ve arkaik kelimelerin varlığının ortaya konması amaçlanmıştır.

1. BÖLÜM

1. ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ

Eski Türkiye Türkçesi ya da Eski Anadolu Türkçesi olarak adlandırılan yazı dili, XIII. ve XV. yüzyılları arasında Anadolu ve Rumeli sahasında, temelini Oğuz-Türkmen lehçesinden alarak oluşmuş bir yazı dilidir (Korkmaz, 2005: 471). Oluşan bu yazı dili, Türk dili tarihinde de bir dönüm noktası niteliğindedir. XIII. yüzyıla kadar Orta Asya Türk devletleri kültürel yapısında önemli bir yer tutan Oğuz Türkleri, lehçeleri bakımından müstakil bir varlık gösterememiştir (Korkmaz, 2005: 471). Bu dönemde bağımsız bir yazı dili oluşturamamalarının bir sebebi de yine siyasi varlık bakımından bağımsız olmamaları olarak gösterilebilir.

X. Yüzyılda Moğol asıllı Kıtayların Moğolistan'daki Kırgız topraklarını işgal etmeleri ve hâkimiyet kurmaları Oğuzlar üzerinde de etkili olmuştur. Kıtayların baskısı sebebiyle Oğuzlar batıya doğru göç ederek Hazar sahillerine, Ural Nehri yakınlarına kadar yayılmışlardır. Kıtayların Moğolistan'dan Orta Asya'ya doğru uzanan istila hareketleri Oğuzların bu bölgede de kalmalarını zorlaştırarak güneye göç etmelerine sebep olmuştur. XI. yüzyılın ilk yarısında Gaznelileri mağlup ederek siyasi egemenliklerine son vermelerinin ardından İran'da Selçuklu Devleti'ni kuran Oğuzlar büyük bir siyasi güç elde etmiş oldular. Bu sayede Oğuzların Moğolistan'dan başlayan göç hareketi Önasya ve Anadolu'ya ulaşmış Oğuzların coğrafi olarak ana Türk bölgesinden ayrılışı gerçekleşmiştir (Akar, 2010: 20). Bunun sonucunda Oğuzcanın yazı dili hâline gelmesinde coğrafya değiştirmenin de bir etkisi olduğu görülmektedir. Hayat tarzlarında yaşanan değişimler dillerinde de görülmeye başlamıştır. Fakat fethettikleri yerlerde Arapçayı ilim dili, Farsçayı resmi dil olarak kullanmaya başlayan Oğuzlar, bu dönemde konuşma dillerinden bağımsız bir yazı dili ortaya çıkaramamışlardır (Akar, 2010: 20).

Siyasi ve askerî bakımdan güçlü bir topluluk olan Oğuzların bu dönemde milli yazı dili oluşturamamasının bazı dil içi ve dil dışı sebepleri vardır (Akar, 2018: 39). Dil içi sebep olarak Karahanlı yazı dilinin Türkistan'da hâlâ devam etmesi gösterilebilir. Bütün Orta Asya Türk toplulukları gibi Oğuzların da bu dili kullanmış oldukları öngörülmektedir. Dil dışı sebepler olarak ise siyasi sebeplerin ağır bastığı söylenebilir. Selçuklular hâkimiyet kurdukları topraklarda dilde seçicilik yapmak yerine İran'da hâlihazırda bulunan yazı dili Farsçayı

kullanmışlardır. Asıl amaçları yeni topraklarda hakimiyet kurmak olan Selçuklu Oğuzları, yeni bir yazı dilinin oluşturulmasını bir öncelik hâline getirmemişlerdir (Akar, 2018, 39).

"*Bu dönemde meydana getirilen eserlerde, Oğuz Türkmen lehçesi, kendi varlığını ancak bazı belirtiler halinde ortaya koyabilmiştir."* (Korkmaz, 2005: 471). Dolayısıyla Oğuz-Türkmen lehçesi bu dönemde karşımıza yalnızca bir konuşma dili olarak çıkmaktadır. Bu dönemin yazı dili de kendi içinde Selçuklu dönemi Türkçesi, Anadolu Beylikleri Türkçesi, Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi Türkçesi olarak üç alt döneme ayrılmaktadır.

1.1. Selçuklu Dönemi Türkçesi

XI. yüzyıla kadar Seyhun boylarında yaşayan Oğuzlar kendi sözlü edebiyatlarına sahiptiler. Belirli kültür çevrelerine girenler ise edebî dil olarak Hakaniye lehçesini kullanmaktaydı. XI. yüzyıldan başlayarak İran, Azerbaycan ve Anadolu'ya göç eden Oğuzlar, göç ettikleri yerlerde edebî muhitlerden ve Hakaniye lehçesinden uzaklaşmışlardı. Günlük hayatlarında kullandıkları dil ise Oğuz lehçesiydi. Fakat bu dönemde Büyük Selçuklu Devleti'ni kuran Oğuzlara, yazışmalar, edebî ve ilmî eserler için kullanılacak günlük dilden farklı bir yazı dili gerekmekteydi. Bunun sonucunda Farsçayı edebiyat ve devlet dili olarak, Arapçayı da ilim dili olarak kullandılar (Ercilasun, 2018: 432). Bu bilgiler ışığında Selçuklu döneminde Oğuz konuşma dilinden farklı olarak Arapça ve Farsçanın tesirinde bir yazı dili ortaya çıktığı söylenilebilmektedir.

1.2. Beylikler Dönemi Türkçesi

Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından Osmanlı Beyliği'nin güçlenerek bir devlet hâline gelişine kadar geçen süreye Beylikler Devri denilmektedir (Korkmaz, 1995: 419). XIII. yüzyılda Moğol'ların akınları sebebiyle büyük çoğunluğunu Oğuzların oluşturduğu göçler ile Anadolu bir Türk yurdu olma niteliği kazanmaya başlamış ve bu dönemde Anadolu'daki sınır boyları çatışmalarında Selçuklu Devleti'nin uç beyleri görevini üstlenen Türkmen beyleri, 1307 yılında Selçuklu İmparatorluğu'nun yıkılması ile kendi beylik bölgelerinde bağımsızlıklarını ilan ederek Anadolu'da beylikler dönemini başlatmışlardır (Korkmaz, 2013: 88).

Bağımsızlıklarını ilan eden bu Türkmen beyleri Arap ve Fars kültüründen uzak oldukları için bu dönemde bilinçli olarak Arapça ve Farçaya karşı Türkçeyi kullanmayı

zorunlu kılmışlardır (Korkmaz, 2013: 88). Dolayısıyla Beylikler Dönemi'nin, Arap ve Fars dillerine karşı Türkçeyi kullanma mücadelesinin verildiği bir dönem olduğu söylenebilmektedir. Selçuklu Dönemi Türkçesinin devamı niteliğinde sayılan bu dönem ayrıca Anadolu'da Oğuzcaya dayalı bir yazı dilinin kuruluş dönemidir (Korkmaz, 2005: 473, Korkmaz, 2013: 88).

1.3. Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi

Anadolu Türkçesinin gelişim sürecinde bir geçiş durumunda olan XV. yüzyılın 2. yarısı, İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişip büyümeye başlamasıyla beraber Türk dilinin gelişimi bakımından da farklılıklar göstermeye başlamıştır. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde Arapça ve Farsçaya karşı bir üstünlük gösteren Türkçe, bu yüzyılda yeniden gerileme göstermiş, her alanda Arapça ve Farsça kelimelerin, gramer kurallarının kendini göstermesi ile devam etmiştir (Korkmaz, 2013: 110). Bu bilgiler ışığında Türk dilinin gelişim bakımından farklı bir şekil kazandığı ve gerilemeye başladığı söylenilebilir.

Fethi ile beraber bir kültür ve medeniyet merkezi hâline gelen İstanbul'da, yeni kurulan medreseler bilim ve kültür hayatını daha çok canlandırmış, devlet merkezi aynı zamanda Anadolu'nun dışından, Orta Asya ve İran gibi birçok yerden göç almıştır. Bu göçler hâlihazırda bilim dili olarak kullanılan Arapçanın yanı sıra Farsçanın da etkin duruma geçmesine neden olmuştur (Korkmaz, 2013: 110). Bunun sonucunda XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar süren Türkçenin Arap ve Fars dili karşısında etkin ve üstün bir yazı dili hâline gelme mücadelesi bu dönemde Türkçenin aleyhine bir değişim göstermeye başlamıştır.

"Artık sarayda sultanın katıldığı meclislerde bile Farsça karşılıklı şiirler söyleniyor, İran'ın ünlü şairlerine nazireler yazılarak hüner ve maharet yarışmaları düzenleniyordu." (Korkmaz, 2013: 110). Bunun sonucunda ortaya halkın konuşma dilinden uzak saray zümrelerine özgü Farsça ve Arapça ağırlıklı bir konuşma dilinin gelişme gösterdiği söylenebilmektedir.

Bu dönemde daha önceki yüzyılların eserlerinde kullanılan Türkçe sözcükler kaba ve ahenksiz bulunarak kullanılmamış, yerlerine aruz vezninin kalıplarına uygunluğu da göz önünde bulundurularak Arapça ve Farsçaları getirilmiştir. Bu yüzyılda dile sokulan yabancı sözcüklerin sayısındaki artış, edebî dili ağırlaştırmıştır. Yazı dilinin yanı sıra konuşma dili Eski Anadolu Türkçesinin tarihî seyrini izlemeye devam etmiştir. Bu sebeple bu dönemde

yazı dili ile konuşma dili arasında kesin bir farklılık görülmektedir (Korkmaz, 2013: 112-113).

1.4. Fahrî ve Hüsrev ü Şîrîn'i

1.4.1. Fahrî'nin Hayatı

Selçuklu Oğuzcasının süreç olarak devamı niteliğinde olan Beylikler dönemi Türkçesi, Anadolu'da beyliklerin başında bulunan beylerin Türkçe konuşmayı zorunlu kılmasıyla beraber eski Doğu Türkçesinden ayrılarak Oğuzcaya dayalı yeni bir yazı dilinin ortaya çıktığı dönemdir (Korkmaz, 2005: 473).

"Türkmen Beylerinin her biri, bulunduğu şehri sanat ve kültür merkezi hâline getirmiş; ilim ve sanat adamlarını korumuşlardır." (Güneş, 2010: 24-26). Aynı zamanda Türkçe konuşmaya teşvik edilen bu şair ve sanatkârlar bu dönemde çok güzel eserler ortaya çıkarmışlardır. Böyle bir ortamda yetişmiş olan Fahrî hakkında fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Eserleri ve hayatı hakkında şuara tezkirelerinde herhangi bir bilgiye rastlanmayan, asıl adı Fahreddin Yakup bin Muhammed olan Fahrî, Aydınoğulları Beyliği'nde yetişmiştir (Güneş, 2010: 24-26).

Aydınoğlu İsa Bey, Fahrî'den eseri tercüme etmesini istese de Fahrî *Hüsrev ü Şîrîn*'i tercüme etmeyi başlangıçta istememekte, Nizamî ile boy ölçüşemeyeceğini düşünmektedir.

Ki öldise Niẓāmī añа cān ol
Anuñ şīrīn sözine tercümān ol

ʿAcemden ḫāṣıl itdi ol ş̱enālar
N'ola ger Türk eren ḳıla duʿālar

Didüm şāhā ḳuluñ ḥaddi degül bu
Benüm şiʿrümde yoḳdur rengi ne bū

Ki ol ulu sözine medḫal idem
Veyā bir müşkilin anuñ ḥall idem

Ki şiʿri ṭoludur dürlü ʿibārāt
Leṭāʾifdür ser-ā-ser istiʿārāt (145-149)

Aydınoğlu İsa Bey Fahrî'ye Sultan Mahmud ve Firdevsî'yi örnek göstererek *Hüsrev ü Şîrîn*'i tercüme ederse arkasında unutulmayacak bir eser bırakacağını söylemiştir (Güneş, 2010: 25). Bunun üzerine Fahrî'nin fikri değişmiştir.

Ḳılursañ tercüme bu dāsitānı
Müzeyyen eyleyüp bu būsitānı

Oḳınısar nice kim ola devrān
Bu maʿnīdārı olmaz hīç vīrān

Ölümden ṣoñra bizi ideler yāḏ
Revānumuzı añup ḳılalar şāḏ

Cihān durduḳça adumuz ḳalısar
Ḳalursa mālumuz yadlar alısar (158-161)

Şairin adı ve lakabıyla ilgili bilgiyi yine *Ḫatm-ı Kitāb* bölümündeki şu beyitlerle anlamaktayız.

Kemīne ḳul bu Faḫreddīn laḳablu
Bu illü yoḳ Mışırlu yā Ḥaleblü

Adı Yaʿḳūb özi İbn-i Muḥammed
Şehini isteyen dāyim muḫalled (4673-4674)

1.4.2. Fahrî'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi

Ferhâd u Şîrîn adıyla da anılan *Hüsrev ü Şîrîn* hikâyesi Doğu edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda İran ve Türk edebiyatında da çok sevilen bu aşk hikâyesi Sâsâni hükümdarları Hüsrev Perviz (596-628) ile Ermen hükümdarının yeğeni Şîrîn arasında geçen bir aşk macerası konu almaktadır (Timurtaş, 1961: 73) *Hüsrev ü Şîrîn* adlı aşk hikâyesi birçok şair tarafından mesnevilere konu edilmiş ve ilgi görmüştür.

İlk olarak Firdevsî (940-1020) tarafından *Şeh-nâme*'de bir bölüm olarak işlenen, hikâye, Nizâmî-i Gencevî (1141-1209) tarafından XII. yüzyılda (1177-1180) genişleterek yeniden kaleme almıştır (Şan, 2017: 7). Harezm sahasında ilk kez Kutb tarafından 1341/1342 yılında *Hüsrev ü Şîrîn* adıyla çevrilmiştir. Anadolu sahasındaki ilk çevirisi ise Fahrî'nin 1357 yılında yazdığı aynı adlı eseridir. Çağatay sahasında 1483/1484 yılında Ali Şir Nevaî mesneviyi *Ferhad ü Şîrîn* adıyla, 15. Yüzyılda ise Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn* adıyla kaleme almıştır (Doğan, 2007: 389-390).

1.4.2.1. Mesnevinin İsmi

Eserin ismi mesnevinin girişinde iki farklı şekilde verilmiştir. Biri *Pervîz ü Şîrîn*, diğeri ise *Işk-nâme*'dir.

Şeker gibi Türkī dilce düzdük
Senüñçün ḳıṣṣa-ı Pervīz ü Şīrīn (230)

Tamām ola elümde ʿIşḳ-nāme
Şāhum adına irürem tamāme (239)

1.4.2.2. Telif Sebebi

Aydınoğlu İsa Bey, Nizamî'nin *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisini mecliste Fahrî'ye okutmuş ve dinledikten sonra çok beğenmiştir. Fakat eser halk tarafından tam manasıyla anlaşılmayınca Fahrî'den eseri tercüme etmesini istemiştir. Fahrî başta böyle bir işe kalkışmanın haddi olmadığını söylese de sonrasında eseri tercüme etmeyi kabul etmiştir (Güneş, 2010: 27). Her ne kadar bu işin haddi olmadığını söylese de Fahrî, hikâyenin tarihî yapısına odaklanmış, Nizamî'nin oldukça az bahsettiği kısımları Firdevsî'nin *Şeh-nâme*'sinden tercüme ederek eseri genişletmiştir.

ʿAcem dilince düzen düzdi ʿışḳın
Ne cengīn ẕikr ḳıldı vü ne ṣulḥın (231)

Nizamî eserinde Hüsrev-i Pervîz'in en büyük düşmanı olan Behram-ı Çübin'den çok az bahsetmiş, diğer bir taraftan Hüsrev'in Bizans'taki sürgünü sırasında başından geçen olayları hiç anlatmamıştır (Flemming, 1979: 327).

Fahrî eserdeki bu eksikleri tamamlamaya çalışmış, Nizamî'nin de doğrudan kaynağı olan Şehnâme'den aldığı kısımları çevirerek esere eklemiştir. Bu sayede Fahrî'nin eseri tarihî ve destani denilebilecek bir önem kazanmıştır (Flemming, 1979: 327).

1.4.2.3. Eserin Kime Sunulduğu

Fahrî, *Hüsrev ü Şîrîn*'i H 768/1367 yılında Nizamî'den Aydınoğlu İsa Bey adına çevirmiştir.

Şeh-i ferḫunde faḫr-ı devlet ü dīn
Mükerrem ʿĪsā bin Muḥammed bin Aydın (262)

Çalab geçmişlerine raḥmet itsün
Benüm alḳışlarum şāhuma yitsün (268)

Yüzi güneş gibi tābende olsun
Cihānda baḫtıla pāyende olsun

Şeker şīrīn sözine çāker olsun
Ḳamu Ḫüsrevler aña kihter olsun

Cihān durdukça dursun devletiyle
Ki ḫalḳı ṣoyurur çoḳ niʿmetiyle (275-277)

Fahrî mesnevinin son bölümünde bu destanı şahı için yazdığını söyler.

Şehinşāh adına bu dāsitānı
Düzüp geldi öper bu āsitānı (4677)

1.4.2.4. Yazıldığı Tarih

Hüsrev ü Şîrîn hikâyesini Anadolu'da ilk kez kaleme alan Fahrî, mesnevinin Òatm-ı KitÀb bölümünde eserin yazıldığı tarihi (H 768/1367) şu şekilde belirtmiştir.

Yiñi yıl başı Ferverdīn-i Nevrūz
Ki olmışıdı güneş ʿālem-efrūz

Receb ayı doḳızında seḥergāh
Ḳuzı burcında ol seyyāreye şāh

ʿAlem urmışıdı kim bitdi bu defter
Ḥaḳ'a minnet ḳomadı bunı ebter

On ikinci güni āẕer-māhuñ
Tamām itdüm duʿāsın pādişāhuñ (4678-4681)

1.4.2.5. Beyit Sayısı

Fahrî'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'i 168 varak 4683 beyitten oluşmaktadır.

1.4.2.6. Eserin Vezni

Fahrî eserini Nizamî'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'i ile Firdevsî'nin *Şeh-nâmesi*'nden yola çıkarak yazmıştır. Nizâmî, eserini hezec bahrinin "mefâîlün mefâîlün feûlün"; Firdevsî mütekârib bahrinin "feûlün feûlün feûlün feûl" kalıbıyla yazmıştır. Fahrî eserinde Nizami'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'de kullandığı vezne bağlı kalarak aruzun "mefâîlün mefâîlün feûlün" kalıbını kullanmıştır (Kartal, 2000: 362).

1.4.2.7. Eserin Nüshası ve Nüshanın Çevirisinde Dikkat Edilen Hususlar

"Eser tek nüshadır ve bugün Marburg Devlet Kütüphanesi'nde 1069 numarada kayıtlıdır. Bu nüshayı Barbara Flemming, Staatbsbibliothek Preussischer Kulturbesits'de Prof. Karl Süssheim'ın (1870-1947) kitapları arasında bulduktan sonra bir tanıtım makalesiyle yayımlamıştır. Daha sonra da inceleme, transkripsiyonlu metin ve tıpkı basımdan oluşan bir çalışmayı 1974 yılında ilim âlemine sunmuştur." (Güneş, 2010: 29). Eser üzerine çalışanlardan biri de Özlem Güneş'tir. *Fahrî'nin Husrev u Şîrîn'i (Metin ve Tahlil), Nizâmî ve Şeyhî'nin Eserleriyle Karşılaştırılması* adlı doktora tezinde eserin çevirisine ve mesnevilerin şekil özellikleri, konu ve içerik bakımından karşılaştırmasına yer vermiştir. Mevlüt Gülmez de eserin 2317-4683 beyitlerini kapsayan bir metin, gramer ve sözlük çalışması yapmıştır.

Flemming'in nüshanın çevirisinde kullanmış olduğu yazı çevirimi işaretleri bu çalışmada güncel yazı çevirimi işaretleri ile gösterilmiş olup Flemming ve Güneş'ten farklı okunan kısımlar dipnotta belirtilmiştir.

1.4.2.8. Eserin Başlıkları

Fahrî eseri tercüme ederken hem Firdevsî'den hem de Nizâmî'den aldığı bölümlerin başlıklarını Türkçe vermiştir. Fakat bazı başlıklarda hata olduğu görülmektedir. Verilen başlık ile işlenen konunun farklılık göstermektedir (Kartal, 2000: 362).

1. Faḫreddīn'i Medḥ (Kaside)

2. Āġāz-ı Dāsitān

3. Ḫüsrev Şād Avdan Gelüp Köye Ḳonup Köy Ḳavmi İncindügin Eydür

4. Hürmüz Şāhdan Ulular Ḫüsrev'üñ Suçın Diledüklerin Eydür

5. Şāvur-ı Naḳḳāş Ḫüsrev-i Şāh'a Şīrīn'üñ Vaṣfın Eydüp Ḫüsrev'e ʿĀşıḳ Oldugın [Eydür]

6. Şāvur Naḳḳāş Ḫüsrevʾüñ Ṣūretin Aġaca Yapışdurup Şīrīn Görüp Sevdügin Eydür

7. Naḳḳāş Şāvur Ṣūret Aḥvālin Şīrīn'e Bildürdügin Eydür

8. Ḫüsrev Şīrīn'i Yunıdururken Gördügin Eydür

9. [Ḫüsrev Ḳaçup Güstehem vü Bendū'yı Zindāna Ḳoyduġın Eydür]

10. Āẕer-güşesb Behrām-ı Çūbīn'e Gönilüp Yolda Dilendügi…

11. [Ḫüsrev Meclisinde Otururken Naḳḳāş Gelüp Şīrīn Ḥikāyetin Eyitdügin Eydür]

12. Ḫüsrev Ḳaçup Güstehem Bendū'yı Zindāna Ḳoyduġın Eydür

13. Ḫaber Firistāden-i Pādişāhrā

14. Ḫüsrev vü Behrām Yirine Çeriyile Gelüp [Ḳondukların Eydür]

15. Ḫüsrev Behrām Yirlü Yirine Çeriyile Gelüp Yüz-be-yüz Olup [Durdılar]

16. Behrām Ḳız Ḳardaşına Gelüp Ḳız Ḳardaşı Naṣīḥat İtdügi Yirdür

17. Ḫüsrev Begleriyle Ṭanışduġın Eydür

18. Ḫüsrev Atası Ḥużur Çādırında Ḫalvet Otururken Bendūy…

19. Çūbīn Meydāna Girüp Behrām Çuḳal Giyüp Çūbīn’i Öldürmek… [İstedügin Beyān İder]

20. Ḫüsrev Ḳaçduġı Yirdür

21. Ḫüsrev Şīrīn Ṣaḥrāda Ṣoḥbet...

22. Şīrīn Seyrāna Çıḳduġı Yirdür

23. Ḫüsrev Şīrīn’i vü Naḳḳāşı Oḳudup ʿAyṣ u ʿİṣret İtdü[gi] Yerdür

24. [Ṣıfat-ı Rūz]

25. Ḳayṣer-i Rūm Bānū’yı Güstehem Alup Ḳızı Meryem Ḳatuna İledüp

26. Ḫüsrev Meryem’i Alup Ḳayṣer-i Rūm Begine Gönderür

27. Ḳayṣer-i Rūm Ḫüsrev’e Ḫilʿat Viribiyüp… Ḫüsrev Giyüp Taḫta…

28. Şīrīn Ḫüsrev’den Ayrı Düşüp Feryād Ḳıldu[ġı] Yirdür

29. Ḥayret-i Şīrīnrā

30. Reften-Ḫüsrev Be-Temāşā-yı Āb-ı Aras ve Şīr-Küşten-i Ḫüsrev

31. Behrām Çūbīn Ḳaçup Çīn’e Varduġın Eydür

32. Ḫüsrev ‘Atebe Giçüp Otururken Peyk Gelüp

33. Ṣıfat-ı Şeb

34. Ḫüsrev Naḳḳāş Göndürüp Gelüp Şīrīn Alup Ḫüsrev’i Gitdügi…

35. Ferhād Süti Ḳayadan Getürüp Şīrīn’e…

36. Ḫüsrev

37. Ferhād Sū Getürdi Ferhād Görüp…

38. Dergāh-ı Pādişāhrā Bā-eyvān...

39. Ḫüsrev Ferhād’ı Getürüp Ḳayadan Ṣu Getürüp...

40. Ferhād [Gör]üp Ḳaya Üzerine Şīrīn...

41. Şīrīn Varup Ḳayada... Varup Görüp Ferhād’a Piyāle

42. Ferhād Ölüp Gelüp Ḫüsrev’e Ḫaber Virüp Ḫüsrev

43. Şīrīn Gidüp Ferhād'a Piyāle Süd Vir

44. Şīrīn Gice Ḫalvetinde Oturur Melūl Ġamnāk

45. Ḫüsrev Şīrīn Odasına Gelüp Şīrīn Ḥaṣ Ḫalāyıkına...

46. Ḫüsrev Gelüp Şīrīn-ile Sarāyında Ḳapu Bağlu İken

47. Ḫüsrev Gine Şīrīn'e Ḳapuyı Açar Gireyüm Ṣoḥbet...

48. İkisi Ḫüsrev ü Şīrīn'ile Sarāyında Ṣoḥbet İdüp Söyleşdi

49. Gine Ḫüsrev ü Şīrīn Ṣoḥbet İtdükleri Ḳapu…

50. Ḫüsrev ile Şīrīn Ṣoḥbet İderken Ḫüsrev [ya?] Ḳapuyı...

51. Şīrīn Ḫüsrev'e Yanup Ardına Düşüp Ḫüsrev…

52. Ve Ḫüsrev Ḳatında Çeng Çalınduġı Yirdür

53. Şīrīn Gelüp Ḫüsrev'üñ Odaġında Otururken Şīrīn Ayru Odada

54. Odada Ḫilʿat Alup Şīrīn Gelüp Ḫüsrev ile Ṣoḥbet…

55. Ḥikāyet-i Ḳarı

56. Ḫüsrev Ser-ḫoş Gelüp Şīrīn Ḳayın Anasın Virdügi...

57. Ḫüsrev Ḫūblara Buyurup Gelüp Ḫilʿat Virdügi Yirdür

58. Ḫüsrev'i Dutup Götürüp Hemīn Ḳatumda...

59. Ḫüsrev Öldügi Yirdurur

60. Nāme-i Ḫüsrevra Nāme

61. Ḫatm-ı Kitāb

1.5. Eserin Dil İncelemesi

Çalışma konumuzu oluşturan bu eser Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini göstermektedir. Eser yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımakla beraber bazı dil farklılıkları da görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında bu dil farklılıkları üzerinde durulacaktır.

1.5.1. Farklı Yazım Özellikleri

Metinde bazı kelime köklerinde ikili yazımlar görülmektedir. Aşağıdaki bu duruma örnek oluşturan bazı kelimeler verilmiştir.

d > t harflerinde ikili yazımlar:

daġı / ṭaġı

danış- / ṭanış-

dañla- / ṭañla-

dar / ṭar

datlu / ṭatlu

doġ- / ṭoġ-

doğış / ṭoğış

doğru/ ṭoġru / ṭoġrı

doḳ / ṭoḳ

doḳız / doḳuz / ṭoḳuz

dol- / ṭol-

dolaş- / ṭolaş-

doy- / ṭoy-

dudaḳ / ṭudaḳ / ṭuṭaḳ

dur- / ṭur-

duy- / ṭuy-

kedḫüd̲ā / ketḫüd̲ā / ketḫüdā

oñad / oñat

ögüt/ ögüd

ṭudaḳ / ṭuṭaḳ

ud / ut

ḳ > ḫ değişikliğine uğramayan ikili yazımlar:

daḫı / daġı / daḳı

ḳanı /ḳanġı

oḫı- / oḳı-/ oḳu-

g > v değişikliğinde iki şeklini de koruduğu görülen bir örneğe rastlanmıştır.

güvercin (3744) / gügercin (774, 1559, 2455)

Düzlük-yuvarlaklık bakımından ikili yazımlar:

ağız / ağuz	ḳaçır- / ḳaçur-
ayır- / ayur	ḳayı / ḳayu
boğıl- / boğul-	oğrı / oğru
bulut / bulıt	oḳı- / oḳu-
çaldır- / çaldur-	ögil- / ögül-
çevir- / çevür-	öñdin / öñdün
deri / derü	ṭoğru / ṭoğrı
doḳız / doḳuz	ṭulın- / ṭulun-
döniş / dönüş	uğın- / uğun-
eyit- / eyüt-	urın- / urun-
eylük / eylik	üründü / üründi
geç- / giç-	üzil- / üzül-
gözlü / gözli	yardım / yardum
içim /içüm	yavuzlıḳ / yavuzluḳ

Eser b > v değişikliğinde v tarafındadır. Metinde bu duruma aykırı olarak iki örnek görülmektedir.

bar > var

Kerīm ü lem-yezelsin [hem] *bar* u bir (58)

Ki sensin bir ü *bar* u ḥayy u ḳayyūm (73)

Cihānuñ ḫalḳına ol bārī-yi *bar* (1257)

Diriseñ kim Çalap birdür ü hem *bar* (2490)

bir- > vir-

Bilüsi çoḳ [u] yazıcı ögüt *bir* (2522)

Eski Anadolu Türkçesinde dil özelliği bakımından çekim eklerinin başında bulunan g ve ġ sesleri Batı Türkçesinde düşmüştür. Fakat metinde sadece bir yerde düşme olmadığı görülmektedir.

yaratġan (2566)

Eserde göçüşme örneği olabilecek üç kelime vardır.

Yineṭūs (2240, 2333) > Niyeṭūs

egzi > egzi (395)

bigi > gibi

Vezin gereği ünlünün düşürüldüğü bazı kelimeler:

gitlüm (4349)

itlüm (4349)

güllüm (782)

ollum (782)

Bulunma hâli eki Eski Anadolu Türkçesinde bütün ünsüzlerden sonra –da, -de şeklindedir. Metinde yalnızca bir yerde ekin ünsüz uyumuna tabi olduğu görülmektedir.

Gidişte dutmayam bir yirde ārām (460)

Görülen geçmiş zaman eki metinde –dı, -di şeklindedir. Ancak üç yerde ek, ünsüz uyumuna tabi olmuştur.

Yavuz sözler çoḳ *ögrettiler* aña (3403)

İrişdi *attı* ḳazmasın ṭaġına (3441)

Ki *bitti* çıbuġı hem virdi üzüm (3447)

Meṣel ḫoşdur *işittüñ* ola nice (3671)

3447 ve 3671. Beyitlerde ekin imlasında *şedde* kullanılmıştır.

Ekin eklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslarında ünlüsü daima yuvarlak; 3. şahıslarda daima düzdür. Ancak metinde bir yerde, 3. Şahıs görülen geçmiş zaman ekinin yuvarlak şekline rastlanmıştır.

Öñürdü ṭañla gül yüzlüden üstāḏ (504)

Farsça tamlamaların imlasında izafet kesresinin yuvarlaklaştığı iki örneğe rastlanmıştır.

āb-u ḥayāt (115)

faḫr-u devlet ü dīn (213)

1.6. *Derleme* ve *Tarama Sözlüğü'nde* Bulunmayan Bazı Kelimeler

1.6.1. *Derleme Sözlüğü*'nde Bulunan *Tarama Sözlüğü*'nde Bulunmayan Kelimeler

aġ: Tarla sınırı

aḫı: Oysa ki

anuḳ: Hazır, mevcut, var.

aşla-: Aşı yapmak, aşılamak.

avadan: Alet, edevat takımı.

baydaḳ: Yayan.

bünü-: Yerinden oynamak.

dañ: Sebepsiz, boş.

dıkıl-: Hücum etmek, saldırmak.

geçel: Eskiden.

ḳayla-: Atlamak.

oġun-: Soluğu kesilip tıkanmak, kendinden geçmek, bayılmak.

sındaḳ: Birbirini kesen iki yol arasındaki üç köşeli toprak parçası.

1.6.2. *Tarama ve Derleme Sözlüğü*'nde Bulunmayan Kelimeler

boġ: Reis, baş.

çıgan: Fakir, yoksul.

gülince: Gülünç, komik, eğlence.

umlu: İstekli, umutlu.

umsuz: İsteksiz, umutsuz.

yeriş-: Bulaşmak.

2. BÖLÜM

2. METİN

Bismi ʾllāhi ʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm ve bihī nestaʿīn

[1b] 1 Ḫuḏāvendā çü bi'smi'llāh diyüben
Söze başlarvanın şükrüñ diyüben

2 Saña ḥamd u ṣenā öküş ḳıluram
Ki faẓluñ bī-nihāyetdür bilürem

3 Ḫuḏāyā pādişāhā kirdigārā
Kerīmā münʿimā perverdigārā

4 ʿİnāyet ḳapusın ben ḳuluña aç
Kerem ḳıl raḥmetüñe göñlüme saç

5 Göñül vir kim seni bile yaḳın ol
Daḫı dil kim oḳuya āferīn ol

6 Yaramazdan dilümi dutġıl arı
Elümden gelmesün hīç nā-bekārī

7 İçümi nūruñıla eyle aydın
Dilüme vir ṣenā virdile tezyīn

8 Özüm Dāvūdī ünle tāze eyle
Zebūr'um[1] daḫı ḫoş-āvāze eyle

9 Gelin kim besledüm ben cān içinde
Mübārek ḳılıvir devrān içinde

[1] Flemming Zebūrem şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 255).

10 Oḳımaġından olsun rāy rūşen
Ḳoḳusından cihān būstān u gülşen

11 Bununla yüksek olsun pāye-i ʿışḳ
Bu olsun dāyimā[2] ser-māye-i ʿışḳ

12 Cerāḥatlü göñüle merhem olsun
Bununla ġuṣṣalu gün ḫurrem olsun

13 Bu olsun ʿāşıḳuñ göñline ārām
Göñülsüz gişiye her gün dil-ārām

[2a] 14 Egerçi kim bütün ola vü ṣaġ ol
Çevürmezseñ anı dönemez saġ ol[3]

15 Çü döndürür anı uṣlu eli cüst
Döner dönmekden olmaz bir zamān süst

16 [F]elek devrini[4] bu resme ḳıyās it
Güher bilmekde Yezdān'a sipās it

17 [A]nuñla isteseñ virür ḥabeş ḥūr
Ger ansuz isteseñ ay virmeye nūr

18 Naḳşıla ki gösterdi cemālin[5]
Ḳamu yılduzlar andan dutdı fālın

19 [Biri] on dāne arpa ḳıldı miḥrāb
Biri beş[6] on ṭaşı [ḳıldı] suṭurlāb[7]

[2] Yazmada dāyime yazılmış.
[3] Vezin kusurlu.
[4] Flemming ve Güneş felegüñ devrin şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 255), (Güneş, 2010: 309).
[5] Beyitte vezin kusurlu.
[6] Yazmada boş yazılmış.
[7] Yazmada saṭru'l-āb yazılmış.

20 [Bu] çarḫuñ dönüşi cümle saña fāş
Anı virür ki ol arpa [vü] ol ṭaş

21 [Dime] kim ādem erkāndan gelüpdür
Nitekim ılduzdan ol erkān olupdur

22 [Ola]sın ḳudreti ḳılmış ḥavālet
Dimek olur ki işler işi ālet

23 [Ger] olmaḳ ālete oldı cevālet
Ne āletle düzildi pes bu ālet

24 [Eger]çi od u yil ü ṭopraġ u ṣu
Biribirine ḳılmaz ḳahr u ḳısu[8]

25 [Çalap'd]an[9] gelmeyince emr ü fermān
Geñez ṣanma ki gire gövdeye cān

26 [Ḫüḏāy]ā[10] balçuġumuz çün yoġurduñ
Bize ḥuccet virüp ḳulluḳ buyurduñ

27 [Bize[11] ḳu]lluġuñı farż eyledüñ sen
Didüñ kim müzdi borç olsun virem ben

28 [İşbu][12] alnuḳluġıla ḳaṣd iderüz
Gücümüz degül ḳulluġuñ idevüz

[2b] 29 Senüñ bilmez gişi luṭfuñ ḳıyāsın
Nite güçsüzleri żāyiʿ ḳoyasın

[8] Yazmada ḳahr-ı kīsū yazılmış.
[9] Flemming ki andan şeklinde, Güneş bilürsin şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 256), (Güneş, 2010: 310).
[10] Güneş bilürüz şeklinde okumuş (Güneş, 2010: 310).
[11] Flemming gendü şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 256).
[12] Flemming bu kısmı okumamış, Güneş bu şeklinde okumuş (Güneş, 2010: 310).

30 Bu budaḳ budaḳ ümīḏ kim buluruz
Görüben çoḳ kerem küstāḫ oluruz

31 Vegerni[13] bir niçe ṭopraḳ olavuz
Ki dīvāruñda bir saġış bulavuz

32 Bizi gendüligümüzden ḳıl āzād
Saña ḳul olalum ḳıllum seni yāḏ

33 Bizüm ḳulluġumuzdan ne araya
Gele kim ḥażretüñe ol yaraya

34 Çü Mevlā niʿ metüñ şāḏī vü doḳdur
Ḳula ḳulluḳdan artuḳ çāre yoḳdur

35 Eger menʿ eyleyüben urasın ṭaş
Kim ola buyruġuñda virmeyen baş

36 Veger ḫoşnūd olasın hīç saña
Ziyān olmaya aṣṣı ola baña

37 Ol oḫtın kim ḳılavuz[14] biz bir hūy
Kerem ḳıl raḥmetüñden suçumuz yoy

38 Bize ʿafvuñı iy Ġaffār göster
Kerāmet ḳıl göze dīḏār göster

39 Düşer sözümde yañlış kim ögüm yoḳ
Ḳalem çek[15] kim yañılmaġum iñen çoḳ

[13] Yazmada veger ne yazılmış.
[14] Flemming ḳalavuz, Güneş ḳulavuz şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 257), (Güneş, 2010: 311).
[15] Yazmada bek yazılmış.

40 Görürven naḳşı çoḳ maʿbūd sensin
Ki ḥarf oḳırısam maḳṣūd sensin

41 Seni bulmaġıçundur āḫir evvel
Ki ṣunarvan eyüye yavuza el

42 Saña ṭapmaġıçun girdüm bu yola
Baña yol gösterürseñ raḥmet ola

43 Eyü yavuz ne kim bu arada var
Senüñ luṭfuñdan iy ḥaḳ raḥmet umar

[3a] 44 Yirüñ[16] ayaġını sıduñ oḳıduñ
Bize ḳanat virüp ḳoduñ doḳıduñ

45 N'idem olmadı ben miskīne maʿlūm
Ki merḥūm ola adum yā ki maḥrūm

46 Eger özüme ger saña ṭaparam
Beni yarlıġa her resme ki[17] varam

47 Senüñ faẓluñla bir faẓl it baña yār
Benüm fiʿlüme baḳma beni uyar

48 Benüm fiʿlümüñ evvel[den] güci yoḳ
Senüñ faẓluñ deñizinüñ ucı yoḳ

49 Çü fiʿlümden senüñ faẓluñ durur bol
Ḳılursañ raḥmeti yirincedür ol

[16] Yazmada yirüñ yazılmış. Flemming birüñ okumuş (Flemming: 1974: 257).
[17] Güneş kim okumuş (Güneş, 2010: 312).

50 Ulu şāhlar ḳapusından[18] ḳılur ked
Ḳapucuñ yoḳ ki ḳıla anları red

51 Vezīrüñ yoḳ ki ilden uma rüşvet
Diye kim şāh oturur şimdi ḫalvet

52 Debīrüñ yoḳ Ḫuḏāyā ḳıla tedbīr
Ki soravan ʿālī dergāh[ın]a[19] yir

53 Senüñle ḳullar arasında sed yoḳ
Ḳanāʿat gencine hergiz ḥased yoḳ

54 Münezzehsin taʿalluḳdan ebedsin[20]
Ne vālidsin ḥaḳīḳat ne veledsin

55 Ne beñzersin ne beñzer kimse saña
Naẓīrüñ yoḳ ne beñzer kimse saña

56 Çün emrüñle ulaşdı nūna bir kāf
Yaradıldı cihān ez-ḳāf u tā-ḳāf

57 Cihānda her ne kim varısa mecmūʿ
İdüm ṣāniʿ sin ve ol cümle maṣnūʿ

58 Kerīm ü lem-yezelsin [hem] bar u bir[21]
Ne noḳṣān var işüñde ve ne taḳṣīr

59 Yidürürsin ve minnet eylemezsin
Bağışlarsın vaṣiyyet eylemezsin

[18] Yazmada ḳamusından yazılmış.
[19] Flemming ve Güneş dergāh[ın]a şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 257), (Güneş, 2010: 312).
[20] Yazmada açarsın yazılmış.
[21] Flemming bāriʾ u bir şeklinde, Güneş bāri vü bir şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 258), (Güneş, 2010: 313).

[3b] 60 Dutarsın ve görürsin işidürsin
Ḳarañu dünde ılduz ışıdursın

61 Güni nūrānī̈yiken tār idersin
Seḥer ılduzı tār u mār idersin

62 Taʿāla’llāh her işde ḳudretüñ var
İşüñde ne işüñ ne āletüñ var

63 Dirisin sen ki hergiz ölmegüñ yoḳ
Yimezsin lī̈ki sendendür ḳamu ṭoḳ

64 Kim eyde kim senüñ gibi saḫī̈ var
Ya senden ayru bir Tañrı daḫı var

65 Seni bir bilmeyendür bellü kāfir
Ki sensin iy Çalab her işde ḳādir

66 Eger bir daḫı olsa saña mānend
Ḫilāf olurdı lāzım iy Ḫuḍāvend

67 Gün itseñ kim gerek ol dün ideydi
Dün itseñ sen gerek ol gün ideydi

68 Sen aġlatduġuñı ol güldüreydi
Diri ḳılduġuñı ol öldüreydi

69 Yazı ḳış eyleyeyidi ḳışı yaz
Ḳazı ṭoġan ideydi ṭoġanı ḳaz

70 Ġaraż[22] maʿkūs olaydı dünyā işi
Daḫı bu çarḫ-ı gerdūnuñ dönişi

[22] Yazmada ‘araż yazılmış.

71 İşüñde hīç kimse medḫal itmez[23]
Anı kim müşkil itmişsin ḥall itmez

72 Ne kim sen ḫayr ḳılduñ ol şer itmez
Anı kim ṭaş yaratduñ gevher itmez

73 Bu maʿnīden olupdur baña maʿlūm
Ki sensin bir ü bar u ḥayy u ḳayyūm

[4a] 74 Ṭanuḳlıḳ virürem kim yoḳ naẓīrüñ
Ne ortaġuñ ne yāruñ ne vezīrüñ

75 Tenüm[24] ṭopraḳ ki beynüm dāneñ idi
Göñül şemʿüñde bir pervāne idi

76 Sen öñdin balçıġumı yoġuransın
Beni bu yaradılmışdan ürensin

77 Çü yüzüm yaḫtulandurduñ gözüm aç
Çü virdüñ niʿmeti şükre sözüm aç

78 Ḳatılıḳdan baña vir ṣabr u ṭāḳat
Geñezlıḳda unutmamaġa ṭāʿat

79 Geñez ḥikmetlerüñ göster özüme
Bıraḳma ġaflet örtüsin gözüme

80 Giçiven baña düşmen virme büyük
Gücüm yitdükçe urġıl arḳama yük

81 Çırāġum nūruñıla eyle rūşen
İşügüñ ṭopraġı gözüme gülşen

[23] Vezin kusurlu.
[24] Yazmada benüm yazılmış.

82 Ḳapuñdan ṭaşra bini aç ḳılma
Daḫı bir gişiye muḥtāc ḳılma

83 Ol arada ki sen ḳāḍī olasın
N'ola benden eger rāżī olasın

84 Ḳanāʿatla beni rūşen çırāġ it
Mizācum ṭāʿatuñla cüst ü saġ it

85 Bu esrük göñlümi luṭfuñıla ay
Gözüm ġafletden uyar raḥmetüñ yay

86 Bu eksüklügiçün kim artuḳ itdüm
Şefīʿ itdüm unutmaġı vü gitdüm

87 Baña yol gösterüp yabana şalma
Çü evvel virdüñ āḫir girü alma

88 Bu göynüklü dimāġuma devā ḳıl
Çü bilürsin nedür ḥācet revā ḳıl

[4b] 89 Ḳapuñda Faḫrī[25] ʿāciz bī-nevādur
Ḳılursañ ḥālini yigrek revādur

90 Eyü yavuz çü geçdi ʿömür öñi
Ümīḏüm var ki ola ḫay[ı]r şoñı

91 Çü gitmek yaşduġına ḳoya ol baş
İlāhī aña īmān eyle yoldaş

92 Muḥammed kim cihān faḫrıdur ol şāh
Kemīne ḳul aña Faḫrī'dür ol şāh

[25] Yazmada faḥr u yazılmış.

93 Anuñ ṭoprağıdur hep yaradılmış
Arı cānına Ḥaḳdan yüz biñ alḳış

94 Gözi açuḳ çırāğına özi nūr
Bulur andan uyanuḳlar gözi nūr

95 Vücūdı raḥmeten li'l-ʿālemīndür
Berīd-i Tañrı'dur[26] rūḥu'l-emīndür

96 Çırāğın gözlinüñ nūrlanduran ol
Oda küfr ü ḍalālet yanduran ol

97 Vefā meydānınuñ sālārı oldı
Nübüvvet bāğınuñ gülzārı oldı

98 Ümīḏi irkegüñ hem dişinüñ ol
Şefāʿatçisi düşmiş gişinüñ ol

99 Seḥergāh bāğına reyḥān saçan ol
Çalap genci ḳapusını açan ol

100 Bu ādem ṭoprağını giymeye ol
Daḫı ʿālem gözine tütiye[27] ol

101 Yazuḳlu ümmetüñ dāyim ümīḏi
Çalap genci ḳapusınuñ kilīḏi

102 Yiñilik buldı şerʿinden nübüvvet
Aña uymaḳdan oldı ʿaḳla ḳuvvet

[26] Yazmada Berīd Tañrı'dan yazılmış.
[27] Yazmada şeklinde yazılmış. Dizin kısmında tüte ol şeklinde geçmektedir.

103 Sözi ṭatluyıdı geh gāh ḫūn-rīz
Kilīḏidi dili gāh gāh ḳılıç tīz

[5a] 104 Ayaza ḫāṣ çavı eyle ṭolmış
Özi Maḥmūd iken Mesʿūd olmış

105 Çalap nuṣret ḳılıcın virmiş aña
Bulur devlet gişi kim anı aña

106 Sevenler yüz sevine[28] gül gibi şāḏ
Sevādından cihānuñ serv-i āzād

107 Güle ḫilʿat buyurdı ṣaru yeşil
Yile dülbend-i ʿanber ḳıldı ḥāṣıl

108 Anuñ naʿlını[29] ʿarşuñ farḳına tāc
Özi vaḥy issi ṣāḥib-sırr-ı miʿrāc

109 Ḫalīl anuñ çerisi ḫayltāşı[30]
Mesīḥ işgi çavuşlarıdı başı

110 Ḳamu gerden-keşe[31] gerden-şiken ol
Gülef Bū-Bekr'e Bū-Cehl'e diken ol

111 Felekde ḳıldı ayuñ ḫırḳasın çāk
Anuñ ʿışḳına yaradıldı eflāk

112 Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd aña ad
Anuñ ümmetleridür otdan āzād

[28] Yazmada şeklinde yazılmış.
[29] Flemming ve Güneş naʿleyn şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 260), (Güneş, 2010: 317).
[30] Yazmada şeklinde yazılmış.
[31] Yazmada gerden-keşed yazılmış.

113 Anuñ yidi deñizce himmetiydi
Dilinde dāyim anuñ ümmetiydi

114 Deñiz olursa ser-tā-ser ḳaralıḳ
Veger kātib olursa cümle balıḳ

115 Ḳalem olursa yiryüzi nebātı
Yazanlar içseler āb-u ḥayātı

116 Veger kāġıd olursa hep beyābān
Yazarlarsa olunca ḥaşr-ı ebdān

117 Biñinden[32] naʿtınuñ yazmayalar[33] [bir]
Ḳalalar cümlesi yazmaḳda ḳāṣır

118 Ben miskīn kim [bu] ṣūretde ḫayālem[34]
Ḫacāletden dilüm dutuldı lālem

[5b] 119 Nite naʿt[35] idem ol faḫr-u cihāna
Şefīʿül-müẕnibīn ṣāḥib-ḳırāna

120 Selām olsun revānına Çalab'dan
Hezārān āferīn cānına Rabdan

121 Benüm ṣusuz[36] anuñ ʿışḳında ġamnāk
Benüm suyına[37] ol yolında ben ḫāk

[32] Yazmada şeklinde yazılmış.Flemming bu kelimeyi yekinden şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 260).
[33] Yazmada yazmayalar yazılmıştır.
[34] Yazmada şeklinde yazılmış.
[35] Yazmada nite niʿmet idem yazılmış.
[36] Yazmada benim sözüm ṣusuz yazılmış.
[37] Flemming bu kelimeyi suyumda, Güneş suyına şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 261), (Güneş, 2010: 318).

122 Ṭapu ḳılmaḳda geçdi çoḳ taḳṣīr
Ne çāre iy Nebiyyu'llāh ne tedbīr

123 Gerek ol ravżadan dervīze idem
Ki ḳılasın beni bu yolda bī-ġam

124 Bu ıssuz göñlümi ḫoş eyleyesin
Bu ṭopraġuñ suçını dileyesin

125 K'ilāhī Faḫrī'nüñ göñlini aç ḫoş
Bu kāfir nefsinüñ zünnārını şeş

126 Sınuḳ göñlini luṭfuñıla egle
Yavuz düşmenden īmānını bekle

127 Eger anuñ suçı dağısa aġır
Senüñ ʿafvuñ ḳıyāsı yoḳdur āḫir

[6a] 128 Şehi Aydınlaruñ yigi vü faḫrı
İşāret ḳıldı ben ḳula ki Faḫrī

129 Oḳıġıl Ḫüsrev ü Şīrīn kitābın
İşitlüm Ḫüsrev ü Şīrīn ʿitābın

130 Çü emr itdi Ḫuḏāvend-i[38] ser-efrāz
Hemān-dem ḳıldı kemter ḳul ser-āġāz

131 Ki dāyim şehriyār-ı kāmurān bāş
Be-ṣāḥib-devletī şāh-ı cihān bāş

132 Mebāḏā bī-tū heft-iklīm-rā nūr
Ġubār-ı çeşm ü zaḫm[39] ez-dü devletet dūr

[38] Yazmada Ḫüḏavend ü yazılmış.
[39] Yazmada zaḥm yazılmış.

133 Hezāret ḥācet ez-şāhī revā-bād
Hezārān sāl der-şāhī[40] beḳā-bād

134 Çü Ḫüsrev dāsitānın diñledi şāh
Olup şīrīn sözinden cümle āgāh

135 Buyurdı āferīn her beytine yüz
Çü maʿnī bikrini gördi yüze yüz

136 Çü taḥsīn-i firāvān ḳıldı sulṭān
Ḫudāvend-i[41] ḫudāvendān-ı devrān

137 Ḫavāṣṣ-ı devleti aʿyān-ı leşker
Ḳamusı mihter ü bihter ü server

138 Didiler şehriyārā kām-kārā
Bu maʿnī olsayıdı āşikārā

139 Ki bize daḫı ḥaẓẓ olaydı vāfir
Budur biz cümlemüzde meyl-i ḫāṭır

140 Ki geçmiş işleri hem añlayavuz
Biraz ʿibret dutuban ṭañlayavuz

141 Yavuzlar fiʿlini bilüp ḳoyavuz
Eyüler işine cāndan uyavuz

142 Şehüme ṭoġrular[42] gibi ṭapavuz
Ḫıyānetler yolın ḳoyup ṣapavuz

[40] Yazmada dür-şāhī yazılmış.
[41] Yazmada ḫudāvendā yazılmış.
[42] Yazmada öz ṭoġrular yazılmış.

[6b] 143 Çü ḥadden geçdi bu begler niyāzı
Ḫuḏāvend-i cihān[43] sulṭān u ġāzī

144 Buyurdı ben kemīne çākerine
İşigindeki ḳullar kihterine

145 Ki öldise Niẓāmī aña cān ol
Anuñ şīrīn sözine tercümān ol

146 ʿAcemden ḥāṣıl itdi ol ṣenālar
N'ola ger Türk eren ḳıla duʿālar

147 Didüm şāhā ḳuluñ ḥaddi degül bu
Benüm şiʿrümde yoḳdur rengi ne bū

148 Ki ol ulu sözine medḫal idem
Veyā bir müşkilin anuñ ḥall idem

149 Ki şiʿri ṭoludur dürlü ʿibārāt
Leṭāʾifdür ser-ā-ser istiʿārāt

150 Ulularuñ ʿitābından aġladum
Şehüme ḳarşu vālih şöyle ḳald[um]

151 Yine emr itdi şāhinşāh ḳulına
Ki el urmaġı bāġınuñ güline

152 Bizümçün deste deste eyle göster
Çü bikr[44] özenüp çün senden ister

153 Gücüñ yitdükçe bu sırrı ʿayān ḳıl
Bu uçmaḳ gibi meclisde beyān ḳıl

[43] Yazmada Ḫuḏāvendā cihān yazılmış.
[44] Yazmada bekr yazılmış. Flemming bikr şeklinde okumuş (Flemming 1974: 262).

154 Yine bu bikre[45] ṭon geydür nev-āyīn
Bizüm adumuza ḳıy pāk kābīn

155 Çü kābīn idesin bu pāk-zād̲ı
Pes andan bulasın çoḳ dürlü şād̲ī

156 Yolına döşeyem kimḫā vü aṭlas
Niṣ̲ār idem aña altun u kirpās[46]

157 Niṣ̲ār īṣ̲ār idem ol deñlü tek dir
Ki yite saña ger ḳalurısañ dīr

[7a] 158 Ḳılursañ tercüme bu dāsitānı
Müzeyyen eyleyüp bu būsitānı

159 Oḳınısar nice kim ola devrān
Bu maʿnīdārı olmaz hīç vīrān

160 [Ö]lümden ṣoñra bizi ideler yād̲
Revānumuzı añup ḳılalar şād̲

161 [Ci]hān durduḳça adumuz ḳalısar
Ḳalursa mālumuz yadlar alısar

162 Şāh Maḥmūd'uñ idi[47] Zāvilistān
Tamām Īrān-zemīn ü Kābilistān

163 [Ne] Çīn ḳodı ne Māçīn ne Nükerān[48]
Ne Hindūstān ne Arrān ne [de] Tūrān

[45] Yazmada bekr yazılmış. Flemming bikr şeklinde okumuş.(Flemmşng 1974: 262).
[46] Yazmada altun-ı kirpas yazılmış.
[47] Yazmada adī yazılmış.
[48] Flemming Anirān şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 263).

164 [Ḳa]muya şehriyārıdı vü sulṭān
Ḳamu andan alurdı ḥükm ü fermān

165 [Ḫa]zāyin ṭolduraydı dürlü mālı
Selāṭīn tācı anuñ pāyimālı

166 Sarā-perde delim eyvān-ı ḳaṣrı
Muʿāṣır görmedi hīç añа ʿaṣrī

167 Çerisi illeri[49] iñen çoġıdı
Anuñ ḳullarına saġış yoġıdı

168 [Ḳa]nı şehri ya ḳanı şehriyārı
Ḳılımadı añа bir şehri-yārī

169 [Ḳa]nı ol çoḳ ili vü genc ü mālı
Ḳanı ol heybeti vü yāl [ü] bālı[50]

170 [Se]rā-perde ḳanı vü ḳaṣr-ı Īrān
Görinmez hīç ne maʿmūr u ne vīrān

171 [Ḳa]nı leşker ḳanı at u ḳanı il[51]
Ḳamusından eṣer ḳalmadı gey bil

172 Bilür mi kimse ṣorġıl ḫāṣ u ʿāma
Eṣer andan be-ġayr[52] ez-Şāh-nāme

[7b] 173 Anuñ Firdevsī'yidi dost-dārı
Ki ḳodı buncılayın yāḏigārı

[49] Yazmada yilleri yazılmış.
[50] Yazmada yāla balı yazılmış.
[51] Yazmada yil yazılmış.
[52] Yazmada bi-ġayr yazılmış.

174 Eger Şāh-nāme olmasaydı mevcūd
Ne Firdevsī añılurdı ne Maḥmūd

175 Bugün oḳıyıcaḳ sen Şāh-nāme
Bulınur āşikāra ḫāṣ u ʿāma

176 Ki Maḥmūd'ıdı bir sulṭān u server
Aña Firdevsī'yidi medḥ-güster[53]

177 Gel imdi sen daḫı der-yāb ü dür yāb
Zi maʿnī gūşi mā-pür dār u pür yāb

178 Biraz gün cehd idüp bu dāsitānı
Tamām idüp gel öp bu āsitānı

179 Çü gördüm Ḫüsrev'ümi şöyle ṭālib
Kitābı oḳumaġa şevḳi ġālib

180 Çü bir kemter ḳul idüm ü vefā-dār
Ḫuḏāvendi sözine cāndan uyar[54]

181 Rehīnidüm delim[55] inʿāmına ben
Duʿācı devleti eyyāmına ben

182 Beni luṭfı anuñ yirden[56] götürmiş
Ḳıluban terbiyet göge yitürmiş

183 Çü ʿām iken idindi ben ḳulın ḫāṣ
Pes andan vācib oldı bā-żıdd iḫlāṣ

[53] Yazmada medḫ ü keseter yazılmış.
[54] Yazmada uy yazılmış.
[55] Flemming ve Güneş dilüm okumuş (Flemming 1924: 264), (Güneş, 2010: 323).
[56] Yazmada perden yazılmış.

184 Ki emrine muṭīʿ olam hemīşe
İdinem ḳulluġını iş ü pīşe

185 Çiger bu iş maḥallidür ʿitāba
Degüldi gey el urmaḳ bu kitāba

186 Velī çünkim ḳalem şāhuma meʾmūr
Bilürler cümle kelmemüzi maʿẕūr

187 Ümīḏüm var ki bu defter oḳına
Eger kāmil eger ebter oḳına

[8a] 188 İşiden gönline ʿışḳ ola ḥasīn[57]
Açıla göñli vü olmaya ḥazīn[58]

189 Ṣafā bula vü ʿışḳı artuḳ ola
Gözi açıla göñli baḫtu ṭola

190 Aña Faḫrī'ni elbette ṣafādan
Unutmaya hemān laḥẓa duʿādan

191 Çalab dutsun hemīşe ol eri şāḏ
Ki ḳıla Faḫrī'yi bir ḫayrıla yāḏ

192 Diye yā Rab egerçi ḫayr işi yoḳ
Senüñ faẓluñ öküşdür raḥmetüñ çoḳ

193 Çü faẓluñ çoḳ anuñ fiʿline baḳma
Żaʿīf cānın ṭamu odına yaḳma

194 Çü şāh buyruġıla ḳıldum ser-āġāz
Çalab adıyla kim yoḳ aña enbāz

[57] Yazmada casin yazılmış.
[58] Yazmada ḫasīn yazılmış.

195 Kerīm ü lem-yezel Cebbār [u] Bārī
Viren aġaçlara her bārı bārī

196 Ḫuḏāvend-i Ḫuḏāvendān-ı ʿālem
Ki ṭopraḳdan yaradur żāyiʿ ādem

197 Çü cehd itdüm Çalab'a bī-kerāna[59]
Taḥiyyet bī-ḥad ol faḫr-ı cihāna

198 Selām itdüm resūl-i iḫtiyāra
Vefā-dār-ı nübüvvet[60] çār yāra[61]

199 Şehüñ buyruġına ḳıldum iṭāʿat
Dil ü cāndan be-ḳadr-i istiṭāʿat

200 Gücüm yitdükçe oldum tercümānı
Niẓāmī'nüñ ki şāḏ olsun revānı

201 Eger her bir sözine virmesem dāḏ
Ki işiden ola işidicek şāḏ

202 Ḥikāyet añladu ḳıldum ʿayān ben
Ki ḳılam şāhuma her dem beyān ben

[8b] 203 Şeker pālūzesin şīrīn bişürdüm
Ḳatardum[62] zī ki yir yana düşürdüm

204 Sözüme virdi şāh elḳāb-ı revnaḳ
Şekerden ṭatluraḳ göründi muṭlaḳ

[59] Yazmada bī-kerānā yazılmış.
[60] Yazmada bünüvvet yazılmış.
[61] Yazmada çār-ı yāra yazılmış.
[62] Flemming ḳotardum şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 265).

205 Ḳabūl iderse şāhinşāh kitābı
Yiñiser bī-gümān dürlü ʿitābı

206 Deñesüz ehli içre yoḳsa miḳdār
Şehüm mānendi yoḳ dünyāda deyyār

207 Baña Firdevsī dimek ger yaramaz
Şehüm Maḥmūd añadur begler Ayaz

208 Delim yıl dünyede pāyende olsun
Cihān şāhları aña bende olsun

209 Baña pes şükr ü niʿmet vācib oldı
Göñül şāhuñ ṣenāsıyıla ṭoldı

210 Ne soyum var ne gücüm var ne mālum
Ḫuḏāvend'üm bilür her dürlü ḥālüm

211 Ki[63] eylügine pādāş idebilem
Veyā yüzden[64] biri şükrini ḳılam

212 Elümden bu gelür ancaḳ ki māḍām
Şehüñ medḥini idem ṣubḥ u ger şām

FAḪREDDĪN'İ MEDḤ (Kaside)

213 Zihī ferḫunde faḫr-u devlet ü dīn
Ki devletlendi begler devletindin

214 Güneş gibi yüzini görmegiçün
Şehinşāhlar derildi miṣl-i Pervīn

[63] Yazmada iki şeklinde yazılmıştır.
[64] Yazmada y harfinin noktaları yazılmamış.

215 Çalab ḫulḳ-ı ḥasen ḳomış teninde
Ki muḥsinler ḳılur ḥüsnine taḥsīn

216 Keremdür pīşesi ḫalḳa hemīşe
Ki yüzinde dilenci görmedi çīn

[9a] 217 Doḳış gününde Rüstem'dür ki bulur
Ḳılıcı düşmeninüñ gögsini ḳın

218 Görür düşmen[i] cenginde heybetden
Delim ḳahr u meşaḳḳat ḳorḳu kīn

219 Deñizdür diyesin keff-i kerīmin
Ki cūdından durur şāhlar güher-çīn

220 Güler yüzin gören tesrīnde hergiz
ʿAleb ḳılmaz gül ü sūsen[65] ne nesrīn[66]

221 Vurur bezm-i çemende ṣubḥ-demler
Rebīʿüñ ḳızları yüzine tezyīn

222 Gören bezmini bulur çoḳ feraḥlar
Ki yoḳdur meclisinde kimse ġamgīn

223 Felek her dem virür taʿẓīmiyiçün
Yiñi yiñi şeref devletle temkīn

224 Doḳur düşmenlerinüñ boġazına
Ḳader ḳudret kemendin ḳıluban dīn

225 Dutar Merrīḫ bişinci felekden
Şāhuñ düşmenlerine ḫışmıla kīn

[65] Yazmada sūsin yazılmış.
[66] Yazmada ṭesrin yazılmış.

226 Ḳılur Bercīs[67] faḫrına hemīşe
Medīḥin düzmegüñ resmini telḳīn

227 Begüm yoḳdur devrüñde ḳaçar rı
Ne se ḫaẕfı[68] kim degül saṭr bī-şīn

228 Senüñ hem devrüñdemisseydi[69] Rüstem
Ne ḳılıç getürirdi[70] vü ne zūbīn

229 Çü devlet raḫşına devlet ṭapuñdur
Ḫuceste[71] raḫse devletle bugün[72] bin

230 Şeker gibi Türkī dilce düzevüz[73]
Senüñçün ḳıṣṣa-ı Pervīz ü Şīrīn

231 ʿAcem dilince düzen[74] düzdi ʿışḳın
Ne cengin ẕikr ḳıldı vü ne ṣulḥın

[9b] 232 Şehüm buyurdı Firdevsī sözinden
Yitürem naẕmını maṭbūʿ-ı Şīrīn

233 Ḳıluban şükrini şehdile memzūc
Yidürem[75] ḫalḳa şīrīn ḥavż-ı Şīrīn

234 Şehüm müzdine yiye ḫalḳ gītī
Şeh ü dervīş ü münʿim yig ü miskīn

[67] Yazmada Bermis yazılmış.
[68] Yazma ne saḫẕef yazılmış.
[69] Yazmada meseyyed yazılmış.
[70] Yazmada getürdi yazılmış.
[71] Yazmada ḫaceste yazılmış.
[72] Yazmada b harfinin noktası konulmamış.
[73] Yazmada düzüz yazılmış.
[74] Yazmada duran yazılmış.
[75] Yazmada bederem yazılmış.

235 Çü buyurdı şehüm Firdevsī şiʿrin
Ḳıluban tercüme ḫoş resm-i taẕmīn

236 Niẓāmī naẓmına memzūc iderven
Çü gendüzüme borç itdüm öderven

237 Ümīḏüm var ki mühlet vire Yezdān
Ḫuḏāvend-i raḥīm ü Rabb-i raḥmān

238 Ki uçmadın cānum ḳuşı ḳafesden
Veyā nefsüm boşalmadın nefesden

239 Tamām ola elümde ʿIşḳ-nāme
Şehüm adına irürem tamāma

240 Ḫuḏāvend-i[76] cihān ġāzī vü server
Ṣaf-ārā ṣaf-şiken ṣaf-sāz u ṣaf-der

241 Şeh-i evcāt u sulṭān-ı sevāḥil
Seḫī vü bende-perver[77] dāḏ u ʿādil

242 Mübāriz Ġāzī Muḥammed Beg bin Aydın
Ki andan oldı bu uç ili aydın

243 Mesācid yapdı vü yıḳdı delim deyr
Elinden geldi çoḳ iḥsān öküş ḫayr

244 Sevāḥil Kāfiristānıdı cümle
Açıldı ser-be-ser çoḳ ḳıldı ḥamle

245 Fireng ü Alanos suyı saġışsuz
Şehinşāh iline dutdı ḳamu yüz

[76] Yazmada Ḫüḏavendā yazılmış.
[77] Yazmada yerver yazılmış.

246 İrişdiler ḳamunuñ içi pür-kīn
Ḳamusın ḳırdı[78] sulṭān-ı selāṭīn

[10a] 247 Ḳılıcından amān bulmadı biri
Ki dönüp eline varaydı diri

248 Olar devlet ḳılıcıyla çü böldi
Saʿādet bāġçesinde gülce güldi[79]

249 Müyesser ḳıldı Yezdān her murādın
Selāṭīn tāca yazarlardı adın

250 Çalab'dan neẕr ü ḳurbānıla ol şāh
Oġul dilerdi tā kim ḳādir Allāh

251 Aña virdi biş oġul cüvān-baḫt
Bişi daḫı yaraşur binmege taḫt

252 Ulalup her biri olmışdı bir şāh
Bilisi çoḳ gözi açuḳ u āgāh

253 Sikenderdür biri Dārā-yı Dārā
Ḫıżır Beg şehriyār-ı mesned-ārā

254 Şeker sözin diyeydüñ āb-ı ḥayvān
Ki bağışlardı her lafẓında bir cān

255 İkinci Rüstem-i devrān ḫuḏāvend
Umur Pāşā-yı ġāzī vü ʿadüvv-bend

[78] Yazmada ḳurdı yazılmış.
[79] Yazmada geldi yazılmış

256 Ki [anuñ] ḳorḳusından Gebr ü Efreng
Aluban cengin olmışlarıdı[80] deng

257 Üçünci oġlınun adı Süleymān
Ki şāh dirdi aña Gebr ü Müsülmān

258 Seḫā kānı seḫāvet menbaʿıydı
Mürüvvet baḥrı iḥsān mecmaʿıydı

259 Daḫı bir oġlı İbrāhīm Beg ol kim
Havā ḳuşı oḳındanıdı beliñ[81]

260 Bahādur didiler aña ulular
Bahādurlar vü hem yüzü sulular

261 Beşinci oġlı şāhinşāh-ı aʿẓam
Ḫuḏāvend-i ḫuḏāvendān-ı ʿālem

[10b] 262 Şeh-i ferḫunde faḫr-ı devlet ü dīn
Mükerrem ʿĪsā bin Muḥammed bin Aydın

263 Ki miṣlin görmedi gerdūn-ı gerdān
Saʿādet virmiş aña pāk Yezdān

264 Çalap'dan cümle maḳṣūdı müyesser
Oñat düşdi işi cümle ser-ā-ser

265 Ḫuḏāvend-i[82] cihān şāh-ı kem-āzār
Aña uyan gişi yoldan kim azar

[80] Yazmada ilmişleridi yazılmış.
[81] Yazmada belim yazılmış, Flemming bölüm okumuş (Flemming, 1974: 267).
[82]Yazmada ḥuḏāvendā yazılmış

266 Zamānında ne miḥnet var ne ḳīn
Ḳılıçsuz görmez oldı kimse bir ḳın

267 Güneşdür şāh degül taʿrīfe muḥtāc
Ḳamu şāhlar başına uzadur tāc

268 Çalab geçmişlerine raḥmet itsün
Benüm alḳışlarum şāhuma yitsün

269 Niçe kim olalar ṭopraḳda maḥcūb
Ḫalāyıḳ içre olsun şāh maḥbūb

270 Ger anlardan giçiyse yaşına vardur[83]
Ulu devletlüdür şāh-ı cihāndur

271 Ger anlarda bir er varıdı ḫoş-ḫū
Ḳamu ḫoş-ḫūlara cāmiʿ durur bu

272 Hünerde her ne kim anlarda ẓāhir
Olupdı şāha ḳısmet ḳıldı ḳādir

273 Daḫı yüz ol ḳadar baḫt u saʿādet
Seḫāvet erlik ü çoḳ eygü ʿādet

274 Ki ẕātında ḫuḏāvend-i cihānuñ
Görinür dile gelmez vaṣfı anuñ

275 Yüzi güneş gibi tābende olsun
Cihānda baḫtıla pāyende olsun

276 Şeker şīrīn sözine çāker[84] olsun
Ḳamu Ḫüsrevler aña kihter olsun

[83] Vezin kusurlu.
[84] Yazmada çaker yazılmış.

[11a] 277 Cihān durduḳça dursun devletiyle
Ki ḫalḳı ṭoyurur çoḳ niʿmetiyle

ĀĠĀZ-I DĀSİTĀN

278 Eyitdi ol söz eyden bilge üstāḏ
Ki dutmışdı çoḳ eski dāsitān yāḏ

279 Ki çün Kisrī'nüñ ayı oldı ḳara
Ḳodı taḫtını Hürmüz şehriyāra

280 Cihān dutıcı Hürmüz dāḏ iderdi
Cihānı dāḏıla ābāḏ iderdi

281 Delim neẕrile ḳurbānıla Yezdān
Aña virdi bir er oġlan ne oġlan

282 Göründi bī-bahā bir dāne lüʾlüʾ
Saʿādet ḳulzüminden ḫūb u sulu

283 Ṭoġışı baḫtlu vü ḳutlu baḫtı
Bititmiş ṭāliʿ aña tāc u taḫtı

284 Ata yüzinde ḫusrevlıḳ çü gördi
Adını Ḫüsrev-i Pervīz[85] virdi

285 Yüzi aydınıraḳ şems ü ḳamerden
Şeker gibi gülişi yig şekerden

286 Gülidi tāze şāhlıḳ budaġından
Ḳızıl yāḳūtıdı devlet ṭāġından

[85] Yazmada Ḫüsrev ü Pervīz yazılmış.

287 Yüzi güneşleyin virürdi tābı
Yiñerdi görki gökde māh-tābı[86]

288 Getürürlerdi şāh bezmine ḫurrem
Ḳızıl gül destesince şāḏ u bī-ġam

289 Çü bişikden işi meydāna düşdi
Anuñ sevgüsi cümle cāna düşdi

290 Bu resme çünki ol yidi yaşadı
Ne diyeyin ki ne gökçek paşadı

[11b] 291 Göründi yüzi gülzārında revnaḳ
Diyeydüñ Yūsuf-ı Mışrī'ydi muṭlaḳ

292 Getürdi Hürmüz aña bilge üstāḏ
Ki żāyiʿ olmaya ol serv-i āzād

293 Bu söze geçmedi ay çoḳ ḫuḏāvend
Ki oldı ʿilm ü ḥikmetde hünermend

294 Şu resme sözde ol ḳādir olupdı
Ki gevherden deñiz gibi ṭolupdı

295 Gişi kim dürlü ʿilme dāḏ virdi[87]
Ḳatında söz suṭurlābıla dirdi

296 Çü anca baḳışından ḳıl yarardı
Sözi ḳılınçıdı ḳamuya yarardı

297 Çü on yaşına ol şāh-zāde irdi
Başın yüz yaşlularuñ yile virdi

[86] Yazmada māhitābı yazılmış.
[87] Vezin kusurlu.

298 Dutardı erkek aṣlanıla pençe
Zebūn olurdı ursa bir ṭabanca

299 Ḳılıç ṣalsa deriñ[88] iki biçerdi
Oḳı on ḳat demür saçdan geçerdi

300 Şeşerdi oḳıla ḳıldan girih bir
Sökerdi süñile ṭondan zirih bir

301 Ki on yay barmaġ ucıyla çekerdi
Anuñ yasını güciyle çekerdi

302 Eger yaġısı dīv olmasayıdı aḳ
Oġunaydı elinde görse çomaḳ

303 Sögüt yapraġı demrenlü ḫadengi
Kime ursa unıdurıdı cengi

304 Sögüt yapraġı gibi ṣalınurdı
Boyın görenden ögi alınurdı

305 Süñüler ıldırımca ṭaşa ursa
Ḳaḳırdı yalmanı yaru otursa

[12a] 306 Çü yiñi ʿömrüñ on dördi yetdi
Bilüsi ḳuşınuñ ḳanadı bitdi

307 Ḳıġırdı gizlüsini[89] āsumānuñ
Eyü yavuz saġışladı cihānuñ

308 Büzürg Ümīḏ adlu bir hünermend
Hünermend aña dimiş çoḳ ḫuḏāvend

[88] Flemming ve Güneş direk şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 269), (Güneş, 2010: 333).
[89] Yazmada gezlüsini yazılmış.

309 Yir arpa arpa ayaġında gögi
Gerek ölçeydi arpa arpa ögi

310 Uġurlayın eline girmiş anuñ
Kilīḏi genc ü göñül hem cihānuñ

311 Ḳıġırdı bir gün anı şāh-zāde
Şeker sözler eyitdi üstāḏa[90]

312 Hüner baḥrında isterdi cevāhir
Elikdürdi cevāhir ḫūb u nādir

313 Anuñ ögretmeginden oldı server
Delim ḥikmet ḳazandı andan ez-ber

314 Zuḥal[91] çarḫından işbu pīr[92] dek ol
Göñül sırrını bildi az u ger bol

315 Yaḳında oldı bir deryā-derūn ol
Ne ḳanda kim diyeydüñ ẕū-fünūn ol

316 Alulıḳ gitdi añlamaḳda oldı
Hemīşe devleti revnaḳda oldı

317 Çü bellü bildi ol bilmekde āyet
Bu çegzinen göñül sırrın tamāmet

318 Ṭapudan görmedi yigrek cihān ol
Kesilmezdi[93] bir zamān ṭapudan ol

[90] Vezin kusurlu.
[91] Yazmada zeḥal yazılmış.
[92] Flemming yire şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 270).
[93] Yazmada kesilmez dili yazılmış.

319 Cihān issi cihāndan yig severdi
Cihān n’olur ki cāndan yig severdi

320 Cihāndan yaş uzunluġıyıçun şāh
Götürdi güç ki ḳılmaya ża‘īf āh

[12b] 321 Ḳıġırdıcı ḳıġırdı şehr içinde
Ki olmasun ulular ḳahr içinde

322 Eger girür olursa at eline
Dutarsa kimseye bir gişi kīne

323 Gire bāġa vü iline[94] yemişe
Düşük[95] yoḳsul evine ol kemişe

324 Veyā yad ‘avratuñ yüzine baḳa
Özini ḫışmumuz odına yaḳa

325 Siyāset olısardur lāyıḳ aña
Delim anda açdı kim andı aña

326 Çü süst olmadı ‘adl[96] itmekde sulṭān
Nite ola cihānuñ işi vīrān

327 Yıḳılmaḳ[la] cihāndan el götürdi
Ḳamu ḳayġulu şāḏ oldı oturdı

ḪÜSREV ŞĀD AVDAN GELÜP KÖYE ḲONUP KÖY ḲAVMİ İNCİNDÜGİN EYDÜR

[94] Yazmada ilüne yazılmış.
[95] Yazmada düşüñ yazılmış.
[96] Yazmada maḥdl yazılmış.

328 Ḳażā-yı beḏ meger Ḫüsrev sevinü
Çıḳa yazıya bir gün ata binü

329 Temāşā itdi düşürdi vü çoḳ av
Ki düşdi Ḫüsrev şāhdan ile çav

330 Iraḳdan gözi oldı bir köye duş
Ki bāġ ırmaḳ anda çoḳ öter ḳuş

331 Buyurdı ol zamān ol serv ṭalı
Ki ṣaldı ḫoş çemende ḳīl u ḳāli[97]

332 Yeşil yapraḳda ḳızıl ṣu içerdi
Aña dek kim bu ṣaru gül ḳaçardı

333 Güneş yüz çün[98] gök aṣārdan[99] çevürdi
Ṣaru dīvār irdi sancaḳ urdı

334 Bu ṭopraḳdan üşendi kim döker ḳan
Ṣuya atdı nīlūfer bigi ḳalḳan

[13a] 335 Beg oġlı köye girdi bir ev açdı
Girüben yidi içdi issi ḳaçdı

336 İşidüp erġanūnı cūş iderdi
Süciler erġuvānī nūş iderdi

337 Piyāleyi süciden güldürürdi
Cihānı nūş üniyle ṭoldururdı

[97] Yazmada ḳul ı ḳalı yazılmış.
[98] Flemming ve Güneş yüz gök şeklinde yazmış (Flemming, 1974: 271), (Güneş, 2010: 336).
[99] Flemming aşarından şeklinde okumuş.

338 Meger boşandı bir at gey añla
Ekine aġzını uzatdı ṭañla

339 Ḳolı ġūrı ki ḳandıdı dudaġı
Ḳoruḳ aldı vü yaġma ḳıldı bāġı

340 Güneş ṭañla çökürdi yüce başın
Ayırdı gün teninden gice başın

341 Ḫaber irürdiler bir iki gişi
Şehe kim Ḫüsrev'üñ yavuzdur işi

342 Giçen gice ile güç eyledi çoḳ
Ne ḳıla çün ki şāhdan ḳorḳusı yoḳ

343 Didi şāh kim bilmezin ne suçı var
Suçından ḳıldılar şāhı ḫaberdār

[13b] 344 Ki dervīşi çıḳardı bucaġından
Ḳolı kesti ḳoruḳ yoḳsul bāġından

345 Ekine girdi atı bozdı yıḳdı
Ekin issinüñ üni göge çıḳdı

346 Eger bu güç iden bir yad olaydı
Beg anuñ ḫan-u-mānını alaydı

347 Urur neşter ḳan alan yad eline
Velī ditrer eli gendü ḳolına

348 Buyurdı şāh kim atını başalar
Bıçaḳ dartup siñirlerin keseler

349 Buyurduḳ ḳoruġ issine ḳulını
Çaluya virdiler ḳızıl gülini

350 Ol ev kim urdıdı şāh-zāde taḫtın
Ev issine buyurdı cümle raḫtın

351 Ḳopardı çenginüñ dırnaḳlarını
Uvatdı çengini[100] barmaḳlarını

352 Siyāset gör ki ḳılurlardı öñdin
Oġula bilmeyenler meẕheb ü dīn

353 Ḳanı ol eylük ü ʿadl u eyü ad
Ki oġuldan alurlarıdı bular dāḏ

354 Eger suçsuz dökerler şimdi yüz ḳan
Dimezler kim ḳan mı yā su mı aḳan

355 Oda ṭapan gişinüñ adı ʿādil
Müsülmān'dan ki ẓulm ide ne ḥāṣıl

356 Gavūrdı[101] anuñ adı sen Müsülmān
Anı añ bu Müsülmānlıḳdan utan

357 Gücüñ nice ki yiter dāḏ ḳıl dāḏ
Ki ḳılalar aduñ eylügile yāḏ

358 Eyü yavuz cihāndan bellü gider
Ne baḫtulu gişi kim eylük ider

[14a] 359 Niẓāmī'den dutaruz yāḏ bunı
Ki ögüt ḳuşınuñ acıdur üni

[100] Flemming çenginüñ şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 272).
[101] Flemming geberdi şeklinde okumuş (Flemming, 1974 :273).

HÜRMÜZ ŞĀHDAN ULULAR ḪÜSREV'ÜÑ SUÇIN DİLEDÜKLERİN EYDÜR

360 Çü Ḫüsrev gördi özini iñen ḫor
Girü gendü işinden oldı ġam-ḫor

361 Ḥaḳīḳat añladı kim yavuz itdi
Atası her ne kim itdi az[102] itdi

362 Elinden gendü başına el urdı
Ayağın durdı ḳayġudan delürdi

363 Şefāʿatçı dutundı [bir] çoḳları
Ki şāha[103] ilteler būy-ı çınārı

364 Meger kim raḥmet ide pādişāhī
Aña dutmaya ol geçmiş günāhı

365 Kefenleydi getürdi tīġ-ı pūlāḏ
Ḳıyāmet ḳopdı vü dünyāda feryāḏ

[14b] 366 Çü taḫt öñine irdi ḳıldı zārī
Yüz urdı yine görüp şehriyārı

367 Ki bu ḳulı[nı] suçsuz saġışla
Ululıḳ ḳıl giçilere baġışla

368 Henüz aġzumda ḳoḳar süd iy ata
Süd içen cānını kim oda ata

369 ʿİnāyet ḳıl ki bu bī-çāre oġlan
Şehüñ ḫışmına döymez oldı ḥayrān

[102] Yazmada uz yazılmış.
[103] Yazmada şāhā yazılmış.

370 Eger suçluysam işde ḳılıç uş baş
Başum kes dök ḳanum saña öküş yaş

371 Ki ḳamu ḳayġuyı götüribilem
Eger şāh rāżī olmazsa ne ḳılam

372 Bunı didi ve girü yire yüzi
Ḳoyup aġladı çoḳ göyündi özi

373 Çü gördiler yavaş ol nām-dārı
Ḳamu aġladı küllī ḳıldı zārī

374 Çü anlar zārīyile āha düşdi
Hey-ā-hey aġlamaḳ kim şāha düşdi

375 ʿAcepledi ki şunca giçi oġlan
Suçın bilüp öñinde oldı[104] nālān

376 Bir oġlana ki devlet ola yoldaş
Atası buyruġından çekmeye baş

377 Oġul endīşe ḳıl saña ne ḳıla
Oġuldan ol daḫı hem ün bile

378 Yavuz ḳılma oġuldan hīç göñüli
Ki ala dāḏuñ andan oġul oġlı

379 Çü Hürmüz gördi oġlın şöyle muḳbil
Hüner issi vü rāy issi vü ʿāḳıl

380 Yavaşlıḳda vü erlikde yegāne
Çalab'dan baḫtulu vü bī-bahāne

[104] Yazmada oldın yazılmış.

[15a] 381 Yüzin öpdi vü cānum dirdi aña
Çerisi begligini virdi aña

382 Çü çıḳdı daşra ol ḥażretden özi
Cihāna düşdi vü erligi sözi

383 Seḫā vü ʿadl özinde görinürdi
Cihān dutmaḳ yüzinde görinürdi

384 Çü gice zülfi müşkīn ḳoḳu saçdı
Güneş yüzi ḳarañulıġa ḳaçdı

385 Bilin baġladı Ḫüsrev el götürdi
Çalab'a ḳulluḳ itdi vü oturdı

386 Göñül endīşelüydi uyıdı ol
Ki uyḳu bulmamışdı gözine yol

387 Düşinde ceddin ol rūşen-revānı
Görürdi rūşen ol Nūşīnrevān'ı

388 Ki eydürdi aña iy cānum oġul
Yavuz ḳılma atañ işine göñül

389 Eger gitdiyse nesneñ sevgülü dört
Saña muştılaram dört nesne al yort

390 Çü ol ḳorḳu saña gösterdi turşı
Ḳoruḳ gibi yüzüñ ḳılmaduñ ekşi

391 Gele ḳatuña bir ay yüzlü dil-dār
Ki şīrīnlikde bī-miṣli ola yār

392 Daḫı kim kesdi atuñ siñirin şāh
Ne ḳayġu yidüñ[105] andan ne didüñ āh

393 Ḳır at vire Yezdān adı Şeb-dīz
Ḳatı yilden segirdimi daḫı tīz

394 [Daḫı kim][106] virdi şāh dihḳāna[107] taḫtuñ
Ne kim varısa odaġuñda raḫtuñ

395 Daḫı kim ṣabr ḳılduñ iy ser-efrāz
Ol egzide kim muṭrib oldı bī-sāz

[15b] 396 Çalıcı Pārbed adlu ḳapuña[108]
Gele bir zühre mānendi ṭapuña

397 Eger żāyiʿ oldısa boncuġuñ dört
Gözetgil dört güher al rāygān dört[109]

398 Elüñden gitdiyse iy cānum altun
Sen altun yirine al dürr-i meknūn

399 Yime ġuṣṣa sevin iy nūr-ı dīde
Ki beglerden sen olursın güzīde

400 Çü Ḫüsrev uyḳusından örüdurdı
Çalab ḳulluġına yine yüz urdı

401 Dün ü gün dilde sözin gizleridi
Dede gösterdügini gözleridi

[105] Yazmada didüñ yazılmış.
[106] Yazmada dehḳa yazılmış.
[107] Yazmada dehḳanı yazılmış.
[108] Vezin kusurlu.
[109] Flemming dürt okumuş (Flemming, 1974: 274).

402 Uyanuḳ bilgelerle göz ışıdup
Ḥikāyet diridi hem söz işidüp

403 Meger kim göñli virürdi ṭanuḳlıḳ
Ki bir gün olasıdur uyanuḳlıḳ

ŞĀVUR-I NAḲḲĀŞ ḪÜSREV-İ ŞĀHA ŞİRĪN'ÜÑ VAṢFIN EYDÜP ḪÜSREV'E ʿĀŞIḲ OLDUĠIN [EYDÜR]

404 Nedīmi varıdı ḫāṣ adı Şāvūr
Cihān görmiş veger seyyāḥ-ı meşhūr

405 Eyü naḳḳāşıdı kim görse anı
Diridi kim budur naḳḳāş-ı Mānī

406 Elinde anca vardı luṭfıla su
Ki virürdi suya ol rengile bū

407 Yir öpdi taḫt öñinde aġız açdı
Şehe ḳarşu şeker sözini saçdı

408 Buyurursa şehüm geyden[110] yavuzdan
Diyem bildügümüñ birini yüzden

409 İşāret ḳıldı Ḫüsrev kim yuvatma
Eyit ıssı vü hengāme sovutma

[16a] 410 İki efsūncı ḳılmış iki gözin
Yavuz gözden meger saḳlaya özin

411 Ṭuṭaġında gülişinüñ ṭuzı var
Degül şīrīn ṭuz anuñdur şeker-bār

[110] Flemming k'ey'den, Güneş keyden şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 275), (Güneş, 2010: 343).

412 Ṣanasın burnı gümişden ḳılıçdı
Ki ḳızıl almayı ol iki biçdi

413 Anuñ şemʿinde yüz pervāne gördüm
Yüzine ḳarşu yüz dīvāne gördüm

414 Ṣabā ol saçı yüzden gice gündüz
Kime ḳaḳum ṣatar u kime ḳunduz

415 Müvekkel ḳıldı her baḳışa yüz nāz
Eñek ayva ṣanasın yüz yiñi yaz

416 Yañaġı ılduzuñ yüzini urmış
Yüzi ayuñ günüñ boynını burmış

417 İki gögsi iki nār aḳ gümişdür
Sözi şekker boyı yüce ḳamışdur

418 [Āhū boynın] ol aḳ boynına ḳomış
Eteklerin gözi yaşıyla yumış

419 Ḳaşındaġı yiñi bayram hilāli
Gören gişinüñ ayruḳsıdı ḥāli

420 Ol esrük nergisinden ḳıldı ḥayrān
İrem[111] bāġına ol kim ṣata[112] reyḥān

421 Ṭaña batırdı Mecnūnı ḫayāli
Oyında yiñdi vü Leylī cemāli

422 Şu fermānla ki ister ḫalḳı ḳırmaḳ
Elinde on ḳalem yaʿnī ki barmaḳ

[111] Yazmada erem yazılmış.
[112] Yazmada ṣana yazılmış.

423 Sözinde yüz savaş var līki dil-bend
Ṭuṭaġında biñ öpmek cümlesi ḳand

424 Şekerden sözi daḫı ṭatluraḳdur
Ḳamudan yüzi daḫı ḳutluraḳdur

[16b] 425 Ḳuluñvan didi ṭopraġına ʿanber
Güzeller cānıdur ol ḫūb u dil-ber

426 Yüzi nesrīn saçı ḳoḳusı nesrīn
Ṭudaġı şīrīn adı daḫı Şīrīn

427 Ulular ḳızlarıydı[113] ḳapusında
Dururlar yetmiş güzel ṭapusında

428 Göñül aldayıcı ḳamusı cāndur
Ḳamusı gül-ruḫ u şīrīn-zebāndur

429 Ḳamusı şāḏ olup yirler içerler
Ṭolu ay bigi menziller geçerler

430 Gehī ay ḫirmenine müşk saçarlar[114]
Gehī gül ḫirmeninde ṣu içerler

431 Birinüñ burḳaʿı yoḳdur yüzinde
Birinüñ ʿaybı hīç yoḳdur özinde

432 Güzellikde ḳamunuñ işleri yoḳ
Yimek içmekden artuḳ işleri yoḳ

433 Baḳışda ʿālemüñ cānın dökerler
Felekde ılduzuñ gözin dikerler

[113] Yazmada ḳızlarında yazılmış.
[114] Yazmada içerler yazılmış.

434 Mehīn Bānū ki anuñdur ol iḳlīm
Bu resme vardur anuñ çoḳ ẕevḳ-i selīm

435 Ḳara āḫūrda bağludur bir atı
Ki gitmekte yile virür berātı

436 Dimişler ad ol şeb-renge Şeb-dīz
Aña ʿāşıḳ olur ḳuş çün gider tīz

437 Bir altundan ulu zencīr düzmiş
Ayağın bağlamış ḳayġuyı üzmiş

438 Ne Şīrīn gibi şīrīn sözler gördüm
Ne Şeb-dīz gibi bir şeb-renge irdüm

439 Bu sözden ṣabrı şāhuñ oda yandı
Ferāġat uyudı vü ʿışḳ uyandı

[17a] 440 Göñül bir gezden ol Şīrīn'e virdi
İnandı Şāvūr'a sābāş dirdi

441 Gişi kim Çīn'üñidi[115] naḳş-bendi
Begendiler anı kim ol begendi

442 Delürdi Ḫüsrev anı çün işitdi
Ne uyıdı biraz ne göz ışıtdı

443 Bu sözi ṣorayıdı her dem andan
Gişi çün ʿāşıḳ ola ṣabrı ḳandan

444 Bu endīşeyle birḳaç gün dolandı
Ḳuru çavın işitmekle ḫūlandı

[115] Yazmada Çīnüñ yazılmış.

445 Çün elden vardı ol iş el götürdi
Dükendi ṣabrı ayaḳtan oturdı[116]

446 Ḳıġırdı ḫalvete naḳḳāşı şāh-zād
Ḳatında ḳıldı ol geçmiş sözi yāḏ

447 Aña didi ki iy yār-ı vefā-dār
İşe yara ki işüm oldı düşvār

448 Çü urduñ buncılayın ḫūba bünyāḏ
Tamām eyle tamām iy bilge üstāḏ

449 Şeker dime sözüñi muḫtaṣar ḳıl
Çü didüñ gel Ḫūzistān'a sefer ḳıl

450 Saña varmaḳ gerek bundan ol ile
Dilerseñ kim işüm varmaya yile

451 Elikdürmek gerek alıla anı
Dölendirmek gerek bu göñli cānı

452 Naẓar ḳılmaḳ gerek kim meyli var mı
Kimesneyle ulaşmaḳlıḳ diler mi

453 Eger yumşaġısa mūmlayın ol yār
Aña vir mihrümüz mührin yüri var

454 Demür yüreklü ise ayruḳ añma
Baña di kim sovuḳ pūlāḏı dögme

[17b] 455 Yir öpdi söz bilici bilge Şāvūr
Didi kim Ḫüsrev olsun şāḏ u pür-nūr

[116] Flemming ayakdan öttürdi şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 279).

456 Seven gişiye görünsün ʿazīz ol
Yavuz göz bulmasun andan yaña yol

457 Çü şāha āferīn ḳıldı hünermend
Cevābın virdi didi iy ḫuḏāvend

458 Göñülde dutmaġıl ḳayġu göñülde
Göñülde aġudur ḳayġu göñülde

459 Sevingil yi vü iç [ü] şāḏumān ol
Ki uş ben bir göñülden dutmışam yol

460 Gidişte dutmayam bir yirde ārām
Ne uyıyam ne yiyem ne dutam cām

461 Meger kim dil-berüñ saña getürem
Pes andan fāriġ oluban oturam

462 Ger od gibi demürden geyse ḳaftān
Veger gevherce[117] ṭaşdan olsa penhān

463 Getürem çıḳaruban anı başdan
Nite kim od demürden laʿl ṭaşdan

464 Eger gülde eger dikende olam
Çü anı isteyem ḳandasa bulam

465 Eger devlet baña yārī ḳılursa
Veger cānum bir iki gün ḳalursa

466 Getürem Ḫüsrev'e ṭapucı ola
Gele devlet gibi ḳapucı ola

[117] Yazmada lüherce yazılmış.

467 Veger bilem ʿāciz ḳaldum u zār
Girü işden ḳılam şāhı ḫaberdār

468 Çü söz eydildi eyden örüdurdı
Yaraġın düzdi yola izi urdı

469 Ne uyıdı ne [d]iñlendi vü naḳḳāş
Bir ayda ḳodı Şīrīn ṭaġına baş

[18a] 470 Ovadan yazıdan kesdi öküş yol
İve irişdi İrmen ṭaġına ol

471 Çü ḫūrīlerle uçmaġa çıḳardı
Yayan ıssıda ol ṭaġa çıḳardı

472 Çü Şāvūr anda vardı yiñidi yaz
Reyāḥīne ḳılurdı lāle yüz nāz

473 [Gi]yüp renkleri[118] ṭaşlar anda fī'l-ḥāl
Ḳızıl gül ṭonlarından ṣaru vü al

474 [Ḳay]adan vardı bir kilse yapılmış
Keşīş anda delim deyre ḳapılmış

475 Ol eski deyre ḳondı bilge naḳḳāş
Keşīş gibi ne etmek yidi ne aş

476 [S]öz eydici hünermend eyle didi
Ol oḫtın kim sözüñ şehdini yidi

477 [K]i var ol deyruñ altında maġāra
Ḳara ṭaş anda bir beñzer süvāra

[118] Yazmada zengeri yazılmış.

478 [Ḳo]rudan aygıra her bir ḳıranda
Gelür bir yorġa ḳısraḳ dāyim anda

479 [Ça]labuñ buyruġıyla yıġılur ol
Çalab diyincegin inanıcı ol

480 [Ç]ün[119] kim ol toḫumdan ṭoġa inan
Yilişde yiñe yil gidişde devrān

481 [Eyit]di ol ögülmiş ḥikmet-engīz
Ki ol ṭaşun ṣuyından çekdi Şeb-dīz

482 [Ger] ol ṭaġı kiliseyi ṣorasın
Ne anı vü ne bünyāḏın göresin

483 [Da]ḫı kürsī[120] ki dirler El-Ḥirāk'ı
Öñinde ṭaş yatur üstinde ṭāḳı

484 [Eyvā]nı cümle yıḳılmış görinmez
Zamān anı vīrān ḳılmış[121] görinmez

[18b] 485 Çalab'uñ gerçi ki ʿibretleri bol
Gözüñ aç gör ḳıyāmet örnegi ol

486 Çü dört yüz yılda şunuñ gibi ṭaġa
Şol işler ola kim düşe ayaġa

487 Sulu bir pāre ṣıḳsañ var bilürsin
Niçün yüz yıllıḳ endīşe ḳılursın

[119] Flemming ḳul[un] kim şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 279).
[120] Yazmada gürsi yazılmış.
[121] Yazmada ḳalmış yazılmış.

488 Niẓāmī’dür ḳamu söz ehli faḫrı
İnanmazsañ aña n’itsün bu Faḫrī

489 Zihī terk-i edeb bu tercümānlıḳ
Zihī aġduḳluġ u zī Türkmenlik

490 Niẓāmī naẓmı gevherdür bahāsuz
Benüm şiʿrüm baḳır puldur[122] ṣafāsuz

491 Benüm ḥaddüm degüldi bu kitāba
Ḳılam medḫal düşem dürlü ʿitāba

492 Ulular dutalar her sözüme daḳ
Muḳābil nite ola sunḳura baḳ

493 Çü sulṭān emridür ben bende meʾmūr
Meṣeldür dilde keʾl-meʾmūr maʿẕūr[123]

ŞĀVUR NAḲḲĀŞ ḪÜSREVʾÜÑ ṢŪRETİN AĠACA YAPIŞDURUP ŞĪRĪN GÖRÜP SEVDÜGİN EYDÜR

494 Çü zülfin gicenüñ taradı devrān
Çırāġına dönüñ pervāneveş cān

495 Varup[124] gice cihānı ḳıldı rūşen
Cihān bir külḫaniken oldı gülşen

496 Göründi Müşterī gösterdi menşūr
Ki ḳurtuldı belādan şāh-ı Şāvūr[125]

[122] Yazmada yuldur yazılmış.
[123] “Kendine bir iş emredilen o işte mazurdur, kusuruna bakılmaz.” anlamında Arapça bir söz.
[124] Yazmada virüp yazılmış.
[125] Flemming Şāpūr şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 280).

497 Ol eski deyr içinde bilge naḳḳāş
Biraz diñlendi tā kim ḫoş ola baş

498 Ḫaber ṣordı ululardan hünermend
Ki yarın ḳanda ḳonar ol ḫudāvend

[19a] 499 Güneş yüzleriyile ol ṭolu ay
Ne yirde çaldırısardur def ü nāy

500 Ḫaber virdiler ol ḳocalar aña
Ki ol ḫūblar maḳāmı ḳanġı yaña

501 Ki bu ṭaġuñ öñinde bir çemen var
Aḳar ṣular yanında bīşecük var

502 Seḥergāh servi boylular dururlar
Çemenden yaña nāzıla yürürler

503 Temāşā eyleyüp yirler içerler
Dün ü gün şādılıġıla geçerler

504 Öñürdü ṭañla gül yüzlüden üstād
Bilin baġladı vü ʿazm ḳıldı şād

505 Eline[126] kāġıd aldı resmi çizdi
Bi-ʿaynih Ḫüsrev'üñ yüzini düzdi

506 Çü reng urdı yañaġına beñine
Yapuşdurdı bir aġaç özdegine

507 Perī gibi bu gez gizlendi Şāvūr
Perī yüzlüler irişdi ḳamu ḥūr

[126] Yazmada elib yazılmış.

508 Dirildiler gül ü reyḥān ü sünbül
Gehī serv oldılar gāh deste [gāh] gül

509 Biraz gülden dökerlerdi gül-ābı
Biraz gülmeklerinden[127] hem cülābı

510 Gelinler[128] görmemişler hīç dāmāḏ
Cihānda şāḏ u ḫoş kābīnden āzād

511 Oturmışlar nite kim yār ile yār
Sığışmazlar nite kim ḳabına nār

512 Çü ol yirde ḳadem başmazdı aġyār
Ḳamu raḫṣ urdı ol yañaġı gülzār

513 Biraz bu güllere taḥsīn iderdi
Biraz ol bülbüle telḳīn iderdi

[19b] 514 Sevinmekdi[129] hemīşe anlara iş
Yimek içmek temāşāyıdı saġış

515 Oturmış ortada Şīrīn-i zībāy
Ṣanasın girmiş Ülker içine ay

516 Eger ʿāşıḳlarıyçun[130] aġzı açar
Gehī virür ḳadeḥ gāh gendü içer

517 Çü gendüzini gördi ol ṭolu māh
Gözi ol ṣūrete ṭuş oldı nā-gāh

[127] Yazmada eglemeklerinden yazılmış.
[128] Yazmada şeklinde yazılmış.
[129] Yazmada sevinmekden yazılmış.
[130] Yazmada āşıḳların çü yazılmış.

518 Eyitdi ḫūblara Şīrīn ki ṭuruñ
Ne ṣūretdür berü yaḳın getürüñ

519 Getürdiler aña ol ṣūreti cüst
Çü gördi oldı aʿżāsı ḳamu süst

520 Biraz baḳdı oda yaḳdı özini
Gidermezdi hīç andan ol gözini

521 Ne ḳoyup anı ḳaçmaġa yarardı
Ne bir dem anı ḳuçmaġa yarardı

522 Nice baḳduḳça çoḳ ḥayrān olurdı
Nice gördükçe ser-gerdān olurdı

523 Delim ḳayġurdı her bir lāle-ruḫsār
Ki Şīrīn ṣūrete olur giriftār

524 Hevesden gördügince mest olurdı
Çü gizlerlerdi görmezse ölürdi

525 Paraladılar ol naḳşı gözini
Ki naḳşı yiñeridi naḳş-ı Çīnī

526 Çü Şīrīn ṣūretüñ adını dile
Getürdi didiler kim süci dile

527 Ki ol naḳşı perīler gizlediler
Bulunmadı niçe kim gözlediler

528 Perīlüdür bu yazıdan ḳaçalum
Bir ayruḳ yirde ʿıyşa el açalum

[20a] 529 Fidā bu işde baş u cān ḳılalum
Bu ṣūret gizlüsin istep bulalum

530 Çü Şīrīn gördi anlar ṭoġru dirler
Ol işe çāreyiçün ḳayġu yirler

531 Olardan yardım istep[131] ḳıldı zārī
Ki yardım içün ister yār yārı

532 Gereklüdür her işde yār nā-çār
Çalab'dur kim aña yoḳ beñdeş ü yār

533 Delim işler ki ol yārıla biter
Çoḳ iş yār olmaduġıyıla yiter

534 Didi büt yüzlülere ol dil-ārām
Ki bu ṣūret iletdi benden ārām

535 Göñül bu sözde penhān itmeyelüm
Bu naḳşa ḳarşu yiyelüm içelüm

536 Yine başladı nūşa nūş sāḳī
Ḳomadılar göñülde ġuṣṣa bāḳī

537 Yine başdan nişāṭ[132] itdiler āġāz
Yine başladılar içerler az az

538 Geçer ol acı süciyile Şīrīn
Cihān esridür ol acıyla şīrīn

539 Ḳaçan içse ḳadeḥ ol ḫūb-ı ruḫ-fāş
Öñinde ṣūretüñ ḳordı yire baş

[131] Yazmada isteyüp yazılmış.
[132] Yazmada fişāṭ yazılmış.

540 Çü esrüklik sevgü oldı her dem
Ḳapudan yaña ḳaçdı küymeñ ol dem

541 Birin ol bütlerinüñ ḳodı anda
Ki gözcilik ide saġda vü ṣolda

542 Geçürken her kimi kim yolda göre
Aña ol ṣūret aḥvālını ṣora

543 Delim ṣoruldı anda gizlü vü fāş
Ki ne naḳş bilindi ve ne naḳḳāş

[20b] 544 İñen buñaldı Şīrīn çünki gişi
Bulunmadı ki bildüreydi işi

545 Ki kimdür bu naḳş-ı Çīn ü naḳḳāş
Ne gişidür ki yüzde yazdı göz ḳaş

NAḲḲĀŞ[133] ṢĀVUR ṢŪRET AḤVĀLİN ŞĪRĪN'E BİLDÜRDÜGİN EYDÜR

546 Göründi añsuzın Ṣāvūr-ı üstāḏ
Keşīş gibi çü gördi boyı şimşād

547 Iraḳdan gördi bilişlik nişānın
Delürdi ṣora vü bile nihānın

548 İşāret ḳıldı kim oḳuñ keşīşi
Aña ṣoruñ nedür bu ṣūret işi

549 Bilür ola nedür bu ṣūret adın
N'eyidügin bunı yazan murādın

[133] Yazmada NAḲḲĀŞ kelimesinin yazımında şın harfinin noktaları çıkmamış.

550 Dapucısı segirdüp vardı fi’l-ḥāl
Didi her nite oldıysa aḥvāl

551 Didi üstāḏ bu incü[dür] delinmez
Ayaḳ üstinde bu maʿnī bilinmez

552 Girü yil gibi vardı ol nigāra
Cevābını eyitdi āşikārā

553 Gönüldi bir gümiş ṭaġ gibi fi’l-ḥāl
Bıraḳdı ṭaġa cenge ceng ḫalḫāl

554 İrişdi Şāvūra ṣabrı alınu
Boyı serv aġacı gibi ṣalınu

555 Beñiyle ġamzesi uġrı vü ġammāz
Biligi yüz müşkile yiñi yaz

556 Güher dartıcı ḳulaḳdan[134] niḳābı
Götürdi yiñdi gökde āftābı

557 Dudaḳda yüz ṭuz u gözinde yüz nāz
Şekerden ṭatluraḳ ḫoş çekdi āvāz

[21a] 558 Çü ḫalvet buldı pīr ü yār-ı hem-rāz
Söze başladı ḳodı kibrile nāz

559 Ki iy üstāḏ-ı Çīn yaradanuñçun
Beni emīn ḳıl āḫir öz cānuñçun

560 Anuñçun kim işüm şūrīde oldı
İşüm gibi göñül şūrıla ṭoldı

[134] Yazmada ḳulluḳdan yazılmış.

561 Bu ṣūret sevgüsinden şöyle zāram
Ṣanasın ṣūrete dāyim ṭaparam

562 Bu bir işde bulın bir işüme sen
Saña daḫı bulınam bir işde ben

563 Çü senden oldı baġrum pāre pāre
Girü senden gerek bu işe çāre

564 Çü didüm ben ḳulaġuña bugün rāz
Eger sen ḳıṣṣa bilürseñ ḳıl āġāz

565 Füsūncı bilge ol Şāvūr-ı naḳḳāş
Sözüñ ṭoġrusıñı dise gerek fāş

566 Elin öpdi bilezük[135] gibi der-ḥāl
Ayaġına düşüp nite ki ḫalḫāl

567 Büt-i Şīrīn'e ol alḳış idüp yād
Eyit aña [kim] iy eydici üstād

568 Ki dünden düşmenüñ ḳarañıraḳdur
Cihānuñ görkine yüzüñ ṭuraḳdur

569 Anuñ ḥaḳḳıyıçun kim baña zīnhār
Varupdur ṭoġru eydem size güftār

570 Benem ṣūretçi ol kim dengi azdum
Bu resme Ḫüsrev'üñ naḳşını yazdum

571 Ne ṣūret kim ṣūretçi düzdi anı
Nişānı var mı līkin ḳanı cānı

[135] Yazmada bularuñ yazılmış. Flemming bilezik şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 283).

572 Baña ṣūretçilik ögretdi üstāḏ
Uruldı cāna ayruḳ yirde bünyāḏ

[21b] 573 Çü Ḫüsrev ṣūretinden oldı efkār
Ḳıyās it gösterürse saña dīdār

574 Yaradılmış göresin bir cihān ḥūr
Cihānı görmemiş hep göz göre nūr

575 Güzel yaḫşı ḫūlu mevzūn oġlan
Geyik baḳışlu kīn güninde aslan

576 Ḫazān yilinden emīn tāze gülzār
Yigitlik budaġı üstinde gül-nār

577 Gülinde bitmedük daḫı benefşe
Elikdür Ḫüsrev'i aldanma nefse

578 Ṣorarsañ aṣlını Cemşīd şāhdur
Güneşdür yañaġı [vü] alnı māhdur

579 Çerisi ancadur ovaya sıġmaz
İrüşür sancaġınuñ ucı aya

580 Çü baġışlaya altun başdan aşa
Demür güli gelicek vāy ṭaşa

581 Felek meydāndadur anuñ zebūnı
Özi yavaşıdupdur bu ḥarūnı

582 Cemāli kim cihānuñ bayramıdur
Zamāne cevri zaḫmı merhemidür

583 Bu ḥüsn gerek kim var ol cihān-dār[136]
Cihānı ḳıldı ʿışḳuñ gözine ṭar

584 Ne süci içer ü ne cām dutar
Ne dün uyur ne gün ārām dutar

585 Naẓar Şīrīnden artuḳ nāzenīne
Bıraḳmaz kim ṭolısar işbu ḳına

586 Medāyin'de ola ʿāşıḳ ṭuraġı
Ola İrmen[137] ṭaġı maʿşūḳ odaġı

587 Ne bu anuñ ṭuraġın gördügi var
Bunuñ odaġına ne ol girdügi var

[22a] 588 Çü dem aḳlıḳdan urdı ṣubḥ-ı ṣādıḳ
Oḳıdı def-i[138] nevmīḏi ḳaralıḳ

589 Hezārān nergis ol gökde ṭulundı
Ki yüz yapraḳlu ṣaru gül bulundı

590 Bir uçmaḳ gibi gördi murġzārı
İçinde bengü ṣuyınca bıñarı

591 Utanup ol bıñardan āb-ı ḥayvān
Ḳarañulık içinden oldı penhān

592 İrürmişidi Şeb-dīz ol nigārı
Oturmış üstine yoluñ ġubārı

[136] Vezin kusurlu.
[137] Yazmada İrsen yazılmış.
[138] Yazmada def-i nevmīḏi yazılmış. Flemming harf-i nevmīḏi şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 284).

593 Yörendi ol nigāruñ çevre yanın
Yaḳında görmedi ādem nişānın

594 Ḳonuban bir yaña baġladı atı
Gözetmek ḳapusın baġladı ḳatı

595 Çü ḳıldı ṣuya ḳaṣd ol ḫūb-ı meh-rū
Iraḳdan geldi çarḫuñ üstine ṣu

596 Süheyl şiʿr içinden ḳıldı āzāḏ
Felekden gördi şiʿri ḳıldı feryāḏ

597 Ḥarīr-i nīlgūn baġladı bile
Suya girdi urdı od [eli] ile

598 Güneş gibi çü küḥli geydi Şīrīn
Yaraşdı suda nīlūferle nesrīn

599 Ḥişārı kim gök oldı yaʿnī aḫşam
Yüzin gökden ʿayān ḳılursa meh-tāb[139]

600 Ṣuda ṣāfī teni olmışdı tābān
Nite güher gök aṭlas içre ġalṭān

601 ʿAcebdür yundıġı çeşme gül-i ter
Yalan didüm ki gül ḫoḏ ṣuda yiter

602 Bıraḳmışdı saçından suya aġı
Ne balıḳ kim dutardı ay u ṭaġı

[22b] 603 Bezenmiş müşk ü kāfūr ile ol ḥūr
Cihān ṭoldı ṣanayduñ müşk-i kā[fūr]

[139] Beyitte kafiye yok.

604 Meger kim olmışıdı göñli ṭanuḳ
Ki iriser ḳonuḳ düzerdi anuḳ

605 Ṭuṭağından şeker şuda üzerdi
Ḳonuġa virmege şerbet düzerdi

ĦÜSREV ŞİRİN'İ YUNIDURURKEN GÖRDÜGİN EYDÜR

606 Söz eyden ḳoca bilen pārsī dil
ʿAcem şāhı sözin şöyle didi [bil]

607 Ki çün Ħüsrev gişi İrmen ṭağına
Viribidi dil-ārām odağına

608 Gice gündüz buyıdı intiẓārı
Ki kim irişe muştılayu yārı

609 Dün ü gün ḳulluġı terk itmezidi
Şehinşāh ḳapusından gitmezidi

610 ʿAzīzidi iñen şāhuñ gözine
Ki bir gün irdi yavuz göz özine

611 Şehe olmışıdı Behrām[140] yaġı
Unıdup yidügi iylügi yaġı

612 Gişi kim döndüre yüzin beginden
Buru olmasun eksük göbeginden

613 Ħıyānet olana hīç er dimez er
Ħıyānet etmegini hem yimez er

[140] Yazmada Behrām'a yazılmış.

614 Dükensün egrinüñ güni vü yaşı
Cihānda olmasun kim gözi yaşı

615 Begine ṭoġru olandur Müsülmān
Ki ḫāyin gişide yoḳ hergiz īmān

616 Yolın egmez kimüñ varısa uṣṣı
Ki egrülikde bulmaz kimse aṣṣı

[23a] 617 İşi oñmazısa cürm ü ciyānet[141]
Veger oñarısa adı ḫıyānet

618 Ṭuz etmek saḳlamaḳ ulu hünerdür
Ṭuz etmek bilmeyen itden beterdür

619 İte ger viresin bir pāre etmek
Ḳapuñdan bilmez ayruḳ seyre gitmek

620 Tenüñde varısa nāmūs ile ʿār
Yüri itden daḫı kem olma zīnhār

621 Gerek ṭoġru ola bu[142] yoldaşına
Nice gelse ḳatı gün er başına

622 Eger er gişiyiseñ hā emānet
Begüñe olmasun işüñ ḫıyānet

623 Eger ḳışın veger yazın ve yayın
Eyit kim ḳılmasun dünyāda ḫāyin

624 Zihī mülḥid zihī yoḳ işlü nākes
Ki adın ṣata ala kimḫā aṭlas

[141] Yazmada ḫıyānet yazılmış.
[142] Yazmada vü yazılmış.

625 Vefā er gişiye Ḥaḳdan ʿaṭādur
Vefāsuzlara er dimek ḫaṭādur

626 Cefā ḳılsa begüñ aña vefā ḳıl
Dimezven kim vefā ḳılsa cefā ḳıl

627 Gözetme altunuñ çoġını iy yār
Ḫarābātī degülseñ iy vefā-dār

628 Kim altun çoḳ virürse aña dönme
Ya kerkes gibi her murdāra ḳonma

629 Ṭoġan bigi saña şeh bilegi pes
Anı gözle naẓar her yañadan kes

630 Begini gözledügiyiçün aru
Nite balı virür şīrīn yā aru

631 Öñince er gişinüñ adı egri
Aña uġrasa yigrek ḳara aġrı

[23b] 632 Eyü adıla olsa yaḫşı gişi
Dirilüp egrilik olınca işi

633 Meṣeldür kim Çalab doġruyı sever
Eşek yükden ḳaçup aġırdı sever

634 Ḫorāsān ilini dutmışdı Behrām
Ki şāhdan çoḳ acı yutmışdı[143] Behrām

635 Ki iglik viribimişdi şeh aña
Er oldur ḳahrı ḳoyup eylük aña

[143] Yazmada yitmişdi yazılmış.

636 Ḳızıl im ü yeşil göñlek naḳışlu
Ṣaru sarunıcaḳ ol tünd[144] işlü

637 Iyıbıdı ḫil‘at Behrām-ı Çūbīn[145]
Bu ḳahrıyçun şehe dutmışıdı kīn

638 Ḫorāsān’da ḳodı bir pehlevānı
Ṭolu endīşe çoḳ kīne cānı

639 Rey’e geldi çerisiyile Behrām
Biraz gün diñlenüp çün dutdı ārām

640 Ḳılurdı fikrini çoġa vü aza
Buyurdı kim ḳuyumcı sikke ḳaza

641 Yarusın sikkenin tertīb ide tīz
Ki Īrān şehriyārı şāh-ı Pervīz

642 Oḳudı ḳatına bir tāciri ol
Cihān görmişi kim uṣṣı idi bol

643 Ki bāzirgānligidi dāyim işi
Geçürürdi seferde yaz u ḳışı

644 Bir on biñ aḳça bir hemyāna ḳoydı
İşinüñ ḳolayını çünki ṭuydı

645 Mührile virdi bāzirgāna Behrām
Ki dutma Ṭaysufūn’a dek hīç ārām

646 Gör aṭlaslarından iste ṣatun
Biri ibrişim olsun naḳşı altun

[144] Yazmada tend yazılmış.
[145] Yazmada Ḫūbīn yazılmış.

[24a] 647 Ṭaġıtġıl aḳçayı şāra vü ile
Ola kim viresin ol şāhı yile

648 Çü ṭola aḳça ile Hürmüz iy şāh
Gümānsuz olısar bu işden āgāh

649 Çü aḳçadan Ḫüsrev oḳuya adın
Sen andan göresin işler fesādın

650 Bir ilçi buldı usluyıdı şāha
Anuñıçun ki küslüyidi şāha

651 Delim göynükle yazdı nāme aña
Göyünmiş ṭañ mı göynügin ger aña

652 Añup Bermūze'[yi] hem Sāve şāhı
Ṭaġıtduġın ṣaġışsuz ol sipāhī

653 Daḫı ḫilʿat ki Hürmüz aña ıydı[146]
Ki ḳızıl im ü yeşil göñlegidi

654 Pes andan didi ayruḳ beni dağı
Görem ṣanma çıḳarġıl ṣudan aġı

655 Ḳaçan kim taḫta bine şāh-ı Pervīz
Varam ḳulluġına bil bağlayam tīz

656 Ger oġlansa ne var taḫta sezādur
Vefā var anda ṭapuñ bī-vefādur

657 Ḳabūl itmişvenin şāhlayu anı
Ḳulı oldum ḳoyup yolına cānı

[146] Flemming ve Güneş iydi şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 287), (Güneş, 2010: 364).

658 Anuñ buyruġıyla ṭaġı vü yazı
Ḳılam ṭola ḳanıla ṭaġ vü yazı

659 Eger ben ḥürmeti bir yaña ḳoyam
Bu Sāsānīlerüñ kökini oyam

660 Bu toḫmıçun yiri yaratmadı Ḥaḳ
Bu ḳapudan egilmek oldı ıraḳ

661 Dilerdi kim şāhı yile vireydi
Günāhsuz oġlı ḳanına gireydi

[24b] 662 Çün ilçi geldi Baġdād'a irişdi
Şeh öñinde yir öpdi [vü] görüşdi

663 Çü Behrām'uñ bitisin gördi Hürmüz
Yüzi ḳızardı gülce oldı beñiz[147]

664 Hem oġlı adın aḳçadan oḳıdı
Şınılayduñ anı kimse doḳıdı

665 Ḳıyardı çoḳ oġuldan ḳayġu yidi
Dönüp Āẕer-güşesb[148] özine didi

666 Ki Ḫüsrev erligile irdi aña
Ki yavuz ḳaṣd ide başladı baña

667 İlümde adına aḳça yüridür
Ne kim aña yavuz ādem yiridür

[147] Yazmada yazılmış.
[148] Flemming Āyıngüşesb şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 288).

668 Didi Āẕer-güşesb'üñ aña özi
Ki sensüz görmesün meydānı gözi

669 Dilerven didi şāh yaḳında anı
Yoḳ idüp arıdam andan cihānı

670 Yine virdi cevāb ol isteyen ad
Ki sensüz olsun ol bu dünyeden yad

671 Uġurlayın ḳıġırdı bir eri Hürmüz[149]
Ki ḳara dünde ne kim dirisem düz

672 Dilerseñ Hürmüz'i Pervīz'i öldür
Gider anı çün Īrān'a (...) ṭoldur

673 Şehe didi dilerseñ ḳalmaya şehr
Buyurġıl baña gencüñden biraz zehr

674 Sücisine ḳatayın zehr-i ḳattāl
Ki bir ayaḳ içüben öle fi'l-ḥāl

675 Göñül baġladı kim oynaya oyın
Duta şāh-zāde vü ol büke boyın

676 Buyıdı Hürmüz'üñ göñlinde tedbīr
Ne bilürdi ne oyın düzdi taḳdīr

[25a] 677 Ki Ḫüsrev yolı mekrile dutılmaz
Yiñi ay hem kemendile utılmaz

678 Kimüñ kim ṭoġru ola göñli cānı
Cihān duta cihān dutmaya anı

[149] Vezin kusurlu.

679 Cihānuñ yigrek işi ṭoġrulıḳdur
Gişinüñ yatlu fiʿ li uġrılıḳdur

680 Ḫurūfı gör ki cümle muḫtelifdür
Hemīn ṭoġru arada bir elifdür

681 Bu yigirmi ṭoḳuz ḥarfe çü bünyāḏ
Uruldı ilk elif naḳş itdi üstāḏ

682 Elif ṭoġrulıġından kān içinde
Mekān idindi belkim cān içinde

683 Büzürg Ümīḏ bu tedbīri bildi
Yiñi şāhı gelüp ḫalvetde buldı

684 Segirdü geldi didi[150] Ḫüsrev'e rāz
Ne kim añla didi çoġ u veyā az

685 Vebālüñde[151] görürem didi ılduz
Gerek bura ḳulaġuñ şāh-ı Hürmüz

686 Bir iki gün ıraḳ olġıl bu ilden
Gidişde ḳatıraḳ yil ḳatı yilden

687 Bu Ḫüsrev bellü bildi kim zamāne
Anı öldürmege ister bahāne

688 Sarāya vardı nergis gözlülere
Vaṣiyyet ḳıldı şīrīn sözlülere

689 Ki ava gidiserven degül çoḳ
İki hafta duram yā var veyā yoḳ

[150] Yazmada Segirdü didi geldi yazılmış.
[151] Yazmada Vebānide yazılmış

690 Gelürse nārpistān bu bāġa
Güzel ṭāvūs binmiş ḳara aġa

691 Ḳonuḳdur ḳonduruñ mihmān-ı ḫoşdur
Siz aysız cümle vü ol güneşdür

[25b] 692 Veger isterse ṣaḥrā ol dil-ārām
Revānı ṭuncuġup dutmazsa ārām

693 Ne yazıda dilerse serv-i āzād
Anuñıçun uruñ bir ḳaṣra bünyāḏ

694 Hemān naḳşa ki düşdi göñli şāhuñ
Ḫaber virürdi ilhām-ı ilāhuñ

695 Çü söz eydildi gönüldi çeriler
Süleymān gibi bir bölük perīler

696 Bir ḳazıcı ṭaġı gögüsi ḳızmış
Yirin İrmen yolınuñ talı[152] ḳazmış

697 Şehüñ ḳorḳusıyla şöyle ḳaçardı
Ki bir günde iki menzil geçerdi

698 Ḳażā kim[153] ol ay saçını yurdı
Ḳatı sürdi atı yoruldı durdı

699 Diridi ḳullarına şāh-ı Pervīz
Ki ḳonuñ virüñ atlara ʿalef tīz

[152] Flemming İrmen yolının ḳazmış şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 289).

[153] Yazmada yazılmış.

700 Bu gez [ol] aşdı seyrān eyleyürek
Zamān cevrin öziyle söyleyerek

701 Baḳup gördi çoḳ uçmaḳ gibi gülşen
Bıñar[154] ol gülşenüñ içinde rūşen

702 ʿUḳābı gördi kim örüdururdı
Durrāc kevs̱er içinde otururdı

703 Atı arḳun başup otı yiridi
Ol arḳunlıḳda arḳuncaḳ diridi

704 Ger ol ay cānum olsa ḫoş olaydı
Daḫı şol at benüm olsa n'olaydı

705 Ne bilürdi ki ol ayıla Şeb-dīz
Anuñ dergāhına ʿazm eyledi tīz

706 Ḳapuya mest çoḳ maʿşūḳ[-ı] meh-rū
Gelür kim göz sebel ṭolar baş uyḳu

[26a] 707 [Di]diler bunda bir cāḏū gelüpdür
Yidi ılduzı bir yirde gülüpdür

708 [Yi]re dirse ki uç uça havāya
Yire ine eger in diye aya

709 [G]öge eydürse devr eyleme dur
Ṭura ḳopınca maḫşer nitekim Ṭūr

710 [Bi]ze bir ḳaṣr buyurdı ovada
ʿİmāret idevüz issi havāda

[154] Yazmada bañar ol yazılmış.

711 Ki andan issirek hīç olmaya yir
Bir işüm yaluñuz yirde geçer dir

712 [Ki]mesne varmaya issi havādan
Ki cāḏūlıḳ ḳıla anda avadan

713 Şebiḫun[155] eylegil cāḏūya usta
Havāsı ıssı bir yatlu yir iste

714 Aña bir ḳaṣr yapġıl kim cehennem
Anuñ ḳatında olsun bāġ-ı ḫurrem

715 [Pe]s andan aṭlas u altun u dīnār
Vucūh-ı ḫarc virdiler ki al var

716 Çü bir yük mālıla gönüldi üstāḏ
Cihānda yir istedi dūr ez-bāḏ

717 [Ḳara]çuḳ ḳuyı gibi çevresin ṭaġ
Ki cāna ṭāġ ura vü sızıra yaġ

718 [Ṣoñ] ucı buldı bir ancılayın yir
Ki ṭıfl anda ola bir haftada pīr

719 [Ne] ḳavlinden[156] çevürdi yüz ne sapdı
Ṭamuda ancılayın ḳaṣrı yapdı

720 Cihān bir gice kim olmışdı müşkīn
Gönüldi ḳaṣrına Şīrīn-i şīrīn

[155] Flemming ve Güneş şebīḫun şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 290), (Güneş, 2010: 369).
[156] Yazmada ḳovlinden yazılmış.

721 [Du]rurdı anda zindān içre cevher
Ṣanasın ṭaş içinde aru gevher

26b 722 Ḥārīfi oldı Ḫüsrev ārzūsı[157]
İki ʿālemden olaydı umusı

723 Çü Ḫüsrev oldı ol bıñardan[158] ayru
Ümīḏsüzlikden oldı göñli ṣayru

724 Iraḳ olınca ol peyker gözinden
Giderdi uyḳu ol server gözinden

725 Sevinürdi yine dutardı ümīḏ
Ki ṭaġdan ṭoġmamışdur daḫı ḫurşīd

726 Bu yoldan maşrıḳa çün dutmışam yüz
Göriserven güneş yüzin gümānsuz

727 Gişi ıydı ḫaberçün Ḫüsrev şāh
Ki Hürmüz ḳaçduġından olup āgāh

728 Ne rāyı var eyü mi ḳaṣdı yā şūm
Dilerdi kim bile aḥvāl maʿlūm

729 Eger yavuzsa ḳaṣdı ḳaça dağı
Ne bāġçe isteye ne bāġ u rāġı

[ḪÜSREV ḲAÇUP GÜSTEHEM VÜ BENDŪ'YI ZİNDĀNA ḲOYDUĠIN EYDÜR][159]

730 Çü Ḫüsrev gitdüginden oldı āgāh
Segirdüñ didi ḳullara tīz şāh

[157] Vezin kusurlu.
[158] Yazmada bañardan ayru yazılmış.
[159] Yazmada başlık 916. beyitten önce yazılmış.

[27a] 731 Aluñ Güstehem Bendū'yı gelüñ tīz
Ḳoyuñ zindāna çünkim ḳaçdı Pervīz

732 Ki anlar Ḫüsrev'eydi iki ṭayı
Ki anlardan pehlevānlar yirdi ḳayı[160]

733 Bulardan daḫı her kim añadı yār
Ḳamusın baġladı ol gün cihān-dār

734 Didi Güşesb'e ol zamān ki ol şāh
Ki bizden rāy ıraḳdur yaḳın āh

735 Çü Ḫüsrev gitdi Behrām'ı ne itlüm
Ki ḫāyin oldı ol ḫāmı ne itlüm

736 Delim Āẕer-güşesb urdıdı rāyı
Ki bu rāyuñ ʿaceb n'ola ḳolayı

737 Benüm ḳanumıçun gözin açupdur
Ki benden özi göz yaşın saçupdur

738 Ayaġum baġla vü aña beni ıy
İş oñat olmaġıyıçun bir ḳolay

739 Eyit[di] şāh aña bu iş degüldür
Bu rāyı ḳo ögüt saġış degüldür

740 Çeri ıyam aña sen olasın baş
Yig aşlanca ḳılasın anda savaş

741 Iyım gişi aña yol göstere yol
Göre kim ḳanġı yaña gönilür ol

[160] Vezin kusurlu.

742 Eger beglik dilerse tāc u hem taḫt
Bilürven ki döniser ṭāliʿ ü baḫt[161]

743 Veger ḳulluġuma virürse boyın
Anuñdur devletüñ naṭḥında oyın

744 Cihānda varavuz bir alu aña
Geye devlet külāhın işi oña

745 Anuñ ola cihānda pehlevānlıḳ
Eger itmezse cānuñ yilḳovanlıḳ

ĀẔER-GÜŞESB BEHRĀM-I ÇŪBİNE GÖNİLÜP YOLDA DİLENDÜGİ…

[27b] 746 Bıraḳ Āẕer-güşesb eytdi özine
Yola ʿazm itdi uyup şāh sözine

747 Bir er hem-şehrīsi vü zinde ḳalmış
Aña uġurlayın çoḳ alḳış itmiş

748 Ki hem-şehrī ḳuluñ zindānda ḳalmış
Yürek ḳanıla göz yaşıla ṭolmış

749 Eger şāhdan dilerseñ bile varam
Ḳılam savaş eren baġrını yaram

750 Savaşda virem öñüñde aru cān
Tek olsun ḫālī benden işbu zindān

751 Şehe Āẕer-güşesb ıydı gişi bir
Varup didi ki iy şāh-ı cihān-gīr

[161] Yazmada taḫt yazılmış.

752 Yatur zindānda hem-şehrüm bir er zār
Cihāndan ḳılmış anı Bendū bīzār

753 Baña bağışlasa şāh anı n'ola
Ki bu ḳula uyup ʿazm ide yola

754 Didi şāh kim bu yoḳ işlü ḳulmaş
Nite ḳılasıdur öñüñde savaş

755 Bir erdür ḳan dökici işsiz oğrı
Dilersin kim vire başuña aġrı

756 Velīkin çün dilersin çāre yoḳdur
Bağışladum egerçi suçı çoḳdur

757 Aña bağışladı yavuz ḳıranı
Yavuz işlü eri suçsuz ḳıranı

758 Binüp Āẕer-güşesb soyı bile[162]
Ṣağışın soyınuñ kim sayabile

759 Gönüldi çün[163] Hemedān'a irişdi
Çerisi cümle merdāne irişdi

[ḪÜSREV MECLİSİNDE OTURURKEN NAḲḲĀŞ GELÜP ŞĪRĪN ḤİKĀYETİN EYİTDÜGİN EYDÜR][164]

[28a] 760 Semāʿıdı şehinşāh dergehinde
Nedīmi bir biş on erdür kemīnde

[162] Vezin kusurlu.
[163] Yazmada çünkim yazılmış.
[164] Yazmada başlık 824.beyitten önce yazılmış.Flemming 760.beyitten önce okumuş (Flemming, 1974: 293).

761 Ḳamu ḥikmet sözini söyleşürdi
Ḳamusı ʿıyş u ʿişret eyleşürdi

762 Aşılmış ḫargehe çevre keçeydi
Sovuḳ aña [ki] pes ḳandan geçeydi

763 Denī ḳapuda çekmiş tīġ-ı ḫūn-ḫār
Ki andan oldı aġyār işi düşvār[165]

764 İçinde ḫargehüñ ʿūḏ anca dutdı
Buḫārından dutuḳ bir ʿūdı dütdi

765 Süci siñici ʿişret ṭolu oda
Ḳodılar bir ocaḳ altundan oda

766 Kömürler İrmenī tīz od içinde
Ḳaralar geyip ʿıyş ide içinde

767 Ḳızıl ḳaraya nite ḳıldı bī-dāḏ
Çü ḳara üstine reng urmaz üstāḏ

768 Meger kim rūzgār ögretdi nīrengi
Ki ḳara ḳılımızdan aldı rengi

769 Kömür dihḳānı şuʿle bāġ üzre
Eküp lāle benefşe diler üzre

770 Gāvur milletlü Hindūstānī bir pīr
Gelüp Zerdüşt gibi Zendi oḳır

771 Ḥabeşden yazıcı Bulġara irmiş
Ḳara ḫaṭ üstine zincifer virmiş

[165] Yazmada düşḫur yazılmış.

772 Ḳışın reyḥāna dönmiş andan oda
Ki ḳış reyḥānı olur dirler oda

773 Ḫorūs[166] ötince şīşe başdan atmış
Ḫorūs ol kim eyü vaḳtile ötmiş

774 Ol od ibiklü ḳuş reşkile birḳaç
Gügercin oda girmişidi durrāc

[28b] 775 Yidiydi anda içenler şarābı
Gehī ördek gehī keklik kebābı

776 Cihānuñ oldı anda tāze rūḥı
İrürdiler bular ṣubḥa ṣabūḥı

777 Ne ḫoş bāġıdı dirliginiñ bu bāġı
Ḫazān yili aña olmasa yaġı

778 Zamāne ḳaṣrıdur gey ḳaṣr-ı ḫurrem
Eger bünyāḏ olsayıdı muḥkem

779 Bu ṭopraḳ deyri bünyāḏı çü yildür
Yile virgil ki bir virāne ildür

780 Çü dün yarınuñ yoḳdur iʿtimādı
Biri gāyib birinüñ yoḳdur adı

781 Bugündür naḳd-i ʿömrüñ iy ḳarındaş
Bilimez giceye dek ire mi yaş

782 Gelüñ gül gibi ẕevḳile güllüm
Ṣabāḥ olınca hep uyanuḳ ollum

[166] Flemming ḫorōs şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 293).

783 N’ola terk itsevüz bir gice uyḳu
Dutar bir gün nice bir gice uyḳu

784 Bu gice yiñ içüñ işdür degül giç
Ecel yili ḳılası başumuz giç

785 Ne esrük sāḳī dutmış cām-ı billūr
Düşüpdi ceng üninden ʿāleme şūr

786 İrişdi gül yañaḳlu serv-i ḳāmet
Şehüñ dil-berlerinden bir ḳıyāmet

787 Ki destūr ister uş ḳapuda Şāvūr
Girü dönsün mi yāḫūḏ var mı destūr

788 Sevinmekden gerek sıçrayadı şāh
Girü ṣabr itdi içinden diyüp āh

789 Buyurdı ḥażretine girdi naḳḳāş
Göricek Ḫüsrev’üñ ṭoldı gözi yaş

[29a] 790 Ümīḏ ḳorḳu içindeyidi cānı
Ḫaṭar tīġi iki biçmişdi anı

791 Gözi yolda gişi göñli yarımdur
Ki bu yolda belālardan ʿaẓīmdür

792 Gişinüñ olmasun hīç yolda gözi
Ki göñli yavuz [u] ṣaru vü yüzi

793 Çü gördi Mānī ellü bilge naḳḳāş
Ṭuṭaġıla yazdı yirde göz ü ḳaş

794 Yir öpdi çün şāhuñ gördi ayaġın
Ḳalan ḳullar gibi durdı ayaġın

795 Çoḳ iʿzāz eyledi Şāvūr'ına şāh
Otur didi vü ḫalvet ḳıldı ḫargāh

796 Ḳul eyler ādemi her yirde iḥsān
Ki iḥsānuñ ḳulıdur cümle insān

797 Ḳulaḳdan semrir ādem ṭatlu sözden
Degül ḥayvān ki semriye boġazdan

798 Delüye uymaġıl virürse yüz genc
Ki her gencinde gizlü ola yüz renc

[29b] 799 Nişānın ṣordı ol ova vü ṭaġuñ
ʿAcāyiblerin ol bıñar u bāġuñ

800 Duʿāya başladı ol bilge naḳḳāş
Ki dünyāda delim olsun şehe yaş

801 Çerisi düşmene olsun muẓaffer
Irılmasun başından devlet ü fer

802 Murādına saʿādet yoldaş olsun
Ḥasūduñ ṭopṭolu baġrı baş olsun

803 Sözi öñden ṣoña dek hep eyitdi
Ki nite buldı vü ne çāre itdi

804 Yaluñuz ḳalduġın ḳuş gibi ṭaġda
Gözi yaşını bıñar gibi bāġda

805 Bıñardan bıñara ʿazm itdügini
Bir ayı gösterüp ol gitdügini

806 Ṣūret gösterüp oḳıduġın efsūn
Ḳılup bir fitne fitneyile meftūn

807 Anı Hindū gibi azıtduġını
Şehüñ müşkūsına[167] yüz dutduġını

808 Çü ḳıldılar yiñi yaz yüzliyi yāḏ
Delüler gibi Ḫüsrev ḳıldı feryāḏ

809 Yine yalvardı kim ol gül yañaḳlu
Nite dutuldıydı şekker dudaḳlu

810 Didi üstāḏ ʿaḳlum ḳıldı yārī
Daḫı iḳbāl ü baḫt u şehriyārī

811 Egerçi fitne ʿālemdür ol māh
Aña gey fitne oldı ṣūret-i şāh

812 Elikdürdüm ben ol serv-i revānı
Güzel yüzlü büti gül yüzlü cānı

813 Çü ʿazm itmege anı tīz ḳıldum
Pes andan çāre-yi Şeb-dīz ḳıldum

[30a] 814 Nigārın esen yilile fi-lḥāl
Viribidüm ḳılup çoḳ ḥīle vü āl

815 Bir iki gün bu yolda sayru ḳaldum[168]
Rikābıñdan anuñçun ayru ḳaldum

[167] Yazmada meşkūsına yazılmış.
[168] Yazmada ḳıldım yazılmış.

816 Bilürven şimdi ol ay çoḳ dürişmiş
Melik müşkūsına[169] ola irişmiş

817 Şehinşāh sevgüsinden ḳuçdı anı
Çoḳ altun virdi vü çoḳ laʿl-i kānı

818 Sipāsını ʿalem ḳıldı yiñine
Didi çün lāyıḳıdı āferīne

819 Bıñar içinde başın yudugın māh
Añuban Şāvūr'a inandı ol şāh

820 Melik daḫı ne kim gördidi yek-ser
Birin birin didi ger ḫayr ü ger şer

821 Ḥaḳīḳat oldı kim ol yār-ı ṭannāz
Medāyin'den yañaru[170] ḳıldı pervāz

822 Ḳarār oldı ki girü bilge Şāvūr
Gide pervāne gibi isteyü nūr

823 Zümürrüd pāresin kāna getüre
Yiñi yazı gülistāna getüre

824 Zihī ḫoşdur bu dirlik nev-baḥārı
Zihī yigdür yigitlik rūzigārı

825 Ne dirlik gibi dünyāda saġış var
Ne yigitlik günince yay u ḳış var

826 Cihān sulṭānı şāh Ḫüsrev cüvāndı
Cihāna şāhıdı vü nev-cüvāndı

[169] Yazmada meşkūsına yazılmış.
[170] Yazmada bıñaru yazılmış.

827 Anuñ ʿahdından aña dik ki ādem
Degüldi görmiş andan yaḫşı ʿālem

[30b] 828 Ne bir curʿa süci içerdi ırsuz
Ne muṭribsüz ʿişrete açardı yüz

829 Özi ʿişretde bir gün mey getürdi
Mehīn Bānū girüben şāḏ oturdı

830 Melik buyurdı aña ḫāṣ ḫilʿat
Mücellā buldı daḫı öñdin rifʿat

831 Süci anuñla ḫāṣ ayaḳtan içdi
Sözi anuñla her yañadan açdı

832 Çü acı süciye ṭuṭaḳ bulaşdı
Ḥikāyet ucı Şīrīn'e ulaşdı

833 Nigār eksüklüginden didi ḳışṣa
Göñül gülmek ṭolu ṭuṭaġ u ġuṣṣa

834 Ki Bānū'nuñ ḳarındaşı ḳızını
Ṭolu ay tāc idinmişken özini

835 Ḳara ṭuşı işitdüm çekmiş anı
Bilinmez yiri ʿAnḳā gibi ḳanı

836 Baña evden irişdi peyk bugün
Nişān virdi ki ḳandadur yüzi gün

837 Eger bunda iki hafta ṭuravan
Bilem ḳandalığın çünkim ṣoravan

838 Viribiyem bir ilçi tā kim anı
Getüre sen sevindür göñli cānı

839 Ṭapu ḳıldı vü ḳodı ṭopraġa baş
Eyitdi Ḥaḳ saña virsün öküş yaş

840 Beni şöyle ki şāḏ itdüñ iy şāh
Ümīḏüm var seni şāḏ ide Allāh

841 Ben ol çün bildüm olasın vāṣıl[171]
Ki baḫtı ḳulına vü ola ḥāṣıl[172]

842 Eger ilçi viribirse şeh aña
Gerek kim öñdinirek diye baña

[31a] 843 Ki Gülgūn'ı bağışlayam aña tīz
Ki ṭoġmışdur bile Gülgūn u Şeb-dīz

844 Ki Şeb-dīzile hīçbir at yarışmaz
Meger Gülgūn ki aña yil [irişmez]

845 Eger ṭolu aya beñzerse Şeb-dīz
Segirdiminde Gülgūn dura [gey tīz]

846 Melik buyurdı ki Gülgūn'ı ol ḥūr
Viribidi ki bine [gide Şāvūr]

847 Yaluñuz Şāvūr andan örüdurdı
Binüp Gülgūn'a ol yola yol [urdı]

848 Medāyin ʿazmiyidi göñline rāy
Ṭolu ayı ṭaleb ḳılurdı [bir ay]

[171] Yazmada ḥaṣıl yazılmış.
[172] Yazmada oldı vaṣıl yazılmış.

849 Çü buldı Ḫüsrev’üñ müşkūsına yol
Nigārı bulmadı müşkūyda ol

850 Degüldi müşkūda ol ḥūr-i pür-nūr
Dönüben geldi andan ḳaṣra Şāvūr

851 Biraz ḳaṣruñ ḳapusın ḳaḳdı durdu
Gişi geldi ḳapuya aña ṣordı

852 Ki gişisin didi didi yalavaç
Ki Ḫüsrev’den gelürven ḳapuyı aç

853 Ḳapuyı açdı girdi ḳaṣra Şāvūr
Ol arada ki ḫalvet oturur ḥūr

854 Çü Şīrīn ḳaṣrına ansuzda girdi
Cihāndan ṭaşra bir işkence gördi

855 Oturmış ṭaş içinde aru gevher
Cehennemde firişte yüzlü dil-ber

856 Yañaġı laʿle döndi ol güherden
Utandı vü yiri ṣuladı derden

857 Eyitdi didi vü neydi bu bī-dāḏ
Ki ḳayġuñdan degüldi bu ḳul āzād

[31b] 858 Ümīḏüm var egerçi çoḳ dürişdüñ
Gidüp ḳatılıġuñ baḫta irişdüñ

859 Ne yirdür bu ki pes zaḥmetlü yirdür
Nite geçdi ṭapuñ kim ol ki yirdür

860 [Bu ẓulme]tde vilāyet virmeye nūr[173]
Bu ṭamuda ḳanāʿat itmeye ḥūr

861 [Meger] bir ʿöẕri var ol daḫı ḳulmaş
Ki sensin laʿl ü laʿlüñ yiridür ṭaş

862 Çü gördi naḳş-ı Çīn naḳḳāş-ı Çīnī
İşi bitdi ḳaşınuñ gitdi çīni

863 Ḳodı utanduġından el yüzine
Sipāsıla cevāb eytdi sözine

864 Ki ger ḳayġularum şerḥin idersem
Güci eylediler baña dirisem

865 Dimek olmaz anı veyā işitmek
Göñül açmaḳ yoḳ ü hem göz ışıtmaḳ[174]

866 Gelüp buyurduġuñ müşkūya girdüm
Bir avuç pür-melālet anda gördüm

[32a] 867 Mezādıçun ḳamu bāzāra girmiş
(...)

868 Çü ben şāhuñ gelindüm el açaram
Bir avuç (...).dan (...)saçaram

869 Bulardan istedüm bir ḳaṣr-ı ḫurrem
Bular düzdi [baña cāy-ı cehennem]

870 Günüden beni oda yaḳdı anlar
Bu ʿibret biri (...)

[173] Yazmada yüz yazılmış.
[174] Yazmada işitmek yazılmış.

871 Çü ḳıldılar beni bunda āvāre
Dururvan göñli gögs[i pāre pāre]

872 Pes andan didi aña dur örü tīz
Ki şöyle ḳıldı fermān [şāh Pervīz]

873 Çeküp Gülgūn'ı bindürdi nigārı
Gönüldiler Çalab'dan uma yārī

874 Uçardı atı götürüp Hümā'yı
Ḳanat baġladı vü dutdı havāyı

875 Bu yaña Ḫüsrev'üñ işi itdi zārī[175]
Gözi yolda ki ḳaçan ire yārı

876 Eger göz yolda olmaḳ gey ölümdür
Çü vaṣla irişür ucı ne ġamdur

877 Ne ḫoş yol gözlemekden ṣoñra bārı
Ümīḏe irüre ümīḏvārı[176]

878 Oturmış şāh bir gün nīm-hūş-yār
Ümīḏi bu ki baḫtı ola bīḏār

879 İrişdi ilçi şāhuñ ḳapusına
Çü alḳış eyleyüben ṭapusına

880 Gözi çīnī çanaḳ bigiydi nemlü
Bili zengī saçı bigiydi ḫamlu

881 Getürdi Zeng ü Çīn ḫaṭṭıyla menşūr
Ki oldı çın zengüñ şāhı bī-nūr

[175] Vezin kusurlu.
[176] Vezin kusurlu.

[32b] 882 [Açdı bu çarḫ-ı kiyānı] Türkmenlik
Gözi Hindū'larından pāsubānlık

883 (...) derdinden
Iraḳ oldı ışıḳ iki gözinden

884 (...) dılar efkār
Gözine güni gice bigidür tār

885 [Dīvāndan ġāyib ol]dı Yūsuf-ı ḫūb
Zamāne urdı aña daġ-ı Yaʿḳūb

886 Cihān gören gözini virdi size
ʿAṣā aldı eline ḳodı nīze

887 Cihān şāhı gözin yumdı cihāndan
Siz olsañuz gerek ṣoñra şāh andan

888 Didi Baġdād ġavġāsın hep aña
Güle döndi yüzi vü batdı ṭaña

889 Eyit her kim ol döne bilüden[177]
Beter bilgil sen anı bir delüden

890 Ḳayurmaya bu dönen yüce gökden
Hemīşe ayru ola us u ögden

891 Yavuz ola anuñ işi felekden
Hemīşe ayru ola ol dilekden

892 Aña ben ḳulluġa boyın vireydüm
Dün ü gün ḳarşu ayaġın duraydum

[177] Vezin kusurlu.

893 Velī ata gerek dökeydi ḳanum
Ben ayıraydum[178] andan ṭatlu cānum

894 Ben anuñ bir ḳulıvan şimdi kihter
Aña kihterven illā ile mihter

895 Yaḳınlar taḫta her biri birer söz
Yazup didiler iy-mülke iki göz

896 İriş zinhār yoḳsa bu taḫt u bu tāc
Olur düşmen elinde cümle tārāc

[33a] 897 Çü bindi taḫta Pervīz-i cihān-dār
Ḳatına vardı her kim gevheri var

898 Oḳıyuvire kim göñlüm açıla
Ḳatılıḳ derdi yabana saçıla

899 Üçünci ol kim olur saña ṭayı
Ki anlardan gelüpdür bana ḳayı

900 Cihānı gözleriyle görmesünler
İkisi bir eve hem girmesünler

901 Bulardan alıvirgil dāḏ u kīnüm
Çü görürsin benüm feryāḏ u ḳınum

902 Aña Ḫüsrev eyitdi k'iy şehinşāh
Yoḳ olsun gözlerüñçün ḳılmayan āh

[178] Yazmada ayrandan yazılmış.

903 Saña düşmen olanuñ ʿömri ḳısalsun[179]
Saña yavuz ṣanan cānına gelsün[180]

904 Velīkin bu şehinşāha ʿayāndur
Ki ol Behrām Çūbīn pehlevāndur

905 Çeri var añunıla yig ü atlu
Bahādur cümlesi yaraḳlu yatlu

906 Eger biz Güstehem göñlin yıḳavuz
Cihāndan zārīlıġıla çıḳavuz

907 Ḳoca yazıcıyı ḳoyam ḳapuya
Ki şāhlar sözlerin diye ṭapuya

908 Bir atluyı kim görmiş ola savaş
Delim cenge irişmiş big veyā [baş]

909 Yiñi yiñi viribiyem şehe ben
Göñül yıḳma perīşānlıġıla sen

910 Bu işi Güstehem'den bilme iy şāh
Çalab'dandur eger şāḏī eger āh

911 Senüñ göñlüñ bu işe ṣabr ḳılsun
Hemīşe şāh uṣṣıyıla bir olsun

[33b] 912 Bunı didi vü aġlayu gönüldi
Sözini gizledi gözini sildi

913 Oġul mihri atanuñdan çoġıdı
Ki göñlinde anuñ kīne yoġıdı

[179] Vezin kusurlu.
[180] Flemming cānı kesilsün şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 300).

914 Bu işe dāsitān didi bir ayıḳ
Olur ayıḳ sözi girtü vü bayıḳ

915 Ki yigit yār u datlu sözlü vü çerb
Ḳocadan yig ki her sözi ola çerb

Ḫ̲ÜSREV ḲAÇUP GÜSTEHEM BENDŪ'YU ZİNDĀNA ḲOYDUĠİÑ EYDÜR

916 Çü bildi rūzigār işini Behrām
Ki ol şāha nite oldı ser-encām

917 Ne resme urdılar gözine dāġı
Nite söyündi ol rūşen çırāġı

918 Oġul nice anuñ taḫ̲tına bindi
Gidüp şāhlıġınuñ miḳdārı sındı

919 Ol işden ḳaldı Behrām özi ṭaña
Delim endīşe vü fikridi aña

920 Buyurdı kūsı ṭaşra çıḳaralar
Ululıḳ sancaġın ṭaşra uralar

921 Çeri bindi vü hep yüklendi büngāh
Diler kim ola Ḫ̲üsrev taḫ̲tına şāh

922 Çerisi ṭaġ gibi oldı revāne
Sürerlerdi varınca Nehrevān'a

923 Eger[181] uçmaḳ dilerseñ ṣayup ur rāy
Ki altundan kilīḏ olur demür rāy

[181] Yazmada eli yazılmış.

924 Ḳılıç urıcı yüzden rāʾyı yigrek
İki yüz ḥamleden bir yayı yigrek

925 Sıyasın rāyıla leşkerleyin ṭon
Ḳılıçla bir iki olur veyā on

[34a] 926 Cihānda kimse ger ḳalsa muḫalled
Ḳalayıdı cihān faḫrı Muḥammed

927 Cihānda eylügile ʿömri ṣarf it
Gidicek bāri bir gey adıla git

928 Ölü dirildi bu ʿĪsā nefesden
Ḫalāyıḳ ḳuş gibi çıḳa ḳafesden

929 Bu faḫr-ı devlet ü dünyā vü dīni
Ki yoḳ ẕātında hergiz kibr ü kīni

930 Ḫuḏāvendā Ḫuḏāvendā delim yıl
Cihān-dār u cihān-gīr-i cihān ḳıl

931 Çü āgāh oldı Ḫüsrev ol işinden
Perīşān oldı anuñ saġışından

ḪABER FİRİSTĀDEN-İ PĀDİŞĀHRĀ

932 Viribidi çoḳ iş görmişlerin şāh
Ki olalar cihān işinden āgāh

933 Eyitdi anlara şāh-ı cihān-dār
Çeri ḥālini bilüñ şöyle kim var

934 Savaşda bir midür Behrām'ıla ṣu
Barışmaḳ mı dilerler yā ki basu

935 Çeri ḳalbinde mi Çūbīn-i Behrām
Veyā ortada mı dutar ol ārām

936 Ne resme oturur çün duta dīvān
Eşerken uladur mı it ü ḍoġan

937 Varuban iş görenler işiginden
Ki kimse añlamadın keşiginden

938 Muʿayyen ḳıldılar yaġınuñ işin
Didiler Ḫüsrev'e gizlü ṣaġışın

939 Ki leşker cümle anuñıla birdür
Eger yigit eger oġlan şīrdür

[34b] 940 Ne vaḳtın kim sürür ol ṣuyı yola
Gerek kim gendü orta yirde ola

941 Eşer bir dem çerinüñ saġına ol
Daḫı bir dem ṣolına ol işi ṣol

942 Ḫışımlarıladur hep gizlü işi
Hīç ögmez yad erenle bir saġışı

943 Dutar dīvān nite kim şehriyār ol
Ḳılur yazıda yüzile şikār ol

944 Ṣanasın aña şāhlıġıdı pīşe
Ki Dimne defterin oḳur hemīşe

945 Vezīrine eyitdi Ḫüsrev-i Şāh
Ki uzaḳ oldı bir işümüz iyvāh

946 Ki çün Behrām yaġıya ṣala at
Deñizde ejdehāya ola āfāt

947 Daḫı ol kim bu şāhlar resmini ol
Dutupdur pādişāhdan ögrenüp yol[182]

948 Daḫı ol kim vezīridür Kelīle
Ki andan ögrenür şāh resm ü ḥīle[183]

949 Oturdılar bile bunda vü Şāvūr[184]
Daḫı İrmene suyıbaşı meşhūr

950 Ṭanışdılar Īrān şāhıla penhān
Bilenler pādişāhlıḳdan çoḳ erkān

951 Ululara eyitdi şöyle Pervīz
Ki iy savaşçılar siz ḳamu ḫūn-rīz

952 Giçidür siz ḳamudan imdi yaşum
Yigitlikden degül[dür] ṭolu yaşum

953 Gerek kim bu işe çāre ne ola
Mebāḏā beñzümüz ḳayġuyla ṣola

954 Vezīri didi aña kāmurān ol
Tenümüze hemīşe ʿaḳl u cān ol

[35a] 955 Bu dönen çarḫ rāzı çün bilindi
Cihānda bilü üç ülü ḳılındı

[182] Yazmada bol yazılmış.
[183] Flemming ögrenür resm ü veṣile şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 302).
[184] Yazmada Şābur yazılmış.

956 Anuñ yarusıdur şāhlar ülüsi
Ki artuḳdur[185] şehüñ fer ü bilüsi

957 Daḫı bir ülüsi zāhidlerüñdür
Üçünci şāha ṭapucı erüñdür

958 Ger işidürse şāhinşāh bu sözi
Ki didi uyanuḳ eski er özi

959 Didi altunıla yazma sözüñdür
Ki artuḳ uşlu ḳatumda özüñdür

960 Güherdür bilgenüñ sözi gümānsuz
Baña endīşe şöyle gösterür yüz

961 Ki çün işbu iki leşker yüze yüz
Yöne doḳına atlular yüze yüz

962 Baña ʿayb olmaya ger ḳalbgāha
Varuban gösterürsem yüz sipāha

963 Dirisem çaġırup Behrām-ı şūma
Ki andan kimse yoḳ kim eylük uma

964 Biraz ḫoş söz bize olmaġıçun rām
Meger ḳoya savaşı duta ārām

965 Aña yüz gösterürsem barışıḳdan
Ḫaber virürsem aña ḳarışıḳdan

966 Yig ola barışup ḳılursa ṭapu
Yüce ola anuñla işbu ḳapu

[185] Flemming artuḳ dur şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 302).

967 Veger savaş dilerse ḫoş savaşam
Deñizce ḳaynayam ṣuyıla ṭaşam

968 Ḳamu iş bilen anuñ ḫoş sözine
Didiler āferīn ü hem özine

969 Ulular aña alḳış eylediler
Eyā şāh-ı cihān dip söylediler

[35b] 970 Ki yavuzlıḳ özüñden olsun ıraḳ
Yüzüñ olsun cihānda dāyimā aḳ

971 Saña olsun hemīşe devlet ü baḫt
Ululıḳ pādişāhlıḳ tāc u hem taḫt

972 Didi Ḫüsrev ki hergiz dünyede şāh
Ṣıġınup yaġısından ḳılmasun āh

973 Medāyin'den çıḳardı ṣu şehinşāh
Ovada dutdı çādır yıġdı büngāh

974 İki leşker yaḳın irişdi yoldan
Şehinşāh ṣaġdan u subaşı ṣoldan

975 Cihān şemʿ i çü gizlü oldı gözden
Ḳara zülfin gice çözerdi tözden

976 Ḳara ol bindi iki sudan atlu[186]
Yolı bekle yaña[187] yaraḳlu yatlu

977 Çü gündüz deşnesinden ḳaçdı gice
Ṭuṭaġı ḳurıyup n'eydem ki nice

[186] Yazmada oḳlu yazılmış.
[187] Yazmada baña yazılmış.

Ḫ̲ÜSREV VÜ BEHRĀM YİRİNE ÇERİYİLE GELÜP [Ḳ̇ONDUKLARIN EYDÜR]

978 Naḳāre çaldılar iki yañadın
Güneşdi gösteren yoluñ oñadın

979 Didi Güstehem ü Bendū'ya Pervīz
Ki uruñ başuñuza siz ışıḳ tīz

980 Ulularıla şöyle ol revāne
Uyup irişdilerdi Nehrevān'a

981 Ḳ̇ara olıdı nāçār anda Çūbīn
Çü su iki umaç oldıdı yaḳın

982 Yarındası çü bindi şāh-ı ḫ̲āver
Çerisin sürdi Behrām-ı dil-āver

983 Cihān görmişlerin oḳıdı cümle
Gerek kim Ḫ̲üsrev'e ḳılaydı ḥamle

[36a] 984 Ḳ̇ara ḳuyruḳlu bir ablaḳ ata ol
Baḳır ṭoynaḳlu binmiş tozıdur yol

985 Biligi bir ḳılıçdı tīz ü hindī
Ki anı çoḳ yalıñ gören ṣu ṣandı

986 Sürerdi atın ıldırum gibi tīz
Nitekim raʿd ola ġurrān-ı ḫ̲ūn-rīz

987 Ṣolında dīv-i şūm Īzed-güşesb[188] ol
Ki egri dutmışıdı dīn ü hem yol

[188] Yazmada erdi geşesb yazılmış.

988 Yelān Sineyle hem Āẕer-güşesb it
Ki kīnde boldı anlar sevgüde ḳıt

989 Üç erliklü dutar Ḫāḳān erinden
Ṭolu kīne ulu ḳan leşkerinden

990 Boyun dutmışlarıdı kim cihān-dār
Ḳaçan kim duta ilde tīġ-ı ḫūn-ḫār

991 Anı bağlu dutalar yā ki başlu
Gözi yaşlu zār [u] bağrı başlu

992 Bu yaña şāh o yaña pehlevāndı
Arada Nehrevān suyı revāndı

993 İki yaña çeri sözi budı hā
Ki göre pehlevān ne diye şāha

994 Ki Behrāmıla şāh vardı araya
Perīşān bir açuḳ yüksek araya

995 Şehinşāh boz ata binmişdi çoḳ ʿāc
Başında altun u yāḳūtıla tāc

996 Ṭonı altunılaydı aṭlas u al
Ḳulavuzıdı aña ol bilen el

997 Ṣağında Güstehem ṣolında Bendū
Daḫı Ḫarrād-ı Berzīn'di[189] unıdu

998 Çü gördi şāh yüzin Behrām-ı Çūbīn
Gidermişidi [ol] yüzinüñ [ren]gin

[189] Yazmada Ḫarrad Pūrzīn yazılmış.

[36b] 999 Dönüben pehlevānlara eyitdi
Ki bu rūspī-zādeyi kim büyütdi[190]

1000 Giçilikten ululıġa er oldı
Boyı çekdi vü boyı server oldı

1001 Ṭolu müşk oldı ṭolu geydügi ʿāc
Ferīḏūn'dur ṣanasın urınup tāc

1002 Gey ögrenmiş bu şāhlar resmini ol
Yaḳında dutısardur dünyeden yol

1003 Sürer Nūşīnrevān resmince suyı
Bu göñli ḳara kim tünd oldı ḫūyı

1004 Görüñ suyında kim var adanur[191] er
Ki savaşda ola erliklü server

1005 Bir atlu görmezin suyında ben hīç
Ki savaşda bizümle ḳıla derpīç

1006 Erenler savaşın bu gez göre ol
Nite er çapınur savaşda saġ ṣol

1007 Göre gürüz ışıḳ erde oḳ atmaḳ
Erenler ḳan çamurı içre batmaḳ

1008 İşide raʿd gibi [bir] naʿra erden
Nite yaş olur er çoḳalı derden

1009 Çeriye uġrarısam ḳurıya Nīl
Benüm cengüme nite ḳatlana pīl

[190] Yazmada ruspī-zāde zī bitdi yazılmış.
[191] Yazmada odanur yazılmış.

1010 Deñize ḫançerüm oḳursa efsūn
Gerek başdan başa suyı ola ḫūn

1011 Ünümden yüce ṭaġlar yıḳılalar
Yire yırtıcılar hep dıḳılalar

1012 Bunı didi vü sürdi ablaḳın ol
Diyeydüñ yil eserdi tozıdup yol

1013 Savaş yirin gözetdi bir ḳolay yir
Anı gören gişi didi zihī şīr

[37a] 1014 Geçüp andan irişdi Nehrevān'a
Ḳoca er dutdı yüz ol nev-cüvāna

1015 Yola birḳaç yigitler leşkerinden
Ḳamu yaġı şehe Īrān erinden

1016 Didi Ḫüsrev bahādurlara Behrām
Eyidüñ ḳanġı yirde dutdı ārām

1017 Aña Gürdī didi iy şāh-ı āfāḳ
Şol ablaḳ ata binen atluya baḳ

1018 Çü Ḫüsrev gördi Behrām'uñ binişin
Öñinden añladı ṣoñraġı işin

1019 Gözi aġzı açılmış burnı öter
Göñülde ḫışm ṭaġdan ṭaşdan öter

1020 Başında giçilik aşla görinmez
Ki ḳulluḳ üsküfin hergiz urınmaz

1021 Pes andan didi iy Bendū Güstehem
Meṣel degül ki nite bildürür fehm

1022 Ki yükine eşek gelmezse ne var
Yükin[192] arḳasına iltür ḫarekdār

1023 Çü dīv azdurdı Behrām'ı ḳayurmaz
Bu ayruḳ yaradan yolına girmez

1024 Kimüñ kim göñli ṣayrudur ṭamaʿdan
Gözi gülmekden ayrudur ṭamaʿdan

1025 İki gün bir düzende olmaz uṣṣı
Ḥekīmüñ ögüdinden almaz aṣṣı

1026 Görürven rāyı Çūbīn'üñ savaşdur
Ne dāḏı var içinde ne yavaşdur

1027 Savaşursavuz anuñla yig ola
Velī baḳmaḳ gerek gey ṣaġa ṣola

1028 Ne bilür kimse savaşdayiken kim
Kime ümīḏ ola yāḫūḏ kime bīm

[37b] 1029 Bu resme su[yıdur] yaraḳlu yatlu
Başı Behrām-ı Çūbīn ablaḳ atlu

1030 Bahādur er ṣanasın Rüstem-i Zāl
Çerisi her biri bir dīv-i ḳattāl

1031 Bu sözde ger sizüñ de göñlüñüz var
Baña bu sözi söylersem degül ʿār

[192] Yazmada yikin yazılmış.

1032 Ben öñdin ḫoş dutam avıdam anı
Yig andan kim dökem yoḳ yire ḳanı

1033 Ger andan eyü bir söz [ki] işidem
Geçem yavuzlıġından ḫoş iş idem

1034 Cihānuñ bir bucaġın aña virem
Sevem ṣulḥ itmegi savaşı yirem

1035 Ki savaş barışıḳ ola cihānda
Bulunmaya gişi bizden fiġānda

1036 Aña Güstehem eytdi iy şehinşāh
Cihānda şāḏumān ol itmegil āh

1037 Güherdür sözlerüñ iy şāh-ı ʿālem
Ṭapuñ yigin bilür v'allāhu aʿlem

1038 İşüñ eylükdür ol ḳul işi bī-dāḏ
Başı yil ṭolu başuñ beyinden şāḏ

1039 Bu gez şāh-ı cihān atını sürdi
Çeri öñine geçdi anda durdı

1040 Iraḳdan ṣordı Behrām'a şehinşāh
Savaş günde dügün isterdi ol şāh

1041 Pes andan didi iy Behrām-ı server
Nedür işbu savaş u urış u şer

1042 Ṭapuñdur yaraşıġı bārgāhuñ
Daḫı ser-māyesi her pādişāhuñ

ḪÜSREV BEHRĀM YİRLÜ YİRİNE ÇERİYİLE GELÜP YÜZ-BE-YÜZ OLUP [DURDILAR]

[38a] 1043 Yazuḳlusın sipāsuñ yoḳ Çalap'dan
Ṭoludur göñlüñ ü cānuñ ġażabdan

1044 El-ān şāh dirsin adum güherden[193]
Beni ayru dutarsın hem hünerden

1045 Meger bu şāhlıġa lāyıḳ degülven
Ne ulu pādişāhlara oġulvan

1046 Atam Hürmüz dedem Nūşīnrevān'dur
Bugün Īrān'da buyruġum revāndur

1047 Kimi lāyıḳ görürsin şāhlıġa sen
Çü gevhersüz hünersüz olmışam ben

1048 Aña Behrām eyitdi k'iy yaramaz
İşüñde vü sözüñde yoḳ biraz sāz

1049 Senüñ şāhlar söziyle ne sözüñ var
Ki ne savaşçı ersin ne cihān-dār

1050 El-ān şāhduñ velīkin şimdi ḳulsın
Ḳuluñ ḳulı gibi belkim degülsin

1051 Baña oḳudılar şāhlıḳda alḳış
Senüñ Īrān'da yazuñ eyleyem ḳış

1052 Göñül dutam ki bu Īrān'da hergiz
Ḳomayam kim başasın yire bir iz

[193] Vezin kusurlu.

1053 Daḫı didüm kim ılduzuñ iñen şūm
Yaraşmaz saña şāhlıḳdan gözüñ yum

1054 Ünin dimişven iy dīv-i ser-efrāz
Ki taḫta aġmayasın çoġ u ne az

1055 Ki düşmendür saña Īrānlu cümle
Göñül ḳazmaġa ider cümle ḥamle

1056 Derüñi ṣoymaġa bıçaḳ bilerler
Etüñ senüñ ite[194] virmek dilerler

1057 Aña Ḫüsrev didi iy yaramaz dīv
Saña kimdür diyen yavuzlıġa iv

[38b] 1058 Ḳatı ʿayb olur erden sözi zişti
Yavuzlıḳdan mıdur sen dūn sirişti

1059 Senüñ beyyineñden olmadı rūşen
Ne baḫtulu ki üstine geydi cevşen

1060 Ne dīv ol kim yaḳın ire zamānı
Uzanur aġzı içinde zebānı

1061 Özüm göyner sen ulu pehlevāna
Ki dünyādan olısarsın revāne

1062 Yaraşur ḫışmı kīni terk iderseñ
Tenüñ ṭoġru yola ḳoyup yiderseñ

1063 Savaşı ḳo yavaş ol geç bu işden
Ki yimiş istemiş yoḳ hīç ḳışdan

[194] Yazmada etüñ anuñ eti yazılmış.

1064 Bu yavuzlıġı saña ögreden kim
Meger kim dīvle itdüñidi bir im

1065 Viren gişi bu işde saña yilte
Diler tīzcek cenāzeñ sine ilte

1066 Bunı didi vü ḳondı ḳayġulu şāh
Ḳodı tācın yire ḳıldı delim āh

1067 Egilüp dutdı güneşden yaña yüz
Cihān yaradana ol pūr-ı Hürmüz

1068 Didi sensin bilen kimdür bu Behrām
Ḳulıdur itmek olmaz buña ārām

1069 Gerekdür aġlamaḳ bunuñla taḫta
Bu tāca bu pādʿ şāhlıġa bu baḫta[195]

1070 Bu ṣoydan yüz çevirdiyise şāhlıḳ
Ben ayruḳ añmayayın pādişāhlıḳ

1071 Varayın oda ṭapayın hemīşe
Ne ḳura ḳarılayın ben ne işe

1072 Ne altun dutayın ne gevher ü genc
Kilīm olsun baña ṭon rāḥatum renc

[39a] 1073 Eger baña ḳalursa bu taḫt u bu tāc
Ḳuluñvan ṭoġru dergāhına muḥtāc

1074 Suyuma vir yalım yig eyle baḫtum
Ḳula virme alup tācum u taḫtum

[195] Vezin kusurlu.

1075 Eger yiñem bu atı ṭonı raḫtı
Oda virem daḫı tācı vü taḫtı

1076 Daḫı bu küpeyi[196] ṭavḳı ḳuşaġı
Ki ḳozdan iridür dürri uşaġı

1077 Daḫı on bedre ṣaru altun açam
Bu gök künbed içine saçu saçam

1078 Didi deyirden örüdurdı ol şāh
Gice uġrayup itmiş nāle vü āh

1079 Gönüldi geldi andan şöyle kim tüz[197]
Didi Behrām'a feryāḏ idüben söz

1080 Ki iy ḳul ṭamulıḳ dīv-i beḏ-endīş
Iraḳdur senden us şeyṭāna sen iş

1081 Saña uş yirine kīn oldı saġış
Yavuz dīvden alupdur özüñ alḳış

1082 Gözüñe bu diken būstān göründi
Saña bu ṭamu şādırvān göründi

1083 Çırāġı bilüñüñ söynüp ḳarardı
Cānuñ aydınlıġı göynüp ḳarardı

1084 Yavuz ılduzlusın iy şūm-ı beḏ-baḫt
Saña lāyıḳ degüldür isteme taḫt

1085 Sözüñden yüregüm oldı ṭolu baş
Çalab vire senüñ işüñe pādāş

[196] Yazmada küpe yazılmış.
[197] Flemming toz şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 309).

1086 Eger ben şāhlıġa lāyıḳ degülem
Baña dirlik gerekmez yig ki ölem

1087 Cevābın şöyle virdi yine Behrām
Ki iy beyinsüz uṣdan bī-nevā ḫām[198]

[39b] 1088 Atañ kim dutardı ol dünyā vü dīn
Cihānda dutmazıdı kimseye kīn

1089 Sen anuñ ḳıymetini bilmedüñ var
Anı taḫtından indürdüñ ḳatı ḫor

1090 Umarsın kim olasın taḫtına şāh
Hem ola göñlüñ işde cüst ü āgāh

1091 Arusuzsın yaradana yaġısın
Yavuzlıḳ şehrisin fitne ṭaġısın

1092 Veger Hürmüz cihānda ḳılmadı dāḏ
Ḫalāyıḳ senden ider cümle feryāḏ

1093 Bu Īrān'da çü sen aña oġulsın
Şehinşāh olmaġa lāyıḳ degülsin

1094 Ben imdi Hürmüz'üñ kīnin dilerven
Bu Īrān taḫtına hem diş bilerven

1095 Bu günden girü ḫānumdur[199] bu Īrān
ʿİmāret ola ḳanda varsa vīrān

[198] Yazmada ẓam yazılmış.
[199] Yazmada ḥāmumdur yazılmış.

1096 Ki sen şāhlar gözine urasın dāġ
Gözüñde ḳalmasun hīç yaḫtu[200] vü yaġ

1097 Benümdür bilgil imden girü bu taḫt
Güneşden balıġa dek devlet ü baḫt

1098 Didi Ḫüsrev nice yavuz ḫululıḳ
Saña Sāsān ṣoyındandur ululıḳ

1099 Yaramaz yavuz işe raġbet itmek
Saña Sāsān ṣoyı virmişdür etmek

1100 Aña Behrām eyitdi kim ʿayāndı
Ki Sāsān rūzigārında şobāndı

1101 Girü Ḫüsrev eytdi çün öldi Dārā
Nite Sāsān'a virdi āşikārā

1102 Şehe ne ol delim ḳıymetlü tācı
Çü ṭatlu cānını virürdi acı

[40a] 1103 Eger gitdiyse baḫtı aṣlı ḳanı
Ḳomazsın yaramaz sözi [bir] yanı

1104 Ne us olur ne rāy olur bu ne ög
Ulu şāhın diyü gendüzüñi ög

1105 Didi vü güldi vü döndi vü gitdi
Çerisine dutup yüz ʿazm itdi

1106 Ulu Ḫāḳān çerisinden ol üç Türk
Ki oḳları dimişdi çoḳ ṣuya ürk

[200] Yazmada taḫtu yazılmış.

1107 Ki dimişler[di] Behrām'a ki biz üç
Çalap ḳatında ger olmazısa suç

1108 Eger diri veger ölü şāhı biz
Ṭapuña iltevüz süriyü ʿāciz

1109 Birisi kim teni aru degüldi
Bilüsi ḳavmi yaru degüldi[201]

1110 Segirdürdi savaş isterdi ḳatı
Ḫadengidi ṣanayduñ bindüg atı

1111 Kemendin[202] ḳollamış iki otuz ḫam
Özi gey tünd ü tīz olmış hemān-dem

1112 Ki şāhinşāha irişdi yaḳın ol
Güherlü tāc ḳılmışıdı aḳın ol

1113 Burulmış ol kemendin atdı şāha
Ziyān olmadı başına didi hā

1114 Basup ḳurdı yasın bunda vü döndi
Havā anuñ oḳı zaḫmıyla ṭondı

1115 Eyitdi ḫışmıla Behrām Türk'e
Ki uġrasa atuñ n'olaydı börke

1116 Saña kim didi [ki] şāhıla savaş
Dutardı gördüñ ayaḳda özüm baş

1117 Pes andan geldi leşkergāha Behrām
Tenüñde ferri göñlinde yoḳ ārām

[201] Vezin kusurlu.
[202] Yazmada kemindin yazılmış.

[40b] 1118 Çü ḳız ḳardaşı bildi kim su döndi
Ḳarındaşı savaşdan geldi ḳondı

BEHRĀM ḲIZ ḲARDAŞINA GELÜP ḲIZ ḲARDAŞI NAṢĪḤAT İTDÜGİ YİRDÜR

1119 Ḳarındaşı ḳatına geldi ol tīz
İçi[203] ḳayġu ṭolu gözi güher-rīz

1120 Aña didi ki iy ceng isteyen ṣīr
Nite varduñ şehe baña ḫaber vir

1121 Yigitlikden olursa tīz ü tünd ol
Anuñla barışıḳdan açа gör yol

1122 Cevābın şöyle virdi aña Behrām
Ki aña şāh diyendür beyinsüz ḫām

1123 Ne savaşçı ne baġışlayıcı er
Ne uṣludur ne dāḏ issi ne mihter

1124 Hüner yigrek olur aṣlı güherden
Ṭolu yigdür teni şāhuñ hünerden

1125 Eyitdi yine ḳız ḳardaşı aña
Ki iy ad isteyen tīz uṣlu saña

[41a] 1126 Nice didüm sözüm işitmedüñ sen
Yavuz ḫūyı ḳoyup iş itmedüñ sen

1127 Didi ol kim bilüden geydi tācı
Ki ṭoġru söylemekdür sözi acı

[203] Yazmada açı yazılmış.

1128 Gişi kim ʿaybuñı didi yüzüñe
Sözüñ ṭoġrusıñı açdı özüñe

1129 Bu rāyıla sarāyuñ ḳılma vīrān
Yiter Rāy saña ger olmazsa Īrān

1130 Meṣel didi bir uṣlu buña işit
Bilü nūrıyıla gözüñi ışıt

1131 Ki virmişdi eşek kim bula boynuz
Ḳulaḳdan çıḳdı oldı ḥāli yavuz

1132 Yirilmekdür saña bu işde aṣṣı
Uruġuñda yoġıdı tāc issi

1133 Bu işi bilmezin kim ṣoñı n'ola
Budur ḳorḳum gözüm ḳan yaşla dola

1134 İlenç ü ḳarış istersin cihāndan
Utanmazsın ne erden ne cihāndan

1135 Ki diye cümle kim Çūbīn'e Behrām
Cihānda pehlevānken oldı beḏ-nām

1136 Yaradan daḫı ḫışm ide bu işe
Tenüñ cānuñ ṭamu odında bişe

1137 Saña Hürmüz'di ancaḳ ol cihān-dār
Ki ḳıldı nām u nān u genc īṣār

1138 Çü sen ol Sāve şāhuñ genc ü raḫtın
Elikdürdüñ ḳuşaġın tāc u taḫtın

1139 Başa tāc urduñ güm-rāh olduñ[204]
Bu Īrān taḫtı ḫırṣıyıla ṭolduñ

1140 Çü andan bulduñ ad u ṣan u nuṣret
Bu gez avlarsın uş şāhlıġı şöhret

[41b] 1141 Ḳamu eylügi bilgil yaradandan
Yüzüñ döndürmegil ḫırṣıla andan

1142 Bu savaşa ki düzüldüñ üzülgil
Bu yiñi şehriyārıla düzülgil

1143 Göñülde dīve iş yār olduñ[205]
Yaradana meger aġyār olduñ[206]

1144 Çü Hürmüz ḳaḳıdı özüñe öñdin
Güşesbāyīn sözile dutdı ol kīn

1145 Gerekdi ṣabrıla sen anda durmaḳ
Yaramaz ḳul begile ceng ḳurmaḳ

1146 Çü şöyle geldi aña bir ḳatı iş
Oġul Berdaʿ dan irdi bileyü diş

1147 Yaraşmazdı yiñi şāhdan üzülmek
Yigidi şehriyārıla düzülmek

1148 Senüñ rāyuñsuz ol iş işlemezdi
Ṭapuñsuz yaylamazdı ḳışlamazdı

[204] Vezin kusurlu.
[205] Vezin kusurlu.
[206] Vezin kusurlu.

1149 Cihānda diñlenüp bulur idüñ baḫt
Ne sevdādı saña bu tāc u bu taḫt

1150 Saña ne olısar baña bilinmez
Ki göñülde biraz bilü bulınmaz

1151 Didi Behrām ṭoġru dirsin iy cān
Bu ṭoġrulıġa ṭanuḳdur yaradan

1152 Velī şimdi bu endīşe ḳalupdur
Başumı genc-i renci ṭap alupdur

1153 Göñül ḫırşıla ṣayrudur ḳarındaş[207]
Ṭolupdur genc ü kīne göñül baş

1154 Ulu olam ger ölüme virem cān[208]
Bu işden yoḳdur göñlümde yā cān

1155 Degül mümkin ölümden olmaḳ āzād
Eger yüz ḳat geyürse gişi pūlād

ḪÜSREV[209] BEGLERİYLE ṬANIŞDUĠIN EYDÜR

[42a] 1156 Yigit şāh ol yañadan dutuban yol
Çü geçdi Nehrevān köprüsini ol

1157 Didi şöyle ki iy begler ulular
Cihānda görmiş iş ü ḫoş[210]-ḫūlular

[207] Vezin kusurlu.
[208] Vezin kusurlu.
[209] Yazmada BEHRĀM yazılmış.
[210] Yazmada ḥunuş yazılmış.

1158 Baña şāhlıḳda işbu öñ işdür[211]
Sınamaġa muvāfıḳ bu doḳışdur

1159 Atalarumuza siz ṭapduñuz çoḳ
Ḳılıç ṣalduñuz u hem atduñuz oḳ

1160 Size ben açısarvan bu zamān rāz
Gerekmez kim işide leşker āvāz

1161 Sözüm işitmesün Īrān eri hīç
Ki rāzum bilmeye işbu çeri hīç

1162 Ḳamu endīşemüz fāsid ola çün
Çeriyile bu gizlü rāzı bugün

1163 Bu gice ḳıldum endīşe segirdim
Çeri ḳılsa gerek bu gice bir im

1164 Ki ol Behrām'ı gördüm sözde gey tīz
Savaşçı iş eridür fitne-engīz

1165 Aña ger ḳılavuz bu dünle basḳun
Ḳızıl ḳandan dola bu yazı Ceyḥūn

1166 Savaşda ger ḳıla Ḥaḳ baña yārī
Ḳılavuz bu gice gey kār[-ı] zārī

1167 Göñül baġladı bir gezden su varı
Ulu giçi yayası vü süvārı

1168 Ki çıḳmaya biri şāh buyruġından
Dutalar yügrük atı ḳuyruġından

[211] Vezin kusurlu.

1169 Sarāyına çü geldi Ḫüsrev-i şāh
Buyurdı ḫalvet idüñ didi ḫargāh

[42b] 1170 Oḳıdı ṭayısın Bendū'yı Ḫüsrev
Daḫı Güstehem'i görürdi Ḫüsrev

1171 Şebiḫūn[212] işini anlara didi
Bu gice ḳalmañuz cānlara didi

1172 Aña Güstehem eyitdi şehriyārā
Savaşdan emīn olduñ āşikārā

1173 Çeriñi anlara düşmen bilürsin
İnanup bu gice basḳun ḳılursın

1174 Saña göñlüñ gibidür cümlesi iç
Velī aşlına kimdür ṣala ḳılıç

1175 Oġul bir yaña ata bir yañadın
Gör imdi nicedür işüñ oñadın

1176 Ḳarındaş bu yaña ol yaña ṭayı
Kimüñ ola savaşmaġa ḳolayı

1177 Oġul atayıla nite savaşa
Savaşanları ḳılalar temāşā

1178 Ḳarındaşı ḳarındaş nite sıya
Yigen ṭayısına ne resme ḳıya

1179 Gerekmezdi bu sözi dimek ile
Çü didüñ bellü virdüñ işi yile

[212] Flemming ve Güneş şebīḫūn şeklinde okumuş ((Flemming, 1974: 313), (Güneş, 2010: 408).

1180 Didi Gerdū'ya bu ḫoḏ geçdi vardı
Eger söylenmeseydi yöni vardı

1181 Geçen beñzer yile dönmez girü yil
Ne söz döner ne yil [ü] ne ḳara sil

1182 Murādı vü güç ü genc hem çeri çoḳ
Yolından azıdur yigit eri çoḳ

1183 Bu gice bu savaş yirinde ḳalma
Yirinde ḳo suyı vü genc alma

1184 Gümānsuz bilürin kim işbu rāzı
Bu düzgüni bu ḥāli vü bu sāzı

ḪÜSREV ATASI ḤUŻUR ÇĀDIRINDA ḪALVET OTURURKEN BENDŪY….[213]

[43a] 1185 Boġazına bıraḳdılar hemengāh
Şehi aṣa ḳodılar öldi iy āh

1186 Ne taḫtı aṣṣı itdi vü ne tācı
Dirildi ṭatlu līkin öldi acı

1187 Ṣanasın yoġıdı hergiz cihānda
Cihānda şehriyār u ḳul fiġānda

1188 Budur dönen zamānuñ işi hā uş
Ki zehr eyler kime virürise nūş

1189 Eger ser-māye budur umma aṣṣı
Ki ummaz aṣṣı kimüñ varsa uṣṣı

[213] Flemming başlığı 1185. beyitten önce okumuş, Güneş 1201. beyitten önce okumuş ((Flemming, 1974: 314), (Güneş, 2010: 411).

1190 Çü irdi ucına Hürmüz zamānı
Ecelden bulmadı bu dem amānı

1191 Ne tāca meyli ḳaldı[214] vü ne taḫta
Cihān taḫtı yirine virdi taḫta

1192 Ḫurūş itdi hemān laḥẓa naḳāre
Yüzi ol ḳanlularuñ oldı ḳara

1193 ʿAlem göründi yoldan pehlevānı
Çeri ḳaplayuban dururdı anı

1194 Cefālu Güstehem Bendū'yı fi'l-ḥāl
Çıḳuban ḳaçdılar bıraḳdılar māl

1195 Ḳaçarlardı şehe yaḳın irince
Ki ḳaçmaḳ yig başı yile virince

1196 Çü Ḫüsrev gördi ḳalmışlardı yaru
İçi sızdı vü beñzi oldı ṣaru

1197 Yañaġı ḳaḳımaḳdan ṣararupdı
Egerçi kīnle nūrı ḳararupdı

1998 Velīkin gizledi göñlinde ol kīn
Ki düşmendi ḳatı Behrām-ı Çūbīn

1199 Çeriye didi şāh kim ulu yoldan
Sapuñ yolsuz yire saġdan u ṣoldan

[214] Yazmada ḳaldı yazılmış.

[43b] 1200 Girüñ[215] yazıya uzaḳ yola düpdüz
Çeküñ[216] renc ü zaḫmetden buluban[217] yüz[218]

1201 Çü şāh eyvānına irişdi Çūbīn
Çeriden urdı çoḳ erliklü pür-kīn

1202 Zirihlü altı biñ ḳılıç şalıcı
Savaşda her birisi cān alıcı

1203 Şehi ḳovmaġıçun şalmışdı ol ḫām
Çeri başı Siyāvuş oġlı Behrām

1204 Bu yaña düşdi Ḫüsrev yazılara
Eren ḳamçı ururdı tāzīlara

1205 Yavuz yaġı elinden ḳaçırup cān
Giderlerdi görüp yüz dürlü yā cān

1206 Demürlü ḳapusın yapdı çü girdi
Çü anuñ gibi ḳatı güni girdi

1207 Ṭonandı geydi ḳaftānın güherlü
Muraṣṣaʿ tāc urundı ol hünerlü

1208 Ṭama aġdı ki hīç inmezdi anı
Çeri gördi ki ṭolmış çevre yanı

1209 Dururdı leşker anda cemʿ olınca
Çeri ḳurbān yirine hep gelince

[215] Yazmada gerek yazılmış.
[216] Yazmda çekül yazılmış.
[217] Yazmada balun yazılmış.
[218] Vezin kusurlu.

1210 Iraḳdan şāh ṭonıyla görinürdi
Ki ḳuşaḳ ḳuşanup tāc urunurdı

1211 Diridi her gişi kim şāh ola ol
Ki tācı şuʿlesi ḳılur göge yol

1212 Çü bildi kim gümānsuz ol gelen ṣu
Ṣanur kim Ḫüsrev-i Pervīz ola bu

1213 Şehüñ gösterdi ṣuya Bendū ṭonın
Dönüp soyundı geydi gendü ṭonın

[44a] 1214 Ki diri olduġınca şāh başı
Yaraşmaz ki geye tācı subaşı

1215 Veger ḳorḳarısañ şehden gözüñ aç
Bu şehr-i Ṭaysufūn'dan raḫtuñ al ḳaç

1216 Ḫorāsān şehrine vardılar āsān
Bu Īrān ilini dünyāda yoḳ ṣan

1217 Be-cid nāme viribi şāha yalvar
Şehe yalvarsa[219] subaşı degül ʿār

1218 Bu birḳaç yalvaru nāme yazıla
Şehinşāh göñli ol kīnden yazıla

1219 Ḫüsrevrān Ḫüsrev'üñ çün bitdi sözi
Araya geldi Zāde-Ferruḫ özi

1220 Sözi dāḏıla didi Zād-ı Ferruḫ
Eyü söze eyüdür bellü pāsūḫ

[219] Yazmada yanvarsa yazılmış.

1221 Eyitdi iy ulular siz işidüñ
Gerekse eylük eylüge iş idüñ

1222 Ol öñdin söyleyendür bellü güm-rāh
Ki didi pehlevān olsun şehinşāh

[44b] 1223 Kimesne görmedi buncılayın iş
Ki şimdi Ḫüsrev'e uġra[dı uş]

1224 Ki Ḫüsrev gibi şāh ḳaçdı elinden
Gider düşmenlere Behrām elinden

1225 Aradan sıçrayuban durdı Sunbār
Yalın ḳılıç dutup Hindū-yı ḫūn-ḫār

1226 Didi bu [bir] cihān görmiş bahādur
Uludur [vü] ad issi pür-bahādur

1227 Pes imdi şehler aṣlından şehinşāh
Bulunınca bu olsun bu ile şāh

1228 Yig oldur kim bine taḫta yigin ol
Ki gey erdür savaşçı bilüsi bol

1229 Bu cengīler başı işitdi sözi
El urdı çekdi ḳılıç ḳından özi

1230 Eyitdi şehler aṣlından eger ḳız
Bilesiz iy eren bir arada siz

1231 Ḳomayam kimseye kim şāh ola ol
Budur ṭoġru ola ne resme hem yol

1232 Çü Bābuy-ı İrmenī gördi ol işi[220]
Ki itdi ol subaşı tünd gişi

1233 Ḳılıç çekdi ḳınından örüdurdı
Yiñiden bir söz açdı ceng ḳurdı

1234 Ki şeh Behrām'dur u ḳuluz aña biz
Eren başın göresiz cümle ṭap siz

1235 Çekilmiş çün ḳılıçlar gördi Behrām
Yirinden tīzcek örüdurdı Behrām

1236 Eyitdi kim yirinden her ki dura
Savaşıçun elin ḳılıca ura

1237 Kesem anuñ iki ḳolın hemān-dem
İki orta ola bilmezlik ü kem

[45a] 1238 Bunı didi aradan durdı gitdi
Varuban ḫalvete endīşe itdi

1239 Ṭaġıldı ol dirnek [anda] hemān-dem
Ḳamunuñ yüzi ṭonuḳ gözi pür-nem

1240 Çü gerildi[221] cihānda ḳara çādır
Bezek ḳıldı aña ılduzı ḳādir

1241 Havā ḳuşları çünkim dutdı ārām
Ḳalem kāġıd getürüñ didi Behrām

1242 Divīdile ḳalem bir yazıcı er
İletdi bilgeye ol server-i ser

[220] Vezin kusurlu.
[221] Yazmada gezidi yazılmış.

1243 Aña didi ki yaz[222] Īrān erinden
Cihān-gīr ü ulu ad işlerinden

1244 Ḥarīr üstine bir gey ʿahd-nāme
Bu gez ʿarż eylegil ḫāṣa vü ʿāma

1245 Ki şāhdur eyle Çūbīn'i baḫt issi
Güherlü yüce tāc u taḫt issi

1246 Cihānda ṭoġrulıḳ ister hemīn ol
Uzatmaz hergiz egri işlere ḳol

1247 Çü yazıldı biti götürdiler şemʿ
Hemān laḥẓa ṭaġıldı ol ulu cem

1248 Çü [dün] oldı çādırıyıla penhān
Güneşden ṣaru oldı küllī keyhān

1249 Bir er geldi ki artuġıdı baḫtı
Ḳodı Behrām'uñ eyvānına taḫtı

1250 Süpürdiler eyvān oldı çü ʿāc[223]
Yüce taḫt üzresine astılar[224] tāc

1251 Oturdı taḫta Behrām-ı dil-āver
Başa üsküf ḳodı pür-dürr-i gevher

1252 Getürdi yazıcı ʿahdı şehāne
Yazılmış çoḳ bahālu perniyāna[225]

[222] Yazmada yür yazılmış.
[223] Vezin kusurlu.
[224] Yazmada isteler yazılmış.
[225] Yazmada püryanane yazılmış.

[45b] 1253 Ṭanuḳlıḳ yazdılar cümle ulular
Ulu devletlüler yüzi ṣulular

1254 Ki Behrām oldı dünyāya şehinşāh
Bu işi bilmeyen er olsun āgāh

1255 Çü ulular adın yazdılar andan
Mühürlep ḳıldılar ol ʿahd u peymān[226]

1256 Benümdür didi şāhlıḳ taḫt-ı Īrān
Bu işe ṭanuḳdur hem ol yaradan

1257 Ki ḳādirdür ḳamu işe nigeh-dār
Cihānuñ ḫalḳına ol bārī-yi bar

1258 Bu şāhlıḳdan ṣoyumuz aṣṣı alsun
Cihānda biñ yıl işbu resme ḳalsun

1259 Bizüm oġlanlarumuz şāh olsun
Bu devlet çarḫı üzre māh[227] olsun

1260 Oġuldan oġula bu resmile baḫt[228]
Hemīşe ḳalsun hem tāc u hem taḫt

1261 Pes andan didi Īrānluya Çūbīn
Ki götrüldi aradan cengile kīn

1262 Ne gişi kim degül bu imile bir
Eger giçi yigit ger yaşamış pīr

[226] Yazmada penhan yazılmış.
[227] Yazmada mahī yazılmış.
[228] Yazmada taḫt yazılmış.

1263 Hemīn Īrān'da üç gün olsun andan[229]
Güneş dördünci gün çün ola ḫandān

1264 Ḳamu Ḫüsrev ḳatına Rūm'a gitsün
Bu günden başınuñ yaraġın itsün

1265 Ne gişi kim şehe ulaşmışıdı
Ol işden yaşına bulaşmışıdı

1266 Gönüldi gitdiler ḳamusı Rūm'a
Ḳamusı Ḫüsrev'içün şāhlıḳ uma

1267 Ḳamu yirden yürüp[230] āvāre oldı
Ḳamu ḥayrān u hem bīçāre oldı

[46a] 1268 Yaturdı baġlu Bendū diridi vāy
Özi zindānda dün günle iki ay

1269 Anı dün gün saḳınurıdı Behrām
Siyāvuş oġlı n'itsün kām u nā-kām

1270 Anı Bendūy daḫı hem aldarıdı
Ayaġum bendini bir al diridi

1271 Ayaġı baġıla isterdi çāre
Ki bula bu[231] yavuzlıḳ rūzgāra

1272 Diridi olmaġıl nevmīd şehden
Gişi çoḳ baḫta irer derd ü āhdan

[229] Yazmada anda yazılmış.
[230] Yazmada yüdürüp yazılmış.
[231] Yazmada işbu yazılmış.

1273 Ḳarañu gice çün rūşen gün olur
Gümānsuz yavu ḳılan girü bulur

1274 Ne var eger giç alursa taḫt[232] pīrūz
Nite kim ḫoş-nüvāz işile pīrūz

1275 Ḳala Behrām'a ṣanma tācıla taḫt
Bilür her gişide kim varısa baḫt

1276 Ki dihḳān aṣlı şāhlıġa yaramaz
Özini yile virür ṣoñra az az

1277 Bilürseñ ʿaḳdi barmaġuñıla ṣay
Gele ṣu Rūm'dan olıcaḳ iki ay

1278 Uralar odı bu taḫta vü tāca
Bu genci vireler yoḳsula aca

1279 Aña Behrām eyitdi iy cihān-dār
Amān virürse cānuma vü zinhār

1280 Senüñ ögüdüñe dutam dil ü cān
Ḳılam derdüñe hem dārū vü dermān

1281 Didi kim and içerven ṭolu aya
Daḫı ıldırıma taḫte's-şerāya

1282 Ki ger Ḫüsrev gele Īrān-zemīne
Getüre su duta Behrām'a kīne

[46b] 1283 Dilerseñ cānuma andan amān sen
Ḳatında adum olmazısa düşmen

[232] Yazmada baḫt yazılmış.

1284 Tenüme ger ziyān olmazsa şāhdan
Bu öñdin itdügüm yavuz günāhdan

1285 Diri olduḳça ḳul olam aña ben
Yolında terk idem cāndan anuñ ten

1286 Didi işbu sözi aldı ele Zend
Didi Bendū'ya and iç iy ẖuḏāvend

1287 Çü Bendū dutdı ol Vestā vü Zendi
Aña and içmege yavlaḳ özendi

1288 Didi kim dürlü ḥayvān düridenden
Yaşardandan u ṣoñra ḳurıdandan

1289 Bir eylük bilmesün Bendū meger renc
Cihānda miḥnet olsun aña yoḳ genc

1290 Ki Ḫüsrev yüzini gördükde özi
Suçuñı dilemek olmazsa sözi

1291 Oturmayam saña varmazsa bir il
Bu işe baġlamışvan Ḥaḳ bilür bil

1292 Çü Behrām işitdi andan bu andı
Başı yirden göge[233] irişdi ṣandı

1293 Eyitdi kim saña dirven bu rāzum
İşitgil [kim] n'ider göñlümde sāzum

1294 Ḳuram Çūbīn'e Behrām'a duzaḳ bir
Ki çāre itmege olmaya taḳṣīr

[233] Yazmada gökden yire yazılmış.

1295 Ḳılıçlayam anı seyrānda bir gün
Ḳılam aydın günini ḳarañu dün[234]

1296 Deñizde ḳalmamışdur biraz nem[235]
Cihāndan oldı mı şeh-zādeler kem

1297 Ki kimse diye Behrām'a cihān-dār
Ne ādem ḳaḥṭ oldı [vü] ne cihān ṭar

[47a] 1298 Aña Bendūy eyitdi k'iy bilen iş
Beni sen cüst bil[236] ü hem ḳılan iş

1299 Gelür yaḳında dünyā issi ol şāh
Binür taḫtına şāḏīyile nā-gāh

1300 Günāh n'olur kim bir eylük ḫarācın
Vire sözümle bil kim gendü tācın

1301 Eger göñlüñ senüñ bu sözde ola
Veger ṣapmaduñısa egri yola

1302 İki ayaġumı baġdan ḳıl āzād
Sen öñdin Ḫüsrev'i bu işde ḳıl yāḏ

1303 Bu işden açıla elden söz ü sav
Çü şāhuñ ḳulaġına[237] düşe bu çav

1304 İşidüp oldı Behrām bu sözi şāḏ
Hemān-dem ḳıldı anı baġdan āzād

[234] Yazmada ḳarañudan yazılmış.
[235] Vezin kusurlu.
[236] Yazmada vü yil yazılmış.
[237] Yazmada ḳulluġına yazılmış.

1305 Çü müşki-reng[238] oldı dünyānuñ yüzi[239]
Ḥabeş ṣuyına oldı reng-pīrūzī[240]

1306 Didi Bendū'ya ger var ise imkān
Çü Çūbīn'e ṣala yazıda çevgān

1307 Danışmışdur benümle biş dil-āver
Ki uralar aña tīġıla ḫançer

1308 Zirih geydi ṭonı altında ol cüst
Binüp ḳıldı rikāb aġır ʿinān süst

1309 Bir ʿavrat vardı Behrām'uñ beḏ-endīş
Ki düşmendi anuñ cānına yoḳ iş

1310 Göñülden yārıdı Çūbīn'e ol şūm
Gözine yavuz işüñ bir avuç ḳum

1311 Gişi viribidi Çūbīn'e penhān
Ki yarın saḳla düşmenden ten ü cān

1312 Ki geymişdür ṭonı içinde Behrām
Zirih hīç nedür bilmezin aña kām

[47b] 1313 Yavuzlıḳ kime ṣanur bilmezin ben
Yig andan ger ıraḳ olasın sen[241]

1314 Çü Çūbīn'e bu sözi gey işitdi
Ki çevgān urmaġuñ gözüñ ışıtdı

[238] Yazmada müşkī-reng yazılmış.
[239] Yazmada yüz yazılmış. Vezin kusurlu.
[240] Yazmada zeng-pīrūz yazılmış. Flemming ve Güneş zeng-pīrūzī şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 320), (Güneş, 2010: 420).
[241] Vezin kusurlu.

1315 Ne gişi kim eşüp meydāna geldi
Segirdüp ol yaḳın çevgāna geldi

1316 Añul añul yepirdi arḳasın ol
Uzadurdı erenler boynına ḳol

1317 Bu resme tā Siyāvuş oġlına ol
Sunup dutdı vü bildi didi hey gel

1318 Bitersin aġulu ılandan iy dūn
Niçün geydüñ zirih meydānda bugün

1319 Nedür añlat ki ḥālüñ bileyin ben
Aña lāyıḳ saña iş ḳılayın ben

1320 Bunı didi ḳılıç çıḳardı ḳından
Başından ayaġa dek kesdi kīnden

1321 Çü Bendū oldı öldüginden āgāh
Güni yaḫtusı ṭulundı didi āh

1322 Yiñi cevşen geyüben bindi ata
Bilik baġlandı kim yolda oḳ ata

1323 Çıḳuban ḳaçdı şehrüñ ḳapusından
Hem ıraḳ oldı düşmen ṭapusından

1324 Ḳaçardı ive ive ilden ile
Yola girdi ki varur Erdevīl'e

ÇŪBĪN MEYDĀNA GİRÜP BEHRĀM ÇUḲAL GİYÜP ÇŪBĪN'İ ÖLDÜRMEK… [İSTEDÜGİN BEYĀN İDER]

1325 Çü meydāndan girü Behrām döndi
Ḳatı ḫışmıla eyvānına ḳondı

1326 Buyurdı ol zamān Meh-rūya Çūbīn
Nigehbān ol didi Bendū'ya Çūbīn

[48a] 1327 Didiler şehriyārā gitdi Bendūy
Göñül dutma aña sözümüze uy

1328 Gice ol öldürdügüñ Behrām bildi[242]
Hemān-dem ḳaçdı cāna çāre ḳıldı

1329 Peşīmān oldı yār öldürdüginden
Ol ad issini zār öldürdüginden

1330 Biz öñ Bendū'nuñ başın kesmedük ol
Ölümden ḳurtıluban istedi yol

1331 Gerekdür aġlamaḳ bu işüme zār
Görelüm nice ḥükm ider cihān-dār

1332 Ki kimi dilerise dutar ol aç
Kime dilerse virür taḫt u hem tāc

1333 Biraz suyıla Bendū ol yañadın
Ḳaçardı isteyüp yoluñ oñadın

[242] Vezin kusurlu.

1334 Segirdü[243] yil gibi ol ʿazm itdi
Yola kim İrmeni Mūṣıl gitdi[244]

1335 Ṭolu yırtıcı yol u yazı susuz
Dutulmış gördi çādır ova düpdüz

[48b] 1336 Varup gördi ki Mūṣıl İrmenidi
Ki Ḫüsrev cānıdı vü ol tenidi

1337 Yaluñuz vardı Bendū ol cihān-cūy
Bir arada ki gülzārıdı vü cūy

1338 Ṭapu ḳıldı çün ol Mūṣıl'ı gördi
Didi aḥvālın aña ol cömerdi

1339 Didi Mūṣıl aña kim Bendū durġıl
Yiñi yiñi şehiçün gel fāl urġıl

1340 Saña her dem ḫaber ulaşa şāhdan
Cihānı isteyen ol pādişāhdan

1341 Ki Rūm ilinde ne işdedür ol şāh
İşi şāḏī midür yā ḳayġu [vü] āh

1342 Çü Bendū diñledi vü döndi gitdi
Özi yoldaşlarını daʿvet itdi

1343 Bular Mūṣīl'ile durdılar anda
Ḳamunuñ gözleri şāh-ı cihānda

[243] Yazmada segirdüm yazılmış.
[244] Vezin kusurlu.

Ḫüsrev Ḳaçduġi Yirdür[245]

1344 Bu yaña Ḫüsrev-i Perv̄īz ḳaça
Giderdi gözleri ḳan yaşı saça

1345 Avınmaġıçun avlarıdı Perv̄īz
Ki Ş̄īr̄īn şūrı ḳapdı bir yaña t̄īz

1346 Ki iş ḳızlarıla ol ḫūb-mevzūn
Çıḳagelmişdi avıtu vü ol gün

1347 İki ʿāşıḳ daḫı maḫmūr ḳalmış[246]
Göñülden her biri mehcūr ḳalmış[247]

1348 İki avcı bir av üstine düşmiş
Biri birin avlamaġa dü[ri]şmiş

1349 İki oḳ atıcı kim başlara tāc
Biri birin idinmişlerdi umaç

[49a] 1350 Birine şāh eli gey tāc virmiş
Biri yüz tācını tārāc ḳılmış

1351 Biri sünbül gülüñ üstine çekmiş
Biri gül yöresine sünbül ekmiş

1352 Biri ʿanber saçın ṭuluña çözmiş
Biri müşḳ̄īn kemend omuza dizmiş

1353 Biri ṭavḳıla ṭolu ayı utmış
Biri ġabġabdan aya ṭavḳı dutmış

[245] Yazmada Behrām Çūb̄īn Ḳaçduġı Yirdür yazılmış.
[246] Yazmada ḳılmış yazılmış.
[247] Yazmada ḳılmış yazılmış.

1354 Biri birine anlar anca baḳdı
Ki gözlerinden iki çeşme aḳdı

1355 Ne Şīrīn'den añaru geçdi Pervīz
Ne Gülgūn'ı ḳoyup ʿazm itdi Şeb-dīz

1356 Görürseñ ʿışḳıla gitmiş ḳarārı
Ḳılursa ḳarşuña yüz dürlü zārī

1357 Seni aldayuban döndürmesün yüz
Bilürven olmış iş buncılayın yüz

1358 Budur ḳorḳum ki şīrīn sözile şāh
Yiye pālūze-yi Şīrīn'i nā-gāh

1359 Seni ḳoya dutuşmış ʿışḳına zār
Bir ayruḳ gül yañaḳluya ola yār

1360 Diril şöyle baḳup ol yüzi nūra
Öñ itmekden yüri düşme tenūra

1361 İşitdüm on biñ anuñ gökçegi var
Ḳamu şekker ṭuṭaġlu yüzi gülzār

1362 Çü ḳarşusına gele ol ḳamu gül
Ne dirsin saña mı baġlaya göñül

1363 Velī gör gevhere bulmaya çāre
Nite gevher ṣatun almaya vara

1364 Çü göre aru adıla ussıla
Seni benden dileye nāmūsıla

[49b] 1365 Felek virdi saña gey pārsālıḳ
Cihān hem sende gördi pādişāhlıḳ

1366 Ger ol ayısa biz hem āftābuz
Vü Keyḫüsrev'se biz Efrāsiyāb'uz

1367 Ere uymaḳ degül erlik aḫı bil
Yig ʿavrat ol kim olmaya saḫī bil

1368 Delim gül kim gülistāndan alalar
Ḳoḳusın aluban elden şalalar

1369 Delim süciyi kim cāma çekerler
Dirüp curʿa diyü elden dökerler

1370 Tefekkür ḳıl göñülde işbu rāzı
Ḥelāl olmaḳ mı yig yā ʿāşıḳ-bāzī

1371 Çü Şīrīn dutdı ol ögütlere gūş
Sözin şerbet miṣāli ḳıldı ḫoş nūş

1372 Göñlünde anuñ daḫı hemānıdı
Bu söze özi hem dāsitānıdı

1373 Yidigen ılduza içdi bu gez and
Daḫı aña ki oldur bir ḫuḏāvend

1374 Ki ḳan yaş dökse gözümde ḫayāli
Ulaşmayam meger olam ḫelāli

1375 Çü Bānū virürdi Şīrīn'e andı
Göñülden gitdi endīşe fiġāndı

1376 Bu gez Şīrīn'e Bānū virdi destūr
Ki Ḫüsrev'le otura fāş ü mestūr

1377 Yaluñuz olmayalar līkin anlar
İl içinde uralar dāsitānlar

1378 Daḫı bir gün ṣabāḥ-ı ʿālem-ārā
Ki ḳıldı laʿli bī-ḥadd sengi ḳara[248]

1379 Oturmışdı Şumarayıla Şīrīn
Ḳılupdı ellerin ḳınayla rengīn

[50a] 1380 Dişi aslan gibi binmiş güzel ḥūr
İrişdiler ḳamunuñ yüzi pür-nūr

1381 Ḳamu şūrıla Şīrīn ḳapusına
Gelüp yüz urdı Şīrīn ṭapusına

1382 Yüküdi her biri İsfendiyārī
Oḳ atmaḳda daḫı Sām-ı süvārī

1383 Çü çevgān urmaġa at depdilerdi
Ṭopı gül çenberinden ḳapdılardı

1384 Ḫadenge serv gibi bindiler şād
Ḳamu şimşād gibi yükinden āzād

1385 Ḳamu burḳaʿ-āsā ḳavuşdı[249] aya
Revān oldılar ol ʿālī sarāya

1386 Çıḳageldi ḳapucı virdi destūr
Ki girdiler sarāya cümle ol ḥūr

[248] Yazmada fara yazılmış.
[249] Yazmada ḳomışdı yazılmış.

1387 Nüvāziş ḳıldı Şīrīn'e vü durdı
Buyurdı tā ki saġ yañа oturdı

1388 Çü gördi bütler el-ḥaḳ ḳamu dil-bend
Sarā ṭolu şekerdi şār ṭolu ḳand

1389 Velī ġāfil ki od[ca] güçleri var
Savaşda her birindendür eren zār

1390 Gerek ḳızlar ʿarż ide kār-bārın[250]
Güle meydāna gönüldi nigārīn

1391 Çü meydāna sevinü geçdilerdi
Sevinmekden perīce uçdılardı

1392 Çü Ḫüsrev gördi [ki] ol cümle cānān
Çemende ḳumrılardur evde ṭoġan

1393 Didi Şīrīn'e gel atlar çapalum
Bu yazıda biraz ṭopı ḳapalum

1394 Çelik çevgānına bıraḳdılar ṭop
Girişmeyle cihānı yaḳdılar ṭop

[50b] 1395 Bu bir yañadan ılduzlarıla māh
Daḫı bir yañadan ḳullarıyla şāh

1396 Geyik aslanıla oyun dutardı
Gehī durrāc u geh ṭoġan utardı

1397 Gehī ṭopı güneş iltürdi geh māh
Gehī Şīrīn ururdı ucı geh şāh

[250] Yazmada kārūbānın yazılmış.

1398 Çü çevgānıla ṭopdan oldılar ṭoḳ
Ulu meydānda cevlān itdiler çoḳ

1399 Gönüldiler ol aradan ovaya
İti yazıya ṭoġanı havāya

1400 Çün aldılar geyik ü kekligi çoḳ
Bular dürlü idiler kim ucı yoḳ

1401 Oḳuñ zaḫmından her bir nāz-pīşe
Ḳulandan ḳılmışıdı biri bişe[251]

1402 Süñü nevgiyle her ḫatun-ı zībā
Ṭolu bir murġ-zār aḳtardı ima[252]

1403 Melik[253] ol dişi av aslanlarından
Ṭaña batmışdı hem cevlānlarından

1404 Ki meydān içre her biri Hümādı
Daḫı ḳovmaḳda adı ejdehādı

1405 Melik Şīrīn'e baḳardı nihānī
Ki ol avdan ne ola armaġanı

1406 Geyik ucası vü göziydi nā-gāh
Ki göründiyidi avlariken şāh

1407 Sıġın esrük elinde tīġ-ı pūlāḏ
Geyik yirine aslan avlamış şāḏ

[251] Flemming ve Güneş yiri bīşe şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 325), (Güneş, 2010: 428).
[252] Yazmada imā yazılmış.
[253] Yazmada felek yazılmış.

1408 Cihān dutıcı Ḫüsrev oldı avı
Cihāna düşdi ol ḫūb avcı çavı

1409 Çü gögüñ[254] ṭāvūsından ḳaldı boş bāġ
Bāġa gül dirmege girdi ḳara zāġ

[51a] 1410 Kesildi cilveden ṭāvūslar ṭap
Cihānı zāġ alup ḳaldı ḳuġu hep

1411 Ḳamu yuvalarına çekdiler yüz
Ṭaña dek yatdılar arnuḳla düpdüz

1412 Yarındası sevinü vü uru kef
Melik işigine baġladılar ṣaf

1413 Hemān çevgān ṭopı başladılar
Hemān oḳıla avı başladılar

1414 Bu resme ḳıldılar ʿömri bir ay ṣarf
Bu ḥırfetden ḳomadı biri bir ḥarf

1415 Ḳolay isterdi şāhinşāh bulaydı
Ki Şīrīn'e özi hem-dem olaydı

1416 Tamām olmazdı ümīḏi ol işde
Ki kimüñ eglenürdi ol saġışda

1417 Şeker ṭudaḳlu gice çün dönerdi
Hümāyı dirligüñ sındaḳ dünerdi

1418 Şehinşāh didi iy gökçeklere şāh
Yüzüñ devlet gözine ḫoş naẓargāh

[254] Yazmada göñül yazılmış.

1419 Berü gel ṭañladan biz iki bugün
Ḳılalum ḫoş cihānda ʿayş u dügün

1420 Süci içelüm ʿayş endīşe ḳıllum
Sevinlüm oynamaġı pīşe ḳıllum

1421 Bu deyr içinde ger şāduz ya ġamnāk
Olupdur zehremüz ḳorḳuyıla çāk

1422 Çü bu deyri ḳoyup gitmek gerekdür
Gülişmek aġlamaḳdan yigirekdür

1423 Gözine barmaġın ḳodı perīveş
Yir öpdi vü didi gitdüñ giceñ ḫoş

1424 Ṭolu ay vaʿdesine şāh ol dün
Budı fikri k'irte nevaḫt ola gün

[51b] 1425 Yarındası perī yüzlü semen-ber
Perī yüzlülerile saça şekker

1426 Gelüp şāh işigine ḳodılar baş
Ḳuşaḳ baġladılar u açdılar fāş

1427 Şehi añup ḳılurdı süciyi nūş
Olup ḳul gibi aña ḫalḳa der-gūş

ḪÜSREV ŞĪRĪN ṢAḤRĀDA ṢOḤBET...

1428 Çü yaşıl [pīr] yiri vü āsumānı
Ḳıla sebzile yaşıl bu cihānı

1429 Yigitler ḳocalar cümle ser-ā-ser
Olalar gülsitānlarda ber-ā-ber

1430 Çü[255] gülden gül çıḳara taḫta Kāvūs
Benefşe bitüre çın perr-i ṭāvūs

1431 Delim ḳuşda ki ʿışḳ āvāze ola
Delim ʿışḳ eskiyiken tāze ola

1432 Çü Şīrīn'den sevindi şāh cānı
Cihān şāḏī ḳılurdı rāygānı

1433 Yigit şāḏ u sever şāḏ olmaġı çoḳ
Sevinmekden deriye sıġmaġı yoḳ

1434 ʿAlem gül şāḏīlıḳdan bāġa urdı
Çerisi ḳumrılaruñ zāġa urdı

1435 Semen sāḳī piyāle nergise yük
Benefşe ser-ḫoş u ḳızıl gül esrük

1436 Ṣabā ḫūblar yüzinden burḳaʿ almış
Ṣalā ḳılmış aña kim yolda ḳalmış

1437 Ḳadīfe örtülü bir ferş olmış
Ṣaḳāyıḳ laʿl güne ʿarş olmış

1438 Reyāḥīn ḳızları el yüze urmış
Çiçek saçını ṭaramaġa durmış

[52a] 1439 Havā gevherlerin būstāna saçmış
Zümürrüd üstine incüyi açmış

1440 Ḳanat süglün reyāḥīne salardı
Reyāḥīn süglüne ḳanat ulardı

[255] Yazmada bu yazılmış.

1441 Öterdi bülbül ü ḳumrı [vü] durrāc
Ḳılup ʿāşıḳlaruñ ṣabrını tārāc

1442 Açılmış degme budaḳda bahārı
Gerek ḫoş dutmış avuçda niṣārı

1443 Geyik buzaġusı sıġın ṣuyında
Çemende anasıyla vü oyunda

1444 Bu yazı gür[256] ḳılur ʿāşıḳ-nüvāzı
Ḫaṭādur olmaz ise ʿışḳ-bāzī

1445 Yürürler Ḫüsrev ü Şīrīn dün ü gün
Gülistānlarda ḳılur ʿıyş u dügün

1446 Geh içerlerdi süci ṭaġ içinde
Direrlerdi güli geh bāġ içinde

1447 Temāşā eyleyürek elde süci
İrişdilerdi Şehrūḏ'a ṣoñ ucı

[52b] 1448 Yidek bağladılar Şehrūḏ'a andan
Ḳulaḳ dutdılar ır ünine cāndan

1449 Çü Şīrīn gülidi ol şekker ü ḫand
Neyi[257] Şehrūḏ'uñ ṭolu neyi ḳand[258]

1450 Su revnaḳ buldı yiryüzi nūrından
Ṣedef bulmışdı nīsān yaġmurından

[256] Flemming gör şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 327).
[257] Yazmada neyin yazılmış.
[258] Yazmada tand yazılmış.

1451 Saçı[259] müşkīnden oldı ʿanber erzān
Şeker bal ṭudağı laʿline ḳurbān

1452 Çü gül gördiydi nergis gibi gözin
Dişiyle ḳıldı pāre pāre özin

1453 Semen ki ḫocalıḳdan diridi ben
Ṭuluñı ḳulı ḳulağı dibinden

ŞĪRĪN SEYRĀNA ÇIḲDUĠI YİRDÜR

1454 Temāşāya melik ʿazm itdi bir gün
Naẓargāhıdı Şīrīn ol yüzi gün

1455 Kimüñ kim ancılayın cānı ola
Ne yire baḳsa gözi nūr ṭola

1456 Çemende buldılar eglenmeye yir
Gören gişi otın süsendi[260] hep dir

1457 Ol uçmaḳ gibi ṣaḥrāda şehinşāh
Buyurdı kim dutalar ḫayme bārgāh

1458 Ḳaravaşlar u ḳullar bir araya
Alup Ülker ṭolu ayı araya

1459 Oturmış bile Şīrīn'ile Ḫüsrev
Yüzinden uçmaḳ olmışdı derim ev

1460 Süciyile ʿışḳ olmışıdı hem-dest
Ol iki süciden Ḫüsrev olup süst

[259] Yazmada suçı yazılmış.
[260] Yazmada su ṣandı yazılmış.

1461 Göründi nā-geh aslan tünd ü gey tīz
Ḳoparu ḳuyruġıla [toz][261] ḫūn-rīz

[53a] 1462 Ḳudurmış gibi leşkergāha düşmiş
Çeri ḳorḳup dirīġ u āha düşmiş

1463 İrişdi bārgāh ḳatına yaḳın
Ḳatı Ḫüsrev özine ḳıldı aḳın[262]

1464 Şeh esrük ḳıldı ḥamle aslana
Naẓāra cümle ol şāh-ı cihāna

1465 Eline aldı Çāçī yasını tīz
Duru geldi şāh-ı ferḫunde Pervīz

1466 Ḥavāle ḳıldı aña iki ḳolın
Saġın öñdin ü ṭoġrı dutdı ṣolın

1467 Şehüñ ḳulaġına gez söyledi rāz
Açup şaṣtın ḫadenge urdı pervāz

1468 Eli şāhuñ ṭuluñında ḳalupdı
Ki aslan ḳan deñizine dalupdı

1469 Buyurdı kim başın tenden üzeler
Derisin boynına dek hem yüzeler

1470 Egerçi şīr ṣūretlüyidi Pervīz
Melikidi melik durmaz olur tīz

1471 Ol uçdan şehler özine hemīşe
Ḳılıç dutmaḳ içerken oldı pīşe

[261] Flemming ve Güneş okumamış (Flemming, 1974: 328), (Güneş, 2010: 433).
[262] Yazmada atın yazılmış.

1472 Çü geldi ol hüner Ḫüsrev elinden
El öpmek buldı ol gökçek gelinden

1473 Cülābıla ṭudaġını ter itdi
Elin öpmekle ṭolu şekker itdi

1474 Melik mührin şeker tenginüñ açdı
Ki şekker yimege ol ḳatı açdı

1475 Şeker virmez olur hīç elde revnaḳ
Aġızda ṭatlu olur şekker ancaḳ

1476 Dudaġın öpdi didi bal ola bu
Sevinü durdı ki ḫoş ḥāl ola bu

[53b] 1477 İki ʿāşıḳ çü şerbet dutdılardı
Ḳayurmaġı yabana atdılardı

1478 Çü bir dem yiri bulurlardı ḥālī
Ḳarışdururlardı vü süd ü balı

1479 Şol oġrı gibi kim cevher bulaydı
Bes andan pāsbān esrük olaydı

1480 Çü furṣat çekse düşmen gözine mīl
Ḳılurlardı ṭudaḳ öpmege taʿcīl

1481 Şu resme ḳuçdı ol māh-ı münīri
Ki ḳaḳumına geydürdi ḥarīri

1482 Ol oḫtın kim süciden mest olaydı
Şeker öpmek gerek şāh çoḳ olaydı

1483 Yapışduġı yiri şöyle dutardı
Ki aḳ gülde benefşe ter biterdi

1484 Utanmaġından ol göklerüñ ayda
Ki ayuñ ḫoḏ yolı gökdür her ayda

1485 Eger esrük olayıdı ger ayıḳ
Sepīdacı dutardı elde bayıḳ

ḪÜSREV ŞĪRĪN'İ VÜ NAḲḲĀŞI OḲUDUP ʿAYŞ U ʿİŞRET İTDÜ[Gİ] YERDÜR[263]

1486 Bir aydın gice kim yügrükdi günden
Geçeydi ayuñ aydınlıġı günden

1487 Ṭolu ʿĪsā yili gice dimāġı
Degül ol yil ki öldüre çırāġı

1488 Ḳarañulıḳdan anda bir nişāndı
Ki dirlik suyı arada revāndı

1489 Gice ḳarañusı müşkīn aʿmārı
Saḳınmaġçun ḳılurdı perde-dārı

1490 Ṣabā bu çādıruñ tozın arıtmış
Dişin ılduz seḥer gelse sırıtmış

1491 Sevinüp ḳurd u ḳuşlar hep gelüpdi[264]
Dünekde cümlesi muṭrib olupdı

1492 Bularda dürlü dürlüyidi āvāz
Velīkin oldılar ol dünle dem-sāz

[263] Yazmada ṢIFAT-I RŪZ başlığı yazılmış.Bk: 1572.
[264] Flemming bu beyiti sayfa 138/b 4.beyitten itibaren eklemiş. Güneş yeni sayfa vermemiş (Flemming, 1974: 329), (Güneş, 2010: 436).

1493 Şeh Eferīdūn taḫt üstüne ḳonmış
Yönin Cemşīd miḥrābına dönmiş

1494 Dutup Şīrīn yüzi ʿışḳı dimāġın
Unutdurmış aña şemʿin çırāġın

1495 Seḥer yilinden ü sebze gülinden
Ḫaber Şīrīn'e degdi şāh dilinden

1496 Ki bundan daḫı yig dün mi geliser
Bu gülden daḫı yig gül mi geliser

1497 Niçün bunca ıraḳdan gözleyevüz
Niçün yol yüriyüp iz gizleyevüz

1498 Eger nūruz biraz nūrı görelüm
Veger uçmaḳdayuz ḥūrī görelüm

1499 Veger ḳanuz ḳanuñ hīç ḳaynamaz mı
Göñül bizdin yaña hīç oynamaz mı

1500 Havā ḫoşdur göñül ḫoş güldürelüm
Tennūr ıssıdur itmek yoġuralum

1501 Ne her gün yiñiden olur yiñi yaz
Ne her sāʿat dutılur ördek ü ḳaz

1502 Usa ol yig[dür] ki bitmişi yiye
İşi ol yitürür kim işe ḳıya

[54a] 1503 Bu fikrile kim eydürdi ṭolu māh
Göñül yoldan azardı girü nā-gāh

1504 Öñinde dīvi bağlayu dururdı
Ferişte andın aña añdururdı

1505 Şehinşāh taḫtı bir yaña urulmış
Şehāne bezm ḫoş ʿişret ḳurulmış

1506 Oturmışıdı taḫt öñinde Şāvūr
Cemālini idinmişidi manẓūr

1507 Daḫı bir yañadan ol fitne gözlü
Ḳatında on oturmış nār gögüzlü

1508 Ḫirīkis Süheyl ol gözi ala
ʿAceb-Nūş u Felek-Nāz u Hümeylā

1509 Hümāyūn Semen-Türk Perī-Zād
Ḫoten-Ḫatun Gevher-Mülk-i dil-şād

1510 Gül-ābı laʿlgūn sāḳī ṣunardı
Ḳızarup yüzleri laʿle dönerdi

1511 Çü esrüklik uduñ ḫūnın getürdi
Bilü odağına girdi oturdı

1512 Melik buyurdı kim her dilsitānı
Diye nevbetle bir ḫoş dāsitānı

1513 Oḳı kirpükden idüp yayı ḳaşdan
Göñül oḳlayıcılar başa başdan

1514 Şekerden her biri bir teng açmış
Şeker şīrīn sözinden Mışır'a ḳaçmış

1515 Ḫirīkis sözde öñdin dutdı meydān
Ki devlet yirde bir ceng itdi penhān

1516 Ferīḏūn çavın ol gencüñ işitdi
Çıḳardı yirden anı ḫoş iş itdi

1517 Süheyl ol sīm-ten didi ki süglün
Oyında serv dibinde idi bir gün

[54b] 1518 Havādan indi bir şāhīn seḥergāh
Getürdi nāzenīn süglüni nā-gāh

1519 ʿAceb-Nūş ol şeker yüzlü eyitdi
Ki ʿanber būyı bir gül bāġda bitdi

1520 Bir uçmaḳ ḳuşı bu gülzāra çapdı
Ki ʿanber bu güli nā-gāh ḳapdı

1521 Yig andan dāsitān didi Felek-Nāz
Ki açuḳ gözümüz virdi ṭolu nāz

1522 Aña bir göz daḫı ulaşdı açuḳ
İki göz nūrı bir gözdendür[265] artuḳ

1523 Hümeylā didi bir ṣu vardı rūşen
Aḳardı çevresinde tāze gülşen

1524 Yigit aslan susuz çıḳdı busudan
Ṭoyınca içsün ol aslan bu ṣudan

1525 Hümāyūn didi bir laʿl-i Bedaḫşān
Bizüm vardı satıcıyıdı penhān

[265] Yazmada gezdendir yazılmış.

1526 Bir ulu şāh baḫtı ḳıldı tārāc
Muraṣṣaʿ eyledi ol laʿlile tāc

1527 Semen tenlü Semen-Türk eytdi bir gün
Ṣedefden çıḳdı dürr[266] rūşen ḳılan dün

1528 Felek bir şāhı ʿaḳdine getürdi
Anı bir cevhere daḫı yitürdi

1529 Perī yüzlü Perī-Zād eytdi bir ay
Göründi av yirinde ḥüsne ol bay

1530 İrişdi bir güneş gökden hemān-dem
Ol ayı çenberine çekdi muḥkem

1531 Ḫoten-Ḫatun eyitdi şād u raʿnā
Ki yaluñuzdı bir şimşād-ı zībā

1532 Ulaşdı bir gün aña serv-i āzād
Ki bir yirde ḫoş olur serv-i şimşād

[55a] 1533 Söze hem virdi Gevher-Mülk behre
Ki birḳaç gün yaluñuzıdı Zühre

1534 Saʿādet virdi devlet kāmurānı
Ki oldı Müşterī Zühre ḳırānı

1535 Çü nevbet geldi ki söyleye Şāvūr
Söze ʿışḳıla virdi revnaḳ u nūr

1536 Ki Şīrīn cām içindeydi aru bal
Gelüp Ḫüsrev aña yaġ oldı fi-lḥāl

[266] Yazmada derrü yazılmış.

1537 Ben işde dürlü ṣanʿatda ʿayānam
Ki ḥelvāları içre zaʿferānam[267]

1538 Pes andan Pehlevīce didi üstāḏ
Ki aḥsent iy iki sevgülü hem-zād

1539 Cihāna sizsiz iki nūrlu ılduz
Cihānda siz oluñ her ay u ılduz

1540 Çü söz Şīrīn ṭuṭaġından görindi
Bahāsı sınuban şekker yirindi

[55b] 1541 Utanmaḳdan diridi yire baḳup
Ki ʿışḳ odı degüldi göñli yaḳup

1542 Çü işüñ çāresin başladı Şāvūr
Göñül ṭalına ʿışḳ aşladı Şāvūr

1543 Eger ʿışḳuñ ḳażāsı yazılupdur
Baña bu yazuyı Şāvūr yazupdur

1544 Çü şāh ʿışḳı benüm göñlüm ṭolupdur
Yüzüm burcında ḥüsn-i ay olupdur

1545 Baña Ḫüsrev çü virdi nuḳlıla[268] mey
Ne Ḫüsrev kim ḳulıdur Ḫüsrev-i Key

1546 Çü nevbet Ḫüsrev'e geldi didi şāh
Ki aslan vardı bir çayırda nā-gāh

1547 Geyik yolını ol aslanuñ aldı
Kemendin ḳollayup boynına ṣaldı

[267] Yazmada züʿ firānem yazılmış.
[268] Yazmada naḳlıla yazılmış.

1548 Ben aslanam ki Şīrīn baña aḳdı
Saçı zencīrini boynuma daḳdı

1549 Elüm dutmazısa Şīrīn göyündüm
Yanar mūm bigiyken yilden söyündüm

1550 Eger aslan savaşuma gelürse
Ya kim bendin yaña Şīrīn olursa

1551 Ḥārīf ehli idi cinsidi hep yār
Arada yoġıdı aġyār-ı deyyār

1552 Meger Şīrīn özi nerm oldı yine
Ki Ḫüsrev ʿışḳıyla germ oldı yine

1553 Ḳadeḥ ṭolu süci göñli ṭolu cūş
Şehe ṣundı ki nūş it Ḫüsrev'e nūş

1554 Melik gül gibi her dem açılurdı
Sözinden bezme şekker saçılurdı

1555 Sevinmekden çü bütler buldı behre
Ḳoyup ṣaḥrāyı cümle vardı şehre

1556 Cihān yip yimediler arpaca ġam
Feraḥdan ḳılmadılar bir semen kem[269]

1557 Çü güneş şīşesi ṭaşa doḳundı
Cihān ḳarardı çünkim şīşe sındı

[56a] 1558 Gelinler daḫı çoḳ Şīrīn'ile yār[270]
Ḳamu meclis gelini şāha uyar

[269]Flemming bu beyiti sayfa 141/b 1. Beyitten itibaren eklemiş (Flemming, 1974: 332).
[270] Yazmada yād yazılmış.

1559 Şeker çoġıdı vü bādāmıdı az
Saġışsuzdı gügercin biridi bāz

1560 Ḳamu şāhı añuban içdiler mey
Seḥer[271] olınca ʿişret ḳıldılar gey

1561 Bular olmazdı bir gice sücisüz
Ne bir dem ırsuz u ne çalıcısuz

1562 Süci yigitlik ü maʿşūḳ-ı gülzār
Zihī dirlik zihī ḫoş iş ü bāzār

1563 Gül ü gülzāra baḳup anda geçmek
Süci maʿşūḳ elinden almaḳ içmek

1564 Elin ḳılmaḳ ḥamāyil yār yāra
Ṭolaşmaḳ nārven nār aġacı nāra

1565 Gehī baḳmaḳla ḳomaḳ renc ü derdi
Geh oynamaḳ ṭudaḳ öpmege nerdi

1566 Getürmek yiñi yazı geh ḳucaġa
Benefşe baġlamaḳ gehī saḳaġa

1567 Gehī diriliginüñ bendin üzmek
Gehī ser-bendi egrisini düzmek

1568 Gehī gülşende ḫoş ḫoş ḳovalaşmaḳ
Gehī yitüp dutup ḳuçmaḳ ṭalaşmaḳ

1569 Ṭuṭaḳdan ḳonuġa ḥelvā yidürmek
Nigāra yalvarup rāzın didürmek

[271] Yazmada baḥr yazılmış.

1570 Ḳulaġına nigāruñ rāz eyitmek
Göñül ḳayġusını az az eyitmek

1571 Cihān budur bu ḫoḏ yoḳdur cihānda
Veger varsa geçer tīz bir zamānda

[ṢIFAT-I RŪZ][272]

[56b] 1572 Meger dünlerde bir gice bahārı
Görindi devlet ü baḫt itdi yārī

1573 Olup gün gibi ol gün aydan aydın
Ḳadeḥ aldı ele ay yüzlü Şīrīn

1574 Ol aydında ki rūşendi güneşden
Süci olmış revān bir başa başdan

1575 Ötürdi ḳuşı dirdi nūş sāḳī
Göñülden gitdi maʿşūḳuñ firāḳı

1576 Yürürdi her yaña bir serv-i ṭannāz
Açılmış her budaḳda bir yiñi yaz

1577 Biri dutmış[dı] sāġar yirine def
Biri cüllāb dutmaġa açup kef

1578 Çü birḳaç devr yörendi piyāle
Uyumaḳ oldı her başa ḥavāle

1579 Oturmaḳdan ḥārīflerden gidüp ḫūş
Ḳodılar meclisi bīgāneden boş

[272] Yazmada ḪÜSREV ŞĪRĪN'İ VÜ NAḲḲĀŞI OḲIDUP ʿIYŞ U ʿİŞRET İTDÜGİ YİRDÜR başlığı yazılmış. Bk: 1486.

1580 Ḫumārı sāḳīlerüñ başı dutdı[273]
Dimāġın çalıcılaruñ uyutdı

1581 Düzülmiş meclis [u] yoḳ anda düşmen
Ḫuḏāyā tāze gül yoḳ anda diken

1582 Şehüñ gitmişdi ol demde ḳarārı
Olupıdı ārzū bāzī-şikārı[274]

1583 Saçı ucın dil-ārāmuñ gülinden
Elikdürdi ḳaçup eyyām elinden

1584 Dudaġın öpdi didi iy ḳuluñ ben
Ḳuşa kim avlamışsın dāne vir sen

1585 Ḳo geçsün çünki geçdi ʿömrüñ öñi
Bugün gün yiñidür ü rızḳ yiñi

1586 Ben ü sen bizden artuḳ bunda kim var
Nedür saḳınduġuñ bunda ne bīm var

[57a] 1587 Biraz gelüben içi yanmışla ol
Gelürseñ bir gün olsun işbu gün ol

1588 Yimiş aġacı mānendi ki bārın[275]
Bugün duta dura aduna yarın

1589 Nice yüz dürlü ümīḏ ola bende[276]
Nice biñ dürlü taḳṣīr ola sende

[273] Yazmada döndi yazılmış.
[274] Vezin kusurlu.
[275] Yazmada yārın yazılmış.
[276] Yazmada bunda yazılmış.

1590 Ne lāzım aġuyı bir ḳaba ḳoymaḳ
Aña şīrīn diyüben adı oymaḳ

1591 Nite terk ide yaş incüyi gişi
Ki yaşla yigdür incü delmek işi

1592 Emerken ḳuzıyı yimege yarar
Ki büyimege ḳomaz ḳurdı yarar

1593 Gel aslan gibi pençe açmaġıl var
Ki aslan düşürici pençemüz var

1594 Delim[277] şol zülfi ḥāle dökme ḳatı
Ḳażā ṣavsun māluñdan vir zekātı

1595 Çü bulduñ[278] alıcı kim ṣatasın nīl
Yüküñ şeş duraġuñsa ol zamān Nīl

1596 Şeker sözlü aña virdi cevābı
Cevābından şeker döke ʿunnābı

1597 Ki ḫoş olmaya ben bir zen-şumāra
Ḥārīf olmaḳ bir ulu tāc-dāra

1598 Gölügüm şöyle çābük[279] görmezin ben
Ki tāzī atlaruñ izin baṣam ben

1699 Görürven ata binmekde özüm süst
Nite baṣam yig aṣlan süksüni cüst

[277] Yazmada dekim yazılmış.
[278] Yazmada bilduñ yazılmış.
[279] Flemming çabuk şeklinde okumuştur (Flemming, 1974: 334).

1600 Eger nāz eyleyem dilek hemāndur
Ki ıssıda şeker yimek ziyāndur

1601 Bu ıssı īmin olıcaḳ ḫuḏāvend
Şeker baña mübārek şāhuma ḳand

[57b] 1602 ʿAḳīḳin ḳıldı andan girü sākin
Güher dökmekden oldı laʿli emīn

1603 Çiger başında varıdı baş çekmek
Dün ü gün ʿışḳ odından yaş dökmek[280]

1604 Diken gibi ḳızardı ḳaḳup ol nār
Zihī diken ki ḳızıl gül vire bār

1605 Savaşıçun kirpügüñ oḳı gezlü
Savaşında velī yüz ṣulḥ gizlü

1606 Gözile bī-şümār ol nāz iderdi
Daḫı bir gözi ḳışı yaz iderdi

1607 Çü başın burdı ṭoldı müşk ḳoynı
Çü döndi diledi ʿöẕrini boynı

1608 Çü dilekde şehi gey ıssı gördi
Mürüvvet bende olmaz didi durdı

1609 Daḫı saġışladı ol yüzi meh-tāb
K'arḳamdur yüzüm mānendi miḥrāb

1610 Ne ḫoşdur bu ḫūblar nāzı āḫir
Gözinden ḳoduġın gizlüce oḫır

[280] Vezin kusurlu.

1611 Ḳaḳımaḳ bir gözile yaʿnī dur git
Göñül bir gözile dimek ki ṣabr it
[281]

1612 Deger yüz raġbet cān ki cānān
Gerekmez diye vü terk eyleye cān

1613 Çü Ḫüsrev gördi ki ol māh-ı yāra[282]
Aña ḳılur degül bir dürlü çāre

1614 Didi küstāḫ aña kim iy dil-ārām
Niçün göñlüñ dölenmez dutġıl ārām

1615 Süci içdüm ü içdüñ bile bayıḳ
Ne maʿnīdür ben esrügün sen ayıḳ

1616 Ayıḳlıḳ ṣatma kim esrükligüñ var
Yavu ḳılduñ göñül ḫoḏ ne eñek var

1617 Eger göñlüñ bize olmazsa dil-dār
Yüze aldamaġuñ gelsün perīvār

1618 Disün kim dostum olmazısa yaġı
Bize yigrek ola vü ol bayaġı

1619 Ṭuṭaġuñdan gerekmezseñ ki ḳanam
Bu ḳızġında beni ḳoġıl ki yanam

1620 Budur ḳorḳum ki yarın ne ḳılasın
Çü ben bir dirinüñ cānın alasın

1621 Dutısardur seni bir gün bu ḳanum
Ki uyımaz ʿāşıḳlar ḳanı ḳanum

[281] Vezin kusurlu.
[282] Yazmada rāyā yazılmış.

1622 Dutam ki baña hīç ulaşmaġuñ yoḳ
Bir öpmek pul ile dolaşmaġuñ yoḳ

1623 Dudaġuñ öpmege zehrem çü yoḳdur
Öpersem işigüñ tozını çoḳdur

1624 Dimezven öpmegüñ ḥükmin baña ḳo
Dudaġuñ datmaġı bendin yaña ḳo

1625 Bir öpmek vir ki on girü alasın
Bu deñlü aşşıyı ḳanda bulasın

1626 Çü yüz yük ḳand bāzirgānısın sen
Getür dartınma şekker kānısın sen

1627 Açarsañ açup işüñ ṣaġlayalar
Veger bağlarısañ hem bağlayalar

1628 Seni ḳuçam bulut nite ki suyı
Cānumsın cāna kim ḳılur pusuyı

1629 Bu gice tāze dutalum bu işi
Ki dutmaz hīç boyın yārına gişi

1630 Oyın zülfüñle itme oynasañ ut
Benümle oyna bu gice elüm dut

1631 Bu göñlüm cāndan irdi eyle dermān
Ḥişār eyle ḳavuñ sıġınmaġa cān

1632 Şeker gibi ger öpersem ṭudaġuñ
Eger öpersem ol nāzük ayaġuñ

[58a] 1633 Ḳamu şīrīndür aʿżāñ iy ḫuḏāvend
Şekerdür ger nebātı ola ger ḳand

1634 Şeker dudaḳlu didi iy cihān-dār
Bu yaramaz işi terk eyle zīnhār

1635 Ki şehlere revā olmaz yavuzlıḳ
Gerek her işlerinde ola uzlıḳ

1636 Dek otur dökmegil yüzden suyumı
Murād ummaġıl añlarsañ yönümi

1637 Ki bulmazsın bu işde hīç maḳṣūd
Sen od olmışsın ben olayın ʿūd

1638 Göñül sevgü yoġiken mihrübāndı
Eyü ḫulḳı görem cānda nihāndı

1639 Çü geldi ʿışḳ nite ṭañmış olam[283]
Gide azġunlıġum ḫoş añmış olam

1640 Velī özümle nerd oynamaḳ olmaz
Gişi öz ḫoşluġın isterse bulmaz

1641 Cihānuñ yarusı şāḏīyiçündür
Daḫı yarusı āzādīyiçündür

1642 Yavuz göñli ne lāzım rām ḳılmaḳ
İki gey adluyı beḏ-nām ḳılmaḳ

1643 Bes ol yig özümüzden utanavuz
Bu udla Tañrıdan yaña dönevüz

[283] Vezin kusurlu.

1644 Bıraḳmaḳ ʿavratı hīç olmaz erlik
Ere özin bıraḳmaḳ yaḫşı dirlik

1645 Ne ḳul kim sen bir ulu ḫānı sevmez
Göñül var anda kim ol cānı sevmez

1646 Velī sıtmaluya ḥelvāyı datmaḳ
Yaramaz miʿ dede ṣafrāyı dutmaḳ

1647 Melik çün gördi ol işde anı ḫām
Dili tosun velīkin göñli gey rām

[58b] 1648 Didi yalvaru iy māh-ı ser-efrāz
ʿİtābı yāruñ her zamān nāz[284]

1649 Revā mı maṣlaḥat mı kim begendi
Dutasıyken el urmaḳ ḳatı bendi

1650 Yilerdüm kim ele zülfüñ getürem
Elikdürem seni vü el götürem

1651 Seni bulmaġa dürişdüm evvelden
Ele geldüñ sen [ü] ben vardum elden

1652 Dilek bir dutsaġa vir ṣāḍ eyle
Mübārek ölmişi āzād eyle

1653 Yanum vaṣluñ bāġından ṭolu gül ḳıl
Ki gövdem ayrulıḳdan oldı bir ḳıl

1654 Meger gülden gül-ābı duta ḳalam
Gülistāndan biraz hem ḳoḳu alam

[284] Vezin kusurlu.

1655 Sen esrük[285] uş elümde saçuñ ucı
Yiridür ger içem şād olu süci

1656 Senüñle içerem şād olmayam mı
Seni gördüm saʿādet bulmayam mı

1657 Ḳuşaḳ zerrīn olur bulsam senüñle
Ṭudaḳ şīrīn olur gülsem senüñle

1658 Eger benden üzilürseñ sen iy cān
Nite kim zehresinden aġu ılan

1659 Ben ayruḳ ḳalısarvan tāze gülden
Sen ayruḳ bir diken mānendi ḳoldan

1660 Baña ger dudaġuñdan olmaya mey
Göñül ola velīkin olmaya gey

1661 ʿİtāb olursa benden añaru pes
Meyāncı arada saçuñ ucı bes

1662 Çü ol ḫoş dāsitānı şāh eyitdi
Dutup saçı ucın uyıdı yatdı

[59a] 1663 Felek yāḳūt cāmın çünki ṣundı
Ḳara ṭopraḳ ḳızıl yāḳūta döndi

1664 Melik durdı vü oldı cāmı pür-mey
Daḫı ser-ḫoşdı dünki süciden gey

1665 Hemān sevdāyıla ṭolmış dimāġı
Hemān odıla yanmışdur çırāġı

[285] Yazmada emrüñ yazılmış.

1666 Havā ıssıydı vü [ot] iñen tīz
Ḳuru otdan nite ideydi perhīz

1667 Ḳatı ḳuçdı nigārı ol ḳadar bes
Nite baġlarsa tācir taḫta aṭlas

1668 Delim dürişdi Şīrīn özi cāndan
Ḳażāsın aslanuñ ṣavdı ḳulandan

1669 Şehi gördi ki gitmişdi ḳarārı
Dek otur didi ḳılma nā-bekārī

1670 Ne lāzım gendüzüñi germ ḳılmaḳ
Beni küstāḫ hem bī-şerm ḳılmaḳ

1671 Çü olur ḫᵛācenüñ çoḳ sav u sözi
Utanmaz ḫᵛāceden ḳulluḳçı özi

1672 Ḳul u ḳıymetle sözile girişme
Siyāset ḳıl ya dınma vü yerişme[286]

1673 Bünüdi şāhuñ oldugınca aḳsaḳ
Murāda irmeye her çendise saḳ

1674 Çü girü pādişāhlıḳ ḳona başa
Murāda ire şāhlıḳ ḳona başa

1675 Ol esrük ʿaḳlı hīç yaramaz işe
Ki baġ ayaḳda elde duta şīşe

1676 Sen iste devleti ben saña yāram
Elikdür devleti ben elde varam

[286] Flemming yaraşma şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 338).

1677 Ṭapuya devletile varısa rūz
Ben ü devlet bile yalvarısaruz

[59b] 1678 Severven devleti yüz cān saçarvan
Yaġı muvan ki devletden ḳaçarvan

1679 Çü devlet ḳapusın açduñ yime ġam
Eyü günde çü ṭoġduñ ḫurrem ol hem

1680 Degül āvāreyiken gey ṭolaşmaḳ
Veyā şāhuñ murādıyla ulaşmaḳ

1681 Dilerseñ kim dilek benden alasın
Budur ḳorḳum ki şāhlıḳdan ḳalasın

1682 Veger soñra yig olursañ evvelden
Dirīġā ki ben olam varmış elden

1683 Cihān mülküñdür atañdan ḳalupdur
Ḳatı ḫayf oldı ayruḳlar alupdur

1684 Cihānı ol alur kim dek oturmaz
Cihān dutılıcaḳ küymeñ götürmez

1685 Dölenmekle olur her kedḫüdālıḳ
Usañlıḳla yıḳılur pādişāhlıḳ

1686 Yigitsin begsin [ü] hem ḳılıcuñ var
Dölenme başuña tāc isteyü var

1687 Elüñden fitnenüñ bağını bir aç
Elüñden ne gelür göster yiter ḳaç

1688 Bu Hindū'nuñ ki oldı cümle raḫtuñ
İdüben Türkmenlik dutdı taḫtuñ

1689 Ḳılıçla pāre pāre eyle cismin
Ola kim bozasın anuñ ṭılısmın

1690 Ki Ḫüsrevler eli çün isteye kām
Gehī ḳılıç dutar olur gehī cām

1691 Hemīn senden ele bir ḳılıç almaḳ
Cihānuñ çevre yanı leşker olmaḳ

1692 Felek bile ḳıla savaş senüñle
Ura düşmenlerüñe ṭaş senüñle

[60a] 1693 Benüm daḫı elüm varsa getürem
Yoġısa alḳış idem dek oturam

1694 Şehi ol ḳatı od yavlaḳ ḳaḳıtdı
Ḳaḳup Şeb-dīz'e bindi çıḳdı gitdi

1695 Didi tīzlikle gitdüm giceñ ḫoş
Eger oda veger ṣuya olam ṭuş

1696 Çalab bilür ki oddan irmeyem baş
Deñizde bir ḳılum hīç olmaya yaş

1697 Çıḳardum bilüsüz ṭama gölügi
Girü alam aşaġa direm ögi

1698 Bodıçı kim düzebilürven āḫir
Urup boynın üzebilürven āḫir

1699 Ḳaḳımaḳdan bir od yandurayın ben
Yanayın oda ya dek durayın ben

1700 Murādsuzlıġıla geh bīm idersin
Gehī erlik işin taʿlīm idersin

1701 Beni çıḳardı ʿışḳuñ ḫān u māndan
Çıḳarur çoḳ gişiyi ʿışḳ cāndan

1702 Eger başumda sevdāñ olmayaydı
Gidüp tācum işüm ṭañ olmayaydı

1703 Kemişdi boynuma zülfüñ kemendi
Bıraḳduñ çünki ḳılduñ şehrübendī

1704 Baña öñ süci virdüñ esrük itdüñ
Bu gez esrük ḳoyuban daşra gitdüñ

1705 Sözüñ çü esridür bu kim örüdur
Özüñ ayıḳlara düşmenlere vur

1706 Uram düşmenlerüñ elini yıḳam
Ol oḫtın kim ḳuyudan daşra çıḳam

1707 Dilerven yola girem ʿazm idem
Olam fārigˇ işüm suyınca gidem

[60b] 1708 Ögüdüñ cümlesini yād dutam
Dürişem cehd idem yaġıyı utam

1709 Benüm öñdin iñen yigidi baḫtum
Ki hem tāc issiydüm hem vardı taḫtum

1710 Beni ʿālemde āvāre sen ḳılduñ
Gücümi kesdüñ ü bī-çāre ḳılduñ

1711 Eger ḳayġuñ yaḳamı almayaydı
Bu ṭopraġa beni yil ṣalmayaydı

1712 Belī tā kim benümle ḫoşdı sözüñ
Şekerden daḫı şīrīnidi sözüñ

1713 Bu dem ki sevmez olduñ benden ırduñ[287]
Giderven şimdi çün destūr virdüñ

1714 Gönülmekden özüm ġāfil degüldi
Ḳonuḳdum gitmegüm müşkil degüldi

1715 Çü ḫon ḳoduñ oturduñ şimdi gitmek
Gerek çün ḳoyduñ enbānuma etmek

1716 Pes andan ḳısdı ol Şeb-dīz'e mehmīz
Yola girdi çeriyle ʿazm idüp tīz

1717 Göñül Şīrīn'den incimiş giderdi
Yola girmişdi Rūm'a ḳaṣd iderdi

1718 Bu yolda olmasun diridi tārāc
Ki tācı terk ḳıldı terkini tāc[288]

1719 ʿUḳāb-ı çār-per[289] altında Şeb-dīz
Nehengi bilde yaʿnī ḳılıcı tīz

[287] Flemming arduñ şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 340).
[288] Yazmada ḳaç yazılmış.
[289] Yazmada çār-pār yazılmış.

1720 Çerisi girdi yola ḳoparu toz
Yir olmışdı at ḳarası vü boz[290]

1721 Çeri bir deyre irişdi hemān-gāh
Çaġırdılar ruhbān oldı āgāh

1722 Didiler aşaġa in pīr-i rāhib
Başı ḫoş dutsun ol Yezdān-ı vāhib

[61a] 1723 Ne dirsin didi bu iş noḫt ola rāh
Ne gün Īrān-zemīne olavan şāh

1724 Cevābın didi kim bu on iki ay
Geçicek olasın şāh ile vü bay

1725 Yine ṣordı kim işbu eren[291] kim
Ola kim andan ola cānuma im

1726 Ne gişiden zaḥmet ola özüme
Bilürseñ vir cevāb işbu sözüme

1727 Aña virdi ḫaber kim adı Sunṭām
Bir er ola ki ister devlet ü kām

1728 Ki [sen] dirsin ol ere şāh ṭayı
Seversin yoḳdur andan sende ḳayı

1729 Saḳınġıl şehriyār aṣṣısuz erden
İçi ṭoludur anuñ mekr ü şerden

1730 Baḳup Sunṭām'a didi Ḥusrev özi
Ki aduñ fāş ḳıldı gizlü sözi

[290] Yazmada bon yazılmış.
[291] Yazmada viren yazılmış.

1731 Saña Güstehem virmişdi atañ nām
Sen eydürsin benem savaşda Sunṭām

1732 Didi şāh ruhbāna kim ṭayım olur
Yigenven ṭayıdan ne ḳayım olur

1733 Şehe rāhib didi kim Güstehem'den
Ola kīne saña çoḳdan u kemden[292]

1734 Aña şāh didi kim iy rāy uran er
N'ola ṣoñra ḫaber vir ḫayr u ger şer

1735 Didi rāhib şehe kim olma ġamgīn
Ki ayruḳ dutmaya dünyā saña kīn

1736 Yavuzlıḳ gelmeye saña gişiden
Meger ḥükm ide yavuz gün ışıdan

1737 Ki ser-keş ḳıla anı bir gün aduñ
Senüñ ola velī ḥāṣıl murāduñ

[61b] 1738 Ne var ger yavuz olursa gümānı
Senüñ ucuñdan avıçġa zamānı

1739 Şehe Güstehem eyitdi k'iy cihān-dār
Göñül dutmañ bu işden hīç siz ṭar

1740 Yaradançun cihānı güni ayı
Cihānda sen bir ulu ketḫüḏāyı

1741 Daḫı ıldırım içün ay u günçün
Daḫı yir ü gögiçün ay u günçün

[292] Yazmada gehden yazılmış.

1742 Ki ṭoġrulıḳdur Güstehem'üñ işi
Degüldür egrilik ḳılası gişi

1743 Eger Güstehem'üñ ayruḳsursa rāyı
Ḳararsun[293] baḫtınuñ güni vü ayı

1744 Cihān ıssı cihān yaradalı rāz
ʿAyān ḳılmadı ḫalḳa çoġ u ne az

1745 Nite Tersā sözine inanursın
Yaramaz sözi aṣıllu ṣanursın

1746 Beni sözinden anuñ īmin eyle
Çü and içdüm nite olam ben eyle

1747 Ki Tersā şehriyāra ḳıldı rūşen
Ere bilü bigi yoḳ yigi cevşen

1748 Didi Ḫüsrev ki iy ḳorḳan bu işden
Geç imdi yatlu sözden yoḳ ṣaġışdan

1749 Özüñden görmedüm ben bir yavuzlıḳ
İşüñdür ṭoġrulıḳ her yirde uzlıḳ

1750 Velīkin bu dönen çarḫuñ işini
Bilimez bilen ılduz saġışını

1751 Eger göñlüñ azarsa kim ne yıla
Unıdup eylük egrilik mi ḳıla

1752 Çalab'dan olıcaḳ olacaḳ iş bir
Ne bilü ḳaldı uṣluda ne tedbīr

[293] Yazmada ḳırarsun yazılmış.

[62a] 1753 Yine şöyle didi ol rāhibe şāḏ[294]
Eyü olsun günüñ hem göñlüñ ābāḏ

1754 Kiliseden gönüldi şehre Pervīz
Ḳatı yil gibi atlar sürdiler tīz

1755 Şehi ḳarşuladı şār ululları
Güherlüleri yüzi sululları

1756 Çü yaḳın geldi ol şāra şehinşāh
Bir atlu viribidi Ḳayṣer-i şāh

1757 Didi bu ilde ger bir ārzūsı[295] var
Neyise istesün şeh-i cihān-dār

1758 Ne var bir degülse bu il ü vü ol
Göñül birdür arada var açuḳ yol

1759 Bu Rūm uçdan uca ṭapuña ḳuldur
Ulusı giçisi döner degüldür

1760 Saña ben düzmeyince yaraġ[296] u su
Ne ārām isteyem ne aş u ne su

1761 Çü Ḫüsrev diñledi oldı iñen şāḏ
Özi endīşeden hem oldı āzād

1762 Ḳıġırdı Pālū'yı Güstehem Pervīz
Hemān ol Endiyān'uñ özini tīz

[294] Yazmada şah yazılmış.
[295] Yazmada er ārzū var yazılmış.
[296] Yazmada yazuġ yazılmış.

1763 Daḫı Şāvūr’ıla Ḫarrāḏ-ı Pürzīn
Ki aslandı dutıcaḳ her biri kīn

1764 Pes andan şöyle didi anlara şāh
Ki iy biz ḳamu işde cüst ü āgāh

1765 Buyurdı perde dutan açdı ḳapu
Ki ilçiler gire ḳılmaġa ṭapu

1766 İrişdiler yaḳın Ḳayṣer özine
Ṭapu ḳıldılar ol server özine

1767 Cihānı yaradanı öñdin ögdi
Çalap adıyıla şeyṭānı dügdi

[62b] 1768 Ki oldur bilge vü beñdeşsüz ü bir
Ne ṭandı kimseye ne ḳıldı tedbīr

1769 Yaratdı yidi ḳat gögi vü yiri
Nehengi ṣu içinde ṭaġda şīri

1770 Anuñ buyruġıla döner felekler
Dileksüz bitürür ol çoḳ dilekler

1771 Gök[297] [ü] ılduz yaradan her ne kim var
Aña ḳuldur eger seyyār[298] u devvār

1772 Delim ḥayvān kim bizden öñ itdi
Keyūmerṯ-ī şāhı öñdin yaratdı

1773 Ki evvel şāh olan oldı cihāna
Ḫuḏāvend olan aza vü cihāna

[297] Yazmada gel yazılmış.
[298] Flemming eyyār şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 343).

1774 Gel andan tā Ferīḏūn-ı şehinşāh
Baña[299] degdi olaruñ tācı vü şāh

1775 Ben oldum yönile Īrān-zemīne
Cihānda dutmadum deyyāra kīne

1776 Bir ulu urıġ[300] oldı āşikāre
Şeh oldı geh Behmen geh Dārā

1777 Ululıḳ tācı çün degdi Ḳubāḏ'a
El urdı ʿadl u inṣāfa vü dāḏa

1778 Bilürsin ḫoḏ ulu Nūşīnrevān'ı
Ki ʿadlile olur rūşen revānı

1779 Bu ṣoya gelmedi hergiz yavuzlıḳ
Ḳamunuñ işi eylügidi uzlıḳ

1780 Bu gez bir ḳul aradan çıḳdı güm-rāh
Binüben taḫta oldı dünyeye şāh

1781 Bugün dāḏ isterem iy ṣāḥib-i baḫt
Ne üsküf dilerem ne tāc ü ne taḫt

1782 Ne gişi kim urınur tāc u ne taḫta
Binür sulṭāndur daḫı aşa baḫta[301]

[63a] 1783 Bilür bellü ki bu taḫt u bu devlet
Kimüñdür şahlıġ u tāc u bu mülket

[299] Yazmada buña yazılmış.
[300] Yazmada uzuġ yazılmış.
[301] Yazmada taḫta yazılmış.

1784 Baña bu işde yārī eyleye ol
Vefāsuza ḳılıçla söyleye ol

1785 Ki düşmişven yürürin dünyede zār
Özümden olmışam udıla bīzār

1786 Çü Ḳayṣer ancılayın söz işitdi
Ki aña ol ḳulı nice iş itdi

1787 Ḳaḳımaḳdan güle döndi yañaġı
Ḳızardı yüzi gögerdi ṭudaġı

1788 Güli nergisden anuñ ṭolu ṭoldı
Dili[302] göñli daḫı pür-nāle[303] oldı

1789 Oḳıduḳça daḫı çoḳ oldı derdi
Göründi taḫt aña kim lāciverdī

1790 Didi Ḫarrād-i Berzīn'e cihān-dār
Ki bilür kimde kim ʿaḳl u bilü var

1791 Ki Ḫüsrev baña cāndan sevgülüdür
Ḫışımdur cānuma aṣlı uludur

1792 Silīḥüm var [ü] gencüm leşkerüm çoḳ
Ne var elde ki eydem bende ol yoḳ

1793 Gözüm dilerse dutmayam dirīġ hīç
Nedür ḫod genc ü māl u ṭon tīġ iç

1794 Cihān görmiş yazıcı bir getürdi
Ululıḳ taḫtına ḳarşu oturdı

[302] Yazmada diti yazılmış.
[303] Yazmada nāre yazılmış.

1795 Cevābın nāmenüñ ḥükm oldı yazdı
Ne bir sözde yañıldı vü ne azdı

1796 Delim ḫoş söz ögüt yazdı vü andan
Aña añdurdı öñdinki zamāndan

1797 Ki şehler rūzigārı nite geçdi
Kimi ẓulm itdi kim ʿadla el açdı

[63b] 1798 Kimi tīz geçdi kimi ḳaldı çoḳ yıl
Nice eglense er dünyāda yoḳ bil

1799 Çü yazmaḳdan yazan uṣandı ardı
Alup Ḳayṣer bir erliklüye virdi

1800 Söz eyden göñli aydın yoḳ azıcı
Bilü ıssı [vü] dillü vü yazıcı

1801 Aña didi ki var u Ḫüsrev'e di
Ki göñli nūrlu tāze yüzli şāh i

1802 Benüm vardur yaraġ u leşker ü genc
Çeri dirmekde hīç görmez özüm renc

1803 Veger olmazsa ben her yañadın māl
Direydüm her uludan diyeydüm al

1804 Ki göñlüñ dilegile Rūm elinden
Sen Īrān'a varayduñ tā elinden

1805 Alayduñ düşmenden taḫtı vü tācı
Olaydı Çūbīn'üñ dirligi acı

1806 Bu Rūm ilinde ġam yime gül işi
Ki budur çegzinen gerdūnuñ işi

1807 Geh arḳa virür [ü] geh avıdur ḳul
Geh aṣṣı gösterür [ü] geh ziyān ol

1808 Bize imdi ṭon u māl ṣu dirince
Göñül aç düzelüm yirlü yirince

1809 İrişdi Ḫüsrev'üñ ḳatına ol er
Didi Ḳayṣer sözin cümle ser-ā-ser

1810 Oturdı ḫalvet odaġında Ḳayṣer
Vezīrile ṭanışdı ḫayr u ger şer

1811 Didi kim işbu kim bizden diler dād
Umar kim yardumumuzdan ola şād

1812 Ne idelüm kim bula[304] ḳuvvet [ü güç][305]
Ki ḳılmış bir yaramaz ḳul buña güç

[64a] 1813 Giçilikden ola kim ḳurtıla bu
Eger altun bulursa yaraġ u su

1814 Çü Ḳayṣer'üñ[306] vezīr işitdi derdin
Ḳıġıruñ feylesūfuñ didi dördin

1815 Bir anlaruñla ṭanışalum biz
Ne kim ḳolayısa şöyle ḳoyasız

[304] Yazmada bala yazılmış.
[305] Yazmada eksik yazılmış.
[306] Yazmada Pervīzüñ yazılmış.

1816 Buyurdı Ḳayṣer-i Rūm ol cihān-dār
Ki geldi feylesūf anda hemān-gāh

1817 Yigidüñ ḳoca aṣlı ḳamunuñ Rūm
Ḳamunuñ göñli yumşaḳ şöyle kim mūm

1818 Oturup eski sözi ḳıldılar yāḏ
Ki biz hīç olmaduḳ Īrānludan şāḏ

1819 Hemān günden ki İskender gidüpdür
Bize Īrānlu[307] ne işler idüpdür

1820 Nice yaġma savaş u nice asmaḳ
Yazuḳsuz ḳan döküben ili başmaḳ

1821 Çalap gördi ki yavuz işleri var
ʿİvaż birürdi yüzine cihān-dār

1822 Sen imdi dınma dek dur çıḳ aradan
Çü Sāsānīleri çıḳdı aradan

1823 Eger Ḫüsrev bula taḫtın [u] tācın
Ulala vü ala Rūm'uñ ḫarācın

1824 Yıḳa uçdan uca bu Rūm ilini
Yaradan ger irürirse elini

1825 Bularda dīn veyā uṣ var mı bir añ
Utanursın bu Īrānluya zī ṭañ

1826 Çü Ḳayṣer anlaruñ işitdi sözin
Bu gez ayruḳ düzende dutdı özin

[307] Yazmada Īrānluya yazılmış.

1827 Bir atlu ıydı şāha Ḳayṣer-i Rūm
İdüp nāmeyle ol aḥvāli maʿlūm

[64b] 1828 Ol uṣlu ḳocalar didügi sözi
Şehe ʿarż itdi Ḳayṣer Rūm'uñ özi

1829 Çü geldi Ḫüsrev'üñ ḳatına atlu
Didi Ḳayṣer sözin ger ḫūb [u] yatlu

1830 Hem ol Ḳayṣer bitisin virdi aña
Saġışsuz söyledi kim batdı ṭaña

1831 Çü Ḫüsrev gördi göñli ṭar oldı
Yüzi ṣarardı ġamdan zār oldı

1832 Cevābın şöyle virdi kim bu sözi
Ki eskimişdür eger Ḳayṣer özi

1833 Ḳamu rencümüz açdı yile virdi
Bu yolda atlarumuz yile irdi

1834 Ki gitdük döndük işbu elden uş biz
Umusuz oluñ İ̈rān'dan daḫı siz

1835 Görüñ imdi atalarumuz işin
Ol üründü şehinşāhlar doḳışın

1836 Savaşı bī-dāḏ ḳıldılar mı yā dāḏ
Ḳocalardan görüñ kimdür dutan yāḏ

1837 Ṣor ol Rūm aṣlusına çün gele ṭuş
Ki yavuz ḳarġa mıdur yā ki bayḳuş

1838 Gişi[308] kim Rūm ilinde ilde baş ol
Çalab'dan yaña hīç ḳomadı baş ol

1839 Atalarumuz ol ne aslarıdı
Cihānda her biri bir serveridi

1840 Getürmezdi biri hīç gişiden nāz
Ḳomazdı olmaġa kimse ser-efrāz

1841 Bu sözleri kim şimdi bī-bahādur
Ki ḳarşu başumuza ejdehādur

1842 Bir ilet Ḳayṣer'e bizden selāmı
Eyit kim işbu aṣṣısuz kelāmı

[65a] 1843 Getürmezler ulular uṣ öñine
Güher kim ṣata ṭuşına degine

1844 Eyü yavuz ṣoñ ucı bunda ḳalmaz
Nesin varısa ḳor hīç nesne almaz

1845 Ne oynayam ne bir dem dutam ārām
Kilīmümi meger ṣudan çıḳaram

1846 Çü Rūmīler bitürmezler bu işi
Iyam Ḫāḳān-ı Çīn iline gişi

1847 Ne kim dindiyse sözler hep ṭanuḳdur
Ki öñdin ban suyı[309] ṭop bulanuḳdur

[308] Yazmada yazılmış.

[309] Yazmada yazılmıştır.

1848 Viribidiklerüm çün döneler tīz
Bu şāristānlu diye[310] gitdi Pervīz

1849 Ne az ḳalam bu şār[311] içinde ne çoḳ
Çü Ḳayṣer'den bu işe çāre hīç yoḳ

1850 Didi Īrānluya kim şöyledür rāy
Ki yola girevüz çün görine ay

1851 Baña dünyā yaradan ḳıla yārī
Elümden kimsene ḳılmaya zārī

1852 Ki işüm eylik ü erlik olısar
Cihāna ʿadl u iḥsānum ṭolısar

1853 Göñülden incinüp Ḳayṣer özine
Didi nāme cevābını sözine

1854 Bu resme nāmede söz yazdı yazın
Degüldi Ḫüsrev-i şāh sözde uzun

1855 Ḳatı yımşaḳ eger zişt ü eger ḫūb
Eger merdūd u ger maṭlūb maḥbūb

1856 Sözüñ ṭoġrusı acıyısa ne var
Gücüñ yitdükçe ṭoġrı söyle sen var

1857 İrişdi Ḫüsrev işiginden atlu
Şehinşāh Ḳayṣer'e yaraḳlu yatlu

[310] Yazmada وىيله yazılmış.
[311] Yazmada şaḍ yazılmış.

[65b] 1858 Çü Ḳayṣer gördi vü oḳudı nāme
Ṣanaduñ göñlini doḳıdı nāme

1859 Delim endīşe buldı göñline yol
Vezīrini ḳıġırdı ḳatına ol

1860 Didi gözlegil sen işbu rāzı
Bula mı Ḫüsrev ayruḳ ʿizz ü nāzı

1861 Ḳıġırdı bilge çoḳ feylesūfı ol
Anlardan ṣordı geçmiş işleri bol

1862 Görüñ didi çü Ḫüsrev ḳıla savaş
Ola mı yig ü yāḫūd ḫor yavaş

1863 Alu olasıyısa yaġıdan ol
Aña biz diyelüm Çīn'e revān ol

1864 Ḳoyalum anı biz Ḫāḳān'a varsun[312]
Çü derdi ḳatıdur dermān ursun

1865 Veger ġālib olısarsa yaġıdan
Atası bigi yaġılar ṭaġıdan

1866 Yigdür virevüz ṣuyı biz aña
Meger kīni unıdup eylük aña

1867 Çü bilge diñledi şehüñ sözini
Açuban eski zīcüñ ol yüzini

1868 Aña ılduz bilenler baḳdılar hem
Tefekkür eylediler cümle bir dem

[312] Yazmada bir Ḫaḳan vursun yazılmış.

1869 Ṣoñucı didi ılduz sayıcı er
Bu resme Ḳayṣer'e iy şāh-ı server

1870 Gözetdüm eski zīci çoḳ bugün
Ki ılduzdan anı düzdi Felāṭūn

1871 Yaḳında giç degül Ḫüsrev ola şāh
Ḳamu Īrān-zemīne ol şehinşāh

1872 Otuz yıl böyle vü daḫı sekiz yıl
Yavuz yil esmeye andan yaña bil[313]

[66a] 1873 Çü Ḳayṣer diñledi didi vezīre
Ki rūşen oldı işbu rāz-ı tīre

1874 Vezīri didi kim çün göstere yüz
Bu dönen gökde bir aḥvāli ılduz

1875 Sevilmez bilü varlıġıyıla ol
Sen anuñ devletiyle kāmurān ol

1876 Çü Ḫüsrev bundan ol Ḫāḳān-ı Çīn'e
Vara vü yardımıçun ṣuyı bine

1877 Ala düşmenden ol Īrān-zemīni
Ola şeksüz ḳaḳıyup bize kīni

1878 Naẓar ḳıl işi bizden yig bilürsin
Bu işe nice endīşe ḳılursın

1879 Pes andan didi Ḳayṣer yig ola bu
Ki şāha virevüz genc ü yaraḳ su

[313] Yazmada yil yazılmış.

1880 Sözi nice añam yigdür ki ben genc
Virem şāha meger ki az ola renc

1881 Pes andan nāme yazdı şāha girü
Çoḳ alḳış üstine alḳış virü

1882 Ki uşlularıla biz tedb̄īr ḳılduḳ
Eyü yavuzda rāyı bir ḳılduḳ

1883 Ṭanışduḳ dürlü işi söyledük biz
Girü öñdünki yola ḳoduḳ uş iz

1884 Dükendi imdi ol öñdünki söz hep
Uş açdum genc ben ol deñlü kim ṭap

1885 Bu İstanbul içinde anca su var
Ki anlar bekleyübilür il ü şār

1886 Görem her dürlü iş ü söz oñadın
Direm leşker her il ü her yañadın

1887 Çü bir bir dirile leşker ḳapuya
Iyam ḳamusı varalar ṭapuya

[66b] 1888 Bu bunca söz ü sav [u] rāy urmaḳ
Eger aġduḳ eger ḳolay durmaḳ

1889 Anuñçun didi kim bu eski sözi
Getürdi araya söz bilen özi

1890 Ol oḫtın Erdeşir'üñ oġlı Şāvūr[314]
Cihānı ṭoldurupdı al u ṭut ur

[314] Yazmada şabur yazılmış.

1891 Segirdimidi vü ḳırmaġ u yaġma
Daḫı gücile kīn olmışdı peydā

1892 Geç andan Hürmüz'i añ ve Ḳubāḏ'ı
Ki anlaruñ yoġıdı ile dāḏı

1893 Çü ilde ḳalmadı bir şār-ı maʿmūr
Ḳamu Rūmī erenler oldı mehcūr

1894 Eger Rūmī eren dutdıysa kīne
Ṭapuñ dañlamasun biz ḫoḏ bu kīne

1895 Göñül baġlamaġa hīç dimezüz dīn
Bize olmasun iş yavuzluġı kīn

1896 Cihānda ṭoġrulıḳdur iş bize
Getürmez egrilik teşvīş bize

1897 Ḳıġırduḳ anları kim gördiler güç
Delim söz söyledük anlara ṣoñ uc

1898 Ḳamunuñ göñlin itdük sözile pāk
Helāk iden aġularını tiryāk

1899 Sözi düketdük anda kim bularuñ
Biri añmaya eski rūzigāruñ

1900 Ne kim geçdiyse şūr u ceng ü ġavġā
Daḫı ḳan dökmek il yıḳmaḳ u yaġma

1901 Ne kim buyruḳ olursa cümlesi rām
Oluban söz dutarlar ḫāṣ u gerʿām

1902 Hemān virmek gereksiz dil bize siz
Ki yavuz ṣanmaya siz Rūm'a hergiz

[67a] 1903 Eyit kim nice kim Īrān'a ben şāh
Olam Rūmī erenler ḳılmaya āh

1904 Daḫı bir Rūm elinde kim varı[315]
Gözetmeye ne genc ü ne ṭavarı

1905 Getürüñ bu dilekleri yirine
Ḳomañ kim Rūm eri sizden yirine

1906 Ḫışımlıḳ ḳılalum [u] yār olalum
Biri birimize hem yār olalum

1907 Size her vaḳt ki uġraya bir iş
Veger savaş ola vü şūr u doḳış

1908 Ḳamumuz yār olalum u ḳarındaş
Ḳoyalum bir yaña kīnile savaş

1909 Çü ḳalmaya dilek bu şār u ilden
Dutarsız kīn ṭolarsız kibr ü yilden

1910 Bize bir ʿahd-nāme yazuñuz berk
Ḳıluñ yavuzlıġı vü kīneyi terk

1911 Aña uruñ şehāne mühr ü hergiz
Daḫı kīn yolına başmayalum iz

1912 Hem İrec kīni sözin açmayalum
Sıyup ḳavl egri yola ḳaçmayalum

[315] Vezin kusurlu.

1913 Bir olsun şimdiden Īrān'ıla Rūm
Daḫı bizden ne yadlıġ [u] ne ceng um

1914 Benüm perdem içinde bir ḳızım var
Ki devletlüdurur bilmek aña yār

1915 Dile benden aru dīnümüzile
Bizüm yolumuz u īnümüzile

1916 Ki Ḳayṣer urıḳı ṭoġa bir oġul
Īrec kīninden aru duta göñül

1917 Savaşdan iki ṣu olmaya ʿāciz
Çekişmek ḳalmaya arada hergiz

[67b] 1918 Göñül gözinden ger örtü ṣoyasın
Bu sözi ṭoġrulıḳ diyü ṣayasın

1919 Ulaşmaḳdan ḳala peymānumuz çoḳ
Çalap'dan bundan artuḳ ṣanumuz yoḳ

1920 Geçelden ḫoş-nüvāz u dem-i Pirūz
Geçüpdür ay u yıl u gice vü rūz

1921 Ki virdiler ikisi baş yile[316]
Çü şāh dād itmez oldıyıdı ile

1922 Dürüşdi ḫoş-nüvāz öziyle Pirūz
Çıḳarmaya başından bu cihān toz

1923 Çü Pirūz anuñıla ḳıldı savaş
Yile virdi savaşda cānıla baş

[316] Vezin kusurlu.

1924 Suyı vü baḫtı virdi cümle yile
Gider uş ḳılmasa şāh dāḏ ile

1925 Yigitsin şimdi sen hīç görmedüñ iş
Dilerseñ dünye ṭalı vire yemiş

1926 Ḳavulsuz gişiye olmayıgör yār
Kefensüz ölsün ol kim ḳavli yoḳ var

1927 Gücüñ yitdükçe ḳavli sıma bekle
Veger geñsüz sınursa girü ekle

1928 Kimüñ kim ḳavli yoḳsa dīni hem yoḳ
Kimüñ kim ḳavli vardur dīni var çoḳ

1929 Şehe taḫtıla tācı ḳıldı nefrīn
Ki ḳavli yoġ u hem göñlinde var kīn

1930 Sözümi añla vü yazġıl cevābın
Gözetgil işüñ ü sözüñ ṣavābın

1931 Bu rāzı bilmesün yazıcı gizle
Yolı her gişiden ṣorınca izle

1932 Cevābın nāmenüñ çün oḳıyam ben
Bilem kim nice saġınç eyledüñ sen

[68a] 1933 Hemān-dem aḳça ıyam ṭon u hem ṣu
Ḳomayam ḫāṭıruñ içinde ḳayġu

1934 Ne gişi kim ḳatuñda ol uludur
Bilüsi artuḳ u yüzi ṣuludur

1935 Eger kīnüñ aña varısa gider
Göñülden erligile kīne düşer

1936 Suçın anuñ yaradana bağışla
Eyle yağıya eylük sağışla

1937 Dilerseñ kim saña yārī ḳıla baḫt
Dutasın il ü ṣu vü tāc u hem taḫt

1938 Elüñ ilüñ ṭavarından ḳısa dut
Ḳaḳımaḳ ger gelürse göñlüñe yut

1939 Saña yaḳın gişi göñlini ḳıl şād
Daḫı dervīş özin ḳayġudan āzād

1940 Çü bağışlayasın feryād iresin
Nite taḫtuñı sen yile viresin[317]

1941 Ne şāh kim baḫtiyār oldı vü bīdār
Eline aldı düşmenden nigeh-dār

1942 Çü düşmenden yavuzlıḳ görmediler
Şeh oldılar ʿācizlik[318] görmediler

1943 Biz imdi dilerüz ṭapuña beglik
Bulasın ögüdümüz ile yeglik

1944 Ḳurısun diyü nāme Ḳayṣer-i Rūm
Buyurdı yazıcı saçdı biraz ḳum

[317] Yazmada varasın yazılmış.

[318] Yazmada yazılmış.

1945 Çü noḳṭa urdı her bir müşkile ol
Mühürledi bitiyi müşkile ol

1946 Yüzügi ḳaşıla basdı mühür tīz
Iydı elçile kim oḳıya Pervīz

1947 Çü nāme geldi şāha oḳıdı şāh
Ulaşmaḳlıḳ sözinden oldı āgāh

[68b] 1948 Didi Īrānlulara kim bugün gün
Göñül üstinde seyr ider digergūn

1949 Ki Ḳayṣer nāme ıydı ṭolu alḳış
Sözi cümle ögüt ögüt olur iş

1950 Dilek budur ki öñdünki geçen kīn
Kīniyile diñlene dürlü miskīn

1951 Daḫı savaşmaya Rūm'ıla Īrān
ʿİmāret cengile olmaya vīrān

1952 Cevāb Īrānludan işitdi şöyle
Ki dāyim barışıḳ sözini söyle

1953 Ki ḳaçan kim aradan gide kīne
Nite olıcaḳ gişi taḫtuña bine[319]

1954 Eger ḥāṣıl olursa bu murāduñ
Yazalar cümle şāhlar tāca aduñ

1955 Çü anlaruñ sözin işitdi Ḫüsrev
Buyurdı ḫalvet ol yāḏ gişiden ev

[319] Vezin kusurlu.

1956 Buyurdı ḳatına yazıcı durdı
Divīt içinde ʿanber müşke ḳordı

1957 Ḥarīr üstine gendü yazdı nāme
Anuñçun Ḳayṣer'e ol nīk-nāme

1958 Sözi uçdan uca hep Pehlevī'ydi
Yazusı ḫūbıdı vü Ḫüsrevī'ydi

1959 Ki Ḫüsrev şöyle ḳılur ʿahd u peymān
Ki nice kim teninde olısar cān

1960 Nice kim şāh olam ola yirüm taḫt
Ola Īrān benüm hem tāc u hem taḫt

1961 Getürüñ dimeyem bācını Rūm'uñ
Suya buyurmayam ki ġāret umuñ

1962 Ne şāristān kim alduḳ Rūm elinden
Ḳatı cengile Rūmīler elinden

[69a] 1963 Ḳamusın Ḳayṣer'e virdüm ser-ā-ser
Çü ḳayın atam oldı imdi Ḳayṣer

1964 Ḳızın daḫı ki arıdur uṣṣı bol
Anadan atadan gevherlüdür ol

1965 Atası buyruġıla dilerin ben
Anuñıla sarāyum eylerin[320] ben

[320] Yazmada yazılmış.

1966 Ol Īrānlu eren[321] ki vir baña su
Daḫı ḳızuñ ki uṣludur [u] ḫoş-ḫū

1967 Yalansuz kīne götürdüm aradan
Bu söze ṭanuḳ olsun ol yaradan

1968 Bir[322] oldı şimdiden Rūm'ıla Īrān
ʿİmāret ola ḳanda varsa vīrān

1969 Yazılmış ḫaṭṭumıladur bu nāme
Ki rūşendür yazum ḫaṣṣa vü ʿāma

1970 Ḳodum bu nāmeye mührümi ben uş
Mühürden ṭolu oldum kīneden boş

1971 Bu ḳavli ṣımayam var olduġumca
Bu Īrān'da cihān-dār olduġumca

1972 Ne kim didüñise sen taʿcīlle yi
Aşa kim başlamışsın tīzrek yi

1973 Çü ol sözleri ḳıldı şöyle ol yāḏ
Ḳıġırdı geldi tīz Ḫurşīd-i Ḫarrād

1974 Aña virdi şehāne ʿahd u nāme
Ki ilte Ḳayṣer'e ol nīk-nāme

1975 Subaşı yil gibi durdı yirinden
Ata bindi gönüldi leşkerinden

[321] Yazmada urun yazılmış.
[322] Yazmada biter yazılmış.

1976 Segirdü geldi Ḳayṣer ḳatına tīz
Biti virdi ki[323] yazmışıdı Pervīz

1977 Çü Ḳayṣer nāmenüñ mührini açdı
Oḳıdı sözlerini incü saçdı

[69b] 1978 Buyurdı kim her uşlu yine geldi
Gişi kim söz dimekden incü deldi

1979 Ṭanışdı anlaruñla Ḳayṣer-i şāh
Ki iy siz uşlular hep oluñ āgāh

1980 Ki ḳalmadı bu nāmeyle bahāne
Çü Īrān'ıla Rūm oldı yegāne

1981 Bu işe biz nice dermān ḳılalum
Şeh-i Īrān'la ne peymān ḳılalum

1982 Örüdurdılar ol cümle ulular
Cevābıçun şehe yüzi sulular

1983 Ki biz ḳamu giçiyüz sen ulusın
Bu Rūm'uñ Ḳayṣer'isin ḫoş-ḫūlusın

1984 Yigin ṭapuñ ḳılur fermān senüñdür
Tenümüzde dilerseñ cān senüñdür

1985 Çü Ḳayṣer diñledi ol sözlerini hep
Ḳamuya alḳış itdi anca kim ṭap

1986 Oḳıdı Ḳayṣer özi pīşekārı
Aña didi ne kim endīşevārī

[323] Yazmada kim yazılmış.

1987 Uzun fikrile bir ḥīle[324] düzetdi
Ol Īrānlu eren ʿaḳlın gözetdi

1988 Buyurdı düzdi bir ṭuz ḳız ṭılısmı[325]
Ki farḳ itmezdi andan kimse cismi

1989 Oturmış bir güzel ʿavrat işi nāz
Yüzi udlu güzellikde yiñi yaz

1990 İki yanında gökçek ḳaravaşlar
Ḳamuda gül yañaḳlar ḳara ḳaşlar

1991 Oturmışdı ol taḫt üzere epsem
Yüzi gün gözi yaşlu özi pür-ġam

1992 Çü düzdi ol ṭılısmı bilge üstāḏ
Didiler Ḳayṣer'e vü oldılar şāḏ

[70a] 1993 Bağışladı delim cāḏūlara māl
Delim aḳça vü ṭonlar dikme vü al

1994 Didi Güstehem'e k'iy ad issi server
Ḳızum varıdı bir zībā vü dil-ber

1995 Çü boy çekdi gelinlik oldı ol ay
Ḫışım varıdı (…)[326]

1996 Aña ʿĪsā yolınca virdüm anı
Bilüsüzlikden ol server revānı

[324] Yazmada mīle yazılmış.
[325] Yazmada fer tılısma yazılmış.
[326] Yazmada أوساوْ يَاڤْ yazılmış.

1997 Sarāyına viribidüm anı şāḏ
Elinden rūzigāruñ ḳıldı feryāḏ

1998 Revānı yigidüñ göklere pervāz
Ḳılup oldı cihānda ʿömri gey az

1999 Oturmışdur ol imdi yaslu derdi
Ḳılup rūşen günini lāciverdī

2000 Ögütlerseñ revā ola ol ayı
Ki bilürsin nedür sözüñ ḳolayı

2001 Aña Güstehem eytdi şöyle ḳılam
Ögüdile gözi yaşını silem

2002 Ṭılışmuñ ḳatına ad issi vardı
Dirüp başına ne kim uṣṣı vardı

2003 Ḳatında Güstehem oturdı ġamnāk
Ögüt virürdi ol yasluya bī-bāk

2004 Didi aña ki iy Ḳayṣer ḳızı dāḏ
İşe uṣlu gişi ḳılmaya feryāḏ

ḲAYṢER-İ RŪM BĀNŪYI GÜSTEHEM ALUP ḲIZI MERYEM ḲATUNA İLEDÜP

2005 Kimesne bulmaz ʿömre pādişāhlıḳ
Ne aṣlan bīşede[327] ne ṣuda balıḳ

2006 Ölümden hīç boyun olmadı āzād
Ölümçün yaradıldı ādemī-zād

[327] Yazmada beytinde yazılmış.

[70b] 2007 Göñül ḳayġuya virme unıd āhı
Ki ne yoḳsulı ḳor ölüm ne şāhı

2008 Sözi yilidi cümle pehlevānuñ
Ki dilsüzdi vü cānsuzdı ten anuñ

2009 Yaşını barmaġıla her zamān ol
Silerdi yig [ü] ḳılmazdı fiġān ol

2010 Çü ṭañladı Güstehem ol işi
Ḳıġıru Ḳayṣer aña ıydı gişi

2011 Nite gördüñ didi işbu ḳızum sen
Ki yasından[328] anuñ ḳayġuluvan ben

2012 Didi virdüm ögüt yoġımış uṣṣı
Ögüdüm virmedi hīç aña aṣṣı

2013 İkinci gün didi Pālū'ya Ḳayṣer
Ki bugün Endiyān'la sen iy mihter

2014 Daḫı Şāvūrıla varuñ bu ḳıza
Ola kim utana söyleye size

2015 Ola kim ögüdüñüz diñleye ol
Çü bile ḥürmetüñüz ʿaḳluñuz bol

[71a] 2016 Ümīḏüm var ki vire bir cevābı
Çü andan işidesiz bir ḫiṭābı

2017 Bes ol yaslu elinden olam āzād
Anuñ aġlamaġından āh u feryāḏ

[328] Yazmada yaşından yazılmış.

2018 Durup ol üç ulu er her yañadın
Eyitdiler aña sözüñ oñadın

2019 Cevābuñ yüzine açmadılar göz
Vefāsuz ʿavrat anda dimedi söz

2020 Dutup Ḳayṣer ḳatına geldiler zār
Bu ḥāli söylediler çār u nā-çār

2021 Ki nice kim ögüt virdük aña biz
Cevāb işitmedük dilinde hergiz

2022 Çü oñmadı ol üç uṣlula tedbīr
Didi Ḫarrād-ı Berzīn'e cihān-gīr

2023 Ki iy ad ıssı yazıcı hünerver
Şehinşāh ḥażretinde yig ü server

2024 N'ola varup görürseñ ḳızum özin
Ola kim işidesin ṭatlu sözin

2025 İdi Ḫarrād-ı Berzīn'i[329] cihān-dār
Didi eyvāndan yaslu ḳıza var

2026 Çü vardı ḳatına Ḫarrād-ı Berzīn
Doḳuşmış gördi aña ḳayġu gözin

2027 Başın gördi vü tācın yüzini hem
Gözinden eksük olmaz bir zamān nem

2028 Öñinde durdı bir dem sildi yaşın
Selām eyler gibi bir egdi başın

[329] Yazmada Berzīne yazılmış.

2029 Çü taḫt üstinde aña ṭapu ḳıldı
Ṭılışımduġın anuñ uṣlu bildi

2030 Gözetdi ʿavratı ayaġa başdan
Ḫalāyıḳ gördi çevre ḳaravaşdan

[71b] 2031 Delim söz didi ʿavrat dınmadı hīç
Delim endīşe ḳıldı göñlini pīç

2032 Didi kim ger bu ʿavrat ögini ġam
Alupdur ḳaravaşlar niçün epsem

2033 Duruban bir bulardan çıḳmaz āvāz
Ne çoḳ söyler var arada vü ne az

2034 Eger yaş ise şol gözinde gey nem
Gerekdi laḥẓa laḥẓa oladı kem

2035 Öñinde bir araya dökilür yaş
Ne ṣola vü ne ṣaġa burur ol baş

2036 Yaşı çevre saçılmaz hīç gözinden
Elin ayruḳ yire ḳomaz dizinden

2037 Eger bu gövdede bir cān olaydı
Niçün ancaḳ öñi cünbān olaydı

2038 Ne cānı var bu şeklüñ hem ne cismi
Düzüpdür feylesūf işbu ṭılışmı

2039 Gelüp Ḳayṣer ḳatına didi Ḫarrāḏ
Ki bu ay yüzlüde yoḳ ʿadlile dāḏ

2040 Ṭılışm itmişler ol Rūmı erenler
Ki añlamadılar öñdin görenler

2041 Delim güldi çü Ḳayṣer Rūm işitdi
Ṭudaġın açdı dişini ışıtdı

2042 Aña didi cihānda çoḳ zamān ḳal
Seni dünyāda bulmasun yavuz ḥāl

2043 Ki Ḫüsrevler ḳapusında olasın
Vezīr anuñıçun kim ketḫüḏāsın

2044 Evüm vardur didi bir ṭañlamalu
Ki oḳ irürmez aña ḳatı yaylu

2045 Göricek bilesin didi ki n'ola
Ṭılısm veyā Çalap işi mi ola

[72a] 2046 Dönüp Ḫarrād-i Berzīn vardı aña
Muʿallaḳ atlu gördi batdı ṭaña

2047 Girü Ḳayṣer ḳatına geldi özi
Eyitdi şöyle ad issine sözi

2048 Ki ol atlu demürden dur muṣavver
Hem ol mıḳnāṭısdandur[330] müdevver

2049 Saġışsuz alḳış itdi Ḳayṣer aña
Ululıḳ lāyıḳ oldı didi saña

[330] Flemming miḳnāṭısdandurur şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 356).

2050 Eyü sözler[331] eren senden[332] işidür
Ṭapuñ Īrānluda uṣlu gişidür

2051 Ne şāhuñ kim ḳapusında ola bir
Senüñ gibi gişi kim ḳıla tedbīr

2052 Anuñ şeksüz irişür başı aya
Hezārān āferīn sen ketḫüḏāya

2053 Delim altun aḳça at u dīnār
Delim ḳıymetlü tācı dürr-i şehvār

2054 Aña virdi vü ḳıldı āferīn çoḳ
Didi Īrān'da hergiz beñdeşüñ yoḳ

2055 Çü Ḳayṣer bildi kim dirildi hep su
Cihān tozdan ṣanasın oldı Hindū

2056 Üründü ḳıldı Rūmī yüz biñ er ol
Savaşçı her birinüñ erligi bol

2057 Silāḥ u aḳça virdi at u çoḳal
Bir atluya çeriden dimedi ḳal

2058 Anuñ bir kızı vardı adı Meryem
Yavaş u bilüsi çoḳ göñli ḫurrem

2059 Nigārın ruḥ-ı ḥüsnüñ gögi ayı
Saçı hindī vü ṭuluñı Ḫıṭāyī

2060 Yüzine ḳarşu yüz ḳomış yire Rūm
Yañaġı şeb-çirāġ ol resme kim mūm

[331] Yazmada sözleri yazılmış.
[332] Yazmada sen yazılmış.

[72b] 2061 Gibi mercāna yüz biñ ṭaʿne urmış
Saçı cān yolına yüz aġı ḳurmış

2062 Dem-i ʿĪsā olup sözinde peydā
Ki hem Meryem'den olmışdur Mesīḥā

2063 Getürdi araya anca cihān ol
Ki ṭoldı at [u] ḳatırdan ulu yol

2064 Döşekler aṭlas u dībā-yı Rūmī
Ki naḳşı altun ebrüşimdi būmı

2065 Çoḳ altun āleti cevher nigārı
Delim yāḳūt [u] dürrī-yi şehvārı

2066 Delim laʿl ü delim ṭonlar çoḳ altun
Daḫı çoḳ[333] Rūm aṭlası dībā olsun

2067 Daḫı çoḳ bilezük hem küpe vü tāc
Çalab bileydi incüsin ṭaşın ḳaç

2068 ʿİmārı düzdi dört altundan lü'lü'
Ḫacı şehvār güherdenidi ṭolu

2069 Ḳulı üç yüzlü erliklü vü ayıḳ
Eyer uyanları altunlu bayıḳ

2070 Ḳaravaş üç yüz ay mānendi çaḳ
Kimi Çerkes kimi Rūm kimi Ḳıfçāk

2071 İki yigirmi Rūmī ḫādimi hem
Perī yüzlü ḳamusı ḫūb u ḫurrem

[333] Yazmada çoḳ delim yazılmış.

2072 İdi[334] hem feylesūfuñ dördüni ol
Ḳamu uṣlu bilen āyīne hem yol

2073 Didi cümle sözin anlara Ḳayṣer
Daḫı Meryem özine ol dil-āver

2074 Döşekden ṭondan altundan gümişden
Bilen Rūmī bilü ıssı saġışdan

2075 Saġış dutmaḳda gördiydi delim renc
Ki üç yüz biñ er artuġıdı ol genc

[73a] 2076 Şehüñ ilçilerine virdi çoḳ māl
Ki ḫoş oldı ḳamuda ḫāṭır u ḥāl

2077 Delim ṭon virdi biz ü altun u at
Delim çuḳal u yaraḳ yaraġ u yat

2078 Daḫı yazdı alardan şükri şāha
Ki lāyıḳdur ḳamusı pādişāha

2079 Yaraşur rāz var olursa Pālū
Ki ḳamu uslulardur andan alu

2080 Gişi Ḫarrād-ı Berzīn'den yigi hīç
Ne gördi ne göre anuñ gibi hīç

2081 Anuñçun bunı yaratdı yaradan
Ki ola āşikāra cümle penhān

2082 Dururdı ṣayan ılduzları örü
Gönilmek vaḳtinüñ saʿdını görü

[334] Flemming ve Güneş iydi şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 357), (Güneş, 2010: 485).

2083 Yola ol gün [ki] Ḫüsrev sürdiydi at
Ki dir Behrām-rūz ol güne hep Tāt

2084 Eyü fāl u eyü ılduzıla ol
Eyü iḳbāl u ḳutlu yüzile ol

2085 Bile ol gün eşdi Ḳayṣer özi
Bu gez dördünci gün ol işbu sözi

2086 Didi kim varmadın Īrān zemīne
Ḳuşaġuñ şeşme vü hem açma sīne

2087 Yalıncaḳ görmesün Ḫüsrev tenüñ hīç
Yüzüñden gitmesün örtü senüñ hīç

ḪÜSREV MERYEM'İ ALUP ḲAYṢER-İ RŪM BEGİNE GÖNDERÜR

2088 Duruban alḳış idüp didi Ḳayṣer
Ki saña ṭapucı bu çarḫ-ı aḫżar

2089 Savaşçı er Niyeṭūs ḳardaşıydı
Ki savaşda çerisinüñ başıydı

[73b] 2090 Aña didi saña Meryem yaḳındur
Ḫışımdur ḳanda dīnde hem yaḳındur

2091 Sımarladum saña ḳızı vü mālı
Düzenlü bu çeriyi dürlü ḥāli

2092 Niyeṭūs dutdı ol ḳulluġa boyın
Çevirdi Ḳayṣer aġlamaḳda boyın

2093 Boyun dutdı Niyeṭūs ol sözine
Dönüp Ḳayṣer getürdi yaş gözine

2094 Giderdi su velī sıġmazdı yola
Niyeṭūs öñ baḳuban saġa ṣola

2095 Elinde gürzi vü düzerdi ṣuyı
Özi alçaḳ velī tündidi ḫūyı

2096 Çü ṣuyuñ geldügini bildi Ḫüsrev
Çerisile ʿazīmet ḳıldı Ḫüsrev

2097 Çü subaşlarınuñ tozı belürdi
ʿAlemler görinüp leşker gelürdi

2098 Ne su kimse bulıtdan ḳılmadı farḳ
Eren çuḳal ışıḳ içindeydi ġarḳ

[74a] 2099 Ol ad issi suyı Ḫüsrev çü gördi
Yüzi güldi düşini ḫayra yordı

2100 Göñül aydın ḳıluban güldi ḳatı
Uruban ökçe sürdi ḳara atı

2101 Niyeṭūs'ı görüp ḳuçdı görüşdi
Delim ṣordı aña yavlaḳ girişdi

2102 ʿİmārīden yaña tīz atı sürdi
Yüzini Meryem'üñ çün anda gördi

2103 Anı ṣordı vü öpdi öz elini
Sevindi görüben gökçek gelini

2104 Getürdi leşkeri perde sarāya
Döşetdi[335] bir oda ol gizlü aya

[335] Yazmada dutdı yazılmış.

2105 Oturdı söyledi anuñla üç gün
Çü dördüncide açdı yüzini gün

2106 Ḳonuḳlıḳ ḳıldı bī-endāze gey ṭoy
Didiler ṣu erine yi iç ü ṭoy

2107 Niyeṭūs'ı oḳutdı Ḫüsrev-i şāh
Bile güli[336] ki savaşçıydı āgāh

2108 Çeri başlarını ger çoḳ [u] ger az
Kimi kim ol çerideydi ser-efrāz

2109 Çü Ḫüsrev gördi ol üründü suyı
Savaşçı atluyı hep tünd-ḫūyı

2110 Çala[b'a] āferīn ḳıldı öginde
Ki yaratduġı yirinde göginde

2111 Bulumaz uşlular hergiz bahāne
Anı öger gelen gişi cihāna

2112 Didi ol ululara kim yaradan
Baña yārī ḳılurısa aradan

2113 Götürem[337] erligile düşmeni ben
Baña gülşen aña yir ola külḫān

[74b] 2114 Hele siz diñlenüñ içüñ ü yiyüñ
Ne siz işidüñ ne ḫayr u şer diyüñ

[336] Yazmada yazılmıştır.
[337] Yazmada getürem yazılmış.

2115 Yidi gün yidiler hem içdiler şāḏ
Göñül yüz dürlü ḳayġulardan āzāḏ

2116 Sekizinde çeriyi düzdi ol ḥūr
Felek mānendi tīz gök ü pür-nūr

2117 Göge āvāze[338] çıḳdı çalup kūsī kūsı
Havā su[339] tozılayıdı ābnūsī

2118 Çeriyile geldi Āẕerbāygān'a
Uma taḫtın ki virdi rāyigāna

2119 İki hafta olıcaḳ ḳondı hep su
Ne yirde ḳondılarsa ḳurudı ṣu

2120 Ol ilde varıdı bir yazı gey giñ
Siz aña iy eren gül yazusı diñ

2121 Sarā-perde uyup ḳondı cihān-dār
Bile ḳondı çeri oldı cihān-dār

2122 Niyeṭūs didi mihter bu suya
Sen alġıl tā ki hep ṣu saña uya

2123 Ol aradan bahādurlarıla ol
Ata ḳamçı uruban gözledi yol

2124 Segirdüben giderdi yola özi
Kim uġrasa yolı ṣormaḳdı sözi

2125 Ol araya ki Muṣıl İrmenī'di
Ṣanasın gövdesi pīlüñ teniydi

[338] Yazmada avan yazılmış.
[339] Yazmada hāvasuz yazılmış.

2126 Çerisindeydi Bendū aña hemrāh
Ki ṭayı dirdi Bendū'ya şehinşāh

2127 Çü Ḫüsrev geldügini bildilerdi
Şehi ḳarşulayı gönüldilerdi

2128 Çeri öñinde ol iki dil-āver
Baḳup gördi ikisi daḫı server

[75a] 2129 Didi Güstehem'e şol iki atlu
Segirdüben gelür yaraḳlu yatlu

2130 Bir anları gözet gör kimler ola
Segirdü nite girdiler bu yola

2131 Didi Güstehem şöyle k'iy cihān-gīr
Şol ablaḳ atluya añlayu baḳ bir

2132 Ḳarındaşumdur ol Bendū-yı[340] server
Bir ayruḳ ṣu eridür yārī ol er

2133 Aña Ḫüsrev eyitdi kim ne dirsin
Sen ol Bendū ġamın şöyle mi yirsin

2134 Eger diriyise zindānda ola
Ölü şāh dārıla meydānda ola

2135 Didi Güstehem şāha yime ḳayı
Naẓar ḳıl oldur ol ṭapuña ṭayı

2136 Yaḳın gelsün ger olmazısa Bendūy
Bu Güstehem'üñ ḳanın dökmege uy

[340] Yazmada Bendūsī yazılmış.

2137 İrişdiler hemān-dem şehriyāra
Yaya oldılar anlar āşikāra

2138 Çü Ḫüsrev ḳatına yaḳlaşdı anlar
Ol iki big ögilmiş pehlevānlar

2139 Ṭapu ḳıluban ögdilerdi şāhı
Ḳul ol ḫoşdur ki öge pādişāhı

2140 Ṣorup Ḫüsrev didi Bendū'ya kim ben
Ṣanur idüm ṭoprağa girüpsin sen

2141 Eyitdi Ḫüsrev'e ol ḥālini hep
Eyü yavuz geçen aḥvālini hep

2142 Aña ne resme eylük itdi Behrām
Anı ḳurtardı[341] gendü gitdi Behrām

2143 Daḫı ol çāreyi kim itmişidi
Ṭonı şāh aña ḳoyup gitmişidi

[75b] 2144 Geyüben ṭonı çıḳduġını ṭama
Ne dil virdügini Behrām-ı ḫāma

2145 İşidü aġladı ḳıldı delim āh
Ṣol yoldaşuñ ne gişidür didi şāh

2146 Didi şāha budur Mūṣīl-ı mihter
Ki ata binmedi buncılayın er

2147 Ṭapuñ Īrān-zemīnden gideli bu
Ne rāḥat gördi bir yirde ne uyḳu

[341] Yazmada ḳutardı yazılmış.

2148 Yola baḳardı kim şāh-ı cüvān-baḫt
Gele yarışdura eyvānıla taḫt

2149 Hemīşe yiri vü yazıyı[342] vü ṭaġ
Ne bāġçe istedi ne sebze ne bāġ

2150 Sarāyı çādırumuz gāh olupdur
Şehüñ sevgüsiyle göñli ṭolupdur

2151 Çerisi var bunuñ kim saġışı yoḳ
Silāḥ u genci var u altunı çoḳ

2152 Gidelden şāh özi Rūm iline ol
Küyerdi[343] şehriyāra gözleyüp yol

2153 Didi Mūṣīl'e Ḫüsrev iy cihān-dār
Ki bizde ol emekde minnetüñ var

2154 Ṭapuñ bizden ululıḳ adı bula
Ululıġuñ adıla dünye ṭola

2155 Aña Mūṣīl eyitdi k'iy cihān-dār
Buyurursañ ḳuluña ḫāṭırum var

2156 Ki öpem üzengüde ayaġuñ ben
Ki yoluñda fidādur[344] cānıla ten

2157 Aña Ḫüsrev didi gördüñ delim renc
ʿİvaż ol rence bulasın delim genc

[342] Yazmada yazıdı yazılmış.
[343] Yazmada geyerdi yazılmış.
[344] Yazmada nidādur yazılmış.

2158 Ola ḥāṣıl ne kim varsa murāduñ
Cihāna eylügile ṭola aduñ

[76a] 2159 Uzatdı üzengüden ayaġın şāh
Segirdü vardı ḳatına hemān-gāh

2160 Şehüñ öpdi rikābın hem ayaġın
Delim mihrile ṣolın gāh saġın

2161 Buyurdı Mūsī̆l’ e şāh bindi ata
Oġul anuñ gibi ḳazansa ata

2162 Viribidi uyanuḳlarını şāh
Ki olalar cihān işinden āgāh

2163 Çü oldı Nīmrūz’uñ suyı āgāh
Ki yoldan irdi sula Ḫüsrev-i şāh

2164 Ḳamuyı baġladılar kūsı bile
Çeri dirneşdi gelmez vaṣfı dile

2165 Bu bilmekden sevindi her ṭarafdār
Segirdü geldiler hep Ḫüsrev’e yār

2166 Çü Behrām’a ḫaber irişdi kim uş
Suyından Ḫüsrev’üñ düşdi ile cūş

2167 Yine şahlıġ [u] ferri tāze oldı
Çerisi daġı bī̆-endāze oldı

2168 Çeriden ürdi bir ad issini ol
Ḫışımdı çün biline hem nī̆k-ḫāh ol

2169 Ki erliklüyidi vü bilisi bol
Ki adıyıdı Dārā-penāh ol

2170 Yazıcı [ol] ḳıġırdı ḳatına tīz
Buyurdı kim ola sözden güher-rīz

2171 Bitiler yazdı ululara penhān
Ḳıla vaʿde delim inʿām u iḥsān

2172 Bitiyi Çūbīn'den görü özine
Daḫı Güstehem'e Bendū özine

2173 Daḫı Şāvūr'a[345] vü hem Endiyān'a
Ki sayılur biri on pehlevāna

[76b] 2174 Biti başı cihān yaradan adı
Ki dürlü niʿmete ol virdi daḏı

2175 Yaradan yir ü gök ü dürlü ḥayvān
Yiri sākin ḳılan ü çarḫ-ı gerdān

2176 Pes andan yazdı ḳamuñuz el açuñ
Yavuz uslu şehi ḳoyup [u] ḳaçuñ

2177 Ki Sāsān toḫmı olalı cihānda
Ne āzād ḳıldı[346] rāḥat ne cihānda

2178 Bu Sāsānī erenden ummañ iḥsān
Ki sögütden degül yāḳūt āsān

2179 Çü bu nāme irişe ṭapuñuza
Bilüñ kim geldi devlet ḳapuñuza

[345] Yazmada nişabur yazılmış, Flemming Şāpūr'a şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 362).
[346] Flemming ḳaldı şeklinde okumuş ((Flemming, 1974: 362).

2180 Benüm ḳatumda bellüdür yirüñüz
Göñül dutmaya yavuz hīçbirüñüz

2181 Çü bir gezden berü ʿazm idesiz siz
Ġuṣṣa yol bulmaya göñlüme hergiz

2182 Ne Rūm'dan üşenem ne leşkerinden
Ne erliksüz yaradan mihterinden

2183 Ḳamunuñ başını alam [u] taḫtın
Yaraġın yatını vü cümle raḫtın

2184 Ḳodı ol nāmelere mühri Behrām
Dilerdi ḳıla ol ad iss'lerin rām

2185 Şehinşāh dergāhına geldi ol cüst
Yüriyü gāh ivmekle vü gāh süst

2186 Ululıḳ gördi anda delim su
Ki didi bunlara ḳanda yite ṣu

2187 Göñülde dirdi bunuñ bigi şāh
Dirīġā[347] nite Çūbīn şāh ola āh

2188 Yābānda yüriye Pervīz-i Hürmüz
Anuñ taḫtına Behrām ola gürbüz

[77a] 2189 Bir erven yad [u] düşmensiz kem-āzār
Deve yükiyile otuz yüküm var

2190 Niçün gendüzimi oda kemişem
Düşem zārı ile derdile pişem

[347] Yazmada dirīken yazılmış.

2191 Çü işüñ ḳolayı göründi rūşen
Ere bilü gibi yoḳ tāze gülşen

2192 Varam Ḫüsrev ḳatına ḳılam iʿlām
Virem bitileri kim yazdı Behrām

2193 Daḫı hedīye ne kim virdiyse ol
Budur ṭoġrulıġ u āyīn u hem yol

2194 Ṭolu endīşe geldi bārgāha
Biti vü hedyeyile ulu şāha

2195 İletdi hedīye vü nāmeleri
Sözini ʿarża ḳıldı[vü] ṭavarı

2196 Şehinşāh nāmeleri çünkim açdı
Oḳıyup tācire çoḳ incü saçdı

2197 Ḳodılar kürsī altundan oturdı
Şehinşāh bu sözi dile getürdi

2198 Ki iy uslu [vü] söz bilici server
Sen ol Behrām'ı bil gey [ḫor] u kihter

2199 İşüñe bulasın bizden ġaraż çoḳ
Murāda irdüñ ayruḳ hīç sözüñ yoḳ

2200 Buyurdı yazıcı geldi oturdı
Cevābın yazmaġa kāġıd getürdi

2201 Delim alḳışıla yazdı yazan er
Ki iy il issi leşker şāhı server

2202 Bitüñ geldi vü oḳıduḳ sözini
Delim aġırladuḳ ilçüñ özini

2203 Göñülden Ḫüsrev'e hep düşmen olduḳ
Senüñle şöyle kim cān [u] ten olduḳ

[77b] 2204 Ne endīşe bize Rūmī erenden
Kim erlik uma ıraḳdan erinden

2205 Ḳamu ḳından ḳılıç çün çıḳaravuz
Savaşda Rūm erin cümle ḳıravuz

2206 Bu Ḫüsrev göre suyuñ hāy-ı hūyuñ
Daḫı erligüñ ü ol yüce boyuñ

2207 Tenine ditremek düşe hemān-dem
Ḳoca dilkü gibi ola geçi kim

2208 Ḳodı bitilere mühr ol cihān-dār
Didi ol bilü issine ki al var

2209 Bulasın bu işüñde eylük ü genc
Saña rāḥat ola bu gördügüñ renc

2210 Aña virdi güher altun u dīnār
Bahālu laʿl u hem lü'lü'-i şehvār

2211 Aña didi ki Çūbīn'e iletgil
Ne kim dirven bir bir [aña] beyān ḳıl

2212 İletdi nāmeleri ol yigit er
Elinden aldı Behrām-ı dil-āver

2213 Çün oḳıdı vü ol yazuyı gördi
Havāyı ḳıġıruban ʿaḳlı sürdi[348]

2214 Yaraḳlandı vü itdi ʿazm yola
Didi Īrānlu gör kim nite ola

2215 ʿAceb bunuñ ser-encāmı vü işi
Eyü yormadı düşin hīç gişi

2216 Ḳocalar vardılar ḳatına anuñ
Ḳararmış gördiler ol pehlevānuñ

2217 Gözini vü göñlini didi cümle
Savaşına şehüñ sen itme ḥamle

2218 Eger Ḫüsrev gele Īrān-zemīne
Ḳılıç ola aña iş gürz ü kīne

[78a] 2219 Bu Īrān taḫtına aldanma zinhār
Gözüñ baġlamasun bu dehr-i ġaddār

2220 Eṣer ḳılmadı söz Behrām-ı şūma
Çıḳardı su şehile savaş uma

2221 Segirdü vardı Āẕerbāygān'a
Çeri erliklü sıġmazdı cihāna

2222 Çeri irdi çeriye ḳondı yaḳın
Ki ḳılalar biri birine aḳın

2223 Ḳarınca bulmadı yol kim geçeydi
Siñek hem bulmadı yir kim uçaydı

[348] Yazmada sardı yazılmış.

2224 Eyitdi şöyle ol kīn isteyen er
Varalum görelüm bu Rūmī leşker

2225 Ne yaraġ u ne yatıla gelüpdür
Nice çuḳal u atıla gelüpdür

2226 Ḳamu erliklüler bindiler ata
Yalān sineyle mihr Īzed Güşesb tā

2227 Çeriyi göreler kim kīne diler
Ḳamu Behrām içün dişini biler

2228 Çü gördiler çeriyi ol üç atlu
Didiler mihtere yaraḳlu yatlu

2229 Deñiz gibi çeridür bu gelen sü
Bizüm endīşemüzden daşradur bu

2230 Bu yüzden Rūmī atlu bārgāha
Varuban yüz ḳodılar cümle şāha

2231 Şehüñ öñinde bil baġladılar fāş
K'Īrānlula ḳulum diyü savaş

2232 Şehe ḫoş geldi ol söz didi varuñ
Savaşda gey eren ödini yaruñ

2233 Çü güneş ṭañlacaḳ çıḳdı busudan
Aya irdi ḫurūş ol iki ṣudan

[78b] 2234 Ṣanasın bir felek mānendi döndi
Güneş yüzi ḳılıçdan şöyle ṭundı

2235 Erenler naʿrası vü atlar üni
Felekde ḳıldı ḥayrān ayı güni

2236 Çü anı gördi ol savaşçı Behrām
Ḳılıç çekdi vü atın sürdi ol ḫām

2237 Segirdürdi yaluñuz ine aġa
Baḳardı leşkerinde sola saġa

2238 Baḳup Ḫüsrev çü gördi ol savaşı
Ḳararmış yazıyı vü ṭaġ [u] ṭaşı

2239 Şu resme oldı yazı ṣanasın mī̇ġ
Havādan yaġdururdı ḫançer ü tī̇ġ

2240 Yineṭūsıla Bendū daḫı şāh
Segirdü baḳdılar ṭaġa hemān-gāh

2241 Oturdılardı ṭaġ üstinde anlar
Baḳarlardı ki niyder pehlevānlar

2242 Çü kūs āvāzı çıḳdı iki sudan
Erenler girdi araya busudan

2243 Çü Ḫüsrev gördi ol ī̇nile ceng
Yirinde ḳaldı ḥayrān ol olup deng

2244 Güneş çün gökde açdı gizlü rāzı
Çeriler başı ḳatdı davul-bāzı

2245 Getürdi ne ḳadar kim suyı vardı
Ulular cümle bile yola vardı

2246 Yol üstinde ḳamışlar varıdı saz
Ḳamış biçici er çoḳ anda yoḳ az

2247 Iraḳdan göricek Behrām-ı şīri
Daḫı çoḳ suyı vü birḳaç dilīri[349]

2248 Didiler bu yola nite [ki] girdüñ
Delim devrān eleminden renc gördüñ

[79a] 2249 Ki pīşe uçdan uca ṭoludur su
Savaşçı vü yig erden var[dur] busu

2250 Didi Behrām [ki] bunda atlu ger var
Uyupdur Ḫüsrev'e şāh-ı cihān-dār

2251 Çeriden ürdi Nestūd'ı şehinşāh
Aña virdi çeriyi hep ki nā-gāh

2252 Yolumuz aluban bizi dutalar
Savaşda oynayup bizi utalar

2253 Ḳamu çekdiler ata bat[350] tengi
Yaraḳlandı savaşa cümle cengi

2254 Ḳamışlıġa od urdılar dutuşdı
Çerinüñ arasına od düşdi

2255 Ḳamışlıḳ uçdan uca küllī yandı
Bir er yandı bir aġaçla uvandı

2256 Çü Nestūḏ'a baḳuban gördi Çūbīn
Segirden ata ısmarladı dizgin

[349] Yazmada delīri yazılmış.
[350] Flemming ḳatı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 366).

2257 Kemendile atından ḳapdı anı
Elin baġladı yire depdi anı

2258 Hemān-dem diledi Nestūḏ zinhār
Didi aña [iy] ad issi cihān-dār

2259 Niçün yire dökersin ḳanumı sen
Baġışla luṭfuñıla cānumı sen

2260 Beni öldürme bile varayın ben
Olup dervīş Ḥaḳ'a yalvarayın ben

2261 Aña Behrām eyitdi iy beḏ-endīş
Gerekmez baña savaşda seni iş

2262 Başuñ kesmek bañadur ʿār u hem teng
Ki olımayasın Behrām'a hem-ceng

2263 Elümden ḳurtılursañ yola gir var
Ne kim gördüñ eyit bilsün cihān-dār

[79b] 2264 Çü Nestūḏ ol sözi işitdi alḳış
Virüp didi ki dāḏ olsun saña iş

2265 Rey'e ol bīşeden yüz urdı Behrām
Varup birḳaç gün anda durdı Behrām

2266 Biraz gün durdı vü Ḫāḳān'a geçdi
Ki derde uġradı dermāna geçdi

2267 Bu yaña şāh ṣu yirine vardı
Ki Behrām'uñ soñı vü genci virdi[351]

[351] Yazmada virdi şeklinde yazılmış. Flemming ve Güneş vardı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 367), (Güneş, 2010: 501).

2268 Çeri ṣoñında buldı genc ü çoḳ tāc
Buyurdı suyına kim ḳıldı tārāc

2269 Yaradandın yaña durdı örü ol
Didi iy gösterüp azmışlara yol

2270 Götürdüñ düşmenüñ şerrin aradan
Ki arıtsın[352] viren özi yaradan

2271 Pes andan döndi vü vardı sarāya
Buyurdı iş bilen bir keṯüdāya

2272 Ki gel diye bilü issi debīre
Ki yaza müşkile ol aḳ ḥarīre

2273 Biti şāh-ı cihāndan Ḳayṣer'e ol
Delim ögüp ḳıluban āferīn bol

2274 Savaş aḥvālini cümle ser-ā-ser
Bitide yazdı tā kim bile Ḳayṣer

2275 Şehüñ mührini urdı nāmeye ol
Virüp ilçiye dutdı ilerü yol

2276 İrişdi nāmesiyle şehriyāruñ
Ḳatına elçi Ḳayṣer-i nām-dāruñ

2277 Çü Ḳayṣer oḳudı taṯtından indi
Dilinde Tañrı'ya çoḳ şükr dindi

2278 Çalab'a didi kim iy gösteren yol
Hemīşe var u viresin azıḳ bol

[352] Yazmada arısın yazılmış.

[80a] 2279 Buyurdı ḳatına vardı debīri
Ḳalem iletdi vü müşk ü ḥarīri

2280 Hemān ol nāmenüñ yazdı cevābın
Çıḳ uçmaḳ budaġı gibi ḫiṭābın

2281 Çalab'ı añdı nāme evvelinde
Ki hep işler anuñ ḳudret elinde

2282 Ki oldur suya viren ferrile dāḏ
Biri ġamgīn ḳılan u bir eri Ṣġġ

2283 Ṭolu ay issi vü güneş issi
Ḳılan sovuḳ ay u hem güneş ıssı

2284 Ululıġıla devlet bilgil andan
Sipās andan bil ayrılınca cāndan

2285 Hemīşe dāḏ u eylük ḳıl cihānda
Ki eylük yig görüne [vü] nihānda[353]

2286 Güherlü tācı Ḳayṣer'lerden aña
Ḳalupdı kim gün ḳalurdı ṭaña

2287 Daḫı bir ṭavḳ u iki küpeyile
Bahāsın anlaruñ kim eydebile

2288 Yüz altmış biz ḳamu doḳıma altun
Biñ altuna alınmış biri ṣatun

2289 Deve yükiyle otuzdı ḳızılı
Daḫı incü vü yāḳūtuñ ḳızılı

[353] Yazmada nihāndan yazılmış.

2290 Cevāhir-i muraṣṣaʿ tācıdı ol
Daḫı bir taḫtı kim incüsiydi bol

2291 Iydı biñ feylesūfı Ḳayṣer-i şāh
Niṯār u hedyeyile ol şehinşāh

2292 Çün ol işlerden oldı Ḫüsrev āgāh
Sevindi Ḳayṣer işinden hemān-gāh

2293 Iydı ḳarşulamaḳçun Ḫüsrev atlu
Ululardan biñ er yaraḳlu yatlu

[80b] 2294 Çü bular geldiler Ḫüsrev ḳatına
Duʿālar ḳılu yüce devletine

2295 Ḳamu Ḳayṣer ıydugı armaġanı
Çü Ḫüsrev gördi şāḏ oldı revānı

2296 Oḳudı nāme baḳdı çevre yaña
Görüp ol mālı bī-[ḥadd] batdı ṭaña

2297 Vezīrine eyitdi Ḫüsrev-i şāh
Ki bu güherlü Rūmī ṭonı nā-gāh

2298 Geyürsem geymedi bu ṭonı dihḳān
Geyür yā cāṯelīḳ veyā ki ruhbān

2299 Ṭonumuzdan çü bir ḫaç ola peyḏā
Oturmaġumuz ola miṯl-i Tersā

2300 Geyürsem işbu adanur erenler
Bu şāh Tersā mıdur diye görenler

2301 Vezīri didi dīne ne ziyān var
Geyürse Ḳayṣer'üñ ṭonın cihān-dār

2302 Urundı tācı hep incüsi şehvār
Pes andan geydi ol ṭonı cihān-dār

2303 Ḳatına Rūmīler Īrānī'ler hep
Delim dürlü erenler anca kim ṭap

2304 Dirildiler oturdılar ḳamu şāḏ
Ḳamusı bay [u] pek ḳayġudan āzād

2305 Buyurdı tā ki ḫonı ḳoyalar tīz
Ḳıġıruñ Rūmīleri didi Pervīz

2306 Niyeṭūs'ıla Rūmī pehlevānlar
Şehinşāh ḫonına dirildi anlar

ḲAYṢER-İ RŪM ḪÜSREV'E ḪİLʿAT VİRİBİYÜP… ḪÜSREV GİYÜP TAḪTA…

2307 Cihān-dār aldı yazıyı hemān-dem
Ululārıla urup rāy-i Zemzem

[81a] 2308 Niyāṭūs anı göre atdı etmek
Görüben bāzı ol terk itdi etmek

2309 Eyitdi bāzı ḫaçı bile hay hay
Bu güç ʿĪsā'ya Ḳayṣer'den degül gey

2310 Çü Bendū gördi el ardıyla urdı
Yüzin ḫaça ṭapucınuñ yoġurdı

2311 Ol işi göre Ḫüsrev oldı ġamgīn
Ṣaru gül gibi beñzi ṣoldı ġamgīn

2312 Dönüp Güstehem'e didi kim bu şeyḏā
Çü içdi süci olur şūri peydā

2313 Ne işi var Niyeṭūs-ı Rūmī ile
Özin ḫor itdi nefs-i şūmıyıla

2314 Niyeṭūs ol aradan bindi çābük
Çerisine yüz urdı yarım esrük

2315 Zırıh geydi savaşa baġladı baş
Ki boza meclisi vü ḳıla savaş

2316 Savaşçı atlular çoḳ savaş istep
Şehüñ dergāhına yüz dutdılar hep

[81b] 2317 Viribirseñ ḳatumuza vegerni
Ṭola ġavġā vü şūr u ceng-i dīnī

2318 Ben ol ḳuldan daḫı artuḳ ḳılam şūr
Ki taḫtuñ almaġa ḳılmışıdı ol zūr

2319 Eyitdi Ḫüsrev'e Meryem ki şimdi
Getürem bu çerinüñ cengin imdi

2320 Baña vir bu savaşçı Bendū'yı bir
Eyā iy şāh[354] u sulṭān-ı cihān-gīr

2321 Çeriye iltüben girü selāmet
Getürem şehriyāra bī-melāmet

2322 Iydı Bendū'yı ol şāh-ı cihān-dār
Niyeṭūs'a on atluyıla bīḏār

[354] Yazmada şahı yazılmış.

2323 Bir uslu ʿavrata hem ıydı Meryem
Ki yavuz sözde bulınmazdı bir dem

2324 Didi kim atamuñ ḳardaşına var
Eyit kim iy beḏ-endīş inṣāfuñ var

2325 Ne ḥürmet ḳılduġını şāha Ḳayṣer
Özüñ görmezmidi iy usda ebter

2326 Neler virmişdi altundan gümişden
Cevāhirden ü bizden dürlü işden

2327 Ulaşmaḳdan ḫışımlıḳdan ṭavardan
Çeriden ṭondan atdan cümle vardan

2328 Bugün sen bu ḫışımlıġı yıḳarsın
Niçün Ḳayṣer ögüdinden çıḳarsın

2329 Dimez midi saña Ḳayṣer ki Ḫüsrev
Ḳomaz dīnin[355] bulucaḳ il ü hem ev

2330 Göriş Bendū'yıla ḫoş söyle aña
Yüzsüz dime çün ki [ol] vara saña

2331 İşini Ḳayṣer'üñ virme yile sen
Ḳoġıl dirileyin şāḏīyile ben

[82a] 2332 Çün ol ʿavrat didi Meryem sözini
Avıtdı ol Niyāṭūs'uñ özini

2333 Vü hem Bendū'yı ḫoş dutdı Niyāṭūs
Ḳaḳımaġını hem yatdı yire Yineṭūs

[355] Yazmada ditin yazılmış.

2334 Binüben geldi Ḫüsrev ḳatına tīz
Ḫoş oldı göñül aña didi Pervīz

2335 Ki bugün ḳayġuyı ḳılmayalum yāḏ
Ḳoġıl yiyüp içüben olalum şāḏ

2336 Çü Ḫüsrev sözi uzandı Niyāṭūs
Çerisine gönüldi çaldurup kūs

2337 Didi Ḫarrāḏ-ı Berzīn'e cihān-dār
Ki dīvān dut çeri ʿarż eyleyü var

2338 Çü gördiler bize gelmekde çoḳ renc
Dirīġ itme ṭavar u ṭon u hem genc

2339 Kime ṭon lāyıḳısa virdi ḫilʿat
Kime at u kime biz kime niʿmet

2340 Niyāṭūs özine virdi güher bol
Ne at u ḳul ne altun ḳuşaġı ol

2341 Ne kim Rūm'dan Ḳubāḏ almışdı şār
Daḫı Kisrī vü Hürmüz ol cihān-dār

2342 Niyāṭūs'a buyurdı yazdılar ʿahd
Özi saçdı ol acı ḥanẓala şehd

2343 Pes andan ol Medāyin'den yaña şāḏ
Varuban oldı göñli ġamdan āzād

2444 Delim ḳıymetlü bir ḳaṣr-ı şāhāne
Düzetdiler feraḥ virürdi cāna

2345 Buyurdı vardı ḳatına debīri
Ḳalem aldı ele müşgi ḥarīri

2346 Yazuban virdi ululara menşūr
Yıḳuḳ göñli ḳamunuñ oldı maʿmūr

[82b] 2347 Eyitdi[356] şāh-ı cihānuñ ḳulları siz
Ḳıluñ çoḳ āferīn çün ḳulları siz

2348 Ne ḳan döküñ ne dutuñ kimseye kīn
Yavuzlıḳ beklemeñ beglik ḳamu dīn

2349 Eger iñlerse sizden kimsene zār
Olurısa bir gişi sizden āzār

2350 Olısar yiri[357] ol güç idenüñ dār
Hemān ol dünyede yiri yanar nār

2351 Ḳamuñuz pādişāhsız gencüñüze
Kimesne ortaḳ olmaz rencüñüze

2352 Yiñ ü virüñ dutınuñ yār u hem iş
Eger varısa sizden kimse dervīş

2353 Gelüben ol seḥergāh yisün ol aş
Ḳomayam kimse gözin kim ola yaş

2354 Ola kim bulına bir āferīn dir
Dürişem kim ʿimāret ola bu yir

[356] Yazmada eyit ey yazılmış.
[357] Yazmada biri yazılmış.

ŞĪRĪN ĦÜSREV'DEN AYRI DÜŞÜP FERYĀD ḲILDU[ĠI] YİRDÜR

2355 Çü ayıla münevver oldı Balıḳ
Şeh-i Pervīz'e degdi pādişāhlıḳ

2356 İkizde Zühre vü Yengeçde Bircīs
Saʿādet virmiş ez-teşlīş ü tesdīs

2357 Güneş olmış güneş burcında manẓūr
Bıraḳmış Delv burcına Zuḥal nūr

2358 Bu ṭāliʿ deki Pīrūz aldıdı baḫt[358]
Yir idindi melik pīrūzegūn taḫt

2359 ʿİnāyet çün aña geldi ilāhī
Cihānuñ oldı başdan başa şāhı

2360 Çü ḳutlu oldı aña taḫtıla tāc
Bu gez Şīrīn ḫayāli ḳıldı tārāc

[83a] 2361 Egerçi vardı şahlıġı vü genci
Velīkin ayrulıḳdanıdı renci

2362 Dimezven kim ṭarab ḳılmazıdı şāh
Ḳılurdı līk[359] göñülsüz ü āh

2363 Gehī diler kim içe süciyi ḫām
Gehī yaşıla ṭoldururdı cām

2364 Gehī diridi iy göñül ḳo nāzı
Eyit şāhlıḳ mı yig yā ʿışḳ-bāzī

[358] Yazmada taḫt yazılmış.
[359] Yazmada līk yazılmış.Flemming [ve]līk şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 371).

2365 Bu şāhlıḳda baña ger yār olaydı
Göñül arada bir müzd-dār[360] olaydı

2366 Göñül sevmez ki dutam taḫt u tācı
Göñüle ben daḫı olmazvan acı

2367 Ḳara günine göñül gice geldi
Bu ḥāli bilmezem ki nice geldi

2368 Ṣıçan inine ṣıġmazdı ʿaceb bu
Ki baġlar ḳuyruġı ucına cārū

2369 Ḳaracayıdı bir zengīde dīḏār
Ḳızıllıġa döner çün oldı bīmār

2370 Yine Ḫüsrev çaġırurdı özine
Ki baḳmaz kimse devletsüz yüzine

2371 Ḳaçan devletden aṣlā server olmaz
Ere olmazsa devlet Ḳayṣer olmaz

2372 Bilimez gişi devletsüz murādı
Bilür [mi] hīç devletsüz er adı

2373 Otur devletle andan istegil kām
Olıcaḳ dāne ḳuşı tīz dutar dām

2374 Sen al ol[361] buġdayı ol saña yiter
Ġaraż ger otısa arada biter[362]

[360] Yazmada مُرْدَار yazılmış.
[361] Yazmada evvel yazılmış.
[362] Yazmada yeter yazılmış.

2375 Delim bunuñ gibi efsāne göñül
İşitdi ḳanı göñül yā ne göñül

[83b] 2376 Çü yurd idindi göñül ʿışḳı nā-çār
Alur raḫtını ṣabr u ṭaşra ḳaçar[363]

2377 İki yüz gez olur göñül peşīmān
Velīkin bulımaz derdine dermān

2378 Iraḳlıḳ ḳayġusına eyledi ṣabr
Ki yārī vaṣlıyıla ṭoyladı ṣabr

ḤAYRET-İ ŞĪRĪN RĀ (…)

2379 Getürdi deftere sözden düze genc[364]
Ki görmişdi söz ögrenmekde çoḳ renc

2380 Ki Şīrīn çünki şāhdan girü ḳaldı
Göñül oda vü gözi suya ṭaldı

2381 Boġazlanmış ḳoyun gibi düşüben
Ururdı el ayaḳ devlet buşuban

2382 Yuvalanurdı yirde bir zamān ol
Dökerdi zülfi müşkīnden yüze bol

2383 Biş on dırnaġı nesrīn gibi açmış
Anuñla lāle yırtup jāle saçmış

2384 Gehī bāḏāmı saçdı şekkere āb
Gehī fınduḳla ıssırurdı ʿunnāb

[363] Yazmada çıḳar yazılmış.
[364] Flemming düzen senc şeklinde okumuş ((Flemming, 1974: 372).

2385 Gehī ṭop gibi ser-gerdān olurdı
Geh iki bükilüp çevgān olurdı

2386 Uyanuḳ nergise geh ṭuz ekerdi
Ṣuyı lāleye nergisden dökerdi

2387 Gehī göñline sögmek yāḏ iderdi
Göñülsüzler gibi feryāḏ iderdi

2388 Gehī baḫtına[365] eydürdi ki iy pīç
Bu işden ḫūbıraḳ yoḳdur işüñ hīç

2389 Göñülden bir murāda kim sen aḳduñ
Elikdürdüñ girü elden bıraḳduñ

[84a] 2390 Ayaġuñ añsuzın bir gence batdı
Özüñ bī-renc anı yabana atdı

2391 Cihāndan bir çırāġı kim sen urduñ
Elüñe girdügi sāʿ atde urduñ

2392 Sevine dirligüñ bu gez el ildüñ
Bir içim içmedin gizlendi bildüñ

2393 Ol otdan çıḳdı uş dütünüñ imdi
Peşīmānsın ne aṣṣı ünüñ imdi

2394 Delim aldı bu miḫnetde nigārın
Hem āḫir ḫoş geçürdi rūzigārın

2395 Başın zārīyle ṭopraḳdan götürdi
Alup ṭopraġı ḫorlıḳdan oturdı

[365] Yazmada taḫtına yazılmış.

2396 Mihīn[366] Bānū'ya vardı[367] ol dil-ārām
Şeh işinden aña virürdi peyġām

2397 Ol işe Bānū göñül oldı ḫurrem
Ki Bānū fikri daḫı olıdı hem

2398 Naṣīḥat virdi gözi nūrına çoḳ
Bu işde didi saña hīç ziyān yoḳ

[84b] 2399 Yüri ṣabr it bu işde bir iki ay
Ki olmaz dāyim işi kimsenüñ vāy

2400 Yaramaz devlet aḳan su gibi tīz
Ki tīz aḳan ṣudur köpürü nefs tīz[368]

2401 Biter öñdin toḫum andan yaşarur
İşi[ni] öñ izden ṣoñra başarur

2402 Murāduñ bigi giçirek bitendür
Ki çoḳ içen gişi tīzcek bitendür

2403 Yaramaz yol eri kim tīz süre
Ki her kim tīz süre tīz ṭura

2404 Delim Ḫüsrev elinden renc gördüñ
Ne ʿizzet bulduñ u ne genc gördüñ

2405 Ger aṣṣı olmadıysa hīç ziyān yoḳ[369]
Eti yiyümez olur yaḫnīden ṭoḳ

[366] Yazmada mühīm yazılmış.
[367] Yazmada virdi yazılmış.
[368] Yazmada gebr ü nefs i tiz yazılmış.Flemming köprü sıyan tīẓ şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 373).
[369] Yazmada çoḳ yazılmış.

2406 Pes imdi ṣabr vaḳti oldı öñgil[370]
Ki su yoḳuṣa çıḳmaḳ ḳatı müşkil

2407 Çü vaḳti ola kim döne inişe
Girü ḳalmaya devlet ire işe

2408 Çü biraz Bānū bu sözden eyitdi
Yaluñuz büt berkidi ṣabra yitdi

2409 Giçerdi ṣabrıla bir rūzigārı
Ne tende cān u ne cānda ḳarārı

2410 Mehīn Bānū virürdi aña ümīd
Ki tā ol ay ṣolup olmaya nevmīd

2411 Ḳıġırdı ḫalvete birgün özini
Eyitdi hep aña gizlü sözini

2412 Ol oḫtın kim irişdi ʿömri yaşa
Ḳavışmışdı ḥayātı ṣoñra başa

2413 Kilīdin gencinüñ hep virdi aña
Virürdi cānını virürdi aña

[85a] 2414 Bir iki gün çü sayru oldı andan
Teni cāndan uṣandı cān cihāndan

2415 Şīrīn cānından ayırdı cihānı
Cihānı ḳodı Şīrīn'e vü cānı

2416 Ṭulundı güneşi ḳarardı güni
Ne ġayret şāhlıḳda var ne güni

[370] Yazmada ivgil yazılmış.

2417 Yaradılmışuñ işbudur nihādı
Ṣoñı ḳayġulu olsa öñi şāḏī

2418 Her işüñ öñi var [u] hem ṣoñı[371] var
Sevinmekden ṣoñ ucı derd ü ġam var

2419 Ḳaçan gördüñ kim ola şīşe ṭaşdan
Ki ṣoñra yaradı ol işe ṭaşdan

2420 Fiġān bu çarḫ elinden ḳamu göyner
Ki gāh şīşe düzer gāh şīşe oynar

2421 Arı evvelde virür balı aru
Soñucı girü yir ol balı aru

2422 Bu cisme kim ṭoludur üsküfi yil
Ne aldanduñ kime ḳaldı bu yoḳ il

2423 Şu yilden kim başuñdan üsküf alur
Yıḳılur serv ot ḫoş tāze ḳalur[372]

2424 Bu cān bünyāḏ yolıdur çün bilürsin
Ne aṣṣıyla yile tekye ḳılursın

2425 Cihān ṣınamaġa ḳıldumdı tedbīr
Cihān ḫoşluġı el ḳaşımaġı bir

2426 Çün el ḳaşıyasın ol ḫoş görinür
Velī ṣoñ ucı acıdan urınur

[371] Yazmada yazılmış.
[372] Yazmada ḳılur yazılmış.

2427 Bu resme dünye cāmınuñ ʿuḳārı
Evvel esrüklik[373]vü ṣoñra ḫumārı

2428 Ḳo ḳayġuyı cihān ḳayġuya degmez
Buña uṣlu gişi hīç boyın egmez

[85b] 2429 Olursa Mışır sulṭānı naḳībüñ
Ṭoyınca yigüdür ancaḳ naṣībüñ

2430 Eger gencüñ ola ger bir puluñ yoḳ
Naṣībüñ ol kim ola boġazuñ ṭoḳ

2431 Tenüñde nice olsa ten-dürüstlik
Ṭabīʿat bilmeye hīç dürlü süstlik

2432 Mizācuñdan çü döne istiḳāmet
Geñezlikde bulunmaya selāmet

2433 Cihān aġudur [u] acı ḫūyı var
Helākinden yiyen az olmaz efkār

2434 Isıtma az yiyeni dutmaz olur
Velī çoḳ yigüden günde yüz ölür

2435 Yaramaz yigüyi tārāc ḳılmaḳ
Ota hem miʿ deyi muḥtāc ḳılmaḳ

2436 Çün etmek yimegüñdür gül-şeker var
Mizācuñ gül-şekerle ne işi var

2437 Neyi kim gözleseñ[374] gül gibi ḳoḳar
Şekerse yidügüñ yiyisi çıḳar

[373] Yazmada ol esrükligi yazılmış.
[374] Yazmada gizleseñ yazılmış.

2438 Felek şunca ki ḥīle issidür saḳ
Dün ü gün ablaḳı var eski aḳsaḳ

2439 Bu ablaḳla dürişür aġa ine
Küyer kim biri ḳona biri bine

2440 Bu ḳayġu seyli kim atamuz aldı
Ata öldi ecel oġula ḳaldı

2441 Cihānı uṣlu gişi acı göre
Dirilen ṭatlu gire acı göre

2442 Cihān ol gişi adından dutar ʿār
Ki döner bu cihān içün göñül dar

2443 Günüñ olduḳça yime ʿışḳ içün ġam
Ki rezzāḳ-ı cihān rızḳ itmeye kem

[86a] 2444 Çü ḳalmaz[375] dünyede devletle varmaḳ
Cihānuñ mülki degmez iki yarmaḳ

2445 Eyit[di] ḥikmet issi kim gümānsuz
Ölümde bilinür her yig ü yavuz

2446 Elin dut Faḫrī'nüñ dermānla göndür
Bu dünyādan anı īmānla göndür

2447 Günāhı var yazılur ṭopraġınca
Vebāli[376] var aġaçlar yapraġınca

[375] Yazmada ḳılmaz yazılmış.
[376] Yazmada veyāyi yazılmış.

2448 Hīç eylükden yaña tedbīri yoḳdur
Velī ṭāʿatda kim taḳṣīri çoḳdur[377]

2449 Günāhı çoġına ʿafvuñ daḫı çoḳ
Ṣevābı yoġısa aña ṭañuñ yoḳ

2450 Ḫuḏāvendā sözüñ budur tamāmı
Ġarīḳ-i raḥmet olsun ol Niẓāmī

REFTEN-ḪÜSREV BE-TEMĀŞĀ-YI ĀB-I ARAS VE ŞĪR-KÜŞTEN-İ ḪÜSREV[378]

2451 Çü Bānū şāhlıġı Şīrīn'e degdi
Balıḳdan nūrı tā Pervīne degdi

2452 Vilāyet ʿadliyile ola hep şāḏ
Ḳamu zindāniyān oldılar āzāḏ

2453 Żaʿīf erden götürdi ẓulm u cevri
Cihāndan gitdi ẓulm u cevri derdi

2454 Müsellem ḳıldı şehri vü obayı
Ki dünyādan severdi yig duʿāyı

2455 Gügercin dutdı ṭoġanıyla oyın
Su içdi bir suvatda ḳurd u ḳoyın

2456 Geyik ḳorḳusıyla ḳaplan sinerdi
Tavuḳ şāhīnüñ üstine binerdi

2457 Raʿiyyet cümle ger biliş ü ger yad
Ḳılurlarıdı andı adına yād

[377] Yazmada yoḳdur yazılmış.
[378] Flemming ŞİRİN SEYRĀNA ÇIKDUGI YERDÜR şeklinde başlık yazmış (Flemming, 1974: 376).

[86b] 2458 Açuḳlıḳ dünyeda anca belürdi
İkinci bir toḫumdan[379] yüz bulurdı

2459 Çü nīyet eylük ola pādişāhuñ
Küllī gevher olur her bir giyāhuñ

2460 Ucuzlıġı vü ḳızlıġı cihānuñ
Olur rāyı içinde pādişāhuñ

2461 Çü Şīrīn özi şehliḳden bī- ḫaberdi
Ki şehliḳ ḫāṭır u zīr ü zeberdi

2462 Nedür ger devleti Keyḫüsrev'idi
Yābāna gitmege yavlaḳ ḳavīdi

2463 Ḫaber ṣorardı her bir kārüvāndan
Nişān isterdi sulṭān-ı cihāndan

2464 Çü bilindi ki sulṭān-ı cüvān-baḫt
İrürdi yiryüzinden göklere taḫt

2465 Güher saçdı vü gencin itdi īṯār
Niṯār itdi delim altun u dīnār

2466 Velī Meryem'den ötrü göñliydi ṭar
Ki Meryem ṭaş yüreklüydi [vü] vaḳār

2467 Şehe hem virmişidi andı Meryem
Ki andan artuġa olmaya hem-dem

2468 Çü Şīrīn ol acıdan vāḳıf oldı
Yüzinüñ lüʾlüʾyi ṣarara ṣoldı

[379] Yazmada mutından yazılmış.

2469 Gülef yüzlüler andan girü ḳaldı
Ḳaravaşdan biş onın bile aldı

[87a] 2470 Delim getürdi hem altun u aṭlas
Yüriyen dörd ayaḳlu anca kim bes

2471 Öküz [u] ḳoyun u hem at u üştür
Deñiz gibi gönüldi ṭaġ ova pür

2472 Melik çaldı[380] ki geldi yār yaḳın
Ḫayālī ṣuyı yine ḳıldı yāraḳın[381]

2473 Velī Meryem'denidi derd ü āhı
Ki Meryem dün ü gün gözlerdi şāhı

2474 Getürmege eve virmezdi destūr
Aña hem virmezidi şöyle mehcūr

2475 Ḳanāʿat ḳıldı peyġāma ıraḳdan
Ki ṭolu yaġduġı yigdür ḳuraḳdan

BEHRĀM ÇŪBĪN ḲAÇUP ÇĪN'E VARDUĠIN EYDÜR

2476 Ṭoġar çün buldı Pervīz-i cihān-dār
Ḳılup Behrām-ı Çūbīn'e cihān-dār

2477 Ḳaçup Behrām-ı Çūbīn Çīn'e vardı
Egerçi yile yoruldı vü vardı

2478 Delim suyurġadı[382] Ḫāḳān-ı Çīnī
Virüp ḫilʿat delim alile çīnī

[380] Flemming bildi ki şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 377).
[381] Yazmada yine aḳın yazılmış.Flemming aḳın şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 373).
[382] Flemming su yarġadı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 373).

2479 Çerisi begligini virdi aña
Ḳomadı tā kim Īrān ilin aña

2480 Ki eylükdür eri dutan duzaġa
Uçar ḳuşı bıraġur dāne aġa

2481 Kızın virdi aña vü delim genc
Ne ḫarcı oldı ne gördi delim renc

2482 İşi yoġıdı illā ʿişret ü av
Cihāna düşdi andan çoḳ söz ü sav

2483 Ḫaber Pervīz'e irişdi ki Behrām
Varuban Çīn'e buldı baḫt u ārām

[87b] 2484 Senüñ gencüñden artuḳ oldı genci
Şeh oldı görmedin bir dürlü renci

2485 İçi derdiyle ġuṣṣayıla ṭoldı
Delim incinüben ḳayġulu oldı

2486 Ulularıla ḳıldı şāh tedbīr
Didi her biri bu maʿnīde söz bir

2487 Buyurdı ḳarañu günde debīre
Ki ḳara müşkile çīnī ḥarīre

2488 Yaza Ḫāḳān-ı Çīn özine biti
Ki her sözi bıçaḳdan tīz ü iti

2489 Yaza öñ āferīn cān yaradana
Ki güçlüdür diri vü tuvāna

2490 Diriseñ kim Çalap birdür ü hem bar
Ne ortaḳ var aña ne beñdeş ü yār

2491 Şehüñ bir ḳulı vardı nā-sipās ol
Ne şāha rām ve ne Yezdān-şinās ol

2492 Giçiydi yaramazıdı bilüsüz
Aña beglik atam virdi bilüsüz

2493 Degül gizlü cihānda anuñ işi
Bilür bellü giçiler ulu gişi

2494 Ki kimse virmedi hīç ḳatına yol
Ne gişi kim bilür issi idi ol

2495 Saña vardı [vü] uġurlad[uñ] özin
Elin dutduñ [u] çün işitdüñ sözin

[88a] 2496 Bu işi ulular ḫoş görmediler
Bu işi eyü yavuz dimediler

2497 Çü bu nāme ire ḳatuña göz aç
Ṭanuḳ rāyuñda ḳıl endīşe birḳaç

2498 Eger baġlap ayaġın ıyasın sen
Bulasın aṣṣılar ger ḳıyasın sen

2499 Veger nī ṣalam Īrān'dan çeri bir
Ki Tūrān'da ḳılam Rūşen güni[383] ḳır

2500 Çün ol biti Ḫāḳān [eline] irdi[384]
Sözini şāhlaruñ göñline dirdi

[383] Yazmada ginü yazılmış.
[384] Yazmada çün ol iti Ḫaḳan'a irdi yazılmış.

2501 Eyitdi ḳāṣīde ṭañla selāma
Gelicek um cevābı iste nāme

2502 Dönüben andan odaġına vardı
Ne dölenmek ne biraz uyḳuya vardı

2503 Dururdı görünince şemʿ-i tābān
Segirdü vardı tā dergāh-ı Ḫāḳān

2504 Cevābın yazmaġa Ḫāḳān debīri
Getürdi müşkile çīn-i ḥarīri

2505 Öñinde yazdı āferīn cevāb ol
Özinden aña kim cān āferīn ol

2506 Daḫı didi ki nāmeñ oḳıdum ben
Senüñ ilçüñ ḳatuma oḳıdum ben

2507 Sen öz ḳuluña buyur işbu sözi
Yaraşmaz dünyede hergiz şāh özi

2508 Ki ulu gişi ulu[385] olmasa yā
Giçi gişi giçi añlamasa yā

2509 Benümdür Çīn ü Tūrān hep başa baş
Daḫı Haytāla vü suyınavan baş

2510 Degülven hergiz añdı bir sıyāndan
Ne bunuñ gibi söze ben uyandan

[88b] 2511 Bunuñ gibi sözi dimek degül gey
Ḳavulsuz er işin dimek degül gey

[385] Yazmada alu yazılmış.

2512 Çü dutmışvan ele Behrām elini
Baña geldükde ḳoyuban elini

2513 Ḳorısam sevgüsini bir yaña ben[386]
Yavuzlıḳ ger ṣanursam bir aña ben

2514 Beni saymaya[387] uslu aru sudan
Çalap'dan ḳorḳaram ne ḳayġu sudan

2515 Ululıġuñ eger artuḳ olaydı
Bilüñ artuġıraḳ olsa ḳalaydı

2516 Ḳodı ol nāmeye mühri cihān-dār
Didi kim yile[388] yilmekde sen ol yār

2517 İrişdi ilçisi Pervīz'e şāha
Bir ay yolı sürüp ol pādişāha

2518 Çü bitisin oḳudı Ḫüsrev anuñ
Özine üşdi ḳayġusı cihānuñ

2519 Oḳudı ḳatına subaşların şāh
Ḳamusın ḳıldı ol maʿnīden āgāh

2520 Cevāb işitdi Īrānludan özi
Ki iy sulṭānlaruñ cānı [vü] gözi

2521 Bu işi bilme āsān itme taḳṣīr
Otur rāy ur ögüt işit nedür pīr

[386] Yazmada yaña dan yazılmış.
[387] Yazmada soymaya yazılmış.
[388]Yazmada nile yazılmış

2522 Üründü ḳıl bu Īrān'dan ulu bir
Bilüsi çoḳ [u] yazıcı ögüt bir

2523 Ki benden yaḳın ol Ḫāḳān'a vara
Sözile ḳıla yolın āşikāra

2524 Diye Behrām'a öñdin çoḳ ululıḳ
Girüben istedi şoñra alulıḳ[389]

2525 İşi oñadına irince küydi[390]
Bigine ʿāṣī olup tāc geydi[391]

[89a] 2526 Çü oldı güyegü Ḫāḳān'a Behrām
Degül āsān müyesser eylemek kām

2527 Diye eylügile Ḫāḳān'a özi
Ki yad er bilmeye didügi sözi

2528 Pes andan bu ḫaber Behrām'a geldi
Ki Ḫāḳān'a ʿAcem'den nāme geldi

2529 Segirdü geldi ol Ḫaḳan-ı Çīn'e
Eyitdi başlayuban āferīne

2530 Ki iy şāh-ı cihān Ḫāḳān ı Çīn'i
Ḳatuñda görmedi hīç kimse çīni

2531 Bu ḳula şöyle oldı şimdi maʿlūm
Ki biti viribimiş şāha ol şūm

[389] Yazmada ululıḳ yazılmış.
[390] Yazmada keydi yazılmış.
[391] Yazmada gitdi yazılmış.

2532 Üründü ḳıl bu Çīn'den bir çeri sen
Ki Īrān'ı senüñçün alayım ben

2533 Ḳılıçla dutayım Īrān u Rūm'ı
Saña şāh disün Īrānī[392] vü Rūmī

2534 Senüñ aduña dünle pāsbānlar
Ḳıla Īrān u Tūrān'da fiġānlar

2535 Kesem ol bī-hüner Ḫüsrev başın fāş
Ne el ḳalsun teninde ne ayaḳ baş

2536 Çü ben ḳulluġuña baġlayavan bil
Ḳıyam Sāsānīler[393] toḫmına bir bil

2537 Çü Behrām'uñ sözin işitdi Ḫāḳān
Biraz fikrile göz ışıtdı Ḫāḳān

2538 Özi andan ṭolu endīşe oldı
Göñül endīşesi bir bīşe oldı

2539 Ḳıġırdı anları kim ululardı
Söz eydici vü yüzi şululardı

2540 Eyitdi anlara Behrām'uñ işin
Açuban ḳamu gizlenmiş saġışın

[89b] 2541 Cevāb işitdi şöyle ululardan
Ḫışımlardan ol [u] ḫoş ḫūlulardan

2542 Ki bu iş ḫorısa düşvārdur hem
Ki Sāsān toḫmı dünyādan ola kem

[392] Yazmada Īrānu yazılmış.
[393] Yazmada Sāsā bütler yazılmış.

2543 Velīkin çün diyen Behrām-ı yeldür
Tamām olur ki işi bī- ḫayāldür

2544 Bunuñ Īrān'da çoḳdur sevgülü yār
Daḫı yarıcısı Ḫāḳān cihān-dār

2545 İşidüp Behrām'uñ göñli ḫoş oldı
İçi şāḏīlıġ u gülmekle ṭoldı

2546 Sözi baña getürdi pehlevānlar
Ki bulalar iki yigidi anlar

2547 Ki yaraşa ol ikiye ululıḳ
Emek görici bulmaduḳ ululıḳ

2548 Bir ulu Çīn'de vardı adı Çīnūy[394]
Daḫı bir erlik issi adı Zengūy[395]

2549 Ḳıġırdı anları Ḫāḳān-ı Çīnī
Virüp ṭonı delim altunlu çīnī

2550 Ol iki pehlevāna söyledi şāh
Ki savaşda ayıḳ oluñ ve āgāh

2551 Hemīşe gözleñüz Behrām'a hergiz
Özinden ıraḳ olmañ dāyimā siz

2552 Üründü suyı ḳoşdı anlara şāh
Ḳamu ad isleri hem işde āgāh

[394]Yazmada صَنوي yazılmış.
[395] Yazmada rengu yazılmış.

2553 Buyurdı çaldılar Behrām kūsī
Güneş olmışdı tozdan ābnūsī[396]

2554 Ulu şāh çünki āgāh oldı bildi
Ki çıḳdı bīşeden ḳodı gönüldi

2555 Getürdi suyı Behrām āşikāra
Ki gögüñ nūrı tozdan oldı ḳara

[90a] 2556 Didi Ḫarrād-ı Berzīn'e cihān-dār
Ki yaraḳlan yüri Çīn şāhına var

2557 Bilü issi bu Īrān'da ṭapuñdur
Söz añlayıcı nīrānda ṭapuñdur

2558 Çü Çīn yolına girdi armaġanla
Gehī şāḏīyile gehī fiġānla

2559 Çü Ḫāḳān işigine irdi özi
Gözetdi er ki bilür ola sözi

2560 Anuñçun kim diye Ḫāḳān-ı şāha
Ol Īrān'dan bir ulu bārgāha

2561 İrişmişdür bir ilçi varısa yol
Girüben şāha ḳarşu yir öpe ol

2562 Çü bildi geldüñüz Ḫāḳān şehinşāh
Buyurdı açdılar yolı hemān-gāh

2563 Çü ḳāṣıd[397] vardı yaḳın gördi ḳapu
Dilini ḳısa dutup ḳıldı ṭapu

[396] Flemming enbūsī şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 381).
[397] Yazmada ḳāṣīd yazılmış.

2564 Didi şāhdan ḳaçan kim buyruḳ ola
Sözile bu ḳulınuñ dili ṭola

2565 Eyit Şīrīn sözile göñlümüz ḳap
Sözüñ dinmişi iç ü dinmedük ḳap

2566 Yaratġan özine öñ āferīn ol
Eyitdi baña gitdi āferīn ol

2567 Ki ḳara yir ü rūşen gök yaratdı
Ṭonuḳ tende ol aydın ög yaratdı

2568 Direksüz çarḫ-ı gerdān eyleyen ol
Bulımaz nitelik buyruġına yol

2569 Virendür bize taḫt u şāhlıġ u tāc
Dutandur bizi yalıncaġ u muḥtāc

2570 Ne bunda var ġaraż ne anda var kīn
Ki birin bay dutar u birin elgin

[90b] 2571 Nedür maḳṣūd [u] dilek bu aradan
Gişi bilmez meger girü yaradan

2572 Ḫışımdur şimdi saña şāh-ı Īrān
Senüñdür Ḫüsrev-i Īrān u Nīrān

2573 Bilürsin iy ulularaolur ḳan[398]
Ki anasınuñ atasıdı Ḫāḳān

2574 Çalap'dan āferīn olsun ṭapuña
Ulular başları ḳosun ḳapuña

[398] Flemming ulular olur kaçan şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 383).

2575 Sözi söylerdi ol diñlerdi Ḫāḳān
Eyitdi iy bilü issi suḫan-dān

2576 Senüñ gibi daḫı Īrān'da varsa
Ne baḫtulu kim aña şehriyārsa

2577 Buyurdı düzdiler bir yir aña tīz
Yaḳın oturdı vü oldı şeker-rīz

2578 Buyurdı armaġanlarını Ḫarrād
Sımarlardı ḫazīne-dārına şāḏ

2579 Aña uçmaḳ gibi düzdi bir odaḳ
İdi ṭonlar ḳızıl u saru vü aḳ

2580 Özi ʿişretde ḫūnda avda mādām
Bile Ḫāḳānıla dutardı ārām

2581 Meger Ḫāḳān ḫalvetde buldı özi
Aña küstāḫ didi işbu sözi

2582 Ki bu Behrām-ı Çūbīn beḏ-güherdür[399]
Yavuz endīşelü dīvden biterdür

2583 Cihān görmişlere ṣatar ṭavara
Ki[400] ol bir hīçe degmez āşikāra

2584 Anı tāc issi ol Hürmüz getürdi
Ulu ḳıymetde Keyvān'a yitürdi

2585 Belürmezdi cihānda hergiz adı
Cihānda ḫāṣıl oldı hep murādı

[399] Yazmada bez-güherdür yazılmış.
[400] Yazmada ya yazılmış.

[91a] 2586 Ṭapuñ ḳıla aña çoḳ dürlü iḥsān
Soñ ucı ol sıya ʿahdıla peymān

2587 Ki sıdı şāh-ı Īrān'ıla öñdin
Ne ṭoġrulıḳ var özinde vü ne dīn

2588 Viribirseñ dutup Pervīz-i Şāha
İrürdüñ Ḫüsrev'üñ başını māha

2589 Senüñ olur pes andan Çīn ü Īrān
Bir olsun Ḫüsrev-i Pervīz [u] Ḫāḳān

2590 Ḳaḳıdı Ḫāḳān diñleyü bu sözi
Ḳarardı ḳaḳımaḳdan iki gözi

2591 Aña didi bu sözi ayruḳ açma
Yüzüñ suyını saḳın yire saçma

2592 Degülven andı vü ḳavli ṣınuban
Ḳavül sıyana ṭopraḳ olur[401] kefen

2593 Çü sözi diñledi Ḫarrād-ı Berzīn
Didi gendüye kim ne söyle ne dīn

2594 Çü Ḫāḳān'dan ümīḏi kesdi Ḫarrād
Bu gez Ḫatun'a uydı göñline şāḏ

2595 Ḳoca varıdı Türk adı Ḳulundı
Ki Türk içinde yoḳsul [u] zebūnıdı

2596 Ki geydügi anuñ kürkidi gey ḫām
Yidügi keşk [u] ṭaruyıdı mādām

[401] Yazmada yil kefen sen yazılmış.

2597 Gişi viribidi oḳudı anı
Oturdı yanına didi ḫuvvānī

2598 Direm virdi aña altun u dīnār
Eyü ṭon virdi vü çoḳ dürlü ṭavar

2599 Bu gez başladı söyler kedḫüḏāya
Ki ne rāyıla yaḳışa sarāya

2600 Didi Ḫarrād-ı Berzīn özine pīr
Ki sen yazıcı uşlu bilgesin bir

[91b] 2601 Eger otacılıḳdan bileyidüñ
Aduñı elde bellü ḳılayıduñ

2602 Olayduñ Ḫatun'uñ başına bir tāc
Ki ḳızı ṣayru oldı ota muḥtāc

2603 Aña didi otacılıḳ bilürven
Diriseñ ol işi daḫı ḳılurvan

2604 Segirdü ketḫüḏā Ḫatun'a irdi
Ḫaber otacı geldi diyü virdi

2605 Aña Ḫatun eyitdi şāḏ[402] ol sen
Getürgil kim sözüñden şāḏīven ben

2606 Gelüp Ḫarrād-ı Berzīn'e didi pīr
Ki bu rāzuñı hergiz bilmesün bir

2607 Var aña aduñı bildürme hergiz
Otacılıḳda olma süst [ü] ʿāciz

[402] Yazmada şah yazılmış.

2608 Revān Ḫatun'a vardı çāre issi
Anuñ sayrusı gördi baġrın ıssı

2609 Buyurdı nār suyını buldılar tīz
Daḫı su teresin ol yār-ı Pervīz

[92a] 2610 Yidi günde soġuldı ol nigārīn
Özi ḫoş itdi Ḫatun rūzigārın

2611 Getürdi ḳatına bir bedre altun
Daḫı altunlu bizden biş ḫatun

2612 Aña didi bu rāzı al bizden
Daḫı istek dirīġ olmaya[403] sizden

2613 Didi Ḫarrād aña Ḫatun buyursun
Gerek olduḳda alam şimdi dursun

2614 İrişdi Merv'e Behrām ol yañadın
Düzüben suyı sürüp yol oñadın

2615 Gişi Ḫāḳān'a ıydı Türk [ü] Çīnden
Ḳomañ kimse yıġuñ Īrān zemīnden

2616 Ki Ḫüsrev olmaya bu işden āgāh
Varavuz iline suyıla nā-gāh

2617 Ḳıġırdıcı çaġırdı kimse hergiz
Mühürsüz başmasun Īrān'a hīç iz

2618 Giderse ṭar idem aña Çīn ilin
İki pāre ḳılam ḳılıçla bilin

[403] Yazmada olamaya yazılmış.

2619 Durup Ḫarrād-ı[404] Berzīn anda üç ay
Ne yoḳsul bildi rāzını ne bay

2620 [Ḳulunı] oḳudı göñli iñen[405] ṭar
Buyurdı [ki] otur iy pīr-i hūş-yār

2621 Eyitdi aña iy pīr-i ser-efrāz
Ki yoḳdur bir göñül dünyāda bī-rāz

2622 Ṭonuñ kürk [ü] yidügüñ arpa ṭaru
Direrisin Çīn'de her ḳapuya varu

2623 Bu gez yigün güvāriş[406] oldı biryān
Ṭonuñ var uş degülsin zār u giryān

2624 Çü şimdi geçdi ʿömrüñden yaḳın yüz
Delim dün gün görüpsin ṭaġ u hem düz

[92b] 2625 Bir iş vardur velīkin ḳorḳulu gey
Yā baḫt ola veyā ṭoprāḳ saña pey

2626 Ḳılam Ḫāḳān-ı Çīn'den mühri ḫāṣıl
Segirdü git ive menzil be-menzil

2627 Gerek Behrām-ı Çūbīn'e varasın
Biraz gün Merv'üñ içinde durasın

2628 Ḳara kürküñ geyüben dutasın yol
Götürgil bir bıçaġı hey revān ol

[404] Yazmada Farrāḏ-ı Berzīn yazılmış.
[405] Güneş igen şeklinde okumuş (Güneş, 2010: 531).
[406] Flemming güvāniş(?) şeklinde okumuş ((Flemming, 1974: 385).

2629 Gözet behrām-ı rūzı tā ki Behrām
Dutar ol güni gey meşʾūm bed-rām

2630 Delimden bilürin ol gün yaluñuz
Oturur kimseye göstermedin yüz

2631 Gerekmez otura cemʿ ile ol gün
Geyür Çīnī ḥarīri alı gülgūn

2632 Eyit Ḫatun ḳızından bir ḫaber var
Gerek diyem ki işitmeye deyyār

2633 Hemān yiñüñde yalın bıçaġı cüst
Dut u yaḳın varıcaḳ olmaġıl süst

2634 Eyit çün varasın Behrām'a yaḳın
Ki Ḫatun ḳızı didi rāzı saḳın

2635 Ḳulaġına eyit gizlü bu sözi
Me-bāḏā işide deyyāruñ özi

2636 Diyicek saña kim ne rāz-durur ol
İve Behrām'a yaḳış tīz ü cüst ol

2637 Anuñ ur göbegine zaḫmı birḳaç
Sen andan yol bul u göçe gör [ü] ḳaç

2638 Ne gişi kim işide ünin anuñ
Segirde atlarına pehlevānuñ

2639 Bir döşek ḳova gide bir genc
Saña hīç kimseden irişmeye renc

[93a] 2640 Saña olmaya ol dem kimse meşġūl
Ḳamusın azıdasın şöyle kim ġūl

2641 Ölümden ḳurtılursañ sen iy fānī
Bahā virüp ṣatun alduñ cihānı

2642 Saña Pervīz-i şāh bir şehir vire
Seni ayruḳ bu baḫtuñ nite yire

2643 Ölürseñ yaşaduñ çoḳ görüben gün
Eyü yavuz görüpsin yas u dügün

2644 Ol uṣluya Ḳulun dönüp didi kim
Gerekmez baña yol gösterdici kem

2645 Benüm ʿömrüm irişdi şimdi yüze
Cānum ḳayġu suyında nice yüze

2646 Saña olsun fidā cānum tenüm hem
Ki dutansın elüm eylükle her-dem

2647 Çü işitdi bu sözi bilge Ḫarrāḏ
Segirdü vardı Ḫatun ḳatına şāḏ

2648 Aña didi ki dilek günidür bu
Dilek budur i Çīn ilinüñ Bānū

2649 Dutulmışdur benüm nökerlerüm uş
Yürer ger ayaġumı ḳılasın boş

2650 Eger alıvirürseñ mühr-i Ḫāḳān
Sen eyle bil bağışlarsın baña cān

2651 Aña Ḫatun didi esrük uyır şāh
Meger balçıḳ ḳoyam mührine nā-gāh

2652 Mühür balçıġını Ḫarrād-ı Berzīn
Virüp Ḫāḳān'a vardı Bānū-yı Çīn

2653 Ḳodı balçıġını yüzük ḳaşına
İletdi virdi uşlular başına

2654 Aña çoḳ alḳış itdi yazıcı er
Ḳuluna virdi mühri ol hünerver

[93b] 2655 Ḳulun ol mühri aldı vü gönüldi
Keşān'dan Merv'e özi ʿazm ḳıldı

2656 Gelüp durdı olınca gün ki Behrām
Görürdi şūm adı Rūz-ı Behrām

2657 Yaluñuz bir ḳulılaydı cihān-dār
Ḳatında alma ayva vardı hem nār

2658 Ḳulun dergāhına vardı yaluñuz
Didi ḳapucısına ki'y ziyānsuz

2659 Ḫaber viribiçün Ḫāḳān ḳızından
Ne savaşçı gişi ne pehlevāndan

2660 Ḳulaġuma eyitdi gizlü özi
Gerek eydem işide şāh bu sözi

2661 Anuñçun kim sevinmekdendür ayru
Daḫı yüklüdür özi ḳatı şayru

2662 Eger destūr olursa şāha irem
Getürdügüm sözi ben şāha virem

2663 Segirdü ḳapucı Behrām'a vardı
Didi ol sözi[ni] şöyle ki vardı

2664 Didi Behrām aña kim getür sen
Yüzini ḳapudan tā ki görem ben

2665 Ḳulun ḳapu yaruġına ḳodı baş
Diler kim Behrām özine ura baş

2666 Çü gördi bir ḳocadı rāz [u] hem süst
Bitüñ varısa vir didi baña cüst

2667 Ḳulun didi ḫaberdür iy cihān-dār
Gerekmez senden artuḳ bile deyyār

2668 Aña didi eyitgil iy yigāne
Ḳulaġuma sözüñi bī- bahāne

2669 Ḳulun vardı bıçaġıla yiñinde
Çü Behrām yüzini gördi öñinde

[94a] 2670 Egildi kim ḳulaġına diye rāz
Anı deşneyle urdı ol ḥīle-sāz

2671 Didi Behrām yil oldum ben iy āh
Segirdü geldiler baḳariken şāh

2672 Eyitdi kim dutuñ şol pīri ḳanı
Disün kim kim viribimişdür anı

2673 Ne gişi kim sarāy içinde vardı
Segirdü ol ḳoca ḳatına vardı

2674 Dögerleridi aġız açmazıdı
Saḳınup rāz aġaçdan ḳaçamazdı

2675 Ayaġıyla eli sınınca anı
Dögerleridi aḳardı çevre ḳanı

2676 Pes andan geldiler Behrām'a hep zār
Ḳamu ḳayġulu cāndan cümle bīzār

2677 Hemān-dem ḳız ḳarındaşı irişdi
Saçın yolmaġa başından dürişdi

[94b] 2678 Dizine ḳodı ḫaste başı zār ol
Ḳılurdı gendüziyle kār u zār ol

2679 Diridi kim ṭapuñ ḳılsaydı cevlān
Ḳaçardı bīşe ḳoyup irkek aṣlan

2680 Cihānuñ diregin kim yıḳdı şimdi
Ḳulavuz bu yavuza kimdür imdi

2681 Elā iy sanlu sular sayıcı er
Cihān dutıcı ḳorḳusuz hünerver

2682 Elā iy gölgelü ḳaba aġaç hay
Seni kim aḳtarup virdi baña vāy

2683 ʿAceb ne ḳorḳusuz ḳıydı bu şāha
Ne ẓālimdür bıraġan cānum āha

2684 Benüm baġruma kim urdı bugün baş
Kim ayırdı bugün benden ḳarındaş

2685 Diridüm saña dāyim iy ḳarındaş
Vefā cāmına urma durmadın ṭaş

2686 Ki ger Sāsān ṣoyından ḳalsa bir ḳız
Özine tāc ura taḫt üzere iz

2687 Anı ḳoyup ayruġa ṭapmaya Īrān
Eger yüz gez ḳılursa yaġı vīrān

2688 Benüm ögütlerüm dutmadı ṭapuñ
Dirīġā ki yıḳıldı yüce ḳapuñ

2689 Delim zārī vü alnuḳluḳda Behrām
Didi iy cāna [vü] göñlüme ārām

2690 Ögüdüñ derdüme dermān olupdı
Velīkin başum ölçüsi ṭolupdı

2691 Baña hergiz ögüdüñ ḳıymazıdı
Çü ḳulaġuma şeyṭān ḳoymazıdı

2692 Naṣībüm buyıdı ancaḳ cihāndan
Gönüldüm ayrulup erden cihāndan

[95a] 2693 Tamām oldı ger dāḏ u [ger] bī-dāḏ
Daḫı geçmiş işi ḳılma bugün yāḏ

2694 Siz imdi yönüñüz Tañrı'ya dutuñ
Delim eylügile yavuzı utuñ

2695 Ḳamuñuz Ḫüsrev-i Perv̄īz'e varuñ
Ḳul oluñ işigine şehriyāruñ

2696 Baġışlarsa suçuñuz Ḫüsrev-i şāh
Siz aña diñüz ancaḳ güneş ü māh

2697 Ḳıluñ Īrān-zemīnde baña daḫme
Çü cānum uġramışdur ḳatı zaḫme

2698 Buyurdı kim gele yazıcı yaḳın
Ḳara ala ḳıla ol kāġıd aḳın

2699 Yaza bir nāme Ḫāḳān özine ol
Uyuban anda Çūbīn sözine ol

2700 Didi Ḫāḳān-ı şāha gitdi Behrām
Delim zārī vü ḫorile nā-kām[407]

2701 Pes andan virdi ḳız ḳardaşına ögüt
Teni ditrerdi şol resme ki sögüt

2702 Ḳarındaşı yüzine yüz ḳoyup ḳan
İki gözi ṭolu virdi Ḫaḳ'a cān

2703 Anuñçun ḳamu aġlaşdı gören zār
Göñül ḳayġulu cāndan cümle bīzār

2704 Gözinden ḳan döküp ḳardaşı feryāḏ
İderdi vü ḳılurdı sözlerin yāḏ

2705 Anuñ derdinden olmışıdı gey teng[408]
Gümişden düzdi bir tābūt aña neng

[407] Yazmada nā-gāh yazılmıştır.
[408] Yazmada reng yazılmış.

2706 Ṭonatdı dürlü aṭlasla tenin ol
Kefen geydürdi yāḳūt cevşenin ol

2707 Gül-ābıla tenine dökdi kāfūr
Ecel cāmından olmışıdı maḫmūr

[95b] 2708 Budur fānī sarāyuñ işleri hem
Çü bilürsin ki ḳalmazsın yime ġam

2709 Cihānı gör ki Behrām'a ne ḳıldı
Nedür Behrām eyit Sām'a ne ḳıldı

2710 Ne ḳıldı anlara sen ne umasın
Ki eylükden bugün gözüñ yumasın

2711 Elüñ baġlanmadın bu ḳayġuñı yi
Ne kāhilsin küyerem saña düni

2712 Girü ḳalan senüñ neñdür ḫaber vir
Yidürmezseñ soñucı düşmenüñ yir

2713 Çü sulṭān-ı seḥer taḫtına bindi
Ṣuyına zengīnüñ Rūmī depindi

ḪÜSREV ʿATEBE GİÇÜP OTURURKEN PEYK GELÜP

2714 Eyü fālıdı ol gün yaḫtulu baḫt
Urulmış Ḫüsrev'içün Ḫüsrev-i taḫt

2715 Düzülmiş her bucaḳda bir şehāne
Çeküben hem birinde bir yegāne

2716 Bezenmiş Ḫüsrev'ile Ḫüsrev-i taḫt
Yigit ṭāliʿlü sulṭān-ı cüvān-baḫt

2717 İki yanında ol sulṭānı taḫtuñ
Oturmış ḳulları ol nīk-baḫtuñ[409]

2718 Dürerler ḳamunuñ altun ḳuşaġı
Güher ṭonlu irisi vü uvaġı

2719 Aġız açmazdı söze anda deyyār
Diyeydüñ ḳullar olmış naḳş-ı dīvār

2720 Dirildi ḥācib-i cāndār u destūr
Ḳapudan oldı ḫāṣa ʿāma destūr

2721 Çü devlet ḳapusı açıldı ṭañla
Sevinü peyk girdi zeng ü çañla

[96a] 2722 Yir öpdi didi şāha şāḏumān ol
Hemīşe şehriyār u kāmrān ol

2723 Sen altun ferlü tāzī atlara bin
Ki bindi aġaç ata Behrām Çūbīn

2724 Bu ṭaş baġrından eyyāmuñ şehinşāh
Meṣel Behrām içün urdı hemān-gāh

2725 Çü virdi devletümüz budaġı yār
Ḳarardı ayı Çūbīn'üñ ḳılup zār

2726 Degül Behrām eger Behrāmısa Gūr
Cihāndan behresidür ṣoñ ucı gūr

2727 Cihānda tā cihān yārı olupdı
Cihānuñ ol cihān-dārı olupdı

[409] Yazmada nīk u baḫtuñ yazılmış.

2728 Ḳanı ol arslan yüreklü server
Ki ḳarşusına durmazdı ġażanfer

2729 Ḳanı tīġ ki od urduñ cihāna
Ṭabanca hem Direfş-i Kāviyān'a

2730 Cihān olsa ne var Behrām-ı Gūrī
Göresin bunda yüz Behrām-ı gūrı

[96b] 2731 Çü Ḫüsrev söyledi vü diñledi sü
Ulular gözlerinden dökdiler ṣu

2732 Egerçi düşmenidi oldı ol şāḏ
Anuñ ḳayġularından oldı āzāḏ

2733 Ki düşmen ṣoñına ʿömr olsa bir dem
Degül uṣlu gişi ḳatında ol kem

2734 Velīkin rūzigār işine özi
Delim ḳayġurdı ḳan yaş dökdi gözi

2735 İnüp taḫtından ḳayġurdı ol gün
Aḳıtdı gözlerinden yaşı Gülgūn

2736 Yidi üç gün ḳayu kim oldı Behrām
Ne taḫta bindi ve ne dutdı ārām

2737 Çü gün dördüncisi ʿişret düzetdi
Güzeller gözlerini ḫoş gözetdi

2738 Eli bağışlamaġa başladı tā
Delim gevherden aldı bir ṣüreyyā

2739 Çü sāḳī nūşı esrük ḳıldı şāhı
Añup Şīrīn'i göge çıḳdı āhı

2740 Buyurdı Bārbeḏ özini oḳuñ
Ḳopuz [u] sāzıla ḳayġuyı doḳuñ

2741 İrişdi Bārbeḏ bülbülce öte
Elinde ṣu gibi ḳopuzı duta

2742 Üründi ḳıldı yüz destāndan üstāḏ
Otuz laḥnı ki ġam gibi ḳılur şāḏ

2743 Ol otuz onıla yaḳdı cihānı
Gehī virdi göñül geh aldı cānı

2744 Eyitdi sözlerini Bārbeḏ bih
Şehinşāh aña yüz gez didi kim zih

2745 Çün ay gerdūn yaḳasından yüz açdı
Güneş ḳarañulıḳ içine ḳaçdı

ṢIFAT-I ŞEB

[97a] 2746 Şebistāna gönüldi yine Ḫüsrev
Aña ṭarıdı Şīrīn hicrile ev

2747 Çü Şīrīn'den açardı bir ḥikāyet
Ḳılurdı Meryem acıdan şikāyet

2748 Şāh esrükdi oturmış ḳarşu Meryem
Aña ʿĪsā demin oḳurdı her dem

2749 Ki Şīrīn gerçi güldi benden ayru
Ki olmayam anuñ ʿışḳıla ṣayru

2750 Velīkin özi düşmen kām olupdur
Benümçün dünyede beḏ-nām olupdur

2751 Çün ben ḫoş dutam aġırlayam anı
Revādur senden incinmezse cānı

2752 Gişi ṣal[410] [anı] bu ḳaṣra getürsün
Bile ḳulluḳçılaruñla otursun

2753 Aña baḳmaya ger baḳarsa özüm
Oda yansun cihān görici gözüm

2754 Cevābın didi Meryem k'iy cihān-dār
Muḫālif olmaya ḥükmüñe deyyār

2755 Ḳaravaşuñ saña boyun virüpdür
Eyit emrüñe ʿāṣī kim görüpdür

2756 Çün sen bī-renc ḥelvā bulduñ ıssı
Sovuḳ birinç istemegüñ[411] ne aṣṣı

2757 Eger ḥelvā gibi olursa Şīrīn
Boġazda olasıdur acı şīrīn

2758 Yi ḫurmā bu dütünden saña ne sūḏ
Ki gey şīrīn olur ḥelvā-yı bī-dūḏ

2759 Baña bir cāḏūyı hem-dem ḳılasın
Beni ġamgīn anı ḫurrem ḳılasın

[97b] 2760 Biñ efsūn bilür artuḳ ez-ber ol ay
Birin ger ilerü duta baña vāy

[410] Yazmada hal yazılmış.
[411] Yazmada istemüñ yazılmış.

2761 Seni aldayuban benden ayura
Ki Şīrīn şāḏ ola Meryem ḳayura

2762 Anuñ efsūnların ben gey bilürem
Anuñçun işüme çāre ḳıluram

2763 Çoḳ ʿavrat var bilimez elliden yüz
ʿUṭārid ḳor anuñ işigine yüz

2764 Delim ʿavrat şu reyḥān saḳsısıdur
Ki ṭaşı görk ü içi çirkile pür

2765 Vefā ḳılmaz didi ol söz bilen tāt
Ne ʿavrat ne ḳılıç ne bindüġüñ at

2766 Erenler istediler çāre[yi] çoḳ
Vefā ʿavratda gördiler ki hīç yoḳ

2767 Vefā erlikdür ʿavratda ne ister
Çü ʿavrat didüñ anda mihr göster

2768 Göñül baġlamaġıl bu bī-vefāya
Ki andan uġramışvan çoḳ cefāya

2769 Çekerseñ ġayreti pür-derd olasın
Yoġısa ġayretüñ nā-merd olasın

2770 Biri yaluñuz ol kim şāḏ olasın
Daḫı sūsen gibi āzāḏ olasın

2771 Bu tāc-ı Ḳayṣer ü taḫt-ı şehinşāh
Ki ger Şīrīn gele bu ile nā-gāh

2772 Bıraġam boynuma müşkīn bir urġan
Asam cevrüñden özümi virem cān

2773 Yig oldur kim [ol] ovada otura[412]
ʿİmāret yire bayḳuş kim getüre

2774 Yaḳın bildi çü işitdi bu sözi
Ki işile barışmaz hīç iş özi

[98a] 2775 Sözini bir yañadın daḫı dirdi
Anı oḫşarıdı vü ṣabr iderdi

2776 Hemīşe Ḫüsrev'e varurdı naḳḳāş
Ḫaber uġurlayın virdi degül fāş

2777 Cevābın hem uġurlayın virürdi
Ne ol bunı ne bu anı görürdi

ḪÜSREV NAḲḲĀŞ GÖNDÜRÜP GELÜP ŞĪRĪN ALUP ḪÜSREV'İ GİTDÜGİ…

2778 Didi yalvaru bir gün Şāvūr'a şāh
Ki Şīrīnsüz nice bir ḳılayın āh

2779 Getür bir burca sen ol ayı penhān
Dutayın gizlü tende nite kim cān

2780 Ṣalāḥ-ı devletiçün aña raġbet
Ki eydürven ḫod andan yig ne devlet

2781 Ki ḳorḳarvan döyemez[413] Meryem aña
İş iderven işiden bata ṭaña

[412] Yazmada oturam yazılmış.
[413] Flemming doyamaz şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 392).

2782 Virür ʿĪsā gibi özini dāra
Bu işi görürin uş āşikāra

2783 Pes ol yigrek ki ol ayıla her bār
Uġurlayın irişevüz perīvār

2784 Uġurlayın ḳılalum ʿışḳ-bāzī
Ḳış içine dutalum yiñi yazı

2785 Boyun dutdı şehüñ ḥükmine naḳḳāş
Ki naḳş-ı çīnī saña baġlayam fāş

2786 İrişdi ḳaṣra deryā gibi pür-cūş
Ki ola mevci anuñ cümlesi nūş

2787 Ḥikāyet ḳıldı Şīrīn'e ser-āġāz
Ki vaḳitdür ḳılursañ devlete nāz

2788 Şehüñ Raḫşı seni avlamaġa tīz
Velī Meryem'den anı iy şeker-rīz

[98b] 2789 Anuñçun Meryem'üñ göñlini şanur
Ki Ḳayṣer özi ʿahdından utanur

2790 Gel imdi biz ikimüz ʿazm idelüm
Şehüñ müşkūsı yolınca gidelüm

2791 Uġurlayın şehile eyle ʿişret
Ola kim düşmenüñden döne devlet

2792 Yaluñuz oturan büt boş giden māh
Özinden boş yaluñuz yaʿnī bī-şāh

2793 Ḳaḳıyup[414] Şāvūr'a ḳarşu ḳıldı feryāḏ
Ki özüñden utan iy Tañrı'dan yāḏ

2794 Dimāġum ḫaste oldı sözüñi kes
Uzatma kim baş aġrıtmaġısa bes

2795 Senüñ inṣāfuña ben ḳaçan irdüm
Yoḳ inṣāfuñ ben uş inṣāf virdüm

2796 Bu işden Ḥaḳ seni ıraḳ dutsun
Bu utdan yüzüñi hem aḳ dutsun

2797 Çıḳarduñ sen beni mülk-i cihāndan
Çıḳarayın dirsin şimdi cāndan

2798 Güherven ben nice kāsid olavan
Degülven yıl oḳımadın yileven yılavan

2799 Gelincük gibiven bu ṭaş içinde
Ki alçudan düzer naḳḳāş-ı Çīn'de

2800 Kireçden ḳız şebistāna yaramaz
Çiçek mūm olsa būstāna yaramaz

2801 Didüm bir gişiye cān u cihāndur
Cihānı aldı bu gez ḳaṣdı cāndur

2802 Ḳażāyı gör yavuz kim geldi başa
Diken ḳoydı içümdeki bu başa

2803 Dirim derdüm küllī dikende ḳaldum
Uşa vardum işümi yile ṣaldum

[414] Yazmada ḳaḳıyup yazılmış.

[99a] 2804 Ben itdüm baña kime ḳaḳıyayın
Yañıldum ben suçı kime ḳoyayın

2805 Dil odı alıcaḳ aġız göyünmez
Su diyicek içüñ odı söyünmez

2806 Terāzū eyleyüp düzdi iki baş
Biri altun çeker biri cev ü ṭaş

2807 Terāzū kim bizi vezn itdi Ḫüsrev
Yaluñuz bir başı var u ṭolu cev

2808 Çü bir ḥavżа suyı ısladurıdım[415]
Deñize girene uṣlu diyen kim

2809 Çü ayru yaraşuram ol ṭapudan
Ne lāzım içerü düşmek ḳuyudan

2810 Ne dirsin bir göñül şöyle perīşān
Nite bir ejdehāya ola mihmān

2811 Göresin niçe gez bu yire düşdüm
Göñül yāḳara baġrı yire düşdüm

2812 Viribimiş degül ol bī-vefā ḫām
Selām-ı ḫuşk veyāḫud tāze peyġām

[99b] 2813 Baña bu ḳaṣr içinden ṭaşra çıḳmaḳ
Yaramaz varasam[416] yirise uçmaḳ

2814 Degül Ḫüsrev ki Keyḫüsrev'se ol şāh
Üşenmez pençesinden hīç anuñ māh

[415] Yazmada ısladur eyrim yazılmış.
[416] Yazmada varasum yazılmış.

2815 Eger baña ḳaḳıyuban ınıġa
Ḳaḳıyam ki döke cevşen sınıġa

2816 Diyem kirpügüme k’iy Saʿd-ı Vaḳḳāṣ
Bir oḳ ur ki ola atı raḳḳāṣ

2817 Iyam zülfümi tā aḳına aḳa
Bir ipi ṣabrınuñ boynına daḳa

2818 Ḫayālüme buyuram nā-gehānı
Bu yire viribiye nā-gāh anı

2819 Degülven ḳuş ki gişi dutabile
Yā her ṭoġan baña ḳaynaġın ile

2820 Bilüsüzlügile düşdüm duzaġa
Bilüle ḳurtılam ḳonam budaġa

2821 Yiriyse Ḫüsrev’üñ büt-ḫāne-i Çīn
Degül çoraḳda hergiz şehd ü şīrīn

2822 Eger yügrükise şeb rengi Şeb-dīz
Segirdiminde Gülgūn daḫı gey tīz

2823 Şeker ḳarġusını dikdiyse Meryem
Benüm ḫurmāmı Meryem dikmedi hem

2824 Ger eydürse benem tāc issi ḫatun
Beni Ḳayṣer özi almadı ṣatun

2825 Bu acıdan düşüpdür cānuma cūş
Ki Şīrīn cān çeker Meryem ḳılur nūş

2826 Bir incü isteyen suya boġuldı
Daḫı bir sirke ṣoran bal buldı

2827 Degüldüm ʿāṣıḳ oldıysa taḳdīr
Peşīmānem ḫaṭā ḳıldum ne tedbīr

[100a] 2828 Göñül ol yig ki hīç baḳmaya aña
Bir ite baḳa vü baḳmaya [b]aña

2829 Beni ṭoġurmasa ya[417] ṭoġurınca
İte virseydi [anam] ud[418] urınca

2830 Gel egri oturup ṭoġru diyeyin
Nice bu ayrulıḳdan ġam yiyeyin

2831 Nice ḫor oldı işbu yolda özüm
Nice ḳarardı degme yirde gözüm

2832 Benümle ḳıldı şāh ol resme cengi
Ki ṣulḥuñ ḳılmadı arada rengi

2833 Ṭapu ḳılmaḳdan aña uş egildüm
Çeküp ḳayġuları yükin büküldüm

2834 Göñül efsūn oḳımaḳla utan kim
Evüñ uġrısını yāḫūḏ dutan kim

2835 Ḳamu yirlerde uġrılar olur yāḏ
Ev uġrısı elinden āh u feryāḏ

2836 Gicir başum elüm degmez ki uram
Ferāġatla başuma dırnaḳ uram

[417] Yazmada ne yazılmış.
[418] Yazmada ite virse nida oda urınca yazılmış.

2837 Dilüm ḫoḏ ṭolu zaḫm andan olupdur
Ki andan nice dil zaḫmın bulupdur

2838 Bir er ger baña olmazısa dil-dār
Beni kim sevdi tā kim seve ol yār

2839 Beni ḳo aġlayayın işbu gün sen
Anası ölmişe ögretme şīven

2840 Benüm sevgüm ḳoḳusı yoḳdur anda
Ġuṣṣam bir ḳılca dutmaz hīç cānda

2841 Yürek oynardı bildüm çarḫ-ı ġaddār
Ziyāna uġradıysa çār u nā-çār

2842 Delim gez sınamışvan ben nişānda
Yürek oynayan er olur ziyānda

[100b] 2843 Gözüm oynar bu gez iy vāh ne göre
Ne göre girü bi'smi'llāh ne göre

2844 Ḳara ṭopraġa dökmek yig bahārı[419]
Ḫazān yili dökilür berk ü bārı

2845 Dutılmaḳ yigrek av itine avda
Aña gülince işi sözde sevdā

2846 Erenler kim deñizden tuz ḳoparur
Ḫaber gendü ayaġıla aparur

2847 Iraḳ oldumsa mālumdan ilümden
Degülven bağlu ḳolumdan bilümden

[419] Yazmada bahāyı yazılmış.

2848 Dutılmaz ḥükme hergiz iki bünyāḏ
Ṭamaʿ suz bir ü birisin āzād

2849 Pes andan incüye mühr urdı şekker
Gül-āb-ı şekkerile didi dil-ber

2850 Ki şāh ger diye kim anı severven
Eyit kim aldamaġını ḳovarvan

2851 Veger eydürse Şīrīn'e açam yüz
Eyit kim Meryem orucıyıla düz

2852 Dise Şīrīn'i bu göñlüm unıtmaz
Eyit[420] ḥelvāya esrük raġbet itmez

2853 Dirise dudaġın öpmek yiter iş
Eyit aġuzuñdan ıraḳ bilme diş

2854 Dirise ḳuçavan ol müşk-i mūyı
Eyit kim var unıt işbu umuyı

2855 Viṣālı dirse anuñvan eyit sen
Ki aġzuñ dut veger ne söylerin ben

2856 Oḳurdı[421] birḳaç ol dil-ber fesāne
Arada nāz u küsü bī-kerān.a

2857 ʿİtābı gerçi gördi[422] şīşe ṭaşda
ʿAḳīḳı kesdi narḫı ol savaşda

[420] Yazmada eyt kim yazılmış.
[421] Yazmada aḳardı yazılmış.
[422] Flemming urdı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 396).

[101a] 2858 Çü Şāvūr'la savaşdı ol dil-ārām
Biraz göñli ḳayudan buldı ārām

2859 Añılcaḳ didi iy söz bilen üstāḏ
Sözüñ ḳayġulu göñüller ider şāḏ

2860 Eger bir gün şehe virseñ selāmı
Degür ol devlete benden peyāmı

2861 Ki Şīrīn eydür iy beḏ-mihr [ü] beḏ-ʿahd
Ḳanı ol ṣoḥbet-i Şīrīn çün şehd

2862 Ṣanur idüm ki benden dönmeyesin
Daḫı bir gülistāna ḳonmayasın

2863 Ḫaṭā ḳılduñ saña bu gez ṣanumı
Ki göñülden seversin düşmenümi

2864 Eyü devlet gibi yār olmayasın
Cihān gibi vefā-dār olmayasın

2865 Murāduñ gözlemekdür ancaḳ işüñ
Murāduñ gözlemek hem ḫoşdur işüñ

2866 Çü sen ancaḳ murāduñ gözleyesin
Nite ayruḳ murādın izleyesin

2867 Seni bāġa ḳoyınca ḳana ṭaldum
Çü yimişlendi bāġuñ ṭaşra ḳaldum

2868 Odundan[423] birgün ısınmadı[424] özüm
Dütünüñden evet kör oldı gözüm

[423] Yazmada adundan yazılmış.
[424] Yazmada ısıtma yazılmış.

2869 Cefā yitmez mi bünyāḏumı yıḳduñ
Çü bildüñ ad u san adumı yıḳduñ

2870 Benidüm saña yār u sen baña yār
Çü yāruñ var dutarsın özüm aġyār

2871 Çü rüsvāylıḳ ipin boynuma daḳduñ
Ḳıyışmaḳ[425] suyına ḳalḳan bıraḳduñ

2872 Beni öldürmege virdüñ berātı
Aḳıtduñ gözlerümden hem Furātı

[101b] 2873 Cānumdan ḳalan ancaḳ bir ramaḳdur
Kim eyde kim çıḳarmaḳ anı ḥaḳdur

2874 Ḳılıç urma yazuḳ Şīrīn'e bugün
Ki Rūm ilinde öñ ḳılduñdı dügün

2875 Beni hicrānıla rencūr idersin
Ḳaşum bulut gözüm yaġmur idersin

2876 İçümde ʿışḳ odından od yandı
Dirīġā ʿışḳ gördi oda yandı

2877 Ḳayuñ her ṭamaruma ṣardı bir mār
Sıdum her bir ḳıluñ dibinde bir ḫār

2878 Ne dünle uyḳu vü ne gündüz rāḥat
ʿİnāyet yoḳ evet bī-ḥadd cerāḥat

2879 ʿÖmür ḳısa nite ṣabr ideyin ben
Ayaḳ aḳsaḳ ne yire gideyin ben

[425] Yazmada ḳayışmaḳ yazılmış.

2880 Gözüm yaşıla āhumdan cehennem
Ola bir burḳaʿ[426] deñizler ola bir nem

2881 Yavuz olmaya aḥvāl sensüz
Ki böyledür[427] bildüñ bu ḥāli sensüz

2882 Gemi göz yaşına nice süreyin
Viṣālüñ isteyü nice durayın

2883 İşüm sensüz[428] bilürven kim yarımdur
Göñül n'olası oldı cāna yemdür

2884 Ki ṣabr [u] ʿışḳ arası gey dīvārdur
Degüldür ʿāşıḳ ol kim ṣabrı vardur

2885 Bu resme gerçi Şīrīn oldı rencūr
Şeh-i Ḫüsrev'den olsun renc ü ġamdur

2886 Çü Şīrīn oḳudı bu dāsitānı
Revān-ı Şāvūr öpdi āsitānı

2887 Bizüm[429] tedbīrümüzden rāyuñ artuḳ
Görürven şāḏīlıḳdan vāyuñ artuḳ

[102a] 2888 Ne kim dirseñ yirindedür sözüñ hep
Cefā vü cevr ü nāzuñ göñlüñe ṭap

2889 Pes andan ṣoñra çoḳ fikr eyleridi
Sözi dartubanın ḫarc eyleridi

[426] Yazmada birḳaʿ yazılmış.
[427] Yazmada beyledür yazılmış.
[428] Yazmada senden yazılmış.
[429] Yazmada bu yazılmış.

2890 Gerek sözi bilüye derc ḳılmaḳ
Çeküp altun pes andan ḫarc ḳılmaḳ

2891 Söz oḳdur degme yire atmaḳ olmaz
Kirişden çün çıḳa oḳ dutmaḳ olmaz

2892 Söz aġızda iken dutmaġa yarar
Ki aġızdan çıḳıcaḳ ṭaşı yarar

2893 Ḳızıl dil iy niçe başdan ḳara ḳan
Döküpdür saru yüze işit inan

2894 Cigerler oda yandı dilden el-ḥaḳ
Başın yile virür bir sözle aḥmaḳ

2895 Dil epsem olsa yindek[430] baş esendür
Çü bī-hūḏe uzana baş kesendür

2896 Çü bir vaṣfa olupdur dil ü ḫançer
ʿAceb mi ḫançerüñ kesdügi ḫançer

2897 Dile dañ yire mi didiler ad dil
Ki yaʿnī her neye kim uġrasañ dil

2898 Gücüñ yitdükçe ḳısa dut zebānı
Dilerseñ kim doḳunmaya ziyānı

2899 Uzansa ejdehādur kim uzanur
Delüdür ol kim ejdehā ḳazanur

2900 Begendiler sözüñ azın [u] özin
Ki ḳoyarlar aşa oranla tuzın

[430] Yazmada yazılmış. Flemming neydüñ şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 398).

2901 Ḳılıçdur dil bu söze hīç gümān yoḳ
Ki anuñ ḳorḳusından tende cān [yoḳ]

2902 Ḳılıç ḳından çıḳıcaḳ ṭaşı yarar
Dil aġızda iken ol işe yarar

[102b] 2903 Başa dil ṣordı kim māluñ nicedür
Ki yirüñ cümle aʿżādan yücedür

2904 Dile virdi cevābın baş özüñ
Nice dek dura vü çıḳmaya sözüñ

2905 Esenven hīç derdüm yoḳ rencüm
Ne aġrum var ne ṣayrum var ne sancum

2906 Veger bī-hūḍe söze başlayasın
Belā[ya] uġraduban ṭaşlayasın

2907 Dili her kim ḳısa dutarsa başı
Esen ola vü uzun ola yaşı

2908 Uzadan dilini ʿömrin ḳılur kem
Ögüt duta vü gör bu sözi muḥkem

2909 Dilüñ dut söyleme sen iy ḳarındaş
Ki dilden oldı uṣlular içi baş

2910 Gişide bir dil ü iki ḳulaḳdur
İşitse iki vü bir dise ḥaḳdur

2911 Çalab'uñ adı evvel olsa söze
Şekerden ṭatluraḳ görinür öze

2912 Çalap adıyla ḳılduḳ biz hem āġāz
Çalap kim yoḳdur aña yār u enbāz

2913 Kerīm ü lem-yezeldür lā-yezel ol
Ḫuḏāvend-i cihān u zü'l-celāl ol

2914 Ḳamu fānīdür [ü] bāḳī duran ol
Cihāna 'ışḳıla revnaḳ viren ol

2915 Çü Şāvūr [u] Şīrīn ḳıṣṣasını dün
İşitdüñ diñle bir ḫoş ḳıṣṣa bugün

2916 Ṭolu derd ü fiġāndur bu ne ḳıṣṣa
Ki her ḥarfi olupdur ẓarf-ı ġuṣṣa

2917 Bunı oḳıyan ister kim duta yāḏ
Ki bunuñ adıdur Şīrīn ü Ferhāḏ

[103a] 2918 Gişi kim 'ışḳa boyun dutmadı ol
Yā gölükdür yā sıġırdur yā ḳoyun ol

2919 Eger 'ışḳ olmasa bu ḳamu sözler
Ki oḳınsa sevinür cümle özler

2920 Ne oḳınaydı ne dile geleydi
Ne bülbül öte ve ne gül güleydi

2921 Yine bir 'ışḳ-nāme ḳıldum āġāz
Yine açıldı ilde bir yiñi yaz

2922 İñen mevzūn iñen maṭbū' vü şīrīn
Nite Ferhāḏ'ı şeyḏā ḳıldı Şīrīn

2923 Bugün Ferhād sözine başlayalum
Bu mühür aġacına aşlayalum

2924 Ki ḥasret vireyimiş ol ser-encām
Dirīġā kimse almaz dünyeden kām

2925 Cihān bir gişiye virmez amānı
Delünüñ ola bir söze gümānı

2926 Delimler geldiler bunda ḳalan kim
Murād alan cihāndan ol fülān kim

2927 Kime virür cihān bir dürlü rāḥat
Ki urmaz ṣoñra yüz dürlü cerāḥat

2928 Kime virdi eyit ol niʿmet ü genc
Ki bulmadı ṣoñ ucı miḥnet ü renc

2929 Gişi kim dünyeden ister murādı
Ḳazansun eylük itmekle yig adı

2930 Şu resme kim şehinşāh-ı cihān-dār
Ḫuḍāvendā cihān şāh-ı kem-āzār[431]

2931 Yigāne faḫr-ı mülk ü devlet ü dīn
Şehinşāh ʿĪsā bin Muḥammed bin Aydın

2932 Cihānda devleti pāyende olsun
Cihān şāhları aña bende olsun

[103b] 2933 Perī ṣūretlü aṭlas ṭonlu ʿayyār
Gümiş ṭuluñlu ṭaş yüreklü dil-dār

[431] Yazmada kim-āzār yazılmış.

2934 Ol ovada ki bir yatlu yiridi
Südi hep yigüden yigrek yiridi

2935 Eger yüz dürlü ḥelvāyı bulurdı
Yidügi ḳoyın ḳısraḳdan olurdı

2936 Ḳoyundan aña ırağıdı menzil
Olupdı süt getürmek ḳatı müşkil

2937 Ol ovada acı ot bitmişidi
Aġu aġacı çevüre dutmışıdı

2938 Ol aġu aġacın çoban bilüpdi
Ḳoyın otlaġını ıraḳ ḳılupdı

2939 Südüñ sevdāsı Şīrīn'i alupdı
Ne çāre eyleyem diyü ḳalupdı

2940 Ki süt ṭaşımaḳ ol ıraḳ ovadan
Ḳayıḳdurdı çobanların ovadan

2941 Çü[432] gice ḳara zülf egri bıraḳdı
Ḳulaġa aydan altun ḫalḳa daḳdı

2942 Oturmış ḫalḳada göñül yaḳan māh
Burılup ḫalḳa ılan gibi her-gāh

2943 Seḥer olınca bu fikri ḳılurdı
Bu endīşe odına yaḳılurdı

2944 Öñinde Şāvūr oturmışdı ancaḳ
Söze her yañadan virürdi revnaḳ

[432] Yazmada bu yazılmış.

FERHĀD SÜTİ ḲAYADAN GETÜRÜP ŞİRİN'E…

2945 Ol endīşeyle kim Şīrīn ḳızardı
Meger andan biraz Şāvūr sizerdi

2946 Çü gül yüzlü aña añlatdı ḥāli
Açıldı lāle yapraġınca ḥāli

ḪÜSREV

[104a] 2947 Baş egdi nite kim Hindū perīye
ʿUṭārid nite ṭapsa Müşterī'ye

2948 Didi vardur bulurvan bir gey üstāḏ
Yigitdür bilüsi çoḳ adı Ferhāḏ

2949 Külüngine çü vire ṣanʿata baş
Yiri balıġa ḳuş gibi yaza fāş

2950 Düzicek hendese ʿibret saçar ol
Mecesti bilür Iḳlīdīs açar ol

2951 Ḳızıl gül bitüre ṣanʿatla yaza
Demürle ṭaşa Çīn naḳşını yaza

2952 Bu üstāḏıla bite işüñ āsān
Dikenden gül çıḳa iy eylüge kān

2953 Her iş üstāḏsuz olur ṣarp düşvār
Öñ üstāḏ u ṣoñ ucı iş bāzār

2954 Gişi mūmdan yüzük eyler olur çoḳ
Velī altun yüzüge ṭāḳatı yoḳ

2955 Eger fermān virürseñ ḳuluñ olam
Elikdürem anı ḳandasa bulam

[104b] 2956 Ki Çīn'de biz ikiydük ġamdan āzāḏ
Biz ikimüzi ögretdi bir üstāḏ

2957 Çü pīşe sırrına ser-tā-ser irdi
Külünk aldı ḳalem uş baña virdi

2958 Külüngile elin öper ḳamu Rūm
Külüngile ḳılur ḳatı ṭaşı mūm

2959 Çü Şāvūr işbu sözi şerḥ itdi
Südüñ Şīrīn özinden ḳaydı gitdi

2960 Çü gün güneş gözgüsini açdı
Gice yüz biñ gözin yumdı vü ḳaçdı

2961 Ol atı istedi Şāvūr-ı naḳḳāş
Elikdürdi ḳayayı kim keser ṭaş

2962 Getürdi tā ki şāḏ revān-ı Şīrīn
Ḳodılar aña bir kürsī-yi zerrīn

2963 Ṭaġa beñzerdi muṭlaḳ ol kesen ṭaġ
Gören gişide ḳalmadı öd ü yaġ

2964 Ṣanaduñ pīlidi bili vü boyı
İki pīlden[433] gürıdı hāy u hūyı

2965 Külüngile ṭaşa uzadı çoḳ ḳol
İki ṭaşça olurmış cevheri ol

[433] Yazmada bilimden yazılmış.

2966 Ḳapucılar aña ḫoş söylediler
Ağırlayu eyü yir eylediler

2967 Dururdı perdenüñ ardında üstāḏ
Bilin bağlayuban açmış elin şāḏ

2968 Oyıncı[434] [anca] egmişidi boyın
Ki nice perdeden gösterdi oyın

2969 Cihān ansuzda dün basḳunın itdi
ʿAceb oyın ki ol arada gitdi

2970 Şeker gibi gülişi Şīrīn'e az[435]
Gülüp āvāz-ı Şīrīn ile dem-sāz

[105a] 2971 Şeker saçdı açuban iki yāḳūt
Şeker [ü] yāḳūt andan aldılar ḳut

2972 Şu ḫurmānuñ ki servinden biterdi
Günisinden delim ḫurmā yiterdi

2973 Dudağından şeker ol deñlü saçdı
Ki Şekker ḳardı Ḫūzistān'a vardı

2974 İşitdüm Şīrīn ünin aldı adı
Ki dilde Şīrīn'üñ şīrīnidi daḏı

2975 Ne şīrīnlik ki virdi aña Ḫāliḳ
Üninden uyumazdı ḫoş balıḳ

2976 Ne meclisde ki dudağın açardı
Ne ten kim anda olsa cān saçardı

[434] Yazmada onıncı yazılmış.
[435] Yazmada az iki kez yazılmış.

2977 Ne ḳulaḳ kim anuñ üni gireydi
Ger Eflāṭun'ısa öñden varaydı

2978 Çü sözin diñledi Ferhāḏ [u] ḳanı
Baġırda ḳaynadı vü yandı cānı

2979 Bir āhı çekdi göynüklü cigerden
Uçuḳlu gibi gitdi ʿaḳl erden

2980 Yire düşdi ve yuvalandı nālān
Dürüldi nite kim yancılmış ılan

2981 Çü gördi bī-ḳarār ol bī-nevāyı
Ḳomış boş göñlinüñ ḳuşı yuvayı

2982 Ki söziyile ḳıldı aña dermān
Hemān dāneyile ḳuş dutdı penhān

2983 Pes andan didi aña ol perī-zāḏ
Ki şāḏ eyle beni iy bilge üstāḏ

2984 Çevükligile göñlüm şāḏ eyle
Bu yıḳuḳ ḳaṣrı ḫoş ābāḏ eyle

2985 Iraḳdur ḳoyunumuz süde biz aç
Geñez alalum südi bir sehl yol aç

[105b] 2986 Bu yirden ḳoyına dek bir iki ferseng
Bir ırmaḳ açmaġıçun eyle āheng

2987 Ki çobanlar saġalar südi f'il-ḥāl
Diyem ḳulluḳçuma bundaki süt al

2988 Sözi Şīrīn dāyim söylerdi şīrīn
Olurdı bī-ḫūd ol Ferhād miskīn

2989 İşidürdi sözi vü söylemezdi
Nedür maḳṣūdını fehm eylemezdi

2990 Unıtdı kim cevāb eyde sözine
Ḳodı barmaḳ buñalmaḳdan gözine

2991 Külüngin getürüp çıḳdı vü gitdi
Göñül sevgüye miskīn vaḳf itdi

2992 Ḫaber ṣordı duranlara kesen ṭaġ
Ki esrükven ḳaçan esrük olur ṣaġ

2993 Nedür buyruġı bilmezven eyidüñ
Sözini iki ḳılmazvan eyidüñ

2994 Yaḳınlar aña ḳıldılar rivāyet
Ki Şīrīn nicesi ḳıldı ḥikāyet

2995 Çü ol endīşeyi Ferhād bildi
Gözinden buyruġına yir ḳıldı

2996 Çevükdi özi ol ṣanʿata çābük
Ki olur nāzenīnüñ işi nāzük

2997 Şu resme ṭaşuñ endāmını sökdi
Ḳayayı mūm gibi yumşatdı dögdi

2998 Bir ay urdı külüngi ḳayaya ol
Deñiz gibi bir ark itdi süde yol

2999 Ağıldan ḳaṣra irince hünermend
İki yüzlü ṭaşıyla itdi gey bend

3000 Şu resme düzdi ṭaşdan ırmaġ ol
Ki boyına[436] yoġıdı bir ḳıla yol

[106a] 3001 Çü iş irdi ṣoñına ḥavuż yapdı
Ki dirlik çeşmesi ol ḥavża ṭapdı

3002 Ḳuru ṭaş baġlayup ḥavża ki yandı
Eli ṣuyından eyidüñ kim indi

3003 Aña ṭañdur ʿimāret ṣarp u düşvār
Ki el[437] ṣunmadı işe bilge miʿmār

3004 Eger yüz ṭāġ olurısa demürden
Keser ādem geñez yımşaḳ çamurdan

3005 Ne çāre var ki ādem bilmez anı
Hemīn ḳurtarımaz ol ṭatlu cānı

3006 Ḫaber Şīrīn'e virdiler ki Ferhāḏ
Bir ayda ḥavż [u] ırmaḳ yapdı üstāḏ

3007 Şu resme ki ḳoyından her zamān süt
Ayaġıla gelür noḫt isteseñ dut

3008 Ol uçmaḳ yüzlü ḥūrī ive dürdi
Çıḳup ḥavżı vü ol ırmaġı gördi

3009 Degüldür ṣandı ol ḥavżı idilmiş
Ola dirdi görenler yaradılmış

[436] Yazmada yuyına yazılmış.
[437] Yazmada ol yazılmış.

3010 Evet ādem işinden olur ıraḳ
Südüñ ırmaġı ḥavż u ḥūr-i uçmaḳ

3011 Delim Ferhāḏ eline virdi alḳış
Ki raḥmet aña kim şöyle ide iş

3012 Çü zaḥmet oldı ıraġ anı yaḳın
Oḳıdı vü uġurladı nigārın

3013 Yaḳınlardan yirin yüce düzetdi
Ḳamu aḥvālini anuñ gözetdi

3014 Didi üstāḏlıġuñ[uñ] ḥaḳḳı çoḳdur
Bu varumuz şāgirdüñ ḥaḳḳı yoḳdur

3015 Güherden ḳulaġına[438] dün çırāġı
Küpe aṣa ḳomışıdı odaġı

[106b] 3016 Olurıdı anuñ nūrından aydın
Ṣanaduñ aya asmışıdı Perv̄n

3017 Güneş gibi bezerdi taḫtı tācı
Hem incüsi bir iḳlīmüñ ḫarācı

3018 Çıḳardı ḳulaġından ol sözi bal
Bıraḳdı kim beni ṣatmaġıçun al

3019 Çü bundan daḫı yig vaḳte irevüz
Tekellüf ṭapuña artuḳ ḳılavuz

3020 Aña alḳışa Ferhāḏ aġız açdı
Elinden aldı ayaġına saçdı

[438] Yazmada ḳulluġına yazılmış.

3021 Bes andan dutdı yazıdın yaña yol
Deñiz gibi döküp yazıda yaş ol

3022 Şu ḳorḳudan aña rāzın açardı
Ādemden yüz adım ıraḳ ḳaçardı

FERHĀD SU GETÜRDİ FERHĀD GÖRÜP…

[107a] 3023 Ḳatılıḳla geçürdi yay [u] ḳışı
Elinde ḳalmadı bir umlu işi

3024 Ne ayrulıġına döyebilürdi
Ne ulaşmaġına çāre ḳılurdı

3025 Batupdı balçıġa göñli ayaġı
Odından göñlinüñ hep sızdı yaġı

3026 Dilinde iş işinde ḳalmamış[439] su
Teninden güç gözinden girmiş uyḳu

3027 Yürürdi dīv gibi ādemden ayru
Düşe dura nite durursa ṣayru

3028 Gidüpdi ṭaġ [u] yazıda ḳarārı
Düşüp andan ṭaġa yazıya zārı

3029 Boyı gül budaġı gibi egilmiş
Ṭonını gül gibi yüz pāre ḳılmış

3030 Buñalmış yolda diken ḳoparurdı
Ayaḳdan mıḫ yürürken ḳabarurdı

[439] Yazmada ḳılmamış yazılmış.

3031 Ne diken ṭonumı yırta diridi
Ne ḳılıçdan başı ḳaydın yiridi

3032 Iraḳlıḳdan bir uġurdan delürdi[440]
Gidüp ṣabrı vü şeyḏālıḳ belürdi

3033 Niṣārı gözinüñ ḳan yaş olurdı
İlinde yaz u ḳış çiçek bulurdı

3034 Havāya bağlasa dutuḳ iñiden
Ṣırımış göklerüñ saḳfın yiñiden[441]

3035 Ṣu isterdi ṣusuz oġlanca Ferhāḏ[442]
Ki ṣuya dāyeye bilmez nedür ad

3036 Oda yaḳıldı göynükden vücūdı
Ḳara ṭopraġı göz yaşıla yudı

3037 Göyündürmiş göñül odı dimāġın
İçin yaḳmış yaḳar gibi çırāġın

[107b] 3038 Belāya rence gey umaç olupdı
İçi renc ü belā ṭaşı ṭolupdı

3039 Dökerdi acı Şīrīn ʿışḳıla yaş
Yaşından ḳırḳ ferseng oldı yir yaş

3040 Ayıḳ esrük içi ḳorḳup umaçdan
Ilan nite ki ṭaşdan ḳurd aġaçdan

[440] Yazmada delürmiş yazılmış.
[441] Yazmada ikiden yazılmış.
[442] Yazmada gibi Ferhāḏ yazılmış.

3041 Ġuṣṣa evmiş aña ġuṣṣayla ol şāḏ
Nite kim genc ola vīrānda ābāḏ

3042 Bulunmazıdı bir derdine dermān
Biraz ḳurtarımazdı ḳayġudan cān

3043 Ḳalupdı yaluñuz ve ṣayru vü zār
Ne var bir dostı ḳatında ne bir yār

3044 Anuñ göñlini Şīrīn şöyle almış
Arada küllī Ferhāḏ adı ḳalmış

3045 Ne ḳayġusından ayrılubilürdi
Ne bir ḥāl añladur [gişi] bulurdı

3046 Ger işiginde anuñ toz ḳopardı
Gözine anı sürmeyçün ḳapardı

3047 Veger öñinde bir dip ot göreydi
Gerek öpeydi gözine süreydi

3048 Eger ḳılaydı bir gez adını yāḏ
Öperdi ʿışḳına yüz gez yiri şāḏ

3049 Çü baḳsa görse ḳaṣrı çevre yanın
Ṭonı yirine yırtarıdı cānın

3050 Yavuḳ gibi ḳaçardı her yaña zār
Aña ayruḳ olaydı mūnis ü yār

3051 Tosun vaḥşī gibi ürkerdi her-dem
Yābān ḥayvānıla olmışdı maḥrem

3052 Bu duzaḳda bulunan cānavardan
Dirilmiş ḳurd u dilkü şīr-i nerden

[108a] 3053 Ṭolu bir yazı araya alupdı
Bu dürlü cānavar içre ḳalupdı

3054 Süpürürdi yolın yirin yataġın
Birisin yalarıdı bir ayaġın

3055 Gehī yaġmur çala ḳoldaş olurdı
Gehī ḳulanıla yoldaş olurdı

3056 Gehī ṣıġınıla oyın ḳurardı
Gehī aṣlanuñ arḳasın ṭarardı

3057 Geyikle gündüzin ṣoḥbet ḳılurdı
Gice ḳatına yaġmurca gelürdi

3058 Dönerdi çarḫ gibi gice gündüz
Yimez içmez göynüklüyidi bāmūz

3059 Şu resmile ki cevrlü yol varurdı
Eger yol yol bulsa bir ay ol varurdı

3060 Veger yolında bir dīvār olaydı
Görürdi ol zamān k'efkār olaydı

3061 Ḳuyu ger olsa yolda kim geçerdi
Saḳınmamaḳdan içine uçardı

3062 Veger gözine doḳınaydı bir oḳ
ʿAceb kirpügini yumar mıdı yoḳ

3063 Feraḥ kim yārı ḳayġusın ṣavardı
Göñülden ḳahrıla anı ḳovardı

3064 Ġuṣṣa kim göñline olurdı ol iş
Varurdı ḳarşu at yarışıla biş

3065 Edīmin yüzinüñ yurdı ḳanıla
Süheyl isterdi gözinde fiġānla

3066 Gereklüyidi uyḳu uyımazdı
Ḫayālin dil-berinüñ ḳoyımazdı

3067 Göñül raḫtından ayru ḳalmışıdı
Ki ayruḳ raḫtıla ev ṭolmışıdı

[108b] 3068 Anuñçun naḳş āşüfte olupdı
Ki ayruḳ naḳş göñlini alupdı

3069 Seḥerden gice olınca yilerdi
Meger kim gendüden çıḳmaḳ dilerdi

3070 Dilerdi kim teninden ıraġ ola
Meger kim yaluñuz yārını bula

3071 Ḳafesde bilmezidi kim ḳuşı yoḳ
Melik meydāndadur evde gişi yoḳ

3072 Şu resme oldı yārı ʿışḳına ġarḳ
Ki yārı gendüzinden itmedi farḳ

3073 Odı görseyidi yā nār u yā nūr[443]
Ulaşmaḳ ayrulıḳ diridi budur

[443] Yazmada tūr yazılmış.

3074 Ne naḳşı ol kim öñinde görürdi
Özi göñline anı fāl ururdı

3075 Gişi ʿışḳ üzere yavuz fāl urmaz
Ursa gendüzine ḫūb görmez

3076 Ḳonuḳ olurdı her hefte ol aya
Iraḳdan yaḳarıdı göñlin aya

3077 Iraḳdan gördügine ḳāniʿ idi
Yaḳınlıḳdan çü baḫtı māniʿ idi

3078 Yine yazıya düşüp gideridi
Yiñiden nevḥa vü āh ideridi

3079 Geyik gibi kimi görse ḳaçardı
Gelürdi ḥavża ṭatlu süt içerdi

3080 Cihānda südden artuḳ yimezidi
Ḳoyup ḥavżı ḳaçayın dimezidi

3081 Cihānda dāsitān oldı bu sözler
Ḳamu ḫalḳuñ dili ṭoldı bu sözler

DERGĀH-I PĀDİŞĀHRĀ BĀ-EYVĀN...

[109a] 3082 Bir ol kim olaydı gey ḫāṣ-ı dergāh
Bu işden şāh özini ḳıldı āgāh

3083 Ki Şīrīn acısından şimdi Ferhāḏ
Cihāna dāsitāndur iş ü feryāḏ

3084 Anuñ başını bir sevdā dutupdur
Ki ol sevdāyla yabana yatupdur

3085 Nigār-ı ḫūb sevdāsına meftūn
Gezer yalın ayaġ u baş dün [ü] gün

3086 Bu göñlüm dir ki Şīrīn'üñ evidür
Bu sözile üni[444] yavlaḳ ḳavīdür

3087 Ne azdan saḳınur özin ne çoḳdan
Ne ḳılıçdan uġınur ol ne oḳdan

3088 Görürven göñli ol aydan yıḳılmış
Ḳanāʿat ol şeker sözine ḳılmış

3089 Virür köşkine her hafta selāmı
Olupdur bir ḫabercisi ġulāmı

3090 Melik bu dāsitānı çün işitdi
Anı görmeklige gözin ışıtdı

3091 Yig eyler bir bege ṭapu iki ḳul
Yig ırlar bir güliçün iki bülbül

3092 Ḳumāşuñ kim ikidür müşterīsi
Bahāsın arturur şeksüz birisi

3093 Şehüñ bir yönden oldı ḫāṭırı şāḏ
Ki anuñla hem-derd oldı Ferhāḏ

3094 Daḫı bir yönde yaḳıldı güniden
Saḳındı gül yañaḳlusın tüniden

3095 Bu endīşe şehüñ göñlin alupdı
Ki ayaḳları balçıḳda ḳalupdı

[444] Yazmada anı yazılmış.

3096 Çü dürlü derd bu gevdeye üşe
Yüce servi anuñ ayaġa düşe

[109b] 3097 Özi işine çāre idemez hīç
Ki işi ṣayrunuñ ṣayrudur [u] güç

3098 Olur saġlıḳda sözler saġ ḳolay
Ki ṣayrulıḳda hem ṣayru olur rāy

3099 Otacı gerçi kim nabżı dutar ol
Çü ṣayru ola ayruġa ṣunar ḳol

3100 Biş on uṣluyıla şāh-ı cihān-gīr
Oturdı söyledi vü ḳıldı tedbīr

3101 Ki bu bir delüye biz neyleyelüm
Ne ḳapudan bunuñla söyleyelüm

3102 Eger ḳorsam bunı işüm yıḳıldı
Veger ḳanın saçarsam suç ne ḳıldı

3103 Dürişdüm çoḳ bu şāhlıḳda ki bayram
Adım ḫāṣ olmaya arada bir ʿām

3104 Baña bayram ider ay yüzlü dil-dār
Ki ḳıldı bir delüyi Ḫüsrev'e yār

3105 Aña uṣlu eren virdi cevābı
Ki rāyuñ rūşen eyler āf-tābı

3106 Ki tāc issi ḳamu işügüñ bekler
İçer ṭopraġuña and ulu begler

3107 Cihān özin yaşuñ endāzesidür
Saʿādet baḫtunuñ dervāzesidür

3108 Bu Mecnūn'a eger olursa tedbīr
Demür olmaz gerek altunla zencīr

3109 Ger ümīḏi ḳapusın aña açmaḳ
Güneş gibi delim altunı saçmaḳ

3110 Ki sevdāya müferriḥ olur altun
Müferriḥ alınur[445] altunla ṣatun

3111 Ne dil-ber çıḳa ol altunla dīnden
Bu şīrīnligile bize Şīrīn'den

[110a] 3112 Delim gözlüyi altun kör ide um
Delim pūlāḏ altun eyleye mūm

3113 Eger altunla barışmazsa başı
Aña iş idelüm bir ḳatı ṭaşı

3114 Ki ölince işi ol ṭaş olsun
Dimāġı ḳuru gözi yaş olsun

3115 Çü şāh anlaruñ işitdi sözini
Buyurdı kim buluñ Ferhāḏ özini

3116 Naḳībüñ ḫāṣıraġı eyle serheng
Anı istemege ḳıldılar āheng

3117 Didiler cümle yoldaşa ki gözleñ
Ola kim bulasız Ferhāḏ'ı izleñ

[445] Yazmada iletür yazılmış.

3118 Aşaġa yuḳaru ararlarıdı
Ne irerlerdi ne ararlarıdı

3119 Gice olınca isterlerdi anı
Ḳarañu gicenüñ çıḳınca cānı

3120 Felek ṭāḳından ılduz olıcaḳ fāş
Ḳoyıcaḳ re’s-i ʿaḳreb dümbine baş[446]

3121 Gice sancaḳları çün aḫtarıldı
Ḫoten gözçileri burca dirildi

3122 Ḳara yir geydi ḫilʿat dikme vü al
Felek urundı altun tāc fi’l-ḥāl

3123 Bir anlardan ki viribidi şāh
Naẓar bıraḳdı ol Ferhāḏ’a nā-gāh

3124 Yigit gördi Ferīdūn ferlü yig er
Bahādur pehlevān u cüst server

3125 Aña virdi selām ü didi iy yad
Saña nice virüpdür rūzigār ad

3126 Eyitdi kim benem Ferhāḏ ṣayru
Güzel Şīrīn’e ʿāşıḳ andan ayru

[110b] 3127 Baña bir vaʿde Şīrīn virmedi yār
Geçer açlıġıla günlerüm zār

3128 Cevābı virdi ilçi aña andan
Ki öñer[447] şehriyār özüñi cāndan

[446] Yazmada yaş yazılmış.
[447] Yazmada öñler yazılmış.

3129 Seni şāh bu acıdan ḳıla āzād
Vire Şīrīn'i[448] saña vü ḳıla dāḏ

3130 Eyitdi aña Ferhāḏ-ı ciger-sūz[449]
Ki iy günüm yüzüñ görmekle nevrūz

3131 Bu çoraḳ yirde devā ḳıl
Eyitme Ḫüsrev'e Şīrīn vefā ḳıl

3132 Benümledür ki görmedüm cins
Meger cin oldı cinsüm görmedüm ins

3133 Yüzüm görse ḳaçardı dīv perī āh
Neden bilür beni ol Ḫüsrev-i şāh

3134 Ḳısarsın[450] gergeden[451] gibi beni ṭañ
Budur dirsin pīle Hindūstān'ı añ

3135 Eyit aña ol ilçi kim içüp and
Ki seni añdı Ḫüsrev ol Ḫuḏāvend

3136 Çalapdan olayım ıraġ u güm-rāh
Saña viribimediyse beni şāh

3137 Pes andan döndi ilçi göñli ḫoş şāḏ
Eyit[di] şāha kim bulundı Ferhāḏ

3138 Oturmış şāh dutmış ilde pür-cām
Bulup yol dergāhına ḫāṣ u ger ʿām

[448] Yazmada Şīrīn ü yazılmış.
[449] Flemming cigersüz şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 490).
[450] Yazmada ḳasarsın yazılmış.
[451] Yazmada gökden yazılmış.

3139 Getürdiler anı şöyle ki bir dag̱
İçine ʿışḳ odı urmışıdı gey dag̱

3140 Ulu ṭag̱ gibi girdi ḳapudan ol
Ḫalāyıḳ uymış ardınca ṭolup yol

3141 Ne taḫtı gözledi ne Ḫüsrev'i hem
Yigin pençe yire urmışdı muḥkem

[111a] 3142 Nigārın derdi[452] yaḳasını dutmış
Ki ol şāhı vü gendü unutmış

3143 Buyurdı şāh ki bir genc açalar
Her adımda aña saçu saçalar

3144 Oturdı pīlleyin ʿışḳıla ḫatun
Saçu saçdılar aña pīlce altun

3145 Çü göñül dünye çirkinden berīdi
Ḳatında altun u ṭoprag̱ biridi

3146 Çü altuna ḳonuḳ egmedi gözi
Güher gencini saçdı Ḫüsrev özi

3147 Ne nükte kim aña diridi Pervīz
Cevāb eydürdi nükteyle aña tīz

3148 Ne yirdensin didi öñ aña ṣordı
Bilişlik mülketinden didi durdı

3149 Eyitdi aña ne ṣanʿat bilürler
Didi kim cān ṣatup ḳayġu alurlar

[452] Yazmada durdı yazılmış.

3150 Eyitdi cān ṣatmaḳ ne edebdür
Didi ʿāşıḳ olandan ne ʿacebdür

3151 Eyitdi ʿāşıḳ oldı kim göñülden
Didi ki ne göñül cāndan digil sen

3152 Eyitdi saña Şīrīn cānı cān mı
Didi ne cān bu cānum yaʿnī cān mı

3153 Eyitdi görinür mi saña māh-rū
Didi düşde velīkin ḳanı uyḳu

3154 Eyitdi sevgüden baḫt olasın yāḏ
Didi kim giricek ṭopraġa Ferhāḏ

3155 Eyitdi virme göñül ḳılma cānsuz
Didi kim bu iki düşmendür ansuz

3156 Eyitdi iy göñülsüz dutġıl ārām
Didi ārām ḳanı bī-dil-ārām

[111b] 3157 Eyitdi ger girürseñ odaġına
Didi kim bıraġam baş ayaġına

3158 Eyitdi ger gözüñi eyleye yaş
Didi kim bir gözüm ḳoyam daḫı yaş

3159 Eyitdi kimse anuñla savaşsa
Didi yiye demür ger ḳatı ṭaşsa

3160 Eyitdi var mı yoluñ aña ḳolay
Eyitdi kim ıraḳdan görinür ay

3161 Eyitdi dilese hep sende varı
Didi kim Ḥaḳ'dan olayıdı yāri

3162 Eyitdi başuñıla şāḏ olursa
Didi virem aña ger alurısa

3163 Eyitdi sevgüsin cāndan gidergil
Didi kim ʿāşıḳ itmez bu işi bil

3164 Eyitdi işbu derde döy ögüñ dir
Didi kim cāna kim ṭoydı ḫaber vir

3165 Eyitdi diñlen işbu iş ḫāmdur
Didi kim baña diñlenmek ḥarāmdur[453]

3166 Eyitdi ṣabrıla ögmiş iken çoḳ
Didi ṣabrı göñül ider göñül yoḳ

3167 Eyitdi kimseden ḳorḳar mısın sen
Didi kim ayrulıġından hemīn ben

3168 Eyitdi hīç gerek mi gice hem-dem
Didi kim bunda ḳalmazsam olur hem

3169 Cevābından çü Ḫüsrev ḳaldı ʿāciz
Aña ayruḳ ḫaber ṣormadı hergiz

3170 Didi gördüm ḫaṭāyı vü ṣavābı
Bu resme görmedüm ḥāżır cevābı

3171 Bu iş çün gelmedi altunla başa
Ṣınayam bu gez altun gib ṭaşa

[453] Yazmada merāmdur yazılmış.

[112a] 3172 Dilin ḳılıç gibi uzatdı Pervīz
Bıraḳdı ṭaşa almasını gey tīz

3173 Ki bizüm var yolumuzda ulu ṭaġ
Ki andan geçmek olur yolcuya daġ

3174 Gerek kim ṭaġ içinden açasın yol
Yaraya gelmege vü gitmege ol

3175 Bu tedbīre boyun dutmadı gişi
İşüñdür bu degüldür ayruḳ işi

3176 Güzel Şīrīn'e virürin saña and
Ki andan ḳatıraḳ gelmez baña and

3177 Ki işbu ḥācetümi yitüresin[454]
Çü muḥtācam işümi bitüresin

3178 Demür bileklü er virdi cevābı
Ki ḳavl itmek olur[455] işüñ ṣavābı

3179 Çü yolından şehüñ ṭāġı götürem
Bu ḳulluġumı yirine getürem

3180 Bu şarṭıla ki ḳulluḳ itmiş olam
Bu işüñ ucına hem yitmiş olam

3181 Benüm göñlümi şāh luṭfıla yide
Ki Şīrīn şekkerini terk ide

3182 Şu resme ḳaḳıdı Ferhād'a Pervīz
Dilerdi boynına ura ḳılıç tīz

[454] Yazmada bitüreyin yazılmış.
[455] Yazmada olur kelimesi iki kez yazılmış.

3183 Yine didi ki şarṭ itmek revādur
Buyurduġum degül ṭopraḳ ḳayadur

3184 Veger ṭoprağısa ḳaçan biçiser
Veger biçerise ne yire saçar

3185 Ḳaḳıyup didi ki döner degülem
Bu ḳavle durımazsam er degülem

3186 Bilüñ bağla vü bu işe elüñ aç
Külüng al ṭaġa çıḳ cehd eyle birḳaç

[112b] 3187 Çü cümle diñledi bu sözi Ferhād̲
Nişānın ṣordı ʿādil şehden üstād̲

3188 Nişānın virdi bir ṭāġuñ şeh-i şīr
Ki her bir gişi aña Bīsutūn dir

3189 Anuñçun ki ḳayayıdı ḫārā
Yüzinde ḳatılığı āşikāra

3190 Dimekdür[456] Bīsutūn yaʿnī direksüz
Nite boyın vire aña yüreksüz[457]

3191 Şehüñ ṭāḳında ol ṭaġı kesen şād̲
Gönüldi ṭaġ gibi ḳatı pulād̲

3192 Ṭaġa çıḳdı öñinden dīv ḳaçdı
Ḳuşaḳ bağladı ḳazmaya el açdı

3193 Bir ulu kürsī öñdin düzdi ṭaşdan
Aña naḳş urdı ḫoş bir başa başdan

[456] Yazmada dimekden yazılmış.
[457] Yazmada yüzüksüz yazılmış.

3194 Şīrīn resmini şöyle düzdi yaʿnī[458]
Nite kim yazdısa Erjengü Mānī

3195 Ṭapuñ ol ṣūretüñ ḥālin işitdi
Ki bir yigit anuñla ne iş itdi

[113a] 3196 Aña olmışdı ʿāşıḳ ol cüvān-merd
Ḳuru ṭaşa ḳapılmaḳ gey ḳatı derd

3197 Olupdı ḫān u mānından āvāre
Aña bir ḳarı ʿavrat ḳıldı çāre

3198 Ḳoyun ḳuyruġını baġladı aña
Bu işi işiden er batdı ṭaña

3199 Ḳarıldı biş yigit ḳuru ṭaşıla
Ne ṭañ ḳarılduġı ḳuru yaşıla

3200 Ḫalāṣına anuñ bir gey sebebdi
Cihānda işbu iş yavlaḳ ʿacebdi

ḪÜSREV FERHĀD'I GETÜRÜP ḲAYADAN ṢU GETÜRÜP...

3201 Çü Ferhād'uñ eli ṣūret işinden
Başladı[459] bu gez ol ṭaġuñ ṭaşından

3202 Bıraḳmaġa ḳayalar aç didi ḳol
Terāzūsuz bıraġurdı ṭaşı ol

3203 Külüngiyile çün ṭaġa çıḳardı
Bir ulu burc āṣārından yıḳardı

[458] Yazmada yanī yazılmış.
[459] Flemming ve Güneş boşaldı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 413), (Güneş, 2010: 508).

3204 Seḥer diñlenmezidi gice[ye] dek
Keserdi yārıçun ṭaġ durmadın dek

3205 Gice ḳayġu ovasından dönüp tīz
İnerdi güneşi ṭaġa güher-rīz

3206 Ḳaralıḳ aḳlığı pür-naḳş iderdi
ʿAlem götürüben sulṭān giderdi

3207 Varurdı ṣūretine bir zamān ol
Güherden ṭaşda isterdi nişān ol

3208 Öperdi yüz gez ayaġını ḥayrān
Naḳāre gibi ḳılurıdı efġān

3209 Ki iy naḳş idenüñ gözine miḥrāb
Dünine derdmendüñ yüzi meh-tāb

[113b] 3210 Gümiş tenlü [vü] ṭaş yüreklü yārum
Senüñdür göñlümüñ içinde varum

3211 Güher mānendisin ṭaşda gülinmiş
Ṭaşuñdan gevherüm baġrı delinmiş

3212 Öñinde bir zamān aġlarıdı bol
Pes andan gösterürdi ʿöẕri çoḳ ol

3213 Çıḳardı ṭaġa ḳarşu otururdı
Dün ü gün ḳayġu yükin götürürdi

3214 Baḳardı ḳaṣra kim andādı Şīrīn
Diridi rāzıyıla iy nigārīn

3215 Ciger ḳanı döken göñlini şāḏ it
İşe uġramış işin düz [ü] dāḏ it

3216 Murādın nā-murāduñ dir vefā ḳıl
Ümīḏin bir ümīḏsüzüñ revā ḳıl

3217 Beni ḫoḏ añmayısar birgün özüñ
Görürken Ḫüsrev-i Pervīz'i gözüñ

3218 Ölürsem ṭañ degül ʿışḳuñda maʿzūl
Çü benden yige göñül oldı meşġūl

3219 Benüm bir yār iken yüzüñ dün ü gün
Cihānı yaḳar aġzumdan çıḳan ün

3220 Oturmış Şīrīn güle gül gibi şāḏ
Şeker döker ḳılıcaḳ Ḫüsrev'i yāḏ

3221 Fidā ḳılmış ʿaceb Ferhāḏ-ı miskīn
Güzel Şīrīn cānıyçun cān-ı şīrīn

3222 Ger añmazsañ beni iy ṭolu ayum
Benüm bāġumsın[460] u hem yaz u yayum

3223 Bu ʿışḳ odı[nı] yile kim ursın
Bu gündeven bu günde kim görürsin

3224 Degülise yüzüm ṭaşdan demürden
Vefāñ ister özüm ṭaşdan demürden

[114a] 3225 Semüz pehlū saña eksük degül yār
İki ḳaṣṣāb bir yanuñda çün var

[460] Yazmada yaġumsın yazılmış.

3226 Benüm bu ṭaġda yaluñuz u[461] ḳalmış
Aruḳlıḳdan yirilmiş diri ḳılmış

3227 Iraḳdan ʿışḳuñ odına yanaram
Döyer mi nūra pervāne ṣınaram

3228 Benüm ṭoġrulıġum ḥaḳḳıyçun iy yār
Beni öldürdügüñe minnetüm var

3229 Meger kim ġuṣṣam īmin ol biraz
Bu dirilikden ölüm yigdür yüz gez

3230 Benüm günüm gibi ılduz cihāna
Benüm baḫtumıla oġlanı ana

3231 Gice göstermesün bu çarḫ-ı gerdūn
Seḥer ṭoġurmasun mesʿūd-ı ger dūn

3232 Duʿā ḳıldı ṣanasın baña anam
Ki dāyim ayrulıḳ odına yanam

3233 Esirgerse cihān ḳılıcı senden
Nite ṭırnaḳ keser barmaġı benden

3234 Eger meyl itmezise çarḫ-ı gerdān
Nite saña virür süd ü baña ḳan

3235 Anañ[462] südi ḥaḳḳıyçun iy perī-zād
Ki ırmaġumda içdügüñde süt Ṣġġ

3236 Şekerlü sütden añasın beni yār
Ki susalıġı süt şekerle yoyar

[461] Yazmada ruġalmış yazılmış.
[462] Yazmada anuñ yazılmış.

3237 Çobanlar gibi südile elüm dut
Ki ʿışḳuñda bir oġlanvan emen süt

3238 Baña ger virmeziseñ ṭatlu süt sen
Aġız Şīrīn idem[463] aduñıla ben

3239 Çü yoḳ sencileyin yār-ı vefā-dār
Beni yüzüñden ıraḳ ḳoma zinhār

[114b] 3240 Bu ḳuru ṭudaġum ḳıġıru ter it
Bu ḳara gice'i aydın seḥer it

3241 Şu göñüli yıḳma kim cānı sensin
Cihānda derdinüñ dermānı sensin

3242 Çü girdüñ bu ġarībüñ ḳanına öñ
Ḳonuḳ idinmekiçün yolını öñ

3243 Ḳan içdüm ḳanum içme iy yüzi aḳ
Ġarībem iy yüzüm şāruña ṭopraḳ

3244 Ġarīblıḳdan çü yoḳ ṭapuñ naṣībi
Ġarīblıḳdan saḳın bıḳma ġarībi

3245 Eger ben yilisem[464] iy boyı şimşād
Sögüt gibi başuñ ṣal bu yile şād

3246 Veger ṭopraḳsam iy genc-i revān sen
Bu ṭopraḳda ziyāret-ḫāne eyleñ

3247 Ḳomazsañ iy yanar şemʿüm gibi ṭāġ
Çırāġuñda sızuram bir gice yaġ

[463] Yazmada idüm yazılmış.
[464] Yazmada bilisem yazılmış.

3248 İşigünden ıraġ öldürme bārī
Ki kimse şöyle dutmaz hīç yārı

3249 Bu göñlin alduġuñ gişiye dāḏ it
Ġuṣṣa yiyenüñ göñülini şāḏ it

3250 Elüñde olmışam saman[465] gibi ḫor
Elüm ṭaġa ne var ḳılurısa zor

3251 Ulu ṭaġdan elüm çünkim olur çerb
Çeri olursa ṭaġ u ṭaş göre ḥarb[466]

3252 Eger ḥayvāna ḳılam ḳılıcum tīz
Görinmez gözüme Şeb-dīz ü Pervīz

3253 Eger Şīrīn eger Şeb-dīz ü Ferhāḏ
Ḳamunuñ ḥarfi bişdür iy perī-zāḏ

3254 Çü biş ḥarf oldı her birinüñ adı
N'içün Ḫüsrev eli alur murādı

[115a] 3255 Baña ġālib görinmez hīç düşmen
Ki ol maġlūb [u] ġālibde iken ben

3256 Velīkin bilürem kim devletüm yoḳ
Bu düşmen devletinden ḳorḳarın çoḳ

3257 ʿAceb müdbirligüm bu yolda hem vār
Ki muḳbil gişidür cānuma aġyār

[465] Yazmada samuz yazılmış.
[466] Yazmada hep yazılmış.

3258 Eger şāhısa daḫı olmasun hīç
Ki bir muḳbil gişiyle ḳıla der-pīç[467]

3259 Çü ḳatılıḳdan ölüm baña[468] yigrek
Ki cān ḳayġu dutar u ḳayġu yürek

3260 Ne ṣarp iş geldi ʿışḳuñdan bu başa
Ki ṭaşı başa urdum başı ṭaşa

3261 Yalan ṣanma ki girçekdür bu saġış
İşe yara ki ḳatı oldı bu iş

3262 Yanarvan ʿışḳıla şöyle ki finer
Bu derdile göñül her gice yanar

3263 Gümişüm altunum yoġısa gizlü
Ki saçam izüñe iy ḫāre gözlü

3264 Bu ṣaru yañaġum çün döke yaşlar
Geh altun döker ü geh gümiş işler

3265 Gel işbu cānı üstüñe saçayın
Niçe dīv gibi ādemden ḳaçayın

3266 Cihānuñ benden artuḳ çorlusı yoḳ
Kimesnem yoḳ ḫışımdan az u ne çoḳ

3267 Şu yārum dünyede şol deñlü vardur
Ki ger bir yirde düşersem diye dur

3268 Ne işüm var ki her ḥālümi ṭuya
Ölürsem aġzuma biraz şu ḳoya

[467] Der-pīş kelimesi vezin gereği der-pīç şeklinde yazılmış.
[468] Yazmada yaña yazılmış.

3269 Benüm bu ḳayġuda yüz cān bir baş
Fidā ḳılmış ḳomış bir işüge baş

[115b] 3270 Eger bir ḳuyuda yüz yıl duravan
Hemīn üstümde āhumı göreven

3271 Eger yüz yıl gezersem ṭaġda ḥayrān
Ṣuyumca gölgem[469] uyar ancaḳ iy cān

3272 Bu derdile nice it cānlu oldum
Ki segbān[470] gibi tozlu ḳanlu oldum

3273 Benüm yirde ayaġum yoḳ itüñ var
Benüm şerde duraġum yoḳ itüñ var

3274 Benem ḳıymetsüz ü ṭopraḳ olmış
Ne ṭoprakda ne ṭaşda ḫayr bulmış

3275 Çü bu ṭoprakda bir gün olmadum şād
Girem ṭopraġa tā kim olam āzād

3276 Saña ilten beni ölüm yilidür
Yiñin yaḳam çeken ṭoprak elidür

3277 Çü bunuñ gibi ṭurfe söz açardı
Göñül ol ṣūrete miskin saçardı

3278 Cihān ṭoldı ki ol bī-çāre Ferhād
Büt-i Şīrīn'içün ḳaya keser şād

3279 Her ilden aña bir ṭaşçı gelürdi
Görürdi barmaḳ ısırup ḳalurdı

[469] Yazmada göñlüm yazılmıştır.
[470] Yazmada segun yazılmıştır.

3280 Demürin ṭaşın anuñ çün görürdi
Ṭaña batubanın ḥayrān ḳalurdı

3281 Meger ḳızlarla birgün şāḏ Şīrīn
Oturmış nite kim ayıla Pervīn

FERHĀD [GÖR]ÜP ḲAYA ÜZERİNE ŞİRİN...

3282 Varurdı söz arada her bir işden
Kimi yazdan diridi kimi ḳışdan

3283 Biri geçmiş zamānı yāḏ iderdi
Göñül ol almaġıla şāḏ iderdi

[116a] 3284 Biri söylerdi geldeç rūzigārı
Ḳılavuz ʿıyş dimekdi şumārı

3285 Ne dürlü söz ki göñül ide ḫurrem
Didiler hem göñülden yudılar ġam

3286 Çü söz söze ulaşdı ṣoñra Ferhāḏ
Añıldı oldı anda Bīsutūn yāḏ

3287 Gelüp didi güzel Şīrīn varayın
ʿAlem ḫoş Bīsutūn'a bir urayın

3288 Demür bileklü Ferhāḏ'ı göreyin
N'içün ṭaşa demür urur ṣorayın

3289 Buyurdı kim eyer uralar ata
Ṣabāya altun ālet uralar tā

3290 Yine ol dilrübā vü ḫūb u zībā
Ṭolu laʿl üsküfi vü ṭon-ı dībā

3291 Meger bulınmadı āḫūrda Gülgūn
Bir ayruḳ ata bindi dil-ber ol gün

3292 Çıḳa geldi nite kim bir yiñi yaz
Gerek yaġmacı ol kim bī̇şesi nāz

3293 Gümiş ṭāġ gibi ṭāġ ḳazanı ṣordı
Ḳazan ḳaya ḳaya ḳazana irdi

3294 Çü geldi müşki nesrī̇n saça dil-dār
İrişdi ṭaġa gümiş ṭāġı dür-bār

3295 Yüzi ʿaksinden anuñ cümle yazı
Ṭolu laʿl oldı vü māt itdi yazı

3296 Anuñ laʿlin añup cān dirdi Ferhād̲
Ḳazardı ṭaġı kān ḳazarça üstād̲

3297 Gözin ol ṭaş bağırlu yaş iderdi
Velī̇kin ṭaşıla savaş iderdi

3298 Ḳazardı ṭaġı ṭaġ ṣūretlü şeyḏā
Öñinde ġuṣṣa bir ṭāġ gibi peydā

[116b] 3299 Anuñçun ṭaġı cehd idüp yıḳardı
Ki göñül dilegi ṭaşdan çıḳardı

3300 Yañaġın ḳayanuñ yurıdı ḳanla
Ki ṭaşdan laʿl umarıdı cānla

3301 Çü Şī̇rī̇n ṭudaġı laʿlin bilürdi
Ṣanayduñ sen güher ṭaşda bulurdı

3302 Demür göñlinden elde ıssırakdı
Külünge ṭaşı ṣan yımşaḳ çörekdi

3303 Bir elle ṭaş keser balçıḳ gibi yaş
Daḫı bir elle baṣar baġrına ṭaş

3304 Çü ol büt ʿışḳı göñline ḳonardı
Anuñ ʿışḳıyla ṭaşdan büt yanardı

3305 Çü nāz işlü büte ol gözin açdı
Delü göñli havāyı dutdı ḳaçdı

3306 Havāsından anuñ kim cānıdı cān
Göñül tende ṭamarda ḳaynadı ḳan

3307 Göñül döymezdi ʿışḳına nigāruñ
Ögi gitdi çü yüzin gördi yāruñ

3308 Boġazlanmış ḳuşa beñzerdi pür-ġam
Kesilmiş baġrı ṭolmış gözleri nem

3309 Uçuḳlu gibi bir demden ayıldı
Biraz durdı[471] iñen yine bayıldı[472]

3310 Yine çün gördi ol ay yüzlü yārı
İnanmazdı ki oldur ḫūb nigārı

3311 Çü maʿlūm oldı ol bütdür işbu
Yirinden ditreyü durdı vü ḫoş bu

3312 Ki çün ol ayı gördi ḳıldı ḥayrān
Şeker saçdı sözinden şekkeristān

[471] Yazmada *dirdi* yazılmış.
[472] Yazmada *yayıldı* yazılmış.

3313 Ki n’eylersin sen iy Ferhāḏ-ı ḫayrān
Ne maʿnīden kesersin Bīsutūn’ı [sen]

[117a] 3314 Ne istersin ne dirsin ne dilersin
Demürile bu ṭaşı ne dilersin

3315 Sevindi çün şeker sözin işitdi
Güline söyledi gözin ışıtdı

3316 Ki iy yār iy göñül alıcı iy cān
Büt-i Şīrīn hep ḫūblara sulṭān

3317 Güzel yañaḳlu şūḫ u serv-ḳāmet
Perī yüzlü semen tenlü ḳıyāmet

3318 Yüzi ḫoş sözi şīrīn gözi bāḏām
Benüm göñlüme dün ü gündüz ārām

3319 Ne diyem saña iy göñlüm alan cān
Ki hem serv aġacısın hem gülistān

3320 ʿAceb ne ṭāliʿüm varıdı bugün
Ki buldum dilegüm yā Rab zī dügün

3321 Gözin imdi uyumış baḫtum açdı
Yiñi güneş çü ṭaġa nūr saçdı

3322 Degüldür bu ṭāliʿle ılduzum tā
Gele sencileyin eyü binüp ata

3323 Meger yoluñ yañılduñ iy ṭolu māh
Ki düşdüñ bu ıssuz bucaġa nā-gāh

3324 Senüñ yüzüñle iy cān şāḏ olurvan
Ayaġuna saçum yoḳdur bilürven

3325 Cihānda altunum mālum çü yoḳdur
Yüzüm izüñe sürsem daḫı çoḳdur

3326 Yüzümden saçam altun yoluña cān
Gözümden hem izüñe laʿl u mercān

3327 Göñül yoḳdur cānum var zār u rencūr
Ḳabūl eyleriseñ nūrun ʿalā nūr

3328 Baña ṣorarsın aḥvālümi iy yār
Ne diyem ḥālümi gör ḫaste vü zār

[117b] 3329 Baña ʿışḳuñ çü taʿlīm eylediler
Cānum ḳayġuña teslīm eylediler

3330 Seḥergāh āhıla ṭaġı yıḳarvan
Gice yidigen ılduzın yaḳarvan

3331 Tenüm çün zār olur yimekde ḳayu
Benümiçün iñiler ḳurd u ayu

3332 Delürüp yabana gitmişdi özüm
Ṭamuydı göñlüm ü deryādı gözüm

3333 Geyigile ḳulan olurdı işüm
Peleng ü bebrile bitürdi işüm

3334 Hemīşe göñlüme dem-sāz u hem-rāz
Olurdı dürlü ḥayrān ḳış u ger yaz

3335 Ne yirdüm ne bulurdum dünyeden dād
ʿAceb anam ne virmişdi baña ad

3336 Çü bu resme geçerdi yılum ayum
Şehā añlatdılar āhum [u] vāyum

3337 [Ki] buyurdı ulu dergāha vardum
Çü ḳıġırdı özümi şāha vardum

3338 Çü yaḳın vardum ulu bārgāha
Ki ilteler beni Perv̄īz-i şāha

3339 Oturmış yig arslanca cihān-dār
Yöresinde delim ḳurdidi ṭarrār

3340 Bunı çün gördi altun saçdı fi'l-ḥāl
Pes andan ṣordı baña bir bir aḥvāl

3341 Ne ḫaber ki ṣorardı şāh baña
Cevāb şöyle virdüm batdı ṭaña

3342 Pes andan ḳıldı ulularla tedbīr
Ki nite ola bu Mecnūn'a zencīr

3343 Ḳarı ḳurd u yaşamış dilkü gibi
Didiler şāha kim işbu ġarībi

[118a] 3344 Şeker sözile öñdin işini düz
Bu gez bir ṭaġa ilet boynını üz

3345 Sözüñ zencīrile işini saġla
Bunı sen Bīsutūn ṭaġına baġla

3346 Elin açdı baña didi cihān-dār
Yararsañ Bī̈sutūn ṭaġını yarar

3347 Senüñ başuña virdiler baña and
Ki bu ṭaġdan açam yol iy ḫuḏāvend

3348 Çü ben ol andı anlardan işitdüm
Özüme ṭaġı yıḳmaġı iş itdüm

3349 Ḳarār oldur ki ger diri ḳalursam
Bu işi hem tamām ider olursam

3350 Daḫı añmaya aduñı şehinşāh
Eger ʿışḳuñdan eyler olsa biñ āh

3351 Bahāne ʿışḳuñ oldı iy yüzi aḳ[473]
Baña ölümdür işbu ṭaş u bu daġ

3352 Senüñ ayrulıġuñdan iy yüzi ay
İşüm günden güne zārī̈ durur vāy

3353 Baña ʿışḳ odı urdı ṭaġ u dögün
Anadan ṭoġduġum gün zī̈ yavuz gün

3354 Felekden iy ʿaceb ölüm ne düşdi
Ki dürlü ġuṣṣalar başuma üşdi

3355 Bu işi düzdiler kim öldüreler
Benüm çavumı ile ṭolduralar

3356 Anuñçun beni bunda sürdilerdi
Ki ölümüm muʿayyen gördilerdi

[473] Yazmada māh yazılmış.

3357 Bahāne oldı kesmek baña ṭaġı
Sinüme ger ḳulavuz oldı yaġı

3358 Gör işbudur ʿaceb Ferhāḏ diri
Eliyle siniyçün ḳazardı yiri

[118b] 3359 Bilesiz dirligümde yoġıdı yār
Ṣoñumda daḫı yoḳdur dest-i deyyār

3360 Ki sinümi bir ulu yolda ḳaza
Yapa bir ḳubbe yükselde vü yaza

3361 Sinüm üstinde kim bī-çāre Ferhāḏ
Ḳamu ʿömrinde bir dem olmadı şāḏ

3362 Büyümiş nāzükidi bir ġarīb ol
İletdi anı dil-ber kūyına yol

3363 Saçıla küldi yār anı ḳolından
Delü göñlini hem aldı elinden

3364 Ġuṣṣası yārınuñ ḳaṣd itdi cāna
Bir aṣṣı görmedin düşdi ziyāna

3365 Çoġıdı dirligi çoḳ zārī ile
Oturmadın iki dem yārı ile

3366 Oḳıyan bu ser-encām sinümden
Ola āgāh ḥālümden ḳınumdan

3367 Diyeler[474] kim iy Çalap cānını şāḏ it
Bu ʿışḳıla şehīd olmışa dāḏ it

[474] Yazmada diler kim yazılmış.

3368 Nigārā ben ḳapuñda ol ġarībem
Ki ulaşmaḳlıġuñdan bī-naṣībem

3369 Bu ḳara dağda ḳayalar yıḳaram
Ne ṭaġ ḳazmaḳ ki cānumı yıḳaram

3370 Çü ben gitdüm dilerven başuña ṭaġ
Yigitlikde büyük servi ḳoynuñ baġ

3371 Dudaġuñ gül gibi her laḥẓa gülsün
Seni kim isterise şāḏ bulsun

3372 Boyuñ servi hemīşe ḫurrem olsun
Yüzüñ mānendi göñlüñ bī-ġam olsun

3373 Bunı didi el urdı yine ṭaġa
Külüng aġlayu ṣaldı ṣola ṣaġa

[119a] 3374 Şeker leb getürürdi bir ḳadeḥ süt
Eline virdi kim şāḏīlıġa dut

3375 Elinden aldı içdi ol yigit er
Ne diyem ṣanaduñ yiridi şekker

3376 Ola Şīrīn gibi sāḳī semen sāḳ
Ne süt zehrise daḫı ola tiryāḳ

3377 Çü Şīrīn sāḳī ola şöhre-i şehr[475]
Ne süt nūş ola ger virürise zehr

3378 Çü ʿāşıḳ oldı esrük anda daḳı
Birez eglenmedi vü döndi sāḳī

[475] Yazmada şöhre vü şehr yazılmıştır.

3379 Teni altun götürmekden dürüldi
Atı gevher yükiñden hem yoruldı

3380 İşitdüm yil gidişlü atı oldı
Anı çün gördi aḳ gül beñzi ṣoldı

3381 Çü ʿāşıḳ gördi ol maʿşūḳ-ı zībā
Yire düşiser atdan güldi şeyḏā

[119b] 3382 Götürdi boynına atıla anı
Gönüldi götürüp serv-i revānı

3383 Getürdi ḳaṣrına anı[476] şikeste
Teninden bir ḳılın ḳılmadı ḫaste

3384 Ḳodı nevbet yirine anı Ferhāḏ
Girü döndi vü gitdi ṭaġa üstāḏ

3385 Demürçilik hemān ṭaşa iderdi
Demürile hemān ṭaşı diderdi

ŞĪRĪN VARUP ḲAYADA ... VARUP GÖRÜP FERHĀD'A PİYĀLE

3386 Cihān ulusı Ḫüsrev her zamān ol
Be-cid Şīrīn'den isterdi nişān ol

3387 Biñ artuḳ varıdı cāsūsı anuñ
Ki ṣorarıdı ḥālin dilsitānuñ

3388 Ḳosa barmaġını burnına her-gāh
Şehi ol işden iderlerdi āgāh

[476] Yazmada ol yazılmıştır.

3389 Ol vaḳtin kim varup Ferhāḏ'ı gördi
Degül ṭaş kim ḳatı pulāḏı gördi

3390 Ḫaberdār itdiler şāh-ı cihānı
Ki çün Ferhāḏ'ı gördi dilsitānı

3391 Eli ḳuvvetlü oldı vü teni ṣaġ
Ayaḳdan aḫtarur her zaḫm bir ṭaġ

3392 Demüri şöyle [kim] ṣınadı ṭaşa
Gerek kim Bīsutūn öte ṭaşa

3393 Ümīḏlü olsa dilkücek olur çerb
Eger ḳılıdurursa ḳurdıla ḥarb

3394 Çü altundan bir arpa arta miṣḳāl
Terāzū döndürür yüziñi fi'l-ḥāl

3395 Eger ḳalursa ol resme bir ay ol
Çıḳarur ṭaġuñ içinden ulu yol

[120a] 3396 Şehe ṭaş urdı ol ṭaş dikmeginden
Geçerdi laʿli terk itmek öginden

3397 Yine şāh ṣordı ayıḳlara ḥāli
Ki bu işe ḳıluñ tedbīr-i cālī

3398 Didiler ol ḳocalar şehriyāra
Dilerseñ kim ola bu işe çāre

3399 Viribigil bir ilçi vara nā-gāh
Aña diye ki Şīrīn öldi iy āh

3400 Meger ḳala eli birḳaç gün işden
Ḥaḳīḳat añlana işbu saġışdan

3401 Pes isteyüp buldılar bir şūm sözlü
Ṭonuḳ alınlu vü hem[477] ṭar gözlü

3402 Ḳaḳımaḳdan ḳan saçıcı ḳaṣṣāb
Bıyıġı ṭolu od u ḳalb u ḳallāb

3403 Yavuz sözler çoḳ ögrettiler aña
Didiler virevüz bir genci saña

3404 Viribidiler anı Bīsutūn'a
Yavuz gösterdiler yol naḥs-i dūna

3405 Varup Ferhāḏ özini gördi bildi
Dilin açdı vü göñlin ṭar ḳıldı

3406 Ki ebleh işidür işbu işüñ
Bu ġafillıḳda añlaġıl saġışuñ

3407 Didi bir yāruñ adına bu işi
Ḫoş işlerven ki yoḳ mānendi eşi

3408 Ne yār ol kim dili şerbetdür andan
Baña şīrīnrekdür ṭatlu cāndan

3409 Çü ekşi yüzlü acı sözlü ol yār
Sözin Şīrīn'den işitdi çü şekker

3410 Çaġırdı ḥasretile ḳıldı feryāḏ
Ki Şīrīn öldi bilmez mi bu Ferhāḏ

[477] Yazmada deher yazılmış.

[120b] 3411 Dirīġā ḳanı ol serv-i şeker-bār[478]
Ölüm yilile düşdi ṭoprağa zār

3412 Aya ʿanber ḳoyardı ḳara ṭopraḳ
Saçup gül ṣuyıla yudılar andaḳ

3413 Ġuṣṣasıyla birezcük oldılar zār
Ḳodılar ṭoprağa döndiler iy yār

3414 Çü işitdi anuñ Ferhād sözin
Bıraḳdı ḳayadan ṭaġ gibi özin

3415 Cigerden virdi şöyle bir sovuḳ yil
Diyeydüñ kim biline urdılar bil

3416 Didi iyvāh ki çekdümdi delim renc
Oş oldum rencile hīç görmedin genc

3417 Eger ḳurd uġrasa ḳoynuñ yüzine
Baḳar yoḳsul keçicügi yüzine

3418 Yire girmiş boyı serv ü yüzi aḳ
N'içün ben ḳoymayam başuma ṭopraḳ

3419 Çü ayru düşdi gül bigi yüzinden
Nite olmaya bañа baġ zinden

[121a] 3420 Çayırdan kekligüm çün uçdı iy cān
Bulut gibi dökem yaş yirine ḳan

3421 Cihān nūrı çırāġum öldi bu[479] gün
Nite bu günde günüm olmadı dün

[478] Yazmada bāz yazılmış.
[479] Yazmada bir yazılmış.

3422 Çırāġum öldi bilüm sovuḳ oldı
Ayum gitdi günüm ṣarara ṣoldı

3423 Meger Şīrīn'i görem ol cihānda
Bulunam bir segirdimde ben anda

3424 Ṣalādur didi Şīrīn acısına
Yiri öpdi virdi cān gönüldi sine

3425 Budur iş gice vü gündüz zamāna
Bahā ḳayġu virür göynüklü cāna

3426 Çü bir bī-çāre uġraya bir işe
Gerek kim yüz belā odına bişe

3427 Ḳaçan kim gül budaġına ege baş
Yaġa başına gül yirine yüz ṭaş

3428 Şu resme ḫoşluġından bulmaya behr
Ki aġzında nebāt ola anuñ zehr

3429 Bu devrāndan gişi ḳurtıla arı
Ki ilte bu ʿimāretden ʿimārı

3430 Mesīḥā gibi deyr içre duraġı
Ola bulmaya yaḳan yüz çırāġı

3431 Özüñe ḳılma yavuz ḫū cehennem
Eyü ḫūñ uçmaḳ olsun ḫalḳa merhem[480]

3432 Çü ḫulḳ u ādemīliġile ṭolduñ
Hem anda bunda hem uçmaḳda olduñ

[480] Yazmada derhem yazılmış.

3433 Uyıma iy göz āḫir bunca esrük
Cihāna el götür atıġ u çābük

3434 Ki anca yatasın ṭopraḳda bī-cān
Ki unıda seni bu çarḫ-ı gerdān

[121b] 3435 Çü bu elli yıl oyıncaḳ ʿömriyçün sen
Nice bir nāzıla besleyesin ten

3436 Degül elli sen elli [biñ] dut iy yār
Çü ṣoñra dükenür añmaḳ zihī ʿār

3437 Doḳuz ḳapulu evden raḫtı çıḳar
Doḳuz başlu ılandan emīn ol var

3438 Gerekdür bu yola Ferhād olmaḳ
Bes ölmek ḳayġudan āzād olmaḳ

3439 Külüngi ṣapın ol dün gün kesen ṭaş
Ḳılurdı nār aġacından velī yaş

3440 Anuñçun kim işine ol ḳolaydı
Gerek ḳurıyıcaḳ bir yaş bulaydı

3441 Çün ol baġrı yaḳan söz ḳulaġına
İrişdi attı ḳazmasın ṭaġına

3442 Demür ṭaşa aġaç ṭopraġa batdı
İşitdüm ṭopraġı yaşıdı bitdi

3443 Külüngi destesinden bir budaḳ nār
Aġaç oldı vü virdi nār u çoḳ bār

3444 Bilürven nār aġacını Niẓāmī
Degül görmiş işidüpdür kelāmı

3445 Söze kim iki ṭanuḳ ola ayıḳ
İnanur ḳāḍī-yi İslam bayıḳ

3446 Bu nār aġacını görmiş iñen çoḳ
Çalabuñ ḳudretine hīç şek yoḳ

3447 Ḳuru ṭaşı kireçde gördi özüm
Ki bitti çıbuġı[481] hem virdi üzüm

3448 Gören gişi çıbuġı yüce ṭamı
Bilür kim sözi girçekdür Niẓāmī

FERHĀD ÖLÜP GELÜP ḪÜSREV'E ḪABER VİRÜP ḪÜSREV

[122a] 3449 Söz eyden şöyle ḳodı söze bünyāḏ
Ki Şīrīn ʿışḳıla çün öldi Ferhāḏ

3450 Şīrīn baġrını yaḳdı derdi dāġı
Ki ḳıldı nāzenīn ḳuşsuz budaġı

3451 Çü düşdi şoldı serv-i sebzezārı
Delim aġladı vü çoḳ ḳıldı zārī

3452 Ṭonatdı nite resmise ilinde[482]
Ḳodı ṭopraġa ḳaldı yil elinde

3453 Yüce bir künbeḏi ḳıldı ʿimāret
Ki anuñ ṭopraġı oldı ziyāret

[481] Yazmada çıbuġı vü yazılmış.
[482] Yazmada elinde yazılmış.

3454 Didiler Ḫüsrev'e ṣaġdan u ṣoldan
Ki diken zaḫmeti götrüldi yoldan

3455 Peşīmān oldı itdügi işe şāh
Ki suçsuz bir teni yitürdi nā-gāh

3456 Delim endīşe ḳıldı hem yiridi
ʿİvāż bulam diridi ġam yiridi

3457 Gişi kim bir gişiye yavuz ire
Aña girü hemān yavuz yüz ire

3458 Bu endīşeyle geçdi ay u yılı
Hem āḫir bir gün andan yidi sili

3459 Oḳıdı ḫāṣ yazıcısı[nı] Pervīz
Ki olur kāġıd üstine güher-rīz

3460 Yaza Şīrīn'e şīrīn bir ḫiṭābı
Sözi şīrīn velī acı ʿitābı

3461 Yaza ol nāmenüñ üstinde ʿunvān
Ḫudāvendā cihān-dāra iy sulṭān

3462 Yaradıcıdur ol insi vü cānı
Ṭonuḳ ṭopraġa viren aru cānı

3463 Yir üstine gögi[483] gerdān ḳılan ol
Gök altında yiri meydān ḳılan ol

[122b] 3464 Göge ılduzı ārāyiş viren ol
Ḳuru aġaca yaş yimiş viren ol

[483] Yazmada gölgi yazılmış.

3465 Çü añdı ṣıdḳıla bir Allāh adın
Bu gez ölçerdi göynüklüler adın

3466 Ki ḫūblar şāhı ol Şīrīn-i dil-bend
Ki şīrīnlikdedür andan ḫacīl ḳand

3467 İşitdüm ki heveslü yārıçun fāş
Delim gün yas dutup dökmiş içi yaş

3468 Oturmış ṭopraġa dökmiş ṣu gözden
Sovuḳ yilden buñalmış issi közden

3469 Bürincük ayuñ üstinden götürdi
Yüz açdı çözdi saç yasa oturdı

3470 Cihānı yaḳdı feryāḏ eylemekden
İñile ʿāṣıḳı yāḏ eylemekden

3471 Budur hem böyle ḫoşdur şarṭı bārī
Nişānı sevmegün bu ola yārī

3472 Ki daġ yıḳıcı ḥammālıçun öküş
Fiġān itdi nitekim ṣubḥ-dem ḳuş

3473 Ġarīb ü küşte degmez mi fiġāna
Aña aġlarsa yaraşur cihāna

3474 Bu resme derdile bir ʿāşıḳ ölse
Anuñçun aġlamayan eyle olsa

3475 Saġışumuz ıraḳ anuñ işinden
Yanaruz līk ṭapuñuñ rencişinden

3476 Ki incindüñ ölüminden anuñ çoḳ
Ki öldi vü daḫı terk itdi şek yoḳ

3477 Gerekmezdi anı öldürmek öñdin
Çü öldürdüñ nice olası[n] ġamgīn

3478 Yigil ḳayġusın çün ḳanın içdüñ
Yadırġama çü anuñla gey içdüñ

[123a] 3479 Eger ṭopraḳda yüz yıl oturasın
Degül çāre ki yirden götüresin

3480 Cihān ṭolusa Mecnūnıla Vāmıḳ
Anuñ mānendi yoḳ Şīrīn'e ʿāşıḳ

3481 Velīkin aṣṣı ḳılmaz āhıla ün
Kebābı yoḳ n'içün çıḳara dütün

3482 Yimekde ġuṣṣa hīç olmadı taḳṣīr
Ne itmege yarar çün oldı taḳdīr

3483 Ölümdür dirligüñ ḳaṣrına bünyāḏ
Ebed ḳılmadı hergiz ādemīzāḏ

3484 Ol ılduzdı sen iy ay yüzlü gündüz
Çü gündüz ola bī-şek söyner ılduz

3485 Çırāġıdı ol u sen ṣubḥ-ı ṣādıḳ
Ṭañ olıcaḳ çırāġ ölse muvāfıḳ

3486 Sen odsın līk ol ʿūd belā-keş
Çün od yaḳıla ʿūd göynesidür ḫoş

3487 Yanar mūmsın sen ol pervāne-i zār
Çü yanar mūm pervāne cān oynar

3488 Döküldiyse birez ṣu bardaġuñdan
Aḳa yatur Ṣaṭṭ u Dicle bāġuñdan

3489 Çü bedrüñ var [u] yoḳ dutġıl hilāli
Çü ḫūb var olmazısa n'ola ḥāli

3490 Ki Ferhāḏ öldiyse Şīrīn var olsun
Ṣaru gül gitdiyse nesrīn var olsun

3491 Çü yazdı nāmeyi yazıcı durdı
Yir öpüp ʿizzetile şāha virdi

3492 Çü gördi nāmesin Şīrīn-i şīrīn
Göriser acısın hem şehd ü şīrīn

3493 Eline virdi ilçinüñ biti şāh
Alup Şīrīn'e iletdi seḥergāh

[123b] 3494 Yir öpdi nāmenüñ mührin götürdi
Durup oḳıdı bir bir ḥarf oturdı

3495 Şeker gördi ki müşge ḳatılupdı
Oġul balı ki zehre batılupdı

3496 Ne ol şerbetleri yudabilürdi
Ne ḳaḳırdı vü ne tīzlik ḳılurdı

3497 Saḳınġıl iy ḥekīm gör ne dir eyyām
Ki her işe ʿivaż olursa encām

3498 Ḳomaz işüñ eyüyise vü ger dūn
Bilin baġlapdur işbu işe gerdūn

3499 Çü Ḫüsrev ṭanzile Ferhāḏ içün bir
Biti viribidi Şīrīn'e dilgīr

3500 Çalap taḳdīr şöyleydi ki Meryem
Gözin yumdı vü öldi dünyeden kem

3501 İşitdüm şöyle Şīrīn acı zehrin
Şehe virdi çü gendü içdi[484] behrin

3502 Çü Meryem saḳladı Meryem orucın
Aġız yumdı zamāne kesdi gücin

[124a] 3503 Ḫalāṣ oldı şeh-i ʿālem elinden
Nite kim yüklüler Meryem elinden

3504 Çü Meryem aġacı yıḳıldı andan
Ṣavuldı ḳayġu vü endīşe cāndan

3505 Velīkin ḥurmetıçun şāh bir ayı
Yasın dutdı vü efġān didi vāy

3506 Anı uġurlayup çıḳmadı taḫta
Ḳara geydi döşendi ḳuru taḫta

3507 Çü Şīrīn añladı aḥvāl-i mātem
Hem aña gül göründi vü diken hem

3508 Sevindi güldi bir yönden revānı
Ki ḳurtuldı güniden aru cānı

[484] Yazmada açdı yazılmış.

3509 Daḫı bir yönden oldı zār u giryān
Ṣoñın añup oturdı baġrı biryān

3510 Şehinşāh göñli içün ol ṭolu ay
Sevinmekden elini çekdi bir ay

3511 Bir aydan ṣoñra kim diken aradan
Ṣavuldı ḳıldı yārī̄ bir yaradan

3512 Göñülde fikir ḳıldı söz ṣavābın
Bitisine şehüñ virdi cevābın

3513 Ne sözler kim anuñ göñlinde idi
Göñülden cümlesini şāha didi

3514 Çü yazıcı ḳalem aldı eline
Çalab adını yazdı evveline

3515 Söze virdi Çalab adıyla revnaḳ
Birez her bir sözüñ dībācesin çoḳ

3516 Ki oldur pādişāhlar pādişāhı
Bağışlar bir avuç ḳula günāhı

3517 Ḫuḏāvendā cihāna kār u sāz ol
Bizüm ḳulluġumuzdan bī̄-niyāz ol

[124b] 3518 Degül ṣūret ṣūretciler Yaradan
Müneccimler anuñ işinde nādān

3519 Virür hī̄ç ḳılmaduḳ ṭapu ḳula ḳut[485]
Hem ordadur ḳalemsüz ṭaşda yāḳūt

[485] Yazmada ṭut yazılmıştır.

3520 Deñizde ṭaġda yazıda ḳomaz hīç
Hemīşe kimse göñlin ḳayġudan pīç

3521 Çü miḥnetden ola niʿmete noḳṣān
Elümüzi dutar çün göre ḥayrān

3522 Çü şükrin niʿmetinüñ unıdavuz
Ḳulaġumuz burur kim şükr idevüz

3523 Anuñ ḥükmindedür hep ḫalḳuñ işi
Yaradılmışlaruñ ḥāli dönişi

3524 Gehī yoḳlıġı gösterür gehī genc
Gehī rāḥat virür gişiye gāh renc

3525 Bu devrān içre kim dünile gündür
İki gün yas ise bir gün dügündür

3526 Gelini şāhumuñ girdiyse yire
Gelinler daḫı varsa nʿişe yire

3527 Felek anuñçun tīz yaydı anı
Bilürdi kim şehüñ tīz ṭoydı cānı

3528 Ger andan yig yoġısa şāha bir yār
Degül ġam kim şehinşāh tīz ṭoyar

3529 Naẓar bir gökçege yine bıraġa
Ḳara gözler açup baḳa bıraġa

3530 Dirīġ oldur ki ol güneş ṭulına
Cihānda ḳalana bir ay bulına

3531 Üşenme gitse ol ḫūb [u] ol genc
Ki gencidi vü yirde yig[486] olur genc

3532 Ḳayurma kim ḳalur her kim ḳayu yir
Götürmez ḳayġuyı ne gök ve ne yir

[125a] 3533 Anuñ eger yataġı oldı taḫta
N'içün sen binmeyesin yüce taḫta

3534 Yig oldur Meryem'içün ṣolmayasın
Ki ʿĪsā olurısañ bulmayasın

3535 Saçı aç kirpügüñden saçmaġıl nem
Ḳomazsañ ḳayġuyı artar daḫı ġam

3536 Ölen ardınca hergiz kimse ölmez
Be-cid ḳayġulu olmaḳ hem ḫoş olmaz

3537 Dölenmez göñlüñ ansuz dutsun ārām
Unıt çün gitdi gözüñden dil-ārām

3538 Sen ol bāḳī begüm kim her ki ṭoġdı
Gerek bata güneş gibi ki ṭoġdı

3539 Ölüye ḳılma aġlamaḳla bī-dāḏ
Ki ṣabr it dirse ol[487] itme feryāḏ

3540 Getürgil Ṣaṭṭa cāmı şöyle kim Cem
Dut eski zenbīli Baġdāḏ'dan kem

3541 Cihān bāġından eksildiyse bir ṭal
Cihān sulṭānı sensin sen esen ḳal

[486] Yazmada biñ yazılmıştır.
[487] Yazmada derseñ ölüsen yazılmıştır.

3542 Güneş gibi yaluñuz ol cihānda
Dürişü ḳōma fiġān ḳayġu cānda

3543 Eger bir ḳuşa olursa çift bir ḳuş
Özüñ Simurġ u Simurġ'a ḳanı ṭuş

3544 Eger gitdiyse gevher dutma mātem
Ki kānsın kānda olmaya güher kem

3545 [Eger] yundısa yoḳ yazıda ḳoġıl
Ki yazıda bir cins öküş olur bil

3546 Eger gül gitdi diken olsa yig az
ʿİvāż ol bir güle al yüz yiñi[488] yaz

3547 Eger kesr oldı büt Kisrī var olsun
Ḳo gitsün Meryem'i ʿĪsā var olsun

[125b] 3548 Çü şāh Şīrīn bitisini oḳıdı
Anı şīrīn sözi yavlaḳ doḳıdı

3549 Didi kim bu cevāb (u) yā savaşdur
Kesek atan gişi yidügi ṭaşdur

3550 İş itdi tā ki iş itmek gerekdi
İşitdi ne ki işitmek gerekdi

3551 Yine Şīrīn'den ol şeker dilerdi
Siñek ġavġāsı gitdi diş bilerdi

3552 Çü bayramdan elin çekdiydi Meryem
Cihān oldı şehe bayramca ḫurrem

[488] Yazmada yüziñi yazılmıştır.

3553 Çü düşmen gitdi iş dilekçe bitdi
Bir içüm ṣu yiter düşmen çü yitdi

3554 Baña düşmen ṣoñında bir nefes yig
Bile düşmenle olmaḳdan ḳafes yig

3555 Diri luṭfıla şāh Şīrīn'e peyġām
Velī olmadı şāh buyruġına rām

3556 Şehüñ dutmadı hīç fermānını ol
Çü derdüñ bulmadı dermānını ol

3557 Ki andan yig umardı Ḫüsrev-i yār
Daḫı yigrek ola dirdi ṭalebkār

3558 Viribiyüp ulular ḳıya kābīn
Gelinlerde nite kim varsa āyīn

3559 Azın azın küs ü āġāz olurdı
Küsü çün atarıdı[489] nāz olurdı

3560 Ḳumāşın görkinüñ işde görürdi
Bahā dirdi revā işde görürdi

3561 Çü üşendi vü ḥadden geçdi nāzı
Şeh endīşe ḳılup ḳodı niyāzı

3562 Ki göñül vire bir sevgülü yāra
Vara yār isteyü ayruḳ diyāra[490]

[126a] 3563 Bir işi gendüziyçün duta cüst
İşi başarmaġa hem olmaya süst

[489] Yazmada atartıdı yazılmış.
[490] Yazmada diyārı yazılmış.

3564 Ṣorarıdı ḥikāyet her gişiden
Uṣañ olmaz her işe göz ışıdan

ŞĪRĪN GİDÜP FERHĀD'A PİYĀLE SÜD VİR[491]

3565 Cihān dutucılar resminde birgün
Oturmış taḫta Ḫüsrev ol yüzi gün

3566 Elini öpmege ḳamusı muḥtāc
Ḳuşaḳ baġlayuban her bir geyen tāc

3567 Oturmış taḫt öñinde cümle şāhān
Zi Gūr tā Çīn vez Rey tā Sipāhān

3568 Ḫoten şāhı vü Zengüñ şehriyārı
Şehüñ adına içerler ʿuḳārı

3569 Çü birḳaç devri yörendürdi sāḳī
Odından beglerün ḳalmadı[492] daḳı

3570 Götürdi örtü Ḫüsrev söz yüzinden
Didi odı bıraḳub üfür yüzinden

3571 Ki ḫūblar kim ola ḳuçmaġa lāyıḳ
Ne ilde bulına bize muvāfıḳ

3572 Biri didi leṭāfet Rūm içinde
Biri didi ki ḫūblar çoḳ Çīn'de

3573 Biri didi ki Ermen olsun ābāḏ
Ki ḫūblar anda ḳopar hep perī-zāḏ

[491] Başlık ile konu arasında uyumsuzluk var.
[492] Yazmada ḳılmadı yazılmış.

3574 Biri didi ki ḫūblar yiri Kişmīr
Ki şīrīnlikde yoḳdur anda taḳṣīr

3575 Biri didi ki lāyıḳ şāha dil-ber
Sipāhān'da bilürven adı Şekker

3576 Şeker andan görür yüz dürlü bī-dāḏ
Ḫūzistān'a[493] ḳılur efġān u feryāḏ

[126b] 3577 Ṭudaġında anuñ yüz gülmegi var
Ṭudaġında şeker ḳuldur degül yār

3578 Çemen ḳaftānı servinden alup ṭar
Semen oldı görüben gümişin zār

3579 Niḳābın alsa yil ü açsa māhı
Ḳuyudan ḳayladı Yūsuf yüz āhı

3580 Hemīn ʿaybı budur kim ol dil-ārām
Ḳılur küstāḫ özine ḫāṣ u ger ʿām

3581 Her arada her ādemle oturur
Ḳadeḥ uluyla giçiyle götürür

3582 Kimüñle kim ḳılıç idüp düzilür
Yıḳılup ḫān u mānından üzilür

3583 Gice her kim ḳoca ol selvi ṭalın
Unutmaz hergiz aġzındaġı balın

3584 Göñül baġladıysa aña boyından
İşi endīşesi geçdi oyından

[493] Yazmada Ḫūristan'a yazılmış.

3585 Şeker bāzārı sevdāsı başından
Ki şīrīnligi var Şekker işinden

3586 Ne ansuz küymege çāre ḳılurdı
Sipāhān'dan ne ḳıġırubilürdi

3587 Bir endīşeyle bir yıl ṣabr ḳıldı
Bu ḥāli kimse ne sizdi ne bildi

3588 Çü geçdi yıl yola sürdi çeri ol
Sipāhān'dan yaña dutdı yigin yol

3589 Sipāhān'a varup ḳondı şehinşāh
Süvārın gey muʿaẓẓam gördi ol şāh

3590 Neşāṭa başlayup[494] süci içerdi
Sözini yārinüñ her dem açardı

3591 Uġurlayın ol acı ḳandalıġın
Ṣorup bildi sarāyı ḳandalıġın

[127a] 3592 Yaluñuz bir gice bir ḳulla durdı
Şeker bāzārı yolına iz urdı

3593 Çü Ḫüsrev Şekker'üñ kūyına irdi
Sipāhān Ḳaṣr-ı Şīrīn oldı dirdi

3594 Sarāyuñ ḫalḳasını arḳun arḳun
Ururdı çıḳdı ḳul ḳuşaġı altun

3595 Güzel yüzlü yigit gördi dururdı
Çü şāhlıḳ pertevin anda görürdi

[494] Yazmada neşa ṭaşlayup yazılmış.

3596 Ḳolını dutdı tā kim ḳondı Pervīz
ʿAlef dökdi öñine yidi Şeb-dīz

3597 İşāret ḳıldı kim Şekker yüz aça
Ṭudaġından şeker ḳonuġa saça

3598 Şeker çıḳdı elinden cām-ı cüllāb
Aġız ṭolu şeker gözi ṭolu ḫāb

3599 Oturdı vü götürdi cām-ı niʿmet
Büt anuñ gibi yā Rab ṣuffa ḫalvet

3600 Oturmış şāh-ı ʿālem nite kim Cem
Şeker ḳarşusına ḫoş şāḏ u ḫurrem

3601 Biri biri ṣuyınca virdi süci
Gözine üyimek üyidi ṣoñ ucı

3602 Süci nūşı ṭudaḳdan nīş ṣaldı
Şeker durdı aradan mūmı aldı

3603 Ḳabūl olası ʿöẕrile yüzi aḳ
Şehinşāh işiginden oldı ıraḳ

3604 Ḳaravaşlardan ürdi bir ḳaravaş
Ki beñzerdi aña başdaş u ḳoldaş

3605 Aña geydürdi ṭonın daḳınurdı[495]
Viribidi vü andan daḫı nūrın

3606 Çü gördi şāh gelindi selvi ṭalın
Şeker ṣanup yiridi ārzū balın

[495] Flemming daḳı zerin şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 432).

[127b] 3607 Ulaşdı aña vü aldı murādın
Ṭolaşdı ḳuçdı vü ṣormadı adın

3608 Şeker ṣanup ṣorardı bal dudaġın
Üzümin yiridi ṣormazıdı bāġın

3609 Çü ṭañ yarıdı durdı ol ḳaravaş
Gönüldi Ḫüsrev öñinde ḳoyup baş

3610 Şeker ḳatına geldi çār u nā-çār
Eyitdi Şekker'e aḥvāl ü esrār

3611 Ne kim şāhdan görüben işidüpdi[496]
Didi ḫalvetde her nāz iş idüpdi

3612 Ṣanur şāh bile yatan dil-ber oldı
Ḳaravaş mūm dutandur Şekker oldı

3613 Aña didi göñülden saña mihmān
Benüm gibile ʿīş itdüñ mi penhān

3614 Cevābın virdi k'iy şāh Ḫuḏāvend
Cihānda görmemişven saña mānend

3615 Aġır[497] gelmezse bir ʿaybuñ ʿayāndur
Ki aġzuñda birez ḳoḳu nihāndur

[128a] 3616 Gülef yüzlüye didi şāh ne tedbīr
Semen tenlü didi bir yıl yimek sīr

3617 Şeh ol büt-ḫāneden çün çıḳdı gitdi
Tamāmat bir yıl ol ögüdi dutdı

[496] Yazmada işidürdi yazılmış.
[497] Yazmada aġız yazılmıştır.

3618 Bu söz üstine bir yıl çün bitdi
Mizācından şehüñ ol ḥāli[498] gitdi

3619 Yine bıldurlayın bir gice durdı
Aña geldi Şeker yidügi yurdı

3620 Hemān bıldurki şīrīnligi buldı
Şeker ḳandasa şīrīn anda oldı

3621 Çü geçdi anda birḳaç dürlü oyın
Ḳuçuldı bil ü hem[499] öpüldi boyın

3622 Çü gice ṣuyı sınıḳdı seḥerden
Melik ṣordı yine şīrīn Şeker'den

3623 Ki ḳonuḳ baña beñzer saña birgün
Gelüben ḳıldı mı bu resme dügün

3624 Cevābını şekerden virdi Şekker
Ki bıldur geldi bir mihmān-ı server

3625 Velī ḳoḳardı aġzı ol cüvānuñ
Senüñ müşkīn [ü] çirkinidi anuñ

3626 [Didi] şāh ḳamunuñ ʿaybın bilürsin
Cemālüñ ʿaybını[500] görmez olursın

3627 Şehe ṣordı ki ʿaybumı digil fāş
Ki göz mi yüz mi alın mı veya ḳaş

[498] Yazmada mal yazılmış.
[499] Yazmada mumi yazılmış.
[500] Yazmada ʿaybınuñ yazılmış.

3628 Didi şāh kim ʿayıbdan bu ḳatıraḳ
Ki bir dem olmaduñ yaḳından ıraḳ

3629 Felek gibi her erle düzilürsin
Cihān gibi bir erden üzilürsin

3630 Güzel ḳuşsın güzellikde ḳanadsın[501]
N'içün her dem bir aġaca ḳonarsın

[128b] 3631 Seni gül gibi dutar her saḳaġı
Boduç gibi öpersin her ṭudaġı

3632 Cevābın virdi Şekker k'iy cihān-dār
Şeker ḳızdur ṣınaġıl işde bāzār

3633 Ṣanursın kimse yidi bu şekerden
Yā kimse ṣatun aldı bu güherden

3634 Mühürlüdür ḫazīnem Tañrı ṭanuḳ
Bu ḫondan yimedi hīç ḳonuḳ anuḳ

3635 Ne gice döşegüme kimse geldi
Ne gündüz incümi hīç gişi deldi

3636 Ḳaravaşlardur anlar kim görürsin
Ki ḫalvet odaġa bilü girürsin

3637 Evet benven ki ḳatuña gelen ol
Ḳılup ʿişret süciyle uzadan el

3638 Velīkin ol ki girür bucaġuña
Bir ayruḳdur ki düşer ḳucaġuña

[501] Flemming nigārsın şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 434).

3639 Çü şāh işitdi Şeker'den bu sözi
Bu maʿnīye ṭanuḳlıḳ virdi özi

3640 Çü maşrıḳ odınuñ çıḳdı yalıñı
Şāh andan ṣu gibi gitdi yalıñı

3641 Sipāhān ulunıñ istedi ol
Bulardan ṣordı dil-ber ḥāline yol

3642 Bir aġızdan[502] ḳamu ol uyanuḳlar
Arulıġına oldılar ṭanuḳlar

3643 Ki kimse Şekker'üñ açmadı tengin
Ḳızıl güldür ki hīç saçmadı rengin

3644 Ḳumāşın yükde revāyişde dutar
Biş on ḳaravaşını işde dutar

3645 Ḳılur her bir gişi ile temāşā
Velī yoḳdur yaramaz işi ḥāşā

[129a] 3646 Sarāyından oḳıdı ol nigārı
Gelin[503] idindi kābīn ḳıydı arı

3647 Deliksüz incüsin bir demde deldi
ʿAḳīḳ u laʿl bir araya geldi

3648 Medāyīn şehrine gönüldi andan
Şeker anuñla ḫoş [u] şāḏ u ḫandān

3649 Şeker ki ʿışḳ-ı Şīrīn'i ḳovardı
Şeker şīrīnligin yaʿnī severdi

[502] Yazmada aġzından yazılmış.
[503] Yazmada yalan yazılmış.

3650 Şeker yimekden uṣandı cihān-dār
Yine Şīrīn ister çār u nā-çār

3651 Delü ḳılmış şehi Şīrīn-i dil-ber
Ezilmiş nite kim ṣu içre şekker

3652 Yanar Şīrīn'den ayru şöyle kim şemʿ
Ki mūm ḫoşdur nite kim balıla cem

3653 Şeh ol ḳayġuya çāre bulmazıdı
Ki rāzın kime diye bilmezidi

3654 Göñül hem-rāz ola vü evden ola
Ki yād göñli yaramaz işbu yola

3655 Uġurlanmaḳ gerekmez sen ḳumāşuñ
Ḳoma kim bile yat içüñ ü ṭaşuñ

3656 Şu resme rāzuñı bilsün eyü yār
Nite kim bilürise yavuz aġyār

3657 Deñilmez sözüñi aġyāra dime
Degül aġyāra ṭoġru yāra dime

3658 Dime ḫalvetde vü dīvāra ol saḳ
Ki çoḳ olur dīvār ardında ḳulaḳ

3659 Saġınma rāzı kim dimek yaramaz
Saġınmaduḳ yig eydilmeyicek rāz

3660 Eger bilge eger bilmez ola yār
Mühürsüz aña ısmarlama ṭavar

[129b] 3661 Sözi ol resme bisle kim ser-encām
Eyitmekden bulasın sen eyü nām

3662 Eger yüz yüz görürseñ aru yaḳın
Çü bir yüz yavuz ola anda saḳın

3663 ʿAdüvv göziyle baḳ ḥarfuña aç göz
Eyü yavuz bu ḥarfinden[504] bilür öz

3664 Melik bilmişdi çün rāyıydı pür-nūr
Ki Şīrīn göñlini añlardı Şāvūr

3665 Ḳıġırdı dergāha vü ḫāṣ ḳıldı
Nigār ansuz buñalduġını bildi

3666 Çü ḳaldı yaluñuz ol serv-i bālā
Dökerdi nergisi lüʾlüʾyi lāle

3667 Üşendi bir gice ḥāl ṭarlıġından
Ki gice yüz yıl oldı zārīlıġından

3668 Ṣanayduñ giceyidi bir ḳara zāġ[505]
Uçamaz diyeydüñ ölmiş ḳara ṭaġ

3669 Şīrīn göñline ḳayġu ḳonuḳ olmış
Çırāġı gice gibi donuġ olmış

3670 Göñül ṣayrulıġından zār olupdı
Cihānıla savaşmaġa ṭolupdı

3671 Meṣel ḫoşdur işittüñ ola nice
Ki ṣayrunuñ helāki oldı gice

[504] Yazmada ḫırḳatden yazılmış.
[505] Yazmada ṭaġ yazılmıştır.

3672 Ölü ṣayruya gice cānı virmek
Ki ṣayrudan biter ṣayruyı görmek

3673 Dil açdı didi Şīrīn iy zamāne
Bu dün midür belā mıdur veyā ne

ŞİRİN GİCE ḤALVETİNDE OTURUR MELŪL ĠAMNĀK

3674 Degül dün bir ılandur ḳara rengi
Yā ādem yiyici bir ḳara zengī

[130a] 3675 Anuñçun aġlaram kim ḳara zengī
Gelüp göñlümden almaz pas u rengi

3676 Ne ṭañ iy lājiverdī gök bu işüñ
Ki her giceden ayruḳsı dün işüñ

3677 Meger göñlüm dütüni yoluñ aldı
Diken āhumdan ayaġuñda ḳaldı

3678 Benümile ne kīnüñ var iy gice
Bilimezven ne dīnüñ var iy gice

3679 Cüvān-merd ol ne olduñ aḫı bu dün
Beni yā tīzcek öldür yā tīz ol gün

3680 N'içün ḳara bulut gibi dursın
Öñüñde ot mı ḳılıc mı görürsin

3681 Ṭutunuñ[506] elini tīz bağladılar
Ḳaçan Ülker ayaġın ṭaġladılar

[506] Yazmada ṭūtīnüñ şeklinde yazılmış.

3682 Ben ol mūmvan ki dün [ü gün][507] fenārem
Dün uzunında mūmlayın yanaram

3683 Dügüm gör çarḫı yaşumda vü añla
Bu sözleri oḳı [vü] gör ü ṭañla

[130b] 3684 Oḳı iy ḳuş eger varısa dilüñ
Gül iy ṭañla eger varısa bilüñ

3685 Eger kāfir degülseñ iy ḫurūs bir
N'içün göstermedüñ āvāz u tekbīr

3686 Veger od olmaduñ iy ṣubḥ-ı ṣādıḳ
Demürde ṭaşra olmaġuñ ne lāyıḳ

3687 Bu ḳayġudayıdı dīvāne göñli
Seḥer şemʿi bulup pervāne göñli

3688 İşi[ni] şemʿi gibi ḳıldı rūşen
Dün aña gülḫan iken oldı rūşen

3689 Çü Şīrīn buldı ṣubḥuñ kīmiyāsın
Diyeydüñ dügine degşürdi yasın

3690 Şebistānı süpür[ür]di yüziyle
Çalab'a diridi şīrīn sözile

3691 Ḫuḏāvendā dünümi gündüz eyle
Cihāna gün gibi beni yüz eyle

3692 Dünüm ḳarañudur rūşen çırāġ it
Güneş [gibi] bu gice yüzüm aġ it

[507] Yazmada dün dulpi? yazılmış.

3693 Helāk eyler bu ḳaygu pehlevānı
Bu ḳaygudan çıḳar göynüklü cānı

3694 Gücüm yoḳ kim götürem bu belāyı
Esirge raḥmetüñden mübtelāyı

3695 Beni ḳurtar Ḫudāyā ḳanlu yaşdan
Bedaḫşān laʿli gibi işbu ṭaşdan

3696 Elin yalvaranuñ dutabilen sen
Elim dut çünki feryāḏ iderem ben

3697 Uşaḳ maʿşūmlaruñ gözi yaşıyçun
Ḳoca maẓlūmlaruñ bagrı başıyçun

3698 Döşeklerde ġarībler yasduġıyçun
Ḳapularda esīrler basduġıyçun

[131a] 3699 Şu ḥuccetçun ki gönli bende dutar
Ol āyetçün kim cānı zinde dutar

3700 Ḳamu dīn-dārlaruñ aru dīniyçün
Ḳamu peygāmberüñ ḫūb āyetiyçün

3701 Ġaraždan bī-nevā muḥtāclarıyçun
Ḫalāyıḳdan dilenmez açlarıyçun

3702 Ḥaḳ'a şıġınanuñ yol varduġıyçun
Günāh issi ḳuluñ yalvarduġıyçun

3703 Ḳamu ġāzīlerüñ alnı deriyçün
Şehīdler ḳanı aḳduġı yiriyçün

3704 Girü ḳalmışlarıçun kārüvāndan
Iraḳ düşmişleriçün ḫān u māndan

3705 Yiñi ögrenmişüñ virdi ḥaḳıyçun
Daḫı göynüklünüñ derdi ḥaḳıyçun

3706 Dün aġlayan ḳaraġı ḥurmetıyçun
Seḥer duran çırāġı ḥurmetıyçun

3707 Şu nūrıyçun ki var gözden ḥicābı
Ola[508] iḥsānı çün kim yoḳ ḥisābı

3708 Üründü evliyānuñ ḫalvetıyçun
Yazuḳsuz enbiyānuñ ḥulletıyçun

3709 Şu ṭāʿat çün ki ḳatuñda ṣevāb ol
Duʿāyıçun ki olur müstecāb ol

3710 Ol āhıyçun ki çıḳarsañ nefesde
Ol adıyçun ki ḳomaz ḳuş ḳafesde

3711 Ki ḳanlu göñlüme raḥm eyle bir dem
Beni ḳurtar veger-ni ġarḳ ider ġam

3712 Eger [her] bir ḳılum bir dil olursa
Eger tesbīḥde ay u yıl olursa

3713 Henüz dilsüzligile ḳalmış olam
Yüzinden şükrinüñ bir ḳılmış olam

[131b] 3714 Sen ol varsın ki kimsin diyecek yoḳ
Yoġı var varı yoġ itdügüñ çoḳ

[508] Yazmada ol yazılmış.

3715 Yaluñuzlıḳ ḥicābından nihānsın
Yimezsin lī̈kin rezzāḳ-ı cihānsın

3716 Senüñ ḳapuñda ḳorḳandan umandan
Kimesne ḳalmadı maḥrūm ī̈māndan

3717 İşüñde kim ola biñ dürlü taʿẓī̈m
Aña yol bulımaz illā ki teslī̈m

3718 Felegi baġladuñ[509] eyvānı açduñ
Bize cān u cihān [u] rızḳ saçduñ

3719 Virürsin rūzī̈ ger cān alursın[510]
Ne dilerseñ idersin sen bilürsin

3720 Senüñ tevfī̈ḳuñıla üstüvārın
Bu tevfī̈ḳ üstüne tevfī̈ḳ umarın

3721 Ki ben ṣayru vü ḳuvvetsüz [ü] zārem
Gider rencüm żaʿīfüm gey nizārem

3722 Bugün inʿāmuñıla göñlümüz al
Ki inʿāmuñla ḫoş dur baña her ḥāl

3723 Sürerseñ ḥükmi yāḫūḏ bir ḳażāyı
Baña teslī̈miçün öñ vir rıżāyı

3724 Bu gizlü rāzı nite saḳlayam ben
Ki gizlersem bilürsin gizlüyi sen

3725 Bilürven bende bir aṣṣılu iş yoḳ
Eger yoḳ bende sende bārī̈ var çoḳ

[509] Yazmada felek baġladunuñ yazılmış.
[510] Yazmada olursın yazılmış.

3726 Çü bilürdi baş oldı gözi yaşdan
Kilīḏin işinüñ çıḳardı ṭaşdan

3727 Açıldı devlet-i gülzār-ı bī-ḫār
Ki Şīrīn acısı oldı şeker-bār

3728 Niyāzı Ḫüsrev'üñ göñline ḳoydı[511]
Ki göñlinde ne kim varıdı yoydı

ḪÜSREV ŞİRİN ODASINA GELÜP ŞİRİN ḤAŞ ḪALĀYIKINA...

[132a] 3729 Çü altundan ʿalem götürdi ʿālem
Ki tārāc eyleye ḳanda ki var ġam

3730 Melik ʿazm eyledi kim ava gide
Göñül derdine tā bir çāre ide

3731 Ḫuceste fālıla şāh-ı cihān-gīr
Gönüldi yazıya vü ḳaṣd-ı naḫcīr

3732 Çü kūse kūsiler hep zaḫmı urdı
Felek gibi yirinden yiri durdı

3733 Çü boru vü nefīr ü ṣūr u nāyı
Cihān işitdi ṣandı ṣūr nāyı

3734 Çalındı vü ḳıyām itdi ḳıyāmet
Ki maḥşer gün gibiydi ʿalāmet

3735 Çeribaşları dikdiler ʿālem hep
Bahādurlar yazıya çıḳdılar hep

[511] Yazmada ḳondı yazılmış.

3736 Çıḳa geldi cihān-dār-ı cüvān-baḫt
Rikābınca yayan çoḳ ṣāḥib-i taḫt[512]

3737 Bu bir yaña giderdi mīr-i Faġfūr
Daḫı bir yaña subaşıyı ḳayṣūr

3738 Ḳuşaḳ baġlanmış u açmışdı ḳaşı
Bezenmiş tāc-ı Efrīḏūn'la başı

3739 ʿAlem bir Kāviyānī şeh başında
Birez bulut gibiydi māh başında

3740 Ḳılıç baġlandı altunlu güherlü
Ḳuşananlar bahādurlar hünerlü

3741 Bu resme çünki şerden çıḳdı gitdi
Cihān iḳbāl-i istiḳbāl itdi

3742 Buyurdı ol cihān dutucı güneş
Aña kim bişirürdi kim avdan[513] aş

[132b] 3743 Ġirive çünki başladı ṭabl-bāz
Havāda ḳaldı av ḳuşları ḳutladı pervāz

3744 Revān[514] oldı havādan ava şāhin
Cihānda ḳalmadı keklik güvercin

3745 Yidi gün avladı ol ṭaġ u yazı
Ṭoġan ṭurnā vü ṭavşan aldı tāzī

[512] Yazmada baḫt yazılmış.
[513] Yazmada avan yazılmıştır.
[514] Yazmada havān yazılmış.

3746 Bir av alurdı avlardı daḫı bir
Bu gez ayruḳsı ava ḳıldı tedbīr

3747 Bir av yirinde eglenmezdi bir dem
Sürerdi avlayuraḳ şāh-ı ʿālem

3748 Pes andan sürdi yigin Şāh- Pervīz
Dönüp yönini Şīrīn ḳaṣrına tīz

3749 Çü ḳaṣruñ ḳaldı bir ferseng yolı
Buyurdı ḳondı sunuñ ṣaġ [u] ṣolı[515]

3750 Cihāna dutdı dutuḳ gice müşkīn
Ḳatı ḳış u ṣovuḳ yil esdi çirkin

3751 Sovuḳ yil yanar od gibi yaḳardı
Ṣudan ḳılıç gib buzlar çıḳardı

3752 Ne deñlü olsa bir[516] ıssı havālu
Sovuḳ yasın çekemez ḳatı yalu

3753 Buyurdı şāh kim od yanduralar
ʿAbīr ü ʿanber ü ʿūd yanduralar

3754 Görünmezdi buḫūrdan gökdeki nūr
Havādan dökilürdi yire kāfūr

3755 Yatup diñlendi ol gice şehinşāh
Uyıdı gün öñinde tā seḥergāh

3756 Güneş laʿli çü ṭaşra çıḳdı kāndan
Günüñ ʿışḳıyla gice çıḳdı cāndan

[515] Yazmada ṣaġı ṣolın yazılmış.
[516] Yazmada yir yazılmış.

3757 Melik durdı sevinü döşeginden
Göge irürdi ʿişret döşeginden

[133a] 3758 Seḥer başladı ʿişret itmege şāh
Ki ḫūb olur iken ʿişret seḥergāh

3759 Süci birḳaç ḳadeḥ çün ṣundı sāḳī
Sevinmekden ḳomadı ġuṣṣa bāḳī

3760 Süciden çünki şāhuñ ḳızdı başı
Murādın añladı vü dökdi yaşı

3761 Çıḳup ṭaşra binüp Şeb-dīz'e gitdi
Nigārın ḳaşrına ḫoş ʿazm itdi

3762 Göñül esrük ü raḳḳāṣ[517] anuñla
Biş on ḳulluḳcı aldı ḫāṣ anuñla

3763 Ḫaber Şīrīn'e virdi ḳapucılar
Ki şāh geldi bile yoḳ ṭapucılar

3764 Buyurdı baġlayalar gey ḥişārın
Ḳapu öñinde on gişi niṣārın

3765 Dutup dururlarıdı kim çü Pervīz
Görine olalar aña güher-rīz

3766 Genc ü kimḫā vü ḫāṣ el-ḫaṣṣ aṭlas
Yola ol deñlü yaydılardı kim pes

3767 Bezendi ucdan uca yol güherden
Buḫūr irdi göge ʿūd u şekerden

[517] Yazmada ar ḳaş yazılmış.

3768 Ṭolu ay gibi ḳaṣruñ dāmı[n]d̲a ol
Çıḳup diñlerdi ḳapuda[518] küyüp yol

3769 Çü Şīrīn gördi Ḫüsrev'i ıraḳdan
İşi elden varup düşdi ayaḳdan

3770 Biraz ögi gidüp bī-ḫūd̲ yaturdı
Gözin açdı ögin dirdi oturdı

3771 Ṭanışdı göñli ile kim cihān-dār
Ki geldi esrük ü[519] bī-ḫūd̲ ne hüşyār

3772 Eger yol virmez olursam viṣāḳa
Ne cānıla döyem acı firāḳa

[133b] 3773 Veger dınmazsam u olurısam rām
Olam Veyse gibi dünyāda bed̲-nām

3774 Dürişem ṭoġru yolca gitmiş olam
Eger ṭop olmasa cehd itmiş olam

3775 Çü şāhinşāh irişdi ḳapucılar
Segirdişdi bile hep ṭapucılar

3776 Niṣār itdiler aña aḳça altun
Yire hem döşediler aṭlas altun

3777 Ol aṭlas ferşe başup Şāh-ı Pervīz
Yaḳın ḳaṣra gelince sürdi Şeb-dīz

[518] Yazmada ḳapuñuz yazılmış.
[519] Yazmada esrüki yazılmış.

3778 Demürden ḳapu gördi ṭaşça bağlu
Ḳapuda ḳaldı ḥayrān göñli dāğlu[520]

3779 Şehinşāh bir ḳapucıyı oḳıdı
Didi kim nāzenīn n'içün ḳaḳıdı

3780 Ne acı gördi Şīrīn benden āḫır
Ki bağlar ḳapuyı vü bunca ḳaḳır

3781 Gir aña di degül şāh bir ġulāmı
Selāmı ṣoñına ıydı peyāmı

[134a] 3782 Ki bir ḳonuḳ ṭapuya geldi n'itsün
Aña yol var mı yā girü mi gitsün

3783 Dudaḳdan şekkeri bala ḳatarsın
Ḳonuġa bağlu ḳapu mı dutarsın

3784 Ḳapu aç pādişāham kim yilerven
Gelüp girü senüñ ʿöẕrüñ dilerven

3785 Bilürsin ben saña hīç bunda yavuz
Sığınmazdan n'içün döndüresin yüz

3786 Gerekdür göñli bizümle bir itmek
Yaramaz görmedin yüzüñi gitmek

3787 Dilerseñ kim bu yirde az ṭuram
Ḳo kim bir gez ayaġ üstinde görem

3788 Şehüñ peyġāmını zārıyla virdi
Şeker leb işidüben āh dirdi

[520] Yazmada ṭağlu yazılmış.

3789 Buyurdı iş bilen ḳaravaşına
Ki çıḳ[521] ṭapuya Ḫüsrevler başına

3790 Fülān şeş-ṭāḳı al u ṭaşra çıḳar
Ki başı dutıcaḳ eyvāna çıḳar

3791 Dutup içini ṭaşdan pāk eyle
ʿAbīr ü müşk anda ḫāk eyle

3792 Döşek ḳızıllu şāl güherlü ʿaḳlu
Bir altun kürsī ḳo altı ayaḳlu

3793 Şehāne şuḳḳa dut incülü ur bend
Pes andan di ki iy şāh-ı Ḫudāvend

3794 Sarā Türkī degül Hindū'sı ṭamuñ
Cevābın şāh şöyle dir peyāmuñ

3795 Ki ger ḳonuġısañ nāz eyleme çoḳ
Ne yirde ḳondurursam ḳon dime yoḳ

3796 Revā oldur bu güci götüresin
Ki şol manẓarda birgün oturasın

[134b] 3797 Ol iş bilen ḳaravaşı ḳapuda
Çıḳup Şīrīn buyurduġı ṭapuda

3798 Bir eksüksüz getürdi hep yirine
Oñat ḳulluḳcıdan kimdür yirine

3799 Ḳamu tertībi yirince çü itdi
Şehi ḳondurdı gendü çıḳdı gitdi

[521] Yazmada çoḳ yazılmış.

3800 Pes andan çoḳ bezek baġladı aya
Diyeydüñ bir perī uçmış havāya

3801 Bıraḳdı öñine bir ṭon muraṣṣaʿ
Ṣarındı[522] mıḳnaʿa māh-ı muḳannaʿ

3802 Muraṣṣaʿ ʿanberile bir ḥamāyil
Daḳındı [kim] ḳıla yüz ʿaḳlı zāyil

3803 Ser-āġūş[523] kim bitüpdi dürr ü ṭaşa
Ḳopaydı cinnīler resmine başa

3804 Uruban ṭaʿne ṭāvūsa hümāya
Güzel süglün gibi uçdı havāya

3805 Göñüller almaḳ āġāz eyleyüben
Niyāzı görüben nāz eyleyüben

3806 Ḫırāmān ḳaṣrınuñ burcına ol māh
Çıḳuban öpdi yir baḳariken şāh

3807 Ḳulaġından niṯār itdi delim laʿl
Ki çoḳ laʿl aldı Şeb-dīz'üñ demür naʿl

3808 Hemān Yezdān'a ġalṭān incüyi ol
Şehe ḳıldı niṯār u ṭoldı dar yol

3809 Çü Ḫüsrev baḳdı gördi ṭolu ayı
Ki dutmışdur hümā gibi havāyı

3810 Anuñ ʿışḳıyıla kim yārıdı cüst
Düşeyazdı yire olup özi süst

[522] Yazmada şeprindi? yazılmış.
[523] Yazmada serāġenc? yazılmış.

3811 Velī ṣanʿatdur gendüzin götürdi
Öpüp gendü elin ḳarşu oturdı

[135a] 3812 Dil uzatdı delim ʿöz̲rile Pervīz
Ṣoruban[524] Şīrīn oldı şeker-rīz

3813 Ki yindek tāze ol iy serv-i āzād̲
Ṭudaġuñ laʿl u boyuñ serv-i şimşād̲

3814 Bu göñül luṭfuñıla tāze oldı
Gişilik daḫı bī-endāze oldı

3815 Güher gencin [u] ḫāṣ el-ḫaṣṣ u aṭlas
Yoluma dökdüñ anca kim didüm pes

3816 Hemīn ola niṣ̲ār iy cān özüñden
Yüzüñle şād̲em iy şād̲ī yüzüñden

3817 Ḳapuyı[525] bağlamaġuñ ne revādur
Ḫaṭā gördüm ʿaceb yā ḫod̲ ḫaṭādur

3818 Dimezven ki yücedür senden özüm
Ululıḳdan degüldür işbu sözüm

3819 Keremlüler ki ḳonuḳla dururlar
Ḳonuḳların daḫı yigrek görürler

3820 Cevābın virdi serv-i māh-i dīd̲ār
Ki ḳalsun devletile çoḳ cihān-dār

[135b] 3821 Felek olsun anuñ ḳılıcı bağı
Hemīşe tāze olsun yüzi bāġı

[524] Yazmada ṣorup yazılmış.
[525] Yazmada ḳamuyı yazılmış.

3822 N’içün dirsin ki urduñ yüksege taḫt
Ḳaravaşlaruñuñ yüksek olur baḫt

3823 ʿAlem oldum seni sevmekde bī-şek
ʿAlem ol yig ki başdan ol yüksek

3824 Eger aydan yüce olursa bu baş
Şehinşāh ḥażretindeven ḳaravaş

3825 Daḫı didüñ ki ḳonuġı sevenler
Ḳonuḳ yüzini görmeye ivenler

3826 Ḳonuġı işbu resme ṭaġlamazlar
Ḳonuḳ yüzine ḳapu baġlamazlar

3827 Ne ḳonuḳsın sen iy evüñ ṭoġanı
Gerek avlayasın keklik nihānī

3828 Ḳonuḳsañ ḳonuġa virdüm odaġın
Ḳaravaş gibi ben durdum ayaġın

3829 Ḳonuġuñ ḫoş degül red ü ḳabūli
Ḳabūli red ider ḳonuḳ fużūlī

3830 Ḳapu baġladuġum yavlaḳ revādur[526]
Sen esrük geldügüñ zīrā ḫaṭādur

3831 Ben oturmış olam ḫalvetde mestūr
Bize töhmet ola şeh gelse maḫmūr

3832 Sen öñ ḳılmaḳ yigidi evde tedbīr
Viribimek gerekdi bir biş on pīr

[526] Yazmada revādı yazılmış.

3833 Beni almaḳ şu resme ki vü āyīn[527]
Bu ḳāsıdlıġıla[528] nice varayın

3834 Ḳaçan şīrīn ola bu işde Şīrīn
Nite eyitse[529] olmazısa kābīn

3835 Dilersin serserin beni alasın
Gülefçe ḳoḳumı alup ṣalasın

[136a] 3836 Bu şūrı Şekker[le] ancaḳ ḳılursın
Ki Şīrīn şekkeri yigre[k] bilürsin

3837 Benüm ʿışḳumdan u benden ıraḳsın
Beni hīç görmemişdür yadıraḳsın

3838 Bugün düşmiş benüm ḳuş gibi dāma
Ḳapu baġlamış aġmış yüce ṭama

3839 Demürden baġa ṭūtī[530] gibi düşmiş
Baña ṭāliʿ ḳaḳımış baḫt küsmiş[531]

3840 [Yalu]ñuzlıġa ʿanḳā gibi ḳāniʿ
Ne çāre şöyle emretdiyse ṣāniʿ

3841 Ki sen şāḏī ḳılasın ben dökem yaş
Saña uçmaḳ ola vü ḳısmet baña ṭaş

3842 Degülven giçi oġlan aldayasın
Gülicek virü ḫurmā aldı yasın

[527] Yazmada ve ra ayin yazılmış.
[528] Yazmada ḳāsadlıġıla yazılmış.
[529] Yazmada āyınsa? yazılmış
[530] Yazmada ṭūlī yazılmış.
[531] Yazmada bişmiş yazılmış.

3843 Yaradan ḥaḳḳıçun kim ḫār u ḫurmā
Bağışlar yaz u ḳış issi vü sermā

3844 Ki ḫurmāyı yimez hīç kimse bī-ḫār
Güne raġbet yoġ olmazsa gice ṭar

3845 Saña çoḳ bulınur bu yolda dil-dār
Velīkin acı Şīrīn'em ben iy yār

3846 Benüm ʿışḳumda sen sulṭānlıġıla
Geçürdüñ vaḳtüñi ḫoş ḫānlıġıla

3847 Ne sāʿat bir ġarībi yāḏ itdüñ
Ne gün göñlüm senden şāḏ itdüñ

3848 Ne göñül ʿışḳıla āvāre ḳılduñ
Firāḳumdan ne ṭonı pāre ḳılduñ

3849 Yā ḳanġı peyke diyeydüñ bir peyāmı[532]
Ne gice viribidüñ yā selāmı

3850 Üzerdüñ sen ḳadeḥ ḫūblarıla şāḏ
Ḳalem Şāvūr varurdı ḳazma Ferhāḏ

ḪÜSREV GELÜP ŞĪRĪNİLE SARĀYINDA ḲAPU BAĞLU İKEN

[136b] 3851 Cihān issi yine dür dürcin açdı
Güher kānına ḳarşu incü saçdı

3852 Gülef yüzlüye didi iy semen-ber
Tenüñden ṭañ yili her gün semenber

[532] Flemming diyeydüñ peyāmı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 445).

3853 Yüzüñ gülzārı dāyim tāze olsun
Cihāna ḫūblıġuñ āvāze olsun

3854 Benüm aġzumdan artuḳ dudaġuña
Benüm yüzümden artuḳ saḳaġuña

3855 Cihānda kimse aġzı uġramasun[533]
Güniden baġrumı hem toġramasun[534]

3856 ʿItābuñ gerçi zehre batılupdur
Aña dirlik ṣuyından ḳatılupdur

3857 Boyuñ servi yücedür bu revādur
Velīkin yüksege çıḳmaḳ ḫaṭādur

3858 Yiter ẓulm eyle kim olur mükāfāt
Yoġısa bunda dünyāda çoḳ āfāt

3859 O ẓālim kim dutar bir tīġ-ı ḳattāl
Döker ḫalḳuñ ḳanını yire fi'l-ḥāl

3860 Şu resme kim daḫı göñlüñ[535] raḥīmdür
Ki suç sava vü ādemden kerīmdür[536]

3861 Bu ucuzlıḳ baña benden olupdur
Diyimezven saña senden olupdur

3862 Yañıldum ʿışḳ u beglik olmaya bir
Ki yoḳdur ʿışḳ dīvānında tedbīr

[533] Yazmada ağırmasun yazılmış.
[534] Yazmada doğurmasun yazılmış.
[535] Yazmada gelik? yazılmış.
[536] Yazmada ḳerīmdür yazılmış.

3863 Baña sulṭānlıġıla nāz idersin
Ḳul olam yidilem ḳanca yidersin

3864 Ḳula[ġum] dutup iltüp ger ṣatasın
Varam yabana daḫı dökmeyem yaş

[137a] 3865 Görürsem başumuñ üstinde ḫançer
Yüzüm döndürmeyem senden iy dil-ber

3866 Baña cānsın hem dirliksin iy yār
Bilürsin sen ne var bilmezse aġyār

3867 Ayıḳ esrük ḫayālüñ gāh bī-gāh
İdinmişven gice gündüz naẓargāh

3868 Ger ayruḳ gişi bu ʿışḳa ereydi
İşin başarup o gün mi direydi

3869 Ṭonum ḫalvetde ġamdan yırtaridüm[537]
Yiñi ṭonıla girü örteridüm

3870 Anuñçun kim çeri döndürmeyevüz
İşi sulṭānlıġuñ olmaya yavuz

3871 Degülven rindüler ḫoş kim ṭuravan
Alup ṭanbūrı maḫ'leñe varavan[538]

3872 Benem ʿāşıḳ cihān issi cihānda
Cihān dutmaḳ ḳanı ʿışḳ ḳanda

[137b] 3873 Velī çün zülfüñ adın işidürem
Anuñ vaṣfıyla gözüm ışıduram

[537] Yazmada yer yeridüm yazılmış.
[538] Yazmada varavuz yazılmış.

3874 Alurdum bir ḳılın yüz taḫt u tāca
Virürdüm biñ göñül sen boynı ʿāca

3875 Tenüm ayruḳ gişiyle eglenürdi
Velī cānum senüñle eglenürdi

3876 Murāda bir adım atdımsa n'ola[539]
Yigididüm yigitlik şöyle ola

ḪÜSREV GİNE ŞĪRĪN'E ḲAPUYI AÇAR GİREYÜM ṢOḤBET...

3877 Yine ṭāvūs yüzlü māh-peyker
İki laʿl açdı tā kim saça şekker

3878 Cihān issi cihān-dutıcı olsun
Zamānla oynayup oyıncı olsun

3879 Yidi ılduz şehe ferrāş olsun
Hemīşe baḫtı baġı yaş olsun

3880 Benüm göñlümde Ḫüsrev'den neler var
Ḳoġıl şāhlıḳ ḥisābın ʿışḳa bir var

3881 Yañaġum ḫūblara ṭannāz olupdur
Ḳılıncum girü incüm nāz olupdur

3882 Reyāḥīne ḳoḳumdandur ṭarāvet
Bala şīrīnligümdendür ḥalāvet

3883 Güneş baḫtumda bir pervāne oldı
Yüzüm gördi ḳamer dīvāne oldı

[539] Yazmada adem dimesse yazılmış.

3884 ʿAḳīḳüm laʿlüñ urur başına seng
Ḳomadı yüz gülüm yüz gülde bir reng

3885 Delim gez gözlere ben virmişem nūr
Tatardan itmişem göz darlığın dūr

3886 Çü āyā müşgimi zencīr iderven
Delim arslanları naḫcīr iderven

[138a] 3887 Adumdur yüz cihān u bir cihān nāz
Saḳınmaġum çoġ u ḳaḳımaġum az

3888 Hemān şekker dökicidür duraġum
Hemā[n] yirincedür girü dimāġum

3889 Ne var almam ger oldı[ysa] gümiş nār
Hemān ʿışḳum odı cānlarda yanar

3890 Hemān ʿāḳılları baġlayıcıvan
Hemān ʿāşıḳları ṭavlayıcıvan

3891 Yañaġum idicek aydın cihānı
Ṣatar zerince dāyim erġuvānı

3892 Bu esrük nergisüm nesrīne uymaz
Elin her gişinüñ ḳanına ḳıymaz

3893 Saḳın ḳanuña el açmayuban sen
Ki bunuñ gibi çoḳ ḳan itmişem ben

İKİSİ ḪÜSREV Ü ŞİRİN SARĀYINDA ṢOḤBET İDÜP SÖYLEŞDİ

[138b] 3894 Melik yine eyitdi iy yüzi māh
Olısar diyü diyü söz seḥergāh

3895 Güzellik ṣaġışın nice ḳılursın
Yüzüñ yüz ol ḳadardur kim bilürsin

3896 Baña çün pādişāhsın dökme ḳanum
Yazuḳdur bī-günāh acıtma cānum

3897 Belī şāhsın velīkin gevherüñ yoḳ
Budur şīrīnsin ammā şekkerüñ yoḳ

3898 Ḳaḳımaġı ḳo barışmaḳ yolın aç
Nifāḳıla getürgil ʿöẕri birḳaç

3899 Ḳaḳımaḳ ḫūblaruñ ger āletidür
Velī eylük eyüler ʿādetidür

3900 Evet maḫdūmlaruñ tīzligi olur
Biraz hem raḥmet-engīzligi olur`

3901 Baña ḫoş söyleseñ ḫoşdur ḫıvandum
Ne diñlendüm elüñden ne güvendüm

3902 Ḳamu bilür gişiye oldı maʿlūm
Ki olur müstaḥaḳ dünyāda maḥrūm

3903 Cihān olduḳça cānum sen olasın
Tenüm durduḳça cānum sen olasın

3904 Senüñ bendüñden āzād olubilem
Göñülden ḳurtılımazsam ne ḳılam

3905 Cefā atın ṣalmaḳsa baña yiter
Gücile göñlümi almaḳsa yiter

3906 Cefā ḳılmaḳ degül ḫoş fāl eyü bil
Bu gice gicedür āḫir degül bil

3907 Beni ḫoş dut aduña bī̇şe geldüm
Seni dilerven işbu işe geldüm

3908 Cevābıla Şī̇rī̇n-i leb-nūş
Şekerden ḳıldı şāhı ḫalḳa der-gūş

GİNE ḪÜSREV Ü ŞĪRĪN ṢOḤBET İTDÜKLERİ ḲAPU…

[139a] 3909 Güher ḳabarcuġından açdı yāḳūt
Budaḳ ḫurmāya virdi ḳanda hem ḳut

3910 Aña evvel didi iy şāh-ı ādem
ʿAlem urduñ ki gördi cümle ʿālem

3911 Egerçi reşk-i māh u Müşterī-em
Saña cān u[540] göñülden müşterī-em

3912 Ne sevgüñden çevürdüm yüz ne ṣapdum
Ne bir yüz gören artuḳ yire ṭapdum

3913 Seni añdum senüñle göñlüm açdı
Senüñle ṭoḳıdı[541] hem sensüz açdı

3914 Senidüñ[542] sözüm ü hem sen saġıncum
Senidüñ māl u gencüm hem sen incüm

3915 Saña virdüm göñül dutdum saña yüz
Çevürdüm dünyeden senden yaña yüz

[540] Yazmada bānu yazılmış.
[541] Yazmada ṭoḳıdum yazılmış.
[542] Yazmada senidem yazılmış.

[139b] 3916 Velīkin sevgü sende görmedüm ben
Belī çekdüñ boyın rām olmaduñ sen

3917 Ḥisābın ārzūnuñ yindek itmek
Vefā vaḳtinde ḳoyup yārı gitmek

3918 Ṭaleb itmek dün ü gün öz murādın
Ne yār adın saḳlamaḳ ne öz adın

3919 Ṣanursın şehveti sen ʿışḳ yaʿnī[543]
Pes iy fāriġ ḳanısa ʿışḳ ḳanı

3920 Yarar ger pīle muḥkem bendi uram
Çü şāhsın saña baydaḳ nite sürem

3921 Geyige arslan uş böyle uya mı
Yiyüp bir serçe ṭavşangil ṭuya mı

3922 Eger sen serviseñ ben[544] ḫār u yā ḫās
İkimüz daḫı bir ṭopraḳdanuz bes

3923 Dilüñ ḫoş yandurur od iy cihān-dār
Ḫoş ol kim yaḳmaya ʿāşıḳları zār

3924 Bu ḳayġu seyli nā-gāh eyledi cūş
Beni daḫı seni hem alısar ḫoş

3925 Hele ṭūfāndan özüñe ḫaṭardur
Bu ḳapuda gerek otur gerek dur

[140a] 3926 Yig oldur kim [şāh] olduġumca aña
Yaḳışmayam ki yaḳışmaya baña

[543] Yazmada yanī yazılmış.
[544] Yazmada ben yā yazılmış.

3927 Bu Ḫüsrev gördi [kim] ol yār-ı ṭannāz
Çıḳarası degül başdan biraz nāz

3928 Oḳurdı anda efsūn tāc issi
ʿAceb Bābil'de efsūndan ne aṣṣı

3929 Didi yalvaru iy cānum cihānum
Çırāġum nūrum u şemʿüm revānum

3930 Özüñüñ baḫtı baḫtumuñ ṣafāsı
Tenümüñ cānı cānumuñ beḳāsı

3931 Nice nice bizümle[dür] bu savaş[545]
Nice boş küpecikden yaġlamaḳ baş

3932 Sen öz ʿaybuñı gözden gizlemek ne
Benüm ʿaybumı yindek izlemek[546] ne

3933 Yiter ʿışḳ odını cāna bıraḳma
Beni yirden ḳoduñ ḳana bıraḳma

3934 Helāk itdüñ beni tīmār idersin
Zihī ṣayrumı tārumār idersin

3935 Yaşuñ uzun ne ḫoş tīmār olur bu
Yıḳıldum cümle ne miʿmār olur bu

3936 ʿAzāb eylersin iy cān ḫaṭādur
Ki[547] uçmaḳda yoḳ ṭamuda revādur

[545] Yazmada bizümle bu Siyāvuş yazılmış.
[546] Yazmada gizlemek yazılmış.
[547] Yazmada ʿAzab yazılmış.

3937 Bu gice vir baña bu ḳapudan yol
Dutuldum zülfüñe āḫir yiter ol

3938 Bu yolı[548] aç u kīne ḳapusın yap
Unıtma ṣoḥbetümüz cevrise ṭap

3939 Ḳapu açmaġa ger yoġısa imkān
Ki ola bir ġarībe anda dermān

3940 Bıraḳ burḳaʿ yüzüñden alnuñı aç
Ne ḥācet güneşe burḳaʿ veyā tāc

[140b] 3941 Ḳızıl yāḳūtıla ʿanber senüñ var
Müferriḥ sen düzebilürsin iy yār

3942 Delürdümise uṣṣumı[549] sen alduñ
Elüm sen dut ki sen yabana ṣalduñ

3943 Dudaġuñ balını bizden ḳaçurduñ
Dilüñ nīşile göñlüm birḳaç urduñ

3944 Bu yumşaḳlıġıla olma iri sen
Ki kirpü[550] görmedüm bir ḳaḳumı ben

3945 Beni göndür göñül ḫoşluġıla şād
Ki varam içem ü aduñ idem yād

3946 Yüzüm ḳaldı ise ayru özüñden
Naẓar ḫoşnūd ola bārī yüzüñden

[548] Yazmada yaşlı yazılmış.
[549] Yazmada aṣṣıñı yazılmış.
[550] Yazmada girüb yazılmış.

3947 Veger olmazısañ bir dem baña rām
Nite dileyesin ʿöẕr iy dil-ārām

3948 Sınuḳ göñlüme urma bu ḳadar ṭaş
Ki güldür degül [yā] pulāḏ u yā ṭaş

ĦÜSREV Ü ŞİRİN

3949 Gücüm yiter ki şimdi girü gidem
Özüñden yig bir işi hem-dem idem

[141a] 3950 Velīkin ṣoḥbetüñi ögerin ben
Ki çoḳ ḥurmet ḳılupsın ilerü sen

3951 İcāzet virdi ṭuṭaġına Şīrīn
Ki sözde göstere hem şehd ü şīrīn

3952 ʿAḳīḳın getürüp lü'lü'yi açdı
Güher yumdı vü incü laʿl saçdı

3953 Didi öñdin ki iy şāh-ı cüvān-baḫt
Bezenmişdür senüñle tāc u hem taḫt

3954 Senüñ düşmenlerüñ üstine bellü
ʿAlem ayaḳlu olsun ḳılıç ellü

3955 Yaşuñ uzun yalımuñ yüce olsun
Yüzüñ gülsün düşmen yüzi ṣolsun

3956 Hemīşe saña ḳılsun baḫt u yārī
Ki ayaḳda dutarsın rūzigārı

3957 Pes andan oldı yanar od gibi tīz
Eyitdi Ħüsrev'e ki şāh-ı Pervīz

3958 Beni gör ḥālümi añla terk it
Yanar oda dutuşmış gör yüri git

3959 Belā seyli yuvalar bizi nā-çār
Sen al raḫtuñı girü yuvaña var

3960 Yarasa gibi dünle ḳılma pervāz
Cura ṭoġanca gündüz uç ḳış [u] yaz

3961 Ol efsūn gitdi kim öñ işidürdüñ
Yā ol sevgü ki göñül ışıdurduñ

3962 Ben ol Türk'em [ü] Ṭatca hem bilürem
Bilürem nāz u ṭannāzlıḳ ḳıluram

3963 Dürişme rence olma yimegil ġam
Edeple sözüñi yaʿnī ki epsem

3964 D̲elālı yi[gil] ṭoġan gibi murdār
Yime ger keskin ü olmaġıl ḫ̲or[551]

[141b] 3965 Pes andan ḳıldı andan Tañrı'ya yād̲
Be-dād̲ār u be-dīn ü dünyā vü dād̲

3966 Daḫı diri [vü] çün kim ölmegi yoḳ
Uyanuḳ çün ki uyımaz az u çoḳ

3967 Gök içün kim ulur her gice gülşen
Güneş çünkim ḳılur dünyāyı rū[şen]

3968 Cemāl-i ḥūrıçun uçmaḳ içinde
Ḫ̲azānıçun ḳara ṭopraḳ içinde

[551] Yazmada ḫ̲uvar yazılmış.

3969 Kerīmiçün ki virür minnet itmez
ʿAlīmiçün ki bildügin unıtmaz

3970 Bu dün içün devrānı döndürençün
Yaradanıçun ʿüryān göndürençün

3971 Degül Ḫüsrev [ü] Keyḫüsrev'se aduñ
Kābīnsüz ḥāṣıl olmaya murāduñ

3972 Bu ḳaḳımaḳla şāhdan yüz çevürdi
Elikdür didi genc el çekdi durdı

3973 Gice çünkim Ḫoten āhūsı yitdi
Özin öz müşgiyile tāze itdi

ḪÜSREV İLE ŞĪRĪN ṢOḤBET İDERKEN ḪÜSREV [YA?] ḲAPUYI...

3974 Geyik buzaġusı gibi aġzı südlü
Gezerdi sebzede hep yüzi udlu

3975 Geyik gibi şehüñ göbegi düşmiş
Geyik gizlü nigārı aña buşmış

3976 Delim iñlerdi kim raḥmet ḳıla yār
Aña ḳılındı şol resme ki aġyār

3977 Bir ulu ḳarañu dünden çü geçdi
Melik ol aradan göynükle geçdi

3978 Sürerdi atını ṣayru gibi zār
Gözi yaġmur dökerdi bulıt [u] ḳar

[142a] 3979 Yöni girü ḳaluban baġrı başlu
Yola bī-ḫūḏ gönüldi gözi yaşlu

3980 Ne ayaḳ kim süreydi atını tīz
Ne el kim[552] duta tā kim düze Şeb-dīz

3981 Diridi ḥasret ü zārı ile ol
Ki bir ṭaġ olsa yāḫūḏ bir ḳuyı yol

3982 Meger kim egleneydüm bu sebebden
Iraġ olmayadum ol nūş-lebden

3983 Gehī tünd[553] olup el dize ururdı
Gehī aġlayu āh diyü dururdı

3984 Çün irişdi çerisine şehinşāh
İçi tasa ṭolu göñli ṭolu āh

3985 Bu kilkiyile[554] her dem bilge Naḳḳāş
Diridi açġıl alın çatmaġıl ḳaş

3986 Diridi saña Şīrīn ṭoġrudur yār
Dili ger acı oldıysa ne var

3987 Ne var Şīrīn ḳılursa şūr u ġavġā
Dikensüz iy ʿaceb kim gördi ḫurmā

3988 Ne şīrīndür eger ḳaḳıya Şīrīn
ʿAceb mi Ḫüsrev'e ger ḳıya Şīrīn

3989 Ki şīrīnlikde ṣafrā oldı ḥāṣıl
Göñülde ḳayġuyı dutmaḳ ne müşkil

[552] Yazmada ol kim yazılmış.
[553] Yazmada tend yazılmış.
[554] Yazmada kelkiyile yazılmış.

3990 Melik çün gördi aġyār anda hīç yoḳ
Şikāyet eyledi Şāvūr'ına çoḳ

3991 Ki gördüñ mi ne itdi baña ol yār
Ne itdi ol göñül alıcı dil-dār

3992 Ne utanmazlıġ itdi ol vefāsuz
Çü ʿavratdur ḳanı ud u ḳanı yüz

3993 Ne ol ḳatı sovuḳdan ḳızdı özi
Ki yumşatdı birezcük ḳatı sözi

[142b] 3994 Anuñ ulaşmaġından ḫōr oluram
Ṭozından baġrumı yip zār oluram

3995 Düşüp pīl ayaġı altında yatmaḳ
Yig andan kim çıgāna el uzatmaḳ

3996 Ṣuya boġılsa yig kim ḳurbaġadan
Gişi yardım uma yāḫūḏ baġadan

3997 Gişi incüyi aru ṣuda bulur
Ki ṭopraḳ isteyen er ṭopraḳ olur

3998 Yir öpdi öñdin[555] naḳḳāş-ı Şāvūr ol
Pes andan didi baḫtıla öküş ol

3999 Ki ḳaḳımaḳda tīz olmaḳ degül gey
Suçı bağışlayandur Ḥātim-i Ṭāy[556]

4000 ʿAceb mi ḫūblaruñ ṭapduġı tīzcek
Cefāların götür yāḫūd elüñ çek

[555] Yazmada ol naḳḳāş-ı Şāvūr ol yazılmış.
[556] Yazmada Ḥātim-i Ḥāy? Yazılmış.

4001 Ḳamu ḫūblar yavuz ḫūlu olurlar
Gelinler hem yüzi ṣulu olurlar

4002 Ne güldür ol ki īmindür dikenden
Bu sırrın ṣor gül aġacın dikenden

4003 Ne genc ola ki olmaya ılanı
Ne aṣṣı var ki olmaya ziyānı

4004 Boyun çekmek güzeller āletidür
Niyāz itmek sevenler ʿādetidür

4005 Çü ʿavratdur ḳapuñı baġladuñ dur
Ki bacañdan gire anca vire nūr

4006 Ṣanur mısın ki ġuṣṣa yimez ola
Meger ṣabrıla rāzın dimez ola

4007 Gice yüklüyise ṭoġura āḫir
Hemīn olmaḳ gerek bu gice ṣābir

4008 Gişi ṣabrıla olur baġdan āzād
Ki ṣabrıla yig olur ādemī-zād

[143a] 4009 Umaram kim bu iş ḳalmaya müşkil
Murādı tīzde şāhuñ ola ḥāṣıl

4010 Bu vaʿdeyle şehi ol şāḏ iderdi
Yıḳılmış göñlini ābāḏ iderdi

ŞĪRĪN ḪÜSREV'E YANUP ARDINA DÜŞÜP ḪÜSREV….

4011 Hemān söz issi pīr-i sāl ḫūrde
Bu ḥālüñ ṣūretinden açdı perde

4012 Ki Şīrīn göñli şāhsuz oldı gey dar
Gözinden ḳanlu yaş aḳardı bıñar

4013 Ki ḳanı baş bu ḳayġuyı götüre
Göñül ḳanı ki ṣabr ide otura

4014 Çü gitdi ṭāḳatı şūrīde[557] oldı
Utandı işlerinden beñzi ṣoldı

4015 Ḳatı çekdi ḳolañ Gülgūn'a ol teng
Anı Gülgūn gözi yaş u gül-reng

4016 Binüp ol ḳutlu raḫşa yola ḳondı
Su gibi yanar od üstine bindi

4017 Yola ḳullar ṭonıla ʿazm idüben
Girüp Şeb-dīz izin Gülgūn gidüben

4018 İrişdi Ḫüsrev'üñ leşkergāhına
Çün oldı yaḳınıraḳ ḫargāhına

4019 Dilini baġlu gördi pāsbānuñ
Kimesne girmedi yolına anuñ

4020 Üşendi çevre yanın gözlemekden
Pusa yasa özini gizlemekden

4021 Şehinşāh ḥażretinde bilge[558] Şāvūr
Çü aydan ṭolmışıdı yir ü gök nūr

4022 Iraḳdan gördi bir atlu gelürdi
Aña fālı iñen ḳutlu gelürdi

[557] Yazmada şürrīde yazılmış.
[558] Yazmada bille yazılmış.

[143b] 4023 Şāhı ol dem uyutmışıdı üstād
Delim efsūn[559] aya ḳarşu idüp yād

4024 Çıḳup Şīrīn'e ḳarşu yüridi ol
Kimesne bilmedi aldı biraz yol

4025 Çü yaḳın geldi ṣordı kim ne ersin
Perī misin nesin ḳanda gidersin

4026 Ki arslan bunda gelse güci gider
Ilanı ḳorḳudan ḳarınca yider

4027 Çü gördi Şāvūr'ı gül yüzlü bildi
Ḳonup Gülgūn'dan aña ṭapu ḳıldı

4028 Ṭaña batdı ṭañlayıcaḳ işitdi
Ḥaḳīḳat bilmege biraz yaḳışdı

4029 Naẓar çün ol yüze yañaġa irdi
Başı göge yüzi ṭopraġa irdi

4030 Aña didi ki nite düşdi bu rāy
Ki gökçek yüzüñ oldı ʿālem-ārāy

4031 Gözümüñ oldı tozuñ tūtiyāsı
Bu luṭfuñ ḥaddi yoḳdur hem ḳıyāsı

4032 Elini dutdı vü bir yaña gitdi
Ḥikāyet ḳılup aḥvālin eyitdi

4033 Delülikden şehe yol virmedügin
Peşīmān olup aña irmedügin

[559] Yazmada emşun yazılmış.

4034 Olur olmaz ḥikāyet eyledügin
Sözin ḳuş gibi bī-vaḳt eyledügin

4035 Didi andan çü şāh atını sürdi
Bu göñlüme ġuṣṣa baġını urdı

4036 İşümden şöyle ben bī-çāre oldum
Ki ʿaḳlum gidüben āvāre oldum

4037 Ben uş ṭapuña ḫoş taʿlīm iderven
Saña gendüzimi teslīm iderven

[144a] 4038 İki ḥācet dilerven ḥācetüm ol
Bu ḥācetde baña sen dest-gīr ol

4039 Biri çün şāh ʿişret ḳıla āġāz
Cihāna düşdi nūş-ā-nūş āvāz

4040 Delim luṭf idüben iḥsān ḳılasın
Beni bir köşede penhān ḳılasın

4041 Şehe añlatmayasın[560] gizlü rāzum
Budur senden benüm evvel niyāzum

4042 Şehüñ nāzenīn āyīnin cemālin
Görem hem ḳadd u ḳālin yāl ü bālin

4043 İkinci ger bulursa ḳatuma yol
Kābīnsüz baḳmaya bendin yaña ol

4044 Vegernī yoluma girüp giderven
Başum alup odama ʿazm iderven

[560] Yazmada anlanmayasın yazılmış.

4045 Ki ḳayġudan dükendi[561] ṣabr u ṭāḳat
İşüm ḳayġu vü şāh işi ferāġat

4046 Çü anuñ cümle işin bildi üstāḏ
Boyun dut[dı] işine and idüp yāḏ

[144b] 4047 İletdi āḫūra Gülgūn'ı Şāvūr
Gölükci[562] getürdi ḫargāha mestūr

4048 Şu resme baġladı anı ki Şeb-dīz
Bunı eyle aġırladı ki Pervīz

4049 İki girdek düzetmişidi Ḫüsrev
Biri çādırdı vü biri derim ev

4050 İçi altunla cevherle bezenmiş
Hemīşe ʿıyşa şāh anda özenmiş

4051 Birisi ʿayş itmegiçün adı fāş
Biri gizlü ki uyḳuya ḳoya baş

4052 Perī yüzlüyi penhān nitekim ḥūr
Yatacaḳ girdege iletdi Şāvūr

4053 Elin aldı vü girdi girdege ol
Çıḳup yapdı ḳapu taḥsīn ḳılup bol

4054 Şehüñ ḳatına geldi yüzi gülce
Bilin baġlayuban ḳulluġa ḳılca

4055 Gehī mūmı düzüp eylerdi rūşen
Gehī durup ṭavāf iderdi gülşen

[561] Yazmada şe kendi yazılmış.
[562] Yazmada gölerci yazılmış.

4056 Çün uyḳudan uyandı Ḫüsrev-i Şāh
Münevver oldı gökde nite kim māh

4057 Çoḳ alḳış ḳodı Şāvūr'a cihān-dār
Ki ben uyḳuda baḫtuñ yār u bī̇zār

4058 Bu gice görmişem baḫtuñda bir düş
Sevindüm umaram yārum gele ṭuş

4059 Görürdüm yaʿnī̇ uçmaḳ gibi bāġı
Dutardum anda bir rūşen çırāġı

4060 Çırāġumuñ bu aydında degül bir
Ki bu işde nite olası taʿbī̇r

4061 Dilin uzatdı taʿbī̇rine Şāvūr
Ki rūşen eyleye gözüñi ol nūr

[145a] 4062 Ṣabāḥa irüre Ḫaḳ ḳara düni
Ḳucasın tī̇zcegin ol yüzi güni

4063 Bu muştuluġa gel süci içelüm
Göñülden laʿl kānını açalum

4064 Yarın bir yiñi meclis sāz idelüm
Bu gez sözile nice sāz idelüm

4065 Seḥergāhı çün bezendi ṭaġ u yazı[563]
Gelin gibi güneş açdı duvaġı[564]

4066 Uyandı girü uyḳudan şehinşāh
Sevinü göñli oldı cüst [ü] āgāh

[563] Flemming Seḥergāh çün bezedi ṭaġ u bāġı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 456).
[564] Yazmada dudaġı yazılmış.

4067 Buyurdı baġladılar bārgāhı
Yiñiden düzdi yine kārgāhı

4068 Urulmış bārgāh-ı pādişāhī
Dirilmiş anda sālār u sipāhī

4069 Oturmışlardı kürsī üstine şāḏ
Ḳamunuñ ḫātırı ḳayġudan āzāḏ

4070 Piyāle sāḳī mālāmāl idüpdi
Aradan ḳayġu bir yaña gidüpdi

[145b] 4071 Oturmış Bārbeḏ ḳopuz elinde
Düzerdi naġme-ter her bir ḳılında

4072 Göñüller micmerine oldıdı ʿūd
Ol oḫtın kim çalardı Bārbeḏ ʿūd

4073 Çü zaḫme oldı ebrüşime ṭuş
Uyurdı gice gice aslan u ḳuş

4074 Ḳulaġın ḳopuzuñ söyle bururdı
Ki burmaḳdan ḳopuz zārī ḳılurdı

4075 Nikīsā adlu bir er daḫı çengī
Begidi ḫāṣı vardı nām u nengi

4076 Anuñ gibi ḫoş eydici ḫoş-āvāz
Bu çeng arḳalu çarḫ-ı erġanūn-sāz

4077 Nevālar naġmeler çalarıdı cüst
Havā ḳuşı olurdı işidüp süst

4078 Özini Zühre’den artuḳ görürdi
Hemīn ol Bārbeḏ resmin ururdı

4079 Melik ol ikiye cānın saçardı
Göñül ḳapusın u gencin açardı

4080 Çaġırdı perdeden ol cān Pervīz
Ki iki muṭribuñ birin oḳuñ tīz

4081 Ḳapu öñinde otursun ḫoş çeng
Benüm göynüklerüme ḳılsun āheng

4082 Disün göynüklü ḥālüm sāzıla ol
Ben arḳunraḳ aña āvāzıla ol

4083 Nikīsā’ya ḳapu öñinde Şāvūr
İki adım ıraḳ didi kim otur

4084 Ḳapudan baḳmaġıl iki gözüñ yum
Ḳulaḳ [dutup] hemān andan ḫaber um

4085 Ne kim gizlü dirise āşikāra
Ḫoş-āvāzıla bildür şehriyāra

[146a] 4086 Nikīsā nite kim buyurdı ol rā[s]t
Bu ırı çaldı mevzūn perdesi rāst

VE ḪÜSREV ḲATINDA ÇENG ÇALINDUĠI YİRDÜR

4087 Uyıma iy göz imdi bir zamān sen
Ki devletde bulasın bir nişān sen

4088 Benümle düzüñ iy baḫt yiter ḳaç
Kilīḏile bu göñlüm bağını aç

4089 Çıḳar başumdan iy ṭāliʿ ağırlıḳ
İşit bir gez nice nice saġırlıḳ

4090 Ciger yanar yürek ḳana batupdur
Esirgerseñ demi şimdi yatupdur

4091 Ḳatı üftāde vü iñen żaʿīfem
Velī cān oynamaġa gey ḥārīfem

4092 Beni bıraḳma gölge gibi yire
Ki ben çoḳ durmışam baḫtumı yire

4093 Sarāyuñ ḳulluġına virmişem baş
Baña sen şāh [u] ben saña ḳaravaş

4094 Ṣorarsın baña ki nite geçersin
Ki ayrulıġum aġusın içersin

4095 Çü bilürsin ü ṣorarsın ʿacebdür
Ne diyem işüm dün gün taʿabdur

4096 Nite ola ġarīb ü zār ḳılmış
İçin endīşesi yārınuñ almış

4097 Gülef mānendi sevgüde yüz açmış
Cihānı görmedin yabana ḳaçmış

4098 Boġulmışda ne tābūt ve ne ḫod raḫt
Ölü daḫı bulurmış dünyede baḫt[565]

[146b] 4099 Bu göñlüm nā-murād u yaluñuzdur
Yaluñuzlıḳda ḥālüm gey yavuzdur

[565] Yazmada baḫş yazılmış.

4100 Çü saña şöyle ḫoşdur pes ne tedbīr
Senüñ fermānuñıla olmışuz bir

4101 Saña ḥükm itmezem kim taḳılursın
Beni yigrek dutarsañ sen bilürsin

ŞĪRĪN GELÜP ḪÜSREV'ÜÑ ODAĠINDA OTURURKEN ŞĪRĪN AYRU ODADA

4102 Ḫazīn āvāzıla ol murġ-ı gülzār
Sipāhān'da bu ırı ırladı zār

4103 Benem ḳūyuñda iy eylük çırāġı
Gişi kim ola ṭanımış ayaġı

4104 Ki ger ḳoyun gibi keseñ başum zār
Ḳapuña yilerem it gibi nā-çār

4105 Alursın göñlümi endīşe yoḳdur
Göñülsüzlige yiter pīşe yoḳdur

[147a] 4106 Girü ḳalmışvanın sen māhveşden
Nite kim ḳalsa bir ẕerre güneşden

4107 Yüzüñden ayrulup çıḳdum beñizden
Balıḳ gibi kim ayrılur deñizden

4108 Yüzüñ mülkinde çünkim tāzedür ay[566]
Gerek esrit ṭudaġundan gerek ay

4109 Bu ʿömrile ki ellidür yā yitmiş
Yā yaḳındur bize vaʿdeye yitmiş

[566] Yazmada ray yazılmış.

4110 Ne lāzım yüz dügüm ayaġa dügmek
Sözi aġızda egmek yā ne bükmek[567]

4111 Eger bir dem ṭudaġum güldüresin
Ölü diri ḳılasın öldüresin

4112 Ḥasūd-ı şūm [u] beḏ-baḫt-ı laʿīni
Ḥasūduñ olsun uddan ṭolu sini

4113 Ḳamu ʿömrümde gözümden odaġuñ
N'ola bir gice öpersem ayaġuñ

4114 Baña ḫoşdur yüzüñe göz ışıtmaḳ[568]
Mübārekdür hem āvāzuñ işitmek

[147b] 4115 Gözümden gizlüsin līkin sen iy cān
Yavuz gözden nite kim āb-ı ḥayvān

4116 Çalap kim yaradıcılıḳ işidür
Düni ḳara ḳılup güni ışıdur

4117 Ümīḏüm var ki luṭfı ile bir dün
Ḳara ḳayġu dünini eyleye gün

4118 Çü Şīrīn Bārbeḏ'den buldı sāz uz
İşitdi ʿışḳ elinden gördi yavuz

4119 Gögüzden çekdi nāle ol büt-i teng[569]
Didi çengīye digil ḫoş çalup çeng

[567] Yazmada bülmek yazılmış.
[568] Yazmada işitmek yazılmış.
[569] Yazmada şeng yazılmış.

4120 Çal ol yolı ki yolsuz ḳoya şāhı
Meger bizden kese feryāḏ u āhı

4121 Ḳatı siḥr itdi çalmaḳda Nikīsā
Rehāvīde bu ırı bülbül-āsā

4122 Düzil iy yār içi yanmışlarıla
Yürek ḳanı ile ḳanmışlarıla

4123 Ki dün geçdi vü yarın hem geçiser
Bugün her kim ḳona yarın göçiser

4124 Dügüm şeş bizümile baġlulıḳ ṭap
Öñ gör ʿömri uṣañlıḳ ḳapusın yap

4125 Eger yārı vü yāḫūd şehriyārı
Degüldür birinüñ muḥkem dīvārı

4126 Yig oldur kim bu gice ḫoş geçevüz
Amān olursa yarın hem içevüz

4127 Çü bilmez iresin gişi yarına
Bu gice yig kim irişe yārına

4128 Beni ʿışḳuñla ḳılduñ ḥalḳa bir ber-gūş
Boyun virdüm ḳodum ḳulluġa baş uş

4129 Bu ʿaybıla beni ṣatun alupsın
Ḳaravaş dimezem ḫatun alupsın

[148a] 4130 Çü ʿaybumıla alduñ girü ṣatma
Bahāmı aluban māluña ḳatma

4131 Bu ʿömrümden dülik sizüñle birlik
Hemīn ulaşmaḳ andan ṣoñra dirlik

4132 Ḳulaġum sözüñ işitmege ḳāniʿ
Dilersem daḫı olsun baḫt māniʿ

4133 Ben ol bāġum yimişüm dirmediler
Ḳapumı açmaġa hem irmediler

4134 Uzadan senden artuḳ nāruma el
Ṣunıcaḳ esridürven nāruma el

4135 Şu lebden özge kim aġzı şekerdür
Bu bāḏāmum dāḏından bī-ḫaberdür

4136 Ururсañ başuma fınduḳ gibi ṭaş
ʿUnnābum görmeye hīç kimsene fāş

4137 Eger ḫurmā derici baña uya
Hemīn benden dügin yiñine ḳoya

4138 Aġız kim alma uma benden aña
İş ola kim diri olduḳça aña

4139 Turuncıla kimüñ işi olursa
Ḳadem bıçaġa ḳor nārenc-āsā

4140 Güneş olursa bir gişiye ay ol
Bulımaz senden artuḳ bu bāġa yol

4141 Ḳapuyı açmadumsa şehriyāra
Yüzüm üstine geldüm şehriyāra

4142 Şehüñ ayaġına ger ḳomadum baş
Ḳayurmaz çün şehe oldum ḳaravaş

4143 Perīşānem suçumdan kim ḳılupvan
Peşīmānlıḳ odına yaḳılupvan

4144 Ḳuru ḳılda çü çaldı Bārbeḏ bir
Bu terligile kim didüm laṭīf ır

[148b] 4145 Çü Şīrīn diñledi ögi uyuḳdı
Çırāġı gibi göñlin oda yaḳdı

4146 Ḳatı feryāḏ ḳıldı serv-i āzāḏ
Ki feryāḏından itdi şāh feryāḏ

4147 Çü şāh işitdi Şīrīn'üñ āvāzın
Aña düzdi ünini azın azın

4148 Bu yañadın terāne başlayup ay
Şehinşāh ol yañadın diridi[570] vāy

4149 Çü iki ʿāşıḳ anda āh itdi
Çalıcı hep aradan çıḳdı gitdi

4150 Melik buyurdı kim Şāvūr ḥāli
Cemāʿatdan sarāyı ḳıla ḫālī

4151 Çü ḫargāhdan işitdi nāle vü āh
Gidüp ṣabrı gönüldi ḫargehe şāh

4152 Yolını aldı ol dem uṣlu Şāvūr
Elin dutdı didi yirüñde geydür

[570] Yazmada dürdi yazılmış.

4153 Çiger Ḫüsrev işi elden giderdi
Çü el dutucı buldı ṣabr iderdi

4154 Pes andan didi bu yaḳıcı āvāz
Kimüñdür gizleme aç perdeden rāz

ODADA ḪİLʿAT ALUP ŞİRİN GELÜP ḪÜSREV İLE ṢOḤBET…

4155 Ḥikāyet eydüriken şāh [u] Şāvūr
Cihānı gördiler aldı ṭolu nūr

4156 Perī yüzlü göründi görke gey bay
Nite çıḳsa bulutdan bir ṭolu ay

4157 Gözi esrük özi ʿayyār u üstāḏ
Şeh ayaġına düşdi ol perī-zāḏ

4158 Çü şāh maʿşūḳı odaġında gördi
Bu ṭañ başın öz ayaġında gördi

[149a] 4159 Sevindi vü aña yir itdi farḳın
Ki başdan ayaġa bilürdi farḳın

4160 Melik ṭañladı kim ol yüzi gül-reng
Ne çün şāḏ oldı öñdin ṣoñra dil-teng

4161 Didi şāh ḳulaġına gizlü Şāvūr
Ki ay dutuldıġıyçun şimdi maʿẕūr

4162 Anuñçun kim buña dek ol perī-zāḏ
Dirildi yavuz andan[571] pāk u āzāḏ

[571] Yazmada anddan yazılmış.

4163 Bu dem ḳorḳar ki şāh gücile fi'l-ḥāl
Ḫacīllıḳdan ura ay yüzine ḥāl

4164 Çü şāh añladı kim ol pāk-āyīn
Ulaşmaḳ istemez olmazsa kābīn

4165 Delim and içdi vü ḳavl eyledi ol
Ki kābīnsüz uzatmayam aña ḳol

4166 Ulular cemʿ idem ḳatuma birgün
Ḳıyalar kābīn ola bezm-i dügün

[149b] 4167 Velī bu gice cāma süci ḳoysun
Bu dem olmaz ol iş nā-çār geysün

4168 Bu bir gice gelüp ḳayġu getürlüm
Yüze yüz şāḏ oluban ḫoş oturlum

4169 Çü Şīrīn Ḫüsrev'üñ andın işitdi
Gülüp ol ṭolu ay Ülker işitdi

4170 Ḳaraḥdı süciden ṭolu dudaġı
Ki yüz sāḳīyi anuñ bir ayaġı

4171 Ḳılurdı esrük [ü] bī-huş belkim
Olurdı curʿası yüz ʿaḳla ḥākim

4172 Ṭudaġın şöyle raġbetle öperdi
Şu mıḳnāṭısça kim āhen ḳapardı

4173 Velīkin ṣoḥbet aruyıdı muṭlaḳ
Döşek yek rengidi olmazdı eblaḳ

4174 Çü Ḫüsrev gördi ḳızıl gül-perīden
Sevindi gül gibi çıḳdı deriden

4175 Göñül bağlayup ol aru nigāra
Ara yirde arulıḳ āşikārā

4176 Bu resme yidi gün ʿayş itdiler şāḏ
Gehī ʿöẕr ü gehī nāz itdiler yāḏ

4177 Yidinci gice kim iş vardı elden
Piyāle fāriġ oldı gid ü gelden

4178 Melik buyurdı kim gice hem ol ay
Girü burcına varmaġa ḳıla rāy

4179 Vara ḳaṣrında birḳaç gün otura
Ki şāh yüz dürlü ʿizzetle getüre

4180 Şehinşāh ol aradan göçdi gitdi
Medāyīn'den yañaru ʿazm itdi

4181 Melik buyurdı kim ılduz sayanlar
Sipehri arpa arpadur sayanlar

[150a] 4182 Felek rāzın ḳılalar āşikāra
Diyeler girçegini şehriyāra

4183 Ki başlamaġa yarar [ola] ol gün
Mübārek gün ile[572] ḫoş bezm-i dügün

4184 Raṣad bağlayıcılar açdı[573] müşkil
Hümāyūn ṭāliʿ idüp anda ḥāṣıl

[572] Yazmada gigle? yazılmış.
[573] Yazmada içdi yazılmış.

4185 Çü bindi taḫta baḫtıla seḥergāh
Gelincügi günüñ oldı ḫacîl māh

ḪİKĀYET-İ ḲARI

4186 [Bu] ḳarı çıḳdı ḳara ḫırḳasından
Bıraḳdı bizi ṭañla arḳasından

4187 Gelinʿçün şāh hem ārāyiş düzetdi
Güneş gördi ʿacebleyü gözetdi

4188 Deve biñ ḳara gözlü ürküci ṭaġ
Ḳızıl ḳıvırcuġ u ḳuvvetlü vü ṣaġ

4189 Biñ at başdan ayaġa dek güherlü
Demür ṭoynaḳlu hem altun eyerlü

4190 Ḳatır biñ gözleri ılduzı şeb-reng
Ki gitmekde iderlerdi yili deng

4191 Ḳulı biñ yüzi ay u ṭon-ı dībā
Ḳuşaġı altun u yañaġı zībā

4192 Ḳaravaş biñ ki gögsi ḳamunuñ nār
Yüzi gül cümlenüñ ṭudaġı gül-nār

4193 Ḫazīne ṣanduġı hem iki yüz yük
Ṭolu incü cevāhir cümle büyük

4194 Lü'lü' mefreş ṭolu ṭonlu buġıdı
İki yüz dime biş yüzden çoġıdı

4195 Çıḳ altunlu bezenmiş öz ʿimārı
İçinde on güzel gül-ruḫ nigārı

[150b] 4196 Miḥaffe bir muraṣṣaʿ cevherile
Anuñ ḥāṣṣı ser-ā-ser gevher ile

4197 Yidekler yügrişür Türkī vü Tāzī
Ṭolu uçdan ova vü cümle yazı

4198 Gelinler yolca binmişler hümāya
Kettān dülbendi ṣarmışlardı aya

4199 Dökerlerdi şeker yola gülişden
Ḳalupdı ol gülişlerden gül işden

4200 Bu revnaḳla bu nūrıla ḳamu ḥūr
Ki yavuz göz bulardan dāyimā dur

4201 Ḳamu nāzıla ḳıldılar temāşā
Urınup ḫūblıġ üsküfini başa

4202 Büt-i Şīrīn'e ḳarşu üşdiler şād
Ne ḫoşdur ḳarşulaya serv-i şimşād

4203 Yola saçdılar uçdan uca genci
Ki oldı Ḫüsrev ü Şīrīn güvenci

4204 Getürdiler güzel Şīrīn'i şehre
Ḳarār itmişidi ayıla Zühre

4205 Medāyin şehrine çün geldi Şīrīn
Ṭoyurdu[574] şehrüñ elginin faḳīrin

4206 Ḫazāyin oldı saçudan ḳamu yol
Virürlerdi niṣārı saġ u ger ṣol

[574] Yazmada ṭoyurduñ yazılmış.

4207 Her adımda ideridi nigārı
Şeh ayaġına saçardı niṣārı

4208 Şu deñlü dökdiler aḳça ki daḫı
Balıḳdan aḳça biter bir gör aḫı

4209 Gelüp Cem dergāhına ḳondı mehveş
Ḳuzı burcına şol resme ki güneş

4210 Oḳuñ gelsün didi mūbeḏleri şāh
Daḫı ḳanda varısa uṣlu āgāh

[151a] 4211 [Bula]ra didi Şīrīn ḳıṣṣasından
Bular cān virdi Şīrīn ġuṣṣasından

4212 [Ki b]aña bu nigārındur iş ü yār
Ne resme ḫoş dutarsam bunı yarar

4213 [Anı] çift idinürsem gey revādur
Ki zaḫma merhem ü derde devādur

4214 [Şehd] ḳandayısa şekker gelür ṭuş
Yuvada çiftiyile dölenür ḳuş

4215 [Boyı]nduruḳda çift olmazsa öküz
Yiri ṣapan demüri yırtamaz düz

4216 [Olu]pdur bir ü yoġ ayruḳ daḫı bir
Ṭamuda bir degül diyen yiri bir

4217 [Ḳamus]ı söz şekerden söylediler
Ḳamusı şāha alḳış eylediler

4218 [Şīrīn]nüñ elin aldı dutdı Pervīz
Ḳıġırdı mūbeḏi [vü] söyledi tīz

4219 [Ḳaçan] kim varıdı mūbeḏde āyīn
Hemān-dem ḳıldı ol Şīrīn'i kābīn

4220 [Ki] kābīn işi bitdi Ḫüsrev-i şāh
Viribidi sarāyına hemān-gāh

4221 [Çü Ş]īrīn oldı şīrīn-ter şekerden
Ṣalādur didi Şīrīn-ter şekerden

4222 [Eyitd]i ḳatına bir ḫoş kelāmı
Viribidi şehe Şīrīn peyāmı

4223 [Bıraḳ bu] gice süci içme daḫı
Beni süci idin hem cām u sāḳī

4224 [Süci]den çün ki gey esrük ola baş
Kebābı bilmez ol ḳuru mı yā yaş

4225 [Bir er] çün kim murāda uzada ḳol
Dise esrükdüm esrük ola ol

ḪÜSREV SER-ḪOŞ GELÜP ŞĪRĪN ḲAYIN ANASIN VİRDÜGİ...

[151b] 4226 ʿAcem şāhın ḫoş geldi bu peyġām
Didi olsun ne dirse ol dil-ā[rām]

4227 Melik Şīrīn'i añup acı süci
Ṭolu içerdi yitdügince süci

4228 Sevinmekden içeridi ṣırf ṣolu
Bu resme giceden geçdi bir ülü

4229 Çü vaḳti oldı kim çün serv-i āzāḏ
Gelin ḳatına vara güyegü şāḏ

4230 Şu deñlü esridi kim şehriyārı
Getürdi getürüp ġāşīye-dārı

4231 Çün ol şāh-ı cihānı şöyle gördi
Nigārın ḳaçdı ḫalvet-gāha girdi

4232 Aña ḥarf itdi Şīrīn gey laṭīfe
Ki ayıḳlar ider esrük ḥārīfe

4233 Ḳarı varıdı anda bil[575] bükülmiş
Dişi uvanmış u yinmiş dökülmiş

4234 Ki Şīrīn ana idinmişdi anı
Delim yıl görmişidi bu cihānı

4235 Donatdı ḳaṣdıla Şīrīn ʿacūzı
Görinmezdi yüzi illā ki gözi

4236 Viribidi gelincük gibi şāha
Ḳara bulıda yil nite ki māha

4237 Gerekdi sınaya esrükligün māh
Ki farḳ eyler mi bulıtdan ayı şāh

4238 Velī esrüklügi ġūl oldı añ[a]
Ḳomadı ḳayn anasıduġın aña

4239 İdüp yüz cehdile çaġırdı ḳarı
Ki öldüm ana cānı eyle yārı

[575] Yazmada bir yazılmış.

[152a] 4240 Çü Şīrīn ol ḳarı ünin işitdi
Anuñ feryāḏına irdi iş itdi

4241 Yidi perde açuban çıḳdı ol ḥūr
Yüzinde fāşıdı her yidi hem nūr

4242 Gül ü şekker ne gül yā ḳanġı şekker
Aña beñzer ola Allāhu ekber

4243 Çü gördi şehriyār ol dil-rübāyı
Ṣanasın gördi Mecnūn ṭolu ayı

4244 Delüligi yiñi aydan çoġaldı
Ol esrüklikle şāhı uyḳu aldı

4245 Birazdan çün başından süci ḳaçdı
Uyandı ʿışḳıla gözini açdı

4246 Acı süci ḫoş itmiş rūzigārın
Ki Şīrīn öpmegi yidi[576] ḫumārın

4247 Benefşeyle gül[577] eylerdi münācāt
Şeker eydürdi fi't-teʾḫīri āfāt

4248 Çü ṣoyuldı bulut anuñ yüzinden
Gönüldi ṣabr gitdi şāh özinden

[152b] 4249 Güzeller yüziyle ṣabr eylemez uş
İki ʿāşıḳ bulışsa ṣabrıdı būş

4250 Çevüklik ḳıldı līkin ṭoydı ḫāzın
Aça başla[dı] ḳuflın azın azın

[576] Yazmada eydi yazılmış.
[577] Yazmada gün yazılmış.

4251 ʿAḳīḳından getürdi mühr-i yāḳūt
Şeker yāḳūta andan aldılar ḳut

ḪÜSREV ḪŪBLARA BUYURUP GELÜP ḪİLʿAT VİRDÜGİ YİRDÜR

4252 Ne maẓlūm ayaġı ḍarbın işitmiş
Ne ẓālimler eli aña iş itmiş

4253 Ne andan yoḳsula bir ḥabbe virmiş
Ne şāhlar güciyle ol baḫta irmiş

4254 Meger şāh Ḫıżır'dı vü dün ḳaralıḳ
Ki dirlik ṣuyına bıraḳdı balıḳ

4255 Elinden süñünüñ[578] ururdı ḍarbın
İderdi ḳalʿa cengüñ anda ḥarbın

4256 Ne diyem ki nişāna oḳ atardı
Süñük gibi ruṭab süde ḳatardı[579]

4257 Ṭamup gül ṣuyı gümiş cām içine
Şeker ḳarıldıdı bāḏām içine

4258 Ṣedef mercān budaġına geçüpdi
Bir arada od u su el[580] açupdu

4259 Ol odıla ṣuyuñ rengile bī-şek
Ṭolupdı jīve vü zincifri döşek

[578] Yazmada sevgünüñ yazılmış.
[579] Flemming süñük gibi ruṭab suda ḳotardı şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 466).
[580] Yazmada od u sual yazılmış.

4260 Uyımadılar on[581] gice vü on gün
Medāyin ḫalḳı ḳılurlardı dügün

4261 Uyurdı iki ṭāvūs ol arada
Ne ḫoşdur çifte ṭāvūs bir arada

4262 Çü uyḳudan uyandı şāh-ı dil-dār
Ḥaḳ'a şükritdiler bī-ḥadd u miḳdār

[153a] 4263 Suyıla yudılardıyıdı endām
Ṭapacaḳ bir evi düzdi dil-ārām

4264 Şehile oldılar ḳulluġa meşġūl
Çü kāfirlerdi pes olmadı maḳbūl

4265 Medāyin'de olupdı şehr-ārāy
Dügün rengi yüyilmediydi bir ay

4266 Melik birgün oturmışıdı ḫalvet
Buyurdı geldi ḫūblar virdi ḫilʿat

4267 Bulara eyledi ārāyiş aru
Güherle ḳızıl u altunla ṣaru

4268 Hümāyūn'ı didi Şāvūr'a sen al
Şeker yidi ʿivaż virdi aña bal

4269 Semen Türkī idindi Bārbeḏ'e yār
Nikīsā'ya Hümeylā oldı dil-dār

4270 Üçi üç nāzenīnden oldılar şāḏ
Üçi bir gice[de] hem oldı dāmāḏ

[581] Yazmada ol yazılmış.

[153b] 4271 Buyurdı ḫilʿatı çün geydi Şāvūr
Bu gez emreyledi yazıldı menşūr

4272 Mehīn Bānū ilin Şāvūr-ı üstāḏ
Taṣarruf ide vü itmeye bī-dāḏ

4273 Çü gördi devletini işde Şāvūr
Yaḳın müddetde ol il oldı maʿmūr

4274 Şeh andan ṣoñra şāḏ u ḫurrem oldı
Çü devletle murāda hem-dem oldı

4275 Yigitlik ü murād u pādişāhlıḳ
Bu üçden yig beni yaratdı ḫāliḳ

4276 Dün ü gün işi şāḏī idi vü ır
Cihānı yimege itmezdi taḳṣīr

4277 Ki beglig[in] Pervīz-i cihān-dār
Cihānda dutmışiken her ne kim var

4278 Ḳodı ʿadli [vü] oldı şöyle bī-dāḏ
Raʿiyyet ḳayġulanduġından ol şāḏ

4279 Ele çıḳup Ferruḫzād-ı cihān-sūz[582]
Göge irürdi İrān'dan özi toz

4280 Aluban her gişiden bāc [u] ṭapḳur
Yıḳuban gördügi her köyi maʿmūr

4281 Dürişdürdi öziyçün bir yiñi genc
İle saġınmadı ille yiñi renc

[582] Flemming cihānsuz şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 467).

4282 Çü ḳaldılardı etmeksüz ü susuz
Ḳamu düşmen iline dutdılar yüz

4283 Çün oldı ṭatlu dirlik anlara zehr
Ḳarış ṭoldı vü nefrīn il ü hem-şehr

4284 Bir er vardı hünersüz [ü] şūm beḏ-sāz[583]
Gürāz adı vü bulmış şehden iʿzāz

4285 Ki dāyim Rūm ilin ol gözleridi
Yavuz dīv idi bir fettān eridi

[154a] 4286 Çü dāḏ şāh eyleriken oldı bī-dāḏ
Çevürdi yüz ṭuz etmek itmedi yāḏ

4287 Ṭuz etmek bilmeyenden āh u feryāḏ
Ṭuz etmek bilmeyen hīç olmasun şāḏ

4288 Şehüñ varıdı Meryem'den bir oġlı
Ki ḫoş olmazdı andan hīç göñli

4289 Ne bilişi görürdi ḫoş ne yādı
İşi dāyim şer ü Şīrūye adı

4290 Eşek beyinlü beynisinde yengeç
Anuñ başında eylük umma sen hīç

4291 Ḳatı yüzlü ezraḳ gözlü [vü] aşḳar
İşi yindek yavuzlıḳ şūriş ü şer

4292 İşitdüm şöyle kim ol dīv-i mekkār
Giçi oġlaniken on iki yaşar

[583] Yazmada beḏ nām yazılmış.

4293 Çü Şīrīn’e degindi diridi fāş
Ki Şīrīn baña çift olsaydı iy kāş

4294 Anuñ mührin mi vaṣf idem yā kīnin
Bilüsin devletin mi yā ki dīnin

4295 Sarāyı şāhuñ andan pür-ġamıdı
Degül ʿĪsā ger ibn-i Meryem’idi

4296 Büzürgümīḏ’e didi şāh-ı Keyhān
Ki göñlüme görinmez ḫoş şol oġlan

4297 Bu şūm ılduzlu dīvi ṭañların ben
Fesādın ṭāliʿ inüñ añların ben

4298 Yavuzlıḳ itmege hergiz erinmez
Ki öz anasına emīn görinmez

4299 Sözinde görmezin hergiz anuñ sāz
Anı dir ol ki hīç işe yaramaz

4300 Ne Şīrīn’e ne baña sevgüsi var
Ne ḳız ḳardaşlarını bir dem oḫşar

[154b] 4301 Delim yāḏ er bulunur pes vefā-dār
Ḳarındaşdan yig olur bī-cefā yār

4302 Büzürg Ümīd eyitdi iy şehinşāh
Aru göñlüñ eyü yavuzdan āgāh

4303 Dutam kim oġuldan üşenürsin
Yüzin göricek ılan ḳuşanursın

4304 Bu ucuz gevherünüñ pāresidür
Cihān gören gözinüñ ḳarasıdur

4305 Gişi nār aġacına atmaz aġaç
Ki oġlın idinüpdür başına tāc

4306 Añun[584] ṭut aġacına ṭaş ururlar
Ki yavrısını aşılmış görürler

4307 Yaramaz oġula düşmenlik itmeñ
Göñülden yoḳ oġul mihrine gitmeñ

4308 Buyurdı Ḫüsrev-i Pervīz andan
Ki Şīrūye sarāyı oldı zindān

4309 Gūrāz-ı şūm çünkim oldı güm-rāh
Bu ḥāli bilmeziken Ḫüsrev-i şāh

4310 Daḫı bir Zād-ı Ferruḫ adlu erdi
Ki şāhuñ işiginde muʿteberdi

4311 Şehüñ peymānesi[585] çün ṭoldıyıdı
Şehe ol daḫı ʿāṣī oldı idi

4312 Bu işde yār idindi ol Gūrāz'ı
Ulaşdırdılar ilden ile rāzı

4313 Gūrāz ol subaşı bir biti yazdı
Iydı Ḳayṣer oḳıdı yoldan azdı

4314 Aña didi ki gel Īrān ilin al
Ben işde bir işiçün düzmişem āl

[584] Yazmada anın yazılmış.
[585] Yazmada peymānesin yazılmış.

4315 Çü Ḳayṣer bitiyi oḳıdı leşker
Dirişdürdi diler kim ḳopara şer

[155a] 4316 Çün ol işden ḫaber bildi cihān-dār
Göründi gözine düşvār iş ḫōr

4317 Ululārla çün oturdı Ḫüsrev-i Şāh
Olanlarla her işde cüst ü āgāh

4318 Göñül endīşeye ġarḳ eyledi ol
Bulardan ṣordı her bir yañadan yol

4319 Buyurdı Zād-ı[586] Ferruḫ vardı ṣuya
Şehüñ buyruġını bildürdi ṣuya

4320 Ki buyurur[587] şehinşāh-ı cihān-dār
Ki öñdin idüñüz cümle vefā-dār

4321 Çalap yolından imdi kimdür azan
Sıyan ʿahdı vü Rūm'a biti yazan

4322 Çü Ḫüsrev sözini işitdi ol ṣu
Yañaḳları ḳamunūn oldı ṣaru

4323 Kimesne aġız açmadı vü hem-rāz
Birinden çıḳmadı ol laḥẓa āvāz

4324 Gürāzıla çün özi bir olupdı
İçi fikrile ḥīleyle ṭolupdı

4325 Uġurlayın didi anlara rāzı
Ḳızardı yüzlerinüñ girü sāzı

[586] Yazmada zāti Ferruḫ yazılmış.
[587] Yazmada yürür yazılmış.

4326 Eyitdi yoḳ size ḳorḳu[dan] āzār
Ki sizden görmedi bir suç cihān-dār

4327 Birikdürüñ dili vü göñli sözi
Digüz bizde ne gördi suç şer özi

4328 Ulular çün istediler āvāzın
Hem ulu bildi anuñ gizlü rāzın

4329 Çü şāh ḳatına geldi Zād-ı Ferruḫ
İletdi sözine ol resme pāsūḫ

4330 Girü çün şāh didi kim anlara var
Ki sizde tīz eyidüñ egri kim var

[155b] 4331 Çün vardı leşkere ol şūm-ı beḏ-baḫt
Silāḥ u genc adadı tāc u hem-taḫt

4332 Didi bilmezseñüz bir şehriyārı
Ḳara bilüñ başuñuz rūzigārı

4333 Ki dutarısa kīne şāh-ı Īrān
Bu Īrān ilini bil-cümle vīrān

4334 Gerek kim ḳanġı oġlıdur hünermend
Yüzi udlu anı ög iy ḫuḏāvend

4335 Yüce taḫta çıḳaruñ u el açuñ
Güherlü tācına siz incü saçuñ

4336 V'ola zindānda Şīrūy gibi oġul
Begenmez bu işi hīç Tāt u Moġul

4337 Ururdı her gişiyle rāy u tedbīr
Bu söz üstine çün geçdi zamān bir

4338 Ki geldi didiler yaḳın Toḫār'ı
Ḳara oldı ḳamunuñ rūzigārı

4339 Aña ḳarşu gönüldi Zād-ı Ferruḫ
Ki egri olmasun hīç şāḏ u ferruḫ

4340 Delim suyıla çün aña irişdi
Ṭapu ḳıldı vü anuñla görüşdi

4341 Biraz söyleşdiler geh gizlü geh fāş
Ṭolu kīne göñül fitne ṭolu baş

4342 Dilin uzatdı Zād-ı Ferruḫ u yad
İderdi [Ḫüsrev] olduġını bī-dāḏ

4343 Şunuñ didi ki budur fikr ü rāyı
Ki bulalar yiñi bir pādişāhı

4344 Ki zindānda oldı[dı] ḳatı bī-dāḏ
Şehinşāh oldı bī-dāḏ işlere şāḏ

4345 Ḳara rāyı olıcaḳ şāh güni
İşitmez dāḏ-ḫᵛāh özinden üni

[156a] 4346 İşitmezse gele şāhuñ ḳulaġı
Yaḳında ṣarar ayaġa ṭolaġı

4347 İnanmaz ayruġa işini ʿāḳıl
Peşīmānlıḳ olur ġafletde ḥāṣıl

4348 Çü Zād-ı Ferruḫ işitdi sözini
Üründü ḳıldı Īrān'da özini

4349 Aña didi ki gel zindāna gitlüm
Biz ol dutsaḳlara bir çāre itlüm

4350 Çıḳarʿ lum suçsuz ol Şīrūy-ı şāhı
Yigitdür pehlevān yoḳdur günāhı

4351 Bile altı biñ er var cümle atlu
Olupdur dutsaġuñ aḥvāli yatlu

4352 Bulursa ḥükmi Pervīz'üñ revānı
Ḳomaz Īrān'da ol bir pehlevānı

4353 Meger kim ḳoyalar ḳuyuya anı
Ki Īrānlu bula emn ü amānı

4354 Savaşa ṣu getürdi tünd ü ḫūn-rīz
Subaşı ḳarşu çıḳdı cengiçün tīz

4355 Yüze yüz urdı su bir yire üşdi
Subaşı ol savaş yirinde düşdi

4356 Ḳarardı güni vü bozuldı işi
Hemīşe şöyledür dünyāda gişi

4357 Gehī rāḥat bulur olur gehī renc
Gehī miḥnet olur ḳısmet[588] gehī renc

4358 Ṭaġıldı şehriyāruñ suyı cümle
Biri ol yaġıya ḳılmadı ḥamle

[588] Yazmada ḳısmi yazılmış.

4359 Toḫār özi bu gez zindāna gitdi
Savaş ṭonıyla çoḳ zindāna yitdi

4360 Ḳatı çaġırdı Şīrūy özine ol
Añul virdi cevābın sözine ol

[156b] 4361 Toḫār'uñ yüzini Şīrū çü gördi
Göñül ḳayġu ṭoluban örüdurdı

4362 Aña didi ki Ḫüsrev ḳanı vü siz
Ne maʿnīden gerek beni ḳoyasız

4363 Beni şimdi nite ḳılursız āzāḏ
Ki şāh dutmış-durur ger dāḏ u bī- dāḏ

4364 Aña didi Toḫār u iy şāh-zāde
Ne lāzım sen getürmek şāhı yāḏe

4365 Eger bizümle bir olmazısañ sen
Bayıḳ ṭopraġa virgil baş u hem ten

4366 Ḳapuda Zād-ı Ferruḫ hem dururdı
Ḳomazdı geçmege ḫalḳı ururdı

4367 Ki nā-gāh bilmesün diyü cihān-gīr
Ḳomışdı perde-dārı ḳapuda bir

4368 Çü ṣoldı güneşüñ yüzi ḳamu su
Ḳodı baş gözlerini dutdı uyḳu

4369 Buyurdı pāsbānlarına şāhuñ
Ki ḳamu yirlü yirüñüze varuñ

4370 Cihānı ṭolduruñ feryāḏ [u] ünden
Bu gice çaġıruñ ayruḳsı dünden

4371 Ḳubād adına ḳıluñ bāng u feryāḏ
[Ki] her arada ḳılmañ Ḫüsrev'i Yġġ

4372 Didiler cümle şöyle ḳılalum biz
Daḫı añmayalum Pervīz'i hergiz

4373 Çü gice ḳıldı ḳara çādırın bāz
İrişdi göge her yañadan āvāz

4374 Ki çoḳ yıl ʿömri olsun bu Ḳubāḏ'uñ
Her ilde virsün inṣāfını[589] dāḏuñ

4375 Ḳarañu dünde uyumışıdı şāh
Oturmışıdı Şīrīn eyleyü āh

[157a] 4376 Çü ünin diñledi ol pāsbānuñ
İçi yandı oda şāh-ı cihānuñ

4377 Aña didi ki şāha n'olısar bu
Bu işde görmezin ne reng ü ne bu

4378 Ol āvāzı işidüp şāh uyandı
Gözi yaşardı[590] göñli oda yandı

4379 Didi Şīrīn'e ol ki ay yüzlü
Ne dirsin uyḳuda iy şehd sözlü

4380 Didi şāha ki gözüñ aç u işit
Ḳulaḳ dut pāsbān ünini işit

[589] Yazmada inṣiʿni? yazılmış.
[590] Yazmada başardı yazılmış.

4381 Çü şāh ünin işitdi pāsbānuñ
Ṣarardı yañaġı şāh-ı cihānuñ

4382 Didi kim dünüñ çü üç baḫşı oldı
Bizüm bilgeligümüz ölçüsi ṭoldı

4383 Bu şūm oġul anadan doġıcaḳ[591] ben
Ḳubāḏ şeh didüm gizlü adını sen

4384 Gör imdi nite oldı āşikāra
Yaḳındur bu günüm olmaġı ḳara

4385 Aña Şīrīn didi bir çāre bul sen
Mebāḏā saña ḳaynaḳ eyle düşmen

4386 Çü rūşen ola düşmen ṭura düpdüz
Gümānsuz cümle bu taḫta duta yüz

4387 Hemān-dem bir zırıh gencinden aldı
İki Hindū ḳılıç ḳalanı ḳaldı

4388 Başında tācı vü tīrkeş bilinde
Bir altundan siper daḫı elinde

4389 Savaşçı bir ḳulıla çıḳdı gitdi
Ḳarañu dünde bāġa ʿazm itdi

4390 Ḳızıl altunla aydın ḳıldı bāġı
Aña dek kim belürdi ṣubḥuñ aġı

[157b] 4391 Ulu bāġ içre yatdı ol nigūn-baḫt
Ne döşek varıdı altında ne taḫt

[591] Yazmada doḳcaḳ yazılmış.

4392 Budaġa aṣdı altun ḳalḳanın ol
Ol arada ki ırağıdı gey yol

4393 Çü laʿle düzdi güneş ṭaşı dağı
Sarāya girdi taʿcīlile yaġı

4394 Sarāyı istediler cümle bir bir
Bulınmadı şehinşāh cihān-gīr

4395 Ḳamu yaġmaladılar şāh gencin
Anuñ yāḏ itmediler hīç rencin

4396 Girü döndiler andan gözleri yaş
Zamāne işlerinden içleri baş

4397 Dururdı Ḫüsrev [şāh] baḳçede aç
Bıraḳmış gölge üstine bir aġaç

4398 Uzun günden çü yarım geçdiydi şāh
Acıġup etmek isterdi idüp āh

4399 Meger varıdı bāġuñ bāġbānı
Ki hīç bilmezdi ol şāh-ı cihānı

4400 Didi ḳulluḳçıya şāh-ı cihān-gīr
Ki çıḳarġıl bu ḳuşaḳdan derik bir

4401 Ki ol derikde varıdı biş ḳızıl ṭaş
Daḫı gevher anı gören ṣanur baş

4402 Eyitdi bāġbānına cihān-dār
Ki al bu derigi [vü] bāzāra var

4403 Bunı ṣat bir iki etmek ṣatun al
Ki açlıḳdan yavuz oldı baña ḥāl

4404 İletdi bāġbān etmek ṣatana
Ki etmek vire ol şāh-ı cihāna

4405 Çü gördi[592] anı etmekçi didi kim
Bahāsını bilen gişi bunuñ kim

[158a] 4406 İkisi vardılar cevher ṣatana
Didiler kim eyit buña bahā ne

4407 Çü gördi cevheri ol güher-i ḫūb
İgen ḳıymetlü vü şehlerde maṭlūb

4408 Buña kimdür bahā eyden didi sen
Uġurladuñ olısar bilürin ben

4409 Çü ḳuşaḳ pāresi Ḫüsrev'de idi
Seni bu ḳulluġa digil kim idi

4410 Yola girdiler andan ive üç er
Getürüp altun u ḳıymetlü gevher

4411 Getürdiler çü gördi Zād-ı Ferruḫ
Didi şāha yüzgün bize ferruḫ[593]

4412 Aluban gevheri yüz dutdı şāha
Didi kim Ḫüsrev'üñdür bellü şāha

4413 Didi Şīrūye andan bāġbāna
Bıraḳma göz göre özüñi ḳana

[592] Yazmada gezdi yazılmış.
[593] Yazmada mezuh yazılmış.

4414 Eyit ṭoġru bu gevher issi ḳanı
Veger-ni ger degülmiş issi ḳanı

4415 Didi şāha ki bāġdadur şāha ol
Öñinde yā zırıh geymiş öñi yol

4416 Boyı serv aġacına ṭaʿne urur
Ṣanasın pādişāhdur şöyle durur

4417 Ḳuşaḳdan sökdi bunı virdi baña
Yüri bāzāra var didi tīz baña

4418 Getür etmek daḫı ḳatıḳ ne kim var
Bu dem gitdüm ḳatından iy cihān-dār

4419 Anı Ḫüsrevdügin Şīrūy bildi
Ki devleti aña çoḳ cevr ḳıldı

4420 Iydı dergāhdan aña üç yüz atlu
Şehüñ aḥvāli oldı ḳatı yatlu

[158b] 4421 Iraḳdan çünki şāh ol suyı gördi
Ḳılıç aldı ele vü örüdurdı

4422 Çü şāhinşāh yüzini gördi ol ṣu
Girü döndi ḳamu gözden döke ṣu

4423 Gelüben didiler kim Zād-ı Ferruḫ
Bu fālı bilmezüz biz hīç ferruḫ

4424 Ki biz ḳullaruz [u] ol pādişāhdur
Ḳılıç ṣalmaḳ aña yavlaḳ ḫaṭādur[594]

[594] Flemming günāhdur şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 473).

4425 Aña kimse savaşa ḳılmaz āheng
Gerekse yiri bāġ olsun gerek ceng

4426 Varuban Zād-ı Ferruḫ şāh ḳatına
Buyurdı bindi hep ser-keş atına

4427 Çü yaḳın vardı Ḫüsrev yaluñuzdı
Şehe ḳarşu sözin bişürdi düzdi

4428 Didi ger vire şāhinşāh destūr
Bu suçdan ger duta bu ḳulı maʿẕūr

4429 Varam diyem sözi her nitekim var
Dönem girü dirise yoluña var

4430 Aña Ḫüsrev didi kim söyle sözüñ
Ki ne savaşçıdur ne dost özüñ

4431 Eyitdi Zād-ı Ferruḫ ki şehinşāh
Cihān işinden olmış gönli āgāh

4432 Biñ öldürdüñ dut işbu ceng erinden
Ṣoñucı alu ḳalduñ mihterinden

4433 Ḳamu Īrānlu leşker düşmenüñdür
Göñülden ṣanma kim anlar senüñdür

4434 Gel imdi kim bile bu çarḫ-ı gerdān
Saña ḳılmaya rūzı derd ü efġān

4435 Didi şāh-ı cihān Pervīz aña
Yaramaz gişidendür ḳorḳu baña

[159a] 4436 Ki dimişdi aña ılduz ṣayan er
Delürmişdi sözinden şāh-ı mihter

4437 Bir iki daġ arasında seni bir
Yaramaz ḳul helāk ide ne tedbīr

4438 Olası olısardur çār u nā-çār
Çalap emrinden ādem nite ḳaçar

4439 İletdiler aña pīli vü bindi
Ne ayruḳ aġzın açdı vü ne dindi

4440 Oturdı arḳasında ol pīlüñ şāh
Gönüldi leşkerine eyleyü āh

4441 Vezīrinden Ḳubāḏ andan eyitdi
Şehi incitmeñ ayruḳ yüki yitdi

4442 İletsünler ziyānsuz Ṭaysafūna
Ki şimdi göñli döndi ḳara ḫūna

4443 Müvekkel ḳo aña yaraḳlu yatlu
Galīnūs özile olsun biñ atlu

4444 Budur resm-i cihān-ı pür-cefānuñ
Ümīḏin dutma andan hīç vefānuñ

[159b] 4445 Şeh-i ferḫunde Ḫüsrev zār u miskīn
Ḳurımış aġzı olmış gözi nemgīn

4446 Ayaġında demürden bir aġır bend
Aña devr-i zamān virmiş öküş pend

4447 Ayaġı bendile maḥbūs-ı maġbūn
Oturdı delim āhıla maḥzūn

4448 Ol acıda ki ḳalmışdı cihān-dār
Hemīn Şīrīn'i ḳodılar aña yār

4449 Şeker dudaḳlu Şīrīn söyleridi
Göñül virürdi ḳulluḳ eyleridi

4450 Ki devletde bunuñ gibi degül kem
Gehī gülmek sevinmek gāh mātem

4451 Yüzün birḳaç gün açuḳ olsun u aḳ
Ki bağlu ḳalmayısar[595] dāyim ayaḳ

4452 Gerekmez gişi özin yıḳa kīnden
Ki yüz ṣayruyı gördüm döndi sinden

4453 Ne her kim diridür sıtmasuz olur
Ne her kim sıtma dutar düşer ölür

4454 Bilüyile göñülden yoya gör ġam
Ki ḳayġu ḳayġu arturur ḳum[596] nem

4455 Bulurmışsaydı şāhlıḳ pāyidārı
Saña nite degeydi şehriyārı

4456 Bu endīşeyle çünkim şāḏ olasın
Unıdup taḫt u tāc āzād olasın

4457 Bu resme Ḫüsrev'e teskīn virürdi
Bu sözile güni düne irürdi

[595] Yazmada bağlu dāyim yazılmış.
[596] Flemming ve Güneş ḳoma şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 475).

4458 Degüldi ḳulluġından ṭaşra Şīrīn
Ḳılurdı acı dirligini şīrīn

ḪÜSREV'İ DUTUP GÖTÜRÜP HEMĪN ḲATUMDA...

[160a] 4459 İşit iy şāh-ı Keyhān Bārbeḏ'den
Ki nice Ḫüsrev'içün ḳıldı şīven

4460 İşitdi Bārbeḏ kim mesned ü tāc
Yüzin döndürdi Ḫüsrev'den ḳodı aç

4461 Gidüp Cehrūm'dan irdi Ṭaysafūn'a
Gözi batdı yaşa vü baġrı ḫūna

4462 Gelüp ol evde gördi şehriyārı
Ṣararmış beñzi ḳılmış çoḳ zārī

4463 Ayaġın durdı ḳarşu bir zamān ol
İrişdi ḳapuya kīl ü fiġān ol

4464 Çaġırup ṣaġu ṣaġdı Pehlevī zār
Çü buldı sāz beñizlü Ḫüsrev-i zār

4465 Anuñ zārīlıġın şāh işidürdi
Eren şāhdan delim āh işidürdi

4466 Ḳamu bekçileri olmışdı giryān
Olur gibi yanar od içre biryān

4467 Diridi ol cihān sulṭānı Ḫüsrev
Ḳamu derd issinüñ dermānı Ḫüsrev

4468 Delim devletlü çoḳ yalımlu şāhum
İşitgil nice irer göge āhum

4469 Ḳanı ol pādişāhlıḳ devlet ü baḫt
Ḳanı ol ʿizzet ü ol bī-kerān raḫt

4470 Ḳanı ol erlik ü heybet yaraşıḳ
Cihāna virüridi baḫtuñ ışıḳ

4471 Ḳanı sulṭānlıġuñ ḳıymetlü tācuñ
Ḳanı ol mesnedüñ hem taḫt-ı ʿācuñ

4472 Ḳanı çalan gişiler dürlü sāzı
Ḳanı şīrīn anuñ ol dürlü nāzı

4473 Ḳanı ol Kāviyānī sancaġuñ yā
Ḳılıcuñ Çācīyān u ol ḳatı ya

[160b] 4474 Ḳanı Şeb-dīz atuñ hem altun uyan
Ki tozın görmezidi aña uyan

4475 Oġul isterdüñ ola arḳa vü yār
Oġuldan imdi olduñ ḫaste vü zār

4476 Gücin kesdi şehā güç[597] eyledi çoḳ
Ki güci dükenüp olsun özi yoḳ

4477 Revānuña yaradan yār olsun
Seni yavuz ṣananlar zār olsun

4478 Yaradançun aduñçun iy ser-efrāz
Daḫı nev-rūz u güz ü yaz çün yaz[598]

4479 Ki daḫı almayavan sāz elüme
Yig ol kim ḳoyavan başum elüme

[597] Yazmada güḫ yazılmış.
[598] Yazmada yazı çün yaz yazılmış.

4480 Oda yaḳam ne kim varısa ālet
Ki görgil düşmeni gey ḳatı ḥālet

4481 Kesüben barmaġın bī-çāre elde
Dutardı oldı efsāne ol ilde

4482 Evine vardı bir çaḳmaġı çaḳdı
Ne ālet kim varıdı oda yaḳdı

4483 Ne gişi kim yavuzlıḳ itdi şāha
Düşüpdi dün ü gün ḳorḳu āha

4484 Yavuzlıḳ eyleyen her gişi vardı
Ki ol işde anuñ bir sözi vardı

4485 Ḳapuda cümlesi ive Ḳubāḏ'a
Getürdiler yavuzlıḳları yāḏa

4486 İki şāh ola bir ile ḫuḏāvend
Biri şāh birüñ var ayaġında bend

4487 Çü oġul ata ile barışa fāş
Ḳamu ḳullar ziyān eyleyeler baş

4488 Bu işde biz senüñle olmazuz bir
Bu işde bizümile ḳılma tedbīr

[161a] 4489 Didi Şīrūye kim girüñ sarāya
Biraz meşġūl oluñ tedbīr ü rāya

4490 Görüñ dünyāda kim kem ola sizden
Götüre işbu ḳaydı daḫı bizden

4491 Ḳamu öldürüci isterdi anlar
Ki yolda gördiler nā-gāh bir er

4492 Gözi gök yañaḳları ṣaruydı
Teni ḳıllu vü ḳuru yaruydı

4493 Ayaḳ balçıḳlu ḳarnı aç u beḏ-baḫt
Yaramaz er başı ḳaba vü kem raḫt

4494 Kimesne bilmedi adın u ṣanın
Ulularda giçilerde nişānın

4495 Segirdü Zād-ı Ferruḫ ḳatına ol
İrişdi ṭamulıḳ melʿūn dutup yol

4496 Eyitdi bu işimdür buyurursañ
Benüm avum durur ger ṭoyurursañ

4497 Eyitdi Zād-ı Ferruḫ kim bu işi
Tamām idersen iy erliklü gişi

4498 Virem bir kīse ṭolu saña dīnār
Daḫı oġlını virem özüñe yār

4499 Aduñ nedür didi iy tīz gürbüz
Eyitdi kim adumdur Mihr-i Hürmüz[599]

4500 Ġarībem yoḳ kimesnem yaluñuzam
Bu işde gey oñatvan yavlaḳ uzam

4501 Nişānın ṣordı vü gönüldi ol şūm
Bacaya vardı girdi vü yanar mūm

[599] Yazmada Mihr-i müz yazılmış.

4502 Şehüñ yaṣduġına çün geldi ol şūm
Elinde ḫançeri vü tīz yanar mūm

4503 Şehüñ baġrını yırtup şemʿ i der-ḥāl
Söyündürdi vefāsuz dīv-i[600] ḳattāl

[161b] 4504 Şu resme urdı şāhuñ baġrına tīġ
Döküldi ḳan döker gibi suyı mīġ

4505 Ṭolu aydan çü bir güneş ayırdı
Ne yandı içi ne göñli ḳayurdı

4506 Bacadan çıḳdı şeyṭān gibi bitdi
Dirīġā şehriyāruñ yüki yitdi

4507 Melik ḫoş uyḳuda gögsi yarılmış
Cihānuñ taḫtı u baḫtından yarılmış

4508 Gözin açmış özini küşte görmiş
Zamāne[601] baġrınuñ ḳanını ṣormış

4509 Döşek ḳanından olmışıdı ṭūfān
Ṣuṣamaḳdan teninde ḳurumış ḳan

4510 Göñülde didi yārī uyarayın
Güzel Şīrīn nigārı uyarayın

4511 Baña vire bir içüm şu meger ol
Yine fikritdi didi [kim] eger ol

4512 Uyanup görürise ḥālümi zār
Fiġān ide cihāndan ola bīzār

[600] Yazmada diyü yazılmış.
[601] Yazmada zamā yazılmış.

[162a] 4513 Delim gice ol uyḳu görmeyüpdür
Ferāġat döşegine girmeyüpdür

4514 Pes ol yigdür ki bu iş ola gizlü
Ben ölem uyıya ol ala gözlü

4515 Şu resme virdi cān acı şehinşāh
Ki Şīrīn yārını ḳılmadı āgāh

4516 Uyarmadı nigārı virdi cānı
Girü ḳodı metāʿıla cihānı

4517 Delim ḳandan ki Ḫüsrev'den saçıldı
Gözi Şīrīn'üñ uyḳudan açıldı

4518 Uyardı nergisini issi ḳanı
Çaġırdı kim bu gülzār issi ḳanı

4519 Perīşān oldı ol ḫūb u Ḫıṭāyī
Ki düşde görmişidi ol ḫaṭāyı

4520 Ḫarīr örtü getürdi şāhdan ol māh
Deñiz gördi ḳızıl ḳandan didi āh

4521 Yüz urdı aġlayu ol āf-tāba
Dirīġā naḳşı uġradı ḫarāba

4522 Ḳara ḳıldı düni aġlamaġından
Ḳurur aġzı yaşı çaġlamaġından

4523 Ṣaġu saġdı birez aġladı Şīrīn
Acı olmışdı aña ʿömr-i şīrīn

4524 Oda yaḳıldı ol şīrīn nigārın
Çün ol ḥāletde gördi rūzigārın

4525 Delim āh u fiġānıla gönüldi
Çü işüñ ḳolayın fehm itdi bildi

4526 Getürdi ḳurdı ʿanber müşkile ol
Ki ṣataşmışıdı gey müşkile ol

4527 Yudı şāhı saçup kāfūr u gül-āb
Tene virürdi gök ayı gibi tāb

[162b] 4528 Ṭonatdı düzdi tertībini şāhuñ
Ki yoḳ ancılayın hīç pādişāhuñ

4529 Çü düzdi şāhuñ ārāyişlerin māh
Segirdüben eve girdi hemān-gāh

4530 Özine yiñi ārāyiş düzetdi
Zihī nāzük ʿaceb furṣat gözetdi

4531 Meger göñülde ḳıldı endīşe ol
Budur ḫod ʿāşıḳa āyīn ü hem yol

4532 Meger Şīrūye kim Şīrīn gerekdi
Velī güç olmamaġı dir yigrekdi[602]

4533 Uġurlayın gişi ıydı aña ol
Ki bir hafta bu yasda ḳayġulu ol

4534 Geçüp bir hafta iki hafta ayı
Benüm bāġumda yıl on iki ayı

[602] Yazmada yigrekdür didi yazılmış.

4535 Temāşāyıla ʿömrin eyleye ṣarf
Sevinmekden ḳomaya girü bir ḥarf

4536 Aña Ḫüsrev'den artuḳ ḥurmet idem
Dirise gel gelem git dise gidem

4537 Anı genc eyleyem altunla direm
Kilīḏin cümle gencüñ aña virem

4538 Bu peyġāma Şīrīn çün gūş dutdı
Ḳaḳıyup şīre gibi cūş dutdı

4539 Ḳatı sirke gibi ol tīz oldı
Aña ol laḥẓa vestā-ḫīz oldı

4540 Velī aldadı tā kim küye ol şūm
İnandı didi kim olupdur mūm

4541 Pes andan Ḫüsrev'üñ varını cümle
Yiñi vü eski ṭavarını cümle

4542 Nidā yalıncaġa muḥtāca ḳıldı
Ġarībe öksüze vü açа ḳıldı

[163a] 4543 Şehinşāh cānıyçun itdi fidā hep
Şu deñlü virdiler alan didi[603] ṭap

4544 Seḥer çün başın uyḳudan götürdi
Helāki göñline Şīrīn getürdi

4545 Buyurdı şehriyārı ol nikū-ʿahd
Aña ʿūd aġacından düzeler mehd

[603] Yazmada virdiler alan didi yazılmış.

4546 Pes altun taḫtayıla ḳaplayalar
Delim incü güher çoḳ saplayalar

4547 Muraṣṣaʿ eyledi çün şāh-ı mehdin
Cihānuñ eglemezleridi ʿahdin

4548 Ki ḳılmaz kimseye hīç pāyidārı
Ne yoḳsulı ḳor u ne nām-dārı

4549 ʿAcem şāhları resmince nigārın
Ḳayurdı mehdine ol şehriyārın

4550 Ḳodı ol mehdi şāhlar arḳasına
İletdiler seḥer vaḳtinde sine

4551 Cihān dutucılar ḳamusı yaya
Ne yoḳsula küyer dünyā ne baya

4552 Şāhuñ öñince cümle başın açmış
Ḳamu gözden ḳızıl ḳan yaşı saçmış

4553 Bıraḳmış zaḫmesini Bārbeḏ hem
Nikīsā zaḫmına yoġıdı merhem

4554 Büzürg Ümīd'üñ ümīdi kesilmiş
Çü gördi Ḫüsrev'üñ yası yasılmış

4555 Yüce āvāzıla feryāḏ ḳıldı
Gözi yaşı ile oda yaḳıldı

4556 Açupdı baş ḳaravaşlar u ḳullar
Ḳamu geymişleridi ḳara çūllar

4557 Ṣanayduñ servidi arada Şīrīn
Ya almış ayı ara yire Pervīn

[163b] 4558 Ḳamer gibi yaşıl mıḳnaʿ ṣarınmış
Güneş gibi ḳızıl burḳaʿ bürünmiş

4559 Güzel ṭāvuslayın giderdi ol māh
Anı gören gişiler diridi āh

4560 Gümān iltürdi her gişi ki Şīrīn
Ölüminden şehüñ olmadı ġamgīn

4561 Hemān Şīrūye daḫı bu gümānda
Ki Şīrīn sevgüsini dutdı cānda

4562 Giderdi yolca ol ay oynayu şād
Cihāndan cāndan olmış göñli āzād

4563 İrişdi künbedine şehriyāruñ
İçine ḳoydı şāh düzdi nigāruñ

4564 Şehüñ mehdin ḳodılar künbedine
Ne diyem mehdine yā künbedine

4565 Ulular durdılar cümle yüze yüz
Çeri başları ulu giçi düpdüz

4566 Bilin baġladı Şīrīn-i şeker-rīz
Segirdüp girdi künbed içine tīz

4567 Ḳapusın künbedüñ baġladı andan
Eline deşne aldı durdı cāndan

4568 Ciger-gāhını açdı şehriyāruñ
Hem öpdi baġrınuñ aġzını yāruñ

4569 Ne yirde gördiyse zaḫmını dil-ber
Hem anda urdı gendüzine ḫançer

4570 Pes andan aldı şāhı ḳucaġına
Ḳodı yüz yüze ḳulaḳ ḳulaġına

4571 Ḳatı çaġırdı zī kim ḫoş iş itdi
Duranlar cümle āvāzın işitdi

4572 Ki cāna cān tene hem ten ulaşdı
Gönüldi cān u ten tenle ṭolaşdı

[164a] 4573 İlāhā yarlıġa ol āşināyı
Çün ire bu söze ḳıla duʿāyı

4574 Ki yā Rab tāze dut bu ṭopraġı sen
Bu iki yāra vir[604] uçmaḳda gülşen

4575 Ululara çü maʿlūm oldı bu rāz
Bir uġurdan çaġırdı cümle dem-sāz

4576 Ki aḥsent i zamān şābāş iy yir
Gelini güyegüye şöyle sen vir

4577 Çü muṭrib ola bu Zengī vü Ḳıfçaḳ
Dügün yindek bunuñ gibi olacaḳ

4578 Ḳılup hem taḫt iki tāc erini terk
Ḳapusın künbeḏüñ bağladılar berk

[604] Yazmada dir yazılmış.

4579 Girü döndiler andan cümle nā-çār
Bu sözi yazdılar ol ṭoprag̈a zār

4580 Ki hīç Şīrīn'den[605] artuḳ cümle cāndan
Durup çıḳmadı ayruḳ çün cihāndan

4581 Ki Şīrīn[den ayruḳ] daḫı bir kim görüpdür[606]
Ki özin kimse içün öldürüpdür

4582 Göñül virme cihāna kim bu nā-merd
Kimesne ḥaḳḳına olmaz cüvān-merd

4583 Mürüvvet yoḳ gişilikden ıraḳdur
Ṭaşından Bīsutūn'uñ ḳatıraḳdur

4584 Bu dāsitānda yarar göz yaşın açmaḳ
Gül-ābuñ acısın Şīrīn'e saçmaḳ

4585 Anuñçun kim yaşı ḳışa oldı
Yigitlikde ḳızıl gül beñzi ṣoldı

ḪÜSREV ÖLDÜGİ YİRDURUR

4586 Söz eydici ḥikāyet şöyle ḳıldı
Ki Ḫüsrev begligi andan yıḳıldı

[164b] 4587 Ki dünlerde bir aydın gice nā-gāh
Düşinde Muṣṭafā'yı gördi ol şāh

4588 Binüp bir tāzīye yortup gelürdi
Yüzi nūrı şehüñ gözin alurdı

[605] Yazmada şerrinden yazılmış.
[606] Flemming Ki Şīrīn[den ayruḳ] bir kim görüpdür şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 481).

4589 Didi arḳuncaḳ aña iy yigāne
Dut İslām'ı bıraḳ küfri yabana

4590 Cevābın didi olmayınca başsuz
Dīnümden ṣanmaġıl kim döndürem yüz

4591 Üç[607] ay ol ḳorḳudan ḳalmışdı ṣayru
Gözi dün uyḳusından idi ayru

4592 Bu acıdan meger bir ṭañla Pervīz
Didi ḫalvetde Şīrīn'e ki dur[608] tīz

4593 Varalum gel[609] açalum maḫzen-i genc
Anı görlüm k'aradan giderür renc

4594 İkisi daḫı maḫzene [çün] irer
Güherden bulmadılar basacaḳ yir

4595 Gümişden bir ṭılısmı gördi Pervīz
Laṭīf üstinde bir levḥ-i dil-āvīz

4596 Ḳızıl altundan anda yatmışıdı
Ol işden ʿibrete şāh batmışıdı

4597 Ol altun levḥa ḥall olmış gümişden
Yazılmış levḥa zer ṭolmış gümişden

4598 Ḳoca buldılar istep kim oḳıdı
Şehinşāhı ol oḳumaḳ doḳıdı

[607] Yazmada üvaç yazılmış.
[608] Yazmada der yazılmış.
[609] Yazmada gül yazılmış.

4599 Çün ol yazuyı hep oḳıdı [ol] pīr
Şehe añlatdı maʿnīsini bir bir

4600 Muḥammed kim Çalap üründü ḳıldı
Saʿādet issi anı girtü bildi

4601 Bu ṣūrete görine bir nişān ol
ʿArab dilinde bir ṣāḥib-ḳırān ol

[165a] 4602 Ḳulaġın ılduzuñ muʿcizle bura
Gele ṣoñra hemīşe ḥükmi dura

4603 Risālet ḫatm ola anda gümānsuz
Nübüvvet tābı açılmaya ansuz

4604 Ḳamu millet ola devrinde maʿdūm
Anuñ şerʿin dutan peyveste maḫdūm

4605 Gişide pādişāhlıḳ artuḳ ola
Ki şerʿi emriyile gire yola

4606 İnana aña kimüñ varsa uṣṣı
Ki savaşı ziyāndan ṣulḥ aṣṣı

4607 Çü şāh ol ṣūrete ḳıldı naẓar çoḳ
İçine düşdi ḳorḳudan eṣer çoḳ

4608 Didi kim ṣanasın bu şekl-i mevzūn
Ol atludur ki düşde gördüm ol dün

4609 Çü Şīrīn gördi şāh beynini pür-cūş
Bozuldı naḳşı ol naḳşı görüp uş

4610 Didi şāha ki iy ḫūb u cüvān-merd
Neyi çün iñilersin yoġiken derd

4611 Bu naḳşı kim ḳadīmden gizlemişler
Ḥaḳīḳat bilmekiçün izlemişler

4612 Bunuñ gibi nebī ṣāḥib-velāyet
Ki andan söylenür işbu ḥikāyet

4613 İlāhī ḥuccetidür uyanuḳlıḳ
Virür dīnine ol ḥuccet ṭanuḳlıḳ

4614 Ger anuñ dīnine raġbet ide şāh
Bir iken on ḳat ola devlet ü cāh

4615 Çalab'uñ heybetinden emīn ola
Saʿādet mesnedinde sākin ola

4616 Didi Şīrīn'e Ḫusrev ṭoġru dirsin
Delim sevgüyile ḳayġu yirsin

[165b] 4617 Yaradalı bu dünyāyı Yaradan
Atalarum daḫı oldı muʿayyen

4618 Ben anlaruñ dīninden çıḳamazvan[ın]
Olaruñ resmini hem yıḳamazvan

4619 Göñül diler velīkin baḫtum uymaz
Ne devletlü ki baḫtı aña ḳıymaz

NĀME-İ ḪÜSREVRA NĀME

4620 Necāşī çün kim buldı itmām
Buyurdı nāme Ḫüsrev adına nām

4621 Dutar ol cümle maḫlūḳātuñ işin
Cihānuñ yaz u yayın güz ü ḳışın

4622 Düni gün eyler ü güni dün eyler
Dügüni yas u yası dügün eyler

4623 Yimez andan ḫalāyıḳ cümle yir ṭoḳ
Degül yirde vü ansuz hīç yir yoḳ

4624 Sipās u minnet aña ḳıl ḳılursañ
Bilicisin eger anı bilürseñ

4625 Elüñden nesne gelmez ḳādir oldur
Ḳamu gizlü işüñe nāẓır oldur

4626 Buyurma sen ki fermān Tañrı'nuñdur
Tenüñ içindeki cān Tañrı'nuñdur

4627 Sen iy ʿāciz ki Ḫüsrev oldı aduñ
Veger KeyḪüsrev'iseñ Keyḳubāḏ'uñ

4628 Yaradılmışsın elbette ölürsin
Ölümden ṣanma kim āzād olursın

4629 Ṭanuḳlıḳ vir ki ʿālemde Çalap var
Ḳadīm ü lem-yezel Deyyān u Rab var

4630 Çalap kim ādemīyi server itdi
Beni hep ādeme peyġāmber itdi

[167a] 4631 Oda ṭapmaġı göñülden bıraḳġıl
Getür īmān u küfri yaḳġıl

4632 Ḳalupsın od içinde yimedin ġam
Müsülmān ol yüri oddan müsellem

4633 Çü ḫatm oldı vü nāme anı dürdi
Muḥammed yazdı ʿunvān mühr urdı

4634 Bir uṣlu çaldı ilçiyle hemān-gāh
Viribidi şāh Pervīz'e ol şāh

4635 Çü ilçi ʿarża ḳıldı nāme Pervīz
Ḳaḳımaḳdan ḳanı ḳaynarıdı tīz

4636 Yazu gördi ḳarası ḳan dökem tīz
Muḥammed'den aña kim adı Pervīz

4637 Ġurūrı şāhlıġuñ yoldan çıḳardı
Ḳaḳımaḳdan evini hep yıḳardı

4638 Ki kimdür benümile şöyle küstāḫ
Benem Kisrī ṣāḥib-i ṭāḳ u hem kāḫ

4639 Ne Zühre'yle ol ādemde temkīn
Ki yaza adumuñ üstinde adın

4640 Yüzi ḳızardı āteş-ḫāne oldı
Ḳaḳıdı şöyle ol dīvāne oldı

4641 Yavuz endīşe itdi yavuz itdi
Yavuz itdi gişi kim güni yitdi

4642 Çü gördi ilçi ol ḫışmı uġundı
Daḫı eglenmedi tīz girü döndi

4643 Ol oddan çün kim ilçi āh ḳıldı
Bilürler şemʿini āgāh ḳıldı

4644 Duʿā pervāne mānendi uçardı
Ki göñli ḳaṣrını küllī geçerdi

4645 ʿAcem ʿīşin duʿāsı ḳıldı acı
Yire Kisrī başından düşdi tācı

[167b] 4646 Bir er geldi dutup elde bir aġaç
Sıdı ḥükmile aġacı didi aç

4647 Gözüñi kim demür bileklü ervan
Ki dīnüñi sıyup saña gelürven

ḪATM-I KİTĀB

4648 Dilerseñ Faḫrīyā kim şāḏ olasın
Cihānda ḳayġudan āzāḏ olasın

4649 Çalap virdügine eyle ḳanāʿat
Ḥasūd olmaġı idinme ṣanāʿat

4650 Özüñe girü kīne virmegil yol
Çalap ḳullarına ḫoş mihrübān ol

4651 Ne kim ṣanurısañ gendü başuña
Anı ṣanġıl işüñe ḳardaşuña

4652 Ki ḳalmaz kimse bunda pāyidār ol
Sen eylükile bunda yāḏigār ol

4653 Çü senden arta ḳalur mālı deyni[610]
Ḳomaġıl düşmene var dostıla yi

4654 Geçer ḳalmaz eyü yavuz ne kim var
Bilürsin ḳalmayısar bunda deyyār

4555 Ne lāzımdur cihān içün ṭalaşmaḳ
Ne dünyānuñ ḥaremine ṭolaşmaḳ

4656 Çü ʿömrüñ dünyede yarım nefesdür
Saña bir loḳma vü bir ḫırḳa besdür

4657 Çün elli geçdi açılmadı gözüñ
Bu biş günde ne ḥāṣıl ide özüñ

4658 Sen oġlanlıḳ zamānın çün geçürdüñ
Yigitlik kārvānın çün göçürdüñ

4659 Ṭuluñuñ ḳara iken şöyle kim ḳır
Ḳarışdı ḳaraya aḳ olduñ uş pīr

[168a] 4660 Ḳocalıḳ ʿömrine başduñ ḳadem uş
Nedīm oldı saña şimdi n'idem uş

4661 Zamāne urdı saña birḳaç gez dāġ
İçüñde ḳomadı ḥasret odı yaġ

4662 Oġullar ölümi kesdi gücüñ hem
Birisi zaḫmına olmadı merhem

4663 Muḥammed diyü aġladuñ biraz gün
Ururduñ göge āh Aḥmed diyü ün

[610] Flemming dīni şeklinde okumuş (Flemming, 1974: 485).

4664 Bu gez Maḥmūd'ıla ḫoş eglenürken
Ṣoñumda ḳala diyü öglenürken

4665 Saʿādet ḳılmadı baḫtıla yārī
Aradan gitdi virdi saña zārī

4666 Çü dün gün oldı işüñ derdile ġam
Güvenç şāḏī vü raḥatla feraḥ kem

4667 Heves ḳılmaḳ heves-nāme dimek ne
Yigitler loḳmasın şöyle yimek ne

4668 Ḫuḏāvend-i cihān sulṭān-ı aʿẓam
Muḥammed sīret ü hem ʿİsevī-dem

4669 Cihānda pāyidār olsun hemīşe
Ki eylükdür müdām özine pīşe

4670 Eli bağışlamaġa ḳılsa āġāz
Bağışlar bu cihān mālın görür[611] az

4671 Elinden kimse incinmez meger genc
Bağışlar genci bir gişiye bī-renc

4672 Ḫuḏāvendā anı pāyende ḳılġıl
Anı şāh ḫalḳı aña bende ḳılġıl

4673 Kemīne ḳul bu Faḫreddīn laḳablu
Bu illü yoḳ Mışırlu yā Ḥaleblü

4674 Adı Yaʿḳūb özi ibn-i Muḥammed
Şehini isteyen dāyim muḫalled

[611] Yazmada görüz yazılmış.

[168b] 4675 Bu ulu ḫānedāna ol duʿācı
Hemīşe meddāḥ[612] u yindek ṣenācı

4676 Yidügi niʿmetüñ ḥaḳḳını bilen
Şehüñ inʿāmınuñ şükrini ḳılan

4677 Şehinşāh adına bu dāsitānı
Düzüp geldi öper bu āsitānı

4678 Yiñi yıl başı Ferverdīn-i Nevrūz
Ki olmışıdı güneş ʿālem-efrūz

4679 Receb ayı doḳızında seḥergāh
Ḳuzı burcında ol seyyāreye şāh

4680 ʿAlem[613] urmışıdı kim bitdi bu defter
Ḥaḳ'a minnet ḳomadı bunı ebter

4681 On ikinci güni āẕer-māhuñ[614]
Tamām itdüm duʿāsın pādişāhuñ

4682 Dürişdüm kim yazam naẓmını mevzūn
Başarsam eyleyeydüm dürr-i meknūn

4683 Şükür yüz biñ Çalab'a ḥamd[615] bī-ḥadd
Ki degdi issine işbu mücelled

[612] Yazmada medḥ yazılmış.
[613] Yazmada ʿālem yazılmış.
[614] Yazmada āẕāri māhuñ yazılmış.
[615] Yazmada ḥamd u yazılmış.

Ṣadaḳallāhul-ʿaẓīm

ve ṣadaḳa resūl el-kerīm

ve naḥnü ʿalā ẕālike min eş-şāhidīn

veʾl-ḥamdü lillūhi rabbüʾl-ʿālemīn

3. BÖLÜM

3. DİZİN

A

āb: -5- [Far.] Su.
ā. 2384/a (ā.- u ḥayāt) 0115/b; (ā.- ı ḥayvān) 0254/a, 0591/a, 4115/b

ābāḏ: -6- [Far.] Bayındır, mamur.
ā (ā. eyle-) 2984/b; (ā. it-) 0280/b, 4010/b; (ā. ol-) 1753/b, 3041/b, 3573/a

ʿabīr: -2- [Ar.] Turunç, iğde, gül, amber, misk gibi çeşitli ot, kök ve maddelerin karıştırılması ile elde edilen güzel koku.
ʿa. 3753/b, 3791/b

ablaḳ: -7- [Ar.] Alaca, gösterişli ve güzel (at).
a. 0984/a, 1017/b, 1029/b, 2131/b
a.+ ı 2438/b
a.+ ın 1012/a
a.+ la 2439/a

ābnūsī: -1- [Far.] Abanos ağacı gibi simsiyah.
a. 2553/b
a. 2117/b

ʿāc: -6- [Ar.] Fil dişi, bağa.
ʿā. 0995/a, 1001/a, (ʿā ol-) 1250/a
ʿā.+ a 3874/b
ʿā.+un 4471/b, (taḫt-ı ʿā.) 4471/b

ʿacāyib: -1- [Ar.] Tuhaf, anlaşılmaz.
ʿa.+ lerin 0799/b

ʿaceb: -23- [Ar.] 1. Şaşılacak şey, ilginç şey.
ʿa. 2969/b, 3221/a,3257/a; (ʿa. mi) 2896/b, 3988/b, 4000/a
ʿa.+ di 3200/b
ʿa.+ dür 0601/a 3150/b, 4095/a
2. Acaba.
ʿa. 0736/b, 2215/a, 2368/a, 2683/a, 3062/b, 3320/a, 3335/b, 3354/a, 3358/a, 3817/b, 3928/b, 3987/b, 4530/b

ʿaceble-/ ʿaceple-: -2- [Ar.+T.] Şaşırmak, hayret etmek.
ʿa.- di 0375/a
ʿa.- yü 4187/b

ʿAceb-nūş: -2- Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
ʿA. 1508/b, 1519/a

ʿAcem: -7- [Ar.] 1. İran ülkesi, Acemistan.
ʿA.+ den 0146/a, 2528/b
2. Fars.
ʿA. 0231/a, 0606/b, 4226/a, 4549/a, 4645/a

acı: -44- [T.] 1. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, acı.
a. 0634/b, 2757/b, 2937/a, 3501/a
a.+ sı 3727/b
2. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap.
a. 1102/b, 1186/b, 1805/b, 2441/a, 2441/b, 3780/a, 4523/b; (a. kıl-) 4645/a
a.+ da 4448/a
a.+ dan 2426/b, 2468/a, 2747/b, 2825/a, 3129/a, 4592/a
a.+ sın 3492/b, 4584/b
a.+ sına 3424/a
a.+ sından 3083/a
a.+ yla 0538/b
3. Şiddetli, sert, keskin.
a.+ dur 0359/b
4. Kırıcı, üzücü, incitici.
a. 0538/a 0832/a, 1127/b, 2342/b, 2366/b, 2433/a, 3039/a, 3409/a, 3460/b, 3591/a, 3772/b, 3845/b, 3986/b, 4227/a, 4246/a, 4458/b, 4515/a
a.+ yısa 1856/a

acıḳ-: -1- [T.] Acıkmak.
a.- up 4398/b

acıt-: -1- [T.] Canını yakmak, ağrı ve sızı vermek.
a.- ma (cānum a.) 3896/b

ʿāciz: -7- [Ar.] Çaresiz, zavallı.
ʿā. 0089/a, 1108/b, 4627/a; (ʿā. ḳal-) 0467/a, 3169/a; (ʿā. ol-) 1917/a, 2607/b

ʿācizlik: -1- [Ar.] Aciz olma.
ʿā. (ʿā. gör-) 1942/b

ʿacūz: -1- [Ar.] Kocakarı.
ʿa.+ ı 4235/a

aç-: -130- [T.] 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak.
a. 0004/a, 0125/a, 0852/b, 1687/a, 3535/a, 3784/a, 3940/a, 4088/b, 4154/b ,4646/b; (yol a.) 2985/b, 3938/a
a.- a (ḳufl a.) 4250/b; (yüz a.) 3597/a
a.- alar 3143/a
a.- alum 4063/b, 4593/a
a.- am 1077/a; (yol a.) 3347/b; (yüz a.) 2851/a
a.- an 0099/b
a.- ar 2950/b
a.- ardı 0828/b, 4079/b
a.- arsañ 1627/a
a.-asın (yol a.) 3174/a
a.- dı 0325/b, 0335/a, 0853/a, 1474/a, 1765/a, 1833/a, 1977/a, 2041/b, 2105/b, 2196/a, 2960/a, 3305/a, 3469/b, 3851/a, 3913/a, 3913/b, 3952/a, 4184/a, 4568/a; (yüz a.) 2745/a
a.- dılar 2562/b
a.- dum 1884/b
a.- duñ 3718/a, 1679/a
a.- ġıl (alın a.) 3985/b
a.- ma 2086/b
a.- madı 3643/a
a.- madumsa 4141/a
a.- maġa 3939/a, 4133/b
a.- maġıl 1593/a
a.- maḳ 3109/a, 4584/a
a.- mış 1439/b, 1514/a, 4552/a; (gözin a.) 4508/a
a.- mışdı 3738/a
a.- uban 1867/b, 4241/a
a.- up 1467/b, 1577/b, 3529/b
a.- updu 4556/a
2. İstemek, dua etmek.
a. (elüñ a.) 3186/a
a.- alum; (el a.) 0528/b
a.- aram (el a.) 0868/a
a.- dı (el a.) 3346/a, 1797/b, 3192/b
a.- mayuban (el a.) 3893/a
a.- mış (elin a.) 2967/b
a.- uñ (el a.) 2176/a, 4335/a
a.- updu (el a.) 4258/b
3. İnsanın iç sıkıntısını ortadan kaldırmak, gidermek.
a. (göñül a.) 1808/b
a.- dı (perde a.) 4011/b
a.- mak (göñül a.) 0865/b
4. Dikkatli olmak.
a. (göz a.) 3663/a; (göz a.) 0077/a, 0485/b, 1215/a, 2497/a, 4380/a
a.- dı (göz a.) 3770/b; (gözini a.) 4245/b
a.- madılar (göz a.) 2019/a
a.- updur (gözin a.) 0737/a
5. Korumak.
a. (ḳol a.) 3202/a
6. Bir şeyin olmasını sağlamak.
a. (yolın a.) 3898/a
a.- a (yol a.) 1121/b
a.- dı (baḫtum a.) 3321/a
a.- up 1627/a
7. Konuşmak.
a.- ar (aġızı a.)
a.- ardı (dudaḳın a.) 2976/a
a.- dı (söz a.) 1233/b; (aġız a.) 0407/a, 3020/a; (aġızın a.) 4439/b; (dilin a.) 3405/b, 3673/a; (laʿl a.) 3877/b
a.- madı (aġız a.) 4323/a
a.- mazdı (aġız a.) 2719/a
a.- mazıdı (aġız a.) 2674/a
8. Bir konu hakkında konuşmaya başlamak.
a.- ardı (ḥikāyet a.) 2747/a; (söz a.) 3277/a, (sözini a.) 3590/b
a.- dı 0831/b, 1128/b

a.- ma (ayruḳ a.) 2591/a
a.- mayalum (sözin a.) 1912/a
9. Sırrını söylemek.
a.- ardı (rāzın a.) 3022/a
a.- ısarvan 1160/a
a.- uban 2540/b,
10. Fethetmek.
a.- dı 0882/a
11. Doğmak, görünmek, ortaya çıkmak.
a.- dı 2244/a, 4065/b
a.- sa 3579/a
12. Ortaya çıkarmak.
a.- dılar (fāş a.) 1426/b
a.- maġıçun 2986/b
13. Çiçek açmak.
a.- dı (yāḳūt a.) 3909/a
a.- mış 2383/a; (yüz a.) 4097/a
a.- uban 2971/a

aç: -14- [T.] Karnı tok olmayan, aç.
a. 0077/b, 1332/a, 2985/a, 4397/a, 4493/a; (a. ḳıl-) 0082/a; a. (a. ḳo- "aç bırakmak") 4460/b
a.+ a 1278/b, 4542/b
a.+ dı 1474/b
a.+ larıyçun 3701/b

açıl-: -16- [T.] Kapalı durumdan açık duruma gelmek, açılmak.
a.- a 0898/a, 1303/a; (göñüli a. "gönlü ferahlamak") 0188/b; (gözi a.) 0189/b
a.- dı 0244/b, 2721/a, 2921/b, 2946/b, 3727/a; (uyḳudan a.) 4517/b
a.- madı 4657/a
a.- maya 4603/b
a.- mış 1019/a, 1442/a, 1576/b
a.- urdı (gül gibi a.) 1554/a

açlıḳ: -2- [T.] Açlık.
a.+ dan 4403/b
a.+ ıla 3127/b

açuḳ: -7- [T.] Açık, aralıklı.
a. 0094/a, 0252/b, 0994/b, 1521/b, 1522/a, 1758/b, 4451/a

açuḳlıḳ: -1- [T.] Açık olma durumu.
a. 2458/a

ad: -125- [T.] 1. İsim, ad.
a. 0112/a, 0353/a, 0436/a, 0670/a, 1125/b,2897/a, 3035/b, 3125/b; (a. vir-) 3335/b
a.+ ı 0257/a, 0355/a, 0356/a, 0404/a, 0426/b, 0617/b, 0631/a, 0780/b, 1404/b, 1590/b, 1727/a, 2058/a, 2174/a, 2372/b, 2656/b, 2911/a, 2948/b, 3254/a, 3575/b, 4051/a, 4284/b, 4289/b, 4636/b, 4674/a; (a. ḳal-) 3044/b; (a. vir-) 0393/a
a.+ ıdur 2917/b
a.+ ın 0249/b, 0549/a, 0624/b, 0649/a, 0664/a, 1255/a, 3465/a, 3465/b, 3607/b, 3918/b, 4639/b
a.+ ına 0239/b, 0667/a, 2457/b, 3407/a, 3568/b, 4371/a, 4677/a
a.+ ından 2442/a
a.+ ını 0284/b, 0526/a, 3048/a, 3514/b, 4383/b
a.+ ıyçun 3710/b
a.+ ıyıdı 2169/b
a.+ ıyıla 1767/b
a.+ ıyla 0194/b, 2912/a, 3515/a
a.+ um 0045/b, 1044/a, 1283/b
a.+ umdur 3887/a, 4999/b
a.+ umuñ 4639/b
a.+ umuza 0154/b
a.+ uñ 0357/b, 1730/b, 1737/a, 1954/b, 2158/b, 3971/a, 4627/a, 4999/a
a.+ una 1588/b
a.+ uña 2534/a, 3907/a
a.+ uñçun 4478/a
a.+ uñı 2601/b, 2607/a; (a. añ-) 3350/a
a.+ uñıla 3238/b
2. Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu, nam.
a. 1140/a, 1226/b, 1243/b, 1329/b,1994/a, 2002/a, 2023/a, 2047/b, 2099/a,2168/a, 2184/b, 2258/b, 2552/b, 2869/b
a.+ ı (a.belür-) 2585/a,2154/a, 2548/a, 2548/b, 2595/a, 2929/b, 2974/a

a.+ ıla 0632/a, 0927/b, 1364/a, 2154/b
a.+ ım 3103/b
a.+ ın 4494/a; (a. işit-) 3873/a
a.+ ına 4620/b
a.+ umı 2869/b
a.+ umuz 0161/a
a.+ uñ 3945/b

ada-: -1- [T.] Bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla kutsal olduğuna inanılan bir güce niyette bulunmak, nezretmek.
a.- dı 4331/b

adan-: -2- [T.] Adama işine konu olmak.
a.- ur 1004/a, 2300/a

ādem: -22- [Ar.] İnsan.
ā. 0021/a, 0100/a, 0593/b, 0667/b, 0797/a, 0827/a, 1297/b, 3004/b, 3005/a, 3010/a, 3674/b, 4438/b; ā (şāh-ı ā.) 3910/a; ā (żayiʿ-i ā.) 0196/b
ā.+ de 4639/a
ā.+ den 3022/b, 3027/a, 3265/b, 3860/b
ā.+ e 4630/b
ā.+ i 0796/a
ā.+ le 3581/a

ādemī: -1- [Ar.] İnsana, insanoğluna ait, insanla ilgili.
ā.+ yi 4630/a

ādemīlik: -1- [Ar.+T.] Adamlık, insanlık.
ā.+ ile 3432/a

ādemī-zād/ ādemī-zāḍ: -3- [Ar.+Far.] İnsanoğlu.
ā. 2006/b, 3483/b, 4008/b

ʿādet: -3- [Ar.] Alışkanlık, huy,tabiat, âdet.
ʿā. 0273/b
ʿā.+ idür 3899/b, 4004/b

adım: -4- [T.] Adım.
a. 3022/b, 4083/b; (a. at-) 3876/a
a.+ da 3143/b, 4207/a

ʿādil: -3- [Ar.] Adaletle iş gören, doğru, âdil.
ʿā. 0241/b, 0355/a, 3187/b

ʿadl: -10- [Ar.] Adalet, hak tanırlık, doğruluk.
ʿa. 0353/a, 0383/a, 1777/b, 1852/b; (ʿa. it-) 0326/a
ʿa.+ a 1797/b
ʿa.+ i 4278/a
ʿa.+ ile 1778/b, 2039/b
ʿa.+ iyile 2452/a

adlu: -5- [T.] İsimli, adlı.
a. 0308/a, 0396/a 4075/a, 4310/a
a.+ yı 1642/b

ʿadüvv: -1- [Ar.] Düşman, hasım.
ʿa. 3663/a

ʿadüvv-bend: -1- [Ar.+ Far.] Düşmanların elini, kolunu bağlayan.
ʿa. 0255/b

āfāḳ: -1- [Ar.] Her taraf, etraf, çevre.
ā. (şāh-ı ā.) 1017/a

āfāt: -3- [Ar.] Belalar, musibetler.
ā. 3858/b; (ā. ol-) 0946/b; (fi't-teʾẖīri ā. "afetlerin ertelenmesi hakkında") 4247/b

āferīn: -19- [Far.] Beğenme, alkış.
ā. 0005/b, 0968/b, 2052/b, 2489/a, 2505/a; (ā. buyur-) 0135/a; (ā. ḳıl-) 0457/a, 2054/a, 2110/a, 2273/b, 2347/b; (ā. ol-) 0120/b, 2505/b, 2566/a, 2566/b, 2574/a
ā.+ e 0818/b, 2529/b
ā. +dir 2354/a

āftāb: -2- [Far.] 1. Güneş.
ā.+ ı 0556/b, 3105/b
ā.+ uz 1366/a
2. Güzel. (kadın)
ā.+ a 4521/a

ʿafv: -3- [Ar.] Suçunu bağışlama, affetme.
ʿa.+ uñ 0127/b, 2449/a
ʿa.+ uñı 0038/a

aġ: -6- [T.] 1. Tarla sınırı.
a.+ a 0690/b, 2237/a
2. İplik, sicim veya tel gibi malzemeden kafes şeklinde örülmüş, göz göz seyrek örgü.
a.+ ı 0602/a, 0654/b
3. Tuzak.
a.+ a 2480/b
a.+ ı 2061/b
4. Aydınlık.(Sabahın ilk ışıkları.)
a.+ ı 4390/b
a. (a. it-) 3692/b

aġ-: -5- [T.] 1. Yükselmek, yukarı çıkmak.
a.- dı 1208/a
a.- duḳ 1888/b
a.- mayasın 1054/b
a.- mış 3838/b
2. Binmek.
a.- a 2439/a

aġaç: -32- [T.] 1. Ağaç.
a. 0506/b, 2682/a, 2723/b, 3442/a, 3443/b, 4305/a, 4397/b
a.+ a 3464/b, 3630/b
a.+ dan 2674/b, 3040/b
a.+ ı gibi 0554/b
a.+ ı 1564/b, 1588/a, 2937/b, 3504/a,
a.+ ın 2938/a, 4002/b
a.+ ına 2923/b, 4305/a, 4306/a, 4416/a
a.+ ından 3439/b, 4545/b
a.+ ını 3444/a, 3446/a
a.+ ısın 3319/b
a.+ la 2255/b
a.+ lar 2447/b
a.+ lara 0195/b
2. Ağaçtan yapılmış sopa, değnek.
a. 4646/a
a.+ ı 4646/b

āgāh: -33- [Far.] Bilgili, haberli, uyanık.
ā. 0252/b, 1764/b, 2107/b, 2552/b, 4210/b, 4302/b; (ā. it-) 3388/b; (ā. ḳıl-) 2519/b, 3082/b, 4317/b, 4515/b, 4643/b; (ā. ol-) 0134/b, 0648/b, 0727/b, 0730/a, 0931/a, 0932/b, 1254/b, 1321/a, 1721/b, 1947/b, 1979/b, 2162/b 2163/a, 2292/a, 2550/b, 2554/a 2616/a, 3366/b,4431/b;
ā. (cüst ü ā. ol- “bilgili, arayan,araştıran”) 1090/b,4066/b

āġāz: -8- [Far.] Başlama, başlangıç.
ā. 4039/a; (ā. eyle-) 3805/a; (ā. it-) 0537/a; (ā. ḳıl-) 0564/b, 2912/a, 2921/a, 4670/a; (ā. ol-) 3559/a

aġdukluḳ: -1- [T.] Karışık, bozuk, kusurlu.
a. 0489/b

aġıl: -1- [T.] Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlarının gecelediği, etrafı çevrili, üstü açık yer, mandıra.
a.+ dan 2999/a

aġır: -4- [T.] 1. Taşınması güç olan, ağır.
a. 0127/a, 4446/a
2. Zor, güç, külfetli.
a. 1308/b, 3615/a

aġırdı: -1- [T.] Bağırtı, anırtı.
a. 0633/b

aġırla-: -4- [T.] Misafiri iyi karşılayarak saygı göstermek, gereken hizmeti yapmak, izzet ve ikramda bulunmak.
a.- dı 4048/b
a.- duḳ 2202/b
a.- yam 2751/a
a.- yu 2966/b

aġırlıḳ: -1- [T.] Tartıda ağır olma durumu.
a. 4089/a

aġız/ aġuz: -37- [T.] 1. Ağız.
a. 2805/a, 3238/b, 3598/b, 4138/a
a.+ da 1475/b, 2892/a, 2902/b, 4110/b
a.+ dan 2892/b, 3642/a
a.+ ı 0516/a, 1019/a, 1060/b, 3625/a, 3855/a, 3974/a, 4135/a; (a. ḳurı-) 4445/b,4522/b
a.+ ında 3428/b
a.+ ındaġı 3583/b
a.+ ını 0338/b, 4568/b
a.+ uma 3268/b

a.+ umda 0368/a
a.+ umdan 3219/b, 3854/a
a.+ uñda 3615/b
a.+ uñdan 2853/b
2. Konuşmaya başlamak, söz söylemek.
a.+ ın (a. aç-) 0407/a, 2674/a, 2719/a, 3020/a, 4323/a,4439/b
3. Susmak.
a. yumdı 3502/b
a.+ uñ (a. dut-) 2855/b

aġla-: -25- [T.] Ağlamak.
a.- dı 0372/b, 0373/b, 2145/a, 3451/b, 4523/a
a.- dum 0150/a
a.- duñ 4663/a
a.- maġından 2017/b, 4522/a
a.- maḳ 0374/b, 1069/a, 1331/a
a.- maḳda 2092/b
a.- maḳdan 1422/b
a.- maḳla 3539/a
a.- mayan 3474/b
a.- ram 3675/a
a.- rıdı 3212/a
a.- rsa 3473/b
a.- yan 3706/a
a.- yayın 2839/a
a.- yu 0912/a, 3373/b, 3983/b, 4521/a

aġlaş-: -1- [T.] Birlikte, karşılıklı ağlamak
a.- dı 2703/a

aġlat-: -1- [T.] Ağlamasına sebep olmak.
a.- duġuñı 0068/a

aġrı/ aġru: -3- [T.] Ağrı.
a. 0631/b, 0755/b
a.+ m 2905/b

aġrıt-: -1- [T.] Ağrımasına sebep olmak, acıtmak, elem vermek.
a.- maġısa (baş a.-) 2794/b

aġu: -8- [T.] Zehir.
a. 1658/b, 2937/b, 2938/a
a.+ dur 0458/b, 2433/a
a.+ larını 1898/b
a.+ sın 4094/b
a.+ yı 1590/a

aġulu: -1- [T.] Zehirli.
a. 1318/a

aġyār: -12- [Ar.] Yabancılar, başkaları.
a. 0512/a, 0763/b, 3257/b, 3656/b, 3866/b, 3990/a; (a.-ı deyyār) 1551/b; (a. dut-) 2870/b; (a. ḳıl-) 3976/b; (a. ol-) 1143/b
a.+ a 3657/a, 3657/b

āh: -59- [Far.] Feryat, inilti.
ā. 0392/b, 0734/b, 0788/b, 0910/b, 1078/b, 1185/b, 1321/b, 1341/b, 2017/b, 2187/b, 2671/a, 2835/b, 3133/a, 3399/b, 3788/b, 3984/b, 4287/a, 4520/b, 4525/a, 4559/b, 4663/b; (ā. diyü dur-) 3983/b; (ā. eyle-) 3350/b, 4375/b, 4440/b
ā.+ a 4483/b; (nāle vü ā. işit-) 4151/a; (ā. bıraḳ-) 2683/b; (ā. düş-) 0374/a; (ā. işit-) 4465/b; (ā. it-) 1036/b, 3078/b, 4149/a,4398/b; (ā. ḳıl-) 0320/b, 0902/b, 0972/b, 1066/b, 1903/b, 2145/a, 2362/b, 2778/b, 4643/a
ā.+ dan 1272/b
ā.+ ı 2007/a, 2473/a, 2739/b, 3579/b; (feryāḏ u ā. kes-) 4120/b; (ā.+ ı çek-) 2979/a
ā.+ ıla 3330/a, 3481/a, 4447/b
ā.+ ıyçun 3710/a
ā.+ um 3336/b, 4468/b
ā.+ umdan 2880/a, 3677/b
ā.+ umı 3270/b

ʿahd: -10- [Ar.] Söz verme, söz.
ʿa. 1255/b, 1959/a, 1974/a, 2342/a
ʿa.+ ı 1252/a, 4321/b
ʿa.+ ıla 2586/b
ʿa.+ ından 0827/a, 2789/b
ʿa.+ in 4547/b

ʿahd-nāme: -2- [Ar.+Far.] Anlaşmanın şartlarını ve anlaşmayı yapanların imzalarını taşıyan kağıt, ahitname.
ʿa. 1244/a, 1910/a

āhen: -1- [Far.] Demir.

ā. 4172/b

āheng: -4- [Far.] Uygunluk, düzen.
ā. (ā. eyle-) 2986/b; (ā. ḳıl- "düzenlemek") 3116/b, 4081/b, 4425/a

aḫı: -3- [T.] Oysa ki.
ā. 1367/a 3679/a, 4208/b

āḫir: -14- [Ar.] Son, sonraki, en sonra, ahir.
ā. 0041/a, 0087/b, 0127/b, 0559/b, 1610/a, 1698/a, 1698/b, 2394/b, 3433/a, 3458/b, 3780/a, 3937/b, 4007/a; (ā. degül) 3906/b

aḥmaḳ: -1- [Ar.] Aklı kıt, anlayışsız, budala.
a. 2894/b

Aḥmed: -2- Hz. Muhammed'in isimlerinden biri.
A. 0112/a, 4663/b

aḥsent: -2- [Ar.] Aferin.
a. 1538/b, 4576/a

aḫşam: -1- [T.] Akşam.
a. 0599/a

aḫtar -:-1- [T.] Aktarmak, çevirmek.
a.- ur 3391/b

aḫtarıl-: -1- [T.] Yere dikilmek, saplanmak.
a.- dı 3121/a

āhū: -2- [Far.] Ceylan.
ā. (ā. boynın) 0418/a
ā.+ sı 3973/a

āḫūr: -3- [Far.] Hayvanların barındırıldığı dam, ahır.
ā.+ a 4047/a
ā.+ da 0435/a, 3291/a

aḥvāl: -17- [Ar.] 1. Durumlar, hâller.
a. 0728/b, 2881/a, 3340/b, 3610/b; (a. ol-) 0550/b
a.+ i 1827/b, 1874/b, 4351/b, 4420/b
a.+ in 1338/b, 4032/b
a.+ ini 0542/b, 2141/b, 2274/a, 3013/b
a.+ ümi 3328/a
2. Yas, matem hâli.
a. (a.- i mātem) 3507/a

aḫżar: -1- [Ar.] Yeşil, yemyeşil.
a. (çarḫ-ı a. "yemyeşil âlem") 2088/b

aḳ: -15- [T.] Beyaz.
a. 0302/a, 0417/a, 0418/a, 1483/b, 2272/b, 2579/b, 3243/a, 3351/a, 3380/b, 3418/a, 3603/a, 4451/a, 4659/b; (a. dut-) 2796/b; (a. ol-) 0970/b

aḳ-: -12- [T.] Akmak.
a.- a 2817/a, 3488/b
a.- an 0354/b, 2400/a, 2400/b
a.- ardı 1523/b
a. (ḳanı a.-) 2675/b,3703/b
a. (yaş a.-) 4012/b
a.- dı 1354/b, 1548/a
a.- duñ ("yönelmek") 2389/a

aḳarṣu: -1- [T.] Nehir, dere, çay, ırmak gibi devamlı akıp giden su.
a.+ lar 0501/b

aḳça: -13- [T.] Para.
a. 0644/a, 0648/a, 0667/a, 1933/a, 1993/b, 2053/a, 2057/a, 3776/a, 4208/a, 4208/b
a.+ dan 0649/a, 0664/a
a.+ yı 0647/a

ʿaḳd: -2- [Ar.] Bağlama, düğümleme; bağlanma, düğümlenme.
ʿa.+ i 1277/a
ʿa.+ ine 1528/a

ʿāḳıl: -3- [Ar.] Akıllı.
ʿā. 0379/b, 4347/a
ʿā.+ ları 3890/a

aḳın: -5- [T.] Saldırmak.
a. 1112/b; (a. ḳıl- "saldırmak") 1463/b, 2222/b,2698/b

a.+ a 2817/a

aḳıt-: -2- [T.] Akıtmak.
a. (yaşı a.-) 2735/b
a.- duñ 2872/b

ʿaḳīḳ: -6- [Ar.] Kırmızı renkli değerli bir taş.
ʿa. 3647/b
ʿa.+ ı 2857/b
ʿa.+ ın 3952/a
ʿa.+ ından 4251/a
ʿa.+ in 1602/a
ʿa.+ üm 3884/a

ʿaḳl: -13- [Ar.] Us, akıl.
ʿa. 0954/b, 1790/b, 2979/b
ʿa.+ a 0102/b, 4171/b
ʿa.+ ı 1675/a, 2213/b, 3802/b
ʿa.+ ın 1987/b
ʿa.+ u 3792/a
ʿa.+ um 0810/a; (ʿa. git-) 4036/b
ʿa.+ uñuz 2015/b

aḳlıḳ: -2- [T.] Beyazlık, aklık.
a.+ dan 0588/a
a.+ ı 3206/a

ʿaḳreb: -1- [Ar.] Akrep
ʿa. (reʾs-i ʿa. "akrep başı") 3120/b

aḳsaḳ: -3- [T.] 1. Hafifçe topallayan, aksayan, topal.
a. 2879/b; (eski a.) 2438/b
2. İyi gitmeyen, düzensiz.
a. 1673/a

ʿaks: -1- [Ar.] Çarpma, çarpıp geri dönme.
ʿa.+ inden 3295/a

aḳtar-: -2- [T.] 1. Yere yıkmak, devirmek.
a.- up 2682/b
2. Aramak, taramak, araştırmak.
a.- dı 1402/b

al-: -165- [T.] 1. Almak.
a. 0389/b, 0397/b, 0398/b, 0715/b, 1215/b, 1270/b, 1803/b, 1993/b, 2374/a, 2612/a, 2987/b, 3018/b, 3186/b, 3722/a, 3959/b, 4268/a, 4402/b
a.- a 0624/b, 1823/b,
a.- alar 1368/a
a.- alum 2985/b
a.- am 2613/b
a.- an 4543/b
a.- asın 1681/a
a.- aydı 0346/b
a.- ayduñ 1805/a
a.- dı 0339/b, 0505/a, 0886/b, 1286/a, 1465/a, 1547/a,1573/b, 1941/b, 2212/b, 2307/a, 2345/b, 2394/a, 2469/b, 2655/a, 2738/b, 2957/b, 3514/a, 3602/b, 3745/b, 3762/b, 3807/b, 3842/b, 4155/b, 4421/b, 4567/b; (elin a. "el tutmak") 4053/a, 4218/a; (elinden a.) 3020/b, 3363/b, 3375/a; (ḳucaḳına a.) 4570/a; (uyḳu a. "uykuya dalmak") 4244/b
a.- dıdı 2358/a
a.- dılar 1400/a, 2971/b, 4251/b
a.- duḳ (elinden a.) 1962/a
a.- duñ 4130/a; (aklını a.-) 3942/a
a.- ġıl 2122/b
a.- ısar 0161/b,
a.- ıvirgil 0901/a
a.- ıvirürseñ 2650/a
a.- ma 0087/b, 1183/b
a.- maġa 2318/b
a.- maḳ 1563/b, 1691/a, 3833/a
a.- mayavan 4479/a
a.- mayaydı 1711/a
a.- maz 1025/b, 1844/b, 2924/b, 3675/b
a.- mış 1436/a,4096/b, 4557/b
a.- mışdı 2341/a
a.- sa 3579/a
a.- sun 1258/a
a.- u 1863/a
a.- uban 0256/b, 4130/b, 4280/a, 4412/a
a.- uñ 0731/a
a.- up 1074/b, 1410/b, 1458/b, 1799/b, 2395/b, 3493/b, 3578/a, 3871/b
a.- updı 2939/a
a.- updur 1152/b, 1683/b, 2032/b
a.- upsın 4129/b

a.- ur 1684/a, 2376/b, 2423/a
a.- urdı 0164/b, 3746/a
a.- urısa 3162/b
2. Yardımcı fiil, almak.
a. (ṣatun a.) 4403/a
a.- a (dāḏ a.) 0378/b
a.- am (girü a.) 1625/a,1697/b
a.- dı (ṣatun a.) 3633/b
a.- duñ (ṣatun a.) 2641/b
a.- madı (ṣatun a.) 2824/b
a.- maya (ṣatun a.) 1363/b
a.- upsın (ṣatun a.) 4129/a
a.- urlarıdı (dāḏ a.) 0353/b
a.- ursa (giç a.) 1274/a
a.- updı (araya a.) 3053/a
a.- updur (alḳış a. “övgü almak”)1081/b
a.- urdum (ḳılın a. “yolmak”) 3874/a
3. Ele geçirmek, fethetmek.
a. 4314/a.
a.-a 1877/a
a.- ayım 2532/b
a.- dı 2440/a, 2801/b
4. Yok etmek, öldürmek.
a.- am (başını a.) 2183/a
a.- an (kan a.) 0347/a
a.- asın (cānın a.) 1620/b
a.- dı (cānı a.) 2743/b
a.- ursın (cān a.) 3719/a
a.- up 4044/b
5. (Koku) almak, duymak.
a.- am (ḳoḳu a.) 1654/b
a.- uban (kokusın a.)1368/b
a.- up (ḳoḳumı a.) 3835/b
6. Affettirmek, gönül almak.
a.- an (göñlüm a.) 3319/a
a.- duġuñ (göñlin a.) 3249/a
a.- maġıla (göñlin a.) 3283/b
a.- maḳ (göñüller a.) 3805/a
a.- maḳsa (göñlümi a.) 3905/b
a.- mış (göñlini a.) 3044/a
a.- updı (göñlin a.) 3095/a; (göñlini a.) 3068/b
a.- ursın (göñlümi a.) 4105/a
7. Mutlu olmak, mesut olmak.
a.- an (murād a.) 2926/b
a.- dı (muradın a.) 3607/a
a.- ur (muradın a.) 3254/b
8. İstemek (evlenmek).
a.- asın 3835/a
9. Satın almak.
a.- urlar 3149/b
10. Ün almak, ünlenmek.
a.- dı 2974/a
11. Yol almak, ilerlemek.
a.- dı (yol a.) 4024/b,(yolını a.) 4152/a, (yoluñ a.) 3677/a
a.- uban (yolumuz a.) 2252/a
12. Renklenmek, renk almak.
a.- dı (rengi a.) 0768/b
13. Söylemek, dile getirmek.
a.- ıcaḳ 2805/a
14. Hoşa gitmek.
a.- ısar (ḫoş a.) 3924/b
15. Kamaştırmak.
a.- urdı 4588/b

al [I]: -4- [T.] Hile, kurnazlık, oyun.
a. 4314/b; (ḥīle vü a. ḳıl-) 0814/b
a.+ ıla 0451/a, 2478/b

al [II]: -9- [T.] Kırmızı.
a. 0473/b, 0996/a, 1890/b, 2208/b, 3122/a, 3546/b, 3790/a
a.+ a 2698/b
a.+ ı 2631/b

ala: -2- [T.] Ela (göz).
a. 1508/a, 4514/b

ʿalā: -1- [Ar.] Üst, üzere.
ʿa. 3327/b

ʿalāmet: -1- [Ar.] İz, nişan.
ʿa. 3734/b

Alanos: -1- Slav ırkından bir halktır (?).
A. 0245/a

alar: -1- [T.] Onlar.
a.+ dan 2078/a

alçaḳ: -1- [T.] Yumuşak huylu, uslu.
a. 2095/b

alçu: -1- [T.] Alçı.
a.+ dan 2799/b

alda-: -8- [T.] Aldatmak.

a.- dı 4540/a
a.- maġını 2850/b
a.- maġuñ 1617/b
a.- rıdı 1270/a
a.- yasın 3842/a
a.- yıcı 0428/a
a.- yuban 1357/a, 2761/a

aldan-: -3- [T.] Görünüşe bakarak yanlış bir kanıya varmak.
a.- duñ 2422/b
a.- ma 0577/b, 2219/a

ʿaleb: -1- (?)
ʿa. (ʿa. ḳıl-) 0220/b

ʿalef: -2- [Ar.] Hayvanların yediği ot ve saman.
ʿa. 0699/b, 3596/b

ʿālem [I]: -17- [Ar.] Dünya, cihan.
ʿā. 0100/b, 0827/b, 3729/a, 3735/a, 3910/b; (ḫuḏāvend-i ḫuḏāvendān-ı)ʿā. 0196/a, 0261/b; (şāh-ı ʿā.) 1037/a, 3600/a, 3747/b; (şeh-i ʿā.) 3503/a
ʿā.+ de 1710/a, 4629/a
ʿā.+ den 0722/b
ʿā.+ durur (fitne ʿā.) 0811/a
ʿā.+ e 0785/b
ʿā.+ üñ 0433/a

ʿalem [II]: -13- [Ar.] 1. Bayrak, sancak.
ʿa. 0818/a, 3206/b, 3729/a, 3739/a, 3823/b, 3954/b
ʿa.+ ler 2097/b
2. İşaret, nişan.
ʿa. 1193/a, 3287/b; (ʿa. ur-) 1434/a,3910/b, 4680/a; (ʿa. ol-) 3823/a

aʿlem: -1- [Ar.] Çok âlim.
a. 1037/b

ʿālem-ārā/ ʿālem-ārāy: -2- [Ar.+Far.] Âlemi, dünyayı süsleyen.
ʿā (ṣabāḥ-ı ʿā.) 1378/a; (ʿā. ol-) 4030/b

ʿālem-efrūz: -1- [Ar.+Far.] Cihanı parlatan, bütün aleme ışık saçan.
ʿā. (ʿā. ol-) 4678/b

ālet: -11- [Ar.] 1. Vasıta, fırsat.
ā. 0022/b
ā.+ idür 3899/a, 4004/a
ā.+ le 0023/b
ā.+ üñ 0062/b
2. Alet.
ā. 0023/b, 3289/b, 4480/a, 4482/b
ā.+ e 0023/a
ā.+ i 2065/a

alıcı: -4- [T.] Bir şeyi satın almaya istekli ve talip olan kimse, müşteri.
a. 1202/b, 3316/a, 3991/b; (a. bul-) 1595/a

alın-: -3- [T.] 1. Satın alınmak, para karşılığı temin edilmek.
a.- mış (ṣatun a.-) 2288/b
a.- ur (ṣatun a.-) 3110/b
2. Fikri alınmak.
a.- urdı (ögi a.-) 0304/b

alın: -6- [T.] Alın.
a. (a. aç-) 3985/b (a. mı) 3627/b
a.+ ı 0578/b, 3703/a
a.+ u 0554/a
a.+ uñı 3940/a

alınlu: -1- [T.] Alınlı.
a. 3401/b

ʿālī: -1- [Ar.] Yüksek, yüce, büyük, ulu.
ʿā. 0052/b

ʿalīm: -1- [Ar.] Çok bilen, âlim.
ʿa.+ içün 3969/b

ʿālī-sarāy: -1- [Ar.+Far.] Yüksek saray.
ʿā.+ a 1385/b

alḳış: -22- [T.] Medih, dua.
a. 0093/b, 0567/a, 0879/b, 0969/a, 1051/a, 1881/b, 1949/a, 2264/a, 3011/a; (a. al-)1081/b; (a. eyle-) 4217/b; (a. it-)0747/b, 1693/b,

1985/b, 2049/a, 2088/a, 2654/a; (a. ḳo-) 4057/a
a.+ a 3020/a
a.+ ıla 2201/a
a.+ larum 0268/b

Allāh: -5- [Ar.] Allah.
A. 0250/b, 0840/b, 3465/a; (Allāhu A.) 4242/b; (A. u Ekber) 4242/b

alma: -5- [T.] Elma.
a. 2657/b, 4138/a
a.+ m 3889/a
al.+sını 3172/b
a.+ yı 0412/b

alnuḳluḳ: -2- [T.] Âcizlik.
a.+ da 2689/a
a.+ ıla 0028/a

alt: -8- [T.] Alt.
a.+ ı 3792/b
a.+ ında 0477/a, 1308/a, 1719/a, 3463/b, 3995/a, 4391/b
a.+ undan 0765/b

altı: -2- [T.] Altı.
a. 1202/a, 4351/a

altmış: -1- [T.] Altmış sayısı.
a. 2288/a

altun: -81- [T.] Altın.
a. 0156/b, 0398/a, 0398/b, 0580/a, 0628/a, 0646/b, 0715/a, 0817/b, 0995/b, 1072/a, 1077/a, 1813/b, 2053/a, 2064/b, 2065/a, 2066/a, 2077/a, 2210/a, 2288/a, 2340/b, 2465/b, 2470/a, 2598/a, 2611/a, 2718/a, 2723/a, 2806/b, 2890/b, 2941/b, 2954/b, 3110/a, 3112/a, 3112/b, 3122/b, 3144/b, 3145/b, 3171/b, 3264/b, 3289/b, 3326/a, 3340/a, 3379/a, 3594/b, 3776/a, 3776/b, 3792/b, 4189/b, 4191/b, 4392/a, 4410/b, 4474/a, 4546/a, 4597/a
a.+ a 2288/b, 3146/a
a.+ dan 0437/a, 0923/b, 2068/a, 2074/a, 2197/a, 2326/a, 3394/a, 3729/a, 4388/b, 4596/a
a.+ ı 2151/b, 3109/b
a.+ ıla 0959/a
a.+ ılaydı 0996/a
a.+ la 3108/b, 3110/b, 3111/a, 3113/a, 3171/a, 4050/a, 4267/b, 4390/a, 4537/a
a.+ um 3263/a, 3325/a
a.+ uñ 0627/a

altunlu: -5- [T.] Altınlı.
a. 2069/b, 2549/b, 2611/b, 3740/a, 4195/a

alu: -3- [T.] Aciz, geri.
a. 0744/a, 2079/b; (a. ḳal- "aciz kalmak") 4432

alulıḳ: -2- [T.] Acizlik.
a. 0316/a, 2524/b

ʿām [I]: -7- [Ar.] Genel, herkese ait.
ʿā. 3103/b; (ḫāṣ u ger ʿā.) 1901/b, 3138/b, 3580/b
ʿā.+ a (ḫāṣ u ʿā.) 0172/a, 0175/b
ʿā. iken 0183/a

ʿāma [II]: -3- [Ar.] Umum, genel.
ʿā. (ḫāṣṣa vü ʿā. "halk, kamu, herkes") 1244/b, 1969/b, 2720/b

amān: -7- [Ar.] Eminlik, korkusuzluk.
a. (a. bul-) 0247/a; (a. dile-) 1283/a; (a. ol-) 4126/b; (a. vir-) 1279/b
a.+ ı 1190/b, 2925/a; (emn ü a.) 4353/b

aʿmār: -1- [Ar.] Ömürler.
a.+ ı 1489/a

ammā: -1- [Ar.] Fakat, lakin.
a. 3897/b

añ-: -34- [T.] Hayırlamak, yad etmek.
a. 0356/b, 1825/a, 1892/a, 3134/b,
a.- a 0105/b, 0190/a, 0635/b, 0651/b, 2479/b
a.- am 1880/a
a.- asın 3236/a

a.- dı 2281/a, 2510/a, 3135/b, 3465/a
a.- dum 3913/a
a.- ma 0454/a
a.- maḳ 3436/b
a.- maya 1899/b (aduñı a.) 3350/a
a.- mayalum 4372/b
a.- mayayın 1070/b
a.- mayısar 3217/a
a.- mazsañ 3222/a
a.- mış 1639/b
a.- uban 0819/b, 1560/a
a.- up 0160/b, 0652/a, 1427/a, 2739/b, 3296/a, 3509/b, 4227/a

aña: -329- [T.] Ona.
a. 0091/b, 0092/b, 0102/b, 0105/a, 0112/a, 0145/a, 0156/b, 0166/b, 0168/b, 0176/b, 0194/b, 0208/b, 0251/a, 0257/b, 0260/a, 0263/b, 0265/b, 0276/b, 0281/b, 0283/b, 0292/a, 0308/b, 0325/a, 0325/b, 0364/b, 0381/a, 0381/b, 0388/a, 0436/b, 0447/a, 0453/b, 0488/b, 0500/a, 0519/a, 0532/b, 0542/b, 0548/b, 0567/b, 0626/a, 0628/a, 0631/b, 0635/a, 0651/a, 0653/a, 0666/a, 0667/b, 0668/a, 0714/a, 0738/a, 0739/a, 0740/a, 0741/a, 0744/a, 0747/b, 0757/a, 0762/b, 0777/b, 0811/b, 0827/a, 0830/a, 0842/a, 0843/a, 0844/b, 0851/b, 0872/a, 0885/b, 0888/a, 0892/a, 0894/b, 0902/a, 0919/b, 0944/a, 0954/a, 0965/a, 0965/b, 0969/a, 0996/b, 1017/a, 1034/a, 1036/a, 1048/a, 1057/a, 1093/a, 1100/a, 1120/a, 1122/a, 1122/b, 1125/a, 1146/a, 1165/a, 1172/a, 1234/a, 1240/b, 1243/a, 1279/a, 1285/a, 1287/b, 1289/b, 1298/a, 1307/b, 1312/b, 1319/b, 1327/b, 1338/b, 1339/a, 1373/b, 1427/b, 1436/b, 1466/a, 1494/b, 1504/b, 1522/a, 1532/a, 1536/b, 1590/b, 1596/a, 1613/b, 1614/a, 1727/a, 1734/a, 1771/b, 1786/b, 1789/b, 1796/b, 1801/a, 1830/a, 1863/b, 1866/a, 1866/b, 1868/a, 1911/a, 1914/b, 1935/a, 1974/a, 1986/b, 1996/a, 2001/a, 2004/a, 2010/b, 2012/b, 2018/b, 2021/a, 2026/b, 2029/a, 2042/a, 2044/b, 2046/a, 2049/a, 2054/a, 2090/a, 2101/b, 2113/b, 2120/b, 2126/a, 2133/a, 2142/a, 2143/b, 2155/a, 2157/a, 2210/a, 2211/a, 2211/b, 2218/b, 2251/b, 2258/b, 2261/a, 2286/a, 2330/a, 2334/b, 2359/a, 2360/a, 2396/b, 2410/a, 2411/b, 2413/a, 2413/b, 2449/b, 2474/b, 2479/a, 2481/a, 2490/b, 2492/b, 2505/b, 2513/b, 2576/b, 2577/a, 2579/a, 2581/b, 2586/a, 2591/a, 2598/a, 2603/a, 2605/a, 2607/a, 2612/a, 2613/a, 2618/a, 2621/a, 2648/a, 2651/a, 2654/a, 2664/a, 2668/a, 2696/b, 2705/b, 2744/b, 2746/b, 2748/b, 2753/a, 2780/a, 2781/a, 2828/a, 2833/a, 2845/b, 2912/b, 2932/b, 2936/a, 2946/a, 2962/b, 2966/a, 2975/a, 2982/a, 2983/a, 2994/a, 3003/a, 3011/b, 3020/a, 3022/a, 3041/a, 3050/b, 3105/a, 3109/a, 3113/b, 3125/a, 3128/a, 3130/a, 3135/a, 3143/b, 3144/b, 3147/a, 3147/b, 3148/a, 3149/a, 3160/a, 3162/b, 3169/b, 3188/b, 3190/b, 3193/b, 3196/a, 3197/b, 3198/a, 3279/a, 3399/b, 3403/a, 3457/b, 3473/b, 3507/b, 3584/a, 3604/b, 3605/a, 3607/a, 3613/a, 3619/b, 3660/b, 3688/b, 3717/b, 3742/b, 3765/b, 3776/a, 3781/a, 3782/b, 3856/b, 3910/a, 3926/a, 3975/b, 3976/b, 4022/b, 4027/b, 4030/a, 4033/b, 4082/b, 4138/a, 4138/b, 4147/b, 4159/a, 4165/b, 4232/a, 4238/a, 4238/b, 4242/b, 4252/b, 4268/b, 4314/a, 4339/a, 4340/a, 4349/a, 4362/a, 4364/a, 4377/a, 4385/a, 4419/b, 4420/a, 4424/b, 4425/a, 4430/a, 4435/a, 4436/a, 4439/a, 4443/a, 4446/b, 4448/b, 4474/b, 4523/b, 4533/a, 4536/a, 4537/b, 4539/b, 4545/b, 4589/a, 4606/a, 4619/b, 4624/a, 4636/b, 4672/b; (a. dek) 0332/b, 4390/b
a.+ dı 0733/a
a.+ dur 0207/b

ana: -15- [T.] Anne.
a. 3230/b, 4234/a, 4239/b
a.+ dan 1964/b, 3353/b, 4383/a
a.+ m 2829/b, 3232/a, 3335/b
a.+ ñ 3235/a
a.+ sı 2839/b
a.+ sıdụġın (ḳayın a.) 4238/b
a.+ sına 4298/b
a.+ sınuñ 2573/b
a.+ sıyla 1443/b

añaru: -2- [T.] Öte; ileriye doğru, o bir taraf.
a. 1355/a, 1661/a

ʿanber: -12- [Ar.] Güzel koku, amber.
ʿa. 0425/a, 1352/a, 1451/a, 1519/b, 1520/b, 1956/b, 3412/a, 3753/b, 3941/a, 4526/a; (dülbend-i ʿa.) 0107/b
ʿa.+ ile 3802/a

anca: -15- [T.] Öyle, onun gibi.
a. 0296/a, 0406/a, 0764/a, 1354/a, 1885/a, 1985/b, 2063/a, 2303/b, 2458/a, 2470/b, 2968/a, 3434/a, 3815/b, 4005/b
a.+ dur 0579/a

ancaḳ: -13- [T.] Sadece, yalnızca.
a. 0212/a, 1137/a, 1475/b, 2037/b, 2429/b, 2692/a, 2696/b, 2865/a, 2866/a, 2873/a, 2944/a, 3271/b, 3836/a

ancılayın: -5- [T.] Onun gibi, o kadar, öyle.
a. 0718/a, 0719/b, 1455/a, 1786/a, 4528/b

and: -21- [T.]Yemin, ant.
a. 3135/a, 3176/b; (a. iç-) 1281/a, 1286/b, 1287/b, 1373/a,1746/b, 3106/b, 4165/a; (a. it-) 4046/b; (a. vir-) 3176/a, 3347/a
a.+ ı 0325/b, 1375/a, 2457/b, 2467/a, 2592/a, 3348/a (a. işit-) 1292/a
a.+ ın 1504/b, 4169/a

anda: -67- [T.] Onda.
a. 0325/b, 0330/b, 0472/a, 0473/a, 0474/b, 0477/b, 0478/b, 0541/a, 0543/a, 0656/b, 0712/b, 0718/b, 0721/a, 0740/b, 0775/a, 0776/a, 0866/b, 0981/a, 1039/b, 1145/a, 1209/a, 1239/a, 1343/a, 1488/a, 1563/a, 1581/a, 1581/b, 1645/b, 1816/b, 1899/a, 2019/b, 2102/b, 2186/a, 2246/b, 2265/b, 2570/a, 2619/a, 2699/b, 2719/a, 2767/b, 2840/a, 2976/b, 3286/b, 3378/a, 3423/b, 3432/b, 3573/b, 3574/b, 3595/b, 3620/b, 3621/a, 3662/b, 3791/b, 3928/a, 3939/b, 3990/a, 4050/b, 4059/b, 4068/b, 4149/a, 4184/b, 4233/a, 4255/b, 4569/b, 4596/a, 4603/a
a.+ dı 3214/a

andaḳ: -1- [T.] Hemen, o anda, derhâl.
a. 3412/b

andan: -143- [T.] Ondan.
a. 0018/b, 0094/b, 0155/b, 0164/b, 0172/b, 0183/b, 0242/b, 0313/b, 0378/b, 0392/b, 0443/a, 0456/b, 0461/b, 0520/b, 0649/b, 0654/a, 0669/b, 0711/a, 0715/a, 0763/b, 0772/a, 0813/b, 0827/b, 0847/a, 0850/b, 0872/a, 0887/b, 0893/b, 0948/b, 0963/b, 1014/a, 1021/a, 1032/b, 1033/a, 1041/a, 1079/a, 1117/a, 1140/a, 1141/b, 1255/a, 1261/a, 1263/a, 1283/a, 1292/a, 1313/b, 1448/a, 1479/b, 1521/a, 1538/a, 1602/a, 1716/a, 1725/b, 1728/b, 1764/a, 1774/a, 1796/a, 1872/b, 1879/a, 1881/a, 1892/a, 1988/b, 2016/b, 2079/b, 2176/a, 2271/a, 2284/a, 2284/b, 2302/b, 2343/a, 2373/a, 2401/a, 2414/a, 2467/b, 2469/a, 2482/b, 2502/a, 2528/a, 2538/a, 2589/a, 2637/b, 2676/a, 2701/a, 2768/b, 2780/b, 2837/a, 2837/b, 2849/a, 2889/a, 2890/b, 2945/b, 2971/b, 2983/a, 3021/a, 3028/b, 3126/b, 3128/a, 3137/a, 3173/b, 3176/b, 3212/b, 3340/b, 3342/a, 3408/a, 3458/b, 3466/b, 3504/a, 3528/a, 3557/a,

3576/a, 3605/b, 3640/b, 3648/a, 3748/a, 3793/b, 3800/a, 3957/a, 3965/a, 3995/b, 3998/b, 4035/a, 4084/b, 4131/b, 4154/a, 4162/b, 4251/b, 4253/a, 4274/a, 4288/b, 4295/a, 4308/a, 4396/a, 4410/a, 4413/a, 4441/a, 4444/b, 4541/a, 4567/a, 4570/a, 4579/a, 4586/b, 4612/b, 4623/a

añdur-: -2- [T.] Hatırlatmak, hatıra getirmek.
a.- dı 1796/b
a.- urdı 1504/b

anı: -119- [T.] Onu.
a. 0014/b, 0015/a, 0020/b, 0071/b, 0072/b, 0105/b, 0311/a, 0356/b, 0405/a, 0441/b, 0442/a, 0451/a, 0463/a, 0464/b, 0482/b, 0484/b, 0521/a, 0521/b, 0571/a, 0629/b, 0657/a, 0664/b, 0669/a, 0672/b, 0678/b, 0687/b, 0752/b, 0753/a, 0790/b, 0807/a, 0813/a, 0817/a, 0835/a, 0838/a, 0865/a, 0889/b, 0985/b, 0991/a, 1013/b, 1032/a, 1089/b, 1193/b, 1208/a, 1269/a, 1270/a, 1295/a, 1304/b, 1516/b, 1528/b, 1647/a, 1737/a, 1864/a, 1870/b, 1996/a, 1997/a, 2103/a, 2111/b, 2142/b, 2236/a, 2257/a, 2257/b, 2308/a, 2390/b, 2446/b, 2584/a, 2597/a, 2670/b, 2672/b, 2675/a, 2687/a, 2751/a, 2752/a, 2759/b, 2775/b, 2777/b, 2788/b, 2850/a, 2873/b, 2955/b, 3005/a, 3012/a, 3046/b, 3063/b, 3074/b, 3090/b, 3116/b, 3119/a, 3139/a, 3362/b, 3363/a, 3380/b, 3382/a, 3383/a, 3384/a, 3404/a, 3477/a, 3506/a, 3527/a, 3548/b, 4015/b, 4048/a, 4213/a, 4234/a, 4299/b, 4334/b, 4353/a, 4401/b, 4405/a, 4419/a, 4537/a, 4559/b, 4593/b, 4600/b, 4624/b, 4633/a, 4651/b, 4672/a, 4672/b; (a. degülven) 2818/b

añıl-: -3- [T.] Anılmak.
a.- caḳ 2859/a
a.- dı 3286/b
a.- urdı 0174/b

ʿanḳā: -2- [Ar.] Efsanevi anka kuşu.
ʿa. (ʿa. gibi) 0835/b, 3840/a

añla-: -22- [T.] Anlamak.
a. 0338/a, 0684/b, 1930/a, 3683/a, 3958/a
a.- dı 0361/a, 1018/b, 3507/a, 3760/b, 4164/a
a.- ġıl 3406/b
a.- madılar 2040/b
a.- madın 0937/b
a.- maḳda 0316/a
a.- masa 2508/b
a.- na 3400/b
a.- rdı 3664/b
a.- rın 4297/b
a.- rsañ 1636/b
a.- yavuz 0140/a
a.- yıcı 2557/b
a.- yu 2131/b

anlar: -50- [T.] Onlar
a. 0374/a, 0530/a, 0732/a, 0870/a, 0988/b, 1354/a, 1377/a, 1885/b, 2137/b, 2138/a, 2241/a, 2306/b, 2546/b, 3636/a, 4433/b, 4491/a
a.+ a 0514/a, 0933/a, 1171/a, 1173/a, 1764/a, 1897/b, 2073/a, 2540/a, 2552/a, 2710/a, 4283/a, 4325/a, 4330/a
a.+ da 0271/a, 0272/a
a.+ dan 0270/a, 0732/b, 0899/b, 1861/b, 3123/a, 3348/a
a.+ ı 0050/b, 1897/a, 2130/a, 2539/a, 2549/a
a.+ laruñ 4618/a
a.+ uñ 1826/a, 1892/b, 1955/a, 2287/b, 3115/a
a.+ uñla 1815/a, 1979/a

añlat-: -7- [T.] Anlatmak.
a. 1319/a
a.- dı 2946/a, 4599/b
a.- dılar 3336/b
a.- mayasın 4041/a
a.- u (ḥikāyet a.-) 0202/a
a.- ur 3045/b

ansuz: -8- [T.] Onsuz, o olmadan.
a. 0017/b, 3155/b, 3537/a, 3586/a, 3665/b, 4603/b, 4623/b
a.+ da 2969/a

ansuzda: -1- [T.] Ansızın.
a. 0854/a

añsuzın: -2- [T.] Ansızın.
a. 0546/a, 2390/a

anuḳ: -2- [T.] Hazır, mevcut, var.
a. 0604/b, 3634/b

añul: -3- [T.] Yavaş, ağır.
a. (a. añul "yavaş yavaş") 1316/a; (a. vir-) 4360/b

anuñ: -178- [T.] Onun.
a. 0093/a, 0108/a, 0109/a, 0111/b, 0112/b, 0113/a, 0113/b, 0121/a, 0127/a, 0145/b, 0148/b, 0165/b, 0167/b, 0173/a, 0182/a, 0193/a, 0256/a, 0274/b, 0289/b, 0301/b, 0310/a, 0313/a, 0346/b, 0356/a, 0413/a, 0434/b, 0569/a, 0581/a, 0587/a, 0658/a, 0705/b, 0714/b, 0827/a, 0891/a, 0894/a, 0913/b, 0918/a, 0931/b, 0956/a, 0968/a, 1089/a, 1114/b, 1237/a, 1285/b, 1309/b, 1361/a, 1372/a, 1689/b, 1729/b, 1746/a, 1770/a, 1788/a, 1875/b, 1936/a, 2008/b, 2011/b, 2017/b, 2029/b, 2052/a, 2058/a, 2188/b, 2216/a, 2281/b, 2493/a, 2518/a, 2596/a, 2608/b, 2637/a, 2638/a, 2705/a, 2732/b, 2749/b, 2762/a, 2763/b, 2786/b, 2814/b, 2901/b, 2977/a, 3013/b, 3016/a, 3044/a, 3046/a, 3084/a, 3096/b, 3200/a, 3280/a, 3295/a, 3296/a, 3304/b, 3306/a, 3387/a, 3414/a, 3428/b, 3453/b, 3475/a, 3476/a, 3480/b, 3513/a, 3518/b, 3523/a, 3533/a, 3577/a, 3625/b, 3810/a, 3821/a, 3873/b, 3994/a, 4019/b, 4046/a, 4170/b, 4196/b, 4240/b, 4248/a, 4290/b, 4294/a, 4299/a, 4306/a, 4328/b, 4395/b, 4465/a, 4472/b, 4484/b, 4604/b, 4614/a; (a. gibi) 1206/b, 2080/b, 2161/b, 3599/b, 4076/a
(a. ol-) 0745/a
a.+ çun 0560/a, 0815/b, 1889/a, 1957/b, 2081/a, 2560/a, 2661/a, 2703/a, 2762/b, 2789/a, 3068/a, 3189/a, 3299/a, 3356/a, 3440/a, 3474/b, 3527/a, 3675/a, 3870/a, 4162/a, 4585/a
a.+ dur 0411/b, 0434/a, 0743/b
a.+ ıla 0905/a, 0939/a, 1923/a, 1965/b
a.+ ıçun 0650/b, 0693/b, 2043/b
a.+ la 0017/a, 0831/a, 0831/b, 0966/b, 1027/a, 1121/b, 2105/a, 2383/b, 3093/b, 3159/a, 3195/b, 3478/b, 3648/b, 3762/a, 3762/b, 4340/b
a.+ van 2855/a

apar-: -1- [T.] Götürmek, alıp götürmek.
a.- ur 2846/b

ʿār: -6- [Ar.] Utanma, utanç.
ʿā. 0620/a, 1031/b, 1217/b, 2262/a, 3436/b; (ʿā. dut-) 2442/a

ar-: -1- [T.] Yorulmak, dermansız kalmak.
a.- dı 1799/a

ara: -59- [T.] 1. Ara.
a. 4175/b, 4557/b
a.+ da bir 3103/b
a.+ da 0680/b, 1337/b, 1758/b, 1917/b, 2365/b, 2832/b, 2856/b, 2969/b, 3282/a, 3581/a, 4258/b, 4261/b, 4371/b, 4557/a (bu a.) 0043/a
a.+ dan 1225/a, 1261/b, 1780/a, 1953/a, 1967/a, 2314/a, 3511/a, 3602/b, 4149/b, 4180/a, 4593/b, 4665/b
a.+ dasız (bir a.) 1230/b
a.+ sı 2884/a
a.+ sına 2254/b
a.+ sında 0053/a, 4437/a
a.+ ya 1458/a, 2035/a, 2242/b (a. al-) 3053/a; (bir a.) 3647/b
2. Orta.

a.+ da 0992/b, 1488/b, 1551/b, 1661/b, 2033/b, 2374/b, 3044/b
a.+ dan 1238/a, 1822/a, 1822/b, 2112/b, 2270/a, 4070/b
a.+ ya 0033/a, 0994/a, 1219/b, 1458/b, 1889/b, 2063/a

ara-: -3- [T.] Aramak.
a.- rlarıdı 3118/a, 3118/b
a.- ya 0994/b

ʿArab: -1- [Ar.] Arap ırkından olan.
ʿA. 4601/b

ārām: -26- [Far.] Durma, dinlenme.
ā. 0460/a, 0534/b, 0584/b, 0692/b, 0935/b, 1016/b, 1117/b, 1760/b, 2483/b, 2689/b, 3156/a, 3156/b, 3318/b, 3537/a; (ā. bul-) 2858/b; (ā. dut-) 0639/b, 0645/b, 0964/b, 1241/a, 1614/b 1845/a, 2736/b 2580/b; (ā. it-) 1068/b; (ā. ol-) 0013/a

ārāyiş: -5- [Far.] Ziynet, süs, bezek.
ā. 4187/a, 4530/a; (ā. eyle-) 4267/a (ā. vir-) 3464/a
ā.+ lerin 4529/a

art: -6- [T.] Arka taraf, arka.
a.+ ınca 3140/b, 3536/a
a.+ ında 2967/a, 3658/b
a.+ ıyla 2310/a

arı: -6- [T.] Temiz, pak.
a. 0006/a, 0093/b, 2421/a, 3429/a, 3646/b
a.+ dur 1964/a

arıt-: -3- [T.] Arıtmak, temizlemek.
a.- am 0669/b
a.- mış 1490/a
a.- sın 2270/b

ark: -1- [T.] Su yolu, kanal.
a. (a. it-) 2998/b

arḳa: -10- [T.] 1. Arka, sırt.
a. 4475/a
a.+ ma 0080/b
a.+ mdur 1609/b
a.+ sın 1316/a, 3056/b
a.+ sına 1022/b, 4550/a
a.+ sında 4440/a
a.+ sından 4186/b
2. Destek, dayanak.
a. (a. vir-) 1807/a

arḳalu: -1- [T.] Akabinde, sonrasında, peşinden (?).
a. 4076/b

arḳun: -3- [T.] Yavaş, ağır, sakin.
a. 0703/a; (a. arḳun "yavaş yavaş") 3594/a

arḳuncaḳ: -2- [T.] Yavaşça, hafifçe, sessizce.
a. 0703/b, 4589/a

arḳunlıḳ: -1- [T.] Yavaşlık, sakinlik.
a.+ da 0703/b

arḳunraḳ: -1- [T.] Daha yavaş.
a. 4082/b

armaġan: -4- [T.] Hediye, armağan.
a.+ ı 1405/b, 2295/a
a.+ la 2558/a
a.+ larını 2578/a

arnuḳ: -1- [T.] Yorulmuş, yorgun, yorgunluk.
a.+ la 1411/b

arpa: -11- [T.] 1. Arpa.
a. 0019/a, 0020/b, 2622/a, 3394/a
a.+ ca 1556/a
2. Tane.
a. (arpa a.) 0309/a, 0309/b
a.+dur (arpa a.) 4181/b

Arrān: -1- Kafkasya'da Kura ve Aras nehirleri arasındaki tarihî coğrafi bölge.
A. 0163/b

arslan/ aṣlan/ aslan: -30- [T.] Aslan.
a. 0575/b, 1407/b, 1461/a, 1468/b, 1524/a, 1524/b, 1546/b, 1550/a, 1593/b, 1599/b, 2005/b, 2679/b

2728/a, 3921/a, 4026/a, 4073/b; (a. gibi) 1380/a, 1593/a
a.+ a 1464/a
a.+ am 1548/a
a.+ ca 0740/b, 3339/a
a.+ dı 1763/b
a.+ ıla 0298/a,1396/a
a.+ ları 3886/b
a.+ larından 1403/a
a.+ uñ 1547/a, 1668/b, 3056/b

ʿarş: -2- [Ar.] 1. İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.
ʿa.(ʿa. ol-) 1437/b
2. Taht.
ʿa.+ uñ 0108/a

art-: -3- [T.] Artmak.
a.- a 3394/a; (a.- a ḳal-) 4653/a
a.- ar 3535/b

artuḳ: -35- [T.] 1. Fazla.
a. 1934/b, 2760/a, 2887/a, 2887/b, 3387/a, 4536/a; (a. it-) 0086/a; (a. ol-) 0189/a, 4605/a
a.+ dur 0956/b
a.+ ıdı 1249/a
a.+ ıraḳ 2515/b
a.+ ıdı 2075/b
2. Başka.
a. 0034/b, 0432/b, 0585/a, 0959/b, 1522/b, 1586/a, 1919/b, 2318/a, 2484/a, 2667/b, 3080/a, 3266/a, 3854/a, 3854/b, 3912/b, 4078/a, 4134/a, 4140/b, 4580/a; (a. ol-) 2515/a; (a. ḳıl-) 3019/b
a.+ a 2467/b

artur-: -2- [T.] Artırmak.
a.- ur 3092/b; (ḳaygu ḳaygu a.-) 4454/b

aru: -21- [T.] Temiz, pak.
a. 0630/a, 0721/b, 0750/a, 0855/a, 1364/a, 1536/a, 1915/a, 2421/a, 2421/b, 2514/a, 3462/b, 3508/b, 3662/a, 3700/a, 3997/a, 4175/a, 4267/a, 4302/b; (a. dut-) 1916/b; (a. degül) 1109/a
a.+ yıdı 4173/a

aruḳlıḳ: -1- [T.] Zayıflık.
a.+ dan 3226/b

arulıḳ: -1- [T.] Temizlik, doğruluk.
a. 4175/b
a.+ ına 3642/b

arusuz: -1- [T.] Ahlaksız, temiz olmayan, pis, murdar.
a.+ sın 1091/a

aru: -1- [T.] Arı.
a. 0630/b

ʿarż: -6- [Ar.] Yüksek bir makama,anlatma, bildirme, sunma.
ʿa. (ʿa. eyle-) 1244/b, 2337/b; (ʿa. it-) 1390/a, 1828/b
ʿa.+ a 4635/a (ʿa. ḳıl-) 2195/b

ārzū: -5- [Far.] İstek, heves, arzu.
ā. 1582/b, 3606/b
ā.+ nuñ 3917/a
ā.+ sı 0722/a, 1757/a

as- / aṣ-: -8- [T.] Asmak.
a.- a (küpe a.) 3015/b; (a. ko-) 1185/b, 1385/a.
a.- am 2772/b
a.- dı 4392/a
a.- maḳ 1820/a
a.- mışıdı 3016/b
a.- tılar 1250/b

ʿaṣā: -1- [Ar.] Değnek, baston.
ʿa. 0886/b

āsān: -5- [Far.] 1. Kolay.
ā. 1216/a, 2178/b, 2526/b, 2952/a
2. Kolaylaştırmak.
ā. (ā. it-) 2521/a

āṣār: -2- [Ar.] Kale, burç.
a.+ dan 0333/a
ā.+ ından 3203/b

aṣıl-: -2- [T.] Asılmak.
a.- mış 0762/a, 4306/b

aṣıllu: -1- [Ar.+T.] Aslı, esası olan, gerçeğe dayanan.
a. 1745/b

ʿāṣī: -3- [Ar.] İsyan eden, günah işleyen,emre karşı gelen.
ʿā. 2755/b; (ʿā. ol-) 2525/b, 4311/b

āsitān/ āstān: -3- [Far.] Eşik.
ā.+ ı 0178/b, 2886/b, 4677/b

aṣl: -10- [Ar.] Temel, esas.
a.+ ı 1103/a, 1124/a, 1276/a, 1791/b, 1817/a
a.+ ına 1174/b
a.+ ndan 1227/a, 1230/a
a.+ ını 578/a
a.+ usına 1837/a

aṣlā: -2- [Ar.] Hiçbir vakit, hiçbir zaman.
a. 1020/a, 2371/a

aslar: -1- Aslar, İskandinav mitolojisinde ve hatta Cermen mitolojisinde hükümran Tanrı soylarının adıdır. İskandinav mitolojisinde Aesir olarak karşımıza çıkar (?).
a. + ıdı 1839/a

ʿaṣrī: -1- [Ar.] İçinde bulunulan zamânın en son yeniliklerine, fikirlerine, gereklerine ve zevkine uygun, çağdaş, modern
ʿa. 0166/b

aṣṣı: -21- [T.] Fayda, kar.
a. 0616/b, 1025/b, 1132/a, 1258/a, 1807/b, 2012/b, 2393/b, 2405/a, 2756/b, 3364/b, 3928/b, 4003/b, 4606/b; (a. it-) 1186/a; (a. ḳıl-) 3481/a; (a. ol-) 0036/b; (a. um-) 1189/a, 1189/b
a.+ lar 2498/b
a.+ yı 1625/b
a.+ yla 2424/b

aṣṣılu: -1- [T.] Faydalı, karlı.
a. 3725/a

aṣṣısuz: -2- [T.] Faydasız.
a. 1729/a, 1842/b

āsumān: -2- [Far.] Gök, gökyüzü, sema, felek.
ā.+ ı 1428/a
ā.+ uñ 0307/a

aş: -6- [T.] Yemek.
a. 0475/b, 1760/b (a. bişür-) 3742/b; (a. yi-) 2353/a
a.+ a 1972/b, 2900/b

aş-: -1- [T.] Aşmak.
a.- dı 0700/a

aşaġa/ aşa: -5- [T.] Aşağı.
a. 0580/a, 1697/b, 1722/a, 1782/b, 3118/a

ʿāşıḳ: -27- [Ar.] Aşık, vurgun, tutgun.
ʿā. 0586/a, 1347/a, 1477/a, 2827/a, 3126/b, 3381/a, 3474/a, 3480/b, 3872/a, 4149/a, 4249/b; (ʿā. ol-) 0436/b, 0443/b, 3150/b, 3151/a, 3196/a, 3378/a; (ʿā. it-) 3163/b; (ʿā degüldür) 2884/b
ʿā.+ a 4531/b
ʿā.+ ı 3470/b
ʿā.+ lar 1621/b
ʿā.+ ları 3890/b, 3923/b
ʿā.+ larıyçun 0516/a
ʿā.+ laruñ 1441/b
ʿā.+ uñ 0013/a

ʿāşıḳ-bāzī: -1- [Ar.+Far.] Aşk oyunu, sever görünmek.
ʿā (ʿā. ol-) 1370/b

ʿāşıḳ-nüvāz: -1- [Ar.+Far.] Aşığın gönlünü hoş eden.
ʿā+ ı 1444/a

āşikārā/ āşikāra/ āşikāre: -17- [Far.] 1. Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vazıh, bariz.
ā. 0175/b,0552/b, 1101/b, 1172/b 2137/b, 2555/a, 2583/b, 2782/b, 3189/b, 4085/a, 4175/b, 4182/a, 4384/a

2. Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.
ā. (ā. ol-) 0138/b, 1776/a, 2081/b; (ā. ḳıl-) 2523/b

āşinā: -1- [Far.] Bildik, tanıdık, bilen, tanıyan.
ā.+ yı 4573/a

aşḳar: -1- [Ar.] Kızıl saçlı adam.
a. 4291/a

aşla-: -2- [T.] Aşı yapmak, aşılamak.
a.- dı 1542/b
a.- yalum 2923/b

āşüfte: -1- [Far.] Düşkün.
ā. (ā ol-) 3068/a

at: -76- [T.] At.
a. 0171/a, 0322/a, 0338/a, 0393/a, 0704/b, 0844/a, 0946/a, 1720/b, 2053/a, 2057/a, 2063/b, 2077/a, 2339/b, 2340/b, 2471/a, 2765/b, 3064/b, 4189/a; (a. dep-) 1383/a; (a. sür-) 2083/a
a.+ a 0328/b, 0995/a, 1017/b, 1175/a, 1322/a, 1599/a, 1975/b, 2123/b, 2146/b, 2161/a, 2226/a, 2253/a, 2256/b, 3289/a, 3291/b, 3322/b
a.+ dan 2327/b, 3381/b
a.+ ı 0345/a, 0435/a, 0594/a, 0698/b, 0703/a, 0874/a, 1075/a, 1110/b, 1168/b, 2100/b, 2816/b, 2961/a, 3379/b, 3380/a; (a. sür-) 2102/a
a.+ ıla 2225/b, 3382/a
a.+ ın 2236/b, 3905/a; (a. sür-) 0986/a
a.+ ına 4426/b
a.+ ından 2257/a
a.+ ını 0348/a, 3978/a, 3980/a; (a. sür-) 1039/a, 4035/a
a.+ lar 1754/b, 2235/a; (a. çap-) 1393/a
a.+ lara 0699/b, 2723/a
a.+ larına 2638/b
a.+ larumuz 1833/b
a.+ laruñ 1598/b
a.+ uñ 0392/a, 1115/b, 4474/a

at-: -20- [T.] 1. Atmak, fırlatmak.
a.- a 0368/b, 0984/a; (oḳ a.) 1322/b
a.- an (kesek a.) 3549/b
a.- ardı 4256/a
a.- arıdı 3559/b
a.- ıcı (ok a.) 1349/a
a.- dı 0334/b, 1113/a, 2308/a
a.- duñuz (ok a.) 1159/b
a.- maḳ 2891/a (oḳ a.) 1007/a
a.- maḳda (oḳ a.) 1382/b
a.- maz 4305/a
a.- mış (başdan a.) 0773/a
a.- tı 3441/b
2. Önem vermemek, önemsiz görüp dikkate almamak, üzerinde durmamak.
a.- dı (yabana a.) 2390/b
a.- dılardı (yabana a.) 1477/b
3. Adım atmak, yürümek.
a.- dımsa (adım a.) 3876/a

ata: -28- [T.] Baba.
a. 0284/a, 0368/a, 0893/a, 2161/b, 2440/b, 2723/b, 4487/a
a.+ dan 1964/b
a.+ larum 4617/b
a.+ larumuz 1835/a, 1839/a
a.+ larumuza 1159/a
a.+ m 1046/a, 1963/b, 2492/b
a.+ muñ 2324/a
a.+ muz 2440/a
a.+ ñ 0388/b, 1088/a, 1731/a
a.+ ñdan 1683/a
a.+ nuñdan 0913/a
a.+ sı bigi 1865/b
a.+ sı 0361/b, 0376/b, 1965/a
a.+ sıdı 2573/b
a.+ yıla 1177/a

ʿaṭā: -1- [Ar.] Cömertçe verme, ihsan, bağış.
ʿa.+ dur 0625/a

āteş-ḫāne: -1- [Far.] Ateşe tapanların ibâdet yeri, Mecûsî tapınağı, âteşgede.
ā. 4640/a

atıġ: -1- [?] Çabuk davranabilen, çevik.

a. 3433/b

aṭlas: -16- [Ar.] İpekli kumaş.
a. 0156/a, 0600/b, 0624/b, 0715/a, 0996/a, 1667/b, 2064/a, 2470/a, 2933/a, 3766/a, 3776/b, 3777/a, 3815/a
a.+ ı 2066/b
a.+ la 2706/a
a.+ larından 0646/a

atlu: -27- [T.] Atlı.
a. 0905/a, 0976/a, 1005/a, 1029/b, 1756/b, 1827/a, 1829/a, 1857/a, 2046/b, 2048/a, 2129/a, 2228/a, 2230/a, 2250/a, 2293/a, 4022/a, 4351/a, 4420/a, 4443/b
a.+ dur 4608/b
a.+ lar 0961/b, 2316/a
a.+ ya 1017/b, 2057/b, 2131/b
a.+ yı 0908/a, 2109/b
a.+ yıla 2322/b

av: -21- [T.] Evcil olmayan hayvanları yakalama ve vurma işi.
a. 1348/a, 1403/a, 1529/b, 2482/a, 2845/a, 3743/b, 3746/a, 3747/a; (a. düşür-) 0329/a
a.+ a 0689/a, 3730/a, 3744/a, 3746/b
a.+ da 2580/a, 2845/a
a.+ dan 1405/b, 3742/b
a.+ ı 1408/a, 1413/b
a.+ larıdı 1345/a
a.+ um 4496/b

avadan: -1- [Far.] Alet, edevat takımı.
a. 0712/b

āvāre: -7- [Far.] Dağınık, perişan.
ā. (ā ḳıl-) 0871/a,1710/a, 3848/a; (ā. ol-) 1267/a, 3197/a 4036/b,
ā.+ yiken 1680/a

āvāz: -21- [Far.] Ses, seda, avaz.
ā. 0557/b, 1160/b, 1492/a, 2033/a, 3685/b, 4039/b, 4154/a, 4323/b, 4373/b; (ā.- ı şīrīn) 2970/b; (hoş- ā) 4076/a,
ā.+ ı 2242/a; (ā. işit-) 4378/a
ā.+ ıla 4082/b, 4085/b, 4102/a, 4555/a
ā.+ ın 4147/a, 4328/a; (ā. işit-) 4571/b
ā.+ uñ (ā. işit-) 4114/b

āvāze: -1- [Far.] Şöhret, ün.
ā (ā. ol- -ünlenmek-) 3853/b

avcı: -2- [T.] Avı kendine iş edinen kimse.
a. 1348/a, 1408/b

avıçġa: -1- [T.] İhtiyar.
a. 1738/b

avın-: -1- [T.] Avunmak.
a.- maġıçun 1345/a

avıt-: -4- [T.] Avutmak.
a.- am 1032/a
a.- dı 2332/b
a.- u 1346/b
a.- ur 1807/a

avla-: -10- [T.] Avlamak.
a.- dı 3745/a
a.- maġa 1348/b, 2788/a
a.- mış 1407/b
a.- mışsın 1584/b
a.- rdı 3746/a
a.- riken 1406/b
a.- rsın 1140/b
a.- yasın 3827/b
a.- yuraḳ 3747/b

ʿavrat: -20- [Ar.] Kadın, zevce, eş.
ʿa. 1309/a, 1367/b, 1989/a, 2019/b, 2031/a, 2032/a 2332/a, 2763/a, 2764/a, 2765/b, 2767/b, 3197/b
ʿa.+ a 2323/a
ʿa.+ da 2766/b, 2767/a
ʿa.+ dur 3992/b, 4005/a
ʿa.+ ı 1644/a, 2030/a
ʿa.+ uñ 0324/a

avuç: -5- [T.] Avuç.
a. 0866/b, 1310/b, 3516/b
a.+ da 1442/b
a.+ dan 0868/b

ay [I]: -108- [T.] Ay, gökteki ay.

a. 0017/b, 0293/a, 0391/a, 0430/a, 0499/a, 0515/b, 0602/b, 0677/b, 0698/a, 0704/a, 0816/a 0834/b, 0848/b, 1414/a, 1424/a, 1529/a, 1539/b, 1573/b, 1724/a, 1741/a, 1741/b, 1850/b, 1920/b, 1995/a, 2039/b, 2283/a, 2283/b, 2399/a, 2410/b, 2517/b, 2619/a, 2745/a, 2760/a, 3104/a, 3160/b, 3310/a, 3352/a, 3484/a, 3510/a, 4108/a, 4108/b, 4140/a, 4148/a, 4156/b, 4161/b, 4163/b, 4169/b, 4178/a, 4191/a, 4379/a, 4562/a; (ḫüsn-i a. ol-) 1544/b; (a. bigi) 0429/b; (a. gibi) 3768/a
a.+ a 0708/b, 0845/a, 1281/a, 1353/b, 1385/a, 2104/b, 3016/b, 3076/b, 3412/a, 3800/a, 4023/b, 4198/b; (a. ir-) 2233/b; (a. irüş-) 0579/b; (başı a. iriş-) 2052/a
a.+ da 0469/b, 1484/a, 1484/b
a.+ dan 1573/a, 2941/b, 3088/a, 3824/a, 4021/b, 4244/a, 4505/a
a.+ ı 0279/a, 0848/b, 1353/a, 1458/b, 1530/b, 1740/a, 1743/b, 2000/a, 2059/a, 2235/b, 2725/b, 2779/a, 3312/a, 3809/a, 4237/b, 4243/b, 4557/b (a. gibi) 4527/b
a.+ ıla 2355/a, 4204/b
a.+ ısa 1366/a
a.+ sız 0691/b
a.+ um 3222/a, 3422/b
a.+ uñ 0111/a, 0416/b, 1484/b, 1486/b, 3469/a

ay [II]: -20- [T.] Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.
a. 1268/b, 1277/b, 2070/a, 2998/a, 3059/b, 3395/a, 3458/a, 3510/b, 3530/b, 3712/b, 4265/b, 4591/a
a.+ a 3076/a
a.+ da 3006/b
a.+ dan 3511/a
a.+ ı 3505/a, 4534/a, 4534/b, 4679/a
a.+ um 3336/a

ay-: -1- [T.] Bayılma, sarhoşluk, uyku durumu gibi bir durumdan kurtulup kendine gelmek, ayılmak.
a. 0085/a

āyā: -2- [Far.] Acaba, şüphe ve tereddüt bildiren ünlem.
ā. 3886/a

ayaḳ: -72- [T.] Ayak.
a. 0551/b, 0674/b, 2381/b, 2535/b, 3085/b, 3787/b, 3980/a, 4451/b, 4493/a; (a. aḳsaḳ) 2879/b
a.+ a 0486/b, 2030/a, 3096/b, 4110/a, 4159/b, 4346/b; (a. dek) 1320/b, 4189/a
a.+ da 1116/b, 1675/b, 3956/b
a.+ dan 3030/b, 3391/b, 3769/b
a.+ ı 1271/a, 3025/a, 3995/a, 4103/b, 4170/b, 4252/a, 4447/a
a.+ ıla 2846/b, 3007/b
a.+ ın 0794/a, 2159/a, 2160/a, 2498/a, 3054/b, 3681/b, 3828/b
a.+ ın (a bağla- “durdurmak”) 0437/b; (a. dur- “hareket edememek”) 0362/b, 0794/b, 0892/b, 4463/a
a.+ ına 0566/b, 3020/b, 3157/b, 4142/a, 4157/b, 4207/b
a.+ ında 0309/a, 4158/b, 4446/a, 4486/b
a.+ ını 0044/a, 3208/a
a.+ ıyla 2675/a
a.+ ları 3095/b
a.+ tan 0445/b, 0831/a
a.+ um (a. bağla-) 0738/a
a.+ um 1270/b, 3273/a
a.+ umı 1302/a, 2649/b
a.+ uñ 1632/b, 2156/a, 2390/a, 4113/b
a.+ una 3324/b
a.+ uñda 3677/b

ayaḳlu: -3- [T.] Ayaklı.
a. 2470/b, 3792/b; (a. ol-) 3954/b

aʿyān: -1- [Ar.] Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf.
a. (a.- ı leşker) 0137/a

ʿayān: -8- [Ar.] Belli, açık, meydanda.
ʿa. (ʿa. ḳıl-) 0153/a,0202/a, 0599/b,1744/b

ʿa.+ am 1537/a
ʿa.+ dı 1100/a
ʿa.+ dur 0904/a, 3615/a

Ayaz: -2- Gazneli Mahmut'un, akıllı ve sadık olduğu için çok inandığı adamlardan biri.
A. 0207/b
A.+ a 0104/a

ʿayb: -14- [Ar.] Utanılacak hal ve davranış, kusur.
ʿa (ʿa. ol-) 0962/a, 1058/a
ʿa.+ dan 3628/a
ʿa.+ ı 0431/b, 3580/a
ʿa.+ ıla 4129/a
ʿa.+ ın 3626/a
ʿa.+ ını 3626/b
ʿa.+ umı 3627/a, 3932/b
ʿa.+ umıla 4130/a
ʿa.+ uñ 3615/a
ʿa.+ uñı 1128/a, 3932/a

aydın: -17- [T.] 1. Aydın, ışıklı, parlak.
a. 0262/b, 1486/a, 1800/a, 2567/b, 3240/b, 4587/a; (a. ey-) 0007/a; (a. it-) 3891/a; (a. ḳıl-) 1295/b, 2100/a, 4390/a; (a. ol-) 0242/b, 1573/a, 3016/a
a.+ ıraḳ 0285/a
2. Aydınlık.
a.+ da 1574/a, 4060/a

Aydın: -2- Gazi Mehmed Beg Bin Aydın.
A. 0242/a, 2931/b

aydınlar: -1- [T.] Aydınlar.
a.+ uñ 0128/a

aydınlıḳ: -2- [T.] Aydınlık.
a.+ ı 1083/b, 1486/b

āyet: -3- [Ar.] Kuran'ın herhangi bir cümlesi, ayet.
ā. 0317/a
ā.+ çün 3699/b
ā.+ iyçün 3700/b

aygır: -1- [T.] Damızlık erkek at.
a.+ a 0478/a

ayı/ ayu: -2- [T.] Ayı.
a. 0805/b, 3331/b

ayıḳ: -12- [T.] Sarhoşluğu veya baygınlığı geçmiş olan,aklı başında.
a. 0914/a, 0914/b, 1485/a, 1615/b, 2069/a, 3040/a, 3445/a, 3867/a; (a. ol-) 2550/b
a.+ lar 4232/b
a.+ lara 1705/b, 3397/a

ayıḳlıḳ: -1- [T.] Ayıklık.
a. 1616/a

ayıl-: -4- [T.] Ayılmak.
a.- a 0705/a, 2783/a, 3281/b
a.- dı 3309/a

ayır-/ ayur-: -5- [T.] Ayırmak.
a.- a 2761/a
a.- aydum 0893/b
a.- dı 0340/b, 2415/a, 2684/b, 4505/a

āyīn: -6- [Far.] Dinî tören,merasim.
ā. 2193/b, 3558/b, 3833/a, 4219/a, 4531/b
ā.+ in 4042/a

āyīne: -1- [Far.] Ayna.
ā. 2072/b

ayrıl-/ ayrul-: -5- [T.] Ayrılmak.
a.- ınca 2284/b
a.- ubilürdi 3045/a
a.- ur 4107/b
a.- up 2692/b, 4107/a

ayru: -17- [T.] Ayrı.
a. 0064/b, 0815/b, 2661/a, 2749/a, 2809/a, 3027/a, 3126/b, 3652/a; (a. düş-) 3419/a; (a. dut-) 1044/b; (a. ḳal-) 3067/a; (a. ol-) 0723/a, 0890/b, 0891/b, 3946/a, 4591/b
a.+ dur 1024/b

ayruḳ: -39- [T.] 1. Başka.
a. 0528/b, 0572/b, 0619/b, 1359/b, 1659/a, 1659/b, 1826/b, 2036/b,

2132/b; (a. aç-) 2591/a; (a. ol-) 3050/b
a.+ a 2687/a, 3099/b, 4347/a, 3068/b, 3169/b, 3291/b, 3562/b, 3868/a, 3875/a, 4216/a, 4581/a
a.+ dur 3638/b
a.+ lar 1683/b
2. Bundan sonra,artık.
a. 0454/a, 0654/a, 1023/b, 1070/b, 1735/b, 1860/b, 2199/b, 2642/b, 2866/b, 3067/b, 3175/b, 4439/b, 4441/b, 4580/b

ayruḳsı-: -2- [T.] Başkalaşmak, başka türlü olmak, tagayyür etmek, değişmek.
a.- rsa 1743/a
a.- dı 0419/b

ayruḳsı: -3- [T.] Başka, başka türlü.
a. 3676/b, 3746/b, 4370/b

ayrulıḳ: -9- [T.] Ayrılık.
a. 3073/b, 3232/b
a.+ dan 1653/b, 2830/b
a.+ danıdı 2361/b
a.+ ına 3024/a
a.+ ından 3167/b
a.+ um 4094/b
a.+ uñdan 3352/a

ʿayş: -4- [Ar.] Yaşama, yiyip içme, zevk ve sefa.
ʿa. 1420/a, 4051/a; (ʿa. u dügün kıl-) 1419/b; (ʿa. it-) 4176/a

ayva: -2- [T.] Ayva.
a. 0415/b, 2657/b

ʿayyār: -2- [Ar.] Yiğit.
ʿa. 2933/a, 4157/a

az: -31- [T.] Az.
a. 0314/b, 0684/b, 1054/b, 1276/b, 1559/a, 1744/b, 1849/a, 1880/b, 2033/b, 2108/a, 2246/b, 2433/b, 2434/a, 2970/a, 3266/b, 3546/a, 3787/a, 3887/b, 3966/b, 4670/b; (a. az) 0537/b; (a. eyit-) 1570/b; (a. ol-) 1998/b
a.+ a 0640/a, 1773/b
a.+ dan 3087/a
a.+ dum 0570/a
a.+ ın 2900/a

az-: -8- [T.] Azmak.
a.- an 4321/a
a.- ardı (yoldan a. “yoldan çıkmak”)1503/b
a.+ ar 0265/b
a.- arsa (göñülüñ a.)1751/a
a.- dı 1795/b; (yoldan a.) 4313/b
a.- ıcı 1800/a
a.- mışlara 2269/b

aʿżā: -3- [Ar.] Organlar, uzuvlar.
a.+ dan 2903/b
a.+ ñ 1633/a
a.+ sı 0519/b

ʿazāb: -1- [Ar.] Ceza, işkence.
ʿa. (ʿa. eyle- “işkence etmek”) 3936/a

āzād: -42- [Far.] Kurtulmuş, serbest olan, hür.
ā. 0106/b, 0112/b, 0510/b, 1384/b, 2115/b, 2304/b, 2848/b, 2956/a, 4069/b, 4162/b; (serv-i ā.) 0292/b, 0693/a, 1532/a, 3813/a, 4146/a, 4229/a; (ā. eyle-) 1652/b; (ā. ḳıl-) 0032/a, 0596/a, 1302/a, 1304/b, 1939/b, 2177/b, 3129/a, 4363/a; (ā. ol-) 1155/a, 1761/b, 2006/a, 2017/a, 2343/b, 2452/b, 2732/b, 2770/b, 3275/b, 3438/b, 4008/a, 4456/b, 4562/b, 4628/b, 4648/b; (ā. olubil-) 3904/a; (ā. degül) 0857/b

āzādī: -1- [Far.] Azatlık, hür olma, serbestlik.
ā.+ yiçündür 1641/b

aʿẓam: -2- [Ar.] Büyük, yüce, ulu.
a. (sulṭān-ı a.) 4668/a; (şāhınşāh-ı a.) 0261/a

āzār: -2- [Far.] İncitme, kırılma.
ā. 4326/a; (ā. ol-) 2349/b

azdur-: -1- [T.] Azdırmak.

a.- dı 1023/a

Āẕerbāygān: -1- Azerbaycan.
Ā.+ a 2118/a, 2221/a

Āẕer-güşesb: -7- Hürmüz'ün veziridir (Azergeşesb).
Ā. 0665/b, 0736/a, 0746/a, 0751/a, 0758/a, 0988/a
Ā.+ üñ 0668/a

āẕer-māh: -1- [Far.] Mart ayı.
ā.+ uñ 4681/a

azġunlık: -1- [T.] Azgınlık.
a.+ um 1639/b

azıḳ: -1- [T.] Yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yenmek üzere hazırlanan yiyecek.
a. 2278/b

azın: -6- [T.] Biraz, hafifçe.
a. (a. azın "hafif hafif") 3559/a, 4147/b, 4250/b

azıt-: -3- [T.] Azıtmak.
a.- asın 2640/b
a.- duġını 0807/a
a.- ur 1182/b

ʿazīmet: -1- [Ar.] Gitme, gidiş, yola çıkma.
ʿa. (ʿa ḳıl-) 2096/b

ʿazīz: -2- [Ar.] Yüce, kıymetli, değerli.
ʿa. (ʿa. görün-) 0456/a
ʿa.+ idi 0610/a

ʿazm: -23- [Ar.] 1. Gitme, gidiş, yola çıkma.
ʿa. (ʿa. eyle-) 0705/b, 3730/a; (ʿa. it-) 0746/b, 1105/b, 1334/a, 1355/b, 1454/a, 2214/a, 3761/b, 4180/b, 4389/b; (ʿa. it-) 0753/b 0805/a, 1707/a, 1716/b, 4017/a, 4044/b; (ʿa. ḳıl- sefere çıkmak-) 0504/b, 2655/b
2. Kasıt, niyet, karar verme.
ʿa. (ʿa. it-) 0813/a, 2181/a, 2790/a
ʿa.+ iyidi 0848/a

B

Bābil: -1- Babil.
B.+ de 3928/b

bābuy:-1- [T.] Yaşlı Hıristiyan veya Müslüman kadın, kocakarı.
b. (b.- ı İrmenī) 1232/a

bāc: -2- [Far.] Vergi, harç.
b. 4280/a
b.+ ını 1961/a

baca: -3- [Far.] Baca.
b.+ dan 4506/a
b.+ ñdan 4005/b
b.+ ya 4501/b

bādām/ bāḏām: -5- [Far.] Badem (Sevgilinin güzel gözü).
b. 3318/a, 4257/b
b.+ ıdı 1559/a
b.+ ı 2384/a
b.+ um 4135/b

bāġ: -40- [Far.] Büyük bahçe, bağ, bostan.
b. 0330/b, 0729/b, 0769/a, 1409/a, 1446/b, 2149/b, 4391/a; (b.-ı ḫurrem ol-) 0714/b; (b. ol-) 4425/b
b.+ a 0323/a, 0690/a, 1409/b, 1434/a, 2867/a, 4140/b, 4389/b
b.+ da 0804/b, 1519/b
b.+ dadur 4415/a
b.+ ı 0339/b, 0777/a, 3821/b, 4059/a, 4390/a
b.+ ıdı 0777/a
b.+ ın 3608/b
b.+ ına 0099/a, 0420/b
b.+ ından 0344/b, 1653/a, 3541/a
b.+ ınuñ 0097/b, 0151/b
b.+ um 4133/a
b.+ umda 4534/b
b.+ umsın 3222/b
b.+ uñ 0799/b, 2867/b, 4399/a
b.+ uñdan 3488/b

baġ: -13- [T.] Bağ, ip, sicim.
b. 1675/b, 3370/b, 3419/b
b.+ a 3839/a
b.+ dan 1302/a, 1304/b, 4008/a
b.+ ı 3821/a, 3879/b
b.+ ıla 1271/a
b.+ ını 1687/a, 4088/b; (ġuṣṣa b. ur-) 4035/b

baġa: -1- [T.] Kaplumbağa.
b.+ dan 3996/b

bāġbān: -4- [Far.] Bahçıvan, bağcı.
b. 4404/a
b.+ a 4413/a
b.+ ı 4399/a
b.+ ına 4402/a

bāġçe: -3- [Far.] Bahçe.
b. 0729/b, 2149/b
b.+ sinde 0248/b

Baġdād: -3- Bağdat.
B. 0888/a
b.+ a 0662/a
b.+ dan 3540/b

bağır: -24- [T.] Ciğer, göğüs, sine.
b.+ da 2978/b
b.+ ı 0802/b, 0991/b, 2811/b, 3211/b, 3308/b, 3509/b, 3697/b, 3979/a, 4461/b; (b. yak-) 3441/a
b.+ ın 2608/b
b.+ ına 4504/a; (b. ṭaş baṣ-) 3303/b
b.+ ından 2724/a
b.+ ını 0749/b, 4503/a; (b. yaḳ-) 3450/a
b.+ ınuñ 4508/b, 4568/b
b.+ um 0563/a
b.+ uma 2684/a
b.+ umı 3855/b, 3994/b

bağırlu: -1- [T.] Bağırlı.
b. 3297/a

bağışla-: -21- [T.] Bağışlamak.
b. 0367/b, 1936/a, 2259/b
b.- dı 0757/a, 1993/a
b.- dum 0756/b
b.- maġa 2738/a, 4670/a
b.- r 3516/b, 3843/b, 4670/b, 4671/b
b.- rdı (cān b.) 0254/b
b.- rsa (suçuñuz b.) 2696/a
b.- rsın 0059/b; (cān b.) 2650/b

b.- sa 0753/a
b.- ya 0580/a
b.- yam 0843/a
b.- yandur (suçı b.) 3999/b
b.- yasın 1940/a

bağışlayıcı: -1- [T.] Bağışlayıcı, affedici.
b. 1123/a

bağla-: -62- [T.] 1. Bağlamak.
b. 3345/b, (ayaḳum b.) 0738/a
b.- dı 0594/a, 0594/b, 0733/b, 0874/b, 2257/b, 3198/a, 4048/a, 4567/a; (baş b. "niyet etmek") 2315/a (bezek b.) 3800/a; (ḳuşaḳ b.) 3192/b
b.- dılar 1448/a, 2164/a, 3681/a; (ḳuşaḳ b.) 1426/b
b.- duñ 3718/a
b.- maḳ 1566/b
b.- mış (ayaḳın b.) 0437/b
b.- p 2498/a
b.- r 2368/b
b.- rsa 1667/b
b.- rısañ 1627/b
b.- sa 3034/a
b.- yalar 1627/b, 3764/a
b.- yam 2785/b
b.- yu (b. dur-) 1504/a
b.- yuban (ḳuşaḳ b.) 3566/b
b.- yup 3002/a
2. Yüklemek, hamletmek.
b.- (bilüñ b.) 3186/a
b.- dı (bile b.) 0597/a; (bilin b.) 0385/a, 0504/b, 4566/a
b.- dılar (bil b.) 2231/a
b.- mışvan (bil b.) 1291/b
b.- pdur (bilin b.) 3498/b
b.- yam (bil b.) 0655/b
b.- yavan (bil b.) 2536/a
b.- yuban (bilin b.) 2967/b, 4054/b
3. Gönül bağlamak, sevmek.
b.- dı (göñül b.) 0675/a, 1167/a
b.- dıysa (gönül b.) 3584/a
b.- maġa (gönül b.) 1895/a
b.- maġıl (gönül b.) 2768/a
b.- ya (göñül b.)1362/b
b.- yup (gönül b.) 4175/a
4. Kapatmak, izin vermemek, engellemek.
b.- dılar. (bārgāhı b.) 4067/a; (ḳapusın b.) 4578/b.
b.- duġum (ḳapu b.) 3830/a
b.- duñ (ḳapuñı b.) 4005/a
b.- yıcılar (raṣad b.) 4184/a
b.- maġuñ (ḳapuyı b.) 3817/a
b.- mazlar (ḳapu b.) 3826/b
b.- mış (ḳapu b.) 3838/b
b.- r (ḳapuyı b.) 3780/b
b.- yıcıvan (ʿāḳılları b.) 3890/a
5. Gözünü kör etmek, gözünü bağlamak.
b.- masun (gözün b.) 2219/b
6. Saf tutmak.
b.- dılar (ṣaf b.) 1412/b

bağlan-: -4- [T.] Bağlanmak.
b.- dı 3740/a; (bilik b.) 1322/b
b.- madın (elüñ b.) 2711/a
b.- mış (ḳuşaḳ b.) 3738/a

bağlu: -8- [T.] Bağlanmış, bağlı.
b. 0991/a, 1268/a, 2847/b, 3778/a, 3783/b, 4019/a; (b. ḳal-) 4451/b
b.+ dur 0435/a

bağlulıḳ: -1- [T.] Bağlılık.
b. 4124/a

bahā: -11- [Far.] Kıymet, değer, karşılık.
b. 3425/b, 3560/b, 4406/b, 4408/a; (b. vir-) 2641/b
b.+ dur 3124/b
b.+ mı 4130/b
b.+ sı 1540/b
b.+ sın 2287/b, 3092/b
b.+ sını 4405/b

bahādur: -8- [Far.] Cesur, yiğit, kahraman.
b. 0260/a, 0905/b, 1030/a
b.+ lar 0260/b, 3735/b, 3740/b
b.+ lara 1016/a
b.+ larıla 2123/a

bahālu: -2- [Far.+T.] Pahalı.
b. 1252/b, 2210/b

bahāne: -5- [Far.] Vesile, sebep, bahane.
b. 0687/b, 1980/a, 2111/a; (b. ol-) 3351/a, 3357/a

bahār: -3- [Far.] 1. Bahar mevsimi.
b.+ ı 1572/a, 2844/a
2. Meyve ağaçlarının bahar mevsimde açan çiçekleri.
b.+ ı 1442/a

bahāsuz: -1- [Far.+T.] Kıymetsiz, değersiz.
b. 0490/a

baḥr: -2- [Ar.] Deniz, derya.
b.+ ı 0258/b
b.+ ında 0312/a

baḫş: -1- [Far.] Verme, harcama.
b.+ ı 4382/a

baḫt: -62- [Far.] Kader, baht, talih.
b. 0189/b, 0273/a, 0742/b, 0810/b, 0971/a, 1097/b, 1149/a, 1260/a, 1275/b, 1572/b, 1937/a, 2358/a, 2483/b, 2714/a, 3154/a, 3839/b, 4088/a, 4098/b, 4132/b, 4469/a; (çūbīn-i b.) 1245/a; (ṣāḥib-i b.) 1781/a; (b. u yārı ḳıl-) 3956/a; (b. ol-) 2625/b, 3822/b
b.+ a 0858/b, 1069/b, 1782/b; (b. ir-) 1272/b, 4253/b
b.+ ı 0283/a, 0841/b, 0878/b, 1103/a, 1249/a, 1526/a, 1924/a, 3077/b, 3879/b, 3930/a, 4619/b
b.+ ıla 0275/b, 3998/b, 4185/a, 4665/a
b.+ ına 2388/a
b.+ ından 4507/b
b.+ ınuñ 1743/b
b.+ ulu 2576/b
b.+ um açdı 3321/a
b.+ um 1074/a, 1709/a, 4619/a
b.+ umda 3883/a
b.+ umı 4092/b
b.+ umıla 3230/b
b.+ umuñ 3930/a
b.+ uñ 2642/b, 4057/b, 4470/b
b.+ uñda 4058/a
b.+ unuñ 3107/b

baḫtiyār: -1- [Far.] Talihli, mesut, mutlu.
b. (b. ol-) 1941/a

baḫtlu/ baḫtulu: -4- [Far.+T.] Bahtlı.
b. 0283/a, 0358/b, 0380/b, 1059/b

baḳ-: -44- [T.] Bakmak.
b. 0492/b, 1017/b, 2131/b, 3663/a
b.- a 0324/a, 2828/b; (açup b.) 3529/b
b.- ar 3417/b
b.- ardı 1405/a, 2148/a, 2237/b, 3214/a
b.- ariken 2671/b, 3806/b
b.- arlardı 2241/b
b.- arsa 2753/a
b.- dı 0520/a, 1354/a, 2296/a, 3809/a
b.- dılar 1868/a, 2240/b
b.- duḳça 0522/a
b.- ma 0047/b, 0193/a
b.- maġıl 4084/a
b.- maḳ 1027/b
b.- maḳla 1565/a
b.- maya 2753/a, 2828/a, 2828/b, 4043/b
b.- maz (yüzine b.) 2370/b
b.- sa 1455/b, 3049/a
b.- uban 2094/b, 2256/a
b.- up 0701/a, 1360/a, 1541/a, 1563/a, 1730/a, 2128/b, 2238/a

baḳça: -1- [Far.] Bahçe.
b.+ da 4397/a

baḳır: -2- [T.] Bakır.
b. 0490/b, 0984/b

baḳış: -3- [T.] Bakış.
b.+ a 0415/a
b.+ da 0433/a
b.+ ından 0296/a

baḳışlu: -1- [T.] Bakışlı.
b. 0575/b

bāḳī: -4- [Ar.] 1. Ebedi, sonsuz, geçici olmayan.
b. (b. dur-) 2914/a; (b. ol-) 3538/a
2. Kalan, artan, öteki, diğer.
b. (b. ḳo-) 0536/b, 3759/b

bal: -16- [T.] Bal.

b. 1451/b, 1476/a, 1536/a, 2826/b, 3018/a, 3608/a, 4268/b
b.+ a 3783/a, 3882/b
b.+ ı 0630/b, 2421/a, 2421/b, 3495/b
b.+ ıla 3652/b
b.+ ın 3583/b, 3606/b
b.+ ını 3943/a

bālā: -1- [Far.] Yüksek, yüce.
b. (serv-i b.) 3666/a

balçıḳ: -8- [T.] Çamur, balçık.
b. 2651/b; (b. gibi) 3303/a
b.+ a 3025/a
b.+ da 3095/b
b.+ ını 2652/a, 2653/a
b.+ umı 0076/a
b.+ umuz 0026/a

balçıḳlu: -1- [T.] Balçıklı.
b. 4493/a

balıḳ: -11- [T.] Balık.
b. 0114/b, 0602/b, 2005/b, 2355/a, 2975/b, 4254/b; (b. gibi) 4107/b
b.+ a 2949/b; (b. dek) 1097/b
b.+ dan 2451/b, 4208/b

bāmūz: -1- [?] Utangaç, mahçup.
b. 3058/b

Bān: -1- Özel isim (?).
B. (B. suyı) 1847/b

bāng: -1- [Far.] Ses, seda, yüksek sesle bağırma, haykırış.
b. (b. u feryāḏ ḳıl-) 4371/a

bānū: -14- [Far.] Kadın, hanım.
b. 0434/a, 0829/b, 1375/a, 1376/a, 2397/a, 2397/b, 2408/a, 2410/a, 2451/a, 2648/b, 4272/a; (b.- yı çīn) 2652/b
b.+ nuñ 0834/a
b.+ ya 2396/a

bar: -4- [T.] Var (Allah).
b. 2490/a (birdür ü hem b.); (b. u bir) 0058/a; (bir ü b.) 0073/b
b. (bārī-yi b.) 1257/b

bār: -7- [Far.] 1. Yemiş, meyve, mahsul, ber.
b. 3443/b
b.+ ı 0195/b
b.+ ın 1588/a
2. Yük.
b.+ ı 2844/b
3. Manevi ağırlık, eziyet, keder, üzüntü.
b. 1604/b,
b.+ ı 0877/a
4. Defa, kere.
b. 2783/a

Bārbeḏ: -12- Acem kökenli müzisyen.
B. 2740/a, 2741/a, 2744/a, 4071/a, 4072/b, 4078/b, 4144/a, 4460/a, 4553/a
B.+ den 4118/a, 4459/a
B.+ e 4269/a

bardaḳ: -1- [T.] Bardak.
b.+ uñdan 3488/a

bārgāh: -9- [Far.] Padişahın karargahı, saray, yüksek divan.
b. 1457/b, 1463/a; (b.- ı pādişāhī) 4068/a
b.+ a 2194/a, 2230/a, 2560/b, 3338/a
b.+ ı 4067/a
b.+ uñ 1042/a

barış-: -6- [T.] Barışmak.
b.- a 4487/a
b.- maḳ 3898/a; (b. mı) 0934/b
b.- maz 2774/b
b.- mazsa 3113/a
b.- up 0966/a

barışıḳ: -4- [T.] Barışık.
b. 1035/a, 1952/b
b.+ dan 0965/a, 1121/b

bārī: -7- [Far.] Hiç olmazsa, hiç değilse, öyle ise.
b. 0195/a, 0195/b, 0927/b, 3248/a, 3471/a, 3725/b, 3946/b

Bārī: -1- [Ar.] Allah, Tanrı.
B. (B.- yi bār) 1257/b

barmaḳ: -11- [T.] Parmak.
b. 0301/a, 0422/b, 2990/b, 3279/b
b.+ ı 3233/b
b.+ ıla 2009/a
b.+ ın 1423/a, 4481/a
b.+ ını 3388/a
b.+ larını 0351/b
b.+ uñıla 1277/a

baṣ-/ bas-: -16- [T.] 1. Basmak.
b.- acaḳ 4594/b
b.- alar 0348/a
b.- am 1598/b, 1599/b
b.- asın 1052/b
b.- duġıyçun 3698/b
b.- duñ (ḳadem b.“ayak basmak”) 4660/a
b.- masun 2617/b
b.- mayalum (iz b.) 1911/b
b.- mazdı 0512/a
b.- up 0703/a, 1114/a, 3777/a
2. Kimselere dert yanmadan her türlü acıya katlanmak.
b.- ar (bağırına ṭaş b.) 3303/b
3. Baskın yapmak.
b.- maḳ (ili b.) 1820/b
4. Bir şey üzerinde, parmak, mühür gibi bir şeyle iz yapmak.
b.- dı (mühür b.) 1946/a

basḳun: -3- [T.] Baskın.
b. 1165/a; (b. ḳıl-) 1173/b
b.+ ın 2969/a

basu: -1- [T.] Demir tokmak.
b. 0934/b

baş: -203- [T.] 1. Baş.
b. 0370/a, 0497/b, 0706/b, 1696/a, 2035/b, 2535/b, 2904/a, 3085/b, 3157/b, 3269/a, 3824/a, 4396/b, 4401/b; (b. ağrıt-) 2794/b b; (b. bağla-) 2315/a; (baş u cān ḳıl-) 0529/a; (b. çek- “sözünü dinlememek”) 0376/b; (b. eg- “emre uymak”) 2947/a, 3427/a; (b. u hem ten vir- “ölmek”) 4365/b; (b. kes-) 2895/b; (b. ḳo- “yolundan gitmek”) 0091/a, 0469/b, 0539/b, 0839/a, 1426/a, 1838/b, 2665/a,3120/b, 3269/b, 3609/b, 4051/b, 4142/a; (b. ḳo-) 4128/b; (b. ur- “başvurmak”) 2665/b; (b. vir-) 0035/b, 1921/a, 1923/b 2949/a, 4093/a; (dil epsem olsa yendek b. esendür “rahat olmak”) 2895/a
b.+ a 1139/a, 1251/b, 1578/b, 2802/b, 2903/a, 3171/a, 3260/a, 3260/b, 3803/b, 4201/b; (b. ḳon- “ummadığı bir şeye kavuşmak”) 1674/a, 1674/b
b.+dan 0580/a, 2030/a, 2893/a, 3823/b, 4159/b, 4189/a; (b. çık- “doğru yoldan sapmak”) 0463/a, 3927/b
b.+ ı 1214/a, 3031/b, 3113/a, 3260/b, 3738/b; (b. dut-) 3790/b; (b. esen ol-) 2907/a; (b. ḳo-) 2678/a; (b. aya iriş-) 2052/a; (b. yerden göğe eriş- “istediğini elde etmek”) 1292/b, 4029/b
b.+ ın 0297/b, 0340/a, 0340/b, 0819/a, 1234/b, 1330/a, 1469/a, 2027/a, 2395/a, 2535/a, 2894/b, 4158/b, 4544/a, 4552/a; (b bur-) 1607/a; (b. dut-) 1580/a; (b. eg- “emre uymak”) 2028/b; (b. ḳız-) 3760/a
b.+ ına 0267/b, 0362/a, 0621/b, 1113/b, 2002/b, 2602/a, 3427/b, 3884/a, 4305/b
b.+ ında 0995/b, 1020/a, 3739/a, 3739/b, 4290/b, 4388/a
b.+ ından 0801/b, 1320/b, 1922/b, 2677/b, 4645/b
b.+ ını 2183/a; (b. māha ir- “istediğini elde etmek”) 2588/b
b.+ ınuñ 1264/b
b.+ lara 1349/a
b.+ ları (b. ḳo-) 2574/b
b.+ um 0370/b, 2690/b, 2836/a, 4479/b; (b. al- “çekip gitmek”) 4044/b; (b. kes-) 4104/a
b.+ uma 2836/b, 3418/b, 4136/a; (b. üş- “etraf, çevre”) 3354/b
b.+ umdan 4089/a
b.+ umuñ 3865/a

b.+ uñ 1038/b, 3245/b; (b.+ uñ kes-) 2262/a
b.+ uña 0755/b, 1686/b, 3347/a, 4651/a
b.+ uñdan 2423/a
b.+ uñuza 0979/b
2. Bir topluluğu yöneten kimse.
b. 0908/b, 1838/a; (b. çek- "öncülük etmek") 1603/a (b. dut- "öncülük etmek") 1116/b; (b. ol-) 0740/a, 2909/b; (b. degül) 2509/b
b.+ a gel- 2802/a
b.+ ı 0109/b, 1029/b, 1203/b; (çeri b.) 1229/a, 2244/b, 4029/b
b.+ ına 2653/b, 3789/b
b.+ ıydı ("çeri başı")2089/b
b.+ ları ("çeri başı")4565/b
b.+ larını ("çeri başı")2108/a
b.+ umuza 1841/b
3. Bir şeyin başladığı yer, başlangıç.
b.+ a 2412/b
b.+ ı 4678/a ("yıl başı")
4. Yara.
b. (bağrı b. ol-) 0802/b, 1085/a; (b. ur-) 2684/a
b.+ ıyçun 3697/b
5. Önce, ilk.
b. 3931/b, 4368/b, 4487/b, 4556/a; (b. ol-) 3726/a
b.+ dan 0537/a, 0773/a
6. Birbirinden üstün olmayan, denk.
b.+ a (b. baş) 2509/a
7. Bir şeyin toparlak ve çıkıntılı olan uç kısmı.
b. 2806/a
b.+ı 2807/b
8. Akıl, fikir, şuur, zihin.
b. 1153/b, 4013/a, 4224/a, 4341/b
b.+ ı 1038/b, 1195/b, 1722/b
b.+ ında 1603/a
b.+ ından, 3585/a, 4245/a
b.+ umda 1702/a, 3683/a
b.+ umı 1152/b
b.+ umuz 0784/b
b.+ uñuz 4332/b
b.+ ını 3084/a
b.+ uñıla 3162/a
9. Dağ, tepe, ağaç gibi şeylerde en yüksek nokta.
b.+ uña (dağ b.) 3370/a
10. Başlık.
b.+ ı 2174/a
11. Baştan başa, bütün.
b.+a (b. başdan) 1513/b, 3193/b,
b.+ dan (b. başa) 1010/b, 1574/b, 2359/b

başar-: -4- [T.] Başarmak.
b.- maġa 3563/b
b.- sam 4682/b
b.- up 3868/b
b.- ur 2401/b

başdaş: -1- [T.] Akran, emsal.
b. 3604/b

başla-: -22- [T.] Başlamak.
b.- dı 0536/a, 0558/b, 0666/b, 0800/a, 1542/a, 2599/a, 2738/a, 3201/b, 3743/a, 3758/a, 4250/b
b.- dılar 0537/b, 1413/a, 1413/b
b.- maġa 4183/a
b.- mışsın 1972/b
b.- rvanın 0001/b
b.- yalum 2923/a
b.- yasın 2906/a
b.- yuban 2529/b
b.- yup 3590/a, 4148/a

başlu: -4- [T.] 1. Başa sahip olan.
b. 3437/b
2. Başında bir önder bulunan.
b. 0991/a
3. Yara.
b. 0991/b, 3979/a

başsuz: -1- [T.] Başsız, başı olmayan.
b. 4590/a

bat-: -18- [T.] 1. Batmak, kaybolmak (güneş vs.)
b.- a 2781/b, 3538/b
b.- dı 0888/b, 1830/b, 2046/b, 2296/b, 3198/b, 3341/b, 4028/a
b.- mışdı 1403/b
b.- mışıdı 4596/b
b.- ubanın 3280/b

2. Bir sıvının üstünde iken içine gömülmek.
b.+dı 4461/b
b.- maḳ 1007/b
b.- updı (b. balçıġa) 3025/a
b.- updur 4090/a
3. Saplanmak, girmek.
b.- dı (topraġa b.) 3442/a, 2390/a

bat: -1- [Far.] Eyerin altına konulan keçe.
b. 2253/a

batıl-: -2- [T.] Karıştırmak, katılmak.
b.- updı 3495/b
b.- updur 3856/a

batır-: -1- [T.] Batırmak (güneş vs.)
b.- dı 0421/a

bay: -7- [T.] Zengin, varlıklı.
b. 1529/b, 1724/b, 2304/b, 2570/b, 2619/b, 4156/a
b.+ a 4551/b

bayaġı: -1- [T.] Değişik bir tarafı bulunmayan, farklı olmayan, sıradan.
b. (b. ol-) 1618/b

baydaḳ: -1- [T.] Yayan.
b. 3920/b

bayıḳ: -6- [T.] Hazır.
b. 1485/b, 1615/a, 2069/b, 3445/b, 4365/b; (b. ol-) 0914/b

bayıl-: -1- [T.] Bayılmak.
b.- dı 3309/b

bayḳuş: -2- [T.] Baykuş.
b. 2773/b
b.+ mıdur 1837/b

bayram: -6- [T.] Bir dinde mübarek addolunan gün, bayram.
b. 0419/a, 3103/a; (b. it- "çok sevinmek") 3104/a
b.+ ca 3552/b
b.+ dan 3552/a
b.+ ıdur 0582/a

bāz [I]: -2- [Far.] Tekrar, geri, yine.
b. 1559/b, 4373/a

bāz [II]: -1- [Far.] Doğan.
b.+ ı 1582/b

bāzār: -8- [Far.] 1. Alışveriş yeri, çarşı, pazar.
b. 3632/b
b.+ a 0867/a, 4402/b, 4417/b
b.+ ı 3585/a, 3592/b
2. Alışveriş.
b. 1562/b, 2953/b

bāzı: -2- [Far.] Birtakım, bir kısım.
b. 2308/b, 2309/a

bāzirgān: -2- [Far.] Tüccar, tacir.
b.+ a 0645/a
b.+ ısın 1626/a

bāzirgānlik: -1- [Far.+T.] Tüccarlık.
b.+ idi 0643/a

bā-żıdd: -1- [Far.+Ar.] Zıttıyla.
b. 0183/b

bebr: -1- [Far.] Kaplana benzer, ondan daha büyükçe ve yırtıcı hayvan.
b.+ ile 3333/b

be-cid: -2- [Far.+Ar.] Ciddiyetle.
b. 1217/a, 3386/b, 3536/b

beḏ: -1- [Far.] Kötü, fena, çirkin.
b. (ḳażā-yı b.) 0328/a

Bedaḫşān: -2- Bedahşan.
B. (laʿl-i B. "Bedahşan şehrinde işlenen çok değerli yakut.") 1525/a, 3695/b

beḏ-endīş: -4- [Far.] Kötü düşünen.
b. 1309/a, 2261/a, 2324/b; (dīv-i b.) 1080/a

bedr: -1- [Ar.] Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay.
b.+ üñ 3489/a

bedre: -2- [Ar.] İçi altınla dolu kese.
b. 1077/a, 2611/a

beḏ-ʿahd: -1- [Far.+Ar.] Ahdinde durmayan, vefasız.
b. 2861/a

beḏ-baḫt: -4- [Far.] Bahtsız, bahtı kara, talihsiz.
b. 4493/a; (şūm-ı b.) 1084/a, 4331/a; (b.- ı laʿīni) 4112/a

beḏ-güher: -1- [Far.] İçi, tabiatı bozuk, soysuz, mayası bozuk.
b.+ dür 2582/a

beḏ-mihr: -1- [Far.] İyilik etmeyen, insaniyetsiz.
b. 2861/a

beḏ-nām: -4- [Far.] Adı kötüye çıkmış olan, şöhreti kötü olan.
b. (b. ḳıl-) 1642/b; (b. ol-) 1135/b, 2750/b, 3773/b

bed-rām: -1- [Far.] Uğursuz, kötü.
b. 2629/b

beḏ-sāz: -1- [Far.] Kötülük yapan.
b. 4284/a

beg: -23- [T.] Bey.
b. 0242/a, 0253/b, 0259/a, 0335/a, 0346/b
b.+ e 3091/a
b.+ ile 1145/b
b.+ inden 0612/a
b.+ ine 0615/a
b.+ ini 0630/a
b.+ idi 4075/b
b.+ ler 0143/a, 0207/b, 0213/b, 1157/a, 3106/b
b.+ lerden 0399/b
b.+ lerün 3569/b
b.+ sin 1686/a
b.+ üm 0227/a, 3538/a
b.+ üñ 0626/a
b.+ üñe 0622/b

begen-: -5- [T.] Beğenmek.
b.- di 0441/b, 1649/a
b.- diler 0441/b, 2900/a
b.- mez 4336/b

beglik: -9- [T.] Beylik.
b. 0742/a, 1943/a, 2348/b, 2492/b, 3862/a
b.+ i 4586/b
b.+ in 4277/a
b.+ ini 0381/b, 2479/a

Behmen: -1- Eski İran hükümdarlarından birinin adıdır.
B. 1776/b

behr: -2- [Ar.] Nasip, pay.
b. (b. bul-) 3428/a
b.+ in 3501/b

Behrām: -118- Sasani İmparatorluğu hükümdarlarından birinin adıdır.
B. 0611/a, 0634/a, 0634/b, 0639/a, 0645/a, 0904/b, 0916/a, 0919/a, 0946/a, 1016/a, 1048/a, 1068/a, 1087/a, 1100/a, 1115/a, 1117/a, 1122/a, 1135/a, 1151/a, 1203/b, 1224/b, 1235/a, 1235/b, 1241/b, 1254/a, 1269/a, 1279/a, 1292/a, 1304/a, 1312/a, 1325/a, 1328/a, 2142/a, 2142/b, 2184/a, 2188/b, 2192/b, 2227/b, 2236/a, 2250/a, 2261/a, 2265/a, 2265/b, 2483/a, 2512/a, 2553/a, 2555/a, 2614/a, 2629/a, 2656/a, 2664/a, 2665/b, 2669/b, 2671/a, 2689/a, 2700/a, 2709/b, 2723/b, 2724/b, 2726/a, 2736/a; (B.- ı Çūbīn) 0637/a, 0998/a, 1029/b, 1198/b, 2477/a, 2476/b, 2582/a, 2627/a; (B.- ı dilāver) 0982/b, 1251/a, 2212/b; (B.- ı gūrī) 2730/a; (B.- ı gūr) 2730/b; (B.- ı ġāma) 2144/b; (B.- rūz) 2083/b; (B.- ı server) 1041/a; (B.- ı şīri) 2247/a; (B.- ı şūma) 0963/a, 2220/a; (B.- ı yel) 2543/a; (Çūbīn-i B.) 0935/a; (rūz-ı B.) 2656/b; (B. degül) 2526/a
b.+ a 1040/a, 1079/b, 1107/a, 1275/a, 1282/b, 1294/a, 1297/a, 2166/a, 2262/b, 2524/a, 2528/a,

2551/a, 2634/a, 2636/b, 2663/a, 2676/a, 2709/a
B.+ dur 1234/a
B.+ ı 0735/a, 1023/a, 1164/a, 2198/b
B.+ ıla 0934/a, 0994/a
B.+ ısa 2726/a
B.+ uñ 0663/a, 1018/a, 1249/b, 1309/a, 2267/b, 2537/a, 2540/a, 2545/a

Behrām: -1- [Far.] Merih yıldızı.
B. (B.-ı rūz) 2629.

behre: -3- [Far.] Pay, hisse.
b. 1555/a; (gevher-mülk b.) 1533/a
b.+ sidür 2726/b

beḳā: -1- [Ar.] Devam, süreklilik.
b.+ sı 3930/b

bekçi: -1- [T.] Bekçi.
b.+ leri 4466/a

bekle-: -6- [T.] 1. Beklemek.
b.- meñ 2348/b
2. Korumak, Muhafaza etmek.
b. 0126/b, 0976/b, 1927/a
b.- r 3106/a
b.- yübilür 1885/b

belā: -9- [Ar.] Dert, felaket, musibet.
b. 3038/b, 3426/b, 3959/a
b.+ dan 0496/b
b.+ lardan 0791/b
b.+ mıdur 3673/b
b.+ ya 2906/b, 3038/a
b.+ yı 3694/a

belā-keş: -1- [Far.+Ar.] Bela çeken,eziyet ve sıkıntı çeken.
b. 3486/a

belī: -3- [Far.] Evet.
b. 1712/a, 3897/a, 3916/b

beliñ: -1- [T.] Ürkü, korku.
b. 0259/b

belkim: -3- [T.] Belki.
b. 0682/b, 4171/a; (b. degülsin) 1050/b

bellü: -13- [T.] Belli.
b. 0065/a, 0317/a, 0358/a, 0687/a, 1220/b, 1222/a, 1783/a, 2493/b, 2601/b, 3954/a, 4412/b; (b. vir-) 1179/b
b.+ dür 2180/a

belür-: -5- [T.] Belirmek, ortaya çıkmak.
b.- di 2097/a, 2458/a, 3032/b, 4390/b
b.- mezdi 2585/a

ben: -309- [T.] Ben.
b. 0004/a, 0009/a, 0027/b, 0045/a, 0118/a, 0121/b, 0128/b, 0144/a, 0181/a, 0181/b, 0183/a, 0202/a, 0202/b, 0459/b, 0493/a, 0562/b, 0564/a, 0659/a, 0812/a, 0841/a, 0868/a, 0892/a, 0893/b, 0894/a, 0909/a, 1005/a, 1032/a, 1047/b, 1070/b, 1071/b, 1086/a, 1094/a, 1160/a, 1285/a, 1313/a, 1319/a, 1319/b, 1453/a, 1537/a, 1548/a, 1584/a, 1586/a, 1597/a, 1598/a, 1598/b, 1615/b, 1620/b, 1637/b, 1651/b, 1659/a, 1676/a, 1676/b, 1677/b, 1682/b, 1699/a, 1699/b, 1746/b, 1749/a, 1760/a, 1775/a, 1803/a, 1880/a, 1884/b, 1903/a, 1965/a, 1965/b, 1932/a, 1970/a, 2011/b, 2113/a, 2140/a, 2156/a, 2260/a, 2260/b, 2318/a, 2331/b, 2366/b, 2506/a, 2506/b, 2510/b, 2513/a, 2513/b, 2532/b, 2536/a, 2605/b, 2662/b, 2664/b, 2671/a, 2751/a, 2762/a, 2795/a, 2795/b, 2798/a, 2804/a, 2804/b, 2842/a, 2855/b, 2879/a, 2879/b, 3167/b, 3238/b, 3245/a, 3255/b, 3348/a, 3368/a, 3370/a, 3418/b, 3423/b, 3682/a, 3696/b, 3721/a, 3724/a, 3785/a, 3828/b, 3831/a, 3841/a, 3845/b, 3885/a, 3893/b, 3916/a, 3922/a, 3944/b, 3950/a, 3962/a, 4036/a, 4037/a, 4057/b, 4082/b, 4092/b, 4093/b, 4133/a, 4297/a,

4297/b, 4314/b, 4383/a, 4408/b, 4514/b, 4618/a
b.+ de 1589/a, 1608/b, 1792/b, 3725/a, 3725/b
b.+ den 0083/b, 0534/b, 0737/b, 0750/b, 1364/b, 1658/a, 1661/a, 1681/a,
1713/a, 1915/a, 2523/a, 2684/b, 2749/a, 2761/a, 2860/b, 2862/a, 3218/b, 3233/b, 3266/a, 3780/a, 3837/a, 3861/a, 4137/b, 4138/a
b.+ din 1550/b, 1624/b, 4043/b
b.+ em 0570/a, 1731/b, 2824/a, 3126/a, 3274/a, 3872/a, 4103/a, 4638/b
b.+ i 0046/b, 0047/b, 0076/b, 0082/a, 0084/a, 0123/b, 0182/a, 0559/b, 0654/a, 0738/a, 0840/a, 0870/a, 0871/a, 1044/b, 1298/b, 1619/b, 1670/b, 1701/a, 1710/a, 1711/b, 1746/a, 2260/a, 2514/a, 2759/b, 2797/a, 2824/b, 2829/a, 2838/b, 2839/a, 2872/a, 2875/a, 2983/b, 3018/b, 3133/b, 3134/a, 3136/b, 3217/a, 3222/a, 3228/b, 3236/a, 3239/b, 3276/a, 3338/b, 3356/a,
3679/b, 3691/b, 3695/a, 3711/b, 3833/a, 3835/a, 3837/b, 3907/a, 3924/b, 3933/b, 3934/a, 3945/a, 3958/a, 4040/b, 4092/a, 4101/b, 4128/a, 4129/a, 4223/b, 4275/b, 4362/b, 4363/a, 4630/b
b.+ idüm 2870/a
b.+ üm (b. gibile) 3613/b
b.+ üm 0047/b, 0048/a, 0121/b, 0147/b, 0268/b, 0490/b, 0491/a, 0704/b, 0737/a, 0901/b, 1009/b, 1544/a, 1693/a, 1709/a, 1802/a, 1914/a, 1960/b, 2180/a, 2645/a, 2649/a, 2684/a, 2688/a, 2823/b, 2840/a, 3181/a, 3219/a, 3222/b, 3226/a, 3228/a, 3230/a, 3230/b, 3269/a, 3273/a, 3273/b, 3318/b, 3355/b, 3837/a, 3838/a, 3846/a, 3854/a, 3854/b, 3880/a, 3932/b, 4041/b, 4081/b, 4496/b, 4534/b
b.+ ümçün 2750/b
b.+ ümdür 1097/a, 1256/a, 2509/a
b.+ ümiçün 3331/b
b.+ ümile 3678/a, 4638/a
b.+ ümle 1307/a, 1630/b, 1712/a, 2832/a, 4088/a
b.+ ümledür 3132/a
b.+ üm 0121/a
b.+ ven 3637/a

baña: -120- [T.] Bana.
b. 0036/b, 0042/b, 0047/a, 0073/a, 0078/a, 0080/a, 0087/a, 0207/a, 0209/a, 0454/b, 0465/a, 0569/a, 0572/a, 0666/b, 0673/b, 0753/a, 0836/a, 0842/b, 0864/b, 0869/b, 0899/b, 0960/b, 0962/a, 1031/b, 1051/a, 1072/b, 1073/a, 1086/b, 1120/b, 1150/a, 1158/a, 1166/a, 1543/b, 1545/a, 1548/a, 1601/b, 1622/a, 1624/a, 1660/a, 1704/a, 1774/b, 1784/a, 1791/a, 1851/a, 1966/a, 2112/b, 2113/b, 2261/b, 2320/a, 2365/a, 2512/b, 2546/a, 2566/b, 2644/b, 2650/b, 2666/b, 2682/b, 2691/a, 2697/a, 2759/a, 2760/b, 2804/a, 2813/a, 2815/a, 2819/b, 2828/b, 2838/a, 2870/a, 2957/b, 3104/a, 3127/a, 3165/b, 3176/b, 3232/a, 3234/b, 3238/a, 3255/a, 3259/a, 3328/a, 3329/a, 3335/b, 3340/b, 3341/a, 3346/a, 3347/a, 3351/b, 3353/a, 3357/a, 3408/b, 3419/b, 3554/a, 3623/a, 3722/b, 3723/b, 3839/b, 3841/b, 3861/a, 3863/a, 3866/a, 3896/a, 3901/a, 3905/a, 3926/b, 3937/a, 3947/a, 3991/a, 4038/b, 4093/b, 4094/a, 4114/a, 4137/a, 4212/a, 4293/b, 4300/a, 4403/b, 4417/a, 4417/b, 4435/b, 4511/a
b.+ dur 2262/a

beñ: -2- [T.] Deri üzerindeki kahverengi veya siyah renkli küçük lekeler.
b.+ ine 0506/a
b.+ iyle 0555/a

bend: -10- [Far.] 1. Bağ, köstek, kelepçe.
b. 3793/a, 4446/a, 4486/b
b.+ i 1649/b, 3920/a
b.+ ile 4447/a
b.+ in 1567/a

b.+ ini 1270/b
b.+ üñden 3904/a
2. Su mecrası için yapılan kemer.
b. (b. it-) 2999/b

bende: -5- [Far.] Kul, köle, bağlı.
b. 0493/a; (b. dut-) 3699/a; (b. ḳılġıl) 4672/b; (b. ol-) 0208/b, 2932/b

bende-perver: -1- [Far.] Adamlarını kayıran, onlara bakıp ikram eden.
b. 0241/b

beñdeş: -3- [T.] Eş, benzer, emsal.
b. 0532/b, 2490/b
b.+ üñ 2054/b

beñdeşsüz: -1- [T.] Eşsiz, benzersiz.
b. 1768/a

Bendū/ Bendūy: -36- Hüsrev'in dayısı.
B. 0752/b, 0997/a, 1021/a, 1213/a, 1268/a, 1270/a, 1287/a, 1289/a, 1298/a, 1321/a, 1327/a, 1333/a, 1337/a, 1339/a, 1342/a, 2126/a, 2133/b, 2136/a, 2172/b, 2240/a, 2310/a; (B.- yı server) 2132/a
B.+ nuñ 1330/a
B.+ ya 0979/a, 1286/b, 1306/a, 1326/b, 2126/b, 2140/a
B.+ yı 0731/a, 1170/a, 1194/a, 2320/a, 2322/a, 2333/a
B.+ yıla 2330/a

benefşe: -7- [Far.] Menekşe.
b. 0577/a, 0769/b, 1430/b, 1435/b, 1483/b, 1566/b
b.+ yle 4247/a

bengü: -1- [T.] Sonu olmayan, ebedi.
b. 0590/b

beñiz: -9- [T.] Yüz, yüzün rengi.
b. 0663/b
b.+ den 4107/a
b.+ i (b. ṣarar-) 4462/b; (b. ṣaru ol-) 1196/b; (b. ṣol-) 2311/b, 3380/b, 4014/b, 4585/b
b.+ ümüz (b. sol-) 0953/b

beñizlü: -1- [T.] Benizli.
b. (sāz b. "solgun benizli") 4464/b

beñze-: -11- [T.] Benzemek.
b.- r 0055/a, 0055/b, 0477/b, 1181/a, 3623/a; (b. ol-) 4242/b
b.- rdi 2963/a, 3308/, 3604/b
b.- rse 0845/a
b.- rsin 0055/a

ber-ā-ber: -1- [Far.] Beraber, birlikte.
b. (b. ol-) 1429/b

berāt: -2- [Ar.] Ferman.
b.+ ı 0435/b, 2872/a

Bercīs: -1- [Far.] Müşteri yıldızı.
B. 0226/a

Berdaʿ: -1- İran bölgesinde bir şehir.
B.+ dan 1146/b

berg: -1- [Far.] Yaprak.
b. 2844/b

ber-gūş: -1- [Far.] Kulakta.
b. (ḥalḳa b. kıl-) 4128/a

berī: -1- [Ar.] Temiz, arı.
b.+ di 3145/a

berīd: -1- [Ar.] Postacı, haberci, ulak.
b.- i 0095/b

berk: -4- [T.] Berk, sağlam, sıkı, muhkem.
b. 1910/a, 4578/b
b.+ idi 2408/b

Bermūze: -1- Save Han'ın oğludur.
B.+ yi 0652/a

berü: -3- [T.] Daha yakın, beri.
b. 0518/b, 2181/a; (b. gel-) 1419/a

bes: -11- [Far.] Yeter, yetişir, kâfi.
b. 1479/b, 1643/a, 1661/b, 1667/a, 2017/a, 2470/b, 2794/b, 3021/a, 3438/b, 3922/b
b.+ dür 4656/b

besle-: -2- [T.] Beslemek.
b.- düm 0009/a
b.- yesin 3435/b

beş: -1- [T.] Beş.
b. 0019/b

beşinci: -1- [T.] Beşinci.
b. 0261/a

beter / biter: -3- [Far.] Çok fena, daha fena, çok kötü.
b. 0889/b
b.+ dür 0618/b, 2582/b

beyābān: -1- [Far.] Çöl, sahra, badiye.
b. 0116/a

beyān: -3- [Ar.] Açıklama, anlatma, söyleme.
b. (b. ḳıl-) 0202/b, 0153/b, 2211/b

beyin: -4- [T.] Beyin.
b.+ den 1038/b
b.+ ini 4609/a
b.+ üm 0075/a
b.+ sinde 4290/a

beyinlü: -1- [T.] Beyinli.
b. 4290/a

beyinsüz: -2- [T.] Beyinsiz
b. 1087/b, 1122/b

beyt: -1- [Ar.] Ev, mesken, hane.
b.+ ine 0135/a

beyyine: -1- [Ar.] Delil, işaret.
b.+ ñden 1059/a

beze-: -1- [T.] Süslemek, bezemek.
b.- rdi 3017/a

bezek: -2- [T.] Bezek, süs, nakış.
b. (b. bağla-) 3800/a; (b. ḳıl-) 1240/b

bezen-: -8- [T.] Süslenmek.
b.- di 3767/a, 4065/a
b.- miş 0603/a, 2716/a, 3738/b, 4050/a, 4195/a
b.- mişdür 3953/b

bezm: -7- [Far.] İçkili, eğlenceli, meclis.
b. 1505/b; (b.- i çemen) 0221/a; (b.- i düğün) 4166/b, 4183/b
b.+ e 1554/b
b.+ ine 0288/a
b.+ ini 0222/a

be-dāḏār: -1- [Far.] Adaletli, adil.
b. 3965/b

be-dīn: -1- [Ar.+Far.] Ahiret (?).
b. (b. ü dünyā) 3965/b

be-ġayr: -1- [Far.] Başka.
b. 0172/b

be-ḳadr: -1- [Ar.+Far.] Derece, ölçü, miktar.
b. (b.- i istiṭā‘at “gücü yettiği kadar”) 0199/b

bıçaḳ: -7- [T.] Bıçak.
b. 0348/b; (b. bile-) 1056/a
b.+ a 4139/b
b.+ dan 2488/b
b.+ ı 2628/b, 2633/a
b.+ ıla 2669/a

bıḳ-: -1- [T.] Bıkmak.
b.- ma 3244/b

bıldır/ bıldur: -3- [T.] Geçen yıl.
b. 3624/b
b.+ ki (“ geçen yılki”) 3620/a
b.+ layın 3619/a

bıñar: -10- [T.] Pınar.
b. 0701/b, 0799/b, 0819/a, 4012/b; (b. gibi) 0804/b
b.+ a 0805/a
b.+ dan 0591/a, 0723/a, 0805/a
b.+ ı 0590/b

bıraḳ-: -41- [T.] 1. Bırakmak.
b. 0746/a, 3940/a, 4223/a
b.-a 3529/b

b.- am 3157/b
b.-dı 3018/b, 3172/b, 3801/a, 4254/b
b.- dılar 1185/a,1194/b, 1394/a
b.- duñ 1703/b, 2389/b, 2871/b
b.- ma 0079/b,3933/a, 3933/b, 4092/a, 4413/b
b.- maġa 3202/a
b.- urdı 3202/b
b.- mış 2357/b, 4397/b, 4553/a
b.- mışdı 0602/a
b.- ur 2480/b
b.- ub 3570/b
2. Maruz bırakmak, bir kötülüğe uğratmak.
b.- a 3529/a,
b.- am 2772/a
b.- dı 3123/b
3. Koyup gitmek, terk etmek.
b.- an (cānum āha b.) 2683/b
b.- dı 0553/b, 2941/a, 3414/b, 4186/b
b.- maḳ 1644/a, 1644/b
4. Kesmek, sona erdirmek, devam ettirmemek.
b. 4589/b
b.- ġıl 4631/a
5. İzin vermek, müsâade etmek.
b.- maz 0585/b

bıyıḳ: -1- [T.] Bıyık.
b.+ ı 3402/b

biç-: -6- [T.] Biçmek.
b.- di 0412/b
b.- erdi 0299/a
b.- erise 3184/b
b.- ici 2246/b
b.- iser 3184/a
b.- mişdi 0790/b

big: -2- [T.] Bey.
b. 0908/b, 2138/b

bīgāne: -1- [Far.] Yabancı, aşina olmayan.
b.+ den 1579/b

bigi: -13- [T.] Gibi.
b. (atası b.) 1865/b; (ay b.) 0429/b; (bilü b.) 1747/b; (bunuñ b.) 2187/a; (gül b.) 3419/a; (murāduñ b.) 2402/a; (nīlūfer b.) 0334/b; (ṭoġan b.) 0629/a
b.+ dür (gice b.) 0884/b
b.+ ne 2525/b
b.+ ydi (çanaḳ b.) 0880/a; (saçı b.) 0880/b
b.+ yken (mūm b.)1549/b

bih: -1- [Far.] İyi.
b. 2744/a

bihter: -1- [Far.] En iyi, daha iyi, pek iyi.
b. 0137/b

bikr: -3- [Ar.] El değmemiş, dokunulmamış, bâkire.
b. 0152/b
b.+ e 0154/a
b.+ ini 0135/b

bil-: -231- [T.] 1. Bilmek.
b. 0171/b, 1300/b, 1872/b, 2284/b, 3545/b
b.- di 0317/a; (ḫaber b.) 4316/a
b.- dügin 3969/b
b.- dügümüñ 0408/b
b.- düñ 2392/b, 2881/b
b.- e 2085/a, 2580/b, 3655/b, 4434/a
b.- en 0606/a, 0996/b, 1750/b, 2074/b, 2765/a, 2859/a, 1889/b
b.- esiz 1230/b, 3359/a
b.- eydi 2067/b
b.- ici 0455/a, 2198/a
b.- icisin 4624/b
b.- imez 0781/b, 1750/b, 2763/a; (murādı b. “isteğine kavuşmuş”) 2372/a
b.- me 2853/b
b.- medi 4024/b
b.- mek 1914/b
b.- mekde 0016/b, 0317/a
b.- mekden 2165/a
b.- mekiçün (ḫaḳīḳat b.) 4611/b
b.- meye 2431/b, 2527/b
b.- meyen 0618/b, 4287/b
b.- meyenden 4287/a
b.- meyenler 0352/b
b.- mez mi 3410/b

b.- mez 0619/b, 2571/b, 3005/a, 3035/b, 4127/a, 4224/b; (b. ol-) 3660/a
b.- mezem 2367/b
b.- mezidi 3071/a, 3653/b
b.- meziken 4309/b
b.- mezin 0343/a, 1312/b, 1313/a
b.- mezüz 4423/b
b.- mezven 2993/a
b.- üñ 0933/b, 2179/b
b.- üpdi 2938/a
b.- ür 0210/b, 0549/a, 1037/b, 1275/b, 1696/a, 1783/a, 1790/b, 2493/b, 2559/b, 2760/a, 2950/b, 3448/b, 3663/b; (b. mi) 0172/a; (ne b.) 1028/a, 2372/b
b.- ürdi 0676/b, 0705/a, 3301/a, 3527/b, 3726/a, 4159/b
b.- ürem 0002/b, 3962/a, 3962/b
b.- ürin 1184/a, 2630/a
b.- ürseñ 0564/b, 1277/a, 1726/b, 4624/b
b.- ürsin 0088/b, 0487/a, 2000/b, 2424/a, 2573/a, 2708/b, 3626/a, 3719/b, 3724/b, 3785/a, 3866/b, 3895/b, 4095/a, 4101/b, 4654/b
b.- ürven 0742/b, 0816/a, 1357/b, 2603/a, 2883/a, 3324/b, 3444/a, 3575/b, 3725/a
2. Anlamak, farkına varmak, fark etmek.
b. 0606/b
b.-di 0683/a, 0687/a, 0916/a, 1118/a, 1212/a, 1317/b, 1328/a, 2055/a, 2096/a, 2554/a, 2562/a, 2619/b, 2995/a, 3405/a, 3587/b, 3591/b, 3665/b, 4027/a, 4046/a, 4328/b, 4419/a, 4525/b, 4600/b
b.- dilerdi 2127/a
b.- düm 0841/a, 2841/a
b.- e 0547/b, 3554/b; (ḥürmetüñüz b.) 2015/b
b.- em 0467/a, 0837/b, 1932/b
b.- en (bahāsını b. “değer bilmek”) 4405/b; (ḥaḳḳını b.) 4676/a
b.- esin 2045/a
b.- eyin 1319/a
b.- gil 0889/b, 1097/a, 1141/a, 2284/a
b.- imezven 3678/b
b.- medüñ (ḳıymetini b.) 1089/a
b.- mesün (eylük b.) 1289/a
b.- mezse 3866/b
b.- mişdi 3664/a
b.- sün (rāzuñı b.) 3656/a
b.- üp 0141/a, 0375/b
b.- ür 2494/b; (ḥaḳ b.-) 1291/b
3. Saymak, kabul etmek.
b. 1798/b, 2650/b
b.- di (yaḳın b.) 2774/a; (uṣlu b.) 2029/b
b.- mesün 1931/a
b.- üñ 4332/b
4. Öğrenmek.
b. 1367/a, 1367/b, 3163/b, 3906/a, 3906/b
b.- di (sırrını b.) 0314/b
b.- mege 4028/b
b.- mesün, 2606/b ,4367/a
b.- meye 1161/b
b.- sün 2263/b
5. Tanımak.
b. 1298/b, 2198/b, 4333/b
b.- düñ 2869/b
b.- e 0005/a, 0377/b, 2107/b
b.- en 1068/a, 2072/b
b.- enler 0950/b, 1868/a
b.- ine 2168/b
b.- medi 4494/a
b.- meyendür 0065/a
b.- eyidüñ 2601/a
b.- mez 0029/a
b.- mezdi 4399/b
b.- mezseñüz 4332/a
b.- ür 3133/b
b.- ürise 3656/b
b.- ürler 0186/b
b.- ürsin 1778/a,1878/a, 3836/b; (düşmen b.) 1173/a
6. Farkında olmak.
b.- ürem 2762/a
b.- ürin 4408
b.- ürler, 4643/b/b
7. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak.
b.- en (iş b.) 0968/a, 1298/a, 2271/b, 3789/a, 3797/a
b.- me 2521/a
b.- meyen 1254/b

b.- mezin 1133/a,
b.- ür (b. gişi) 3902/a
b.- ürler 3149/a
8. Sorumlu kabul etmek, muhatap tutmak.
b.- me 0910/a
9. Yardımcı fiil.
b.- ürsin (düze b.)3941/b

bil: -26- [T.] Bel.
b. 2536/b, 3621/b; (b. bağla-) 0655/b, 1291/b, 2231/a, 2536/a; (b. bükül-) 4233/a; (b. ur-) 3415/b
b.+ de 1719/b
b.+ e (b. bağla-) 0597/a
b.+ i 0880/b, 2964/a
b.+ in 2618/b; (b. bağla-) 0385/a, 0504/b, 2967/b, 3498/b 4054/b 4566/a
b.+ inde 4388/a
b.+ ine 3415/b
b.+ üle 2820/b
b.+ üm 3422/a
b.+ ümden 2847/b
b.+ üñ 3684/b; (b. bağla-) 3186/a

bildür-: -5- [T.] Bildirmek, haber vermek.
b.- 4085/b
b.- di 4319/b
b.- eydi 0544/b
b.- me 2607/a
b.- ür 1021/b

bile: -22- [T.] Birlikte, beraber.
b. 0728/b, 0749/a, 0758/a, 0843/b, 0949/a, 1459/a, 1615/a, 1677/b, 1692/a, 2121/b, 2164/a, 2245/b, 2260/a, 2274/b, 2309/a, 2469/b, 2667/b, 2752/b, 3612/a, 3763/b, 3775/b, 4351/a

bile-: -5- [T.] Bilemek.
b.- er (dişini b.-)2227/b
b.- rdi (diş b.-) 3551/b
b.- rler (bıçaḳ b.-)1056/a
b.- rven (diş b.-) 1094/b
b.- yü (diş b.-) 1146/b

bilek: -1- [T.] Bilek.
b.+ i 0629/a

bileklü: -3- [T.] Bilekli.
b. 3178/a, 3288/a, 4647/a

bilezük: -2- [T.] Bilezik.
b. 0566/a, 2067/a

bilge: -24- [T.] Bilge.
b. 0278/a, 0292/a, 0448/b, 0455/a, 0475/a, 0497/a, 0565/a, 0793/a, 0800/a, 0822/a, 1768/a, 1861/a, 1867/a, 1992/a, 2647/a, 2983/b, 3003/b, 3660/a, 3985/a, 4021/a
b.+ lerle 0402/a
b.+ nüñ 0960/a
b.+ sin 2600/b
b.+ ye 1242/b

bilgelik: -1- [T.] Bilgelik.
b.+ ümüz 4382/b

bili/ bilü: -33- [T.] Bilgi.
b. 0955/b, 1130/b, 1150/b, 1511/b, 1752/b, 1790/b, 1800/b 1875/a, 2074/b, 2208/b, 2272/a, 2557/a, 2575/b, 3636/b; (b. bigi) 1747/b; (b. gibi) 2191/b
b.+ den 0889/a, 1127/a
b.+ ñ 2515/b
b.+ ñüñ 1083/a
b.+ si 0252/b, 0306/b, 0956/b, 1109/b, 1228/b, 1934/b, 2058/b, 2169/a, 2522/b, 2948/b
b.+ sin 4294/b
b.+ yile 4454/a
b.- ye 2890/a

bilik: -3- [T.] Belik, ortadan iki yana ayrılmış saçın tek tarafı, saç örgüsü.
b. (b bağlan-) 1322/b
b.+ i 0555/b, 0985/a

bilin-: -7- [T.] Bilinmek.
b.- di 0543/b, 0955/a, 2464/a
b.- mez 0551/b, 0835/b, 1150/a
b.- ür 2445/b

biliş: -2- [T.] Dost, tanıdık, aşina.
b. 2457/a
b.+ i 4289/a

bilişlik: -2- [T.] Aşinalık, tanışıklık.
b. 0547/a, 3148/b

billūr: -1- [Far.] Çok parlak, şeffaf, duru ve temiz (cam) ve bu camdan yapılmış (nesne), kristal.
b. (cām-ı b.) 0785/a

bilmezlik: -1- [T.] Cahillik.
b. 1237/b

bilüsüz: -3- [T.] Bilgisiz, cahil.
b. 1697/a, 2492/a; (b. degül) 2492/b

bilüsüzlik/ bilüsüzlük: -2- [T.] Bilgisizlik, cahillik.
b.+ den 1996/b
b.+ ile 2820/a

bīm: -3- [Far.] Korku.
b. 1028/b, 1586/b; (b. it-) 1700/a

bīmār: -1- [Far.] Hasta.
b. (b. ol-) 2369/b

biñ: -29- [T.] Bin sayısı.
b. 0093/b, 0423/b, 1202/a, 1258/b, 1361/a, 1589/b, 2056/a, 2061/a, 2075/b, 2288/b, 2291/a, 2293/b, 2760/a, 2960/b, 3350/b, 3387/a, 3436/a, 3717/a, 3874/b, 4188/a, 4189/a, 4190/a, 4191/a, 4192/a, 4351/a, 4432/a, 4443/b, 4683/a
b.+ inden 0117/a

bin-: -54- [T.] 1. Binmek.
b. 0229/b, 2723/a
b.- di 0921/a, 0976/a, 0982/a, 1322/a, 1694/b, 1975/b, 2161/a, 2314/a, 2723/b, 3291/b, 4016/b, 4185/a, 4426/b, 4439/a
b.- diler 1384/a, 2226/a
b.- düg 1110/b
b.- düġüñ 2765/b
b.- e 0846/b, 1876/b, 1953/b, 2439/b
b.- en 1017/b
b.- erdi 2456/b
b.- işin 1018/a
b.- medi 2146/b
b.- mekde 1599/a
b.- miş 0690/b, 0984/b, 1380/a
b.- mişdi 0995/a
b.- mişler 4198/a
b.- ü 0328/b
b.- üben 1780/b, 2334/a
b.- üp 0758/a, 0847/b, 1308/b, 3322/b, 3761/a, 4016/a, 4588/a
b.- ür 1782/b
2. Tahta binmek, çıkmak.
b.- di 0897/a, 0918/a, 2713/a, 2736/b
b.- e 0655/a, 1228/a
b.- mege 0251/b
b.- meyesin 3533/b
b.- ür 1299/b

bindür-: -1- [T.] Bindirmek.
b.- di 0873/a

bir: -808- [T.] 1. Bir sayısı.
b. 0015/b, 0031/a, 0031/b, 0037/a, 0047/a, 0056/a, 0064/b, 0065/a, 0066/a, 0075/b, 0082/b, 0117/a, 0148/b, 0168/b, 0176/a, 0180/a, 0191/b, 0252/a, 0254/b, 0259/a, 0266/b, 0271/a, 0281/b, 0282/a, 0298/b, 0300/a, 0300/b, 0308/a, 0315/a, 0322/b, 0330/a, 0335/a, 0338/a, 0341/a, 0346/a, 0376/a, 0391/a, 0396/b, 0435/a, 0437/a, 0438/b, 0440/a, 0459/b, 0460/a, 0465/b, 0469/b, 0474/a, 0477/b, 0478/a, 0478/b, 0487/a, 0495/b, 0501/a, 0506/b, 0521/b, 0523/a, 0528/b, 0553/a, 0562/a, 0562/b, 0574/a, 0590/a, 0619/a, 0638/a, 0642/a, 0644/a, 0650/a, 0671/a, 0674/b, 0686/a, 0693/b, 0695/b, 0696/a, 0697/b, 0707/a, 0707/b, 0710/a, 0711/b, 0713/b, 0714/a, 0716/a, 0718/a, 0718/b, 0738/b, 0744/a, 0747/a, 0751/a, 0752/a, 0755/a, 0760/b, 0764/b, 0765/b, 0770/a, 0779/b, 0786/b, 0805/b, 0806/b, 0815/a, 0828/a, 0838/a, 0844/a, 0848/b, 0854/b, 0861/a, 0866/b, 0868/b, 0869/a, 0889/b, 0894/a, 0908/a, 0914/a, 0924/b, 0925/b, 0927/b, 0942/b, 0945/b,

0957/a, 0984/a, 0985/a, 0994/b,
1005/a, 1008/a, 1013/a, 1025/a,
1030/b, 1033/a, 1034/a, 1064/b,
1103/b, 1130/a, 1146/a, 1163/b,
1167/a, 1226/a, 1233/b, 1242/a,
1244/a, 1249/a, 1262/a, 1270/b,
1289/a, 1291/a, 1294/a, 1300/a,
1309/a, 1310/b, 1348/a, 1359/b,
1373/b, 1401/a, 1402/b, 1414/a,
1414/b, 1437/a, 1486/a, 1488/a,
1512/b, 1514/a, 1515/b, 1518/a,
1519/b, 1520/a, 1522/a, 1522/b,
1523/a, 1525/a, 1526/a, 1528/a,
1528/b, 1529/a, 1530/a, 1531/b,
1546/b, 1556/b, 1561/a, 1571/b,
1574/b, 1576/a, 1576/b, 1590/a,
1597/a, 1597/b, 1606/b, 1611/a,
1611/b, 1613/b, 1620/b, 1622/b,
1625/a, 1645/a, 1652/a, 1659/b,
1687/a, 1691/a, 1696/b, 1699/a,
1721/a, 1727/b, 1740/b, 1749/a,
1752/a, 1756/b, 1757/a, 1768/a,
1776/a, 1780/a, 1795/b, 1799/b,
1812/b, 1815/a, 1827/a, 1839/b,
1842/a, 1874/b, 1893/a, 1904/a,
1907/a, 1910/a, 1914/a, 1916/a,
1945/a, 1987/a, 1988/a, 1989/a,
1994/b, 2016/a, 2016/b, 2028/b,
2033/a, 2037/a, 2044/a, 2057/b,
2058/a, 2104/b, 2120/a, 2130/a,
2131/b, 2132/b, 2168/a, 2189/a,
2234/a, 2255/b, 2271/b, 2282/b,
2287/a, 2290/b, 2299/a, 2320/a,
2323/a, 2344/a, 2349/b, 2354/a,
2369/a, 2389/a, 2390/a, 2391/a,
2392/b, 2399/a, 2409/a, 2414/a,
2425/b, 2430/a, 2455/b, 2458/b,
2459/b, 2463/a, 2484/b, 2491/a,
2499/a, 2510/a, 2513/a, 2517/b,
2532/a, 2536/b, 2538/b, 2548/a,
2548/b, 2560/b, 2561/a, 2577/a,
2579/a, 2583/b, 2600/b, 2602/a,
2611/a, 2621/b, 2625/a, 2628/b,
2632/a, 2639/a, 2642/a, 2657/a,
2666/a, 2686/a, 2699/a, 2705/b,
2715/a, 2715/b, 2738/b, 2747/a,
2759/a, 2772/a, 2778/a, 2779/a,
2801/a, 2807/b, 2808/a, 2810/a,
2810/b, 2816/b, 2817/b, 2826/a,
2826/b, 2828/b, 2838/a, 2840/b,
2848/b, 2862/b, 2873/a, 2877/a,
2877/b, 2880/b, 2894/b, 2896/a,
2910/a, 2910/b, 2915/b, 2921/a,
2921/b, 2925/a, 2925/b, 2927/a,
2934/a, 2948/a, 2956/b, 2962/b,
2979/a, 2985/b, 2986/a, 2986/b,
2998/a, 2998/b, 3000/b, 3006/b,
3017/b, 3023/b, 3032/a, 3042/a,
3043/b, 3045/b, 3047/a, 3053/a,
3054/b, 3059/b, 3060/a, 3062/a,
3082/a, 3084/a, 3089/b, 3091/a,
3091/b, 3093/a, 3094/a, 3101/a,
3104/b, 3113/b, 3123/a, 3127/a,
3139/a, 3143/a, 3158/b, 3188/a,
3188/b, 3193/a, 3193/b, 3195/b,
3197/b, 3200/a, 3203/b, 3207/a,
3212/a, 3216/b, 3219/a, 3225/b,
3237/b, 3258/b, 3267/b, 3269/a,
3269/b, 3270/a, 3279/a, 3282/a,
3287/b, 3291/b, 3292/a, 3298/b,
3344/b, 3360/a, 3360/b, 3362/a,
3364/b, 3374/a, 3383/b, 3391/b,
3394/a, 3395/a, 3399/a, 3401/a,
3403/b, 3407/a, 3415/a, 3423/b,
3426/a, 3435/b, 3440/b, 3443/a,
3453/a, 3455/b, 3457/a, 3460/a,
3465/a, 3474/a, 3505/a, 3508/a,
3509/a, 3510/b, 3511/a, 3515/b,
3516/b, 3525/b, 3528/a, 3529/a,
3530/b, 3541/a, 3543/a, 3545/b,
3546/b, 3554/a, 3562/a, 3563/a,
3566/b, 3587/a, 3604/a, 3615/a,
3616/b, 3617/b, 3618/a, 3624/b,
3629/b, 3630/b, 3638/b, 3645/a,
3662/b, 3668/a, 3674/a, 3674/b,
3685/a, 3712/a, 3723/a, 3725/a,
3730/b, 3739/a, 3746/a, 3749/a,
3752/a, 3779/a, 3781/a, 3782/a,
3792/b, 3798/a, 3800/b, 3801/a,
3802/a, 3832/b, 3847/a, 3849/a,
3859/a, 3874/a, 3876/a, 3880/b,
3883/a, 3884/b, 3887/a, 3921/b,
3939/b, 3943/b, 3944/b, 3949/b,
3977/a, 3981/b, 4022/a, 4040/b,
4058/a, 4059/b, 4064/a, 4071/b,
4075/a, 4087/a, 4087/b, 4106/b,
4117/a, 4128/a, 4140/a, 4144/a,
4156/b, 4170/b, 4196/a, 4208/b,
4216/a, 4216/b, 4222/a, 4225/a,
4228/b, 4253/a, 4263/b, 4265/b,

4281/a, 4284/a, 4285/b, 4288/a, 4310/a, 4313/a, 4314/b, 4326/b, 4332/a, 4337/b, 4343/b, 4349/b, 4352/b, 4355/a, 4367/b, 4385/a, 4387/a, 4388/b, 4389/a, 4397/b, 4400/b, 4403/a, 4437/a, 4446/a, 4463/a, 4482/a, 4484/b, 4486/a, 4491/b, 4505/a, 4511/a, 4533/b, 4534/a, 4535/b, 4575/b, 4581/a, 4587/a, 4588/a, 4592/a, 4595/a, 4595/b, 4601/a, 4601/b, 4614/b, 4634/a, 4646/a, 4656/b, 4671/b, 4998/a

2. Herhangi bir.

b. (b. çokları) 0363/a; (b. gün) 0311/a, 0328/b, 0403/b, 0610/b, 1378/a, 1454/a, 1517/b, 1527/a 1532/b 1587/b,1621/a, 1737/a 2778/b, 2411/a, 2860/a, 2868/a, 3217/a, 3275/a, 3281/a, 3458/b, 3565/a, 3623/a, 3796/b, 4166/a, 4266/a; (b. gece) 0720/a, 0783/a, 0783/b 0829/a, 0878/a 1295/a, 1561/b, 1572/a, 3247/b, 3592/a, 3619/a, 3667/a, 4113/b, 4168/a, 4270/b; (b. gez) 2181/a, 2323/b, 2733/a, 3048/a, 3309/a, 3361/b, 3628/b, 3787/b, 4089/b; (b. yana), 0594/a, 0659/a, 1175/a, 1345/b, 1395/a, 1395/b, 1505/a, 1507/a, 1908/b, 2513/b, 2775/a, 3737/a, 3737/b, 4032/a, 4070/b, 4318/b; (b. yirde) 1532/a, 2147/b; (b. zaman) 0318/b, 1296/a, 2027/b, 2382/a

3. Tek, bir.

b. 0058/a, 0073/b, 1052/b, 1653/b, 1794/a, 2486/b, 2522/a, 3303/a, 3303/b, 3499/a, 3511/b, 3642/a, 3912/b, 3922/b; (b. an) 1825/a; (b. dem) 0941/a, 0941/b, 1478/a, 1561/b, 1845/a, 1868/b, 2028/a, 3647/a, 3711/a, 3747/a, 3947/a, 4111/a, 4300/b

b.+ er 0895/a

b.+ idi 1559/b

b.+ in 2570/b

b.+ dür 2490/a

4. Birkez, bir defa.

b. 3553/b

5. Birlikte, beraber.

b. 0900/b b. (b. araya) 3647/b,1458/a, 2035/a; (b. et-) 3786/a; (b. ol-) 0911/b, 1913/a, 1968/a, 2051/a, 2589/b, 3862/a, 4100/b, 4324/a, 4365/a, 4488/a

b.+ dür 0939/a, 1758/b

b.+ idi 3145/b

6. Tek tek, bir bir.

b. (b. bir) 1887/a, 2211/b, 3340/b, 3494/b, 4394/a, 4599/b

b.+ in (b. birin) 0820/b

7. Aynı, denk, eşit.

b. 2606/b, 4060/a; (b. degül) 4216/b; (b. degülse) 1758/a; (b. midür) 0934/a; (b. ḳıl-) 3713/b; (rāyı b. ḳıl-) 1882/b

8. Bazen, arada bir.

b. (arada b.) 0680/b, 2365/b, 3103/b

9. Zamir.

b.+ i 0019/a, 0019/b, 0211/b, 0247/a, 0252/a, 0253/a, 0646/b, 0780/b, 0870/b, 0895/a, 1030/b, 1168/a, 1347/b, 1350/b, 1351/a, 1351/b, 1352/a, 1352/b, 1353/a, 1353/b, 1382/a, 1404/a, 1414/b, 1514/a, 1577/a, 1577/b, 1763/b, 1839/b, 1840/a, 1899/b, 2173/b, 2282/b, 2288/b, 2439/b, 2486/b, 2770/a, 2806/b, 3283/a, 3284/a, 3572/a, 3572/b, 3573/a, 3574/a, 3575/a, 3601/a, 4039/a, 4049/b, 4051/b, 4358/b, 4486/b; (her b.) 0201/a

b.+ in 0541/a, 2760/b, 4080/b

b.+ inüñ 0431/a, 0431/b, 0780/b, 2056/b, 3254/a, 4125/b

b.+ inde 2715/b

b.+ inden 4323/b

b.+ indendür (her b.) 1389/b

b.+ ine 1350/a

b.+ ini 0408/b

b.+ isi 1109/a, 1202/b, 3092/b, 4051/a, 4662/b

b.+ isin 2848/b, 3054/b

b.+ üñ 4486/b

bir-: -2- [T.] Vermek.

b. (ögüt b.) 2522/b

b.- ürdi (ʿ ivaż b.) 1821/b

biraz/ birez: -47- [T.] Biraz.
b. 0140/b, 0178/a, 0442/b, 0497/b, 0509/a, 0509/b, 0513/a, 0513/b, 0520/a, 0639/b, 0673/b, 0851/a, 0964/a, 1048/b, 1150/b, 1296/a, 1333/a, 1393/b, 1498/a, 1587/a, 1654/b, 1944/b, 2266/a, 2408/a, 2502/b, 2537/b, 2627/b, 2858/b, 2945/b, 3042/b, 3229/a, 3268/b, 3309/b, 3770/a, 3378/b, 3488/a, 3515/b, 3615/b, 3739/b, 3900/b, 3927/b, 4024/b, 4028/b, 4341/a, 4489/b, 4523/a 4663/a

birazdan: -1- [T.] Az sonra.
b. 4245/a

Bircīs: -1- Müşteri (Jüpiter) gezegeni.
B. 2356/a

birezcük: -2- [T.] Birazcık.
b. 3413/a, 3993/b

biribiri: -6- [T.] Birbiri.
b. 1354/a
b.+ mize 1906/b
b.+ n 1348/b, 1349/b
b.+ ne 0024/b, 2222/b

birikdür-: -1- [T.] Biriktirmek.
b.- üñ 4327/a

birinç: -1- [Far.] Pirinç.
b. 2756/b

birḳaç: -20- [T.] Birkaç.
b. 0444/a, 0774/a, 1015/a, 1218/a, 1533/b, 1578/a, 2247/b, 2265/b, 2497/b, 2637/a, 2856/a, 3186/b, 3569/a, 3621/a 3400/a, 3759/a, 3898/b, 4179/a, 4451/a, 4661/a

birlik: -1- [T.] Birlik.
b. 4131/a

biryān: -3- [Far.] Kebap.
b. 2623/a, 3509/b, 4466/b

bisle-: -1- [T.] Büyütmek, beslemek.
b. 3661/a

Bīsutūn: -10- Ferhat'ın Şîrîn'e kavuşmak için deldiği dağın ismi.
B. 3188/b, 3190/a, 3286/b, 3345/b, 3346/b, 3392/b
B.+ a 3287/b, 3404/a
B.+ ı 3313/b
B.+ uñ 4583/b

biş: -18- [T.] Beş.
b. 0251/a, 0760/b, 1307/a, 2383/a, 2469/b, 2611/b, 3064/b, 3100/a, 3199/a, 3254/a, 3644/b, 3762/b, 3832/b, 4194/b, 4401/a, 4657/b
b.+ dür 3253/b
b.+ i 0251/b

biş-: -2- [T.] Pişmek.
b.- e 1136/b, 3426/b

bīşe [I]: -8- [Far.] 1. Pişe, huy, alışkanlık.
b. (b. ḳıl-) 1401/b; (b. ol-) 2538/b
b.+ si 3292/b
2. İş.
b. 3907/a
b.+ den 2265/a

bīşe [II]: -3- [Far.] Orman, sazlık.
b. (b. ko-)2679/b
b.+ de 2005/b
b.+ den 2554/b

bīşecük: -1- [Far.+T.] Küçük orman, ağaçlık.
b. 0501/b

bişik: -1- [T.] Beşik.
b.+ den 0289/a

bişinci: -1- [T.] Beşinci.
b. 0225/a

bişür-: -3- [T.] Pişirmek.
b.- di 4427/b
b.- düm 0203/a
b.- ürdi 3742/b

bit-: -29- [T.] 1. Bitmek, sona ermek, tamamlanmak.

b.- di 1519/b, 3553/a, 3618/a, 4220/a, 4680/a; (işi b.) 0862/b; (sözi b.)1219/a
b.- e 2952/a
b.- endür 2402/a, 2402/b
b.- er 0533/a, 3672/b, 4208/b;
b.- erdi 2972/a
b.- ersin 1318/a
b.- mişi 1502/a
b.- ti 3447/b
b.- üpdi 3803/a
b.- ürdi 3333/b
b.- üresin 3177/b
2. Çok yorulmak, kuvveti ve dayanacak gücü kalmamak.
b.- di 0306/b
3. Yeşermek, çıkmak.
b.- di 1519/b, 3442/b
b.- er 2401/a, 2374/b
b.- erdi 1483/b
b.- medük 0577/a
b.- mişidi 2937/a
b.- üre 2951/a
4. Ortaya çıkmak.
b.- di 4506/a

biti/ bitü: -26- [T.] Mektup.
b. 1247/a, 1976/b, 2174/a, 2194/b, 2273/a, 2488/a, 2500/a, 2531/b, 3493/a, 3499/b, 4313/a, 4321/b
b.+ de 2274/b
b.+ ler 2171/a
b.+ lere 2208/a
b.+ leri 2192/b
b.+ ñ 2202/a, 2666/b
b.+ sin 0663/a, 1830/a, 2518/a
b.+ sine 3512/b
b.+ sini 3548/a
b.+ yi 1945/b, 2172/a, 4315/a

bitit-: -1- [T.] Takdir etmek, nasip etmek.
b.- miş 0283/b

bitür-: -3- [T.] Bitirmek.
b.- e 1430/b
b.- mezler 1846/a
b.- ür 1770/b

biz: -108- [T.] Biz şahıs zamiri.
b. 0037/a, 0139/b, 0906/a, 1107/a, 1108/a, 1234/a, 1330/a, 1366/a, 1366/b, 1419/a, 1764/b, 1815/a, 1818/b, 1834/a, 1863/b, 1864/a, 1866/a, 1882/a, 1883/a, 1894/b, 1943/a, 1981/a, 1983/a, 2021/a, 2077/a, 2288/a, 2339/b, 2790/a, 2912/a, 2956/a, 2956/b, 2985/a, 3101/a, 4349/b, 4372/a, 4423/b, 4424/a, 4488/a
b.+ de 2153/b, 4327/b
b.+ den 0734/b, 1035/b, 1586/a, 1772/a, 1811/a, 1842/a, 1878/a, 1913/b, 2154/a, 2199/a, 2326/b, 2611/b, 2612/a, 3943/a, 4120/b, 4490/b
b.+ din 1499/b
b.+ e 0026/b, 0027/a, 0038/a, 0044/b, 0139/a, 0710/a, 0964/a, 1617/a, 1618/b, 1808/a, 1819/b, 1877/b, 1895/b, 1896/a, 1896/b, 1902/a, 1910/a, 2204/a, 2338/a, 2569/a, 3111/b, 3571/b, 3718/b, 3831/b, 4109/b, 4411/b
b.+ i 0032/a, 0160/a, 2252/a, 2252/b, 2569/b, 2807/a, 3959/a, 4186/b
b.+ üm 0033/a, 0154/b, 1259/a, 1525/b, 1915/b, 2229/b, 2887/a, 3173/a, 3517/b, 4382/b
b.+ ümçün 0152/a
b.+ ümile 4124/a, 4488/b
b.+ ümle 1005/b, 3786/a, 4365/a
b.+ ümledür 3931/a

bi'smi'llāh: -2- [Ar.] Besmele.
b. 0001/a, 2843/b

bi-ʿaynih: -1- [Ar.] Aynısı, tıpkısı.
b. 0505/b

bī-bahā: -2- [Far.] Pahasız, çok değerli.
b. 0282/a
b.+ dur 1841/a

bī-bahāne: -2- [Far.] Bahanesiz, sebepsiz.
b. 0380/b, 2668/b

bī-bāk: -1- [Far.] Korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan.

b. 2003/b

bī-cān: -1- [Far.] Cansız, ruhsuz.
b. 3434/a

bī-cefā: -1- [Ar.+Far.] Eziyetsiz, cefasız.
b. 4301/b

bī-çāre: -8- [Far.] Çaresiz, zavallı.
b. 0369/a, 3278/a, 3361/a, 3426/a, 4481/a; (b. ḳıl-) 1710/b; (b. ol-) 1267/b, 4036/a

bī-dāḏ: -14- [Far.] Zulüm, işkence.
b. 0857/a, 1038/a, 2693/a, 3576/a, 4286/a, 4344/b, 4363/b; (b. it-) 4272/b, 4342/b; (b. ḳıl-) 0767/a, 3539/a; (b. ol-) 4278/a, 4344/a; (b. ḳıldılar mı) 1836/a

bīḏār: -3- [Far.] Uyanık, uyumayan, uykusuz.
b. 1941/a, 2322/b; (b. ol-) 0878/b

bī-dil-ārām: -1- [Far.] Gönlü süsleyen (güzel), sevgilinin yokluğu.
b. 3156/b

bī-dūḏ: -1- [Far.] Dumansız.
b. (ḥelvā-yı b. ol-) 2758/b

bī-endāze: -3- [Far.] Ölçüsüz, aşırı.
b. 2106/a; (b. ol-) 2167/b, 3814/b

bī-gāh: -1- [Far.] Vakitsiz, zamansız.
b. 3867/a

bī-ġam: -3- [Ar.+Far.] Gamsız, tasasız.
b. 0288/b; (b. ḳıl-) 0123/b; (b. ol-) 3372/b

bī-gümān: 1- [Far.] Şeksiz, şüphesiz.
b. 0205/b

bī-günāh: -1- [Far.] Günahsız.
b. 3896/b

bī-ḫaber: -2- [Ar.+Far.] Habersiz, bilgisiz.
b.+ di 2461/a
b.+ dür 4135/b

bī-ḥadd: -6- [Ar.+Far.] Hadsiz, sınırsız, pek çok.
b. 0197/b, 2296/b, 2878/b, 4262/b, 4683/a; (b. ḳıl-) 1378/b

bī-ḫār: -2- [Far.] Dikensiz.
b. 3844/a; (devlet-i gülqzār-ı b.) 3727/a

bī-ḫayāl: -1- [Ar.+Far.] Hayal olmayan, gerçek.
b.+ dür 2543/b

bī-huş: -1- [Far.] Şaşkın, sersem.
b. (esrük ü b. ḳıl-) 4171/a

bī-ḫūḏ: -4- [Far.] Kendinden geçmiş, bayılmış.
b. 2988/b, 3770/a, 3771/b, 3979/b

bī-hūḏe: -2- [Far.] Boşuna, boş yere, beyhude.
b. 2895/b, 2906/a

bī-hüner: -1- [Far.] Elinden iş gelmez, hünersiz.
b. 2535/a

bī-ḳarār: -1- [Ar.+Far.] Kararsız.
b. 2981/a

bī-kerān: -3- [Far.] Sınırsız, sonsuz, uçsuz bucaksız.
b. 4469/b
b.+ a 0197/a, 2856/b

bī-melāmet: -1- [Ar.+Far.] Ayıpsız.
b. (b. getür-) 2321/b

bī-miṯl: -1- [Ar.+Far.] Eşi, benzeri olmayan, benzersiz.
b.+ i 0391/b

bī-naṣīb: -1- [Ar.+Far.] Nasipsiz, talihsiz.
b.+ em 3368/b

bī-nevā: -4- [Far.] Nasipsiz, zavallı, çaresiz.
b. 1087/b, 3701/a
b.+ dur 0089/a

b.+ yı 2981/a

bī-nihāyet: -1- [Ar.+Far.] Sonsuz.
b.+ dür 0002/b

bī-niyāz: -1- [Far.] İhtiyacı olmayan.
b. 3517/b

bī-nūr: -1- [Ar.+Far.] Nursuz, aydınlık olmayan.
b. (b. ol-) 0881/b

bī-rāz: -1- [Far.] Sırrı olmayan, sırsız.
b. 2621/b

bī-renc: -3- [Far.] Sıkıntısız, zahmetsiz.
b. 2390/b, 2756/a, 4671/b

bī-sāz: -1- [Far.] Sazsız, saz olmadan.
b. 0395/b

bī-şāh: -1- [Far.] Şahsız, şahı olmayan.
b. 2792/b

bī-şek: -3- [Far.+Ar.] Şüphesiz.
b. 3484/b, 3823/a, 4259/a

bī-şerm: -1- [Far.] Utanmaz.
b. (b. ḳıl-) 1670/b

bī-şīn: -1- (?)
b. 0227/b

bī-şümār: -1- [Far.] Sayısız, pek çok.
b. 1606/a

bī-vaḳt: -1- [Far.+Ar.] Vakitsiz, uygunsuz.
b. (b. eyle-) 4034/b

bī-vefā: -3- [Far.+Ar.] Vefasız, hayırsız.
b. 2812/a
b.+ dur 0656/b
b.+ ya 2768/a

bīzār: -6- [Far.] Rahatsız, bıkmış, usanmış.
b. 1785/b, 2676/b, 2703/b, 4057/b; (b. ḳıl-) 0752/b; (b. ol-) 4512/b

bodıç/ boduç: -2- [T.] Su kabı, çömlek.
b. (b. gibi) 3631/b
b.+ ı 1698/a

boġ: -1- [T.] Reis, baş.
b.+ ıdı 4194/a

boğaz: -5- [T.] Boğaz.
b.+ da 2757/b
b.+ dan 0797/b
b.+ ına 0224/a, 1185/a
b.+ uñ 2430/b

boġazlan-: -2- [T.] Boğazlanmak.
b.- mış 2381/a, 3308/

boġıl-/ boġul-: -3- [T.] Boğulmak.
b.- sa 3996/a
b.- dı 2826/a
b.- mışda 4098/a

bol: -18- [T.] Çok, bol.
b. 0314/b, 0485/a, 1228/b, 1861/b, 1964/a, 2015/b, 2056/b, 2169/a, 2273/b, 2278/b, 2290/b, 2340/a, 2382/b, 3212/a, 4053/b
b.+ dı 0988/b
b.+ durur 0049/a
b.+ ıdı 0642/b

boncuḳ: -1- [T.] Boncuk.
b.+ uñ 0397/a

borç: -2- [T.] Borç.
b. (b. it-) 0236/b; (b. ol-) 0027/b

boru: -1- [T.] Boru.
b. 3733/a

boş: -8- [T.] Boş.
b. 1409/a, 1579/b, 1970/b, 2792/a, 2792/b, 2981/b, 3931/b; (b. ḳıl-) 2649/b

boşal-: -1- [T.] Boş duruma gelmek, boşalmak.
b.- madın 0238/b

boşan-: -1- [T.] Hayvan, başlığından, koşum takımından veya bağından kurtulmak.
b.- dı 0338/a

boy: -17- [T.] Boy.
b. 1995/a
b.+ ı 0417/b, 0546/b, 0554/b, 1000/b, 2964/a, 3029/a, 3245/a, 3418/a, 4416/a
b.+ ından 3584/a
b.+ una (“boyu kadar”) 3000/b
b.+ uñ 2206/b, 3372/a, 3813/b, 3857/a

boyın/boyun: -39- [T.] Boyun.
b. 0304/b, 1629/b, 2006/a, 2092/b, 3621/b, 3916/b; (b. bük-) 0675/b; (b. çek-) 4004/a; (b. dut-) 0990/a, 2092/a, 2093/a, 2785/a, 2918/a, 3175/a, 4046/b; (b. eg-) 2428/b, 2968/a; (b. vir-) 0743/a, 0892/a, 2755/a 3190/b,4128/b
b.+ ı 1607/b, 3874/b
b.+ ın 0418/a, 1698/b
b.+ ına 0418/a, 1316/b, 1469/b, 1547/b, 2817/b
b.+ ına 3182/b, 3382/a
b.+ ını 3344/b; (b. bur- “boynunu kesmek, vurmak”) 0416/b
b.+ uma 1548/b, 1703/a, 2772/a, 2871/a

boyınduruḳ: -1- [T.] Araba çeken veya çift süren öküz ve mandaların boyunlarına geçirilen ağaç.
b.+ da 4215/a

boylu: -1- [T.] Boylu.
b.+ lar 0502/a

boynuz: -1- [T.] Boynuz.
b. 1131/a

boz-: -3- [T.] Bozmak, işe yaramaz duruma getirmek.
b.- a 2315/b
b.- asın 1689/b
b.- dı 0345/a

boz: -2- [T.] Açık toprak rengi.
b. 0995/a, 1720/b

bozul-: -2- [T.] Bozulmak.
b.- dı 4356/a, 4609/b

böl-: -1- [T.] Bölmek, parçaya ayırmak.
b.- di 0248/a

bölük: -1- [T.] Bölük.
b. 0695/b

börk: -1- [T.] Kadife, çuha, keçe ve özellikle hayvan postundan yapılmış kürksüz başlık.
b.+ e 1115/b

böyle: -4- [T.] Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda ve sıfatta bulunan.
b. 1872/a, 3471/a, 3921/a
b.+ dür 2881/b

bu: -794- [T.] 1. İşaret zamiri.
b. 0011/b, 0013/a, 1212/b, 1218/a, 1227/b, 1476/a, 1476/b, 1705/a, 1813/a, 1879/a, 1888/a, 2147/a, 2165/a, 2229/b, 2368/a, 2648/a, 2777/b, 3311/b, 3471/b, 3737/a, 3935/a, 3935/b, 4377/a; (b. degüldür) 3175/b
b.+ dı 0993/a, 1424/b
b.+ dur 0139/b, 0405/b, 1133/b, 1188/a, 1189/a, 1231/b, 1358/a, 1571/a, 1620/a, 1681/b, 1806/b, 1950/a, 2146/a, 2193/b, 2450/a, 2648/b, 2708/a, 3073/b, 3134/b, 3425/a, 3471/a, 3580/a, 3897/b, 4041/b, 4343/a, 4444/a, 4531/b
b.+ lar 0353/b, 1343/a, 1400/b, 1561/a, 2294/a, 4211/b
b.+ lara 4211/a, 4267/a
b.+ larda 1825/a
b.+ lardan 2033/a, 3641/b, 4200/b, 4318/b
b.+ ña 1068/b, 1130/a, 1812/b, 2428/b, 4406/b, 4408/a; (b. dek) 4162/a
b.+ ncılayın 0173/b
b.+ nda 0707/a, 0837/a, 0871/a, 1114/a, 1586/a, 1586/b, 1844/a, 2250/a, 2570/a, 2730/b, 2926/a, 3168/b, 3356/a, 3432/b, 3785/a, 3858/b, 4026/a, 4652/a, 4652/b, 4654/b
b.+ ndaki 2987/b

b.+ ndan 0450/a, 1496/a, 1876/a, 1919/b, 3019/a
b.+ nı 0359/a, 0372/a, 0549/b, 0912/a, 1012/a, 1066/a, 1238/a, 1320/a, 2081/a, 2777/b, 2917/a, 3102/a, 3340/a, 3345/b, 3373/a, 4048/b, 4212/b, 4403/a, 4417/a, 4680/b
b.+ nlara 2186/b
b.+ nuñ 0587/b, 2151/a, 2215/a, 2544/a, 2917/b, 4405/b; (b. bigi) 2187/a; (b. gibi) 2375/a, 2510/b, 2511/a, 3277/a, 3893/b, 4577/b, 4612/a; (b. gibi degül) 4450/a
b.+ nuñla 0011/a, 0012/b, 1069/a, 3101/b
b.+ yıdı 0608/a, 0676/a, 2692/a
2. İşaret sıfatı.
b. 0016/a, 0020/a, 0023/b, 0030/a, 0042/a, 0070/b, 0073/a, 0076/b, 0085/a, 0086/a, 0088/a, 0100/a, 0118/a, 0123/b, 0124/a, 0124/b, 0125/b, 0138/b, 0143/a, 0147/a, 0153/a, 0153/b, 0154/a, 0155/a, 0158/a, 0158/b, 0159/b, 0178/a, 0178/b, 0185/a, 0185/b, 0187/a, 0212/a, 0242/b, 0271/b, 0290/a, 0293/a, 0317/b, 0332/b, 0334/a, 0346/a, 0356/b, 0367/a, 0369/a, 0434/b, 0439/a, 0443/a, 0444/a, 0451/b, 0488/b, 0489/a, 0491/a, 0501/a, 0507/a, 0513/a, 0528/a, 0529/a, 0529/b, 0534/b, 0535/a, 0535/b, 0545/a, 0548/b, 0549/a, 0551/a, 0551/b, 0561/a, 0562/a, 0563/b, 0570/b, 0581/b, 0583/a, 0587/a, 0621/a, 0637/b, 0648/b, 0659/b, 0660/a, 0660/b, 0670/b, 0681/a, 0683/a, 0686/a, 0687/a, 0690/a, 0700/a, 0726/a, 0736/b, 0739/a, 0739/b, 0753/b, 0754/a, 0777/a, 0779/a, 0784/a, 0791/b, 0815/a, 0824/a, 0857/a, 0857/b, 0859/a, 0860/a, 0860/b, 0870/b, 0875/a, 0878/b, 0882/a, 0890/a, 0896/a, 0904/a, 0910/a, 0911/a, 0914/a, 0928/a, 0929/a, 0947/a, 0953/a, 0955/a, 0958/a, 0992/a, 0999/b, 1002/a, 1003/b, 1006/a, 1023/b, 1029/a, 1031/a, 1031/b, 1039/a, 1045/a, 1052/a, 1063/a, 1064/a, 1065/a, 1068/a, 1069/b, 1070/a, 1073/a, 1075/a, 1076/a, 1077/b, 1082/a, 1082/b, 1093/a, 1094/b, 1095/a, 1097/a, 1104/a, 1129/a, 1132/a, 1133/a, 1136/a, 1139/b, 1140/b, 1142/a, 1142/b, 1149/b, 1151/b, 1152/a, 1154/b, 1158/b, 1160/a, 1162/b, 1163/a, 1163/b, 1165/a, 1165/b, 1166/b, 1171/b, 1173/b, 1176/a, 1179/a, 1180/a, 1183/a, 1184/b, 1190/b, 1204/a, 1215/b, 1216/b, 1226/a, 1227/b, 1229/a, 1244/b, 1254/b, 1256/b, 1258/a, 1259/b, 1260/a, 1262/a, 1264/b, 1271/b, 1278/a, 1278/b, 1284/b, 1291/b, 1292/a, 1293/a, 1301/a, 1302/b, 1303/a, 1303/b, 1304/a, 1314/a, 1317/a, 1331/a, 1344/a, 1372/b, 1373/a, 1376/a, 1393/b, 1395/a, 1414/a, 1414/b, 1421/a, 1422/a, 1428/b, 1444/a, 1490/a, 1496/b, 1503/a, 1520/a, 1520/b, 1524/b, 1543/b, 1571/a, 1601/a, 1610/a, 1619/b, 1621/a, 1625/b, 1629/a, 1630/b, 1631/a, 1634/b, 1637/a, 1643/b, 1688/a, 1704/b, 1711/b, 1713/a, 1718/a, 1723/a, 1724/a, 1739/b, 1748/a, 1750/a, 1757/a, 1758/a, 1759/a, 1779/a, 1780/a, 1783/a, 1783/b, 1784/a, 1806/a, 1824/a, 1825/b, 1826/b, 1832/a, 1833/b, 1841/a, 1846/a, 1848/b, 1849/a, 1849/b, 1854/a, 1869/b, 1874/b, 1878/b, 1885/a, 1889/a, 1894/b, 1905/a, 1909/a, 1918/b, 1922/b, 1931/a, 1954/a, 1967/b, 1969/a, 1970/a, 1971/a, 1971/b, 1980/a, 1981/a, 1983/b, 2014/a, 2020/b, 2032/a, 2037/a, 2038/a, 2039/b, 2085/b, 2088/b, 2091/b, 2122/a, 2130/b, 2136/b, 2178/a, 2179/a, 2197/b, 2206/a, 2209/a, 2209/b, 2219/a, 2219/b, 2224/b, 2229/a, 2230/a, 2248/a, 2267/a, 2297/b, 2298/a, 2300/b, 2309/b, 2312/a, 2319/b, 2320/a, 2328/a, 2354/b, 2358/a, 2360/b, 2365/a, 2367/b, 2388/b, 2392/a, 2394/a, 2398/b,

2399/a, 2408/a, 2420/a, 2422/a, 2422/b, 2424/a, 2427/a, 2439/a, 2440/a, 2442/b, 2446/b, 2486/b, 2496/a, 2496/b, 2497/a, 2521/a, 2522/a, 2528/a, 2531/a, 2532/a, 2542/a, 2557/a, 2564/b, 2582/a, 2590/a, 2591/a, 2594/b, 2599/a, 2606/b, 2612/a, 2616/a, 2623/a, 2635/a, 2642/b, 2647/a, 2660/b, 2680/b, 2683/a, 2711/a, 2724/a, 2752/a, 2758/a, 2768/a, 2771/a, 2771/b, 2774/a, 2782/b, 2796/a, 2796/b, 2799/a, 2801/b, 2802/b, 2811/a, 2813/a, 2818/b, 2825/a, 2830/b, 2843/a, 2852/a, 2863/a, 2881/b, 2885/a, 2886/a, 2901/a, 2908/b, 2916/a, 2919/a, 2923/b, 2943/a, 2943/b, 2952/a, 2984/b, 2986/a, 3014/b, 3052/a, 3053/b, 3081/a, 3081/b, 3082/b, 3086/a, 3086/b, 3090/a, 3095/a, 3096/a, 3101/a, 3103/a, 3108/a, 3111/b, 3129/a, 3131/a, 3152/b, 3155/b, 3163/b, 3170/b, 3171/a, 3171/b, 3175/a, 3179/b, 3180/a, 3180/b, 3185/b, 3186/a, 3187/a, 3198/b, 3201/b, 3223/a, 3223/b, 3226/a, 3229/b, 3231/a, 3240/a, 3240/b, 3242/a, 3245/b, 3246/b, 3249/a, 3256/b, 3257/a, 3260/a, 3261/a, 3261/b, 3262/b, 3264/a, 3269/a, 3272/a, 3275/a, 3314/b, 3322/a, 3323/b, 3336/a, 3342/b, 3344/b, 3347/b, 3349/b, 3351/b, 3355/a, 3366/a, 3367/b, 3369/a, 3397/b, 3398/b, 3406/b, 3407/a, 3410/b, 3421/a, 3421/b, 3429/a, 3429/b, 3434/b, 3435/a, 3438/a, 3446/a, 3458/a, 3465/b, 3474/a, 3525/a, 3549/a, 3587/b, 3618/a, 3623/b, 3628/a, 3633/a, 3633/b, 3634/b, 3639/a, 3639/b, 3663/b, 3673/b, 3676/a, 3679/a, 3683/b, 3687/a, 3692/b, 3693/a, 3693/b, 3694/a, 3720/b, 3724/a, 3741/a, 3746/b, 3787/a, 3796/a, 3814/a, 3824/a, 3833/b, 3834/a, 3836/a, 3845/a, 3857/a, 3861/a, 3868/a, 3892/a, 3906/b, 3924/a, 3925/b, 3927/a, 3931/a, 3937/a, 3938/a, 3944/a, 3948/a, 3970/a, 3972/a, 3982/a, 3985/a, 4002/b, 4007/b, 4009/a, 4010/a, 4011/b, 4013/a, 4030/a, 4031/b, 4035/b, 4038/b, 4058/a, 4060/a, 4060/b, 4063/a, 4064/b, 4076/b, 4086/b, 4088/b, 4099/a, 4102/b, 4109/a, 4121/b, 4126/a, 4127/b, 4129/a, 4131/a, 4135/b, 4140/b, 4144/b, 4148/a, 4154/a, 4158/b, 4163/a, 4167/a, 4167/b, 4168/a, 4176/a, 4186/a, 4200/a, 4212/a, 4223/a, 4226/a, 4228/b, 4234/b, 4271/b, 4275/b, 4297/a, 4304/a, 4309/b, 4312/a, 4333/b, 4336/b, 4337/b, 4359/a, 4370/b, 4374/a, 4377/b, 4383/a, 4384/b, 4386/b, 4400/b, 4402/b, 4409/b, 4414/a, 4418/b, 4423/b, 4428/b, 4434/a, 4456/a, 4457/a, 4457/b, 4488/a, 4488/b, 4496/a, 4497/a, 4500/b, 4514/a, 4518/b, 4533/b, 4538/a, 4561/a, 4573/b, 4574/a, 4574/b, 4575/a, 4577/a, 4579/b, 4582/a, 4584/a, 4592/a, 4601/a, 4608/a, 4611/a, 4617/a, 4657/b, 4664/a, 4670/b, 4673/a, 4673/b, 4675/a, 4677/a, 4677/b, 4680/a

bu ara: -6- [T.] Bura.
b. +da 0043/a,1230/b, 1337/b, 4258/b, 4261/b
b. +dan 2571/a

bu: -3- [Far.] 1. Koku.
b. 0406/b
2. Bir şeyin varlığını belli eden iz.
b. (reng ü b. “düzen, hile, iz”) 0147/b, 4377/b

bucaḳ: -5- [T.] Kenar,köşe.
b.+ a 3323/b
b.+ da 2715/a
b.+ ın 1034/a
b.+ ından 0344/a
b.+ uña 3638/a

budaḳ: -16- [T.] Dal, ince dal, filiz.
b. 3443/a, 3909/b; (b. budaḳ) 0030/a
b.+ a 2820/b, 4392/a

b.+ da 1442/a, 1576/b
b.+ ı gibi 2280/b, 3029/a
b.+ ı 0576/b, 2725/a, 3450/b
b.+ ına 3427/a, 4258/a
b.+ ından 0286/a

buġday: -1- [T.] Buğday.
b.+ ı 2374/a

bugün: -28- [T.] Bugün.
b. 0175/a, 0229/b, 0564/a, 0836/a, 1046/b, 1162/b, 1318/b, 1419/a, 1585/b, 1588/b, 1781/a, 1870/a, 1948/a, 2013/b, 2328/a, 2335/a, 2684/a, 2684/b, 2693/b, 2710/b, 2874/a, 2915/b, 2923/a, 3320/a, 3722/a, 3838/a, 4123/b
b.+ dür 0781/a

buḫār: -1- [Ar.] Buhar.
b.+ ından 0764/b

buḫūr: -2- [Far.] Tütsü.
b. 3767/b
b.+ dan 3754/a

bul-: -131- [T.] 1. Bulmak.
b. 2637/b
b.- a 1131/a, 1271/b, 1812/a, 4353/b; (b. mı) 1860/b
b.- alar 2546/b, 4343/b
b.- alum 0529/b
b.- am 0464/b, 2955/b, 3456/b
b.- aruñ 1899/a
b.- asın 0155/b, 1625/b, 2157/b, 2199/a, 2498/b, 4087/b
b.- asız 3117/b
b.- avuz 0031/b
b.- aydı 1415/a, 1479/a, 3440/b
b.- dı 0558/a, 0650/a, 0683/b, 0718/a, 0803/b, 0830/b, 0849/a, 1472/b, 1555/a, 1859/a, 2476/a, 2483/b, 2581/a, 2826/b, 3620/a, 3689/a, 4118/a, 4153/b, 4464/b, 4620/a
b.- dılar 1456/a, 2609/a, 3401/a, 4598/a
b.- dum 3320/b
b.- duñ 1595/a, 2756/a
b.- ımaz 2568/b, 3717/b, 4140/b; (derdine dermān b.) 2377/b;
b.- ına 2354/a
b.- madı 0849/b, 1190/b, 2223/a, 2223/b, 2928/b; (derdin dermānını b.) 3556/b
b.- madılar 4594/b
b.- maduḳ 2547/b
b.- maġa 1651/a
b.- maġıçundur 0041/a
b.- mamışdı (uyḳu gözine yol b.) 0386/b
b.- masun 0456/b, 2042/b
b.- maya 2181/b, 3430/b
b.- mayasın 3534/b
b.- maz 0616/b, 1640/b, 2005/a
b.- mazsın 1637/a
b.- sa 3059/b
b.- sam 1657/a
b.- ucaḳ 2329/b
b.- umaz 2111/a
b.- uñ 3115/b
b.- unan 3052/a
b.- up 3138/b, 3687/b
b.- updur 2837/b
b.- ur 0094/b, 0105/b, 0217/a, 0222/a, 1273/b, 3997/a;
b.- urdı 2935/a, 3033/b, 3045/b, 3301/b
b.- urlardı 1478/a
b.- urmış 4098/b
b.- urmışsaydı 4455/a
b.- ursa 1813/b, 4043/a, 4352/a
b.- uruz 0030/a
b.- urvan 2948/a
2. Elde etmek, kazanmak.
b.- a 1823/a, 2154/a; (şafā b.) 0189/a
b.- asın (nām b.) 3661/b
b.- dı (yiglik b.) 0102/a; (ārām b.) 2858/b; (revnāḳ b.) 1450/a
b.- duñ 1140/a; (ʿizzet b.) 2404/b
b.- madı (amān b.) 0247/a
b.- maya (behr b.) 3428/a; (çāre b.) 1363/a
b.- mayam mı (saʿādet b.) 1656/b
b.- mazıdı (çāre b.) 3653/a
b.- mış (ḫayr b.) 3274/b; (iʿzāz b.) 4284/b
b.- mışdı (şedef b.) 1450/b

b.- sun (şāḏ b.)3371/b
b.- ur idüñ 1149/a
b.- urdum 3335/a
3. Erişmek, ulaşmak, varmak.
b. 4385/a
b.- a 3070/b,
b.-asın1943/b, 2209/a,
b.- dı 2268/a
b.- ur 4357/a
4. İlgi ve yakınlık görmek.
b.- uban (yüz b.) 1200/b
b.- urdı (yüz b.) 2458/b

bulanuḳ: -1- [T.] Bulanık, berrak olmayan.
b.+ dur 1847/b

bular: -6- [T.] Bunlar.
b. 0776/b, 0869/b
b.+ da 1492/a
b.+ dan 0733/a, 0869/a, 0901/a

bulaş-: -2- [T.] Bulaşmak, sürülmek.
b.- dı 0832/a
b.- mışıdı 1265/b

Bulġar: -1- Bulgar.
B.+ a 0771/a

bulut/ bulıt: -11- [T.] Bulut.
b. 1628/a, 2875/b, 3978/b, 4248/a; (b. gibi) 3420/b, 3680/a, 3739/b
b.+ a 4236/b
b.+ dan 2098/a, 4156/b, 4237/b

bulın-/ bulun-: -20- [T.] Bulunmak.
b. 0562/a
b.- a 3530/b, 3571/b
b.- am 0562/b, 3423/b
b.- dı 0589/b, 3137/b
b.- ınca 1227/b
b.- madı 0527/b, 0544/b, 3291/a, 4394/b
b.- maya 1035/b
b.- maya 2432/b
b.- maz 1150/b
b.- mazdı 2323/b
b.- mazıdı (derdine dermān b.) 3042/a
b.- ur 0175/b, 3845/a, 4301/a

bulış-: -1- [T.] Buluşmak.
b.- sa 4249/b

būm: -1- [Far.] Baykuş.
b.+ ı 2064/b

buñal-: -5- [T.] Bunalmak, sıkılmak.
b.- dı 0544/a
b.- duġını 3665/b
b.- maḳdan 2990/b
b.- mış 3030/a, 3468/b

bunca: -4- [T.] Bu kadar, çok.
b. 1497/a, 1888/a, 3433/a, 3780/b

buncılayın: -4- [T.] Bunun gibi, böyle.
b. 0448/a, 1223/a, 1357/b, 2146/b

bunda: -1- [T.] Burada.
b. 0949/a

bur-: -8- [T.] Burmak, bükmek.
b.- a 0685/b, 4602/a
b.- dı (başın b.) 1607/a
b.- maḳdan 4074/b
b.- mış (boynını b.) 0416/b
b.- ur 2035/b, 3522/b
b.- urdı 4074/a

burc: -10- [Ar.] Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi.
b. 3203/b
b.+ a 2779/a, 3121/b
b.+ ına 2357/b, 3806/a, 4178/b, 4209/b
b.+ ında 1544/b, 2357/a, 4679/b

burıl-/ burul-: -2- [T.] Burulmak, bükülmek.
b.- mış 1113/a
b.- up 2942/b

burḳaʿ: -7- [Ar.] Kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları örtü, peçe, nikap.
b. 1385/a, 1436/a, 2880/b, 3940/a, 3940/b, 4558/b
b.+ ı 0431/a

buru: -1- [T.] Bağırsaklarda duyulan şiddetli ağrı, buruntu.

b. 0612/b

burun: -3- [T.] Burun.
b.+ ı 0412/a, 1019/a
b.+ ına 3388/a

būş: -1- [Far.] Öpme, öpüş.
b. 4249/b

būsitān/ būstān: -5- [Far.] Çiçek bahçesi, güzel kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan.
b. 0010/b, 1082/a
b.+ a 1439/a, 2800/b
b.+ ı 0158/b

busu: -4- [T.] Pusu.
b. 2249/b
b.+ dan 1524/a, 2233/a, 2242/b

buş-: -2- [T.] Öfkelenmek, kızmak.
b.- mış 3975/b
b.- uban 2381/b

būy: -2- [Far.] Koku.
b.+ ı 0363/b, 1519/b

buyruḳ: -17- [T.] Buyruk, emir.
b. (b. ol-) 1901/a, 2564/a
b.+ ı 2993/a
b.+ ıla 0194/a, 1770/a, 1965/a
b.+ ına 0199/a, 2568/b, 2995/b, 3555/b
b.+ ından 0376/b, 1168/a
b.+ ını 4319/b
b.+ ıyla 0479/a, 0658/a
b.+ um 1046/b
b.+ uñda 0035/b

buyur-: -82- [T.] 1. Buyurmak, emretmek.
b. 2507/a
b.- am 2818/a
b.- dı 0144/a, 0331/a, 0348/a, 0350/b, 0640/b, 0830/a, 0846/a, 0920/a, 1169/b, 1326/a, 1457/b, 1469/a, 1512/a, 1765/a, 1816/a, 1955/b, 1956/a, 2305/a, 2342/a, 2553/a, 2562/b, 2577/a, 2578/a, 2609/a, 2620/b, 2698/a, 2740/a, 3115/b, 3143/a, 3289/a, 3337/a, 3742/a, 3753/a, 3764/a, 3789/a, 4067/a, 4086/a, 4150/a, 4178/a, 4181/a, 4266/b, 4271/a, 4308/a, 4319/a, 4369/a, 4426/b, 4545/a, 4620/b; (ḫilʿat b.) 0107/a
b.- duġum (b. degül) 3183/b
b.- duġuñ 0866/a
b.- duḳ 0349/a
b.- duñ 0026/b
b.- ma 4626/a
b.- mayam 1961/b
b.- sun 2613/a
b.- ur 4320/a
b.- ursa 0408/a
b.- ursañ 2155/b, 4496/a
2. Söylemek.
b.- dı 0232/a, 0235/a, 0710/a, 1387/b, 1944/b, 1988/a, 2268/b, 2271/b, 2487/a; (āferīn b.) 0135/a
3. Gelmek.
b.- dı 0789/a, 1978/a, 2161/a, 2170/b, 2200/a, 2279/a, 2345/a, 3749/b
b.- duġı 3797/b
4. Göndermek.
b.- ġıl 0673/b

buz: -1- [T.] Buz.
b.+ lar 3751/b

buzaġu: -2- [T.] İnek ve benzeri hayvanların yavrusu.
b.+ sı 1443/a
b.+ sı gibi 3974/a

Bū-Bekr: -1- Ebu Bekir.
B.+ e 0110/b

Bū-Behl: -1- Ebu Cehl.
B.+ e 0110/b

bük-: -2- [T.] Bükmek.
b.- e (boyın b.-) 0675/b
b.- mek 4110/b

bükil-/ bükül-: -3- [T.] Bükülmek.
b.- düm 2833/b
b.- miş (bil b.) 4233/a
b.- üp 2385/b

bülbül: -5- [Far.] Bülbül.
b. 1441/a, 2920/b, 3091/b
b.+ ce 2741/a
b.+ e 0513/b

bülbül-āsā: -1- [Far.] Bülbül gibi.
b. 4121/b

büngāh: -2- [Far.] Kese,çadır.
b. 0921/a, 0973/b

bünü-: -1- [T.] Yerinden oynamak.
b.- di 1673/a

bünyāḏ: -12- [Far.] Asıl, esas ,temel.
b. 0572/b, 0681/a, 0778/b, 2424/a, 2848/a, 3483/a; (b. ḳo-) 3449/a; (b. ur-) 0693/b, 0448/a
b.+ ı 0779/a
b.+ ın 0482/b
b.+ umı 2869/a

bürincük: -1- [T] Baş örtüsü.
b. 3469/a

bürün-: -1- [T.] Bürünmek.
b.- miş 4558/b

büt: -18- [Far.] 1. Put, heykel.
b. 2408/b, 2792/a, 3304/b, 3547/a; (b.- i teng) 4119/a
b.+ dür 3311/a
b.+ ler 1388/a, 1555/a
b.+ lerinüñ 0541/a
2. Güzel.
b. 0534/a, 3304/a, 3599/b; (b.- i şīrīn) 3316/b; (b.- i şīrīne) 0567/a, 4202/a; (b.- i Şīrīn'içün) 3278/b
b.+ e 3305/a
b.+ i 0812/b

bütün: -1- [T.] Bütün.
b. (b. ol-) 0014/a

büt-ḫāne: -2- [Far.] Bütlerin konulduğu yer.
b. (b.- i çīn degül) 2821/a
b.+ den 3617/a

büyi-/ büyü-: -2- [T.] Büyümek.
b.- mege 1592/b
b.- miş 3362/a

büyük: -3- [T.] Büyük.
b. 0080/a, 3370/b, 4193/b

büyüt-: -1- [T.] Büyütmek.
b.- di 0999/b

Büzürg Ümīḏ: -6- Hüsrev-i Perviz'in muallimidir.
B. 0308/a, 0683/a, 4302/a
B.+ e 4296/a
B. + üñ 4554/a

C

cāḏū: -4- [Far.] Cadı,büyücü.
c. 0707/a
c.+ lara 1993/a
c.+ ya 0713/a
c.+ yı 2759/a

cāḏūlıḳ: -1- [Far.+T.] Cadılık.
c. (c. ḳıl-) 0712/b

cāh: -1- [Ar.] İtibar, makam.
c. 4614/b

cālī: -1- [Far.] Açık, anlaşılır.
c. (tedbīr-i c. ḳıl-) 3397/b

cām: -18- [Far.] Kadeh.
c. 0460/b, 0584/a, 1536/a, 1690/b, 2363/b, 4223/b, 4257/a
c.+ a 1369/a, 4167/a
c.+ ı 1664/a, 3540/a; (c. billur) 0785/a; (c. cüllāb) 3598/a; (c. niʿmet) 3599/a
c.+ ın 1663/a
c.+ ına 2685/b
c.+ ından 2707/b
c.+ ınuñ 2427/a

cāmiʿ: -1- [Ar.] Toplayan, toplayıcı, bir araya getiren, cemeden.
c.+ durur 0271/b

cān: -209- [Far.] 1. Hayat,can.
c. 0494/b, 0682/b, 0954/b, 1151/a, 1154/b, 1202/b, 1205/a, 1205/b, 1280/a, 1311/b, 1612/a, 1612/b, 1631/b, 1658/a, 1678/a, 1984/b, 2061/b, 2409/b, 2414/b, 2424/a, 2489/a, 2505/b, 2779/b, 2801/a, 2825/b, 2901/b, 2976/b, 3152/b, 3259/b, 3269/a, 3271/b, 3296/a, 3306/a, 3316/a, 3319/a, 3324/a, 3326/a, 3420/a, 3487/b, 3718/b, 3816/a, 3936/a, 4080/a, 4091/b, 4115/a, 4572/a, 4572/b, 4626/b; (c.- ı şīrīn) 3221/b; (c. al-) 3719/a; (c. bağışla-) 0254/b, 2650/b; (c. ḳıl-) 0529/a, 3042/b; (c. ol-) 0145/a, 1959/b, 2037/a; (c. ṣat-) 3149/b, 3150/a; (c. vir-) 0750/a, 1154/a, 2702/b, 2772/b, 3424/b, 4211/b, 4515/a; (cān mı c.) 3152/a, 3152/b
c.+ a 0289/b, 0572/b, 0717/b, 1628/b, 2689/b, 2883/b, 3164/b, 3364/a,
c.+ da 2840/b
c.+ dan 1631/a, 1701/b, 2703/b, 2797/b, 3151/b, 3756/b, 4562/b, 4580/a; (dil ü c.) 0199/b
c.+ dur 0428/a, 2801/b
c.+ ı 0571/b, 0638/b, 0678/a, 0790/a, 0812/b, 1432/a, 1645/b, 2038/a, 2415/b, 2520/b, 2751/b, 3005/b, 3152/a, 3241/a, 3265/a, 3462/a, 3508/b, 3527/b, 3930/b, 4239/b; (c. al-) 2743/b; (c. çıḳ-) 3119/b, 3693/b; (yolına c. ḳo-) 0657/b; (c. ol-) 1455/a; (c. vir-) 3462/b, 3672/a, 4516/a
c.+ ıdı 3306/a
c.+ ıdur 0425/b
c.+ ıla 1923/b, 2156/b, 3772/b
c.+ ın 0433/a 0193/b, 3049/b; (c. al-) 1620/b; (c. saç-) 4079/a
c.+ ına 0093/b, 0120/b, 0903/b, 1309/b
c.+ ından 2415/a
c.+ ını 0368/b, 1102/b, 2413/b, 3367/a
c.+ ıdı 1336/b
c.+ ıyçun 3221/b, 4543/a
c.+ lara 1171/b
c.+ larda 3889/b
c.+ sın 3866/a
c.+ um 0381/a, 0388/a, 0398/a, 0465/b, 0704/a, 0893/b, 2645/b, 2646/a, 2683/b, 2697/b, 3152/b, 3327/a, 3329/b, 3896/b, 3903/a, 3903/b, 3929/a
c.+ uma 1279/b, 1283/a, 1725/b, 1791/b, 2825/a, 3257/b
c.+ umdan 2873/a
c.+ umı 2259/b, 3369/b
c.+ umsın 1628/b
c.+ umuñ 3930/b
c.+ uñ 0745/b, 1043/b, 1083/b, 1136/b
c.+ uñçun 0559/b
2. Ruh.

c. 0025/b, 2203/b,
c.+ a 1328/b, 2344/b; 3425/b, (c. cān) 4572/a
c.+ da 2409/b
c.+ dan 1285/b, 2284/b, 2414/b
c.+ ı 0451/b, 0838/b, 3699/b
c.+ um 0238/a, 3875/b,
3. Gönül.
c. 0009/a,
c.+ a 3933/a,
c.+ da 1638/b, 3542/b, 4561/b
c.+ dan 0141/b, 0180/b, 0319/b, 1448/b, 1668/a, 1791/a, 2676/b, 3128/b, 3163/a, 3408/b, 3504/b
c.+ ı (c. yan-) 2978/b
4. Çok içten, samimi.
c. (c. u gönülden) 3911/b
c.+ dan 4567/b
c.+ la 3300/b

cānān: -2- [Far.] Gönülden sevilen, gönül verilmiş olan kadın, sevgili.
c. 1392/a, 1612/a

cānavar: -2- [Far.] Vahşi, yırtıcı.
c. 3053/b
c.+ dan 3052/a

cāndār: -1- [Far.] Silahlı kimse, muhafız.
c. (ḥācib-i c. "kapı muhafızı") 2720/a

cānlu: -1- [Far.+T.] Canlı.
c. (c. ol-) 3272/a

cānsuz: -2- [Far.+T.] Cansız.
c. 3155/a
c.+ dı 2008/b

cārū: -1- [Far.] Süpürge.
c. 2368/b

Cāṣelīḳ: -1- İslamiyetten önce Bağdat'ta bulunan Hristiyan rahiplerine denir.
C. 2298/b

cāsūs: -1- [Ar.] Bir kimsenin sırlarını başkasının hesabına öğrenen kişi.
c.+ ı 3387/a

cāy: -1- [Far.] Yer.
c. (c.- i cehennem "cehennem yeri") 0869/b

cebbār: -1- [Ar.] Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba.
c. 0195/a

cedd: -1- [Ar.] Dede, ata.
c.+ in 0387/a

cefā: -8- [Ar.] Eziyet, zulüm.
c. 2869/a, 2888/b, 3905/a; (c. ḳıl-) 0626/a, 0626/b; (c. ḳıl- degül) 3906/a
c.+ ların 4000/b
c.+ ya (c. uğra-) 2768/b

cefālu: -1- [Ar.+T.] Cefalı.
c. 1194/a

cehd: -7- [Ar.] Çalışma, gayret.
c. (c. eyle-) 3186/b; (c. it-) 0178/a, 0197/a,1708/b, 3299/a, 3774/b
c.+ ile 4239/a

cehennem: -5- [Ar.] Cehennem.
C. 0714/a, 2880/a, 3431/a; (cāy-i C. "Cehennem yeri") 0869/b
c.+ de 0855/b

Cehrūm: -1- İran'da bir yer ismidir.
C.+ dan 4461/a

cemʿ: -3- [Ar.] Toplama, bir araya gelme.
c. 1209/a; (c. it-) 4166/a
c.+ ile 2631/a

Cem: -5- İran hükümdarlarından biridir, Cemşid.
C. 1247/b, 3540/a, 3600/a, 3652/b, 4209/a

cemāʿat: -1- [Ar.] Topluluk.
c.+ dan 4150/b

cemāl: -7- [Ar.] Yüz güzelliği, güzellik.
c. (c.- i ḥūriçün) 3968/a
c.+ i 0421/b, 0582/a
c.+ in 0018/a, 4042/a

c.+ ini 1506/b
c.+ üñ 3626/b

Cemşīd: -2- İran hükümdarı, Cemşid.
C. 1493/b, 578/a

cenāze: -1- [Ar.] Cenaze.
c.+ ñ 1065/b

ceng: -27- [Far.] Savaş, vuruşma, ceng.
c. 0553/b, 0785/b, 1120/a, 1145/b, 1233/b, 1900/a, 1913/b, 2243/a, 2262, 4432/a; (c. it-) 1515/b; (c. ol-) 4425/b; (c.- i dīnī) 2317/b
c.+ e 0553/b, 0908/b
c.+ i 0303/b, 2253/b; (c. ḳıl-) 2832/a
c.+ için 4354/b
c.+ ile 1261/b, 1951/b, 1962/b
c.+ in 0231/b, 0256/b, 2319/b
c.+ inde 0218/a
c.+ üme 1009/b
c.+ üñ 4255/b

cengī: -1- [Far.] Savaş eden, savaş hâlinde bulunan.
c.+ ler 1229/a

cerāḥat: -2- [Ar.] Yaralama, yara.
c. 2878/b, 2927/b

cerāḥatlü: -1- [Ar.+T.] Yaralı.
c. 0012/a

cev: -2- [Far.] Arpa.
c. 2806/b, 2807/b

cevāb: -48- [Ar.] Bir soruya karşı söylenen söz, cevap.
c. 0863/b, 1952/a, 2021/b, 2505/a, 2520/a, 2541/a, 3147/b, 3549/a, 3128/a, 3178/a; (c. eyit-) 2990/a; (c. vir-) 0670/a, 1726/b, 3341/b
c.+ ı 2501/b, 3170/b; (c. vir-) 1596/a, 2016/a
c.+ ıla 3908/a
c.+ ın 1724/a, 1795/a, 1832/a, 1930/a, 1932/a, 2200/b, 2280/a, 2504/a, 2777/a, 3632/a, 3794/b, 4360/b, 4590/a; (c. di-) 2754/a; (c. vir-) 0457/b, 1087/a, 1122/a, 2904/a, 3512/b, 3614/a, 3820/a
c.+ ından 1596/b, 3169/a
c.+ ını 0552/b, 1853/b (c. vir-) 3624/a
c.+ içun 1982/b
c.+ uñ 2019/a

cevāhir: -5- [Ar.] Cevherler, kıymetli taşlar, elmaslar.
c. 0312/a, 0312/b, 4193/b; (c.- i muraṣṣaʿ) 2290/a
c.+ den 2326/b

cevālet: -1- [Ar.] Bir nesnenin seçilmiş güzidesi.
c. (c. ol-) 0023/a

cevher: -9- [Ar.] Değerli taş, elmas.
c. 0721/a, 1479/a, 2065/a, 4406/a
c.+ e 1528/b
c.+ i 2965/b, 4407/a
c.+ ile 4196/a
c.+ le 4050/a

cevlān: -3- [Far.] Dolaşma, gezme.
c. (c. it-) 1398/b; (c. ḳıl-) 2679/a
c.+ larından 1403/b

cevr: -8- [Ar.] Cefa, zulüm, eziyet.
c. 2888/b; (c. ḳıl-) 4419/b
c.+ i 0582/b, 2453/a, 2453/b
c.+ in 0700/b
c.+ ise 3938/b
c.+ üñden 2772/b

cevrlü: -1- [Ar.+T.] Eziyetli.
c. 3059/a

cevşen: -5- [Far.] Örme zırh, savaş elbisesi.
c. 1059/b, 1322/a, 1747/b, 2815/b
c.+ in 2706/b

Ceyḥūn: -1- Ceyhun Nehri.
C. 1165/b

ciger: -5- [Far.] İç, kalp, yürek.
c. 3215/a, 4090/a
c.+ den 2979/a, 3415/a
c.+ ler 2894/a

ciger-sūz: -1- [Far.] İç yakan, yürek yakan.
c. (ferhāḏ-ı c.) 3130/a

cigergāh: -1- [Far.] Göğüs, sine.
c.+ ını 4568/a

cihān: -279- [Far.] Dünya, âlem, kâinat.
c. 0010/b, 0056/b, 0092/a, 0161/a, 0208/b, 0277/a, 0280/a, 0318/a, 0319/a, 0319/b, 0495/b, 0538/b, 0574/a, 0603/b, 0678/b, 0720/a, 0826/a, 0886/a, 0887/a, 0926/b, 0932/b, 0975/a, 1067/b, 1191/b, 1297/b, 1365/b, 1408/a, 1432/b, 1556/a, 1557/b, 1571/a, 1683/a, 1684/b, 1744/a, 1922/b, 2055/b, 2063/a, 2162/b, 2174/a, 2425/a, 2425/b, 2428/a, 2433/a, 2442/a, 2442/b, 2681/b, 2727/a, 2730/a, 2925/a, 2927/a, 2930/b, 2932/b, 2969/a, 3107/a, 3233/a, 3278/a, 3386/a, 3421/a, 3480/a, 3541/a, 3541/b, 3552/b, 3565/a, 3718/b, 3733/b, 3741/b, 3742/a, 3851/a, 3872/a, 3878/a, 3887/a, 3903/a, 4304/b, 4431/b, 4467/a, 4551/a, 4655/a, 4670/b; (c. dut-)0383/b, 3872/b; (c. gibi) 2864/b, 3629/b; (c. görici) 2753/b; (c. görmiş) 0404/b, 0642/b, 0983/a, 1226/a, 1794/a, 2583/a; (resm-i c.- ı pür-cefā) 4444/a; (cihān-gīr-i c. ḳıl-) 0930/b; (ḫuḏāvend-i c.) 0143/b, 0240/a, 0265/a, 2913/b, 4668/a; (rezzāḳ-ı c.) 2443/b; (şāh-ı c.) 0969/b, 1039/a, 2530/a, 4435/a
c.+ a 0382/b, 0826/b, 1408/b, 1539/a, 1773/a, 1773/b, 1852/b, 2111/b, 2158/b, 2221/b, 2482/b, 2729/a, 2914/b, 3083/b, 3230/a, 3433/b, 3473/b, 3517/a, 3691/b, 3750/a, 3853/b, 4039/b, 4470/b, 4582/a; (faḫr-ı c.) 0119/a, 0197/b; (şāh-ı c.) 1464/b, 4404/b
c.+ da 0057/a, 0275/b, 0510/b, 0614/b, 0716/b, 0744/a, 0745/a, 0926/a, 0927/a, 0955/b, 0970/b, 1035/a, 1036/b, 1088/b, 1092/a, 1135/b, 1149/a, 1157/b, 1187/a, 1187/b, 1240/a, 1246/a, 1258/b, 1289/b, 1419/b, 1539/b, 1571/a, 1740/b, 1839/b, 1896/a, 1998/b, 2042/a, 2177/a, 2177/b, 2285/a, 2493/a, 2585/a, 2585/b, 2727/a, 2932/a, 3080/a, 3081/a, 3200/b, 3241/b, 3325/a, 3423/a, 3530/b, 3542/a, 3614/b, 3744/b, 3855/a, 3872/a, 4277/b, 4648/b, 4669/a; (īrān-zemīne c.) 1775/b; (şāh-ı c.) 1343/b
c.+ dan 0319/a, 0320/a, 0327/a, 0358/a, 0752/b, 0854/b, 0887/a, 0906/b, 1134/a, 1134/b, 1296/b, 2391/a, 2414/b, 2453/b, 2692/a, 2692/b, 2726/b, 2926/b, 4512/b, 4562/b, 4580/b; (mülk-i c.) 2797/a; (ṣulṭān-ı c.) 2463/b; (şāh-ı c.) 2273/a
c.+ dur 2801/a; (şāh-ı c.) 0270/b
c.+ ı 0280/b, 0337/b, 0495/a, 0574/b, 0583/b, 0669/b, 0900/a, 1340/b, 1394/b, 1410/b, 1428/b, 1684/a, 1740/a, 1767/a, 1890/b, 2415/a, 2415/b, 2441/a, 2641/b, 2709/a, 2743/a, 2801/b, 3219/b, 3470/a, 3891/a, 4097/b, 4155/b, 4234/b, 4276/b, 4370/a, 4516/b; (şāh-ı c.) 3390/a, 4231/a, 4399/b
c.+ ıla 3670/b
c.+ sın (rezzāḳ-ı c.) 3715/b
c.+ um 3929/a
c.+ uñ 0106/b, 0307/b, 0310/b, 0326/b, 0568/b, 0582/a, 0679/a, 0776/a, 1034/a, 1257/b, 1641/a, 1691/b, 2359/b, 2444/b, 2460/a, 2518/b, 2680/a, 2727/b, 3266/a, 4507/b, 4547/b, 4621/b; (ḫuḏāvend-i c.) 0274/a; (şāh-ı c.) 2347/a, 4376/b, 4381/b

cihān-cūy: -1- [Far.] Dünyaya hâkim olmaya çalışan sultan, hükümdar.
c. 1337/a

cihān-dār: -60- [Far.] Cihanı elde tutan hükümdar, padişah.
c. 0583/a, 0733/b, 0930/b, 0990/a, 1049/b, 1137/a, 1279/a, 1297/a, 1331/b, 1634/a, 1739/a, 1790/a, 1816/a, 1821/b, 1971/b, 2025/a,

2121/a, 2121/b, 2153/a, 2155/a, 2208/a, 2258/b, 2263/b, 2301/b, 2302/b, 2307/a, 2337/a, 2341/b, 2476/b, 2516/a, 2544/b, 2556/a, 2657/a, 2667/a, 2754/a, 3339/a, 3346/a, 3632/a, 3650/a, 3771/a, 3820/b, 3923/a, 4057/a, 4316/a, 4326/b, 4402/a, 4418/b, 4448/a; (c.- ı cüvān-baḫt) 3736/a; (pervīz-i c.) 0897/a, 2476/a, 4277/a; (şāh-ı c.) 0933/a, 2250/b, 2322/a; (şeh-i c.) 1757/b; (şehinşāh-ı c.) 2930/a, 4320/a
c.+ a 3461/b
c.+ ı ol- 2727/b

cihān-gīr: -11- [Far.] Dünyayı zapt eden, padişah.
c. 1243/b, 2022/b, 2131/a, 4367/a, 4394/b.;(c.- i cihān ḳıl-) 0930/b; (sulṭān-ı c.) 2320/b; (şāh-ı c.) 0751/b; (şāh-ı c.) 3100/a, 3731/a, 4400/a

cihān-sūz: -1- [Far.] Dünyayı yakıp kavuran.
c. (Ferruḫzād-ı c.) 4279/a

cilve: -1- [Ar.] Hoşa gitmek,ilgi çekmek için takınılan çekici tavır.
c.+ den 1410/a

cin: -1- [Ar.] Cin.
c. 3132/b

cināyet: -1- [Ar.] Adam öldürme.
c. 0617/a

cinnī: -1- [Ar.] Kötü ruh, cin.
c.+ ler 3803/b

cins: -4- [Ar.] Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.
c. 3132/a, 3545/b
c.+ idi 1551/a
c.+ üm 3132/b

cism: -4- [Ar.] Madde.
c.+ e 2422/a
c.+ i 1988/b, 2038/a
c.+ in 1689/a

cömerd: -1- [Far.] Eli açık kerim, semih.
c.+ i 1338/b

cūd: -1- [Ar.] İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lütufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik.
c.+ ından 0219/b

cur'a: -3- [Ar.] Yudum, bir yudum.
c. 0828/a
c. 1369/b
c.+ sı 4171/b

cura: -1- [T.] Cılız, çelimsiz, ufak tefek, küçük, yavru (atmaca.)
c. 3960/b

cūş: -7- [Far.] Coşma, kaynama.
c. 1553/a, 4538/b; (pür-c.) 4609/a; (c. düş-) 2166/b, 2825/a; (c. eyle-) 3924/a; (c. it-) 0336/a

cūy: -1- [Far.] Akarsu, ırmak, çay, dere.
c. 1337/b

cülāb/ cüllāb: -4- [Far.] Gül suyu.
c. 1577/b; (cām-ı c.) 3598/a
c.+ ı 0509/b
c.+ ıla 1473/a

cümle: -91- [Ar.] Bütün, hepsi, hep, tümü.
c. 0020/a, 0057/b, 0114/b, 0134/b, 0186/b, 0244/a, 0264/a, 0264/b, 0289/b, 0350/b, 0484/a, 0680/a, 0691/b, 0759/b, 0796/b, 0896/b, 0939/a, 0983/a, 1055/a, 1055/b, 1092/b, 1135/a, 1234/b, 1253/a, 1386/b, 1392/a, 1429/a, 1464/b, 1555/b, 1688/a, 1809/b, 1868/b, 1924/a, 1949/b, 1954/b, 1982/a, 2008/a, 2073/a, 2081/b, 2183/b, 2205/b, 2217/a, 2230/b, 2245/b, 2253/b, 2274/a, 2327/b, 2457/a, 2676/b, 2703/b, 2903/b, 2919/b, 3117/a, 3187/a, 3295/a, 3567/a,

3910/b, 3935/b, 4046/a, 4193/b, 4197/b, 4320/b, 4333/b, 4351/a, 4358/a, 4372/a, 4386/b, 4394/a, 4537/b, 4541/a, 4541/b, 4552/a, 4565/a, 4571/b, 4575/b, 4579/a, 4580/a, 4621/a, 4623/a
c.+ müzde 0139/b
c.+ nüñ 4192/b
c.+ si 0117/b, 0423/b, 0905/b, 1174/a, 1491/b, 1901/a, 2786/b, 4485/a
c.+ sini 1708/a, 3513/b

cünbān: -1- [Far.] Sallanan, kımıldanan, hareket eden.
c. (c. ol-) 2037/b

cürm: -1- [Ar.] Suç, kabahat.
c. 0617/a

cüst: -18- [Far.] Arama, araştırma.
c. 0015/a, 0519/a, 1090/b, 1308/a, 1599/b, 1764/b, 2185/a, 2633/a, 2666/b, 3124/b, 3810/a, 4077/a, 4317/b; (c. u sağ it-) 0084/b; (c. ü āgāh ol-) 4066/b; (c. bil-) 1298/b; (c. dut-) 3563/a; (c. ol-) 2636/b

cüvān: -2- [Far.] Genç, delikanlı.
c.+ dı 0826/a
c.+ uñ 3625/a

cüvān-baḫt: -6- [Far.] Bahtı açık, talihli, şanslı.
c. 0251/a; (cihān-dār-ı c.) 3736/a; (ṣulṭān-ı c.) 2464/a, 2716/b; (şāh-ı c.) 2148/a, 3953/a

cüvān-merd: -4- [Far.] Cömert, eli açık.
c. 3196/a, 3679/a, 4582/b, 4610/a

Ç

çābük: -4- [Far.] Çabuk, seri.
ç. 1598/a, 2314/a, 2996/a, 3433/b

Çāc̈īyān: -1- Taşkent şehrinden olan kişiler, Şaşlılar.
Ç. 4473/b

Çāçī: -1- [Far.] Türkistan'ın Taşkent şehrinden olan, Şaşlı. (Çaçlı)
Ç. 1465/a

çādır: -8- [Far.] Çadır.
ç. 0973/b, 1240/a, 1335/b
ç.+ dı 4049/b
ç.+ ın 4373/a
ç.+ ıyıla 1248/a
ç.+ umuz 2150/a

çaġır-: -13- [T.] 1. Çağırmak.
ç.- dı 2617/a, 4080/a, 4239/a, 4360/a, 4518/b, 4575/b
ç.- dılar 1721/b
ç.- up 0963/a,
ç.- urdı 2370/a
2. Bağırmak, haykırmak.
ç.- dı 3410/a, 4571/a
ç.- uñ 4370/b
ç.- up 4464/a

çaġla-: -1- [T.] Köpürmek, çağıldamak (su).
ç.- maġından 4522/b

çāk: -2- [Far.] Yırtık, yarık.
c. (ç. ḳıl-) 0111/a; (ç. ol-) 1421/b

çaḳ-: -2- [T.] Çakmak.
ç. 2070/a
ç.- dı (çaḳmaḳı ç.-) 4482/a

çāker: -2- [Far.] Kul, köle, bende.
ç. (ç ol-) 0276/a
ç.+ ine 0144/a

çaḳmaḳ: -1- [T.] Çakmak.
ç.+ ı (ç. çaḳ-) 4482/a

çal-: -14- [T.] 1. Çalmak.
ç.- a 3055/a
ç.- dı 2472/a, 4144/a, 4634/a
2. Müzik aleti çalmak.
ç. 4120/a
ç.- ardı 4072/b
ç.- arıdı 4077/a
ç.- an 4472/a
ç.- dı (ırı ç.) 4086/b
ç.- dılar 0978/a, 2553/a
ç.- maḳda 4121/a
ç.- up (çeng ç.) 4119/b; (kūsı ç.) 2117/a

Çalab/ Çalap: -60- [T.] Tanrı, Allah.
Ç. 0065/b, 0099/b, 0101/b, 0105/a, 0191/a, 0194/b, 0215/a, 0268/a, 0400/b, 0479/b, 0633/a, 1085/b, 1107/b,1696/a, 1767/b, 1821/a, 2045/b, 2067/b, 2490/a, 2912/a, 2912/b, 3367/a, 3500/a, 3514/b, 3515/a, 4116/a, 4321/a, 4438/b, 4600/a, 4629/a, 4630/a, 4649/a, 4650/b
Ç.+ a 0197/a, 0385/b, 2110/a, 2278/a, 3690/b, 4683/a
Ç.+ dan 0025/a, 0120/a, 0250/a, 0264/a, 0380/b, 0873/b, 1043/a, 1752/a, 1838/b, 1919/b, 2514/b, 2574/a, 3136/a
Ç.+ dandur 0910/b
Ç.+ dur 0532/b
Ç.+ ı 2281/a
Ç.+ uñ 0479/a, 0485/a, 2911/a, 3446/b, 4615/a

çaldır-/ çaldur-: -2- [T.] Bir musiki eserini bir çalgı aletiyle icra ettirmek, çaldırmak.
ç. (kūs ç.- up) 2336/b
ç.- ısardur (def ü nāy ç.) 0499/b

çalıcı: -4- [T.] Çalıcı, şarkı çalan.
ç. 0396/a, 4149/b
ç.+ laruñ 1580/b
ç.+ suz 1561/b

çalın-: -1- [T.] Çalınmak.
ç.- dı 3734/a

çalu: -1- [T.] Çalı.

ç.+ ya 0349/b

çamur: -2- [T.] Çamur.
ç.+ dan 3004/b
ç.+ ı 1007/b

çañ: -1- [T.] Çan.
ç.+ la (zeng ü ç.) 2721/b

çanaḳ: -1- [T.] Çanak.
ç. (ç bigi) 0880/a

çap-: -2- [T.] Koşmak, süratle hareket etmek.
ç.- dı 1520/a
ç.- alum (atlar ç.) 1393/a

çapın-: -1- [T.] Hızlı hareket etmek, atılmak, saldırmak.
ç.- ur 1006/b

çār: -5- [Far.] Çare.
ç. 2020/b, 2841/b, 3610/a, 3650/b, 4438/a

çāre: -32- [Far.] Kurtulma yolu, çare, tedbir.
ç. 0034/b, 0122/b, 0563/b, 0756/a, 1849/b, 2608/a, 3005/a, 3479/b, 3840/b; (ç. bul-) 1363/a, 3653/a, 4385/a; (ç.- yi Şeb-dīz ḳıl-) 0813/b; (ç. eyle-) 2939/b; (ç. iste-) 1271/a; (ç. it-) 0803/b, 1294/b, 3730/b, 3097/a, 4349/b; (ç. ḳıl-) 1328/b, 1613/b, 2762/b, 3024/b, 3197/b, 3586/a; (ç. ol-) 0953/a, 3398/b
ç.+ sin 1542/a
ç.+ yi 2766/a; (ç. it-) 2143/a
ç.+ yiçün 0530/b

çarḫ: -17- [Far.] Felek, dünya, talih.
ç. 0955/a, 2420/a; (ç.- ı ġaddār "gaddar felek") 2841/a; (ç.- ı gerdān "dönen felek") 2175/b, 3234/a, 3434/b, 4434/a; (ç.- ı gerdān eyle-) 2568/a; (ç.- ı gerdūn "dönen felek") 0070/b, 3231/a; (ç.- ı kiyānı) 0882/a
ç.+ ı 1259/b, 3683/a
ç.+ ından 0314/a
ç.+ uñ 0020/a, 0595/b, 1750/a

çarḫ: -1- [Far.] Keman yayı.
ç. (ç.- ı erġanūn-sāz) 4076/b

çār-per: -1- [Far.] Dört kanatlı.
ç. (ʿuḳāb-ı ç. "dört kanatlı kartal (sancak)") 1719/a

çār-yār: -1- [Far.] Hz. Muhammed'den sonra halife olan Hz. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife.
ç.+ a 0198/b

çat-: -1- [T.] Çatık hâle getirmek.
ç.- maġıl (ḳaş ç.) 3985/b

çav: -7- [T.] Şöhret, nam.
ç. 1303/b (ç. düş-) 0329/b
ç.+ ı 0104/a, 1408/b
ç.+ ın 0444/b, 1516/a
ç.+ umı 3355/b

çavuş: -1- [T.] Çavuş.
ç.+ larıdı 0109/b

çayır: -2- [T.] Çayır.
ç.+ da 1546/b
ç.+ dan 3420/a

çegzin-: -2- [Ar.] Dönmek, dolaşmak.
ç.- en 0317/b, 1806/b

çek-: -40- [T.] 1. Bir şeyi bir tarafa doğru çekmek.
ç. (ḳalem ç.) 0039/b
ç.- di 0481/b, 1530/b, 4015/a; (kılıç ç.) 1229/b, 1233/a, 2236/b
ç.- diler 2253/a
ç.- düñ 3916/b
ç.- emez 3752/b
ç.- en 3276/b
ç.- erdi 0301/a, 0301/b
ç.- mek (boyun ç.) 4004/a
ç.- miş 0763/a, 0835/a, 1351/a
ç.- se (gözine mīl ç.) 1480/a
ç.- üben 2715/b
ç.- üp 0873/a, 2890/b
ç. (elüñ ç.) 4000/b

ç.- di (el ç.) 3510/b, 3972/b
ç.- diler (yüz ç.) 1411/a
ç.- diydi 3552/a
2. Dayanmak, katlanmak.
ç.- di (āhı ç.) 2979/a
ç.- dümdi (renc ç.) 3416/a
ç.- erseñ 2769/a
ç.- üñ 1200/b
ç.-üp 2833/b
3. (Avaz, nale kelimeleriyle) Bağırmak, haykırmak.
ç.- di (āvāz ç.) 0557/b; (nāle ç.) 4119/a
4. (Hudut, sınır kelimeleriyle) Koymak, tayin etmek, tespit etmek.
ç.- di (boyı ç.) 1000/b, 1995/a,
5. Tartmak, ağırlığını ölçmek.
ç.- er 2806/b
6. İstemek.
ç.- er (cān ç.) 2825/b
7. İmbikten geçirmek suretiyle elde etmek, damıtmak.
ç.- erler 1369/a
8. Bir işe ön ayak olmak, bir konuda öncülük etmek.
ç.- mek (baş ç.)1603/a
ç.- meye (baş ç.) 0376/b

çekil-: -1- [T.] Çekilmek.
ç.- miş (kılıç ç.) 1235/a

çekiş-: -1- [T.] Anlaşmazlık içinde bulunmak, tartışmak, münakaşa etmek.
ç.- mek 1917/b

çelik: -1- [T.] Çelik.
ç. 1394/a

çemen: -8- [Far.] Çimen, yeşillik yer.
ç. 0501/a, 3578/a
ç.+ de 0331/b, 1392/b, 1443/b, 1456/a; (bezm-i ç.) 0221/a
ç.+ den 0502/b

çenber: -2- [Far.] Çember.
ç.+ inden 1383/b
ç.+ ine 1530/b

çend: -1- [Far.] Birkaç.
ç.+ ise 1673/b

çeng: -3- [Far.] Telli çalgı.
ç. 4076/b, 4081/a; (ç. çal-) 4119/b

çengi/ çengī: -4- [Far.] Çeng denen sazı çalan kimse.
ç. 4075/a
ç.+ nüñ 0351/a, 0351/b
ç.+ ye 4119/b

çerb: -4- [Far.] 1. Üstün, muzaffer.
ç. 0915/a
2. Cömert.
ç. (elüm ç. ol-) 3251/a
3. Kurnaz.
ç. (dilkücek ç. ol-) 3393/a
4. Tatlı
ç. (sözi ç. ol-) 0915/b

çeri: -79- [T.] Ordu, askerler.
ç. 0740/a, 0905/a, 0921/a, 0933/b, 0935/a, 0993/a, 1039/b, 1161/b, 1163/b, 1182/a, 1193/b, 1203/b, 1208/b, 1209/b, 1462/b, 1721/a, 1802/b, 2108/a, 2121/b, 2128/a, 2164/b, 2221/b, 2222/a, 2268/a, 2337/b, 2499/a, 2532/a, 3251/b, 3588/a, 3870/a, 4565/b
ç.+ den 1201/b, 2057/b, 2168/a, 2251/a, 2327/b
ç.+ deydi 2108/b
ç.+ dür 2229/a
ç.+ ler 0695/a, 2244/b
ç.+ ñi 1173/a
ç.+ nüñ 0941/a, 2254/b, 2319/b
ç.+ si 0109/a, 0167/a, 0381/b, 0579/a, 0759/b, 0801/a, 0922/a, 1030/b, 1434/b, 1720/a, 2151/a, 2167/b, 2479/a
ç.+ sile 2096/b
ç.+ sin 0982/b
ç.+ sinden 1106/a
ç.+ sindeydi 2126/a
ç.+ sine 1105/b, 2314/b, 2336/b, 3984/a
ç.+ sinüñ 2089/b
ç.+ siyile 0639/a
ç.+ ye 1009/a, 1199/a, 2222/a, 2321/a

ç.+ yi 2091/b, 2116/a, 2227/a, 2228/a, 2251/b
ç.+ yile 1162/b, 2118/a
ç.+ yle 1716/b

çeribaş: -1- [T.] Askerin başı, başbuğ.
ç.+ ları 3735/a

Çerkes: -1- Çerkes.
Ç. 2070/b

çeşme: -3- [Far.] Çeşme.
ç. 0601/a, 1354/b
ç.+ si 3001/b

çevgān: -8- [Far.] Cirit oyununda kullanılan ucu eğri değnek, sopa.
ç. 1306/b, 1314/b, 1383/a, 1413/a; (ç. ol-) 2385/b
ç.+ a 1315/b
ç.+ ıla 1398/a
ç.+ ına 1394/a

çevir-/ çevür-: -10- [T.] Çevirmek.
ç.- di 0333/a, 2092/b; (yüz ç.) 0719/a, 3972/a, 4286/b
ç.- düm (yüz ç.) 3912/a, 3915/b
ç.- diyise (yüz ç.) 1070/a
ç.- e 2937/b
ç.- mezseñ 0014/b

çevre: -12- [T.] Etraf, çevre.
ç. 0593/a, 0762/a, 1208/b, 1691/b, 2030/b, 2036/a, 2296/a, 2675/b, 3049/a, 4020/a
ç.+ sin 0717/a
ç.+ sinde 1523/b

çevük: -1- [T.] Çevik, güçlü.
ç.+ di 2996/a

çevüklik: -2- [T.] Çeviklik.
ç. (ç. ḳıl-) 4250/a
ç.+ ile 2984/a

çıbuḳ: -2- [T.] Küçük ve ince ağaç dalı, ağaç olmak üzere toprağa dikilen körpe dal.
ç.+ ı 3447/b, 3448/a

çıgan: -1- [T.] Fakir, yoksul.
ç.+ a 3995/b

çıḳ-: -86- [T.] 1. Bulunan yerden çıkmak.
ç. 1822/a, 2280/b, 3186/b, 3789/b
ç.- a 0328/b, 0928/b, 2891/b, 2952/b
ç.- am (daşra ç.-) 1706/b
ç.- an 3219/b
ç.- ar 2437/b, 3437/a, 3790/b, 4089/a; (ṭaşra ç.-) 3790/a; (cānı ç.-) 3693/b
ç.- ardı 0471/a, 0471/b, 1516/b, 3299/b, 3751/b; (ṭaġa ç.-) 3203/a
ç.- arsın 2328/b
ç.- avuz 0906/b
ç.- dı 1131/b, 1524/a, 1527/b, 1694/b, 1780/a, 1822/b, 2117/a, 2233/a, 2242/a, 2393/a, 2554/b, 2991/a, 3594/b, 3598/a, 3617/a, 3640/a, 3756/b, 4149/b, 4174/b, 4186/a, 4241/a; (daşra ç.-) 0382/a; (ç. git-) 3741/a, 3799/b, 4389/a; (ṭaġa ç.-) 3192/a; (ṭaşra ç.-) 3756/a
ç.- dılar 3735/b
ç.- duġını 2144/a
ç.- dum 4107/a
ç.- ıcaḳ 2892/b; (ḳılıç ḳından ç.-) 2902/a
ç.- ınca (cānı ç.) 3119/b
ç.- madı 4323/b, 4580/b
ç.- maḳ 3069/b; (ṭaşra ç.-) 2813/a; (yoḳuşa ç.-) 2406/b,
ç.- sa 4156/b
ç.- uban 1194/b, 1323/a, 3806/b
ç.- up 3008/b, 3768/b, 3797/b, 4024/a, 4053/b, 4279/a; (ṭaşra ç.-) 3761/a
2. Ortaya çıkmak, görünmek.
ç.- a (ç. gel-) 3292/a, 3736/a
ç.- dı 4506/a
3. Yukarı doğru gitmek, kalkmak.
ç.- dı (göke ç.-) 2739/b
ç.- maḳ (yükseke ç.-) 3857/b
ç.- dı 0345/b
4. Ayrılmak.
ç.- a (dīnden ç.-) 3111/a
ç.- amazvanın 4618/a
ç.- maya (buyruḳından ç.) 1168/a, 2904/b

5. Karşı gelmek.
ç.- dı (ḳarşu ç.) 4354/b
6. Tahta çıkmak.
ç.- madı 3506/a
7. Sesi çıkmak, yükselmek.
ç.- maz 2033/a

çıḳ: -1- [T.] Safi, halis.
ç. (ç. altunlu) 4195/a

çıḳar-: -28- [T.] 1. Çıkarmak.
ç.- a 3481/b
ç.- alar 0920/a
ç.- am 1845/b
ç.- avuz 2205/a
ç.- dı 0344/a, 0973/a, 1320/a, 1701/a, 2220/b, 3018/a, 3213/a
ç.- dum 1697/a
ç.- duñ 2797/a
ç.- ġıl 0654/b, 4400/b
ç.- lum 4350/a
ç.- maḳ 2873/b
ç.- maya 1922/b
ç.- sañ 3710/a
ç.- ur 1701/b, 3395/b
2. Elde etmek.
ç.- a 1430/a
ç.- dı 3726/b
3. Çıkmak zorunda bırakmak.
ç.- ayın 2797/b
4. Doğru yoldan saptırmak, baştan çıkarmak.
ç.- ası (ç. degül) 3927/b
ç.- dı 4637/a
ç.- uban 0463/a
5. Yüksek bir yere erişmek.
ç.- uñ (taḫta ç.) 4335/a

çın: -2- [T.] Gerçek, doğru, hakiki.
ç. 0881/b, 1430/b

çınār: -1- [Far.] Çınar ağacı.
ç.+ ı 0363/b

çırāġ: -26- [Far.] Mum, ışık, kandil.
ç. 3485/b; (ç. it-) 0084/a, 3692/a
ç.+ ı 0917/b, 1083/a, 1665/b, 1487/b, 2391/a, 3015/a, 3430/b, 3669/b, 3706/b, 4059/b, 4103/a; (ç. gibi) 4145/b
ç.+ ıdı 3485/a
ç.+ ın 0096/a, 1494/b, 3037/b
ç.+ ına 0094/a, 0494/b
ç.+ um 0081/a, 3421/a, 3422/a, 3929/b
ç.+ umuñ 4060/a
ç.+ uñda 3247/b

çiger: -3- [Far.] Gerçi, her ne kadar.
ç. 0185/a, 1603/a, 4153/a

çiçek: -3- [T.] Çiçek.
ç. 1438/b, 2800/b, 3033/b

çift: -5- [Far.] 1. Çift.
ç. 3543/a, 4213/a, 4215/a,
2. Eş.
ç. (ç. ol- "eş olmak")4293/b
ç.+ iyile 4214/b

çifte: -1- [Far.] İkisi bir arada.
ç. 4261/b

Çīn: -40- Çin.
Ç. 0163/a, 2509/a, 2556/b, 2558/a, 2589/a, 2618/a, 2648/b, 2951/b, 3567/b; (Ç.- i ḥarīri) 2504/b; (bānū-yı Ç.) 2652/b (büt-ḫāne-i Ç. degül) 2821/a; (ḫāḳān-ı Ç.) 1846/b, 2488/a; (naḳş-ı Ç.) 0545/a, 0862/a; (üstāḏ-ı Ç.) 0559/a
Ç.+ de 2548/a, 2622/b, 2956/a, 3572/b; (naḳḳāş-ı Ç.) 2799/b
Ç.+ den 2532/a, 2615/a; (ḫāḳān-ı Ç.) 2626/a
Ç.+ e 1863/b, 2477/a, 2483/b; (ḫāḳān-ı Ç.) 1876/a, 2529/a
Ç.+ i 2530/b; (ḫāḳān-ı Ç.) 2530/a
Ç.+ üñidi 0441/a

çīn: -4- [Far.] Büklüm, kıvrım.
ç.+ i 0216/b, 0862/b, 0880/a, 0881/a

Çīnī: -3- 1. Çin ülkesine ait.
Ç. (ḫāḳān-ı Ç.) 2478/a, 2549/a
2. Çini.
Ç. 2478/b, 2549/b, 2631/b, 2487/b; (naḳḳāş-ı Ç.) 0862/a; (naḳş-ı Ç.) 0525/b, 2785/b

Çīnūy: -1- Çin hakanının Behrâm'ın hizmetine verdiği asker.
Ç. 2548/a

çirk: -1- [Far.] Kir, pas.
ç.+ ile 2764/b

çirkin: -3- [Far.] Çirkin.
ç. 3750/b
ç.+ den 3145/a
ç.+ idi 3625/b

çiz-: -1- [T.] Çizmek.
ç.- di 0505/a

çoban: -4- [T.] Çoban.
ç. 2938/a
ç.+ lar 2987/a; (ç. gibi) 3237/a
ç.+ ların 2940/b

çoġal-: -1- [T.] Çoğalmak.
ç.- dı 4244/a

çoḳ/ çoġ: -163- [T.] 1. Sayı bakımından fazla olan, çok.
ç. 0030/b, 0039/b, 0040/a, 0122/a, 0169/a, 0192/b, 0193/a, 0243/b, 0244/b, 0252/b, 0273/b, 0277/b, 0278/b, 0293/a, 0308/b, 0329/a, 0533/b, 0628/a, 0634/b, 0638/b, 0665/a, 0684/b, 0701/a, 0706/a, 0747/b, 0795/a, 0814/b, 0816/a, 0817/b, 0858/a, 0932/a, 0950/b, 0985/b, 0995/a, 1054/b, 1106/b, 1182/a, 1182/b, 1201/b, 1252/b, 1272/b, 1398/b, 1400/a, 1482/b, 1558/a, 1671/a, 1701/b, 1744/b, 1770/b, 1789/a, 1792/a, 1798/a, 1849/a, 1861/a, 1870/a, 1881/b, 1919/a, 1928/b, 2033/b, 2042/a, 2058/b, 2065/a, 2066/a, 2066/b, 2067/a, 2076/a, 2108/a, 2151/b, 2196/b, 2199/a, 2246/b, 2247/b, 2268/a, 2277/b, 2316/a, 2338/a, 2379/b, 2402/b, 2434/b, 2449/a, 2482/b, 2522/b, 2524/a, 2598/b, 2643/a, 2763/a, 2766/a, 2768/b, 2889/a, 2948/b, 2954/a, 2965/a, 3103/a, 3212/b, 3266/b, 3365/a, 3403/a, 3443/b, 3446/a, 3515/b, 3572/b, 3658/b, 3714/b, 3725/b, 3736/b, 3795/a, 3800/a, 3807/b, 3820/b, 3845/a, 3858/b, 3887/b, 3893/b, 3966/b, 4092/b, 4359/b, 4374/a, 4462/b, 4468/a, 4546/b, 4607/b
ç.+ a 0640/a
ç.+ dan 1733/b, 3087/a
ç.+ dur 0756/b, 1623/b, 2448/b, 2544/a, 3014/a, 3325/b
ç.+ ını 0627/a
ç. degül 0689/a
ç.+ ıdı 0167/a, 0913/a, 1559/a, 3365/a, 4194/b
ç.+ ına 2449/a
2. Aşırı bir biçimde.
ç. 0155/b, 0222/a, 0330/b, 0342/a, 0372/b, 0434/b, 0522/a, 1159/a, 1433/a, 2054/a, 2347/b, 2586/a, 2398/a, 2654/a, 3166/a, 3256/b, 3451/b, 3476/a, 3950/b, 3990/b, 4057/a, 4419/b, 4476/a, 4607/a

çoḳal/ çuḳal: -5- [T.] Savaşlarda giyilen zırh.
ç. 2057/a, 2077/b, 2098/b, 2225/b
ç.+ ı 1008/b

çomaḳ: -1- [T.] Değnek.
ç. 0302/b

çoraḳ: -2- [Far.] Verimli olmayan toprak.
ç. 3131/a
ç.+ da (ç. degül) 2821/b

çorlu: -1- [T.] Hastalıklı, illetli.
ç.+ sı 3266/a

çökür-: -1- [T.] Aşağı indirmek, eğmek.
ç.- di 0340/a

çörek: -1- [T.] Çörek.
ç.+ di 3302/b

çöz-: -3- [T.] Çözmek.
ç.- di 3469/b
ç.- erdi 0975/b
ç.- miş 1352/a

Çūbīn: -31- Behrâm Çübin.

Ç. 0904/b, 0981/a, 1201/a, 1261/a, 1326/a, 1326/b, 2187/b, 2256/a, 2699/b, 2723/b; (Behrām-ı Ç.) 0637/a, 0998/a, 1029/b, 1198/b, 2477/a, 2582/a; (Ç.- i Behrām) 0935/a
Ç.+ den 2172/a
Ç.+ e 1135/a, 1294/a, 1306/b, 1310/a, 1311/a, 1314/a, 2211/a; (Behrām-ı Ç.) 2476/b, 2627/a
Ç.+ i 1245/a
Ç.+ üñ 1026/a, 1805/b, 2725/b

çūl: -1- [Ar.] Giyim, giysi.
ç.+ lar 4556/b

çü: -488- [Far.] Çünkü, mademki.
ç. 0001/a, 0015/a, 0034/a, 0049/a, 0077/a, 0077/b, 0087/b, 0088/b, 0090/a, 0091/a, 0130/a, 0134/a, 0135/b, 0136/a, 0143/a, 0152/b, 0155/a, 0179/a, 0180/a, 0183/a, 0193/a, 0194/a, 0197/a, 0229/a, 0235/a, 0236/b, 0248/a, 0284/a, 0289/a, 0296/a, 0297/a, 0306/a, 0317/a, 0326/a, 0360/a, 0366/a, 0373/a, 0374/a, 0379/a, 0382/a, 0384/a, 0390/a, 0400/a, 0448/a, 0449/b, 0457/a, 0464/b, 0468/a, 0471/a, 0472/a, 0486/a, 0493/a, 0494/a, 0506/a, 0512/a, 0517/a, 0519/b, 0524/b, 0526/a, 0530/a, 0540/a, 0546/b, 0558/a, 0563/a, 0564/a, 0573/a, 0580/a, 0588/a, 0595/a, 0598/a, 0648/a, 0649/a, 0663/a, 0681/a, 0695/a, 0716/a, 0723/a, 0730/a, 0735/a, 0767/b, 0779/a, 0780/a, 0793/a, 0808/a, 0813/a, 0832/a, 0849/a, 0854/a, 0862/a, 0868/a, 0871/a, 0876/b, 0879/b, 0897/a, 0901/b, 0916/a, 0931/a, 0975/a, 0977/a, 0981/b, 0982/a, 0998/a, 1018/a, 1023/a, 1047/b, 1093/a, 1102/b, 1118/a, 1138/a, 1140/a, 1144/a, 1146/a, 1156/b, 1169/a, 1179/b, 1190/a, 1196/a, 1201/a, 1206/a, 1206/b, 1212/a, 1232/a, 1240/a, 1247/a, 1248/a, 1250/a, 1255/a, 1287/a, 1292/a, 1303/b, 1305/a, 1306/b, 1314/a, 1321/a, 1325/a, 1342/a, 1362/a, 1364/a, 1371/a, 1375/a, 1383/a, 1388/a, 1391/a, 1392/a, 1398/a, 1409/a, 1422/a, 1428/a, 1430/a, 1432/a, 1449/a, 1452/a, 1472/a, 1477/a, 1478/a, 1480/a, 1511/a, 1535/a, 1540/a, 1542/a, 1544/a, 1545/a, 1546/a, 1555/a, 1557/a, 1578/a, 1595/a, 1607/a, 1607/b, 1608/a, 1613/a, 1620/b, 1623/a, 1626/a, 1639/a, 1662/a, 1671/a, 1674/a, 1679/a, 1679/b, 1705/a, 1715/a, 1746/b, 1756/a, 1761/a, 1786/a, 1799/a, 1814/a, 1822/b, 1826/a, 1829/a, 1831/a, 1846/a, 1849/b, 1858/a, 1862/a, 1864/b, 1867/a, 1873/a, 1876/a, 1887/a, 1893/a, 1909/a, 1921/b, 1923/a, 1940/a, 1942/a, 1945/a, 1947/a, 1955/a, 1963/b, 1973/a, 1977/a, 1980/b, 1985/a, 1992/a, 1995/a, 2010/a, 2015/b, 2016/b, 2022/a, 2026/a, 2029/a, 2041/a, 2055/a, 2096/a, 2097/a, 2099/a, 2105/b, 2109/a, 2127/a, 2138/a, 2163/a, 2166/a, 2179/a, 2181/a, 2191/a, 2228/a, 2233/a, 2236/a, 2238/a, 2242/a, 2243/a, 2256/a, 2264/a, 2277/a, 2294/a, 2295/b, 2299/a, 2310/a, 2312/b, 2336/a, 2338/a, 2355/a, 2360/a, 2376/a, 2407/a, 2408/a, 2414/a, 2432/a, 2444/a, 2451/a, 2459/a, 2461/a, 2464/a, 2468/a, 2497/a, 2512/a, 2518/a, 2526/a, 2536/a, 2537/a, 2558/a, 2559/a, 2562/a, 2563/a, 2593/a, 2594/a, 2624/a, 2647/a, 2666/a, 2669/b, 2691/b, 2697/b, 2708/b, 2713/a, 2721/a, 2725/a, 2731/a, 2737/a, 2739/a, 2747/a, 2767/b, 2774/a, 2808/a, 2809/a, 2858/a, 2866/a, 2867/b, 2869/b, 2870/b, 2871/a, 2886/a, 2895/b, 2896/a, 2915/a, 2941/a, 2946/a, 2949/a, 2957/a, 2959/a, 2960/a, 2978/a, 2981/a, 2995/a, 3001/a, 3012/a, 3019/a, 3049/a, 3077/b, 3096/a, 3099/b, 3115/a, 3145/a, 3146/a, 3169/a, 3177/b, 3179/a, 3187/a, 3201/a, 3218/b, 3239/a,

3242/a, 3244/a, 3254/a, 3259/a, 3275/a, 3277/a, 3286/a, 3294/a, 3301/a, 3304/a, 3305/a, 3307/b, 3311/a, 3321/b, 3325/a, 3329/a, 3336/a, 3337/b, 3338/a, 3348/a, 3370/a, 3377/a, 3378/a, 3381/a, 3394/a, 3409/a, 3409/b, 3414/a, 3419/a, 3426/a, 3432/a, 3435/a, 3436/b, 3451/a, 3465/a, 3477/b, 3478/b, 3484/b, 3487/b, 3489/a, 3489/b, 3491/a, 3492/a, 3499/a, 3501/b, 3502/a, 3504/a, 3507/a, 3514/a, 3521/a, 3522/a, 3548/a, 3552/a, 3553/a, 3553/b, 3556/b, 3561/a, 3569/a, 3588/a, 3593/a, 3595/b, 3606/a, 3609/a, 3621/a, 3622/a, 3639/a, 3640/a, 3662/b, 3666/a, 3689/a, 3726/a, 3729/a, 3732/a, 3733/a, 3749/a, 3756/a, 3765/a, 3769/a, 3775/a, 3799/a, 3809/a, 3886/a, 3920/b, 3977/a, 3992/b, 4005/a, 4014/a, 4021/b, 4025/a, 4027/a, 4035/a, 4046/a, 4073/a, 4095/a, 4100/a, 4118/a, 4127/a, 4130/a, 4144/a, 4145/a, 4147/a, 4149/a, 4151/a, 4153/b, 4158/a, 4164/a, 4169/a, 4174/a, 4185/a, 4221/a, 4229/a, 4240/a, 4243/a, 4248/a, 4262/a, 4264/b, 4273/a, 4274/b, 4282/a, 4286/a, 4293/a, 4315/a, 4322/a, 4329/a, 4348/a, 4361/a, 4368/a, 4373/a, 4376/a, 4381/a, 4382/a, 4386/a, 4393/a, 4398/a, 4405/a, 4407/a, 4409/a, 4411/a, 4422/a, 4427/a, 4464/b, 4487/a, 4505/a, 4525/b, 4529/a, 4554/b, 4575/a, 4577/a, 4607/a, 4609/a, 4633/a, 4635/a, 4642/a, 4653/a, 4656/a, 4666/a

çün: -142- [Far.] Çünkü, mademki.
ç. 0026/a, 0056/a, 0152/b, 0279/a, 0333/a, 0342/b, 0436/b, 0442/a, 0443/b, 0445/a, 0480/a, 0607/a, 0639/b, 0662/a, 0672/b, 0726/a, 0756/a, 0759/a, 0794/a, 0818/b, 0841/a, 0936/a, 0946/a, 0955/a, 0961/a, 1101/a, 1162/a, 1219/a, 1235/a, 1263/b, 1273/a, 1338/a, 1400/a, 1417/a, 1647/a, 1690/a, 1713/b, 1715/b, 1777/a, 1837/a, 1848/a, 1850/b, 1874/a, 1932/a, 2102/b, 2168/b, 2205/a, 2213/a, 2244/a, 2292/a, 2330/b, 2332/a, 2347/b, 2359/a, 2369/b, 2424/a, 2426/a, 2436/a, 2476/a, 2495/b, 2500/a, 2543/a, 2634/a, 2745/a, 2751/a, 2756/a, 2861/b, 2891/b, 3090/a, 3121/a, 3171/a, 3203/a, 3225/b, 3264/a, 3280/a, 3310/a, 3312/a, 3315/a, 3331/a, 3340/a, 3380/b, 3390/b, 3420/a, 3441/a, 3449/b, 3478/a, 3482/b, 3486/b, 3521/b, 3537/b, 3559/b, 3617/a, 3618/a, 3664/a, 3707/b, 3709/a, 3759/a, 3873/a, 3896/a, 3966/a, 3966/b, 3984/a, 3990/a, 4018/b, 4029/a, 4039/a, 4056/a, 4065/a, 4142/b, 4160/b, 4205/a, 4224/a, 4225/a, 4229/a, 4231/a, 4245/a, 4271/a, 4283/a, 4311/a, 4316/a, 4317/a, 4324/a, 4328/a, 4330/a, 4331/a, 4337/b, 4340/a, 4478/b, 4502/a, 4524/b, 4538/a, 4544/a, 4547/a, 4573/b, 4580/b, 4594/a, 4599/a, 4610/b, 4620/a, 4643/a, 4657/a, 4658/a, 4658/b

çünki: -13- [Far.] Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira.
ç. 0290/a, 0544/a, 0644/b, 1585/a, 1663/a, 1703/b, 2380/a, 2554/a, 3696/b, 3741/a, 3743/a, 3760/a, 4421/a

çünkim: -12- [Far.+T.] Çünkü.
ç. 0186/a, 0731/b, 0837/b, 1241/a, 1557/b, 2196/a, 3251/a, 3967/b, 3973/a, 4108/a, 4309/a, 4456/a

D

dāḏ: -37- [Far.] Hak, adalet.
d. 0241/b, 0357/a, 0901/a, 1123/b, 1781/a, 2004/a, 2039/b, 2693/a, 3965/b, 4286/a, 4363/b; (d. al- "adaleti yerine getirmek") 0353/b; (d. bul-) 3335/a; (d. it-) 0280/a, 3249/a, 3367/b; (düz ü d. it-) 3215/b; (d. ḳıl-) 0357/a, 1092/a, 1924/b, 3129/b; (d. u eylük kıl-) 2285/a; (d. ḳıl- mı) 1836/a; (d. ol-) 2264/b; (d. vir-) 0201/a, 0295/a, 2282/a
d.+ a 1777/b
d.+ ı 1026/b, 1892/b
d.+ ıla 0280/b, 1220/a
d.+ ından 4135/b
d.+ uñ 0378/b, 4374/b

dād: -3- [Far.] Yardım, bağış, ihsan.
d. (d. dile-) 1811/a; (d. it-) 1921/b; (d. vir-) 2174/b

daḏ: [T.] Tat.
d.+ ı (şīrīnidi d.) 2974/b

dāḏ-ḫᵛāh: -1- [Far.] Adalet isteyen.
d. 4345/b

daġ: -9- [T.] Dağ.
d. 3139/a, 3139/b, 3173/b, 3351/b, 3472/a, 4437/a
d.+ da 3369/a
d.+ ı 0729/a
d.+ ısa 0127/a

dāġ: -5- [Far.] 1. Kızgın demirle vücuda vurulan damga, işaret, nişa.
d. 4661/a; (d. ur-) 1096/a
d.+ ı 0917/a, 3450/a
2. Yara.
d. (d.-ı Yaʿḳūb) 0885/b

dağı: -3- [T.] Dahi, da/de görevindeki bağlama edatı.
d. 0654/a, 2167/b, 4393/a

dāğlu: -1- [Far.+T.] Acılı.
d. (gönli d. "içi yanan") 3778/b

daḫı: -168- [T.] 1. Bile, da/ de görevindeki bağlama edatı.
d. 0005/b, 0008/b, 0100/b, 0394/a, 0395/a, 0426/b, 0704/b, 0733/a, 0947/a, 0948/a, 1042/b, 1053/a, 1077/a, 1170/b, 1373/b, 1378/a, 1404/b, 1507/a, 1528/b, 1606/b, 1763/a, 1891/b, 1900/b, 1904/a, 1911/b, 1913/b, 1939/b, 1951/a, 1966/b, 2014/a, 2073/b, 2143/a, 2193/a, 2206/b, 2247/b, 2287/a, 2289/b, 2290/b, 2341/b, 2506/a, 2544/b, 2548/b, 2609/b, 2612/b, 2661/b, 2693/b, 2770/b, 2822/b, 2826/b, 2862/b, 3094/a, 3158/b, 3350/a, 3376/b, 3509/a, 3605/b, 3705/b, 3814/b, 3825/a, 3864/b, 4210/b, 4372/b, 4401/b, 4418/a, 4478/b, 4479/a, 4490/b, 4561/a, 4642/b, 4998/b
2. Daha.
d. 0064/b, 0066/a, 0082/b, 0139/a, 0177/a, 0251/b, 0259/a, 0273/a, 0377/b, 0392/a, 0393/b, 0424/a, 0424/b, 0483/a, 0562/b, 0620/b, 0653/a, 0725/b, 0810/b, 0820/a, 0830/b, 0861/a, 0941/b, 0949/b, 0957/a, 0997/b, 1075/b, 1076/a, 1136/a, 1270/a, 1281/b, 1347/a, 1372/a, 1382/b, 1395/b, 1496/a, 1496/b, 1522/a, 1558/a, 1609/a, 1641/b, 1664/b, 1693/a, 1712/b, 1741/a, 1741/b, 1782/b, 1788/b, 1789/a, 1834/b, 1872/a, 1964/a, 2066/b, 2067/a, 2078/a, 2128/b, 2172/b, 2173/a, 2240/a, 2318/a, 2366/b, 2397/b, 2449/a, 2509/b, 2576/a, 2603/b, 2611/b, 2775/a, 3019/a, 3258/a, 3303/b, 3325/b, 3359/b, 3476/b, 3526/b, 3535/b, 3557/b, 3737/b, 3746/a, 3819/b, 3860/a, 3922/b, 3924/b, 3966/a, 4075/a, 4098/b, 4132/b, 4208/a, 4216/a, 4223/a, 4310/a, 4311/b, 4388/b, 4581/a, 4594/a, 4617/b
3.Ve bağlama edatı.
d. 0070/b, 0577/a

daḫme: -1- [Far.] Mezar.
d. (d. ḳıl-) 2697/a

daḳ: -1- [Ar.] Özür, kusur.
d. 0492/a

daḳ-: -4- [T.] 1. Takmak.
d.- dı 2941/b
2. Sarmak, dolamak.
d.- a (boyınına d.) 2817/b
d.- dı (boyınuma d.) 1548/b
d.- duñ (boyınuma d.) 2871/a

daḳı: -2- [T.] Dahi, da/de görevindeki bağlama edatı.
d. 3378/a, 3569/b

daḳın-: -2- [T.] Takınmak.
d.- dı 3802/b
d.- urdı 3605/a

dal-: -1- [T.] Dalmak.
d.- updı (denizine d.) 1468/b

ḍalālet: -1- [Ar.] Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapkınlık.
ḍ. 0096/b

dām: -3- [Far.] Tuzak
d. 2373/b
d.+ a 3838/a
d.+ ınḏa 3768/a

dāmāḏ: -2- [Far.] Damat.
d. 0510/a; (d. ol-) 4270/b

dañ: -1- [T.] Sebepsiz, boş.
d. (d. yire "boşuna, boş yere") 2897/a

dāne: -7- [Far.] 1. Hayvan yemi olarak da kullanılan hububat tanesi.
d.+ ñ idi 0075/a
d.+ yile 2982/b
d. 1584/b, 2373/b, 2480/b
2. Adet, tane.
d. 0019/a, 0282/a

danış-: -1- [T.] Konuşmak, söylemek.
d.- mışdur 1307/a

dañla-: -1- [T.] Şaşırmak, şaşmak.
d.- masun 1894/b

dapucı: -1- [T.] Tapucu.
d.+ sı 0550/a

dār: -3- [Far.] Dar ağacı.
d. 2350/a
d.+ a 2782/a
d.+ ıla 2134/b

dar: -3- [T.] Dar.
d. 2442/b, 3808/b, 4012/a

Dārā: -5- Keyaniyan'dan dokuzuncu ve sonuncu hükümdardır. Ekber, Keykubad da denir.
D. 1101/a, 1776/b; (D.-Penāh) 2169/b; (D.- yı dārā) 0253/a

ḍarb: -2- [Ar.] Vurma, vuruş.
ḍ.+ ın 4252/a, 4255/a

darlıḳ: -1- [T.] Darlık, dar olma durumu.
d.+ ın 3885/b

dart-: -3- [T.] 1. Tartmak, değerlendirmek.
d.- ıcı 0556/a
d.- ubanın 2889/b
2. Çekmek.
d.- up 0348/b

dartın-: -1- [T.] Çekinmek, utanmak.
d.- ma 1626/b

dārū: -1- [Far.] İlaç.
d. 1280/b

dāsitān: -16- [Far.] Destan, hikâye.
d. 0278/b, 0914/a, 1521/a; (d. ol- "ünlenmek") 3081/a
d.+ da 4584/a
d.+ dur 3083/b
d.+ ı 0158/a, 0178/a, 1512/b, 1662/a, 2886/a, 3090/a, 4677/a
d.+ ın 0134/a
d.+ ıdı 1372/b
d.+ lar 1377/b

daşra: -4- [T.] Dışarı.
d. 1704/b; (d. çıḳ-) 0382/a, 1706/b
d.+ dur 2229/b

dat-: -2- [T.] Tatmak.
d.- mağı 1624/b
d.- maḳ 1646/a

datlu: -1- [T.] Tatlı.
d. 0915/a

daʿvet: -1- [Ar.] Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.
d. (d. it-) 1342/b

Dāvūdī: -1- [Ar.] Davut peygamberin sesine benzer kalın, gür ve etkili (ses).
D. 0008/a

davul-bāz: -1- [Ar.+Far.] Yer kaşına bağlanan, avda kuşları çağırmaya, askerleri toplamaya, düşmanı ürkütmeye yarayan, elle çalınır, alt tarafı kısa bir dümbelek biçimindeki davul.
d.+ ı 2244/b

dāye: -1- [Far.] Dadı.
d.+ ye 3035/b

dāyim: -16- [Ar.] Her zaman, sürekli.
d. 0101/a, 0113/b, 0478/b, 0561/b, 0643/a, 1952/b, 2685/a, 2988/a, 3232/b, 3853/a, 3891/b, 4285/a, 4289/b, 4451/b, 4674/b; (d. ol-) 2399/b

dāyimā: -4- [Ar.] Her zaman, sürekli.
d. 0970/b, 0011/b, 2551/b, 4200/b

debīr: -6- [Far.] Yazıcı, kâtip.
d.+ e 2272/a, 2487/a
d.+ i 2279/a, 2345/a, 2504/a
d.+ üñ 0052/a

dede: -2- [T.] Dede.
d. 0401/b
d.+ m 1046/a

def: -3- [Ar.] Musiki aleti, def.
d. 0499/b, 1577/a; (d.-i nevmīḏi "ümitsizlik tefi") 0588/b

defter: -4- [Ar.] Defter.
d. 0187/a, 4680/a
d.+ e 2379/a
d.+ in 0944/b

deg-: -14- [T.] 1. Değmek.
d.- mez, 2836/a
2. Ulaşmak, erişmek.
d.- di 1495/b, 1774/b, 1777/a, 2355/b, 2451/a, 2451/b, 4683/b
d.- er 1612/a
d.- eydi 4455/b
3. Layık olmak.
d.- mez 2428/a, 2444/b, 2583/b; (d. mi) 3473/a

degin-: -2- [T.] Kavuşmak, nail olmak.
d.- di 4293/a
d.- e 1843/b

degme: -3- [T.] Olur olmaz, rastgele, sıradan, herhangi bir.
d. 1442/a, 2831/b, 2891/a

degşür-: -1- [T.] Değiştirmek.
d.- di 3689/b

degül: -100- [T.] Değil.
d. (aġyāra d.) 3657/b; (ʿār d.) 1031/b, 1217/b; (āsān d.) 2526/b; (bir d.) 4060/a, 4216/b; (Behrām d.) 2726/a; (bir d.) 1262/a; (bī-şīn d.) 0227/b; (bunuñ gibi d.) 4450/a; (buyurduġum d.) 3183/b; (cefā ḳıl- d.) 3906/a; (çāre d.) 3479/b; (çāre ḳıl- d.) 1613/b; (çıḳarası d.) 3927/b; (çoḳ d.) 0689/a; (çoraḳ.da d.) 2821/b; (dem d.) 2733/b; (eksük d.) 3225/a; (elli d.) 3436/a; (fāş d.) 2776/b; (ġam d.) 3528/b; (giç d.) 0784/a, 1871/a; (gizlü d.) 2493/a; (göndürençün d.) 3971/a; (görmiş d.) 3444/b; (gücümüz d.) 0028/b; (ġulāmı d.) 3781/a; (ḥaddi d.) 0147/a; (ḥayvān d.) 0797/b; (ḫoş d.) 3829/a, 3906/b; (Ḫüsrev d.) 2814/a; (ʿīsā d.) 4295/b; (Ḳayṣerden d.) 2309/b; (gey d.) 2511/a, 2511/b; (meṣel d.) 1021/b (muḥtāc d.) 0267/a; (mümkin d.) 1155/a; (ne d.)

3674/a; (öldüre d.) 1487/b; (pür-nūr d.) 0850/a; (sögütden d.) 2178/b; (Şīrīn d.) 0411/b; (ṣūret d.) 3518/a; (ṭañ d.) 3218/a; (ṭaş d.) 3389/b, 3948/b; (tīz olmaḳ d.) 3999/a; (ṭolaşmak d.) 1680/a; (türki d.) 3794/a; (uymaḳ d.) 1367/a; (viribimiş d.) 2812/a; (yār d.) 3577/b; (yirde d.) 4623/b
d.+ di (aru d.) 1109/a; (āzād d.) 0857/b; (ġāfil d.) 1714/a; (görmiş d.) 0827/b; (ḥaddüm d.) 0491/a; (gey d.) 0185/b; (müşkil d.) 1714/b; (odı d.) 1541/b; (taşra d.) 4458/a; (uzun d.) 1854/b; (yaru d.) 1109/b
d.+ düm (ʿāşıḳ d.) 2827/a, 2884/b; (döner d.) 1759/b; (iş d.) 0739/a; (lāyıḳ d.) 1084/b; (sağış d.) 0739/b; (ṭolu d.) 0952/b; (ululıḳdan d.) 3818/b
d.+ dür (egrilik d.) 1742/b; (idilmiş d.) 3009/a; (işi d.) 3175/b; (muḥkem d.) 4125/b; (ṭāliʿle d.) 3322/a
d.+ em (döner d.) 3185/a; (er d.) 3185/b; (lāyıḳ d.) 1086/a
d.+ ise (demürden d.) 3224/a
d.+ miş (issi ḳanı d.) 4414/b
d.+ se (bir d.) 1758/a
d.+ señ (ḫarābātī d.) 0627/b; (kāfir d.) 3685/a
d.+ sin (belkim d.) 1050/b; (lāyıḳ d.) 1093/b; (uş d.) 2623/b
d.+ ven (bağlu d.) 2847/b; (ḫoş d.) 3871/a; (giçi d.) 3842/a; (ḳuş d.) 2819/a; (lāyıḳ d.) 1045/a; (şınuban d.) 2592/a; (sıyāndan d.) 2510/a; (yılavan d.) 2798/b

degür-: -1- [T.] Ulaştırmak, eriştirmek.
d. 2860/b

dehr: -1- [Ar.] Dünya, cihan, âlem.
d. (d.- i ġaddār) 2219/b

dek/ dik: -15- [T.] Dek, değin, kadar.
d. (aña d.) 0332/b, 0827/a, 4390/b; (ayaḳa d.) 1320/b, 4189/a; (güneşden balıḳa d.) 1097/b; (boyunına d.) 1469/b; (buña d.) 4162/a; (giceye d.) 0781/b, 3204/a; (ḳoyuna d.) 2986/a; (pire d.) 0314/a; (şoña d.) 0803/a; (ṭaña d.) 1411/b; (ṭaysufūna d.) 0645/b

dek: -8- [T.] Sessiz, sakin, terbiyeli.
d. (d. otur- "terbiyeli olmak")1636/a, 1669/b, 1684/a, 1693/b; (d. dur- "terbiyeli, sessiz durmak") 1699/b, 1822/a, 2904/b, 3204/b

del-: -4- [T.] Delmek.
d.- di 1978/b, 3635/b, 3647/a
d.- mek (incü d.) 1591/b

deliksüz: -1- [T.] Deliksiz.
d. 3647/a

delim: -106- [T.] Çok.
d. 0166/a, 0181/a, 0208/a, 0218/b, 0243/a, 0281/a, 0313/b, 0325/b, 0474/b, 0523/a, 0533/a, 0543/a, 0651/a, 0736/a, 0800/b, 0908/b, 0919/b, 0930/a, 1066/b, 1102/a, 1368/a, 1369/a, 1431/a, 1431/b, 1594/a, 1668/a, 1772/a, 1796/a, 1859/a, 1897/b, 1993/a, 1993/b, 2031/a, 2031/b, 2041/a, 2053/a, 2053/b, 2065/b, 2066/a, 2075/a, 2077/a, 2077/b, 2101/b, 2145/a, 2157/a, 2157/b, 2160/b, 2171/b, 2186/a, 2201/a, 2202/b, 2248/b, 2273/b, 2303/b, 2344/a, 2375/a, 2394/a, 2404/a, 2465/b, 2470/a, 2478/a, 2478/b, 2481/a, 2481/b, 2485/b, 2549/b, 2624/b, 2689/a, 2694/b, 2700/b, 2734/b, 2738/b, 2764/a, 2842/a, 2972/b, 3011/a, 3109/b, 3112/a, 3112/b, 3339/b, 3416/a, 3451/b, 3456/a, 3467/b, 3807/a, 3812/a, 3885/a, 3886/b, 3976/a, 4023/b, 4040/a, 4165/a, 4234/b, 4301/a, 4340/a, 4447/b, 4465/b, 4468/a, 4513/a, 4517/a, 4525/a, 4546/b, 4616/b
d.+ den 2630/a
d.+ ler 2926/a

delin-: -2- [T.] Delinmek.

d.- mez 0551/a
d.- miş 3211/b

delü: -10- [T.] Deli.
d. 3305/b, 3363/b, 3651/a
d.+ den 0889/b
d.+ dür 2899/b
d.+ ler gibi 0808/b
d.+ nüñ 2925/b
d.+ ye 0798/a, 3101/a
d.+ yi 3104/b

delülik: -2- [T.] Delilik.
d.+ den 4033/a
d.+ i 4244/a

delür-: -7- [T.] Delirmek.
d.- di 0362/b, 0442/a, 0547/b, 3032/a
d.- dümise 3942/a
d.- mişdi 4436/b
d.- üp 3332/a

Delv: -1- [Ar.] Kova burcu.
d. 2357/b

dem: -44- [Far.] 1. Zaman, an.
d. 0202/b, 0223/a, 0443/a, 0521/b, 0540/a, 0540/b, 0941/a, 1190/b, 1340/a, 1478/a, 1554/a, 1561/b, 1713/a, 1845/a, 1868/b, 2028/a, 2323/b, 2640/a, 2748/b, 3361/b, 3365/b, 3590/b, 3628/b, 3630/b, 3711/a, 3747/a, 3947/a, 3985/a, 4023/a, 4111/a, 4152/a, 4163/a, 4167/b, 4300/b, 4418/b; (d.- i pirūz "kutlu zaman-) 1920/a
d.+ de 1582/a, 3647/a
d.+ den 3309/a
d.+ i 4090/b
2. Nefes.
d. 0941/b, 2733/a; (d.- i ʿīsā) 2062/a; (d. ur- "bahsetmek, söz etmek.) 0588/a

demin: -1- [T.] Biraz önce, az önce.
d. 2748/b

demrenlü: -1- [T.] Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, temren.
d. 0303/a

demür: -30- [T.] Demir.
d. 0299/b, 0454/a, 0580/b, 0923/b, 3108/b, 3159/b, 3178/a, 3288/a, 3288/b, 3302/a, 3442/a, 3807/b, 4189/b, 4647/a
d.+ de 3686/b
d.+ den 0462/a, 0463/b, 3004/a, 3224/a, 3224/b, 3778/a, 3839/a, 4446/a
d.+ dendür 2048/a
d.+ i 3392/a, 4215/b
d.+ ile 3314/b, 3385/b
d.+ in 3280/a
d.+ le 2951/b

demürçilik: -1- [T.] Demircilik.
d. 3385/a

demürlü: -1- [T.] Demirli.
d. 1206/a

dem-sāz: -4- [Far.] Dost, sırdaş.
d. 2970/b, 3334/a, 4575/b; (d. ol-) 1492/b

deñesüz: -1- [T.] Densiz, hâl ve hareketlerini bilmeyen.
d. 0206/a

deng [I]: -1- [Far.] Şaşkın, sersem.
d. (d. ol-) 2243/b

deng [II]: -2- [Far.] Sıkıntılı.
d. (d. it-) 4190/b; (d. ol-) 0256/b

denī: -1- [Ar.] Alçak, kötü, kişiliksiz.
d. 0763/a

deñil-: -1- [T.] Denilmek.
d.- mez 3657/a

deñiz: -21- [T.] Deniz.
d. 0114/a, 4520/b; (d. gibi) 0294/b, 2229/a, 2471/b, 2998/b, 3021/b
d.+ ce 0113/a, 0967/b
d.+ de 0946/b, 1296/a, 1696/b, 3520/a
d.+ den 2846/a, 4107/b

d.+ dür 0219/a
d.+ e 1010/a, 2808/b
d.+ ine (d. dal-) 1468/b
d.+ inüñ 0048/b
d.+ ler 2880/b

denk: -1- [T.] Aynı değerde olan şey veya eş.
d.+ i (d. az "benzeri olmayan") 0570/a

deñlü: -10- [T.] Kadar, denli.
d. 0157/a, 1625/b, 1884/b, 2973/a, 3267/a, 3752/a, 3766/b, 4208/a, 4230/a, 4543/b

dep-: -2- [T.] Tepmek.
d.- di 2257/b
d.- dilerdi (at d.) 1383/a

depin-: -1- [T.] Tepinmek.
d.- di 2713/b

der: -2- [Far.] Kapı.
d.+ den 0856/b, 1008/b

derc: -1- [Ar.] Toplama.
d. (d. ḳıl- "toplamak") 2890/a

derd: -39- [Far.] Dert, keder.
d. 1272/b, 2418/b, 2473/a, 2916/a, 3096/a, 3196/b, 4467/b, 4610/b; (d. ü efġān ḳıl-) 4434/b
d.+ e 3164/a, 4213/b; (d. uğra-) 2266/b
d.+ i 0898/b, 1565/a, 1789/a, 1864/b, 1999/a, 2453/b, 3142/a, 3450/a,
3705/b
d.+ ile 2190/b, 3262/b, 3272/a, 3474/a; (d. ġam ol-) 4666/a
d.+ in 1814/a
d.+ inden 0883/a, 2705/a
d.+ ine 3730/b; (d. dermān bul-) 2377/b, 3042/a
d.+ inüñ 3241/b
d.+ iyle 2485/a
d.+ üm 2803/a, 2905/a
d.+ üme 2690/a
d.+ üñ 3556/b
d.+ üñe 1280/b

derdmend: -1- [Far.] Dert sahibi.
d.+ üñ 3209/b

dergāh/ dergeh: -14- [Far.] Büyük bir zatın kapısı, huzuru, eşiği.
d. (d.- ı ḫāḳān) 2503/b; (ḫāṣṣ-ı d.) 3082/a
d.+ a 3337/a, 3665/a
d.+ dan 4420/a
d.+ ına 0052/b, 0705/b, 1073/b, 2185/a, 2316/b, 2658/a, 3138/b, 4209/a
d.+ inde 0760/a

der-gūş: -2- [Far.] Küpe, kulağa takılan halka.
d. 1427/b, 3908/b

der-ḥāl: -2- [Far.+Ar.] Hemen, şimdi.
d. 0566/a, 4503/a

deri/ derü: -5- [T.] 1. Deri.
d.+ den 4174/b
d.+ ñi (d. ṣoy-) 1056/a
d.+ sin (d. yüz-) 1469/b
d.+ yçün 3703/a
2. Vücut.
d.+ ye 1433/b

der-: -1- [T.] Toplamak.
d.- ici ("toplayıcı") 4137/a

derik: -3- [T.] Kese, para kesesi.
d. 4400/b
d.+ de 4401/a
d.+ i 4402/b

deril-: -1- [T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
d.- di 0214/b

derim: -2- [T.] Büyük çadır.
d. 1459/b, 4049/b

deriñ: -1- [T.] Derin.
d. 0299/a

dermān: -14- [Far.] Çare.

d. (derdine d. bul-) 2377/b, 3042/a; (d. eyle-) 1631/a; (d. ḳıl-) 1280/b, 1981/a, 2982/a; (d. ol-) 2690/a, 3939/b; (d. ur-) 1864/b
d.+ a 2266/b
d.+ ı 3241/b, 4467/b
d.+ ını 3556/b
d.+ la 2446/a

der-pīç: -2- [<Far. der-pīş] Önde.
d. 3258/b; (d. ḳıl- "göz önünde") 1005/b

derūn: -1- [Far.] İç, iç taraf, dahil.
d. (deryā d. ol-) 0315/a

dervāze: -1- [Far.] Kale ve şehirlerin büyük giriş kapısı.
d.+ sidür 3107/b

dervīş: -5- [Far.] 1. Hak yolunda yürüyüp, nefsini ıslah eden kişi, derviş.
d. (d. ol-) 2260/b
2. Fakir.
d. 0234/b, 1939/b, 2352/b
d.+ i 0344/a

dervīze: -1- [Far.] Dua, istek.
d. (d. it- "dua etmek") 0123/a

deryā: -3- [Far.] Deniz.
d. (d. derūn ol-) 0315/a; (d. gibi) 2786/a
d.+ dı 3332/b

der-yāb: -1- [Far.] Haberdar, bilen, bulunmuş.
d. 0177/a

dest: -1- [Far.] El.
d. (d.- i deyyār) 3359/b

destān: -1- [Far.] Hikâye, destan.
d.+ dan 2742/a

deste: -5- [Far.] 1. Bağ, demet, tutam.
d. 0508/b; (d. deste) 0152/a
d.+ since 0288/b
2. Tutulacak yer, kabza, sap.
d.+ sinden 3443/a

destūr: -10- [Far.] İzin, müsaade.
d. 0787/a, 0787/b, 2720/a, 2720/b; (d. ol- "izin almak") 2662/a; (d. vir- "izin vermek") 1376/a, 1386/a, 1713/b, 2474/a, 4428/a

dest-gīr: -1- [Far.] Yardımcı.
d. (d. ol- "yardımcı olmak") 4038/b

deşne: -3- [Far.] 1. Hançer.
d. 4567/b
d.+ yle 2670/b
2. Tan yeri.
d.+ sinden 0977/a

devā: -3- [Ar.] İlaç, çare, derman.
d. (d. ḳıl- "çare bulmak") 0088/a, 3131/a
d.+ dur 4213/b

deve: -3- [T.] Deve.
d. 2189/b, 2289/a, 4188/a

devlet: -71- [Ar.] 1. Bir hükümet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan siyasi topluluk.
d.+ indin 0213/b
d.+ i 2462/a
d.+ ine 2294/b
2. Mutluluk, saadet, talih, baht.
d. 0248/a, 0286/b, 0465/a, 0744/b, 0801/b, 0971/a, 1097/b, 1259/b, 1418/b, 1515/b, 1534/a, 1572/b, 1677/b, 1679/a, 1727/b, 2179/b, 2381/b, 2400/a, 2407/b, 2721/a, 2864/a, 2931/a, 4469/a; (d.- i gülzār-ı bī-ḫār) 3727/a; d. (faḫr-ı d. ü dīn) 0213/a, 0262/a; (faḫr-ı d. ü dünyā vü dīnī) 0929/a (raḫse_i d.) 0229/a; (d. gibi) 0466/b
d.+ e 2787/b, 2860/b
d.+ de 4087/b, 4450/a
d.+ den 1678/b, 2371/a
d.+ i 0316/b, 1676/a, 1676/b, 1678/a, 4419/b; (ḫavāṣṣ-ı d.) 0137/a
d.+ içün (ṣalāḥ-ı d.) 2780/a
d.+ ile 1677/a, 3820/b
d.+ in (d. mi) 4294/b
d.+ inden 3256/b

d.+ ini 4273/a
d.+ iyle 0277/a, 1875/b
d.+ le 2373/a, 4274/b; (raḫse-i d.) 0229/b
d.+ ümüz 2725/a
d.+ üñ 0743/b
3. Makam, mevki.
d. 0105/b, 0376/a, 1783/a, 2284/a, 2371/b, 4614/b
d.+ i 0181/b, 2932/a
d.+ le 0223/b, 2444/a
d.+ üm 3256/a

devletlen-: -1- [Ar.+T.] Talihlenmek, aynı talihe sahip olmak.
d.- di 0213/b

devletlü: -5- [Ar.+T.] Talihli, bahtlı.
d. 4468/a, 4619/b
d.+durur 1914/b
d.+ dür 0270/b
d.+ ler 1253/b

devletsüz: -3- [Ar.+T.] Talihsiz, bahtsız.
d. 2370/b, 2372/a, 2372/b

devr: -8- [Ar.] 1. Dönme.
d. 1578/a
d.+ i 3569/a
d.+ ini 0016/a
d. eyleme 0709/a
2. Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası.
d. (d.- i zamān) 4446/b
d.+ inde 4604/a
d.+ üñde 0227/a; (d. misseydi "devrinde olsaydı") 0228/a

devrān: -10- [Ar.] Dünya, felek.
d. 0009/b, 0480/b, 0494/a, 2248/b, 3525/a; (ḫuḍāvend-i ḫuḍāvendān-ı d.) 0136/b; (rüstem-i d.) 0255/a
d.+ ı 3970/a
2. Kader, talih, baht.
d. (d. ol-) 0159/a
d.+ dan 3429/a

devvār: -1- [Ar.] Çok dönen, daima dönen, devreden.
d. 1771/b

deyn: -1- [Ar.] Borç.
d.+ i 4653/a

deyr: -11- [Ar.] 1. Kilise.
d. 0243/a, 0497/a, 3430/a
d.+ e 0474/b, 0475/a, 1721/a
d.+ i 0779/a,
d.+ uñ 0477/a
2. Meyhane.
d. 1421/a,
d.+ i 1422/a
3. Ateşe tapanların ibadet yeri, Mecusi tapınağı, ateşgede.
d.+ den 1078/a

deyyān: -1- [T.] Esma-i hüsnadan, Allah'ın en güzel isimlerindendir.
d. 4629/b

deyyār: -10- [Ar.] Kimse, fert, şahıs.(olumsuz cümlelerde hiç kimse.)
d. 0206/b, 2632/b, 2667/b, 2719/a, 2754/b, 4654/b; (aġyār-ı d.) 1551/b; (dest-i d.) 3359/b
d.+ a 1775/b
d.+ uñ 2635/b

dıkıl-: -1- [T.] Hücum etmek, saldırmak.
d.- alar 1011/b

dın-: -5- [T.] Ses çıkarmak, söz söylemek.
d.- dı 4439/b
d.- ma 1672/b, 1822/a
d.- madı 2031/a
d.- mazsam 3773/a

dırnaḳ: -3- [T.] Tırnak.
d. (d. ur-) 2836/b
d.+ ı 2383/a
d.+ larını 0351/a

di-: -593- [T.] Demek, söylemek.
d. 0454/b, 1801/a, 3793/b; (d. degül) 3781/a
d.- di 0343/a, 0372/a, 0425/a, 0440/b, 0447/a, 0455/b, 0457/b, 0476/a, 0534/a, 0550/b, 0551/a, 0606/b, 0654/a, 0665/b, 0668/a, 0669/a, 0673/a, 0684/a, 0684/b,

0685/a, 0730/b, 0734/a, 0751/b, 0754/a, 0795/b, 0810/a, 0818/b, 0820/b, 0833/a, 0857/a, 0872/a, 0888/a, 0912/a, 0914/a, 0954/a, 0958/b, 0959/a, 0972/a, 0979/a, 1012/a, 1013/b, 1016/a, 1017/a, 1021/a, 1041/a, 1057/a, 1066/a, 1068/a, 1078/a, 1079/b, 1098/a, 1105/a, 1113/b, 1116/a, 1120/a, 1127/a, 1128/a, 1130/a, 1151/a, 1157/a, 1169/b, 1171/a, 1171/b, 1180/a, 1199/a, 1220/a, 1222/b, 1226/a, 1238/a, 1241/b, 1243/a, 1256/a, 1261/a, 1281/a, 1286/a, 1286/b, 1288/a, 1306/a, 1317/b, 1320/a, 1321/b, 1326/b, 1338/b, 1339/a, 1393/a, 1418/a, 1423/b, 1476/a, 1517/a, 1521/a, 1523/a, 1525/a, 1538/a, 1546/a, 1584/a, 1608/b, 1614/a, 1634/a, 1648/a, 1669/b, 1695/a, 1723/a, 1724/a, 1730/a, 1732/a, 1733/a, 1734/a, 1735/a, 1748/a, 1753/a, 1757/a, 1764/a, 1790/a, 1801/a, 1809/b, 1811/a, 1814/b, 1829/b, 1850/a, 1853/b, 1860/a, 1862/a, 1869/a, 1873/a, 1874/a, 1879/a, 1889/a, 1948/a, 1986/b, 1994/a, 2004/a, 2011/a, 2012/a, 2013/a, 2022/b, 2025/b, 2032/a, 2039/a, 2042/a, 2044/a, 2045/a, 2049/b, 2054/b, 2073/a, 2086/a, 2088/a, 2090/a, 2112/a, 2122/a, 2129/a, 2131/a, 2135/a, 2140/a, 2145/b, 2146/a, 2153/a, 2157/a, 2186/b, 2208/b, 2211/a, 2214/b, 2217/a, 2232/a, 2250/a, 2258/b, 2264/b, 2269/b, 2278/a, 2301/a, 2305/b, 2312/a, 2324/a, 2334/b, 2337/a, 2398/b, 2486/b, 2506/a, 2516/b, 2556/a, 2564/a, 2581/b, 2591/a, 2593/b, 2597/b, 2600/a, 2603/a, 2606/a, 2612/a, 2613/a, 2634/b, 2644/a, 2648/a, 2651/a, 2658/b, 2663/b, 2664/a, 2666/b, 2667/a, 2668/a, 2671/a, 2689/b, 2700/a, 2722/a, 2744/b, 2765/a, 2778/a, 2849/b, 2859/a, 2948/a, 2983/a, 3014/a, 3125/a, 3148/a, 3149/b, 3150/b, 3151/b, 3152/b, 3153/b, 3154/b, 3155/b, 3156/b, 3157/b, 3158/b, 3159/b, 3161/b, 3162/b, 3163/b, 3164/b, 3165/b, 3166/b, 3167/b, 3168/b, 3170/a, 3183/a, 3185/a, 3202/a, 3287/a, 3346/a, 3373/a, 3407/a, 3416/a, 3424/a, 3505/b, 3513/b, 3549/a, 3570/b, 3572/a, 3572/b, 3573/a, 3574/a, 3575/a, 3611/b, 3613/a, 3616/a, 3616/b, 3626/a, 3628/a, 3673/a, 3779/b, 3852/a, 3910/a, 3929/a, 3953/a, 3972/b, 3998/b, 4030/a, 4035/a, 4083/b, 4119/b, 4152/b, 4154/a, 4161/a, 4210/a, 4211/a, 4221/b, 4226/b, 4268/a, 4296/a, 4314/a, 4325/a, 4330/a, 4332/a, 4343/a, 4349/a, 4362/a, 4364/a, 4377/a, 4379/a, 4380/a, 4382/a, 4385/a, 4400/a, 4405/a, 4408/a, 4411/b, 4412/b, 4413/a, 4415/a, 4417/b, 4428/a, 4430/a, 4435/a, 4489/a, 4510/a, 4511/b, 4520/b, 4540/b, 4543/b, 4589/a, 4590/a, 4592/b, 4608/a, 4610/a, 4616/a, 4646/b, 4999/a; (cevābın d.) 2754/a; (d. didi) 0852/a; (d. dur-) 3148/b; (söz d.) 2031/a; (sözini d.) 2332/a

d.- diler 0138/a, 0260/a, 0526/b, 0707/a, 0895/b, 0938/b, 0968/b, 1327/a, 1722/a, 1992/b, 2106/b, 2228/b, 2248/a, 2897/a, 3117/a, 3285/b, 3343/b, 3398/a, 3403/b, 3454/a, 4338/a, 4372/a, 4406/b, 4423/a

d.- dügi 1828/a, 2527/b

d.- düm 0147/a, 0564/a, 0601/b, 1053/a, 1126/a, 2801/a, 3815/b, 4144/b, 4383/b

d.- düñ 0027/b, 0392/b, 0449/b, 1179/b, 2767/b, 3825/a

d.- düñise 1972/a

d.- gil 3151/b, 3627/a, 4119/b, 4409/b

d.- ler 0769/b

d.- me 0021/a, 0449/a, 2330/b, 3657/b, 3658/a, 3795/b, 4194/b; (d. degül) 3657/a

d.- medi 2057/b; (söz d.) 2019/b

d.- mediler 2496/b

d.- mek 0022/b, 0207/a, 0625/b, 0865/a, 1611/b, 3659/a, 4667/a; (sözi d.) 1179/a; (d. degül) 2511/a, 2511/b
d.- mekden (söz d.) 1978/b
d.- mekdi 3284/b
d.- mekdür 3190/a
d.- meyem 1961/a
d.- mez 0613/a; (rāzın d. ol-) 4006/b; (d. midi) 2329/a
d.- mezem 4129/b
d.- mezidi 3080/b
d.- mezler 0354/b
d.- mezüz 1895/a
d.- mezven 0626/b, 1624/a, 2362/a, 3818/a
d.- miş 0308/b
d.- mişdi 1106/b, 4436/a
d.- mişler 0436/a
d.- mişlerdi 1107/a
d.- mişven 1054/a
d.+ ñ 2120/b
d.- ñüz 2696/b, 4327/b
d.- p 0788/b
d.- r 0711/b, 2083/b, 3086/a, 3164/a, 3188/b, 3216/a, 3497/a, 3794/b, 4299/b, 4532/b; (āferīn d.) 2354/a
d.- rdi 0257/b, 0381/a, 1575/a, 2126/b, 2187/a, 2500/b, 2775/a, 3009/b, 3296/a, 3557/b, 3560/b, 3593/b, 3788/b; (söz d.) 0295/b
d.- rem 4537/a
d.- ridi 0402/b, 0405/b, 0699/a, 0703/b, 1211/a, 1268/a, 1270/b, 1272/a, 1453/a, 1541/a, 1718/a, 2364/a, 2679/a, 3031/a, 3073/b, 3147/a, 3214/b, 3282/b, 3456/b, 3690/b, 3981/a, 3985/b, 3986/a, 4148/b, 4293/a, 4467/a, 4559/b
d.- ridüm 2685/a
d.- rim 2803/a
d.- rise 2853/a, 2854/a, 4085/a, 4429/b, 4536/b
d.- risem 0864/b, 0963/a
d.- riseñ 2603/b, 2490/a
d.- rler 0483/a, 0530/a, 0772/b
d.- rse 0708/a, 2855/a, 3539/b, 4226/b
d.- rseñ 2888/a
d.- rsin 1044/a, 1151/a, 1362/b, 1723/a, 1728/a, 2133/a, 2797/b, 2810/a, 3134/b, 3314/a, 3822/a, 4379/b, 4616/a
d.- rven 1293/a, 2211/b
d.- se 0565/b, 2852/a, 2910/b, 4225/b, 4536/b
d.- sün 1618/a, 2533/b, 2672/b, 4082/a
d.- ye 0051/b, 0192/a, 0708/b, 0842/b, 0907/b, 0993/b, 1135/a, 1297/a, 1512/b, 1612/b, 1848/b, 2272/a, 2300/b, 2524/a, 2527/a, 2560/a, 2670/a, 2850/a, 3267/b, 3399/b, 3653/b
d.- yecek 3714/a
d.- yeler 3367/a, 4182/b
d.- yelüm 1863/b
d.- yem 0408/b, 2632/b, 2816/a, 2987/b, 3319/a, 3328/b, 3375/b, 4095/b, 4256/a, 4429/a, 4564/b
d.- yen 1057/b, 2543/a, 2808/b, 4216/b
d.- yendür 1122/b
d.- yesin 0219/a
d.- yeydüm 1803/b
d.- yeydüñ 0254/a, 0291/b, 0315/b, 1012/b, 2719/b, 3415/b, 3668/b, 3689/b, 3800/b, 3849/a
d.- yeyin 0290/b; (egri oturup ṭoġru d.) 2830/a
d.- yicek 2636/a, 2805/b
d.- yimezven 3861/b
d.- yincegin 0479/b
d.- yü 1104/b, 1369/b, 1918/b, 1944/a, 2231/b, 2939/b, 4367/a, 4663/a, 4663/b, 4664/b; (d. diyü) 3894/b; (āh d. dur-) 3983/b; (d. vir-) 2604/b
d.- yüben 0001/a, 0001/b, 1590/b
d.- yüñ 2114/b
d.- yüp 0969/b

dip: -3- [T.] Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.
d.+ inde 2877/b
d.+ inden 1453/b
d.+ indeyidi 1517/b

dībā: -4- [Far.] Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş.
d. (d.- yı Rūmī) 2064/a; (ṭon-ı d.) 3290/b, 4191/a; (d. ol-) 2066/b

dībāce: -1- [Far.] Ön söz, başlangıç, mukaddime.
d.+ sin 3515/b

Dicle: -1- Dicle Nehri.
D. 3488/b

dit-: -1- [T.] Parçalamak, ditmek.
d.- erdi 3385/b

dīḏār/ dīdār: -4- [Far.] Yüz, çehre.
d. 0038/b, 0573/b, 2369/a; (serv-i māh-i d.) 3820/a

dīḏe: -1- [Far.] Göz.
d. (nūr-ı d.) 0399/a

didür-: -1- [T.] Dedirmek, demek zorunda bırakmak.
d. (rāzın d.- mek) 1569/b

digergūn: -1- [Far.] Başka türlü, değişmiş durumda.
d. 1948/b

dihḳān: -4- [Far.] Köylü.
d. 1276/a, 2298/a
d.+ a 0394/a
d.+ ı 0769/a

dik-: -7- [T.] 1. Dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek.
d.- meginden 3396/a
2. Beklemesi, göz kulak olması için bir şeyin başına koymak.
d.- diler 3735/a
3. Kök salıp yetişmesi için toprağa yerleştirmek.
d.- diyse 2823/a
d.- medi 2823/b
4. Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak.
d.- erler (gözin d.) 0433/b
5. Biçilmiş ya da yırtılmış kumaş, deri, yara ve benzeri şeyleri iğneye geçirilmiş iplikle birbirine tutturmak.
d.- me 1993/b, 3122/a

diken: -19- [T.] Diken.
d. 0110/b, 1082/a, 1581/b, 1604/b, 1659/b, 2802/b, 3030/a, 3031/a, 3454/b, 3507/b, 3511/a, 3546/a, 3677/b; (d. gibi) 1604/a
d.+ de 0464/a, 2803/a
d.+ den 2952/b, 4002/a, 4002/b

dikensüz: -1- [T.] Dikensiz.
d. 3987/b

dil: -63- [T.] 1. Konuşma organı, dil.
d. 0005/b, 2805/a, 2897/a, 2902/b, 2903/a, 2910/a, 3712/a
d.+ e 2897/a, 2904/a
d.+ in 3172/a
d.+ inde 3026/a,
d.+ üñ 3684/a,
2. Konuşma, söz söyleme yetisi.
d. 2895/a (d. aç-) 3673/a; (d. uzat-) 3812/a; (d. vir-) 1902/a
d.+ de 0401/a
d.+ e (d. gel-) 0274/b, 2164/b, 2920/a; (d. getür-) 0526/b, 2197/b
d.+ i 3081/b
d.+ in 3405/b; (d. uzat-) 4061/a, 4342/a
d.+ ini 4019/a
d.+ üm (d. dutul- “konuşamamak”) 0118/b
d.+ üñ (d. dut-) 2909/a
3. Lafız, söz.
d. 2837/b, 2893/a, 2896/a, 2901/a
d.+ de 0493/b (d. “ünlenmek”) 2974/b
d.+ den 2894/a, 2909/b
d.+ i 0103/b, 1647/b, 1788/b, 2564/b, 2907/a, 3408/a, 3986/b, 4327/a
d.+ inden 1495/b
d.+ inde 0113/b, 2021/b, 2277/b
d.+ ini 2563/b; (d. uzat-) 2908/a
d.+ üm 2837/a
d.+ ümi 0006/a

d.+ üme 0007/b
d.+ üñ 3923/a, 3943/b
4. Lisan, dil.
d. 0606/a
d.+ ce 0230/a
d.+ ince 0231/a
d.+ inde 4601/b
5. Gönül.
d. (d. ü cān) 0199/b,1280/a; (d. vir-) 2144/b

dil-: -2- [T.] Parçalara ayırmak, dilmek.
d. 2897/b
d.- ersin 3314/b

dil-ārām: -12- [Far.] Gönlü süsleyen (güzel), sevgili.
d. 0013/b, 0534/a, 0607/b, 0692/a, 1614/a, 2396/a, 2858/a, 3537/b, 3580/a, 3947/b, 4226/b, 4263/b
d.+ uñ 1583/a

dil-āver: -6- [Far.] Yürekli, cesur, yiğit.
d. 1307/a, 2073/b, 2128/a; (Behrām-ı d.) 0982/b, 1251/a, 2212/b

dil-āvīz: -1- [Far.] Gönül çeken, cazip.
d. (levḥ-i d.) 4595/b

dil-bend: -3- [Far.] Gönül bağlayan sevgili.
d. 0423/a, 1388/a; (şīrīn-i d.) 3466/a

dil-ber: -17- [Far.] Gönlü kendine çeken, güzel.
d. 0425/b, 0855/b, 1994/b, 2849/b, 2856/a, 3111/a, 3291/b, 3362/b, 3575/a, 3641/b, 3865/b, 4569/a; (şīrīn-i d. ḳıl-) 3651/a; (d. ol-) 3612/a
d.+ inüñ 3066/b
d.+ lerinden 0786/b
d.+ üñ 0461/a

dil-dār: -10- [Far.] Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.
d. 0391/a, 2933/b, 3104/a, 3294/a, 3845/a, 3991/b; (şāh-ı d.) 4262/a; (d. ol-) 1617/a, 2838/a; (d. ol-) 4269/b

dile-: -65- [T.] İstemek.
d. 0526/a, 1915/a
d.- di 2258/a; (ʿöẕrini d.) 1607/b
d.- mek 1290/b
d.- r 0921/b, 1065/b, 2363/a, 2665/b, 4315/b, 4619/a; (dād d.) 1811/a; (kīne d.) 2227/a; (d. mi) 0452/b
d.- rdi 0250/b, 0661/a, 0728/b, 2184/b, 3069/b, 3070/a, 3182/b, 3551/a
d.- rem 1781/b
d.- rin 1965/a
d.- rise 1332/a
d.- rler 0934/b, 1056/b
d.- rse 0693/a, 0742/a, 0967/a, 1332/b, 1793/a
d.- rsem 4132/b
d.- rseñ 0450/b, 0672/a, 0673/a, 0749/a, 0923/a, 1681/a, 1925/b, 1937/a, 1984/b, 2898/b, 3398/b, 3719/b, 3787/a, 4648/a; (amān d.) 1283/a
d.- rsin 0755/b, 0756/a, 3314/a, 3835/a
d.- rüz 1943/a
d.- rven 0669/a, 1094/a, 1707/a, 3370/a, 3907/b, 4038/a; (ʿöẕrüñ d.) 3784/b
d.- se 3161/a
d.- ye 1364/b
d.- yesin (suçını d.) 0124/b; (ʿöẕr d.) 3947/b

dilek: -16- [T.] İstek, arzu, talep, rica.
d. 1600/a, 1652/a, 1681/a, 1909/a, 1950/a, 2571/a, 2648/a, 2648/b
d.+ çe 3553/a
d.+ de 1608/a
d.+ den 0891/b
d.+ i 3299/b
d.+ ile 1804/a
d.+ ler 1770/b
d.+ leri (d. yirine getür-) 1905/a
d.+ üm 3320/b

dileksüz: -1- [T.] İsteksiz, dileksiz.

d. 1770/b

dilen-: -1- [T.] Dilenmek.
d.- mez 3701/b

dilenci: -1- [T.] Dilenci.
d. 0216/b

dilīr: -1- [Far.] Yürekli, cesur, yiğit.
d.+ i 2247/b

dil-gīr: -1- [Far.] Gönle sıkıntı veren, gönlü incinmiş.
d. 3499/b

dilkü: -4- [T.] Tilki.
d. 3052/b; (d. gibi) 2207/b, 3343/a
d.+ cek 3393/a

dillü: -1- [T.] Dil bilen, dil konuşan.
d. 1800/b

dil-rübā: -2- [Far.] Gönül kapan, herkesi kendine bağlayan.
d. 3290/a
d.+ yı 4243/a

dilsitān: -3- [Far.] Gönül alan, zapt eden.
d.+ ı 1512/a, 3390/b
d.+ uñ 3387/b

dilsüz: -1- [T.] Dilsiz.
d.+ di 2008/b

dilsüzlik: -1- [T.] Dilsizlik.
d.+ ile 3713/a

dil-şād: -1- [Far.] Sevinmiş, gönlü hoş olmuş.
d. (gevher-mülk-i d. "Hüsrev'in on cariyesinden biridir.) 1509/b

dil-teng: -1- [Far.] Gönlü sıkıntılı, kederli.
d. 4160/b

dimāġ: -9- [Ar.] Akıl, şuur, beyin.
d.+ ı 1665/a, 3114/b; (d. degül) 1487/a
d.+ ın 1494/a, 1580/b, 3037/a
d.+ um 2794/a, 3888/b
d.+ uma 0088/a

Dimne: -1- Kelile ve Dimne. (Behrâm ile veziri arasındaki ilişki Kelile ile Dimne ile ilişkilendirilmiştir.)
D. 0944/b

dīn: -27- [Ar.] İnanç sistemi, din.
d. 0262/a, 0352/b, 0987/b, 1088/a, 1825/a, 1895/a, 2348/b, 2587/b, 2593/b, 2931/a; (d. ḳıl-) 0224/b
d.+ de 2090/b
d.+ den (d. çıḳ) 3111/a
d.+ e 2301/a
d.+ i 0929/a, 1928/a, 1928/b
d.+ in 2329/b, 4294/b
d.+ inden 4618/a
d.+ ine 4613/b, 4614/a
d.+ iyçün 3700/a
d.+ ümden 4590/b
d.+ ümüzile 1915/a
d.+ üñ 3678/b
d.+ üñi 4647/b

din-: -4- [T.] Denmek, söylenmek.
d.- di (şükr d.) 2277/b
d.- diyse 1847/a
d.- medük 2565/b
d.- mişi 2565/b

dīnār: -6- [Ar.] Para, altın para.
d. 0715/a, 2053/a, 2210/a, 2465/b, 2598/a, 4998/a

dīn-dār: -1- [Ar.+Far.] Dinin emir ve yasaklarına hakkıyle uyan, dinine kuvvetle bağlı olan kimse.
d.+ laruñ 3700/a

dīnī -1- [Ar.] Dinle ilgili, dine ait.
d. (ceng-i d.) 2317/b

diñle-: -17- [T.] Dinlemek.
d. 2915/b
d.- di 0134/a, 1342/a, 1761/a, 1873/a, 1985/a, 2731/a, 4145/a, 4376/a; (sözi d.) 2593/a, 3187/a; (sözin d.) 2978/a; (sözini d.) 1867/a
d.- rdi 2575/a, 3768/b
d.- ye 2015/a

d.- yü 2590/a

diñlen-: -11- [T.] Dinlenmek.
d. 3165/a
d.- di 0469/a, 0497/b, 3755/a
d.- düm 3901/b
d.- e 1950/b
d.- mek 3165/b
d.- mezidi 3204/a
d.- üñ 2114/a
d.- üp 0639/b, 1149/a

dip: -1- [T.] Kök.
d. (d. ot.) 3047/a

dir-: -23- [T.] Toplamak, derlemek.
d. 0157/a, 1456/b
d.- di 3770/b
d.- em 1697/b, 1886/b
d.- erlerdi 1446/b
d.- ersin 2622/b
d.- eydi 3868/b
d.- eydüm 1803/b
d.- ince 1808/a
d.- isem 0671/b,
d.- mediler 4133/a
d.- mege 1409/b
d.- mekde 1802/b
d.- üp 1369/b, 2002/b

dīr: -1- [Far.] Geç.
d. 0157/b

Direfş: -1- Bayrak, sancak.
D. (D.- i Kāviyāna "Dahhak'ın zulmüne karşı ayaklanan Gave adındaki demircinin önlüğünden yaptığı ve İranlılar'ca kutsal sayılan meşin bayrak") 2729/b

direk: -1- [T.] Direk.
d.+ in 2680/a

direksüz: -2- [T.] Sütunsuz, direksiz.
d. 2568/a; (Bīsutūn yaʿnī d.) 3190/a

direm: -1- [Ar.] Dirhem, gümüş para, akçe.
d. 2598/a

diri: -17- [T.] Canlı, sağ.
d. 0247/b, 1108/a, 1214/a, 1285/a, 2489/b, 3349/a, 3358/a, 3555/a, 3966/a, 4111/b,
4138/b; (d. ḳıl- "yaşamasına izin vermek") 0068/b, 3226/b
d.+ dür 4453/a
d.+ nüñ 1620/b
d.+ sin 0063/a
d.+ yise 2134/a

dirīġ: -5- [Far.] Yazık, eyvah.
d. 1793/a, 3530/a; (d.u āha) 1462/b; (d. it- "yazık etmek") 2338/b; (d. ol-) 2612/b

dirīġā: -8- [Far.] Yazık, eyvahlar olsun.
d. 1682/b, 2187/b, 2688/b, 2876/b, 2924/b, 3411/a, 4506/b, 4521/b

diril- [I]: -15- [T.] Canlanmak, dirilmek.
d. 1360/a
d.- di 0928/a, 1186/b, 2055/a, 2306/b, 2720/a, 3121/b, 4162/b
d.- diler 0508/a, 2304/a
d.- en 2441/b
d.- eyin 2331/b
d.- miş 3052/b, 4068/b
d.- üp 0632/b

diril- [II]: -1- [T.] Toplanmak, tecemmü etmek.
d.+ e 1887/a

dirişdür-: -1- [T.] Çekiştirmek, mücadele etmek.
d.- di 4315/b

dirlik/ dirilik: -22- [T.] Hayat, yaşam, canlılık.
d. 0824/a, 1086/b, 1488/b, 1562/b, 1644/b, 3001/b, 3856/b, 4131/b, 4254/b, 4283/a; (d. gibi) 0825/a
d.+ den 3229/b
d.+ i 1805/b, 3365/a
d.+ inüñ 1567/a
d.+ iñ 0777/a,
d.+ sin 3866/a
d.+ üñ 1417/b, 2392/a,3483/a
d.+ ini 4458/b
d.+ ümde 3359/a

dirnek: -1- [T.] Toplantı, dernek.
d. 1239/a

dirneş-: -1- [T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
d.- di 2164/b

diş: -9- [T.] Diş.
d. 2853/b; (d. bile- "kötülük yapmak ve öç almak için fırsat kollamak") 1094/b, 1146/b, 3551/b
d.+ i 4233/b
d.+ in 1490/b
d.+ ini biler 2227/b
d.+ ini 2041/b
d.+ iyle 1452/b

dişi: -3- [T.] 1. Kadın.
d.+ nüñ 0098/a
2. Bu cinsten olan.
d. 1380/a, 1403/a

ditre-: -4- [T.] Titremek.
d.- mek 2207/a
d.- r 0347/b
d.- rdi 2701/b
d.- yü (d. dur-) 3311/b

dīv: -21- [Far.] 1. Şeytan.
d. 1023/a, 1057/a, 1060/a, 0302/a; (d.- i beḍ-endīş) 1080/a; (d.- i ḳattāl) 1030/b, 4503/b; (d.- i mekkār) 4292/a; (d.- i ser-efrāz) 1054/a; (d.- i şūm) 0987/a; (d. gibi) 3027/a, 3265/b
d.+ den 1081/b, 2582/b
d.+ e 1143/a
d.+ i 1504/a, 4297/a
d.+ idi 4285/b
d.+ le 1064/b
2. Cin.
d. 3133/a, 3192/a

dīvān: -5- [Far.] Yüksek meclis.
d. 0936/a, 0943/a; (d. dut- "meclisi toplamak") 2337/b
d.+ dan 0885/a
d.+ ında 3862/b

dīvāne: -4- [Far.] Deli, mecnun.
d. 0413/b, 3687/a; (d. ol-) 3883/b, 4640/b

dīvār: -8- [Far.] Duvar.
d. 0333/b, 3060/a, 3658/b; (naḳş-ı d. ol-) 2719/b
d.+ a 3658/a
d.+ dur 2884/a
d.+ ı 4125/b
d.+ uñda 0031/b

divīt: -2- [Ar.] Divit.
d. 1956/b
d.+ ile 1242/a

diyār: -1- [Ar.] Memleket, ülke.
d.+ a 3562/b

diz-: -1- [T.] Dizmek.
d.- miş (kemend d.) 1352/b

diz: -3- [T.] Diz.
d.+ e (el d. ur-) 3983/a
d.+ inden 2036/b
d.+ ine 2678/a

dizgin: -1- [T.] Hayvanı idare etmeye yarayan kayış.
d. 2256/b

doġ-: -1- [T.] Doğmak.
d.- ıcaḳ 4383/a

doġru: -1- [T.] Doğru.
d.+ yı 0633/a

doḳ: -1- [T.] Tok.
d.+ dur 0034/a

doḳı: -5- [T.] En ince noktalarına kadar özen göstererek, emek vererek ortaya çıkarmak.
d.- dı 0664/b, 1858/b, 3548/b, 4598/b
d.- duñ 0044/b

doḳıma: -1- [T.] Dokuma.
d. 2288/a

doḳın-/ doḳun-: -4- [T.] Dokunmak.

d.- a 0961/b
d.- aydı 3062/a
d.- dı 1557/a
d.- maya (ziyānı d.) 2898/b

doḳış: -4- [T.] Savaş, vuruş.
d. 0217/a, 1907/b
d.+ dur 1158/b
d.+ ın 1835/b

doḳız/ doḳuz: -3- [T.] Dokuz sayısı.
d. 3437/a, 3437/b
d.+ ında 4679/a

doḳu-: -2- [T.] Vurmak.
d.- ñ 2740/b
d.- r 0224/a

doḳuş-: -1- [T.] Çarpışma, mücadele.
d.- mış 2026/b

dol-: -2- [T.] Dolmak.
d.- a 1165/b, 1133/b

dolan-: -1- [T.] Dönmek, dolaşmak.
d.- dı 0444/a

dolaş-: -1- [T.] Dolaşmak.
d.- maġuñ 1622/b

donat-: -1- [T.] Süslemek, göz alıcı duruma getirmek.
d.- dı 4235/a

donuġ: -1- [T.] Parlak olmayan, mat.
d. (gice gibi d. ol-) 3669/b

dost: -4- [Far.] Dost, arkadaş.
d.+ ı 3043/b
d.+ ıla 4653/b
d.+ um 1618/a
d. 4430/b

dost-dār: -1- [Far.] Dosta sahip, dostu olan.
d.+ ı 0173/a

dög-: -1- [T.] Dövmek.
d.- ün 3353/a
d.- erleridi 2674/a, 2675/b

dök-: -55- [T.] 1. Dökmek, akıtmak.
d. (ḳanum d.)0370/b
d.- di 2707/a, 2997/b; (yaş d.) 2734/b, 3760/b
d.- diler 2731/b
d.- e 1596/b, 4422/b; (yaşlar d.) 3264/a
d.- em (ḳan d.) 3420/b, 4636/a; (ḳanı d.) 1032/b; (yaş d.) 3841/a
d.- en (ḳanı d.) 3215/a
d.- er (ḳan d.) 0334/a; (ḳanını d.) 3859/b; (ḳan d. gibi) 4504/b
d.- er 3220/b, 3264/b
d.- erdi 2382/b, 2386/b, 3666/b, 3978/b; (yaş d.) 3039/a
d.- erler 1369/b; (ḳan d.) 0354/a
d.- erlerdi 0509/a, 4199/a
d.- ersin (ḳanumı d.) 2259/a
d.- eydi (ḳanum d.) 0893/a
d.- me 0454/b, 1594/a; (ḳanum d.) 3896/a
d.- mege (ḳanın d.) 2136/b
d.- megil 1636/a
d.- mek 2844/a; (ḳan d.) 1900/b; (yaş d.) 1603/b
d.- meyem (yaş d.) 3864/b
d.- miş 3468/a
d.- miş (yaş d.) 3467/b
d.- se (yaş d.) 1374/a
d.- üben (ḳan d.) 1820/b
d.- üñ (ḳan d.) 2348/a
d.- üp 3021/b; (ḳan d.) 2704/a
d.- üpdür 2893/b
2. Yığmak.
d.- di 3596/b
d.- diler 4208/a
d.- e 2815/b
3. Çok sarfetmek, çok harcamak.
d.- düñ 3815/b
d.- erler (cānın d.) 0433/a
d.- mekden 1602/b

dökici: -2- [T.] Dökücü.
d. (ḳan d.) 0755/a
d.+ dür (şeker d.) 3888/a

dökil-/ dökül-: -6- [T.] Dökülmek.
d.- di 4504/b
d.- diyse 3488/a
d.- miş (dişi d.)4233/b

d.- ür 2035/a, 2844/b
d.- ürdi 3754/b

dölen-: -7- [T.] Sükûnet bulmak, huzura kavuşmak, ağır davranmak.
d.- dirmek 0451/b
d.- me 1686/b
d.- mek 2502/b
d.- mekle 1685/a
d.- mez 1614/b, 3537/a
d.- ür 4214/b

dön-: -66- [T.] 1. Geri dönmek.
d.- di 1114/a, 1118/a, 1325/a, 2271/a, 3137/a, 3378/b; (girü d.) 3384/b, 4422/b, 4642/b
d.- diler 3413/b; (girü d.) 4396/a, 4579/a
d.- dük 1834/a
d.- e 2407/a
d.- eler 1848/a
d.- em (girü d.)4429/b
d.- er 1181/b
d.- iser (ṭāliʿ ü baḫt d.) 0742/b
d.- evüz 1643/b
d.- mez (girü d.) 1181/a
d.- sün mi (girü d.) 0787/b
d.- üben 0850/b, 2502/a
d.- üp 0247/b, 2046/a, 2093/b, 3205/a
2. Yönünü bir tarafa çevirmek.
d.- di 1105/a, 1342/a, 1607/b
d.- e (istiḳāmet d.) 2432/a
d.- emez 0014/b
d.- me 0628/a
d.- mekden 0015/b
d.- miş 1493/b
d.- üben 0999/a
d.- üp 0665/b, 1213/b, 2312/a, 2644/a; (yönini d.) 3748/b
3. Bir şekle benzemek, dönüşmek.
d.- di 0856/a, 0888/b, 1663/b, 1787/a, 2234/a
d.- miş 0772/a
d.- üdi 4442/b
4. Vazgeçmek, terk etmek.
d.- e 0889/a, 2791/b
d.- di 4452/b
d.- er 2369/b; (d. degüldür) 1759/b; (d. degülem) 3185/a
d.- erdi 1417/a, 1510/b
d.- meyesin 2862/a
5. Hareket etmek.
d.- en 0890/a, 0955/a, 1188/a, 1750/a, 1874/b
d.- er 0015/b, 2442/b; (felekler d.) 1770/a
d-erdi (çarḫ gibi d.) 3058/a

döndür-: -11- [T.] 1. Geri döndürmek.
d.- meyevüz 3870/a
2. Sırt çevirmek, sırtını dönmek.
d.- di (yüzün d.)4460/b
d.- e (d. yüzin) 0612/a
d.- em (yüz d.) 4590/b
d.- esin (yüz d.) 3785/b
d.- megil (yüzüñ d.) 1141/b
d.- mesün (yüz d.) 1357/a
d.- meyem (yüzüm d.) 3865/b
3. Hareket ettirmek.
d.- ençün 3970/a
d.- ür 0015/a
4. Yönünü bir tarafa çevirmek.
d.- ür 3394/b

döniş/ dönüş: -3- [T.] 1. Dönmek, hareket etmek işi.
d.+ i 0020/a, 0070/b
2. Durum.
d.+ i 3523/b

dört: -11- [T.] Dört.
d. 0389/a, 0389/b, 0397/a, 0397/b, 0486/a, 2068/a, 2470/b
d.+ i 0306/a
d.+ in 1814/b
d.+ üni 2072/a

dördünci: -4- [T.] Dördüncü.
d. 1263/b, 2085/b
d.+ de 2105/b
d.+ si 2737/a

döşe-: -2- [T.] Bir şeyi bir yere sermek, yaymak.
d.- diler 3776/b
d.- yem 0156/a

döşek: -13- [T.] Yatak.

d. 2639/a, 3792/a, 4173/b, 4259/b, 4391/b, 4509/a
d.+ den 2074/a
d.+ inden 3757/a, 3757/b
d.+ ine 4513/b
d.+ ler 2064/a
d.+ lerde 3698/a
d.+ üme 3635/a

döşen-: -1- [T.] Düşkünlük göstermek, kendini vermek.
d.- di 3506/b

döşet-: -1- [T.] Döşeme işini yaptırmak, yerleştirmek.
d.- di 2104/b

döy-: -7- [T.] Tahammül etmek, dayanmak.
d. 3164/a
d.- ebilürdi 3024/a
d.- em 3772/b
d.- emez 2781/a
d.- mez 0369/b
d.- mezdi 3307/a
d.- er mi 3227/b

duʿā: -11- [Ar.] Allah'a yalvarma.
d. 4644/a; (d. ḳıl-) 3232/a
d.+ dan 0190/b
d.+ lar (d. ḳıl-) 0146/b, 2294/b
d.+ sı 4645/a
d.+ sın 4681/b
d.+ ya 0800/a
d.+ yı 2454/b; (d. ḳıl-) 4573/b
d.+ yıçun 3709/b

duʿācı: -2- [Ar.+T.] Biri için Allah'a dua eden kimse.
d. 0181/b, 4675/a

dudaḳ: -17- [T.] Dudak.
d.+ da 0557/a
d.+ dan 3783/a
d.+ ı 0339/a, 4170/a
d.+ ın 1476/a, 2853/a, 2976/a, 3608/a; (d. öp-) 1584/a
d.+ ından 2973/a
d.+ lu 0809/b
d.+ uñ 1623/a, 1624/b, 3371/a, 3943/a
d.+ uña 3854/a
d.+ uñdan 1660/a

dudaḳlu: -2- [T.] Dudaklı.
d. (şeker d.) 1634/a, 4449/a

dūn: -5- [Ar.] Alçak, soysuz.
d. 1058/b, 1318/a, 3231/b, 3498/a
d.+ a (naḥs-i d.) 3404/b

dur-: -100- [T.] 1. Beklemek, durmak.
d. 0709/a, 1611/a, 3267/b, 3925/b, 4005/a, 4200/b, 4592/b
d.- a 0845/b, 1236/a, 2904/b, 4602/b
d.- an 3706/b
d.- anlar 4571/b
d.- anlara 2992/a
d.- ayın 1699/b, 2882/b
d.- dı 0698/b, 1039/b, 1225/a, 1387/a, 1664/a, 1956/a, 2028/a, 2656/a, 3309/b, 3491/a, 3602/b, 3609/a, 3619/a, 3757/a, 3972/b; (ayaḳın d.) 0362/b, 0794/b, 4463/a
d.- dılar 1343/a, 4565/a
d.- du 0851/a
d.- dum 3828/b
d.- ġıl 1339/a
d.- madın 2685/b, 3204/b
d.- maz 1470/b
d.- mazdı 2728/b
d.- mışam 4092/b
d.- sun 2613/b
d.- u 1465/b
d.- uban 2033/a, 2088/a
d.- up 2018/a, 3494/b, 4055/b, 4580/b
d.- urlar 0427/b, 0502/a, 3819/a
d.- urdı 1209/a, 2503/a, 2967/a, 3595/a, 4366/a, 4397/a
d.- urvan 0871/b
2. Önceki durumu sürdürmek.
d.- an 2914/a,
d.- duḳça 0161/a, 0277/a,3903/b
d.- sun 0277/a
3. Varlığını sürdürmek.
d.- ur 4496/b
d.- urdı 0721/a,

4. Bir yerde bulunmak.
d.- am 0689/b
d.- asın 2627/b
d.- avan 3270/a
d.- aydum (ayaḳın d.) 0892/b
d.- dı 2265/b, 2266/a, 3592/a
d.- maḳ 1145/a
d.- up 2619/a,
5. Kalkmak, dolaşmak.
d.- dı 1238/a; (yirinden d.) 1975/a; (yirinden yiri d.) 3732/b
6. Verdiği sözü yerine getirmek.
d.- ımazsam (ḳavl.e d.)3185/b
d.- maḳ 1888/b
7. Görünmek.
d.- ur 4416/b
d.- ursın 3680/a
8. Sona ermek.
d.- ursa 3027/b
9. Yardımcı fiil.
d. (dek d.) 1822/a
d.- a (duta d.) 1588/b
d.- dı (didi d.) 1608/b, 3148/b, 4567/b; (ditreyü d.) 3311/b; (sevinü d.) 1476/b
d.- mış (ṭaramaġa d.) 1438/b
d.- ur (rāz d.) 2636/a; (zārı d.) 3352/b
d.- urdı (āh diyü d.) 3983/b; (baġlayu d.) 1504/a; (ḳaplayuban d.) 1193/b
d.- urlarıdı (dutup d.) 3765/a

dūr: -2- [Far.] Uzak.
d. 0716/b; (d. it- "uzaklaştırmak") 3885/b

durаḳ: -4- [T.] Durulan yer, durak.
d.+ ı 3430/a
d.+ um 3273/b, 3888/a
d.+ uñsa 1595/b

durrāc: -4- [Ar.] Turaç (kuş).
d. 0702/b, 0774/b, 1396/b, 1441/a

dut-: -270- [T.] 1. Elle kavramak, tutmak.
d. 1630/b, 1890/b, 2446/a, 2633/b, 3007/b, 3436/a, 3540/b, 3793/a, 4432/a; (elüm d.) 3237/a, 3942/b, 3696/b
d.- a 1675/b, 2741/b, 3980/b; (d. dur-) 1588/b
d.- abilen 3696/a
d.- am (cām) 0460/b
d.- an 1765/a
d.- andur 3612/b
d.- ansın (elüm d. "yardım etmek") 2646/b
d.- ar 0225/a, 0584/a, 3521/b, 3631/a; (ḳılıç d.) 1690/b
d.- ardı 0298/a, 1483/a, 1485/b, 4481/b; (baş d.) 1116/b
d.- ardum 4059/b
d.- arsın 0060/a, 3783/b,
d.- asıyken 1649/b
d.- dı 1466/b; (elin d.) 4152/b, 4218/a; (elini d.) 4032/a; (kolını d.) 3596/a
d.- dılardı (şerbet d. "ikram etmek") 1477/a
d.- duñ 2495/b
d.- ıcaḳ (başı d.) 3790/b
d.- ıcı (el d.) 4153/b
d.- ġıl 3489/a
d.- maġa 1577/b,
d.- maḳ (ḳılıç d.) 1471/b; (oḳ d.) 2891/b
d.- maz 2434/a
d.- mazısa 1549/a
d.- mış 0785/a, 1353/b
d.- mışdı 1577/a
d.- mışdur 3809/b
d.- mışvan 2512/a
d.- uñ 2672/a
d.- up 1105/b, 1568/b, 1662/b, 2020/a, 2588/a, 3791/a, 4646/a; (ḳılıç d.) 1225/b
d.- updur 0947/b
2. Yakalamak, tutmak.
d.- a 0675/b, 0990/b; (aru d.) 1916/b
d.- abile 2819/a
d.- alar 0991/a, 1168/b, 2252/a
d.- an 2480/a, 2834/b
d.- ar 2373/b; (bende d.) 3699/a
d.- ardı (balıḳ d.) 0602/b
d.- dı 0874/b, 1287/a, 2982/b, 3305/b
d.- ılur 1501/b
d.- mış 3138/a, 3142/a

d.- up (d. dur-) 3765/a
3. Dinlenmek.
d.- a (ārām d.) 0964/b
d.- am (ārām d.) 1845/a
d.- ardı (ārām d.) 2580/b
d.- dı (ārām d.) 0639/b, 1016/b, 1241/a, 2736/b
d.- ġıl (ārām d.) 1614/b, 3156/a
d.- ma (ārām d.) 0645/b
d.- mayam (ārām d.) 0460/a
d.- mazsa (ārām d.) 0692/b
d.- sun (ārām d.) 3537/a
4. Hatırlamak.
d.- a (yāḏ d.) 2917/a
d.- am (yāḏ d.) 1708/a
d.- an (yāḏ d.) 1836/b
d.- aruz (yāḏ d.) 0359/a
d.- mışdı (yāḏ d.) 0278/b
5. Dinlemek, uymak.
d. (ḳulaḳ d.) 4380/b
d.- a (öğüt d.) 2908/b
d.- alar 0492/a
d.- am (dil ü cān d.) 1280/a
d.-ar 0584/b, 0935/b
d.- dı (ḳulaḳ d.) 1515/a, 4538/a; (gūş d.) 1371/a; (ögüdi d.) 3617/b
d.- dılar (ḳulaḳ)1448/b
d.- madı 3556/a; (ögütlerüm d. “öğüt dinlemek”) 2688/a
d.- up (ḳulaḳ d.) 3864/a, 4084/b
6. (Bir yeri) Bir maksatla ayırmak.
d.- alar1457/b
d.- dı 0973/b
7. Varsaymak, kabul etmek.
d.- a 0936/a, 2760/b
d.- alum 2784/b
d.- am 1622/a
d.-ar 2629/b
d.- maz 3248/b
d.- mışıdı 2937/b
8. Herhangi bir durumda bulundurmak.
d. (dīvān d.) 2337/b; (tāze d.) 4574/a; (ḫoş d. “anlaşmak, iyi muamele etmek”) 3907/a; (şāḏīlıḳ d.) 3374/b
d.- a (cüst d.) 3563/a; (kine d.) 1282/b; (maʿẕūr d.) 4428/b
d.- alum (tāze d.) 1629/a
d.- am (gönül d.) 1052/a; (ḫoş d.) 1032/a, 2751/a
d.- andur (muḥtāc d.) 2569/b
d.- ar 0943/a, 1332/a, 2570/b, 3644/a, 3644/b; (ʿār d. “utanmak”) 2442/a (uyḳu d.) 0783/b; (zinde d.) 3699/b
d.- ardı (ümīḏ d.) 0725/a
d.- arısa (kīne d.) 4333/a
d.- arsa (kīne d.) 0322/b
d.- arsam (ḫoş d.) 4212/b
d.- arsañ (yigrek d.) 4101/b
d.- arsın (aġyār d.) 2870/b; (ayru d.) 1044/b
d.- arsız (kīn d.) 1909/b
d.- dı (cūş d.) 4538/b; (düzende d.) 1826/b; (fālın d.) 0018/b; (ḫoş d.) 2333/a; (kīn d.) 1144/b; (uyḳu) 4368/b; (yasın d.) 3505/b
d.- dıysa (kine d.) 1894/a
d.- ġıl (arı d.) 0006/a
d.- ıcaḳ (kīn d.) 1763/b
d.- undı 0363/a
d.- ma (gönül d.) 1327/b; (mātem d.) 3544/a (ümīḏin d. “ümitlenmek”) 4444/b
d.- madum (kine d.) 1775/b
d.- mañ (gönül d.) 1739/b
d.- maya (gönül d.) 2180/b, (kīn d.) 1735/b
d.- mazıdı (kīn d.) 1088/b
d.- mış (ḫoş d.) 1442/b
d.- mışıdı (kīn d.) 0637/b
d.- uban (ʿibret d) 0140/b
d.- uñ (kīn d.) 2348/a
d.- up (yas d.) 3467/b
d.- updur (sevdā d.) 3084/a
d.- sun (aḳ d. “temiz tutmak”) 2796/b; (ḫoş d.) 1722/b; (ıraḳ d.) 2796/a;
(şāḏ d.) 0191/a
9. Ele geçirmek, almak.
d.- a 0678/b; (d.- a ḳal-) 1654/a
d.- am 2366/a
d.- ar (ḳayġu d.) 3259/b; (sıtma d. “musallat olmak”) 4453/b
d.- ardı 1088/a
d.- asın 1937/b
d.- ayım 2533/a
d.- ayın 1072/a,

d.- dı 1317/b, 1688/b, 3750/a
d.- ıcı. 0280/a, 1408/a, 2681/b; (cihān d. ol-)3878/a
d.- ucı (cihān d.) 3742/a
d.- ucılar (cihān d.) 3565/a, 4551/a
d.- ılıcaḳ 1684/b
d.- maḳ (cihān d.) 0383/b, 3872/b
d.- maya 0364/b, 0678/b
d.- mayam 1793/a
d.- mışdı (ilini d.) 0634/a
d.- mışdurur 4363/b
d.- mışiken 4277/b
10. Haberdar etmek.
d.- am 4303/a
11. Tâkip etmek, izlemek.
d. 4589/b
d.- an 4604/b
d.- mışıdı 0987/b
d.- ılmaz (yolı d.) 0677/a
12. Vekil tutmak.
d.- ar 0989/a
13. Ölçmek, saymak.
d.- maḳda (sağış d.) 2075/a
d.- ar (nabżı d.) 3099/a
14. Bir kimseyi ücret karşılığında görevlendirmek.
d.-ar 3859/a
15. Tanınmak.
d.- ar (nām d.) 4621/a
16.Oynamak.
d.- ardı (oyun d.) 1396/a
d.- dı (oyun d.) 2455/a
17. Sözünde durmak.
d.- arlar (söz d.) 1901/b
18. Az konuşmak.
d. (aġuzuñ d.) 2855/b; (dilüñ d.) 2909/a
d.- arsa (dili ḳısa d.) 2907/a
d.- up 2563/b
19. (Rüzgâr, fırtına bir yeri) Etkisi altına almak.
d.- arsın 3956/b
20. Yola çıkmak.
d.- asın (yol d.) 2628/a
d.- dı (yol d.) 2275/b, 3021/a, 3588/b
d.- ısardur (yol d.) 1002/b
d.- mışam (yol d.) 0459/b
d.- uban (yol d.) 1156/a
d.- up (yol d.) 4495/b
21. Hapsetmek, bulundurmak.
d.- ayın 2779/b
d.- dı 0764/a, 4561/b
d.- maġa 2892/a
d.- maġıl 0458/a
d.- maḳ 1646/b; (ḳayġuyı d.) 3989/b
d.- maz 2840/b
22. Yüz çevirmek.
d.- a (yüz d.) 4386/b
d.- dı (yüz d.) 0245/b, 1014/b, 1067/a, 4412/a
d.- dılar (yüz d.) 2316/b, 4282/b
d.- duġını (yüz d.)0807/b
d.- dum (yüz d.) 3915/a
d.- mışam (yüz d.) 0726/a
23. Başına vurmak, dokunmak.
d.- dı (ḫumārı başın d.) 1580/a
24. Karşı gelmek, itiraz etmek.
d. (ḳısa d. “uzak tutmak”) 1938/a, 2898/a
d.- dı (boyın d.) 2092/a, 2093/a, 2785/a, 4046/b
d.- madı (boyun d.) 2918/a, 3175/a
d.- maz 1629/b
d.- mışlarıdı (boyun d.) 0990/a
25. Kan görmeye dayanamamak.
d.- ısardur (ḳanum d.) 1621/a
26. Dönmek, çevirmek.
d.- uñ 2694/a
d.- up 1494/a

dutıl-: -2- [T.] Tutulmak.
d.- maḳ (“avlanmak”) 2845/a
d.- maz (“kendini kaptırmak”) 2848/a

dutın-: -1- [T.] Tutunmak, dayanmak.
d.- uñ 2352/a

dutsaḳ: -3- [T.] Tutsak.
d.+ a 1652/a
d.+ lara 4349/b
d.+ uñ 4351/b

dutuḳ [I]: -2- [T.] Örtü, perde.
d. 3034/a, 3750/a

dutuḳ [II]: -1- [T.] Tutuşmuş, yanmış.
d. 0764/b

dutul-: -6- [T.] 1. Konuşamamak.
d.- dı (dilüm d.) 0118/b
d.- dıydı 0809/b
2. Tutulmak(Güneş ve ay).
d.- dığıyçun 4161/b
3. Tutkun hâle gelmek, âşık olmak.
d.- dum 3937/b
4. Ele geçirilmiş.
d.- mış 1335/b
d.- mışdur 2649/a

dutuş-: -3- [T.] Tutuşmak.
d.- dı (od d.) 2254/a
d.- mış (d. ʿışḳına) 1359/a; (oda d.) 3958/b

duvaḳ: -1- [T.] Duvak.
d.+ ı 4065/b

duzaḳ: -4- [T.] Tuzak.
d. (d. ḳur-) 1294/a
d.+ a 2480/a; (d. düş-)2820/a
d.+ da 3052/a

düg-: -2- [T.] Bağlamak, düğümlemek.
d.- di (şeyṭānı d.) 1767/b
d.- mek 4110/a

dügüm: -3- [T.] Düğüm.
d. 3683/a, 4110/a; (d. şeş- "düğüm çözmek") 4124/a

dügün/ dügin: -17- [T.] Düğün.
d. 1040/b, 2643/b, 2874/b, 3320/b, 4265/b, d. 4137/b, 4419/a 4577/b; (bezm-i d.) 4166/b, 4183/b; (d. ḳıl-) 1445/b, 4260/b; (d. ḳıldı mı) 3623/b
d.+ dür 3525/b
d.+ e 3689/b
d.+ i (d. yas u yası d. eyle-) 4622/b

düken-: -6- [T.] Tükenmek.
d.- di 1884/a; (ṣabr u ṭāḳat d.) 4045/a; (ṣabrı d.) 0445/b
d.- sün 0614/a
d.- üp (güci d.) 4476/b
d.- ür 3436/b

düket-: -1- [T.] Tüketmek.
d.- dük (sözi tüket-) 1899/a

dülbend: -2- [Far.] Sarık, başörtüsü.
d. (d.- i ʿanber) 0107/b
d.+ i 4198/b

dülik: -1- [Far.+T.] İkilik.
d. 4131/a

dümb: -1- [Far.] Kuyruk.
d.+ ine (reʾs_i ʿaḳreb d.) 3120/b

dün: -69- [T.] 1. Gece.
d. 1248/a, 1424/a, 1496/a, 1527/b, 2969/a, 3015/a, 3676/b, 3679/a, 3682/b, 3688/b, 3706/a, 3970/a, 4117/a, 4254/a, 4591/b, 4608/b; (d. ü gün) 0401/a, 0503/b, 0609/a, 0892/b, 1268/b, 1269/a, 1445/a 1603/b, 2438/b, 2473/b 2624/b, 3085/b, 3213/b, 3219/a 3682/a, 3918/a, 4276/a 4483/b; (d. ü gündüz) 3318/b; (d. gün) 3439/a, 4095/b, 4666/a; (d. eyle-) 4622/a; (d. it-) 0067/a, 0067/b; (d. kıl-) 1295/b; (d. midür) 3673/b
d.+ de 0060/b, 0671/b, 4375/a, 4389/b
d.+ den 0568/a, 3977/a, 4370/b
d.+ e (güni d. ir-) 4457/b
d.+ i 2711/b, 4062/a, 4522/a (d. gün eyle-) 4622/a; (d. ḳara ḳıl-) 4116/b
d.+ ile 3525/a
d.+ ine 3209/b
d.+ ini 4117/b
d.+ ki 1664/b
d.+ lerde 4587/a
d.+ lerden 1572/a
d.+ üm 3692/a
d.+ ümi (d. gündüz eyle-) 3691/a
d.+ üñ 0494/b, 4382/a
2. Bir önceki gün, dün.
d. 0780/a, 3421/b, 4123/a

düne-: -1- [T.] Tünemek.
d.- rdi 1417/b

dünek: -1- [T.] Kuş yuvası, tünek.
d.+ de 1491/b

dünle: -5- [T.] Geceleyin.
d. 1165/a, 1492/b, 2534/a, 2878/a 3960/a

dünyā/ dünye: -54- [Ar.] 1. Dünya.
d. 0070/a, 0929/a, 1088/a, 1299/a, 1735/b, 1851/a, 1925/b, 2154/b, 2427/a, 3145/a 3965/b, 4551/b
d.+ de 0208/a, 0972/a, 1785/a, 2350/b, 2444/a, 2507/b, 2750/b, 3267/a, 4098/b, 4656/a
d.+ den 0670/b, 1002/b, 2924/b, 2929/a, 3335/a, 3500/b, 3915/b
d.+ da 0206/b, 0365/b, 0623/b, 0800/b, 0825/a, 1216/b, 1798/b, 2042/b, 2458/a, 2621/b, 3773/b, 3858/b, 3902/b, 4356/b, 4490/a
d.+ dan 1061/b, 2446/b, 2454/b, 2542/b
d.+ nuñ 1305/a, 4655/b
d.+ ye 1780/b
d.+ ya 1254/a
2. Dünya (gezegen).
d.+ yı 3967/b, 4617/a

düpdüz: -5- [T.] Baştan başa, dümdüz.
d. 1200/a, 1335/b, 1411/b, 4565/b; (d. ṭur-) 4386/a

dür-: -3- [T.] 1. Katlamak, kıvırmak.
d.- di 3008/a,
d.- erler 2718/a
2. Toplamak.
d. 4633/a

dürc: -1- [Ar.] Kutu, sandık.
d.+ in 3851/a

düriş-/ dürüş-: -15- [T.] Çalışmak, gayret etmek.
d.- di 1668/a, 1922/a, 2677/b
d.- düm 1651/a, 3103/a, 4682/a
d.- düñ 0858/a
d.- em 1708/b, 2354/b, 3774/a
d.- me 3963/a
d.- miş 0816/a, 1348/b
d.- ü 3542/b
d.- ür 2439/a

dürişdür-: -1- [T.] Çalıştırmak.
d.- di 4281/a

dürit-: -1- [T.] Türetmek, üremek, çoğalmak.
d.- enden 1288/a

dürlü: -45- [T.] Çeşit, tür.
d. 0149/a, 0155/b, 0165/a, 0205/b, 0210/b, 0295/a, 0491/b, 1205/b, 1288/a, 1356/b, 1400/b, 1492/a, 1537/a, 1589/a, 1589/b, 1613/b, 1883/a, 1886/a, 1950/b, 2091/b, 2115/b, 2174/b, 2175/a, 2303/b, 2326/b, 2431/b, 2484/b, 2586/a, 2598/b, 2706/a, 2927/a, 2927/b, 2935/a, 3053/b, 3096/a, 3285/a, 3334/b, 3354/b, 3576/a, 3621/a, 3717/a, 4179/b, 4472/a, 4472/b
d.+ yidi 1492/a

dürr: -9- [Ar.] İnci.
d. 1527/b, 3803/a, 3851/a; (d.- i gevher) 1251/b; (d.- i meknūn) 0398/b, 4682/b; (d.- i şehvār) 2053/b; (d.- yi şehvārı) 2065/b
d.+ i 1076/b

dürül-: -2- [T.] Bükülmek, eğilmek.
d.- di 2980/b, 3379/a

dür-bār: -1- [Ar.+Far.] İnci saçan.
d. 3294/b

dür-yāb: -6- [Ar.+Far.] İnci bulan (?).
d. 0177/a.

düş-: -61- [T.] 1. Yukarıdan aşağıya doğru inmek.
d.- di 3451/a, 4645/b; (ölüm d.) 3354/a, 3411/b
d.- e 3096/b
d.- miş 3838/a, 3839/a; (göbeki d.) 3975/a
2. Yıkılmak, devrilmek.
d.- di 1204/a, 2980/a
d.- düm 2811/b
d.- edura 3027/b
d.- er 4453/b
d.- ersem 3267/b
d.- eyazdı (yire d.) 3810/b

d.- iser (yire d.) 3381/b
d.- me 1360/b
d.- miş 1348/a
d.- üben 2381/a
d.- üp 0566/b, 3995/a
3. İstenmeyen bir durumda bulunmak.
d.- di (od d.) 2254/b; (ziyāna d.) 3364/b
d.- di (āha d.) 0374/a
d.- düm (duzaḳa d.) 2820/a
d.- em 0491/b, 2190/b
d.- er 0039/a, 3638/b
d.- mek 2809/b
d.- üpdi 0785/b, 4483/b
4. Yakalanmak, tutulmak.
d.- di (cāna d.) 0289/b; (göñüli d.) 0694/a
5. İşi düşmek.
d.- di 0264/b
6. Dünyaya gelmek, hayata gelmek.
d.- di 1408/b, 2482/b, 4039/b
d.- mişven 1785/a
7. Ayrı kalmak.
d.- di (ayru d.) 3419/a
d.- mişleriçün (ırāḳ d.) 3704/b
8. Elden ayaktan düşmek.
d.- di 3769/b
9. Aklına gelmek, içine düşmek.
d.- di (içine d.) 4607/b; (rāy d.) 4030/a
d.- er 1935/b,
10. Ortaya çıkmak.
d.- di 0289/a
11. Payına isâbet etmek.
d.- di 0374/b
d.- e 2207/a
12. Ölmek.
d.- di 4355/b
13. Coşma.
d.- di (cūş d.) 2166/b
d.- üpdür (cūş d.) 2825/a
14. Haber gelmek.
d.- di (çav d.) 0329/b; (sözi d.) 0382/b
d.- e (çav d.) 1303/b
15. Bir yere gelmek, bulunmak.
d.- düm 2811/a
d.- düñ 3323/b
d.- miş 1462/a, 1462/b
d.- üp 3028/b, 3078/a,
16. Azalmak.
d.- miş 0098/b

düş: -10- [T.] Düş, hayal.
d. (d. gör-) 4058/a
d.+ de 3153/b, 4519/b; (d. gör-) 4608/b
d.+ di 4157/b
d.+ e 0486/b
d.+ in 2215/b
d.+ inde 0387/a, 4587/b
d.+ ini (d. ḫayra yor-) 2099/b

düşmen: -51- [Far.] Düşman.
d. 0080/a, 1323/b, 1480/a, 1581/a, 2733/a, 2750/a, 3255/a, 3256/b, 3553/a, 3553/b, 3554/a, 3955/b, 4282/b, 4385/b, 4386/a; (d. bil-) 1173/a; (d. ol-) 0896/b, 0903/a, 1283/b, 2203/a
d.+ den 0126/b, 1311/b, 1805/a, 1877/a, 1941/b, 1942/a
d.+ di 1198/b, 1309/b
d.+ dür 1055/a, 3155/b
d.+ e 0801/a, 4653/b
d.+ i 0218/a, 2113/a, 4480/b
d.+ idi 2732/a
d.+ inüñ 0217/b
d.+ le 3554/b
d.+ lere 1224/b, 1705/b
d.+ lerine 0225/b
d.+ lerüñ 1706/a, 3954/a
d.+ lerüñe 1692/b
d.+ lerinüñ 0224/a
d.+ ümi 2863/b
d.+ üñ 0568/a, 2270/a, 2712/b
d.+ üñden 2791/b
d.+ üñdür 4433/a

düşmenlik: -1- [Far.+T.] Düşmanlık.
d. etmeñ 4307/a

düşmensiz: -1- [Far.+T.] Düşmansız.
d. 2189/a

düşük: -1- [T.] Eski değerini yitirmiş olan.
d. 0323/b

düşür-: -3- [T.] Düşürmek.

d.- ici (“ öldürücü”)1593/b
d.- di (av d.) 0329/a
d.- düm 0203/b

düşvār: -6- [Far.] Güç, zor.
d. 2953/a, 3003/a, 4316/b; (d. ol- “güç olmak”) 0447/b, 0763/b
d.+ dur 2542/a

düt-: -1- [T.] Tütmek.
d.- di 0764/b

dütün: -5- [T.] Tütün.
d. 3481/b
d.+ den 2758/a
d.+ i 3677/a
d.+ üñ 2393/a
d.+ üñden 2868/b

düz-: -53- [T.] 1. Yapmak, oluşturmak, düzene sokmak.
d. (işini d.) 3344/a
d.- di 0468/b, 0869/b, 1870/b, 1988/a, 1992/a, 2116/a, 2579/a, 2705/b, 2806/a, 3000/a, 3193/a, 4067/b, 4147/b, 4263/b, 4393/a, 4427/b, 4528/a, 4529/a, 4563/b; (düzen d.) 0231/a; (oyın d.) 0676/b; (ʿimārı d.) 2068/a
d.- diler 2577/a; (işi d.) 3355/a
d.- e 3980/b; (genc d.) 2379/a; (mehd d.) 4545/b
d.- ebilürsin 3941/b
d.- ebilürven 1698/a
d.- elüm 1808/b
d.- er 2799/b; (şīşe d.) 2420/b
d.- erdi 0604/b, 0605/b, 2095/a, 4071/b
d.- evüz 0230/a
d.- icek 2950/a
d.- ildi 0023/b
d.- mek (eğrisini d.) 1567/b
d.- meyince 1760/a
d.- miş (zencīr d.) 0437/a
d.- mişem 4314/b
d.- üben 2614/b
d.- üñ 4088/a
d.- üp 4055/a, 4677/b
d.- üpdür 2038/b
2. Yapmak, resmetmek.
d.- di 0505/b, 0571/a, 3194/a,
d.- megüñ 0226/b

düz: -5- [T.] Düz, doğru.
d. 0671/b, 2624/b, 2851/b, 4215/b; (d. ü dāḏ it- -doğru-) 3215/b

düzen: -3- [T.] Düzen.
d. (d. düz-) 0231/a
d.+ de 1025/a; (d. dut-) 1826/b

düzenlü: -1- [T.] Düzenli.
d. 2091/b

düzet-: -7- [T.] Düzeltmek, yoluna koymak.
d.- di 3013/a, 4187/a, 4530/a; (ḥīle d.) 1987/a; (ʿişret d.) 2737/a
d.- diler 2344/b
d.- mişidi 4049/a

düzgün: -1- [T.] Doğru, düzgün.
d.+ i 1184/b

düzül-/ düzil-: -8- [T.] 1.Düzmek işi yapılmak, hazırlanıp meydana getirilmek.
d.- ür 3582/a
2. Düzene konmak, hazırlanmak.
d. 4122/a
d.- ürsin 3629/a
d.- düñ 1142/a
d.- gil 1142/b
d.- mek 1147/b
d.- miş 1581/a, 2715/a

E

ebdān: -1- [Ar.] Bedenler vücutlar.
e. (ḥaşr-ı e.) 0116/b

ebed: -2- [Ar.] Sonsuz, ebedi.
e. (e. ḳıl-) 3483/b
e.+ sin 0054/a

eblaḳ: -1- [Ar.] Alacalı.
e. 4173/b

ebleh: -1- [Ar.] Akılsız, aklı kıt.
e. 3406/a

ebrüşim: -2- [Far.] İbrişim, ipek iplik.
e.+ di 2064/b
e.+ e 4073/a

ebter: -3- [Ar.] Faydasız.
e. 0187/b, 2325/b, 4680/b

ecel: -4- [Ar.] Ömrün sonu.
e.+ den 1190/b
e. 0784/b, 2440/b, 2707/b

edep: -3- [Ar.] Terbiye, nezaket.
e. (terk-i e.) 0489/a
e.+ dür 3150/a
e.+ le 3963/b

edīm: -1- [Ar.] Deri.
e.+ in 3065/a

Eferīdūn/ Efrīḏūn: -2- [Far.] İran hükümdarı.
E. 1493/a
E.+ la (tāc-ı E.) 3738/b

efġān: -4- [Far.] Bağırma, feryat.
e. 3505/b; (derd ü e. ḳıl-) 4434/b; (e. u feryāḏ ḳıl-) 3576/b (e. ḳıl-) 3208/b

efkār: -4- [Ar.] 1. Endişe, taşa.
e. 0884/a; (e. ol-) 2433/b
2. Fikir.
e. (e. ol-) 0573/a, 3060/b

eflāk: -1- [Ar.] Felekler, gökler.
e. 0111/b

Eflāṭun: -1- Yunan filozofu, Platon.
E.+ ısa 2977/b

Efrāsiyāb: -1- Tur'un torunlarından olup efsanevi Zerdüşt kralı Feridun'un üç oğlundan biridir.
E.+ uz 1366/b

Efreng: -1- Avrupalı.
E. (gebr ü E.) 0256/a

efsāne: -2- [Far.] Hikâye, efsane.
e. 2375/a, 4481/b

efsun: -9- [Far.] Büyü, sihir.
e. 0806/a, 1010/a, 2760/a, 2834/a, 3928/a, 3961/a, 4023/b
e.+ dan 3928/b
e.+ ların 2762/a

efsūncı: -1- [Far.] Büyücü.
e. 0410/a

eg-: -8- [T.] 1. Eğmek, bükmek.
e.- di (başın e.) 2028/b
e.- e (baş e.) 3427/a
e.- mek 4110/b
2. Buyruğuna girmek.
e.- di (baş e.) 2947/a
e.- medi 3146/a
e.- mez 0616/a, (boyın e.) 2428/b
e.- mişidi (boyın e.) 2968/a

eger: -145- [Far.] Şayet, eğer.
e. 0035/a, 0046/a, 0066/a, 0083/b, 0127/a, 0174/a, 0187/b, 0201/a, 0302/a, 0322/a, 0346/a, 0354/a, 0370/a, 0371/b, 0389/a, 0397/a, 0453/a, 0464/a, 0465/a, 0516/a, 0564/b, 0622/a, 0623/a, 0659/a, 0708/b, 0729/a, 0742/a, 0745/b, 0749/a, 0778/b, 0837/a, 0842/a, 0845/a, 0876/a, 0906/a, 0910/b, 0923/a, 0939/b, 1073/a, 1075/a, 1086/a, 1103/a, 1108/a, 1155/b, 1180/b, 1189/a, 1230/a, 1262/b, 1274/a, 1301/a, 1485/a, 1498/a, 1543/a, 1550/a, 1600/a, 1617/a,

1632/b, 1658/a, 1695/b, 1702/a, 1711/a, 1743/a, 1751/a, 1771/b, 1813/b, 1823/a, 1832/b, 1855/a, 1855/b, 1888/b, 1894/a, 1935/a, 1954/a, 2034/a, 2037/a, 2134/a, 2218/a, 2349/a, 2352/b, 2430/a, 2498/a, 2515/a, 2601/a, 2650/a, 2662/a, 2687/b, 2726/a, 2757/a, 2815/a, 2822/a, 2860/a, 2919/a, 2935/a, 2955/a, 3004/a, 3048/a, 3059/b, 3102/a, 3108/a, 3113/a, 3234/a, 3245/a, 3252/a, 3253/a, 3258/a, 3270/a, 3271/a, 3350/b, 3393/b, 3395/a, 3417/a, 3479/a, 3533/a, 3543/a, 3544/a, 3545/a, 3546/a, 3547/a, 3660/a, 3662/a, 3684/a, 3684/b, 3685/a, 3712/a, 3712/b, 3725/b, 3772/a, 3774/b, 3824/a, 3922/a, 3988/a, 4111/a, 4125/a, 4137/a, 4365/a, 4511/b, 4624/b

egerçi: -12- [Far.] Her ne kadar, gerçi.
e. 0014/a, 0024/a, 0192/a, 0756/b, 0811/a, 0858/a, 1197/b, 1470/a, 2361/a, 2477/b, 2732/a, 3911/a

egil-: -5- [T.] Eğilmek, bükülmek.
e.- di 2670/a
e.- düm 2833/a
e.- mek 0660/b
e.- miş 3029/a
e.- üp 1067/a

egle-: -2- [T.] Oyalamak, hoşnut etmek.
e. 0126/a
e.- mezleridi 4547/b

eglen-: -10- [T.] Hoşça vakit geçirmek.
e.- eydüm 3982/a
e.- medi 3378/b, 4642/b
e.- meye 1456/a
e.- mezdi 3747/a
e.- se 1798/b
e.- ürdi 1416/b, 3875/a, 3875/b
e.- ürken 4664/a

egri: -11- [T.] 1. Yanlış, hatalı.
e. 0631/a, 0987/b, 1246/b, 1912/b, 4330/b, 4339/b; (e. yola ṣap-) 1301/b
e.+ nüñ 0614/a
2. Bir tarafa eğilmiş olan, eğik.
e. 2941/a; (e. oturup ṭoġru di-) 2830/a
e.+ sini (serbendi e. düz-) 1567/b

egrilik/ egrülik: -4- [T.] Yanlışlık.
e. 0632/b, 1896/b; (e. ḳıl-) 1742/b; (e. mi ḳıl-) 1751/b
e.+ de 0616/b

egzi: -1- [T.] Nağme.
e.+ de 0395/b

ehl: -3- [Ar.] Bir işin ustası, o işte becerikli kimse.
e.+ i 0488/a; (e. içre) 0206/a
e.+ iyidi 1551/a

ejdehā: -6- [Far.] Ejderha, yılan.
e. 2899/b
e.+ dı 1404/b
e.+ dur 1841/b, 2899/a
e.+ ya 0946/b, 2810/b

ek-: -3- [T.] 1. Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek.
e.- miş 1351/b
e.- üp 0769/b
2. Serpmek.
e.- erdi (ṭuz e.) 2386/a

ekin: -3- [T.] Tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum.
e. 0345/b
e.+ e 0338/b, 0345/a

ekle-: -1- [T.] Eklemek.
e. 1927/b

eksil-: -1- [T.] Azalmak, az duruma gelmek.
e.- diyse 3541/a

eksük: -3- [T.] Az, noksan.

e. (e. ol-) 0612/b, 2027/b; (e. degül) 3225/a

eksüklük: -2- [T.] Eksiklik.
e.+ içün 0086/a
e.+ inden 0833/a

eksüksüz: -1- [T.] Eksiği olmayan, tam, tamam.
e. 3798/a

ekşi: -2- [T.] Ekşi.
e. (e. yüzlü “asık suratlı”) 3409/a; (yüzüñ e. ḳıl- “surat asmak”) 0390/b

el: -202- [T.] 1. El.
e. 0996/b, 2310/a, 2381/b, 2392/a, 2425/b, 2426/a, 2535/b, 3637/b, 3980/b; (e. aç-) 0528/b, 0868/a, 1797/b, 2176/a, 3192/b, 3893/a, 4258/b, 4335/a; (e. çek- “vazgeçmek”) 3972/b; (e. dize ur-) 3983/a; (e. dutıcı) 4153/b; (e. götür-) 0327/a, 0385/a, 0445/a, 1650/b, 3433/b; (e. ḳo-) 0863/a; (e. öp-) 1472/b; (e. ur-) 0151/b, 0185/b, 0362/a, 1229/b, 1438/a, 1649/b, 1777/b, 3373/a; (e. uzat-) 3995/b, 4134/a; (e. ṣun-) 0041/b, 3003/b, 4134/b
e.+ de 1447/a, 1475/a, 1485/b, 1675/b, 1792/b, 3302/a, 4481/a, 4646/a
e.+ den 0445/a, 1368/b, 1369/b, 1682/b, 3769/b, 4177/a; (e. bıraḳ-) 2389/b; (e. git- “kaybetmek”) 4153/a
e.+ e 1573/b, 1650/a, 1691/a, 2345/b, 2512/a, 4421/b; (e. al- “incelemek”) 1286/a
e.+ i 0015/a, 0347/b, 0597/b, 1350/a, 1468/a, 1690/a, 2675/a, 2738/a, 3002/b, 3201/a, 3254/b, 3391/a, 3400/a, 4252/b, 4670/a
e.+ idür 3276/b
e.+ im (e. dut-) 3696/b
e.+ in 1236/b, 1564/a, 2036/b, 2257/b, 2446/a, 2495/b, 3346/a, 3552/a, 3696/a, 3811/b, 3892/b, 4218/a; (e. aç-) 2967/b; (e. al-) 4053/a; (e. dut-) 4152/b; (e. öp-) 0566/a, 1473/b, 2958/a
e.+ inde 0302/b, 0406/a, 0422/b, 0896/b, 1407/a, 2095/a, 2281/b, 2741/b, 3023/b, 3452/b, 4071/a, 4388/b, 4502/b
e.+ inden 0243/b, 0362/a, 1472/a, 1804/b,1997/b, 2835/b, 3503/a, 3503/b, 3598/a, 4255/a, 4671/a; (e. al-) 1563/b, 1962/b, 2212/b, 3020/b, 3363/b, 3375/a; (e. kaç-) 2017/a, 1583/b, 1224/a, 1224/b, 1205/a
e.+ ine 0247/b, 0310/a, 0322/a, 0347/a, 0505/a, 0886/b, 1465/a, 1941/b, 3493/a, 3514/a, 4567/b; (e. vir-) 3011/a, 3374/b
e.+ ini 1706/a, 1824/b,2512/a, 2512/b, 3566/a, 3681/a; (e. çek- “vazgeçmek”) 3510/b; (e. dut-) 4032/a; (e. öp-) 2103/a
e.+ üm 1549/a, 1630/b, 1693/a, 2836/a, 3250/b, 3251/a; (e. dut-) 3237/a, 3942/b; (e. dut- “yardım etmek”) 2646/b
e.+ ümde 0239/a, 1655/a
e.+ ümden (e. gel- “yapabilmek”) 0006/b, 0212/a, 1851/b, 2263/a
e.+ üme 4479/a, 4479/b
e.+ ümüzi (e. dut- -yardım etmek-) 3521/b
e.+ üñ 1938/a (e. aç-) 3186/a; (e. bağla-) 2711/a; (e. çek- “vazgeçmek”) 4000/b
e.+ üñde 3250/a
e.+ üñden 0398/a, 1687/a, 3901/b; (e. gel- “yapabilmek”) 1687/b, 4625/a
e.+ üñe 2391/b
e.+ iyle
e.+ le 3303/a, 3303/b
e.+ lerin 1379/b 3358/b
2. Sahip olmak.
e.+ de 1676/b, 2601/b
3. Yabancı.
e.+ den 1303/a
4. Memleket, il.
e. 1651/b
e+ den 1651/b, 1834/a

e+ e 4279/a
e.+ inde (Rūm e.) 1904/a
e.+ inden (Rūm e.) 1804/a, 1962/a
e.+ine 2500/a
5. Bir kişi tarafından yapılmak.
e.+ inden 2404/a, 2420/a, 4118/b

elā: -2- [T.] Sarıya çalan kestane rengi (göz).
e. 2681/a, 2682/a

el-ān: -2- [Ar.] 1. Şimdiye kadar.
e. 1050/a
2. Şimdi.
e. 1044/a

elbette: -2- [Ar.] Şüphesiz, kuşkusuz.
e. 0190/a, 4628/a

elçi: -2- [T.] Bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse.
e. 2276/b
e.+ le 1946/b

elem: -1- [Ar.] Iztırap, keder.
e.+ inden 2248/b

elgin: -2- [T.] Aciz, miskin, sefil.
e. 2570/b
e.+ in 4205/b

elif: -3- [Ar.] Arap alfabesinin ilk harfi.
e. 0681/b, 0682/a
e.+ dür 0680/b

elikdür-: -12- [T.] Elde etmek, ele geçirmek.
e. 0577/b, 1676/b, 3972/b
e.- di 0312/b, 1583/b, 2961/b
e.- düm 0812/a
e.- düñ 1138/b, 2389/b
e.- em 1650/b, 2955/b
e.- mek 0451/a

elḳāb: -1- [Ar.] Lakaplar, unvanlar.
e. (e.- ı revnaḳ “güzel lakap”) 0204/a

elli/ ellü: -7- [T.] Elli sayısı.
e. 0793/a 3435/a, 3436/a, 4657/a
e.+ den 2763/a
e.+ dür 4109/a

ellü: -1- [T.] Elli, eli olan.
e. (ḳılıç e. ol-) 3954/b

el-ḥaḳ: -2- [Ar.] Hakikaten, doğrusu.
e. 1388/a, 2894/a

el-ḫaṣṣ: -2- [Ar.] Saf, halis.
e. 3766/a, 3815/a

El-Ḥirāk: -1- [Ar.] Suriye’nin güneyinde küçük bir şehirdir, Al-Hirak.
E.+ ı 0483/a

em-: -2- [T.] Emmek.
e.- en (süt e.) 3237/b
e.- erken 1592/a

emānet: -1- [Ar.] Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb.
e. 0622/a

emek: -2- [T.] Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü, mesai, zahmet.
e. 2547/b
e.+ de 2153/b

emīn/ emn: -7- [Ar.] 1. Güvenilir, itimat edilir kimse.
e. 0576/a, 4298/b; (e. ü amānı “korkusuzluk, güvenlik”) 4353/b
2. Herhangi bir konuda tereddüt ve şüphesi olmayan.
e. (e. ḳıl-) 0559/b; (e. ol-) 1172/b, 1602/b, 3437/b, 4615/a

emr: -9- [Ar.] Buyruk, emir.
e. 0025/a; (e. it-) 0130/a, 0151/a
e.+ idür 0493/a
e.+ inden 4438/b
e.+ ine 0184/a
e.+ iyile 4605/b
e.+ üne 2755/b
e.+ üñle 0056/a

emret-: -1- [Ar.+T.] Kesin olarak bildirmek, buyurmak.
e.- diyse 3840/b

emreyle-: -1- [Ar.+T.] Emretmek.
e.- di 4271/b

enbān: -1- [Far.] Heybe.
e.+ uma 1715/b

enbāz: -2- [Far.] Eş, benzer.
e. 0194/b, 2912/b

enbiyā: -1- [Ar.] Nebiler, peygamberler.
e.+ nuñ 3708/b

encām: -1- [Far.] Son, nihayet.
e. 3497/b

endām: -2- [Far.] Beden, vücut.
e. 4263/a
e.+ ını 2997/a

endāze: -1- [Far.] Ölçü, miktar.
e.+ sidür 3107/a

endīşe: -38- [Far.] 1. Düşünce.
e. 0919/b, 0960/b, 2194/a, 2204/a, 2943/b, 4105/a; (e. ḳal-) 1152/a; (e. ḳıl-) 0377/a, 1163/a, 1420/a, 1878/b, 2497/b, 3561/b; (e. it-) 1238/b
e.+ müz 1162/a
e.+ müzden 2229/b
e.+ si 3584/b
e.+ yi 2995/a
e.+ yle 3458/a, 3587/a, 4456/a
2. Tasa, kaygı.
e. 0638/b, 1375/b, 1859/a, 3095/a, 3504/b; (e. ḳıl-) 0487/b, 2031/b, 3456/a, 4531/a; (e. it-) 4641/a; (e. ol-) 2538/a
e.+ den 1761/b
e.+ si 2538/b, 4096/b
e.+ yle 0444/a, 2945/a
e.+ ye 4318/a

endīşelü: -2- [Far.+T.] Endişeli, düşünceli.
e. 2582/b
e.+ ydi 0386/a

endīşevārī: -1- [Far.] Düşünceli gibi olan, endişelenen.
e. 1986/b

Endiyān: -3- Hüsrev'in askerlerinden biridir.
E.+ a 2173/a
E.+ la 2013/b
E.+ uñ 1762/b

enek: -2- [T.] 1. Çene, çene kemiği.
e. 0415/b
2. Enenmiş, burulmuş, erkekliği giderilmiş (hayvan).
e. 1616/b

epsem: -4- [T.] Sessiz, susmuş.
e. 1991/a, 2032/b, 3963/b; (dil e. ol-) 2895/a

er: -109- [T.] 1. Erkek, adam.
e. 0271/a, 0281/b, 0613/a, 0613/b, 0621/b, 0622/a, 0625/a, 0625/b, 0631/a, 0635/b, 0747/a, 0752/a, 0958/b, 1004/a, 1006/b, 1008/b, 1014/b, 1030/a, 1123/a, 1242/a, 1249/a, 1254/b, 1727/b, 1734/a, 1798/b, 1809/a, 1869/a, 2018/a, 2075/b, 2132/b, 2146/b, 2201/a, 2212/a, 2224/a, 2246/b, 2255/b, 2293/b, 2372/b, 2511/b, 2527/b, 2559/b, 2654/a, 2681/a, 2838/a, 2842/b, 3124/a, 3178/a, 3198/b, 3375/a, 3409/a, 3997/b, 4075/a, 4225/a, 4284/a, 4301/a, 4410/a, 4436/a, 4491/b, 4493/b, 4646/a; (e. degülem) 3185/b; (e. ol-) 1000/a
e.+ de 1007/a
e.+ den 1008/a, 1058/a, 1134/b, 1729/a, 2453/a, 2692/b, 2979/b, 3629/b
e.+ di 4310/a
e.+ dür 0755/a, 0760/b,
e.+ e 1367/a, 1644/b, 1728/a, 1747/b, 2371/b
e.+ i 0191/a, 0671/a, 0757/b, 2282/b, 2403/a, 2480/a
e.+ idi 4285/b
e.+ idür 2132/b
e.+ in 2205/b

e.+ ine 2106/b
e.+ ini 4578/a
e.+ le 3629/a
e.+ sin 4025/a
e.+ üñdür 0957/b
2. Asker.
e. 2056/a, 2089/a, 4351/a,
e.+ den 2249/b,
e.+ dür 1228/b
e.+ i 1161/a, 1182/b, 1905/b,
e.+ idür 1164/b,
e.+ inden 0989/a, 1015/b, 1243/a, 2204/b, 4432/a
e.+ sin 1049/b,

er-: -2- [T.] Kavuşmak, nail olmak.
e.- e 2191/b
e.- eydi (ʿışḳa e.) 3868/a

Erdeşir: -1- Sasani İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı.
E.+ üñ 1890/a

Erdevīl: -1- İran'nın Erdebil şehridir.
E.+ e 1324/b

eren: -31- [T.] Er, erkek.
e. 0146/b, 0749/b, 1204/b, 1230/b, 1234/b, 1389/b, 1725/a, 1894/a, 1966/a, 1987/b, 2050/a, 2098/b, 2120/b, 2232/b, 3105/a, 4465/b
e.+ den 2178/a, 2204/a
e.+ le 0942/b
e.+ ler 1006/a, 1007/b, 1316/b, 1893/b, 1903/b, 2040/a, 2235/a, 2242/b, 2300/a, 2303/b, 2766/a, 2846/a

erġanūn: -2- [Far.] Org.
e. (çarḫ-ı e.) 4076/b
e.+ ı 0336/a

erġuvān: -1- [Far.] Eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, süs ağacı.
e.+ ı 3891/b

erġuvānī: -1- [Far.] Erguvan renginde olan.
e. 0336/b

erin-: -1- [T.] Tembellik etmek, üşenmek.
e.- mez 4298/a

Erjeng: -1- İran hurafelerine göre meşhur ressam Mani'nin yaptığı resimleri ihtiva eden mecmua.
E. (E. ü Mānī) 3194/b

erkān: -3- [Ar.] Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler.
e. 0950/b; (e. ol-) 0021/b
e.+ dan 0021/a

erkek: -1- [T.] Erkek.
e. 0298/a

erlik: -18- [T.] Erkeklik, yiğitlik.
e. 0273/b, 1367/a, 1644/a, 1700/b, 1852/a, 2204/b, 2548/b, 4470/a
e.+ de 0380/a
e.+ dür 2767/a
e.+ i 0382/b, 2056/b
e.+ ile 0666/a, 1935/b, 2113/a
e.+ lüyidi 2169/a
e.+ süz 2182/b
e.+ üñ 2206/b

erliklü: -8- [T.] Yiğit olan.
e. 0989/a, 1004/b, 1201/b, 2069/a, 2221/b, 4497/b
e.+ ler 2226/a
e.+ ye 1799/b

Ermen: -1- Ermeni.
E. 3573/a

ervan: -2- [T.] Delikanlı.
e. 2189/a, 4647/a

erzān: -1- [Far.] Uygun, layık.
e. (e. ol-) 1451/a

es-: -4- [T.] Esmek.
e.- di (yil e.) 3750/b
e.- en (e. yilile) 0814/a
e.- erdi (yil e.) 1012/b
e.- meye (yil e.) 1872/b

esen: -4- [T.] Sağ salim, afiyette, sıhhatte.
e.+ dür (baş e.) 2895/a
e.+ ven 2905/a

e. (e. ḳal- “hoşça kal”) 3541/b; (başı e. ol- “rahat ve sıhhatte olmak”) 2907/b

eṯer: -4- [Ar.] Bir şeyin varlığını gösteren belirti, alamet.
e 0172/b, 4607/b; (e. ḳalma- “yok olmak”) 0171/b; (e. ḳıl-) 2220/a

esīr: -1- [Ar.] Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
e.+ ler 3698/b

esirge-: -3- [T.] Korumak, himaye ve muhafaza etmek,
e. 3694/b
e.- rse 3233/a
e.- rseñ 4090/b

eski: -13- [T.] 1. Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim.
e. 0278/b, 0958/b, 1818/a, 1889/a, 4541/b
2. Zamanın etkisiyle veya kullanıla kullanıla yıpranmış, bozulmuş, yeniliğini kaybetmiş, köhne.
e. 0475/a, 0497/a, 1867/b, 1870/a, 2438/b, 3540/b
e.+ yiken 1431/b
3. Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan.
e. 1899/b

eski-: -1- [T.] Üzerinden zaman geçmek.
e.- mişdür 1832/b

esrār: -1- [Ar.] Sırlar, gizli şeyler.
e. 3610/b

esrit-: -5- [T.] Sarhoş etmek, kendinden geçirmek.
e. 4108/b
e.- i 4230/a
e.- ür 0538/b, 1705/a
e.- ürven 4134/b

esrük: -34- [T.] 1. Sarhoş.
e. 0085/a, 0420/a, 0785/a, 1435/b, 1655/a, 1675/a, 1704/b, 2314/b, 2651/a, 2852/b, 2992/b, 3040/a, 3378/a, 3433/a, 3762/a, 3771/b, 3830/b, 3867/a; (e. ü bī-ḫoş ḳıl-) 4171/a; (e. it-) 1704/a, 4232/b; (e. ḳıl-) 2739/a; (e. ol-) 1479/b, 1485/a, 4224/a, 4225/b
e.+ düm 4225/b
e.+ ün 1615/b
e.+ ven 2992/b
2. Kızgın, öfkeli.
e. 1407/a, 1464/a, 3892/a, 4157/a
e.+ di 2748/a

esrüklik: -7- [T.] Sarhoşluk.
e. 0540/a, 1511/a, 2427/b
e.+ i 4238/a
e.+ le 4244/b
e.+ üñ 1616/a
e.+ ün 4237/a

eş-: -3- [T.] Hızlı yürümek.
e.- er 0941/a
e.- erken 0936/b
e.- üp 1315/a

eş: -2- [T.] 1. Çift.
e.+ di 2085/a
2. Denk değerde, benzeri.
e.+ i 3407/b

eşek: -4- [T.] Eşek
e. 0633/b, 1022/a, 1131/a, 4290/a

et: -2- [T.] Et.
e.+ i 2405/b
e.+ üñ 1056/b

etek: -1- [T.] Etek.
e.+ lerin 0418/b

etmek: -18- [T.] Ekmek.
e. 0475/b, 0618/a, 0618/b, 0619/a, 1099/b, 1715/b, 2308/a, 2308/b, 2436/a, 4398/b, 4403/a, 4404/a, 4404/b, 4418/a, 4286/b, 4287/a, 4287/b
e.+ ini 0613/b

etmekçi: -1- [T.] Ekmekçi.
e. 4405/a

etmeksüz: -1- [T.] Yiyeceksiz, ekmeksiz.
e. (e. ü susuz) 4282/a

ev: -29- [T.] Mesken, hane.
e. 0335/a, 0350/a, 0350/b, 1459/b, 1955/b, 2329/b, 2746/b, 2835/b, 3067/b, 4049/b
e.+ de 1392/b, 3071/b, 3832/a, 4462/a
e.+ den 0836/a, 3437/a, 3654/a
e.+ e 0900/b, 2474/a, 4529/b
e.+ i 4263/b
e.+ idür 3086/a
e.+ ine 0323/b, 4482/a
e.+ ini 4637/b
e.+ miş 3041/a
e.+ üm 2044/a
e.+ üñ 2834/b, 3827/a

evcāt: -1- [Ar.] En yüksek nokta, zirveler.
e. (şah-ı e.) 0241/a

evet: -5- [T.] Ancak, fakat, lakin, amma.
e. 2868/b, 2878/b, 3010/a, 3637/a, 3900/a

evliyā: -1- [Ar.] Erenler, ermişler, veliler.
e.+ nuñ 3708/a

evvel: -13- [Ar.] 1. Önce, ilk.
e. 0041/a, 0087/b, 1773/a, 2427/b, 3910/a, 4041/b
e.+ de 2421/a
e.+ den 0048/a, 1651/a, 1682/a
2. Başlangıç.
e. 2911/a
e.+ inde 2281/a
e.+ ine 3514/b

eyā: -1- [Far.] Ey, hey!
e. 0969/b, 2320/b

eydil-/ eyitil-: -1- [T.] Söylenmek, denilmek.
e.- di (söz e.) 0695/a
e.- meyicek (“söylenmeyecek”) 3659/b

eyer: -2- [T.] Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne.
e. 2069/b, 3289/a

eyerlü: -1- [T.] Eyer vurulmuş.
e. 4189/b

eygü: -1- [T.] İyi.
e. 0273/b

eyt-/ eyit-/ eyüt-: -165- [T.] Demek, söylemek.
e. 0409/b, 0567/b, 0623/b, 0889/a, 1903/a, 2263/b, 2324/b, 2364/b, 2565/a, 2632/a, 2634/a, 2709/b, 2755/b, 2850/b, 2851/b, 2852/b, 2853/b, 2854/b, 2855/a, 2928/a, 3135/a, 4406/b, 4414/a; (kelāmı e.) 1842/b; (ḳulaḳına e.) 2635/a
e.- di 0278/a, 0481/a, 0518/a, 0552/b, 0739/a, 0746/a, 0803/a, 0839/b, 0857/a, 0863/b, 0902/a, 0933/a, 0945/a, 0951/a, 0999/a, 1036/a, 1048/a, 1100/a, 1101/a, 1115/a, 1125/a, 1172/a, 1221/a, 1230/a, 1236/a, 1279/a, 1293/a, 1298/a, 1519/a, 1527/a, 1529/a, 1531/a, 1662/a, 1739/a, 2001/a, 2133/a, 2141/a, 2155/a, 2224/a, 2261/a, 2297/a, 2309/a, 2319/a, 2347/a, 2408/a, 2411/b, 2445/a, 2501/a, 2529/b, 2540/a, 2566/b, 2575/b, 2605/a, 2621/a, 2660/a, 2672/a, 2744/a, 3126/a, 3130/a, 3137/b, 3149/a, 3150/a, 3151/a, 3152/a, 3153/a, 3154/a, 3155/a, 3156/a, 3157/a, 3158/a, 3159/a, 3160/a, 3160/b, 3161/a, 3162/a, 3163/a, 3164/a, 3165/a, 3166/a, 3167/a, 3168/a, 3610/b, 3894/a, 3957/b, 4032/b, 4302/a, 4326/a, 4402/a, 4431/a, 4441/a, 4496/a, 4497/a, 4999/b; (kelāmı e.) 4222/a; (sözi e.) 2047/b; (sözler e.) 0311/b
e.- diler 2018/b
e.- dürdi 2388/a
e.- e 0064/a, 2873/b; (cevāb e.) 2990/a
e.- ebilmek 2287/b
e.- em 0569/b, 1792/b, 2660/b
e.- en 0278/a, 0468/a, 0606/a, 1800/a, 3449/a, 4408/a

e.- gil 2668/a
e.- ici (“söyleyen”) 0476/a, 0567/b, 2539/b, 4076/a, 4586/a
e.- ildi 0468/a
e.- me 3131/b
e.- mek 1570/b; (rāz e.) 1570/a
e.- mekden 3661/b
e.- se 3834/b
e.- ügin (ne e.) 0549/b
e.- üñ 1016/b, 2993/a, 2993/b, 3002/b, 4330/b
e.- ür 1220/b, 2861/a
e.- ürdi 0388/a, 1503/a, 3147/b, 4247/b
e.- üriken (ḫikāyet e.) 4155/a
e.- ürse 0709/a, 2824/a, 2851/a
e.- ürsin 1731/b
e.- ürven 2780/b

eyle-: -122- [T.] Eylemek, etmek anlamlarında yardımcı fiil.
e. 0152/a, 1631/b, 1936/b, 3116/a; (ābāḏ e. “imar etmek”) 2984/b; (āheng e. “düzenlemek”) 2986/b; (aydın e. “aydınlatmak”) 0007/a; (āzād e. “serbest bırakmak”) 1652/b; (cehd e. “çabalamak”) 3186/b; (dermān e. “çare olmak”) 1631/a; (dünümi gündüz e.) 3691/a; (ḫāk e.) 3791/b; (ḫoş-āvāze e.) 0008/b; (īmin e.) 1746/a; (issi e.) 1245/a; (ḳanāʿat e. “yetinmek”) 4649/a; (ḳaynaḳ e.) 4385/b; (pāk e. “temizlemek”) 3791/a; (pāre pāre e.) 1689/a; (raḥm e. “acımak”) 3711/a; (rūşen e.) 0081/a; (seyrān e. “gezmek”) 0700/a; (şāḏ e. “sevindirmek”) 1652/a, 2983/b, 2984/a; (tamām e.) 0448/b; (tāze e.) 0008/a; (terk e.) 1634/b; (yārī e. “dost olmak”) 4239/b; (yig e.) 1074/a; (yoldaş e.) 0091/b; (yüz e.) 3691/b; (ẓulm e. “haksızlık etmek”) 3858/a; (ʿişret e.) 2791/a
e.- di (ārāyiş e. “süslenmek”) 4267/a; (cūş e. “coşmak”) 3924/a; (ġarḳ e. “boğulma, dolma”) 4318/a; (güç e.) 0342/a, 4476/a; (iʿzāz e. “ağırlamak”) 0795/a; (ḳavl e. “sözleşmek”) 4165/a; (muraṣṣaʿ e. “kıymetli taşlarla süslemek”) 1526/b, 4547/a; (ṣabr e. “sabretmek”) 2378/a; (şikāyet e. “şikayet etmek”) 3990/b; (ʿazm e. “gayret göstermek”) 0705/b, 3730/a
e.- diler (alḳış e.) 0969/a, 4217/b; (güci e. “zorlamak”) 0864/b; (taʿlīm e. “öğretmek”) 3329/a; (tefekkür e. “düşünmek”) 1868/b; (teslīm e. “verilmesi gereken yere vermek”) 3329/b; (yir e. “yer hazırlamak”) 2966/b
e.- dügin (sözin bī-vaḳt e. “vakitsiz konuşmak”) 4034/b; (ḫikāyet e. “anlatmak”) 4034/a
e.- düñ (farz e. “farz kılmak”)0027/a; (saġınç e. “emek vermek”) 1932/b
e.- gil (usta e.) 0713/a; (ʿarż e. “sunmak”) 1244/b
e.- me (devr e. “dönmek”) 0709/a
e.- me (nāz e. “nazlanmak”) 3795/a
e.- mek (müyesser e. “nasip etmek”) 2526/b
e.- mekden (feryāḏ e. “haykırmak”) 3470/a; (yāḏ e. “anmak”) 3470/b
e.- mez (ṣabr e.) 4249/a
e.- mezdi (fehm e. “anlamak”) 2989/b
e.- mezsin (minnet e. “iyilik istemek”) 0059/a; (vaṣiyyet e.) 0059/b
e.- ñ (ziyāret-ḫāne e.) 3246/b
e.- r 2954/a; (āh e.) 3350/b; (selām e. gibi) 2028/b; (farḳ e. mi) 4237/b; (düni gün e. ü güni dün e.) 4622/a; (helāk e.) 3693/a; (ḳul e.) 0796/a; (rūşen e.)3105/b; (dügüni yas u yası düğün e.) 4622/b; (yig e.) 3091/a; (zehr e.) 1188/b
e.- rdi (münācāt e.) 4247/a; (rūşen e.) 4055/a
e.- ridi (fikr e.) 2889/a; (ḫarc e. “harcamak”) 2889/b; (ḳulluḳ e.) 4449/b
e.- riken 4286/a
e.- rin 1965/b
e.- riseñ (ḳabūl e.) 3327/b

e.- rsin (ne e.) 3313/a; (ʿazāb e. “acı çektirmek”) 3936/a
e.- ye 1784/a, 3112/b, 4117/b; (gözüñi yaş e.) 3158/a; (rūşen e. “aydınlatmak”) 4061/b; (ṣarf e.) 4535/a; (tārāc e. “yağmalamak”) 3729/b; (terk e.) 1612/b
e.- yeler (ziyān e.) 4487/b
e.- yelüm (ne e.) 3101/a
e.- yem 1600/a, 4537/a; (çāre e.) 2939/b; (yazuñ ḳış e.) 1051/b
e.- yen (çarḫ-ı gerdān e.) 2568/a; (yavuzlıḳ e.) 4484/a
e.- yesin (ḫoş e. “iyi muamele etmek”) 0124/a
e.- yeydüm 4682/b
e.- yeyidi (yazı ḳış e. ḳışı yaz e.) 0069/a
e.- yü (āh e.) 4375/b, 4440/b; (ʿarż e.) 2337/b
e.- yüben 0879/b; (āġāz e. “başlamak”) 3805/a; (menʿ e.) 0035/a; (nāz e.) 3805/b
e.- yüp 0158/b (müzeyyen e. “süslemek”); (temāşā e. “seyretmek”) 0503/a; (terāzū e. “tartmak”) 2806/a
e.- yürek 700/a, 1447/a

eyle: -6- [T.] Öyle.
e. 0104/a, 0476/a, 1746/b, 2650/b, 3474/b, 4048/b

eyleş-: -1- [T.] Karşılıklı yapmak.
e.- ürdi 0761/b

eylük/ eylik: -37- [T.] İyilik.
e. 0353/a, 0635/b, 0963/b, 1221/b, 1300/a, 1751/b 1852/a, 1866/b, 1936/b, 2209/a, 2285/b, 3899/b, 4103/a; (e. bil-) 1289/a; (e. it-) 0358/b, 2142/a, 2929/b; (e. ḳıl-) 2285/a; (nihāyet e. ol-) 2459/a; (e. um-) 4290/b
e.+ den 2448/a, 2710/b
e.+ dür 1038/a, 2480/a, 4669/b
e.+ e 1221/b, 2952/b
e.+ i 1141/a
e.+ idi 1779/b
e.+ ile 0357/b, 0927/a, 2158/b, 2527/a, 2694/b, 4652/b
e.+ ine 0211/a
e.+ le 2646/b

eyü: -40- [T.] İyi.
e. 0043/a, 0090/a, 0307/b, 0353/a, 0358/a, 0405/a, 0632/a, 0773/b, 1033/a, 1220/b, 1638/b, 1679/b, 1753/b, 1844/a, 1882/b, 2050/a, 2084/a, 2084/b, 2141/b, 2215/b, 2496/b, 2598/b, 2643/b, 2714/a, 2864/a, 2966/b, 3322/b, 3431/b, 3656/a, 3661/b, 3663/b, 3906/a, 4302/b, 4654/a; (e. mi) 0728/a
e.+ ler 0141/b, 3899/b
e.+ ye 0041/b
e.+ yise 3498/a

eyvān: -10- [Far.] Köşk, kasır.
e. 1250/a; (e.- ı ḳaṣrı) 0166/a
e.+ a 3790/b
e.+ dan 2025/b
e.+ ı 0484/a, 3718/a
e.+ ıla 2148/b
e.+ ına 1201/a, 1249/b, 1325/b

eyyām: -4- [Ar.] 1. Günler.
e. 3497/a
2. Devir.
e.+ ına 0181/b
e.+ uñ 2724/a
3. Uygun zaman, an.
e. 1583/b

ez-ber: -2- [Far.] Akılda tutma, ezber.
e. 0313/b, 2760/a

ezil-: -1- [T.] Ezilmek.
e.- miş 3651/b

ezraḳ: -1- [Ar.] Gök renginde, mavi.
e. 4291/a

ez-bāḏ: -1- [Far.] Esen yelden.
e. 0716/b

ez-ḳāf: -1- [Far.] Kaf Dağı’ndan.
e. 0056/b

ez-şāh-nāme: -1- [Far.] Şahname'den.
e. 0172/b

ez-teşlīş: -1- [Far.+Ar.] Üçünden.
e. 2356/b

F

faġfūr: -1- [Far.] Çin imparatorlarına verilen unvan.
f. (mīr-i f. "Çinli kumandan") 3737/a

faḫr: -11- [Ar.] Övünme, büyüklük.
f. (f.- ı cihāna "kainatın övünç kaynağı, Hz. Muhammed") 0119/a, 0197/b; (f.- ı devlet) 0262/a, 0929/a; (f.- ı mülk) 2931/a; (f.- u devlet) 0213/a
f.+ ı 0128/a, 0488/a, 0926/b
f.+ ıdur 0092/a
f.+ ına 0226/a

Faḫreddīn: -1- Fahrüddin Yakub b. Muhammed (Fahrî).
F. 4673/a

Faḫrī: -8- Fahrüddin Yakub b. Muhammed (Fahrî).
F. 0089/a, 0128/b, 0488/b
F.+ dür 0092/b
F.+ ni 0190/a, 0191/b
F.+ nüñ 0125/a, 2446/a

faḫrīyā: -1- [Ar.] Övünme.
f. 4648/a

faḳīr: -1- [Ar.] Yoksul, parasız.
f.+ in 4205/b

fāl: -10- [Ar.] Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma.
f. 2084/a, 3906/a; (f. ur- "fal bakmak") 1339/b, 3074/b, 3075/a
f.+ ı 4022/b, 4423/b
f.+ ıdı 2714/a
f.+ ıla 3731/a
f.+ ın (f. dut-) 0018/b

Felāṭūn: -1- Eflatun (Platon).
F. 1870/b

fānī: -3- [Ar.] Ölümlü, baki olmayan.
f. 2641/a, 2708/a
f.+ dür 2914/a

fāriġ: -4- [Ar.] Vazgeçmiş.
f. 1707/b, 3919/b; (f. ol- "vazgeçmek, bırakmak") 0461/b, 4177/b

farḳ: -7- [Ar.] 1. Benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık.
f. (f. eyler mi) 4237/b
f.+ ın 4159/a, 4159/b
f.+ ına 0108/a
2. Anlamak, sezmek,
f. (f. it-) 1988/b, 3072/b; (f. ḳıl-) 2098/a

farz: -1- [Ar.] Şart ve gerekli olan şey.
f. (f. eyle-) 0027/a

fāsid: -1- [Ar.] Bozulmak.
f. (f. ol-) 1162/a

fāş: -20- [Far.] Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş.
f. 0020/a, 0543/a, 0565/b, 2231/a, 2535/a, 2776/b, 2785/b, 2949/b, 3120/a, 3467/a, 3627/a, 4051/a, 4136/b, 4293/a, 4341/a, 4487/a; (fāş ü mestur "meydana çıkmış veya saklı") 1376/b; (f. aç-) 1426/b; (f. ḳıl-) 1730/b
f.+ ıdı 4241/b

fażl: -7- [Ar.] Cömertlik, iyilik, lütuf.
f. (f. it-) 0047/a
f.+ uñ 0002/b, 0048/b, 0049/a, 0192/b, 0193/a
f.+ uñla 0047/a

fehm: -3- [Ar.] Anlama, anlayış, idrak.
f. 1021/b; (f. eyle- "anlamak") 2989/b; (f. it-) 4525/b

felek: -26- [Ar.] 1. Dünya, âlem, devran.
f. 0016/a, 1692/a, 2234/a, 2438/a; (f. ol-) 3821/a
f.+ ler (f. dön-) 1770/a
2. Gökyüzü, semâ.

f. 0581/a, 1528/a, 1663/a, 2116/b, 3120/a, 3122/b, 3527/a; (f. gibi) 3629/a, 3732/b
f.+ de 0111/a, 0433/b, 2235/b
f.+ den 0225/a,
3.Kader, baht.
f. 0223/a, 1365/a, 4182/a
f.+ den 0891/a, 3354/a, 0596/b,
f.+ i 3718/a

Felek-nāz: -2- Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
F. 1508/b, 1521/a

fenār/ fener: -2- [Yun.] İçinde ışık kaynağı bulunan aydınlatma aracı.
f. 3262/a
f.+ em 3682/a

fer: -2- [Far.] Şan, nüfuz.
f. 0801/b, 0956/b

ferāġat: -4- [Ar.] Rahatlık.
f. 0439/b, 4045/b; (f. döşegine) 4513/b
f.+ la 2836/b

feraḥ: -5- [Ar.] Gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
f. 3063/a, 4666/b; (f. vir-) 2344/b
f.+ dan 1556/b
f.+ lar 0222/a

Ferhād̲: -44- Hüsrev-i Perviz'in sevgilisi Şîrîn'in aşığıdır.
F. 2923/a, 2948/b, 2978/a, 2988/b, 2995/a, 3006/a, 3011/a, 3020/a, 3035/a, 3044/b, 3083/a, 3093/b, 3115/b, 3126/a, 3137/b, 3154/b, 3187/a, 3253/a, 3278/a, 3286/a, 3296/a, 3358/a, 3361/a, 3384/a, 3405/a, 3410/b, 3414/a, 3449/b, 3490/a, 3499/a, 3850/b;(F.- ı cigersüz 3130/a); (F.- ı ḥayrān) 3313/a (Şîrîn ü F.) 2917/b; (F.- ı miskin) 3221/a; (gerekdür F. ol-) 3438/a
F.+ a 3123/b, 3182/a
F.+ ı 2922/b, 3117/b, 3288/a, 3389/a, 3390/b
F.+ uñ 3201/a

ferḫunde: -4- [Far.] Uğurlu, kutlu, mesut, mübarek.
f. 0213/a; (şāh-ı f.) 1465/b; (şeh-i f.) 0262/a, 4445/a

Ferīd̲ūn: -3- İran'ın efsanevi kahramanı.
F. 1516/a, 3124/a; (F.- ı şehinşāh) 1774/a
F.+ dur 1001/b

ferişte/ firişte: -2- [Far.] Melek.
f. 0855/b, 1504/b

ferlü: -2- [Far.+T.] Süslü.
f. 2723/a, 3124/a

fermān: -9- [Far.] Emir, buyruk.
f. 0025/a, 0164/b, 1984/a; (f. buyur-) 4626/a; (f. ḳıl-) 0872/b; (f. vir-) 2955/a
f.+ ını 3556/a
f.+ la 0422/a
f.+ uñıla 4100/b

ferr: -3- [Far.] Parlaklık, aydınlık, nur.
f.+ i 1117/b, 2167/a
f.+ ile dāḏ viren 2282/a

ferrāş: -1- [Ar.] Hizmetçi.
f. (f. ol-) 3879/a

ferruḫ: -17- [Far.] Uğurlu, kutlu.
f. 4339/b, 4411/b, 4423/b; (zād-ı f. "hayırlı olan") 1220/a, 4310/a, 4319/a, 4329/a, 4339/a, 4342/a, 4348/a, 4366/a, 4411/a, 4423/a, 4426/a, 4431/a, 4495/a, 4497/a

ferruḫ-zād: -1- [Far.] Hayırlı, kutlu, doğuştan uğurlu.
f.- ı cihānsuz 4279/a

ferseng: -3- [Far.] Fersah.
f. 2986/a, 3749/a; (f. ol-) 3039/b

ferş: -2- [Ar.] Yayma, döşeme.
f. (f. ol-) 1437/a
f.+ e (aṭlas f.) 3777/a

ferverdīn: -1- [Far.] Celâli takviminde baharın ilk ayı.
f. (f.- i nevrūz) 4678/a

feryāḍ: -29- [Far.] Bağırma, haykırış, figan.
f. 0901/b, 1940/a, 2017/b, 3083/b, 4287/a, 4370/a; (f. u āhı) 4120/b; (bāng u f. ḳıl-) 4371/a; (efġān u f. ḳıl-) 3576/b; (f. eyle-) 3470/a; (f. it-) 1079/b, 1092/b, 2387/b, 2704/a, 3539/b, 3696/b, 4146/b; (f. ḳıl-) 0596/b, 0808/b, 1997/b, 2004/b, 2793/a, 3410/a, 4146/a, 4555/a; (f. ḳop-) 0365/b; (f. ol-) 2835/b
f.+ ına 4240/b
f.+ ından 4146/b

fesād: -2- [Ar.] Fenalık, kötülük.
f.+ ın 0649/b, 4297/b

fesāne: -1- [Far.] Efsane.
f. 2856/a

fettān: -1- [Ar.] Fitne ve fesada teşvik eden.
f. 4285/b

feylesūf: -6- [Ar.] Filozof.
f. 1816/b, 2038/b
f.+ ı 1861/a, 2291/a
f.+ uñ 1814/b, 2072/a

finduḳ: -2- [Far.] Fındık (sevgilinin ağzı).
f. (f. gibi) 4136/a
f.+ la 2384/b

fidā: -6- [Ar.] Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme.
f. 0529/a; (f. it-) 4543/a; (f. ḳıl- "gözden çıkarmak") 3221/a, 3269/b; (f. ol-) 2646/a
f.+ dur 2156/b

fiġān: -15- [Far.] Acı ile bağırma, feryat.
f. 2420/a, 4463/b; (f. it- "haykırmak") 3472/b, 4512/b; (f. ḳıl-) 2009/b; (f. ḳo-) 3542/b
f.+ a 3473/a
f.+ da 1035/b, 1187/b
f.+ dı 1375/b
f.+ dur 2916/a
f.+ ıla 4525/a
f.+ la 2558/b, 3065/b
f.+ lar (f. ḳıl-) 2534/b

fikr: -13- [Ar.] Düşünce, fikir.
f. 4343/a; (f. eyle-) 2889/a;(f. it- "düşünmek") 4511/b; (f. ḳıl-) 3512/a
f.+ i 1424/b, 2397/b; (f. ḳıl-) 2943/a
f.+ idi 0919/b
f.+ ile 1503/a, 1987/a, 2537/b, 4324/b
f.+ ini (f. ḳıl-) 0640/a

fi'l: -6- [Ar.] İş, eylem, amel.
f.+ i 0679/b
f.+ ine 0193/a
f.+ ini 0141/a
f.+ ümden 0049/a
f.+ üme 0047/b
f.+ ümüñ 0048/a

fi'l-ḥāl: -13- [Ar.] Derhâl, bu anda, hemen.
f. 0473/a 0550/a, 0553/a, 0674/b, 0814/a, 1194/a, 1536/b 2987/a 3122/b, 3340/a, 3394/b, 3859/b, 4163/a

firāḳ: -3- [Ar.] Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme.
f.+ a 3772/b
f.+ ı 1575/b
f.+ umdan 3848/b

firāvān: -1- [Far.] Çok, aşırı, bol.
f. (taḥsīn-i f. ḳıl-) 0136/a

Firdevsī: -6- Samaniler ve Gazneliler dönemleri İran edebiyatının önde gelen Fars şairi, Firdevsî.
F. 0174/b, 0207/a, 0232/a, 0235/a
F.+ yidi 0173/a, 0176/b

fireng: -1- [Far.] Batılı.
f. 0245/a

fitne: -7- [Ar.] Karışıklık, kargaşa.
f. 1091/b, 1507/a, 4341/b; (f. ʿālemdurur) 0811/a; (f. ol-) 0811/b

f.+ nüñ 1687/a
fitne (f. f.+ yile) 0806/b

fitne-engīz: -1- [Ar.+Far.] Fitne koparan, fesat çıkaran.
f. 1164/b

fit- teʿḫīri āfāt: -1- [Ar.] "Ertelemede feleket vardır."
f. 4247/b

Furāt: -1- Fırat Nehri.
F.+ ı 2872/b

furṣat: -2- [Ar.] Uygun zaman, elverişli zaman.
f. 1480/a; (f. gözet-) 4530/b

fużūlī: -1- [Ar.] Boş yere, boşuna, gereksiz yere.
f. 3829/b

fülān: -2- [Ar.] Falan.
f. 2926/b, 3790/a

füsūncı: -1- [Far.] Büyü, sihir.
f. 0565/a

G

ġabġab: -1- [Ar.] Çenenin alt kısmı.
ġ.+ dan 1353/b

ġaddār: -2- [Ar.] İnsafsız, acımayan, zalim.
g. (çarḫ-ı ġ. "gaddar felek") 2841/a; (dehr-i ġ.) 2219/b

Ġaffār: -1- [Ar.] Kullarının günahlarını affeden, bağışlaması çok olan Allah'ın isimlerinden biriridir.
Ġ. 0038/a

ġāfil: -2- [Ar.] Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan.
ġ. 1389/a; (ġ. degüldi) 1714/a

ġafillıḳ: -1- [Ar.+T.] Umursamazlık, gafillik.
ġ.+ da 3406/b

ġaflet: -3- [Ar.] Dalgınlık, dikkatsizlik, gafillik.
ġ.+ de 4347/b
ġ.+ den 0085/b
ġ. 0079/b

gāh: -15- [Far.] Ara sıra, bazen.
g. 0103/a, 0103/b, 0508/b, 0516/b, 2150/a, 2160/b, 2185/b, 2420/b, 3524/b, 3867/a, 4450/b

ġālib: -4- [Ar.] Üstün gelen, yenen.
ġ. 0179/b; (ġ. ol-) 1865/a; (ġ. görin-) 3255/a
ġ.+ de 3255/b

Galīnūs: -1- Antik Roma Uygarlığı'nın en önemli hekimlerindendir. İslam dünyasında Calinus olarak bilinir.
G. 4443/b

ġalṭān: -2- [Far.] Yuvarlanan, yuvarlanıcı.
ġ. 0600/b, 3808/a

ġam: -26- [Ar.] Kaygı, tasa, keder.
ġ. 1556/a, 2032/a, 2418/b, 3285/b, 3528/b, 3535/b, 3711/b, 3729/b; (ġ. yi- "tasalanmak") 1679/a, 1806/a, 2443/a, 2708/b, 2830/b, 3456/b, 3963/a, 4632/a; (ġ. gör-) 4454/a; (derdile ġ. ol-) 4666/a; (ġ. gibi) 2742/b
ġ.+ dan 1831/b, 2343/b, 2956/a, 3869/a
ġ.+ dur 0876/b, 2885/b
ġ.+ ın 2133/b

ġamgīn: -8- [Ar.+Far.] Kaygılı, kederli.
ġ. 0222/b, 2311/b; (ġ. ḳıl-) 2282/b, 2759/b (ġ. ol-) 1735/a, 3477/b, 4560/b, 2311/a

ġammāz: -1- [Ar.] Söz taşıyan, laf yetiştiren.
ġ. 0555/a

ġamnāk: -3- [Ar.+Far.] Kederli.
ġ. 0121/a, 1421/a, 2003/a

ġamze: -1- [Ar.] Yanak çukuru.
ġ.+ si 0555/a

ġam-ḫor: -1- [Ar.+Far.] Gam çeken, kederlenen, tasalanan.
ġ. (ġ. ol-) 0360/b

ġaraż: -5- [Ar.] Kötü maksat, garez.
ġ. 0070/a, 2199/a, 2374/b, 2570/a
ġ.+ dan 3701/a

ġāret: -1- [Ar.] Yağma.
ġ. 1961/b

ġarīb: -13- [Ar.] Kimsesiz, zavallı, biçare.
ġ. 3362/a, 3473/a, 4096/a
ġ.+ e 3939/b, 4542/b
ġ.+ em 3243/b, 3368/a, 4500/a
ġ.+ i 3244/b, 3343/b, 3847/a
ġ.+ ler 3698/a
ġ.+ üñ 3242/a

ġarīblıḳ: -2- [Ar.+T.] Kimsesizlik, zavallılık, biçarelik.
ġ.+ dan 3244/a, 3244/b

ġarīḳ: -1- [Ar.] Boğulmuş, gark olmuş.

ġ (ġ.- i raḥmet ol- “rahmete boğulmak”) 2450/b

ġarḳ: -4- [Ar.] Batma, boğulma.
ġ. 2098/b; (ġ. eyle-) 4318/a; (ġ. it-) 3711/b; (ġ. ol-) 3072/a

ġāşīye-dār: -1- [Ar.+Far.] At uşağı, seyis.
ġ.+ ı 4230/b

ġavġā: -5- [Far.] Kavga, dövüş.
ġ. 1900/a, 2317/b; (şūr u ġ. ḳıl-) 3987/a
ġ.+ sı 3551/b
ġ.+ sın 0888/a

gāvur: -2- [Far.] Müslüman olmayan kimse.
g. 0770/a
g.+ dı 0356/a

gāyib: -2- [Ar.] Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan, nerede olduğu bilinmeyen.
g. 0780/b; (ġ. ol-) 0885/a

ġayret: -3- [Ar.] Çalışma, çabalama.
ġ. 2416/b
ġ.+ i 2769/a
ġ.+ üñ 2769/b

ġażab: -1- [Ar.] Öfke, kızgınlık, hışım.
ġ.+ dan 1043/b

ġażanfer: -1- [Ar.] Aslan.
ġ. 2728/b

ġāzī: -5- [Ar.] Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse.
ġ. 0143/b, 0240/a, 0242/a; (pāşā-yı ġ.) 0255/b
ġ.+ lerüñ 3703/a

gebr: -2- [Far.] Ateşe tapan kimse, ateşperest.
g. 0256/a, 0257/b

geç-/ giç-: -67- [T.] 1. Bir yerden başka bir yere gitmek, geçmek.
g.- üpdi 4258/a
g.- di 0859/b, 1039/b, 1156/b, 1180/a, 1355/a, 2266/a, 2266/b
g.- dilerdi 1391/a
g.- en 1181/a
g.- erdi3061/a, 4644/b
g.- üp 1014/a
g.- ürken 0542/a
g.- sün 1585/a
2. Bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.
g.- di (ḥaddden g.) 0143/a
g.- erdi 0697/b
g.- erler (menziller g.) 0429/b
g.- eydi 1486/b, 2223/a
g.- mege 4366/b
g.- mek 3173/b
g.- eydi (sovuḳ g.) 0762/b
3. Yaşanıp bitmek.
g.- di 0090/a, 0122/a, 1585/a, 1797/a, 2624/a, 3458/a, 3584/b, 3588/a, 3621/a, 3977/a, 3977/b, 4123/a, 4228/b, 4337/b, 4657/a; (tīz g.) 1798/a
g.- diydi 4398/a
g.- diyse 1900/a
g.- er 0711/b, 1571/b, 3127/b
g.- erdi 3336/a
g.- erler 0503/b
g.- ersin 4094/a
g.- evüz (ḫoş g.) 4126/a
g.- icek 1724/b
g.- iser 4123/a
g.- medi 0293/a
g.- üp 4534/a
g.- üpdür 1920/b
4. İstediklerini yaptıracak kadar hatırı sayılır olmak.
g.- di (nāzı g.) 3561/a
5. Son bulmak, hükmü ve etkisi kalmamak, ortadan kalkmak.
g.- en 0342/a, 1950/a, 2141/b
g.- erdi 2409/a
6. Saplanmak, batmak, girmek.
g.- erdi 0299/b
7. Sarhoş olmak, kendinden geçmek.
g.- mek 1563/a
g.- er 0538/a
8. Bir şeyi düşünmek, aklından geçmek.

g.- erdi 3396/b
9. Vazgeçmek
g. 1063/a, 1748/b, 1892/a
g.- em 1033/b
g.- er 4654/a

geçel: -1- [T.] Eskiden.
g.- den 1920/a

geçi: -1- [T.] Keçi.
g. 2207/b

geçmiş: -7- [T.] Zaman bakımından geride kalmış, yaşanıp bitmiş.
g. 0364/b, 0446/b, 2693/b, 3283/a
g.+ lerine 0268/a
g.- miş 0140/a, 1861/b

geçür-: -5- [T.] 1.Geçirmek.
g.- di (ḫoş g.) 2394/b
2.Zaman harcamak
g.- di 3023/a
g.- düñ 3846/b, 4658/a
g.- ürdi 0643/b

geh: -22- [Far.] Bazen, ara sıra.
g. 0103/a 1396/b, 1397/a, 1397/b, 1446/a, 1446/b, 1565/b, 1566/a, 1700/a, 1776/b, 1807/a, 1807/b, 2385/b, 2386/a, 2743/b, 3264/b, 4341/a

gehī: -47- [Far.] Bazen, ara sıra.
g. 0430/a, 0430/b, 0508/b, 0516/b, 0775/b, 1396/b, 1397/a, 1397/b, 1565/a, 1566/b, 1567/a, 1567/b, 1568/a, 1568/b, 1690/b, 1700/b, 2363/a, 2363/b, 2364/a, 2384/a, 2384/b, 2385/a, 2387/a, 2388/a, 2558/b, 2743/b, 3055/a, 3055/b, 3056/a, 3056/b, 3524/a, 3524/b, 3983/a, 3983/b, 4055/a, 4055/b, 4176/b, 4357/a, 4357/b, 4450/b

gel-: -203- [T.] 1. Varmak ulaşmak, gelmek.
g. 0177/a, 0178/b, 0449/b, 1317/b, 1339/b, 1393/a, 1774/a, 2272/a, 2790/a, 4063/a, 4314/a, 4349/a, 4536/b, 4593/a; (berü g.) 1419/a
g.- den (git ü g.) 4177/b
g.- di 0639/a, 0662/a, 0684/a, 0851/b, 1079/a, 1117/a, 1119/a, 1169/a, 1219/b, 1249/a, 1315/a, 1315/b, 1816/b, 1829/a, 1973/b, 1976/a, 2047/a, 2179/b, 2185/a, 2200/a, 2202/a, 2334/a, 2367/a, 2367/b, 2472/a, 2529/a, 3610/a, 3619/b, 3635/a, 3763/b, 3771/b, 3782/a, 4025/a, 4054/a, 4205/a, 4266/b, 4329/a, 4338/a, 4502/a, 4646/a, 4677/b; (başa g. “yönetmek”) 2802/a; (bir araya g. “bir araya gelmek”) 3647/b; (çeriyile g. “birlikte gitmek”) 2118/a; (duru g.) 1465/b; (mihmān-ı server g. “misafir gelmek”) 3624/b; (nevbet g. “sırası gelmek”) 1535/a, 1546/a
g.- diler 2020/a, 2165/b, 2294/a, 2671/b, 2676/a, 2926/a
g.- dügini 2096/a, 2127/a
g.- dügüñ 3830/b
g.- düm 3907/a, 4141/b
g.- düñ 1651/b
g.- düñüz 2562/a
g.- e 0033/b, 0391/a, 0396/b, 0466/b, 1277/b, 1282/a, 1362/a, 2148/b, 2218/a, 2698/a, 2771/b, 3322/b, 4602/b
g.- em 4536/b
g.- en 1212/a, 2111/b, 2229/a, 3637/a
g.- icek 0580/b
g.- ince 1209/b, 3777/b
g.- iser 1496/a, 1496/b
g.- medi (başa g. “yönetmek”) 3171/a
g.- mege 3174/b
g.- mekde 2338/a
g.- mezse 1022/a
g.- dükde 2512/b
g.- se 3831/b, 4026/a
g.- sün 1617/b, 4210/a; (yaḳın g.) 2136/a
g.- üben 1587/a, 2353/a, 3623/b
g.- üñ 0731/a,
g.- üp 0683/b, 0770/b, 0866/a, 1381/b, 1426/a, 1536/b, 2039/a,

2606/a, 2656/a, 3287/a, 3675/b, 3784/b, 4168/a, 4209/a, 4462/a
g.- üpdi 1491/a
g.- üpdür 0707/a, 2225/a 2225/b
g.- ür 0478/b, 2129/b, 3007/b, 4214/a
g.- ürdi 2097/b, 3057/b, 3079/b, 3279/a, 4022/a, 4588/a
g.- ürse 0690/a, 1550/a
g.- ürseñ 1587/b
g.- ürven 0852/b, 4647/b
2. Uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.
g.- di 0595/b, 1756/a
3. Yapmayı becermek, yapabilmek.
g.- di 0243/b; (hüner g.) 1472/a
g.- mesün (elümden g.) 0006/b
g.- ür 0212/a, 1687/b
4. Gidilen yerden dönmek
g.- di 0850/b, 1118/b
5. Rast gelmek, rastlamak, isabet etmek
g.- di 1146/a
6. Hiç beklenmedik bir zamanda çıkıp gelmek.
g.- di (çıḳa g.) 1386/a, 3292/a, 3736/a
g.- mişdi (çıḳa g.) 1346/b
7. Etki bırakmak, bir hisse sebep olmak.
g.- di 1639/a, 3260/a; (ḫoş g.) 2232/a, 4226/a; (endīşe g.) 2194/a
g.- düm (“maruz kalmak”) 3907/b
g.- e 1837/a, 4058/b
g.- sün 0903/b
g.- ürdi 4022/b
g.- ürse 1938/b
8. Söylenmek, anlatılmak.
g.- di 1947/a, 2604/b; (ḫaber g.) 2528/a; (nāme g.) 2528/b
g.- e 4346/a
g.- eydi (dile g.) 2920/a
g.- icek 2501/b
g.- mez (dile g.) 0274/b, 2164/b
g.- meyince (emr ü fermān) 0025/a
9. Daha önce gidilen bir yere tekrar dönmek.
g.- di 1978/a
g.- üben 4423/a
10. (Koku) duyulmak.
g.- di 3294/a
11. Çıkmak, sadır olmak, sudur etmek.
g.- mez 3176/b, 4625/a
g.- mezse 3615/a
g.- se 0621/b, 1490/b
12. (Haydi) ünlem.
g. 1593/a, 2830/a, 3265/a, 4434/a
g.- üñ 0782/a
13. Hakim olmak.
g.- di 2359/a
g.- medi 1779/a
g.- meye 1736/a
g.- üpdür 0899/b
g.- ür 0706/b, 1299/a
14. Doğmak, neşet etmek, hasıl olmak.
g.- üpdür 0021/a

geldeç: -1- [T.] Gelecek.
g. 3284/a

gelin: -15- [T.] Evlenmek için hazırlanmış, süslenmiş kız veya yeni evlenmiş kadın.
g. 3646/b, 4229/b; (g. gibi) 4065/b
g.+ çün 4187/a
g.+ den 1472/b
g.+ i 1558/b, 2103/b, 3526/a, 4576/b
g.+ ler 0510/a, 1558/a, 3526/b, 4001/b, 4198/a
g.+ lerde 3558/b

gelin-: -3- [T.] Gelinmek, gelmek.
g. 0009/a
g.- di 3606/a
g.- düm 0868/a

gelincük: -3- [T.] Yazın kırlarda, özellikle ekin tarlalarında yetişen, kırmızı ve otsu bitki.
g. (g. gibi 4236/a); (g. gibiven) 2799/a
g.+ i 4185/b

gelinlik: -1- [T.] Gelin olma çağına gelmiş.
g. 1995/a

gem: -1- [Ar.] Gam, keder.

g.+ i 2882/a

genc: -70- [Far.] Hazine.
g. 0169/a, 0310/b, 0798/a, 1072/a, 1137/b, 1138/a, 1153/b, 1183/b, 1289/b, 1793/b, 1802/a, 1879/b, 1880/a, 1884/b, 1904/b, 2075/b, 2157/b, 2209/a, 2268/a, 2338/b, 2379/a, 2404/b, 2481/a, 2639/a, 2928/a, 3041/b, 3143/a, 3416/b, 3524/a, 3531/a, 3531/b, 3766/a, 3972/b, 4003/a, 4281/a, 4331/b, 4537/a, 4671/a; (g.- i renci) 1152/b; (g.- i revān "Karun'un kaybolan hazinesi") 3246/a; (maḫzen-i g.) 4593/a
g.+ e 2390/a
g.+ i 0099/b, 0101/b, 1278/b, 2151/b, 2267/b, 2361/a, 2484/a, 3403/b
4203/a, 4671/b
g.+ idi 3531/b
g.+ in 2465/a, 3815/a, 4079/b, 4395/a
g.+ inde 0798/b
g.+ inden 4387/a
g.+ ine 0053/b
g.+ ini 3146/b
g.+ inüñ 2413/a
g.+ üm 1792/a, 3914/b
g.+ üñ 1516/a, 2430/a, 4537/b
g.+ üñden 0673/b, 2484/a
g.+ üñüze 2351/a

genc: -1- [T.] Canlı, hareketli, dinç.
g. 1182/a

gendü: -17- [T.] Kendi.
g. 0347/b, 0360/b, 0362/a, 0516/b, 0940/b, 1213/b, 1300/b, 1957/a, 2142/b, 2846/b, 3142/b, 3501/b, 3799/b, 3811/b, 4651/a
g.+ den 3069/b
g.+ ye 2593/b

gendülik: -1- [T.] Mevcudiyet, varlık.
g.+ ümüzden 0032/a

gendüzi/ gendüzü: -12- [T.] Kendi.
g.+ me 0236/b
g.+ mi 2190/a, 4037/b
g.+ n 3811/a
g.+ nden 3072/b
g.+ ne 3075/b, 4569/b
g.+ ni 0517/a
g.+ ñi 1104/b, 1670/a
g.+ yçün 3563/a
g.+ yle 2678/b

geñez: -4- [T.] Kolay.
g. 0025/b, 0079/a, 2985/b, 3004/b

geñezlıḳ/ geñezlik: -2- [T.] Kolaylık.
g.+ da 0078/b
g.+ de 2432/b

geñsüz: -1- [T.] İsteği olmayarak, istemeyerek, ister istemez.
g. 1927/b

ger: -118- [Far.] Eğer.
g. 0017/b, 0023/a, 0046/a, 0146/b, 0157/b, 0207/a, 0212/b, 0270/a, 0271/a, 0314/b, 0462/a, 0482/a, 0619/a, 0651/b, 0656/a, 0704/a, 0820/b, 0864/a, 0926/a, 0958/a, 0962/a, 1031/a, 1033/a, 1107/b, 1129/b, 1154/a, 1165/a, 1166/a, 1262/b, 1282/a, 1284/a, 1306/a, 1313/b, 1366/a, 1421/a, 1485/a, 1632/a, 1633/b, 1655/b, 1660/a, 1734/b, 1738/a, 1757/a, 1810/b, 1824/b, 1829/b, 1855/b, 1901/b, 1918/a, 1938/b, 2032/a, 2108/a, 2136/a, 2250/a, 2365/a, 2374/b, 2405/a, 2430/a, 2457/a, 2462/a, 2498/b, 2513/b, 2649/b, 2686/a, 2693/a, 2753/a, 2760/b, 2771/b, 2824/a, 2838/a, 2850/a, 2977/b, 3046/a, 3061/a, 3109/a, 3138/b, 3157/a, 3158/a, 3159/b, 3162/b, 3222/a, 3231/b, 3238/a, 3267/b, 3334/b, 3349/a, 3357/b, 3377/b, 3498/a, 3528/a, 3580/b, 3719/a, 3795/a, 3864/a, 3868/a, 3889/a, 3899/a, 3920/a, 3939/a, 3964/b, 3986/b, 3988/b, 4043/a, 4104/a, 4142/a, 4206/b, 4295/b, 4363/b, 4428/a, 4428/b, 4496/b, 4614/a; (g. degülmiş) 4414/b

gerçi: -6- [Far.] Her ne kadar.
g. 0485/a, 2749/a, 2857/a, 2885/a, 3099/a, 3856/a

gerdān: -7- [Far.] Dönen, döndüren, dolaşan, dolaştıran.
g. (çarḫ-ı g. "dönen dünya") 2175/b, 2568/a, 3234/a, 3434/b, 4434/a; (gerdūn-ı g.) 0263/a; (g. ḳıl-)3463/a

gerden-keş: -1- [Far.] İnatçı, kibirli.
g.+ e 0110/a

gerden-şiken: -1- [Far.] Gerdan kıran.
g. 0110/a

Gerdū: -1- İran'ın Markazi Eyaleti, Arak İlçesinin Merkez Bölgesi'ndeki Sedeh Kırsal Bölgesi'nde bir köydür.
G.+ ya 1180/a

gerdūn: -6- [T.] Dünya, sema, felek.
g. 2745/a, 3498/b; (çarḫ-ı g.) 3231/a; (g.- ı gerdān) 0263/a
g.+ uñ 1806/b; (çarḫ-ı g.) 0070/b

gerek: -55- [T.] Gerek.
g. 0067/a, 0067/b, 0123/a, 0309/b, 0450/a, 0451/a, 0451/b, 0452/a, 0563/b, 0565/b, 0583/a, 0621/a, 0685/b, 0788/a, 0842/b, 0887/b, 0893/a, 0940/b, 0953/a, 0983/b, 1010/b, 1027/b, 1163/b, 1390/a, 1442/b, 1482/b, 1635/b, 1715/b, 2627/a, 2890/a, 3047/b, 3108/b, 3174/a, 3292/b, 3392/b, 3426/b, 3440/b, 3538/b, 3827/b, 3925/b, 4007/b, 4108/b, 4334/a, 4425/b; (g. ol-) 2613/b; (g. mi) 3168/a
g.+ di 1145/a, 3832/b
g.+ dür 1069/a, 1331/a, 1422/a, 3438/a, 3786/a

gerek-: -22- [T.] Gerekmek.
g. 2632/b, 2660/b, 4362/b
g.- di 2034/b, 3550/a, 3550/b, 4237/a, 4532/a
g.- mez 1086/b, 1160/b, 1612/b, 2261/b, 2631/a, 2644/b, 2667/b, 3655/a,
4452/a
g.- mezdi 1179/a, 3477/a
g.- mezseñ 1619/a
g.- se 1221/b, 4425/b

gereklü: -2- [T.] Gerekli.
g.+ dür 0532/a
g.+ yidi 3066/a

gereksiz: -1- [T.] Gereksiz.
g. 1902/a

gergeden: -1- [Far.] Gergedan.
g. (g. gibi) 3134/a

geril-: -1- [T.] Belirli bir uzama ile çekilmek, gerilmek.
g.- di 1240/a

germ: -2- [Far.] İyilik ve kötülük, acılık ve tatlılık gibi hayatın her çeşit tecellisi.
g. (g. ḳıl- "kötülük yapmak") 1670/a; (g. ol- "acı çekmek") 1552/b

getür-: -83- [T.] 1. Alıp gelmek, getirmek.
g. 1626/b, 2664/a, 2779/a, 4418/a, 4631/b
g.- di 0292/a, 0365/a, 0829/a, 0881/a, 1511/a, 1518/b, 1528/a, 1794/a, 1889/b, 2063/a, 2104/a, 2200/b, 2245/a, 2470/a, 2504/b, 2555/a, 2584/a, 2611/a, 2962/a, 3383/a, 4047/b, 4230/b, 4251/a, 4354/a, 4520/a, 4526/a, 4544/b
g.- diler 0519/a, 3139/a, 4204/a, 4411/a
g.- e 0823/a, 0823/b, 1282/b, 2773/b, 4179/b
g.- em 0461/a, 0463/a, 0466/a,1693/a, 2319/b
g.- e 0838/b
g.- gil 2605/b, 3540/a
g.- irdi 0228/b
g.- mege 2474/a
g.- mek 1566/a, 2936/b

g.- mezler 1843/a
g.- sün 2752/a
g.- üñ 0518/b, 1241/b, 1961/a
g.- üp 2991/a, 3952/a, 4230/b, 4410/b
g.- ürdi 3374/a
g.- ürlerdi 0288/a
2. Yapmak, ifa etmek.
g.- di 1252/a; (yirine g.) 3798/a
g.- em (yirine g.) 3179/b
g.- üñ (dilekleri yirine g.) 1905/a
3. Etmek, eylemek anlamında yardımcı fiil.
g.- di 2093/b
g.- em 1650/a
g.- lüm 4168/a
g.- mez 1896/b
g.- mezdi (nāz g.) 1840/a
4. Söylemek anlatmak.
g.- di 2379/a, 2546/a; (dile g.) 0526/b, 2197/b
g.- dügüm 2662/b
g.- em (bī-melāmet g.) 2321/b
g.- gil 3898/b
5. Hatırlamak.
g.- diler 4485/b
g.- mek 4364/b

gevde/ gövde: -5- [T.] İnsan bedeni, vücut.
g.+ de 2037/a
g.+ m 1653/b
g.+ si 2125/b
g.+ ye 0025/b, 3096/a

gevher: -25- [Far.] Cevher, mücevher, elmas.
g. 0721/b, 0855/a, 1072/a, 1363/b, 3379/b, 3544/a, 4196/b, 4401/b, 4410/b, 4414/a; (dürr-i g.) 1251/b; (g.- mülk behre) 1533/a; (g. it-) 0072/b; (g. ol-) 2459/b
g.+ ce (-cevher gibi-) 0462/b
g.+ den 0294/b, 2738/b
g.+ dür 0490/a
g.+ e 1363/a
g.+ i 0897/b, 4412/a
g.+ lerin 1439/a
g.+ üm 3211/b
g.+ üñ 3897/a
g.+ ünüñ 4304/a

gevherlü: -1- [Far.+T.] Cevherli.
g.+ dür (“varlıklı”) 1964/b

gevhersüz: -1- [Far.+T.] Cevhersiz.
g. (“bir şeyin özü, esası, varlığındaki değişmeyen asli maya”) 1047/b

Gevher-mülk: -1- Hüsrev’in cariyelerinden biridir.
G. (G.- i dil-şād̲) 1509/b

gey: -70- [Soğd.] 1. Çok, pek, gayet, pek çok.
g. 0778/a, 0811/b, 0845/b, 0876/a, 1111/b, 1164/a, 1166/b, 1350/a, 1365/a, 1461/a, 1560/b, 1608/a, 1647/b, 1664/b, 1680/a, 1998/b, 2034/a, 2106/a, 2120/a, 2198/b, 2309/b, 2625/a, 2596/a, 2629/b, 2705/a, 2758/b, 2822/b, 2884/a, 2999/b, 3082/a, 3139/b, 3172/b, 3196/b, 3478/b, 3589/b, 3721/b, 3764/a, 4012/a, 4091/b, 4099/b, 4156/a, 4213/a, 4224/a, 4232/a, 4392/b, 4480/b, 4500/b, 4526/b; (g. ol-) 1660/b
2. İyi.
g. 0171/b, 0338/a, 0408/a, 0927/b, 1002/a, 1027/b, 1228/b, 1244/a, 1314/a, 1642/b, 2232/b, 2762/a, 2948/a, 3038/a, 3200/a; (g. degül) 0185/b, 2511/a, 2511/b, 3999/a
g.+ dür 4152/b

gey-/ giy-: -37- [T.] Giymek.
g.- di 0598/a, 1059/b, 1207/a, 1213/b, 1308/a, 2302/b, 2315/a, 3122/a, 3506/b, 4271/a; (tāc g. “taç takmak”) 2525/b; (tācı g.) 1127/a
g.- dügi 1001/a, 2596/a
g.- düñ 1318/b
g.- dürdi 1481/b, 2706/b
g.- e 1214/b; (külāhın g.) 0744/b
g.- en 3566/b
g.- ip 0766/b
g.- medi 2298/a
g.- meye 0100/a
g.- miş 4415/b
g.- mişdür 1312/a

g.- mişleridi 4556/b
g.- se 0462/a
g.- sün 4167/b
g.- üben 1322/a, 2144/a, 2628/a
g.- üp 0473/a
g.- ür 2298/b, 2631/b
g.- ürse 1155/b, 2301/b
g.- ürsem 2300/a

geydür-: -2- [T.] Giydirmek.
g. 0154/a
g.- di 3605/a

geyik: -15- [T.] Geyik.
g. 0575/b, 1396/a, 1400/a, 1406/a, 1407/b, 1443/a, 1547/a, 2456/a, 3974/a, 3975/b; (g. gibi) 3079/a, 3975/a
g.+ e 3921/a
g.+ ile 3333/a
g.+ le 3057/a

geyür-: -1- [T.] Giydirmek.
g.- sem 2298/a

gez: -46- [T.] Kez, defa.
g. 0507/a, 0700/a, 1006/a, 1039/a, 1140/b, 1244/b, 1373/a, 1376/a, 1467/a, 1704/b, 1780/a, 1826/b, 2085/b, 2360/b, 2377/a, 2392/a, 2594/b, 2599/a, 2623/a, 2687/b, 2744/b, 2801/b, 2811/a, 2842/a, 2843/a, 2863/a, 3048/a, 3048/b, 3171/b, 3201/b, 3208/a, 3229/b, 3344/b, 3465/b, 3746/b, 3787/b, 3885/a, 4064/b, 4089/b, 4271/b, 4359/a, 4661/a, 4664/a
g.+ den 0440/a, 2181/a; (bir k. “hep birlikte”) 1167/a

gez-: -3- [T.] Gezmek.
g.- er 3085/b
g.- erdi 3974/b
g.- ersem 3271/a

gezlü: -1- [T.] Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve aşikar olmayan, meçhul, gizli.
g. 1605/a

gibi: -198- [T.] Gibi, benzetme edatı.
g. (ağaçı g.) 0554/b; (ʿanḳā g.) 0835/b, 3840/a; (anuñ g.) 1206/b, 2080/b, 2161/b, 3599/b, 4076/a; (aslan g.) 1380/a, 1593/a; (ay g.) 3768/a; (ayı g.) 4527/b; (balçıḳ g.) 3303/a; (balıḳ g.) 4107/b; (bıñar g.) 0804/b; (bilü g.) 2191/b; (boduç g.) 3631/b; (budaġı g.) 2280/b, 3029/a; (bularuñ g.) 0566/a; (bulut g.) 3420/b, 3680/a; (bunuñ g.) 2375/a, 2510/b, 2511/a, 3277/a, 3893/b, 4577/b, 4612/a; (buzaġusı g.) 3974/a; (cihān g.) 2864/b, 3629/b; (çarḫ g.) 3058/a; (çırāġı g.) 4145/b; (çobānlar g.) 3237/a; (delüler g.) 0808/b; (deñiz g.) 0294/b, 2229/a, 2471/b, 2998/b, 3021/b; (g. degül) 4450/a; (deryā g.) 2786/a; (devlet g.) 0466/b, 2864/a; (diken g.) 1604/a; (dilkü g.) 2207/b, 3343/a; (dirlik g.) 0825/a; (dīv g.) 3027/a, 3265/b; (felek g.) 3629/a, 3732/b; (fınduḳ g.) 4136/a; (ġam g.) 2742/b; (gelin g.) 4065/b; (gelincük g.) 4236/a; (gergeden g.) 3134/a; (geyik g.) 3079/a, 3975/a; (gice g.) 3669/b; (gölge g.) 4092/a; (göñülsüzler g.) 2387/b; (gül g.) 0106/a, 0782/a, 2311/b, 2437/a, 3029/b, 3220/a, 3371/a, 3631/a, 4174/b; (gün g.) 1573/a, 3691/b; (güneş g.) 0214/a, 0275/a, 0598/a, 3017/a, 3109/b, 3538/b, 3542/a, 3692/b, 4558/b; (günüm g.) 3230/a; (gül g.) 1554/a; (ḥelvā g.) 2757/a; (hindū g.) 0807/a; (hümā g.) 3809/b; (Ḫüsrev g.) 1224/a; (ılan g.) 2942/b; (işüm g.) 0560/b; (it g.) 4104/b; (ʿīsā g.) 2782/a; (ḳamer g.) 4558/a; (ḳan döker g.) 4504/b; (ḳaravaş g.) 3828/b; (kerkes g.) 0628/b; (keşīş g.) 0475/b, 0546/b; (ḳılıç g.) 3171/b, 3172/a, 3751/b; (ḳoruḳ g.) 0390/b; (ḳoyun g.) 2381/a, 4104/a; (ḳudurmış g.) 1462/a; (ḳul g.) 1427/b; (ḳulı g.) 1050/b; (ḳullar g.) 0794/b; (ḳuş g.) 0804/a, 0928/b, 2949/b, 3838/a, 4034/b; (ḳuyı g.) 0717/a; (laʿli g.)

3695/b; (Mesīḥā g.) 3430/a; (mūm g.) 2061/a, 2997/b; (naḳāre g.) 3208/b; (nergis g.) 1452/a; (nesrīn g.) 2383/a; (od g.) 0462/a, 3751/a, 3957/a; (oġrı g.) 1479/a; (olur g.) 4466/b; (perī g.) 0507/a; (pervāne g.) 0822/b; (raʿd g.) 1008/a; (saman g.) 3250/a; (şayru g.) 3978/a; (segbān g.) 3272/b; (selām eyler g.) 2028/b; (senüñ g.) 0064/a, 2051/b, 2576/a; (serv g.) 1384/a; (sirke g.) 4539/a; (sögüt g.) 3245/b; (su g.) 2400/a, 4016/b; (şu g.) 2741/b, 3640/b; (sūsen g.) 2770/b; (süglün g.) 3804/b; (Süleymān g.) 0695/b; (süñük g.) 4256/b; (Şeb-dīz g.) 0438/b; (şeker g.) 0230/a, 0285/b, 1632/a, 2970/a; (şemʿi g.) 3688/a; (şemʿüm g.) 3247/a; (şeyṭān g.) 4506/a; (Şimşād g.) 1384/b; (şīre g.) 4538/b; (Şīrīn g.) 0438/a, 3376/a; (Şīrūy g.) 4336/a; (şunuñ g.) 0486/a; (ṭaġ g.) 0553/a, 0922/a, 3140/a, 3191/b, 3293/a, 3298/b, 3414/b; (ṭoġan g.) 3964/a; (ṭoġrular g.) 0142/a; (ṭop g.) 2385/a; (ṭūtī g.) 3839/a; (uçmaḳ g.) 0153/b, 0590/a, 0701/a, 1457/a, 2579/a, 4059/a; (uçuḳlu g.) 2979/b, 3309/a; (vaḥşī g.) 3051/a; (veyse g.) 3773/b; (yaḳar g.) 3037/b; (yapraḳı g.) 0304/a; (yarasa g.) 3960/a; (yavuḳ g.) 3050/a; (yıldırum g.) 0986/a; (yil g.) 0552/a, 1334/a, 1754/b, 1975/a; (Zerdüşt g.) 0770/b
g.+ dür (göñlüñ g.) 1174/a
g.+ le (benüm g.) 3613/b
g.+ ven (gelincük g.) 2799/a
g.+ ydi (bulut g.) 3739/b; (gün g.) 3734/b

gice: -99- [T.] Gece.
g. 0340/b, 0342/a, 0384/a, 0414/a, 0495/a, 0608/a, 0720/a, 0783/a, 0783/b, 0784/a, 0975/b, 0977/a, 1078/b, 1163/a, 1163/b, 1166/b, 1171/b, 1173/b, 1183/a, 1273/a, 1328/a, 1417/a, 1486/a, 1487/a, 1489/a, 1561/a, 1572/a, 1629/a, 1630/b, 1920/b, 2367/a, 2941/a, 2960/b, 3057/b, 3058/a, 3069/a, 3119/a, 3121/a, 3168/a, 3205/a, 3231/a, 3247/b, 3262/b, 3330/b, 3425/a, 3583/a, 3592/a, 3619/a, 3622/a, 3635/a, 3667/a, 3667/b, 3671/b, 3672/a, 3678/a, 3678/b, 3692/b, 3750/a, 3755/a, 3756/b, 3844/b, 3849/b, 3867/b, 3906/b, 3937/a, 3967/a, 3973/a, 4007/a, 4007/b, 4058/a, 4073/b, 4113/b, 4126/a, 4127/b, 4167/a, 4168/a, 4177/a, 4178/a, 4223/a, 4260/a, 4370/b, 4373/a, 4513/a, 4587/a; (g. gibi) 3669/b; (g. bigidür) 0884/b
g.+ de 4270/b
g.+ den 3676/b, 4228/b
g.+ dür 3906/b
g.+ i 3240/b
g.+ ñ 1423/b, 1695/a
g.+ nüñ 0494/a, 3119/b
g.+ ye (g. dek) 0781/b, 3204/a
g.+ yidi 3668/a

gici-: -1- [T.] Kaşımak.
g.- r 2836/a

giç: -4- [T.] Belirtilen, istenen, alışılan zamandan sonra, geç.
g. 0784/a, 0784/b, 1274/a; (g. degül) 1871/a

giçi: -19- [T.] Küçük.
g. 0375/a, 1167/b, 1262/b, 2508/b, 3842/a, 4292/b, 4565/b
g.+ dür 0952/a
g.+ ler 2493/b
g.+ lerde 4494/b
g.+ lere 0367/b
g.+ rek 2402/a
g.+ si 1759/b
g.+ ven 0080/a
g.+ ydi 2492/a
g.+ yle 3581/b
g.+ yse 0270/a
g.+ yüz 1983/a

giçilik: -3- [T.] Küçüklük.
g. 1020/a
g.+ den 1813/a
g.+ ten 1000/a

gidiş: -3- [T.] Gidiş.
g.+ de 0480/b, 0686/b
g.+ te 0460/a

gidişlü: -1- [T.] Gidişli.
g. 3380/a

giñ: -1- [T.] Geniş.
g. 2120/a

gir-: -71- [T.] 1. Kapalı bir yere girmek.
g. (yola g.) 2263/a, 3781/a
g.- di 0853/a, 0854/a, 1206/a, 1206/b
1409/b, 1511/b, 2242/b, 2721/b, 3140/a, 4231/b, 4393/b, 4501/b,
4529/b, 4566/b, 789/a; (yola g.) 1324/b, 1716/b, 1720/a; (yolına g.) 2558/a; (girdege g. "girdeğe girmek") 4053/a
g.- diler 1386/b; (yola g.) 2130/b, 4410/a
g.- diyse 3526/a
g.- dügi 0587/b
g.- düm 0866/a; (g. yola) 0042/a,
g.- e 0323/a, 1765/b, 2441/b, 4005/b; (gövdeye cān g. "gövdeye can girmek") 0025/b
g.- em (ṭopraġa g.) 3275/b
g.- evüz (yola g.) 1850/b
g.- eydi (g. ḳulaḳ "duyulmak") 2977/a
g.- icek (ṭopraġa g.) 3154/b
g.- medi (yola g.) 4019/b
g.- mesünler 0900/b
g.- meyüpdür 4513/b
g.- miş 0515/b, 0867/a, 3418/a; (gözinden uyḳu g. "uyumak") 3026/b
g.- mişidi 0774/b
g.- üben 0335/b, 0829/b, 2524/b, 2561/b
g.- üñ 1200/a, 4489/a
g.- üp 4017/b, (yoluma g.) 4044/a
g.- üpsin (ṭopraġa g.) 2140/b
g.- ür 3638/a
g.- ürseñ 3157/a
g.- ürsin 3636/b
2. Bir yeri ele geçirmek, zaptetmek, işgal etmek.
g.- di 0335/a, 0345/a
3. Akarsu, deniz veya göle girmek.
g.- di 0597/b
g.- ene (deñize g.) 2808/b
4 .Katına gelmek.
g.- di 0789/a
5. Bir işe kalkışmak, girişmek.
g.- düñ (yola g.) 2248/a
g.- e (yola g.) 4605/b
g.- em (yola g.) 1707/a
g.- mişdi (yola g.) 1717/b
g.- mez (yoluna g.) 1023/b
6. Yakalamak, eline geçmek.
g.- dügi (elüñe g.)2391/b
g.- miş 0310/a
7. Canını almak, öldürmek.
g.- düñ (ḳanına g.) 3242/a
g.- eydi (ḳanına g.) 0661/b

girçek: -3- [T.] İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, hakiki.
g.+ dür 3261/a, 3448/b
g.+ ini 4182/b

girdek: -3- [T.] Gelinle güveyin düğün gecesi yalnız kaldıkları oda, hacle.
g. 4049/a
g.+ e 4052/b; (g. gir-) 4053/a

giriftār: -1- [Far.] Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptela.
g. (g. ol-) 0523/b

girih: -1- [Far.] Düğüm.
g. 0300/a

giriş-: -1- [T.] Müdahele etmek, karışmak.
g.- di 2101/b

giriş: -2- [Far.] Naz, işve.
g.- me 1672/a
g.- meyle 1394/b

ġirīv: -1- [Far.] Bağırma, bağrışma, feryat.
ġ.+ e 3743/a

girtü: -2- [T.] Kirtü, gerçek, hakiki, sahih.
g. 0914/b, 4600/b

girü: -58- [T.] 1. Geri.
g. 0360/b, 0467/b, 0552/a, 0563/b, 0788/b, 0822/a, 1101/a, 1273/b, 1325/a, 1503/b, 1602/a, 1883/b, 2421/b, 2571/b, 2712/a, 2843/b, 3457/b, 3784/b, 3869/b, 3881/b, 3888/b, 4066/a, 4178/b, 4325/b, 4330/a, 4650/a; (g. al-) 0087/b, 1625/a, 1697/b; (g. dön-) 1181/a, 3384/b, 4396/a, 4422/b, 4429/b, 4579/a, 4642/b; (g. dönsün mi) 0787/b; (g. git-) 3949/a; (g. ḳal-) 2380/a, 2407/b, 2469/a, 3704/a, 3979/a, 4106/a; (g. ko-) 4516/b, 4535/b; (g. mi) 3782/b; (günden g.) 1095/a; (imden g.) 1097/a
2. Tekrar.
g. 0372/a, 1674/a, 1881/a, 1927/b, 2047/a, 2321/a, 2389/b, 3959/b, 4130/a

girür-: -1- [T.] Girdirmek, sokmak.
g. 0322/a

giryān: -3- [Far.] Ağlayan, ağlayıcı.
g. 2623/b, 3509/a, 4466/a

gişi: -143- [T.] Kişi, kimse.
g. 0029/a, 0105/b, 0265/b, 0295/a, 0322/b, 0341/a, 0358/b, 0441/a, 0443/b, 0544/a, 0607/a, 0612/a, 0632/a, 0727/a, 0741/a, 0751/a, 0791/a, 0851/b, 1013/b, 1035/b, 1065/a, 1128/a, 1155/b, 1211/a, 1232/b, 1262/a, 1265/a, 1272/b, 1311/a, 1315/a, 1456/b, 1591/a, 1629/b, 1640/b, 1742/b, 1782/a, 1838/a, 1846/b, 1934/a, 1939/a, 1953/b, 1978/b, 2004/b, 2010/b, 2051/b, 2080/a, 2111/b, 2215/b, 2349/b, 2372/a, 2402/b, 2428/b, 2441/a, 2442/a, 2493/b, 2494/b, 2508/a, 2508/b, 2571/b, 2597/a, 2615/a, 2638/a, 2659/b, 2673/a, 2733/b, 2752/a, 2819/a, 2918/a, 2929/a, 2954/a, 3045/b, 3071/b, 3075/a, 3175/a, 3188/b, 3429/a, 3448/a, 3457/a, 3549/b, 3635/b, 3645/a, 3764/b, 3868/a, 3996/b, 3997/a, 4008/a, 4103/b, 4127/a, 4305/a, 4356/b, 4405/b, 4452/a, 4483/a, 4484/a, 4497/b, 4533/a, 4560/a, 4641/b
g.+ de 0615/b, 1275/b, 1736/a, 2910/a, 2963/b, 4605/a
g.+ den 1726/a, 1840/a, 1931/b, 1955/b, 3564/a, 4280/a
g.+ dendür 4435/b
g.+ dür 0545/b, 2050/b, 2145/b, 3257/b
g.+ ler 4472/a, 4559/b
g.+ nüñ 0098/b, 0355/a, 0419/b, 0631/a, 0679/b, 0792/a, 3892/b
g.+ sin 0852/a
g.+ ye 0013/b, 0082/b, 0456/a, 0625/a, 1926/a, 2801/a, 2925/a, 3249/a, 3457/a, 3524/b, 3902/a, 4140/a, 4671/b
g.+ yi 1701/b
g.+ yiseñ 0622/a
k.+ yle 3258/b, 3875/a, 4337/a

gişilik: -2- [T.] Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet.
g. 3814/b
g.+ den 4583/a

git-: -143- [T.] 1. Gitmek.
g. 2626/b, 4177/b, 4536/b; (dur g.) 1611/a; (yüri g.) 3958/b
g.- di 0316/a, 0735/a, 1105/a, 1238/a, 1327/a, 1334/b, 1342/a, 1575/b, 1848/b, 2142/b, 2453/b, 2566/b, 2700/a, 2959/b, 2969/b, 3384/b, 3553/a, 3640/b, 3761/a, 3961/a, 4032/a, 4180/a, 4359/a, 4665/b; (çıḳdı g.) 1694/b, 3617/a, 3741/a, 3799/b, 4149/b, 4389/a; (çıḳdı vü g.) 2991/a
g.- diler 1266/a
g.- düginden 0730/a
g.- dügini 0805/b
g.- dük 1834/a
g.- düm 0086/b, 1695/a, 3370/a, 4418/b
g.- düñ 1423/b, 1704/b
g.- e 0822/b, 0846/b, 1639/b, 1953/a, 2639/a, 3730/a
g.- elden 2152/a

g.- eli 2147/a
g.- elüm 2790/b
g.- em 4536/b; (girü g.) 3949/a
g.- en 2792/a
g.- er 1224/b, 1924/b, (tīz g.) 0436/b
g.- erdi 1344/b, 1717/a, 2094/a, 2124/a, 3206/b, 3737/a, 4559/a, 4562/a
g.- eridi 3078/a
g.- erlerdi 1205/b
g.- erse 2618/a
g.- ersin 4025/b
g.- erven 1713/b, 4044/a
g.- eyin 2879/b
g.- iserven 0689/a
g.- lüm 4349/a
g.- mege 2462/b, 3174/b
g.- megüm 1714/b
g.- mek 0619/b, 1715/a, 3786/b; (ḳoyup g.) 1422/a, 3917/b
g.- mekte 0435/b, 4190/b
g.- meñ 4307/b
g.- mezidi 0609/b
g.- miş (yolca g.) 3774/a
g.- mişdi 3332/a
g.- mişidi 2143/b
g.- se 3531/a
g.- sün 1264/a, 3547/b; (girü mi g.) 3782/b
g.- üben 4017/b
g.- üp 0858/b,0918/b, 1579/a, 1702/b, 3032/b, 3770/a, 4151/b, 4461/a
g.- üpdi 3028/a, 4070/b
g.- üpdür 1819/a
2. Kaybolmak, yok olmak.
g.- di 0862/b, 1375/b, 3537/b, 3546/a, 3618/b, 4014/a, 4248/b
g.- diyse 0389/a, 0398/a, 1103/a, 3490/b, 3544/a
g.- er 1935/a, 3721/b, 4026/a
g.- erdi (uyḳu g.) 0724/b; (elden g. “yitirmek”) 4153/a
g.- ergil 3163/a
g.- ermişidi 0998/b
g.- mesün 2087/b
g.- miş 1356/a
g.- mişdi 1582/a, 1669/a
3. Aklını kaybetmek, delirmek.
g.- di (ʿaḳl g.) 2979/b; (ögi g.) 3307/b
g.- üben (ʿaḳlum g.) 4036/b
4. Geçmek (zaman).
g.- di 3422/b
5. İyi geçinmek, suyuna gitmek.
g.- em 1707/b
6. Ölmek.
g. 0927/b
g.- er 0358/a
g.- icek 0927/b
g.- mek 0091/a
7. Bitmek.
g.- di 3551/b

giter-: -3- [T.] Uzaklaştırmak, çıkarmak, gidermek.
g. 0672/b
g.- mezdi (“gözünü çekmek”) 0520/b
g.- ür 4593/b

gītī: -1- [Far.] Dünya, cihan, âlem.
g. 0234/a

giyāh: -1- [Far.] Ot.
g.+ uñ 2459/b

gizle-: -12- [T.] Saklamak, gizlemek.
g. 1931/a
g.- di 0912/b, 1198/a
g.- diler 0527/a
g.- me 4154/b
g.- mek 3932/a
g.- mekden 4020/b
g.- mişler 4611/a
g.- ridi 0401/a
g.- rlerdi 0524/b
g.- rsem 3724/b
g.- yevüz (iz g.) 1497/b

gizlen-: -3- [T.] Saklanmak, gizlenmek.
g.- di 0507/a, 2392/b
g.- miş 2540/b

gizlü: -31- [T.] Gizli, saklı.
g. 0543/a, 0798/b, 0938/b, 0942/a, 1162/b, 1605/b, 1730/b, 2104/b, 2244/a, 2411/b, 2493/a, 2635/a, 2660/a, 2779/b, 3263/a, 3724/a,

3975/b, 4041/a, 4051/b, 4085/a, 4161/a, 4328/b, 4341/a, 4383/b, 4514/a, 4625/b
g.+ sin 0529/b, 4115/a; (g. ol-) 0975/a
g.+ sini 0307/a
g.+ yi 3724/b

gizlüce: -1- [T.] Gizlice.
g. 1610/b

göbek: -3- [T.] Göbek.
g.+ i (g. düş-) 3975/a
g.+ inden 0612/b
g.+ ine 2637/a

göç-: -3- [T.] Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek.
g.- di 4180/a
g.- e 2637/b
g.- iser 4123/b

göçür-: -1- [T.] Göçmesine yol açmak.
g.- düñ 4658/b

göger-: -1- [T.] Yeşermek; koyu yeşil bir renk almak.
g.- di 1787/b

gögüs: -6- [T.] Göğüs.
g.+ i 0417/a, 0696/a, 0871/b, 4192/a, 4507/a
g.+ ini 0217/b

gögüz: -1- [T.] Göğüs.
g.+ den 4119/a

gögüzlü: -1- [T.] Göğüslü.
g. 1507/b

gök: -53- [T.] 1. Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema.
g. 0333/a, 0599/a, 1077/b, 1771/a, 2116/b, 2175/a, 2567/a, 3463/b, 3532/b, 3967/a, 4021/b, 4527/b; (gök aṭlas) 0600/b
g.+ de 0287/b, 0556/b, 0589/a, 1874/b, 2244/a, 4056/b
g.+ deki 3754/a
g.+ den 0599/b, 0890/a, 1530/a
g.+ dür 1484/b
g.+ e 0182/b, 0345/b, 0709/a, 1211/b, 1292/b, 2117/a, 3464/a, 3767/b,
4029/b, 4373/b, 4663/b; (g. çıḳ-) 2739/b; (g. ir-) 3757/b, 4279/b, 4468/b
g.+ i 0309/a, 1769/a, 2059/a, 3463/a
g.+ içün 1741/b
g.+ inde 2110/b
g.+ lere 1998/a, 2464/b
g.+ lerüñ 1484/a, 3034/b
g.+ üñ 1409/a, 2555/b
2. Gökyüzünün rengi, mavi.
g. (lājiverdī g.) 3676/a; (gözi g.) 4492/a

gökçek: -8- [T.] Güzel, şirin, hoş, latif.
g. 0290/b, 1472/b, 1990/a, 2103/b, 4030/b
g.+ e 3529/a
g.+ i 1361/a
g.+ lere 1418/a

gölge: -3- [T.] Gölge.
g. 4397/b; (g. gibi) 4092/a
g.+ m 3271/b

gölgelü: -1- [T.] Gölgeli.
g. 2682/a

gölük: -3- [T.] Beygir, katır ve eşek gibi yük hayvanı.
g.+ dür 2918/b
g.+ i 1697/a
g.+ üm 1598/a

gölükci: -1- [T.] At bakıcısı.
g. 4047/b

göndür-: -4- [T.] 1. Göndermek, yollamak.
g. 2446/a
g.- ençün (g. degül) 3970/b
2. Uğurlamak.
g. 2446/b, 3945/a

gönlek: -2- [T.] Gömlek.
g. 0636/a

g.+ idi 0653/b

gönül: -307- [T.] Gönül, yürek.
g. 0075/b, 0209/b, 0310/b, 0314/b, 0317/b, 0386/a, 0428/a, 0440/a, 0535/a, 0560/b, 0833/b, 1055/b, 1153/a, 1153/b, 1327/b, 1500/a, 1503/b, 1513/b, 1542/b, 1570/b, 1611/b, 1616/b, 1638/a, 1645/b, 1717/a, 1758/b, 1916/b, 1918/a, 1948/b, 2007/a, 2100/a, 2115/b, 2180/b, 2334/b, 2364/a, 2365/b, 2366/a, 2367/a, 2375/a, 2375/b, 2376/a, 2377/a, 2380/b, 2442/b, 2538/b, 2621/b, 2703/b, 2810/a, 2811/b, 2828/a, 2834/a, 2883/b, 2942/a, 2991/b, 3037/a, 3067/a, 3145/a, 3151/b, 3166/b, 3218/b, 3277/b, 3283/b, 3285/a, 3299/b, 3306/b, 3307/a, 3316/a, 3327/a, 3654/a, 3670/a, 3730/b, 3762/a, 3814/a, 3848/a, 3945/a, 3991/b, 4013/b, 4079/b, 4318/a, 4341/b, 4361/b, 4619/a; (g. aç-) 0865/b, 1808/b; (g. bağla-) 0675/a, 1167/a, 1362/b, 1895/a, 2768/a, 3584/a, 4175/a; (g. dut-) 1052/a, 1739/b; (g. ḫurrem ol-) 2397/a; (g. ışıt-) 3961/b; (g. ol-) 1660/b; (g. oynamaz mı) 1499/b; (g. vir-) 0005/a, 2743/b, 3155/a, 3562/a, 3874/b, 3915/a, 4449/b, 4582/a; (g. yan-) 3262/b; (g. yıḳ-) 0909/b; (gönül ḳıl-) 0388/b
g.+ de 0458/a, 0458/b, 0536/b, 1019/b, 1143/a, 1150/b, 1370/a, 2187/a, 3512/a, 3989/b, 4510/a, 4531/a
g.+ den 0459/b, 1310/a, 1347/b, 1375/b, 1575/b, 1853/a, 1935/b, 2203/a, 2389/a, 2863/b, 3063/b, 3151/a, 3285/b, 3513/b, 3613/a, 3904/b, 4063/b, 4307/b, 4433/b, 4454/a, 4631/a
g.+ den (cān u g.) 3911/b
g.+ e 0012/a, 2366/b
g.+ i 0189/b, 0378/a, 0403/a, 0451/b, 0604/a, 0678/a, 0723/b, 0791/a, 0792/b, 0838/b, 0871/b, 1003/b, 1024/a, 1218/b, 1541/b, 1553/a, 1642/a, 1647/b, 1788/b, 1800/a, 1801/b, 1817/b, 1831/a, 2058/b, 2343/b, 2346/b, 2545/a, 2620/a, 2858/b, 3025/a, 3088/a, 3137/a, 3305/b, 3510/a, 3654/b, 3687/a, 3687/b, 3699/a, 3771/a, 3778/b, 3786/a, 3984/b, 4012/a, 4066/b, 4288/b, 4327/a, 4378/b, 4431/b, 4442/b, 4505/b, 4562/b, 4644/b; (g. açıl-) 0188/b; (g. düş-) 0694/a; (g. ṭol-) 2150/b; (g. yaḳ-) 3241/a
g.+ in 0906/a, 1898/a, 3076/b, 3405/b, 3520/b, 4145/b; (g. al-) 3095/a, 3249/a
g.+ inde 0676/a, 0913/b, 1117/b, 1198/a, 1929/b, 3728/b
g.+ inden 3302/a
g.+ indeyidi 3513/a
g.+ ine 0013/a, 0188/a, 0848/a, 1859/a, 2387/a, 2594/b, 3064/a, 3074/b, 3304/a, 3669/a, 3728/a, 4544/b; (g. dir-) 2500/b
g.+ ini 0125/a, 0126/a, 1858/b, 1939/a, 2031/b, 2217/a, 2789/a, 3215/a, 3249/b, 3363/b, 3664/b, 4010/b; (g. al-) 3044/a, 3068/b
g.+ inüñ 2981/b, 3025/b
g.+ iydi 2466/a
g.+ ler 2859/b, 4072/a; (g. al-) 3805/a
g.+ üm 0898/a, 1631/a, 2852/a, 2984/a, 3086/a, 3332/b, 3677/a, 3847/b; (g. al-) 3319/a; (g. ṭol-) 1544/a
3913/a, 3943/b, 4088/b, 4099/a
g.+ ümde 1154/b, 1293/b, 3880/a
g.+ ümden 3675/b
g.+ üme 0004/b, 2181/b, 2689/b, 3318/b, 3334/a, 3711/a, 3948/a, 4035/b, 4296/b
g.+ ümi 0085/a, 0124/a, 3181/a, 4105/a; (g. al-) 3905/b
g.+ ümüñ 3210/b
g.+ ümüz 2565/a, 3722/a
g.+ üñ 0911/a, 1043/b, 1090/b, 1614/b, 1617/a, 1753/b, 1804/a, 3372/b, 3537/a, 3860/a, 4302/b; (g. az-) 1751/a; (g. ol-) 1301/a; (g. gibidür) 1174/a

g.+ ünde1372/a,
g.+ üñe 1938/b, 2888/b
g.+ üñüz 1031/a

gönül-/ gönil-: -39- [T.] Yönelmek, teveccüh etmek, istikamet almak, yüzünü döndürmek.
g.- di 0553/a, 0695/a, 0716/a, 0720/b, 0759/a, 0912/a, 1079/a, 1266/a, 1390/b, 1754/a, 1975/b, 2336/b, 2471/b, 2554/b, 2655/a, 2746/a, 3191/b, 3382/b, 3424/b, 3609/b, 3648/a, 3731/b, 3979/b, 4151/b, 4248/b, 4339/a, 4440/b, 4501/a, 4525/a, 4572/b
g.- diler 0873/b, 1399/a
g.- dilerdi 2127/b
g.- düm 2692/b
g.- mek 2082/b
g.- mekden 1714/a
g.- ür 0741/b

göñülsüz: -4- [T.] Gönülsüz, isteksiz.
g. 0013/b, 2362/b, 3156/a
g.+ ler gibi 2387/b

göñülsüzlik: -1- [T.] Gönülsüzlük.
g.+ e 4105/b

gör-: -383- [T.] 1. Görmek.
g. 0352/a, 0485/b, 0646/a, 1121/b, 1363/a, 2130/a, 2214/b, 2637/b, 2802/a, 3358/a, 3683/a, 4208/b
g.- di 0135/b, 0284/a, 0379/a, 0517/a, 0519/b, 0546/b, 0547/a, 0590/a, 0701/a, 0702/a, 0793/a, 0794/a, 0862/a, 0998/a, 1018/a, 1196/a, 1208/b, 1232/a, 1235/a, 1335/b, 1336/a, 1338/a, 1388/a, 1608/a, 1613/a, 1669/a, 1821/a, 1831/a, 1858/a, 2026/b, 2027/a, 2030/b, 2046/b, 2080/b, 2099/a, 2102/b, 2109/a, 2128/b, 2213/a, 2236/a, 2238/a, 2243/a, 2256/a, 2310/a, 2563/a, 2608/b, 2669/b, 2857/a, 2876/b, 3008/b, 3307/b, 3310/a, 3312/a, 3340/a, 3380/b, 3381/a, 3389/a, 3389/b, 3390/b, 3405/a, 3447/a, 3492/a, 3495/a, 3595/a, 3606/a, 3769/a, 3778/a, 3809/a, 3883/b, 3987/b, 4019/a, 4022/a, 4027/a, 4158/a, 4158/b, 4174/a, 4187/b, 4231/a, 4243/a, 4243/b, 4273/a, 4327/b, 4361/a, 4405/a, 4407/a, 4411/a, 4421/a, 4422/a, 4462/a, 4520/b, 4524/b, 4595/a, 4609/a, 4636/a, 4642/a; (düşinde g.) 4587/b
g.- didi 0820/a
g.- diler 2216/b, 2228/a, 2338/a, 4155/b, 4491/b
g.- diydi 1452/a
g.- dügi 0587/a, 4280/b
g.- dügince 0524/a
g.- dügine 3077/a
g.- dükçe 0522/b
g.- dükde 1290/a
g.- düm 0179/a, 0413/a, 0413/b, 0438/a, 1164/a, 1656/b, 4452/b; (düşde g.) 4608/b
g.- düñ 1116/b, 2011/a, 2263/b, 2404/a, 2404/b, 2419/a; (g. mi) 3991/a
g.- e 0542/a, 0574/b, 0741/b, 1006/a, 1007/a, 1364/a, 2080/b, 2206/a, 2308/a, 2311/a, 2441/a, 2441/b, 2843/a, 2843/b, 3251/b, 3521/b; (göz g.) 4413/b
g.- elüm 1498/a, 1498/b, 2224/b
g.- em 0654/b, 1886/a, 2664/b, 3423/a, 3787/b, 4042/b
g.- en 0220/a, 0222/a, 0419/b, 0886/a, 0985/b, 1013/b, 1456/b, 2703/a, 2963/b, 3448/a, 3912/b, 4304/b, 4401/b, 4559/b
g.- enden 0304/b
g.- enler 2040/b, 2300/b, 3009/b
g.- esin 0482/b, 0574/a, 2811/a
g.- esiz 1234/b
g.- even 3270/b
g.- eydi 3047/a
g.- eyin 3288/a
g.- icek 0789/b, 2045/a, 2247/a, 4303/b
g.- iserven 0726/b
g.- lüm 4593/b
g.- medi 0216/b, 0263/a, 0318/a, 0593/b, 1223/a, 2530/b
g.- medin 4097/b

g.- medüm 3132/a, 3132/b, 3170/b, 3944/b
g.- mek 3672/b
g.- mekiçün 0214/a
g.- mekle 3130/b
g.- meklige 3090/b
g.- memiş 0574/b
g.- memişdür 3837/b
g.- memişler 0510/a
g.- memişven 3614/b
g.- mesün 2087/a; (gözi g.) 0668/b
g.- mesünler (gözleriyle g.) 0900/a
g.- meye 3825/b, 4136/b
g.- mez 3075/b; (g. ol-) 0266/b
g.- mezidi 4474/b
g.- mezin 1005/a, 1598/a, 4377/b
g.- mezse 0524/b
g.- mişem (düş g.) 4058/a
g.- miş 0908/a, 1157/b, 3444/b, 3446/a, 4508/a; (g. degüldi) 0827/b
g.- mişidi (düş g.) 4519/b
g.- se 0302/b, 0405/a, 3049/a, 3079/a, 3133/a
g.- seyidi 3073/a
g.- üben 0030/b, 2103/b, 2308/b, 3578/b, 3611/a
g.- üñ 1004/a, 1862/a
g.- üp 0366/b, 1205/b, 2101/a, 2296/b, 4609/b
g.- üpdür 2755/b
g.- üpsin 2624/b
g.- ür 0218/a
g.- ürdi 0387/b, 1170/b, 2656/b, 2777/b, 3074/a, 3279/b, 3280/a, 3595/b, 4078/a, 4289/a; (görkinüñ g.) 3560/a
g.- ürdüm 4059/a
g.- ürise 4512/a
g.- ürken 3217/b
g.- ürler 4306/b
g.- ürsem 3865/a
g.- ürseñ 2024/a, 3662/a
g.- ürsin degülise 3223/b
g.- ürsin 0060/a, 3636/a, 3680/b
g.- ürven 0040/a, 1026/a, 1599/a
2. Anlamak, farkına varmak.
g. 0680/a, 1175/b, g.1444/a, 2709/a, 3497/a, 3683/b, 3328/b, 3958/a, 3958/b, 4384/a; (öñ g.) 4124/b
g.- di 0530/a, 0360/a, 0663/a, 1392/a, 1647/a, 2186/a, 2295/b, 2666/a, 2981/a, 3910/b, 3927/a, 3990/a, 4118/b, 4554/b
g.- diler 2766/b
g.- düm 3170/a, 3817/b
g.- e 0993/b
g.- eler 2227/a
g.- em 1638/b
g.- esin 2730/b
g.- gil 4480/b
g.- iser 3492/b
g.- mezmidi 2325/b
g.- mez (g. ol-) 3626/b
g.- ü 2082/b, 2172/a
g.- üñ 1835/a, 1836/b, 4490/a
g.- üpdür, 4581/a
g.- ürdi 3060/b,
g.- ürem 0685/a
g.- ürin 2782/b
g.- ürseñ 1356/a
g.- ürven 2887/b, 3088/a
3. Varsaymak, kabul etmek.
g. 2908/b
g.- di 3124/a, 3589/b
g.- diler 0373/a, 1897/a
g.- dilerdi 3356/b
g.- medi 0166/b
g.- medin 3786/b
g.- mezin 4299/a,
g.- üpsin 2643/b
g.- ür 4670/b
g.- ürdi (revā g.) 3560/b
g.- ürler 3819/b
g.- ürsin (lāyıḳ g.) 1047/a
4. Yapmak, ifa etmek.
g.- enler 0937/a
g.- mişlerin 0932/a
5. Yaşamak, geçirmek, tecrübe etmek.
g. (ġam g.) 4454/a
g.- di 0596/b, 1365/b, 2481/b, 3780/a; (işkence g.) 0854/b; (rāḥat g.) 2147/b
g.- diydi 2075/a
g.- diyse 4569/a
g.- dügüñ 2209/b
g.- düm 0866/b
g.- düñ (renc g.) 2157/a, 2248/b
g.- elüm 1331/b

g.- esin 0649/b
g.- medi 4326/b
g.- mediler (yavuzlıḳ g.) 1942/a; (ʿācizlik g.) 1942/b
g.- medin 2484/b, 3364/b, 3416/b
g.- medüm 1749/a,3916/a
g.- medüñ 1925/a
g.- meyüpdür (uyḳu g.) 4513/a
g.- mez 1802/b
g.- miş (cihān g.) 0404/b, 1226/a, 1794/a
g.- mişdi 2379/b, 4234/b
g.- mişi (cihān g.) 0642/b
g.- mişlere (cihān g.) 2583/a
g.- mişlerin(cihān g.) 0983/a
g.- üben 0030/b, 3805/b; (gün g.) 2643/a
g.- ür 3576/a
6. Söylenmek, ağızdan çıkmak.
g.- indi (ṭuṭaḳından g.) 1540/a
7. Duymak
g.- ürsin (feryāḏ u ḳınum g.) 0901/b
8. Anlayışla, hoşgörüyle karşılamak.
g.- mediler (ḫoş g.) 2496/a

görici: -2- [T.] Gören, görici.
g. 2547/b; (cihān g.) 2753/b

görin-: -22- [T.] Görünmek.
g.- di 1572/b
g.- e 1850/b, 3765/b, 4601/a
g.- mez 0170/b, 0484/a, 0484/b, 1020/a, 3252/b, 4296/b, 4298/b; (ġālib g.) 3255/a
g.- mezdi 4235/b
g.- üp 2097/b
g.- ür 0274/b, 2426/a, 2911/b, 3160/b; (g.- ür mi) 3153/a
g.- ürdi 0383/a, 0383/b, 1210/a

göriş-: -1- [T.] Görüşmek.
g. 2330/a

görk: -5- [T.] Güzellik, gösteriş.
g. 2764/b
g.+ i 0287/b
g.+ ine 0568/b
g.+ inüñ (g. gör-) 3560/a
g.+ e 4156/a

görün-: -21- [T.] Görünmek.
g.- di 0204/b, 0282/a, 0291/a, 0496/a, 0546/a, 1082/a, 1082/b, 1193/a, 1461/a, 1529/b, 1789/b, 2191/a, 3507/b, 4156/a, 4316/b
g.- diyidi 1406/b
g.- e 2285/b
g.- ince 2503/a
g.- mezdi 3754/a
g.- sün (ʿazīz g.) 0456/a

görüş-: -3- [T.] Görüşmek.
g.- di 0662/b, 2101/a, 4340/b

göster-: -33- [T.] Göstermek.
g. 0038/a, 0038/b, 0079/a, 0152/a, 1687/b, 2767/b
g.- di 0018/a, 0390/a, 0496/a, 1213/a, 2968/b
g.- diler 3404/b
g.- dügini 0401/b
g.- e 3951/b; (yol g. -kılavuzluk etmek-) 0741/a; (yüz g.) 1874/a
g.- en 0978/b; (yol g.) 2278/a
g.- medin (yüz g.) 2630/b
g.- medüñ 3685/b
g.- mesün 3231/a
g.- üp 0805/b, 0806/a; (yol g.) 0087/a, 2269/b
g.- ür 0960/b, 1807/b, 3524/a
g.- ürdi 3212/b
g.- ürse 0573/b
g.- ürsem 0962/b, 0965/a
g.- ürseñ (yol g.) 0042/b

gösterdici: -1- [T.] Göstertici.
g. (yol g.) 2644/b

götrül-: -2- [T.] Götürülmek.
g.- di 1261/b, 3454/b

götür-: -39- [T.] 1. Yanında götürmek, alıp gitmek.
g.- diler 1247/a, 3469/a, 3599/a, 3729/a, 3811/a
g.- gil 2628/b
g.- üben 3206/b
g.- üp 0874/a, 3382/b

g.- ür 3581/b
2. Taşımak için tutup kaldırmak.
g.- di 3382/a, 3494/a, 3570/a
g.- mekden 3379/a
3. Çekilmek, uzaklaşmak.
g. 4000/b; (el g.) 3433/b
g.- di (el g.) 0327/a, 0385/a, 0445/a
g.- di 0556/b, 2395/a, 2453/a, 4544/a
g.- düñ (şerrin g.) 2270/a
g.- e 4490/b
g.- esin 3479/b, 3796/a
g.- em 2113/a, 3179/a, 3694/a; (el g.) 1650/b
g.- ibilem (ḳayġuyı g.) 0371/a
g.- mez 1684/b, 3532/b
g.- miş 0182/a
g.- ürdi 3213/b
4. Katlanmak, tahammül etmek.
g.- di (güç g.) 0320/b
g.- düm 1967/a
g.- e (ḳayġuyı g.) 4013/a

göyne-: -2- [T.] Yanmak.
g.- r 2420/a; (özüm g.) 1061/a

göynük: -5- [T.] Acı, yanık, yanmış, yanma, kızarmış, hicran, ıztırap, keder.
g.+ den 3036/a
g.+ in 0651/b
g.+ le 3977/b
g.+ lerüme 4081/b
g.+ le 0651/a

göynüklü: -8- [T.] Gönül yakıcı, acıklı.
g. 0088/a, 2979/a, 3425/b, 3693/b, 4082/a
g.+ ler 3465/b
g.+ nüñ 3705/b
g.+ yidi 3058/b

göyün-: -6- [T.] Yanmak.
g.- di 0372/b
g.- düm 1549/a
g.- esidür 3486/b
g.- mez 2805/a
g.- miş 0651/b
g.- üp 1083/b

göyündür-: -1- [T.] Yakmak.
g.- miş 3037/a

göz: -207- [T.] Göz.
g.+ den 0410/b, 0975/a, 3468/a, 3707/a, 3932/a, 4115/b, 4422/b, 4552/b
g.+ dendür 1522/b
g.+ e 0038/b
g.+ i 0094/a, 0094/b, 0252/b, 0330/a, 0418/b, 0517/b, 0614/b, 0791/a, 0804/b, 0880/a, 0882/b, 0991/b, 1019/a, 1024/b, 1119/b, 1239/b, 1455/b, 1508/a, 1606/b, 1991/b, 2001/b, 2380/b, 2398/a, 2520/b, 2590/b, 2702/b, 2734/b, 3114/b, 3146/a, 3318/a, 3598/b, 3697/a, 3726/a, 3978/b, 3979/b, 4015/b, 4157/a, 4235/b, 4461/b, 4492/a, 4517/b, 4555/b, 4591/b; (g. açıl-) 0189/b; (g. gör-) 0668/b; (g. nemg̃în ol-) 4445/b; (g. yaş ṭol-) 0789/b; (g. yaşar-) 4378/b; (g. yolda) 0875/b (g. yolda ol-) 0792/a
g.+ ile 1606/a, 1611/a, 1611/b
g.+ in 0410/a, 1452/a, 2026/b, 2353/b, 3305/a, 3321/a, 4508/a, 4588/b; (g. aç-) 0737/a, 3770/b; (g. dik-) 0433/b; (g. ışıt-) 3090/b, 3315/b; (g. yaş it-) 3297/a; (g. yum-) 0887/a, 2960/b, 3500/b
g.+ inde 0557/a, 2034/a, 3065/b
g.+ inden 0724/a, 0724/b, 0883/b, 1610/b, 1918/a, 2027/b, 2036/a, 2704/a, 2995/b, 4012/b; (g. uyḳu gir-) 3026/b
g.+ ine 0100/b, 0583/b, 0610/a, 0884/b, 0917/a, 1096/a, 1310/b, 1418/b, 1423/a, 2093/b, 2990/b, 3046/b, 3047/b, 3062/a, 3209/a, 3601/b, 4316/b; (g. mı̃l çek-) 1480/a; (uyḳu g. yol bul-) 0386/b
g.+ ini 0520/b, 0525/a, 0886/a, 0912/b, 2217/a; (g. aç-) 4245/b
g.+ inüñ 3033/a, 4304/b
g.+ iydi 1406/a
g.+ iyle 3663/a
g.+ ler 3529/b
g.+ lere 3885/a

g.+ leri 1343/b, 1344/b, 3308/b, 4190/a, 4396/a
g.+ lerinden 1354/b, 2731/b, 2735/b
g.+ lerini 2737/b, 4368/b
g.+ leriyle 0900/a
g.+ lerümden 2872/b
g.+ lerüñçün 0902/b
g.+ üm 0077/a, 0085/b, 1793/a, 2753/b, 2875/b, 2880/a, 3158/b, 3332/b; (g. ışıt-) 3873/b; (g. ḳan yaşla dol-) 1133/b; (g. ḳarar-) 2831/b; (g. kör ol-) 2868/b; (g. oyna-) 2843/a
g.+ ümde 1374/a
g.+ ümden 3326/b, 4113/a, 4115/a
g.+ üme 0079/b, 0081/b, 3252/b
g.+ ümüñ 4031/a
g.+ ümüz 1521/b
g.+ üñ 0485/b, 3217/b, 4657/a; (g. aç-) 1215/a, 4380/a; (g. bağla-) 2219/b; (g. ışıt-) 1314/b; (g. yum-) 1053/b, 2710/b, 4084/a
g.+ üñde 1096/b
g.+ üñden 3537/b
g.+ üñe 1082/a
g.+ üñi 4061/b, 4647/a; (g. ışıt-) 1130/b; (g. yaş eyle-) 3158/a
g. 0456/b, 0545/b, 0574/b, 0610/b, 0706/b, 0748/b, 0793/b, 0895/b, 1522/a, 1522/b, 2882/a, 3036/b, 3433/a, , 3885/b, 4087/a, 4200/b, 4584/a; (g. aç-) 2019/a, 2497/a, 3663/a; (g. gör-) 4413/b; (g. ışıt-) 0402/a, 0442/b, 0865/b, 2537/b, 3564/b, 4114/a; (g. yaşı) 0737/b; (g. yolda ol-) 0876/a; (g. mi) 3627/b

gözcilik: -1- [T.] Gözetlemek işi.
g. (g. it- "etrafı gözetlemek") 0541/b

gözçi: -1- [T.] Gözlemleme veya gözetleme işini yapan kimse.
g.+ leri 3121/b

gözet-: -16- [T.] 1. Dikkatle bakmak, gözlemek.
g. 2130/a, 2629/a
g.- di 1013/a, 2030/a, 2559/b, 4187/b, 2737/b; (ʿaḳlın g.) 1987/b
g.- düm (g. zīci) 1870/a
g.- gil 0397/b, 1930/b
g.- mek 0594/b
g.- meye 1904/b
2. Korumak, himâye etmek.
g.- di 3013/b
3. Kollamak, aramak.
g.- di (furṣat g.) 4530/b
g.- me 0627/a

gözgü: -1- [T.] Ayna.
g.+ sini 2960/a

gözle-: -19- [T.] 1. Dikkatle bakmak, gözle takip etmek.
g.- mekden 4020/a
g.- ñ 3117/a
g.- ñüz 2551/a
g.- ridi 0401/b, 4285/a
g.- señ 2437/a
g.- yevüz 1497/a
2. Bir şeyin olmasını veya birinin gelmesini beklemek.
g. 0629/b
g.- di 3141/a; (yol g.) 2123/b
g.- diler 0527/b
g.- dügiyiçün 0630/a
g.- gil 1860/a
g.- mek (murāduñ g.) 2865/b
g.- mekden (yol g.) 0877/a
g.- mekdür (murāduñ g.) 2865/a
g.- rdi 2473/b
g.- yesin (murāduñ g.) 2866/a
g.- yüp (yol g.) 2152/b

gözlü/ gözli: -9- [T.] 1. Gözlü.
g.+ lere (nergis g.) 0688/a
g.+ yi 3112/a
g. 4291/a; (fitne g.) 1507/a; (ḫāre g.) 3263/b; (ṭar g.) 3401/b; (ḳara g.) 4188/a, (ala g.) 4514/b
2. Kalp gözü açık olan.
g.+ nüñ 0096/a

ġubār: -1- [Ar.] Toz, ince toprak.
ġ.+ ı 0592/b

ġūl: -2- [Ar.] Şeytan.

ġ. 2640/b, (ġ. ol-) 4238/a

ġulām: -2- [Ar.] Köle, esir, hizmetçi.
ġ.+ ı 3089/b, 3781/a

ġūr: -1- [Far.] (?)
ġ.+ ı 0339/a

gūr: -1- [Far.] Mezar, kabir.
g. 2726/b

Gūr/ Gūrī: -2- Yaban eşeği. Behram-ı Gur, yaban eşeği avına meraklı olduğu için bu lakabı almıştır.
G. (Behrāmısa G.) 2726/a, 2730/b

Gūr: -3- Afganistan'ın orta kesiminde yer alan bir şehir.
G. 3567/b

Gūrāz: -5- Hüsrev'i tahttan inmesini istediği için Kayser'e mektup yazar ve Hüsrev'i kötüler. Amacı Kayser'in İran'a gelmesini sağlamaktır.
G. 4284/b, 4313/a; (G.- ı şūm) 4309/a
G.+ ı 4312/a
G.+ ıla 4324/a

ġurrān: -1- [Far.] Kükreyen, haykıran.
ġ. (ġ.- ı ḫūnrīz) 0986/b

ġurūr: -1- [Ar.] Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme.
ġ.+ ı 4637/a

ġuṣṣa: -21- [Ar.] Gam, keder, hüzün, tasa.
ġ. 0399/a, 0536/b, 0833/b, 2181/b, 3041/a, 3064/a, 3249/b, 3298/b, 3759/b; (ġ. bağını ur-) 4035/b; (ẓarf-ı ġ. ol-) 2916/b; (ġ. yi-) 3482/a; (ġ. yimez ol-) 4006/a
ġ.+ lar 3354/b
ġ.+ m 2840/b, 3229/a
ġ.+ sı 3364/a
ġ.+ sından 4211/b
ġ.+ sıyla 3413/a
ġ.+ yıla (ġ ṭol-) 2485/a
ġ.+ yla 3041/a

ġuṣṣalu: -1- [Ar.+T.] Kederli.
ġ. 0012/b

güş: -2- [Far.] Kulak.
g. 4538/a
g. (g. dut- "dinlemek") 1371/a

güç: -39- [T.] Güç, kuvvet.
g. 0320/b, 1182/a, 1812/a, 1897/a, 2309/b, 3026/b, 3097/b; (g. it-) 0346/a, 2350/a; (g. eyle-) 0342/a, 4476/a; (g. ḳıl-) 1812/b; (g. ol-) 4532/b
g.+ i 0048/a, 3796/a, 4026/a; (g. düken-) 4476/b; (g. eyle-) 0864/b;
g.+ ile 1891/b, 3905/b, 4163/a
g.+ in (g. kes-) 4476/a
g.+ in 3502/b
g.+ iyle 0301/b, 4253/b
g.+ leri 1389/a
g.+ üm 0210/a, 3694/a; (g. yit-) 0080/b, 0200/a, 3949/a
g.+ ümi (g. kes-) 1710/b
g.+ ümüz (g. degül) 0028/b
g.+ üñ 2898/a, 4662/a; (g. yit-) 0153/a, 0357/a, 1856/b, 1927/a

güçlü: -1- [T.] Güçlü, gücü yeten.
g.+ dür 2489/b

güçsüz: -1- [T.] Güçsüz.
g.+ leri 0029/b

güftār: -1- [Far.] Söz, kelam.
g. 0569/b

gügercin/ güvercin: -4- [T.] Güvercin.
g. 0774/b, 1559/b, 2455/a, 3744/b

güher: -33- [Far.] Elmas, cevher, inci.
g. 0016/b, 0397/b, 0556/a, 0600/b, 1843/b, 2210/a, 2340/a, 2718/b, 3146/b, 3211/a, 3301/b, 3544/b 3815/a, 3851/b, 3909/a, 3952/b, 4546/b; (g.- i ḫūb) 4407/a; (güher g.) 1602/b; (g. saç-) 2465/a

g.+ den 0856/a, 1044/a, 1124/a, 3015/a, 3207/b, 3633/b, 3767/a, 4594/b
g.+ denidi 2068/b
g.+ dür 0960/a, 1037/a
g.+ le 4267/b
g.+ ven 2798/a

güherlü: -10- [Far.+T.] 1. Elmas ve taşlarla bezenmiş.
g. 1112/b, 1207/a, 1245/b, 2286/a, 2297/b, 3740/a, 3792/a, 4189/a, 4335/b
2. Kıymetli.
g.+ leri 1755/b

güher-çīn: -1- [Far.] Cevher toplayan.
g.+ durur ("cevher toplayandır") 0219/b

güher-rīz: -5- [Far.] Cevher saçan.
g. 1119/b, 3205/b, 3459/b; (g. ol-) 2170/b, 3765/b

gül: -101- [Far.] Gül.
g. 0220/b, 0288/b, 0332/b, 0430/b, 0473/b, 0504/a, 0508/a, 0508/b, 0589/b, 0601/b, 0786/a, 0809/a, 0812/b, 1351/b, 1359/b, 1362/a, 1368/a, 1383/b, 1409/b, 1430/a, 1434/a, 1435/b, 1452/a, 1496/b, 1519/b, 1563/a, 1581/b, 1604/b, 1653/a, 1806/a, 1990/b, 2120/b, 2920/b, 2946/a, 2952/b, 3029/a, 3094/b, 3380/b, 3412/b, 3427/a, 3427/b, 3490/b, 3507/b, 3546/a, 4002/b, 4027/a, 4192/b, 4199/b, 4242/a, 4247/a, 4257/a, 4585/b; (g.- i ter) 0601/a; (g. bit-) 2951/a; (g. bigi) 3419/a; (g. gibi) 0106/a, 0782/a, 2311/b, 2437/a, 3029/b, 3220/a, 3371/a, 3631/a, 4174/b; (g. gibi açıl-) 1554/a
g.+ ce 0248/b, 4054/a
g.+ de 0464/a, 1483/b, 3884/b
g.+ den 0509/a, 1430/a, 1496/b, 1654/a, 1659/a
g.+ dür 3643/b, 4002/a; (g. degül) 3948/b
g.+ e 0107/a, 0888/b, 1390/b, 1787/a, 3220/a, 3546/b
g.+ i 1446/b, 1520/b, 1788/a, 2107/b; (demür g. "demir külünk") 0580/b
g.+ içün 3091/b
g.+ idi 0286/a, 1449/a
g.+ inde 0577/a
g.+ inden 1495/a, 1583/a
g.+ ine 0151/b, 3315/b
g.+ ini 0349/b
g.+ lere 0513/a
g.+ üñ 1351/a

gül-: -27- [T.] Gülmek.
g. 3684/b
g.- di 0248/b, 1105/a, 2041/a, 2099/b, 2100/a, 2749/a, 3381/b, 3508/a
g.- er 0220/a
g.- eydi 2920/b
g.- icek 3842/b
g.- inmiş 3211/a
g.- lüm 0782/a
g.- megi (yüz g.) 3577/a
g.- mek 0833/b, 4450/b
g.- mekden 1024/b
g.- mekle 2545/b
g.- meklerinden 0509/b
g.- sem 1657/b
g.- sün 3371/a; (yüzüñ g.) 3955/b
g.- üm 3884/b
g.- üp 2970/b, 4169/b
g.- üpdür 0707/b

gül-āb: -7- [Far.] Gül suyu.
g. 4527/a; (g.- ı şekkerile) 2849/b
g.+ ı 0509/a, 1510/a, 1654/a
g.+ ıla 2707/a
g.+ uñ 4584/b

gülce: -1- [Far.] Güle benzeyen, gül gibi.
g. 0663/b

güldür-: -4- [T.] Güldürmek.
g.- elüm 1500/a
g.- esin 4111/a
g.- eydi 0068/a
g.- ürdi 0337/a

gülef: -5- [Far.] Gül.
g. 0110/b, 2469/a, 3616/a, 3852/a, 4097/a

gülefçe: -1- [Far.+T.] Gül gibi.
g. 3835/b

Gülgūn: -14- Şebdiz'in kardeşi (at).
g. 0843/b, 0844/b, 0845/b, 2822/b, 3291/a, 4015/b, 4017/b
g.+ a 0847/b
g.+ dan 4027/b
g.+ ı 0843/a, 0846/a, 0873/a, 1355/b, 4047/a

gülgūn: -3- [Far.] Gül renkli, pembe.
g. 2631/b, 2735/b
g.+ a 4015/a

gülḫan:-1- [Far.] Ocak, ateşhane.
g. 3688/b

gülince: -1- [T.] Gülünç, komik, eğlence.
g.- ince 2845/b

gülistān/ gülsitān: -7- [Far.] Gül bahçesi, gülü çok olan yer.
g. 3319/b
g.+ a 0823/b, 2862/b
g.+ dan 1368/a, 1654/b
g.+ larda 1429/b, 1445/b

güliş: -5- [T.] Yüzdeki gülme ifadesi, gülümseme.
g.+ den 4199/a
g.+ i 0285/b, 2970/a
g.+ inüñ 0411/a
g.+ lerden 4199/b

güliş-: -1- [T.] Karşılıklı gülmek, birlikte gülmek.
g.- mek 1422/b

gül-nār: -2- [Far.] Nar çiçeği.
g. 0576/b, 4192/b

gül-perī: -1- [Far.] Gizemli gül.
g.+ den 4174/a

gül-reng: -2- [Far.] Gül renkli, pembe.
g. 4015/b, 4160/a

gül-ruḫ: -2- [Far.] Gül yanaklı.
g. 0428/b, 4195/b

gül-şeker: -2- [Far.] Gül tatlısı, gülbeşeker.
g. 2436/a
g.+ le 2436/b

gülşen: -12- [Far.] Gül bahçesi, gülistan, gülzar.
g. 0010/b, 0081/b, 0701/a, 1523/b, 2113/b, 2191/b, 3967/a, 4055/b, 4574/b; (g. ol-) 0495/b
g.+ de 1568/a
g.+ üñ 0701/b

gülzār: -13- [Far.] Gül bahçesi, gülşen, gülistan.
g. 0512/b, 0576/a, 1361/b, 4518/b; (devlet-i g.- ı bī-ḫār) 3727/a; (maʿşūḳ-ı g.) 1562/a; (murġ-ı g.) 4102/a
g.+ a 1520/a, 1563/a
g.+ ı 0097/b, 3853/a
g.+ ında 0291/a
g.+ ıdı 1337/b

gümān: -5- [Far.] Zan, şüphe.
g. 2901/a, 4560/a
g.+ da 4561/a
g.+ ı 1738/a; (g. ol-) 2925/b

gümānsuz: -9- [Far.+T.] Şüphesiz.
g. 0648/b, 0726/b, 0960/a, 1184/a, 1212/a, 1273/b, 2445/a, 4386/b, 4603/a

gümiş: -18- [T.] Gümüş.
g. 0553/a, 2933/b, 3210/a, 3264/b, 3293/a, 3294/b, 3889/a, 4257/a
g.+ den 0412/a, 2074/a, 2326/a, 2705/b, 4595/a, 4597/a, 4597/b
g.+ dür 0417/a
g.+ in 3578/b
g.+ üm 3263/a

güm-rāh: -5- [Far.] Yolunu kaybetmiş, yolunu şaşırmış.

g. 1222/a, 1780/a; (g. ol-) 1139/a, 3136/a, 4309/a

gün [I]: -132- [T.] Gün.
g. 0012/b, 0013/b, 0178/a, 0311/a, 0328/b, 0403/b, 0444/a, 0465/b, 0610/b, 0621/b, 0639/b, 0686/a, 0733/b, 0815/a, 0829/a, 0836/b, 0878/a, 1025/a, 1263/a, 1263/b, 1295/a, 1346/b, 1378/a, 1424/b, 1454/a, 1454/b, 1501/a, 1517/b, 1527/a, 1532/a, 1533/b, 1573/a, 1585/b, 1587/b, 1621/a, 1723/b, 1736/b, 1737/a, 1948/a, 2013/a, 2083/a, 2085/a, 2085/b, 2105/a, 2115/a, 2265/b, 2266/a, 2286/b, 2414/a, 2627/b, 2630/a, 2631/a, 2714/a, 2735/a, 2736/a, 2737/a, 2778/a, 2839/a, 2860/a, 2960/a, 3275/a, 3291/b, 3353/b, 3400/a, 3421/a, 3458/b, 3467/b, 3525/b, 3679/b, 3745/a, 3847/b, 3852/b, 4176/a, 4179/a, 4183/a, 4183/b, 4451/a, 4663/a; (rūşen g. ol-) 1273/a; (g. gör-) 2643/a (g. gibi) 3691/b; (g. gibiydi) 3734/b; (g. mi) 3868/b
g.+ de 0697/b, 1040/b, 1679/b, 2434/b, 2487/a, 2610/a, 3223/b, 3421/b, 4657/b
g.+ den 1264/b, 1819/a, 3352/b, 4398/a; (g. girü) 1095/a
g.+ deven 3223/b
g.+ e 2083/b, 3352/b
g.+ i 0614/a, 1206/b, 1321/b, 2416/a, 2416/b, 2499/b, 2629/b, 4345/a, 4356/a, 4641/b, 4681/a
g.+ iden 3508/b
g.+ idür 2648/a
g.+ ince 0825/b
g.+ inde 0575/b
g.+ ine 2367/a
g.+ ini 1295/b, 1999/b
g.+ lerüm 3127/b
g.+ üm gibi 3230/a
g.+ üm 3130/b, 3421/b, 3422/b
g.+ üñ 1753/b, 2443/a, 4185/b
g.+ ünde 0217/a

gün [II]: -40- [T.] Gündüz.
g. 0340/b, 0401/a, 0503/b, 0584/b, 0609/a, 0783/b, 0892/b, 1269/a, 1445/a, 1603/b, 2105/b, 2438/b, 2473/b, 2624/b, 2656/a, 3085/b, 3439/a, 3565/b, 3755/b, 4117/b, 4260/a; (dün ü g.) 3219/a 4276/a; (dün ü g. eyle-) 4622/a; (g. it-) 0067/a, 0067/b; (g. gibi) 1573/a
g.+ den 1486/a
g.+ dür 3525/a
g.+ e 3844/b
g.+ i 0061/a, 0884/b, 4062/b, 4457/b; (g. ışıt-) 4116/b
g.+ iden 3094/a
g.+ le 1268/b
g.+ üm 4384/b
g.+ üñ 3756/b

gün [III]: -8- [T.] Güneş.
g. 1991/b
g.+ çün 1741/a, 1741/b
g.+ den 1486/b
g.+ i 1740/a, 1743/b, 2235/b
g.+ üñ 0416/b

günāh: -8- [Far.] Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış.
g. 1300/a, 3702/b
g.+ dan 1284/b
g.+ ı 0364/b, 2447/a, 2449/a, 3516/b, 4350/b

günāhsuz: -1- [Far.+T.] Günahı, suçu olmayan, masum.
g. 0661/b

gündüz: -14- [T.] Gündüz.
g. 0414/a, 0608/a, 0977/a, 2878/a, 3058/a, 3318/b, 3425/a, 3484/a, 3484/b, 3635/b, 3867/b, 3960/b; (dünümi g. eyle-) 3691/a
g.+ in 3057/a

güneş: -55- [T.] Güneş.
g. 0333/a, 0340/a, 0384/b, 0499/a, 0726/b, 1263/b, 1397/a, 1530/a, 1557/a, 2233/a, 2234/b, 2244/a, 2283/a, 2283/b, 2357/a, 2553/b, 2696/b, 2745/b, 2960/a, 3321/b, 3530/a, 3742/a, 3756/a, 3883/a,

3967/b, 4065/b, 4140/a, 4187/b, 4209/b, 4393/a, 4505/a, 4678/b; (g. gibi) 0214/a, 0275/a, 0598/a, 3017/a, 3109/b, 3538/b, 3542/a, 3692/b, 4558/b
g.+ den 1067/a, 1097/b, 1248/b, 1574/a, 4106/b
g.+ di 0978/b
g.+ dür 0267/a, 0578/b, 0691/b
g.+ e 3940/b
g.+ i 2416/a, 3205/b
g.+ üñ 4368/a

güneşleyin: -1- [T.] Güneş gibi.
g. 0287/a

güni/ günü: -2- [T.] Haset.
g.+ den 0870/a, 3855/b
g.+ sinden 2972/b

gür: -2- [T.] Bol, verimli.
g.+ ıdı 2964/b

gürbüz: -2- [Far.] Kahraman.
g. 4999/a; (g. ol-) 2188/b

Gürdī: -1- Hüsrev'in askeridir.
G. 1017/a

gürüz: -1- [T.] Gür, bol.
g. 1007/a

gürz: -2- [Far.] Ateşli silahların icadından önce savaş aleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper.
g. 2218/b
g.+ i 2095/a

Güstehem: -26- Hüsrev'in dayısı.
G. 0731/a, 0906/a, 0979/a, 0997/a, 1021/a, 1036/a, 1172/a, 1194/a, 1731/a, 1739/a, 1762/a, 2001/a, 2003/a, 2010/a, 2131/a, 2135/a
G.+ den 0910/a, 1733/a
G.+ e 1994/a, 2129/a, 2172/b, 2312/a
G.+ i 1170/b
G.+ üñ 1742/a, 1743/a, 2136/b

Güşesb/ Güşesbāyīn: -3- Behram-ı Çübin'in komutanlarından biridir.
G. 2226/b, //1144/b
G.+ e 0734/a

güvāriş-: -1- [Far.] Hazma yardımcı olan şeyler.
g. 2623/a

güven-: -1- [T.] Güvenmek.
g.- düm 3901/b

güvenç:- 2- [T.] Güven, inanma, itimat.
g. 4666/b
g.+ i 4203/b

güyegü: -3- [T.] Damat, güveyi.
g. 2526/a, 4229/b
g.+ ye 4576/b

güz: -2- [T.] Sonbahar, hazan.
g. 4478/b, 4621/b

güzel: -22- [T.] Göze ve kulağa hoş gelen, güzel.
g. 0427/b, 0575/a, 0690/b, 0812/b, 1380/a, 1989/a, 3126/b, 3176/a, 3221/b, 3287/a, 3317/a, 3595/a, 3630/a, 3804/b, 4195/b, 4204/a, 4510/b, 4559/a
g.+ ler 0425/b, 2737/b, 4004/a, 4249/a

güzellik: -4- [T.] Güzellik.
g. 3895/a
g.+ de 0432/a, 1989/b, 3630/a

güzīde: -1- [Far.] Seçkin, seçilmiş, mümtaz.
g. (g. ol-) 0399/b

H

hā: -4- [T.] Evet, işte anlamında ünlem bildirir.
h. 0622/a, 0993/a, 1113/b, 1188/a

ḫāb: -1- [Far.] Uyku.
ḫ. 3598/b

ḥabbe: -1- [Ar.] En ufak şey, zerre.
ḥ. (ḥ vir-) 4253/a

ḫaber: -30- [Ar.] Haber.
ḫ. 1495/b, 2483/a, 2604/b, 2632/a, 2659/a, 2776/b, 2846/b, 3341/a; (ḫ. bil-) 4316/a; (ḫ. gel-) 2528/a; (ḫ. ir-) 0341/a; (ḫ. iriş-) 2166/a; (ḫ. um- "beklemek") 4084/b; (ḫ. şor-) 0498/a, 2463/a, 2992/a, 3169/b (ḫ. ulaş-) 1340/a; (ḫ. vir- "söylemek") 0500/a, 0694/b, 0965/b, 1120/b, 1727/a, 1734/b, 2712/a, 3006/a, 3164/b, 3763/a
ḫ.+ çün 0727/a
ḫ.+ dür 2667/a

ḫaberci: -1- [Ar.+Far.] Haber getiren, haber götüren kimse.
ḫ.+ si 3089/b

ḫaberdār: -3- [Ar.+Far.] Haberi olan, haberli, vakıf.
ḫ. (ḫ. it-) 3390/a; (ḫ. ḳıl-) 0343/b, 0467/b

Ḥabeş: -3- Habeş Eyaleti.
Ḥ. 0017/a, 1305/b
Ḥ.+ den 0771/a

ḫacālet: -1- [Ar.] Utanma, mahçup olma, utanç.
ḫ.+ den 0118/b

ḥācet: -6- [Ar.] Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.
ḥ. 0088/b, 3940/b, 4038/a
ḥ.+ de 4038/b
ḥ.+ üm 4038/a
ḥ.+ ümi 3177/a

ḫac: -1- [Far.] Haç.
ḫ.+ ı 2068/b

ḥācib: -1- [Ar.] Kapıcı, kapıcı başı.
ḥ (ḥ.- i cāndār) 2720/a

ḫacīl: -2- [Ar.] Utanmış, mahcup.
ḫ. 3466/b; (ḫ. ol-) 4185/b

ḫacīllıḳ: -1- [Ar.+T.] Utanmışlık.
ḫ.+ dan 4163/b

ḫaç: -3- [Far.] Haç.
ḫ. 2299/a
ḫ.+ a 2310/b
ḫ.+ ı 2309/a

ḥadd: -5- [Ar.] 1. Sınır.
ḥ.+ den (ḥ. geç-) 0143/a
ḥ+ en 3561/a
ḥ.+ i 4031/b
2. Hakkı, yetkisi veya yeterliği olmamak.
ḥ.+ i degül 0147/a
ḥ.+ üm (ḥ. degüldi) 0491/a

ḫadeng: -4- [Far.] Ok.
ḫ.+ e 1384/a, 1467/b
ḫ.+ i 0303/a
ḫ.+ idi 1110/b

ḫādim: -1- [Ar.] Hizmet eden, yardımcı olan kimse.
ḫ.+ i 2071/a

hafta/ hefte: -8- [Far.] Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.
h. 0689/b, 0837/a, 2119/a, 3076/a, 3089/a, 4533/b, 4534/a
h.+ da 0718/b

ḫanẓal: -1- [Ar.] Ebu Cehil karpuzu denilen meyvesi çok acı bir nebat.
ḫ.+ ıla 2342/b

ḫaḳ: -27- [Ar.] 1. Allah, Cenabıhak.
ḫ. 0043/b, 0660/a, 0839/b, 2796/a, 4062/a

ḥ.+ a 2260/b, 2702/b, 3702/a, 4262/b, 4680/b
ḥ.+ dan 0093/b, 0625/a, 3161/b
ḥ.+ dur 2910/b
2. Doğru.
ḥ.+ dur 2873/b
3. Ayrıcalık, pay, hak.
ḥ (ḥ. bil-) 1291/b; (ḥ. ḳıl-) 1166/a
ḥ.+ ı 3014/a, 3014/b
ḥ.+ ına 4582/b
ḥ.+ içun 3843/a
ḥ.+ ıyçun 3228/a, 3235/a, 3705/a, 3705/b
ḥ.+ ıyıçun 0569/a
4. Değer.
ḥ.+ ını (ḥ bil-) 4676/a

ḫāk: -2- [Far.] Toprak.
ḫ. 0121/b; (ḫ. eyle-) 3791/b

ḫāḳān: -38- [T.] Kağan, hakan.
ḫ. 0989/a, 1106/a, 2500/a, 2504/a, 2537/a, 2537/b, 2544/b, 2559/a, 2562/a, 2573/b, 2575/a, 2581/a, 2589/b, 2590/a, 2659/a, 2699/a; (dergāh-ı ḫ.) 2503/b; (ḫ.- ı Çīn) 1846/b, 2488/a; (ḫ.- ı Çīnden) 2626/a; (ḫ.- ı Çīne) 1876/a, 2529/a; (ḫ.- ı Çīni) 2530/a; (ḫ.- ı Çīnī) 2478/a, 2549/a; (ḫ.- ı şāha) 2560/a, 2700/a; (mühr-i ḫ.) 2650/a
ḫ.+ a 1864/a, 2266/a, 2523/a, 2526/a, 2527/a, 2528/b, 2615/a, 2652/b
ḫ.+ dan 2594/a
ḫ.+ ıla 2580/b

ḥaḳīḳat: -6- [Ar.] Gerçek, asıl.
ḥ. 0054/b, 0361/a, 3400/b, 4028/b, 4611/b; (ḥ. ol-) 0821/a

ḥākim: 1- [Ar.] Hükmeden, hakim.
ḥ. (ḥ. ol-) 4171/b

ḥāl: -40- [Ar.] Hâl, durum.
ḥ. 2042/b, 2076/b, 3045/b, 3667/a, 3722/b, 4163/b; (ḥ. ol-) 1476/b, 4403/b
ḥ.+ i 0419/b, 1131/b, 1184/b, 2020/b, 2091/b, 2367/b, 2881/b, 2946/a, 2946/b, 3397/a, 3489/b, 3523/b, 3587/b, 3618/b, 4150/a, 4309/b
ḥ.+ in 3387/b; (ḥ. işit-) 3195/a
ḥ.+ ine 3641/b
ḥ.+ ini 0089/b, 0933/b, 2141/a
ḥ.+ üm 0210/b, 4082/a, 4099/b
ḥ.+ ümden 3366/b
ḥ.+ ümi 3268/a, 3328/b, 3958/a, 4512/a
ḥ.+ üñ 1319/a, 4011/b

ḫalāṣ: -2- [Ar.] Kurtulma, kurtuluş.
ḫ. (ḫ. ol-) 3503/a
ḫ.+ ına 3200/a

ḥalāvet: -1- [Ar.] Hoşluluk, tatlık.
ḥ. 3882/b

ḫalāyıḳ: -7- [Ar.] Halk.
ḫ. 0269/b, 0928/b, 1092/b, 2030/b, 3140/b, 4623/a
ḫ.+ dan 3701/b

ḥāle: -1- [Ar.] Bir nesnenin etrâfını çevreleyen daire biçimindeki şey.
ḥ. 1594/a

ḥaleblü: -1- [Ar.+Far.] Halepli.
ḥ. 4673/b

ḥālet: -2- [Ar.] Durum, keyfiyet, nitelik.
ḥ. 4480/b
ḥ.+ de 4524/b

ḫalḫāl: -2- [Ar.] Kadınların, özellikle Arap kadınlarının ayaklarına taktıkları gümüş veya altın halka, ayak bileziği.
ḫ. 0553/b, 0566/b

ḫālī: -3- [Ar.] 1. Boş.
ḫ. (ḫ. ol-) 0750/b
2. Tenha, ıssız.
ḫ. 1478/a; (ḫ. ḳıl-) 4150/b

Ḫāliḳ: -2- [Ar.] Yaratan, Allah.
Ḫ. 2975/a, 4275/b

Ḫalīl: -1- Gazneli Mahmut'un çerisidir.

Ḫ. 0109/a

ḫalḳ: -14- [Ar.] Halk.
ḫ. 0234/a
ḫ.+ a 0216/a, 0233/b, 1744/b, 3431/b
ḫ.+ ı 0277/b, 0422/a, 4260/b, 4366/b, 4672/b
ḫ.+ ına 1257/b
ḫ.+ uñ 3081/b, 3523/a, 3859/b

ḫalḳa: -7- [Ar.] Vücudun kulak, parmak, bilek gibi yerlerine takılan, genellikle kıymetli madenden daire biçiminde süs eşyası.
ḫ. 1427/b, 2941/b, 2942/b, 3908/b, 4128/a
ḫ.+ da 2942/a
ḫ.+ sını 3594/a

ḫall: -3- [Ar.] Bir durumu çözme, çözümleme; bağlı olan bir şeyi açma, çözme.
ḫ. (ḫ. it-) 0071/b, 0148/b; (ḫ. ol- "hallolmak") 4597/a

ḫalvet: -21- [Ar.] Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme.
ḫ. 0051/b, 0558/a, 1810/a, 1955/b, 3599/b, 3636/b, 4266/a; (ḫ. it-) 1169/b; (ḫ. ḳıl-) 0795/b; (ḫ. otur-) 0853/b
ḫ.+ de 0683/b, 2581/a, 3611/b, 3658/a, 3831/a, 3869/a, 4592/b
ḫ.+ e 0446/a, 1238/b, 2411/a
ḫ.+ ıyçun 3708/a

ḫalvetgāh: -1- [Ar.+Far.] Herkesin giremediği halvet olunan yer.
ḫ.+ a 4231/b

ḫām: -11- [Far.] Acemi kimse, tecrübesiz. Terbiye görmemiş kişi.
ḫ. 1087/b, 1122/b, 1203/a, 1647/a, 2236/b, 2363/a, 2596/a, 2812/a
ḫ.+ a (Behrām-ı ḫ.) 2144/b
ḫ.+ dur 3165/a
ḫ.+ ı 0735/b

ḫam: -1- [Far.] Katlanmış, kıvrılmış, kıvrım.
ḫ. 1111/a

ḫamāyil: -2- [Ar.] Muska, tılsım.
ḫ. 1564/a, 3802/a

ḫamd: -2- [Ar.] Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsanı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.
ḫ. 4683/a; (ḫ. u ṣenā ḳıl-) 0002/a

ḫamle: -7- [T.] 1. İleriye doğru atılma, atılış.
ḫ (ḫ. it-) 1055/b; (ḫ. ḳıl-) 0244/b, 0983/b, 1464/a, 4358/b
ḫ.+ den 0924/b
2. Düşmana karşı yapılan saldırış, saldırma, savlet, hücum.
ḫ. (ḫ. it-) 2217/b

ḫamlu -1- [Far.+T.] Bükümlü, kıvrımlı.
ḫ. 0880/b

ḫammāl: -1- [Ar.] Ücretle yük taşıyan kimse.
ḫ.+ ıçun 3472/a

ḫān: -1- [T.] Han, kağan.
ḫ.+ ı 1645/a

ḫān:-1- [Far.] Ev, yurt, memleket.
ḫ.+ umdur 1095/a

ḫançer: -9- [Ar.] 1. Hançer.
ḫ. 1307/b, 2239/b, 3865/a; (dil ü ḫ. ol-) 2896/a; (ḫ. ur-) 4569/b
ḫ.+ i 4502/b
ḫ.+ üm 1010/a
ḫ.+ üñ 2896/b
2. Gırtlak.
ḫ. 2896/b

ḫand: -1- [Far.] Gülme, gülüş.
ḫ. 1449/a

ḫandān: -2- [Far.] Gülen, şen, neşeli.
ḫ. 3648/b; (ḫ. ol- "yüzü gülmek") 1263/b

ḫānedān: -1- [Far.] Köklü, asil ve büyük aile, tarihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy.
ḫ.+ a 4675/a

ḫānlıḳ: -1- [T.] Han olma durumu.
ḫ.+ ıla 3846/b

ḫān u mān: -5- [T.] Ev, bark, ocak.
ḫ.+ dan 1701/a, 3704/b
ḫ.+ ından 3197/a, 3582/b
ḫ.+ ını 0346/b

ḫār: -3- [Far.] Diken.
ḫ. 2877/b, 3843/a, 3922/a

ḫārā: -1- [Far.] Çok sert (taş için).
ḫ. 3189/a

ḫarāb: -1- [Ar.] Kötü durumda, perişan.
ḫ.+ a 4521/b

ḫarābātī: -1- [Ar.] Vaktini meyhanede geçiren, meyhane müdavimi, içkiye düşkün.
ḫ. (ḫ. degülseñ) 0627/b

ḫarāc: -3- [Ar.] Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.
ḫ.+ ı 3017/b
ḫ.+ ın 1300/a, 1823/b

ḥarām: -1- [Ar.] Din kurallarına aykırı olan, dini bakımdan yasak olan.
ḥ.+ dur 3165/b

ḥarb: -3- [Ar.] Savaş, cenk.
ḥ. 3251/b, 3393/b
ḥ.+ ın 4255/b

ḫarc: -4- [Ar.] Bir iş için harcanan para, masraf, gider.
ḫ. (vucūh-ı ḫ.) 0715/b; (ḫ. ḳıl-) 2890/b; (ḫ. eyle- "söylemek") 2889/b
ḫ.+ ı (ḫ. ol-) 2481/b

ḫāre: -1- [Far.] Dalgalanır gibi görünen parlak çizgiler, meneviş (göz için.)
ḫ. (ḫ. gözlü) 3263/b

ḫarekdār: -1- [Far.] Eşekle yük çeken, eşekçi.
ḫ. 1022/b

ḥarem: -1- [Ar.] Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.
ḥ.+ ine 4655/b

ḥarf: -12- [T.] 1. Harf.
ḥ. 0040/b, 3254/a, 3494/b, 4535/b; (h.- i nevmīḏi) 0588/b; (ḥ. ḳo-) 1414/b
ḥ.+ e 0681/a
ḥ.+ i 3253/b
ḥ.+ inden 3663/b
ḥ.+ uña 3663/a
2. Söz.
ḥ. (ḥ. it- "söz söylemek") 4232/a
ḥ.+ i 2916/b,

ḫargāh/ ḫargeh: -8- [Far.] Büyük çadır, otağ.
ḫ. 0795/b, 1169/b
ḫ.+ a 4047/b
ḫ.+ dan 4151/a
ḫ.+ e 0762/a, 4151/b
ḫ.+ ına 4018/b
ḫ.+ üñ 0764/a

ḥārīf: -6- [Ar.] 1. Meslektaş.
ḥ. 1551/a; (ḥ. ol-) 1597/b
ḥ.+ em 4091/b
ḥ.+ i 0722/a
2. İçki ve eğlence arkadaşı, dost.
ḥ.+ e 4232/b
ḥ.+ lerden 1579/a

ḥarīr: -11- [Ar.] İpek.
ḥ. 1244/a, 1957/a, 4520/a; (ḥ.- i nīlgūn "lacivert renginde ipek") 0597/a
ḥ.+ e 2272/b, 2487/b
ḥ.+ i 1481/b, 2279/b, 2345/b, 2631/b; (çīn-i ḥ. "çin ipeği") 2504/b

Ḫarrāḏ/ Ḫarrād- ı Berzīn/ Ḫarrāḏ-ı Pürzīn: -22- Hüsrev'in askerlerinden biridir.
Ḫ. 1763/a, 2026/a, 2039/a, 2046/a, 2578/a, 2593/a, 2594/a, 2600/a, 2613/a, 2619/a, 2647/a, 2652/a; (Ḫurşīd-i Ḫ.) 1973/b
Ḫ.+ den 2080/a
Ḫ.+ di 0997/b
Ḫ.+ e 1790/a, 2022/b, 2337/a, 2556/a, 2606/a
Ḫ.+ i 2025/a

ḥarūn: -1- [Ar.] İnatçı.
ḥ.+ ı 0581/b

ḫāṣ: -24- [Ar.] Seçkin, seçilmiş, özel.
ḫ. 0104/a, 0404/a, 0830/a, 0831/a, 3459/a, 3762/b, 3766/a, 3815/a, 3922/a; (ḫāṣ u ʿāma "herkes") 0172/a, 0175/b; (ḫāṣa ʿāma) 2720/b;(ḫāṣ u ger ʿām) 1901/b, 3138/b, 3580/b; (ḫāṣa vü ʿāma) 1244/b, 1969/b; (ḫ.- ı dergāh) 3082/a; (ḫ. idin-) 0183/a; (ḫ. ol-) 3103/b; (ḫ. ḳıl-) 3665/a
ḫ.+ ı 4075/b, 4196/b
ḫ.+ ırağı 3116/a

ḥased: -1- [Ar.] Kıskançlık, çekememe.
ḥ. 0053/b

ḥasen: -1- [Ar.] Güzel.
ḥ. (ḫulḳ-ı ḥ. ḳo-) 0215/a

ḥāṣıl: -15- [Ar.] Olan, meydana gelen.
ḥ. 0355/b, 4184/b; (ḥ. it-) 0146/a, 4657/b; (ḥ. ḳıl-) 0107/b, 2626/a; (ḥ. ol-) 0841/b, 3989/a, 4347/b
2. Gerçek olmuş, gerçekleşmiş.
ḥ. (ḥ. ol-) 1737/b, 1954/a, 2158/a, 2585/b, 3971/b, 4009/b

ḥasīn: -1- [Ar.] Sağlam, kuvvetli.
ḥ. (ḥ. ol-) 0188/a

ḥasret: -4- [Ar.] Özlem.
ḥ. 3981/a, 4661/b; (ḥ. vir-) 2924/a
ḥ.+ ile 3410/a

ḫaste: -5- [Far.] Hasta.
ḫ. 2678/a, 3328/b; (ḫ. ḳıl-) 3383/b; (ḫ. ol-) 2794/a, 4475/b

ḥasūd: -4- [Ar.] Çok kıskanç, haset eden, kıskanan.
ḥ. (ḥ.- ı şūm) 4112/a; (ḥ. ol-) 4649/b
ḥ.+ uñ 0802/b, 4112/b

ḫāşā: -1- [Ar.] "Asla, katiyen, hiçbir şekilde" anlamında kullanılan ret sözü.
ḫ. 3645/b

ḥaşr: -1- [Ar.] Toplanma, bir araya getirme.
ḥ. (ḥ.- ı ebdān ol-) 0116/b

ḫaṭ/ ḫaṭṭ: -3- [Ar.] 1. Çizgi gibi devam eden şey.
ḫ. 0771/b
ḫ.+ ıla 0881/a
2. Yazı.
ḫ.+ umıladur 1969/a

ḫaṭā: -12- [Ar.] Hata, kusur.
ḫ. 3817/b; (ḫ. ḳıl-) 2827/b, 2863/a
ḫ.+ dur 0625/b, 1444/b, 3817/b, 3830/b, 3857/b, 3936/a, 4424/b
ḫ.+ yı 3170/a, 4519/b

ḫaṭar: -2- [Ar.] Tehlike, güvensizlik.
ḫ. 0790/b
ḫ.+ dur 3925/a

ḫāṭır: -7- [Ar.] 1. Hatır, gönül.
ḫ. (meyl-i ḫ.) 0139/b.
ḫ.+ ı 3093/a, 4069/b
ḫ.+ uñ 1933/b
2. Durum, keyif, hâl.
ḫ. (ḫ. u ḥāl) 2076/b
3. Birine karşı duyulan saygı, sevgi.
ḫ.+ u 2461/b
ḫ.+ um 2155/b

Ḥātim- i Ṭāy: -1- Tay kabilesinin residir. Cömertliğiyle meşhurdur.
Ḥ. 3999/b

ḫatm: -2- [Ar.] Bitirme, sona erdirme, tamamlama.

ḫ. (ḫ. ol- “tamamlanmak”) 4603/a, 4633/a

ḫatun: -14- [T.] 1. Kadın.
ḫ. 2604/a, 2605/a, 2610/b, 2611/b, 2613/a, 2632/a, 2634/b, 2647/b, 2651/a, 2824/a, 3144/a; (ḫ.- ı zībā) 1402/a
ḫ.+ a 2608/a
2. Eş zevce.
h. 4129/b
ḫ.+ a 2594/b,
ḫ.+ uñ 2602/a

havā: -14- [Ar.] 1. Hava.
h. 1666/a
2. Gökyüzü.
h. 1439/a, 2117/b
h.+ da 3743/b
h.+ dan 1518/a, 2239/b, 3744/a, 3754/b
h.+ ya 0708/a, 1399/b, 3034/a, 3804/b
h.+ yı 0874/b, 3809/b

ḥavāle: -2- [Ar.] Havale, başkasına devretme.
ḥ. (ḥ. ḳıl- “engel olmak”) 1466/a; (ḥ. ol-) 1578/b

ḥavālet: -1- [A] Havale, başkasına devretme.
ḥ. (ḥ ḳılmış ol-) 0022/a

havālu: -1- [Ar.+T.] Herhangi bir nitelikte havası olan.
h. (ıssı h.) 3752/a

ḫavāṣṣ: -1- [Ar.] Duygular.
ḫ (ḫ.- ı devleti) 0137/a

ḫāver: -1- [Far.] Güneşin doğduğu taraf, doğu, şark.
ḫ. (şāh-ı ḫ.) 0982/a

ḥavuż/ ḥavż: -11- [Ar.] Havuz.
ḥ. 3001/a, 3006/b, 3010/b; (ḥ.- ı şīrīn) 0233/b
ḥ.+ a 2808/a, 3001/b, 3002/a, 3079/b
ḥ.+ ı 3008/b, 3009/a, 3080/b

hāy u hūy/ hāy-i hūy: -2- [Far.] Kalabalığın yaptığı gürültü.
h.+ ı 2964/b
h.+uñ 2206/a

hay: -3- [T.] İyi dilek, azarlama, şaşma ve sevinç bildirmede kullanılan bir söz.
h. 2309/a, 2682/a

ḫayāl: -7- [Ar.] 1. Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.
ḫ.+ em 0118/a
ḫ.+ i 0421/a,1374/a
ḫ.+ in 3066/b
ḫ.+ üme 2818/a
ḫ.+ üñ 3867/a
2. Bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sureti.
ḫ.+ i 2360/b

ḫayālī: -1- [Ar.] Hayal niteliğinde olan, hayal ürünü olan.
ḫ. 2472/b

ḥayāt: -2- [Ar.] Yaşam.
ḥ.+ ı 2412/b; (āb-ı ḫ. “su”) 0115/b

ḫayf: -1- [Ar.] Yazık.
ḫ. (ḫ. ol- “ziyan olmak”) 1683/b

ḫayır/ ḫayr: -11- [Ar.] Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş.
ḫ. 0192/a, 0243/b, 0820/b, 1734/b, 1810/b, 2114/b; (ḫ. bul-) 3274/b; (ḫ. ḳıl-) 0072/a; (ḫ. ol-) 0090/b
ḫ.+ a (düşini ḫ. yor-) 2099/b
ḫ.+ ıla 0191/b

ḫāyin: -3- [Ar.] Hain, kötü.
ḫ. 0615/b; (ḫ. ḳıl-) 0623/b; (ḫ. ol-) 0735/b

ḫayltaş: -1- [Ar.] Gazne ordusunda en küçük askerî rütbe.
ḫ.+ ı 0109/a

ḫayme: -1- [Ar.] Çadır.
ḫ. 1457/b

ḫayrān: -14- [Ar.] 1. Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.
ḫ. 3208/a, 3271/a, 3521/b; (ferhād-ı ḫ.) 3313/a; (ḫ. ḳal-) 3280/b; (ḫ. ḳıl-) 0420/a, 2235/b, 3312/a; (ḫ. ol-) 0369/b, 0522/a, 2243/b, 3334/b
2. Şaşkın, şaşırıp kalmış kimse.
ḫ. 1267/b, 3778/b

haytā: 1- [T.] Osmanlı Devleti'nde cesaretleri ve savaş yeteneklerinin üstünlüğü ile meşhur olan daimi süvari serhat kullarının ayrıldığı beş sınıftan biri.
h.+ la 2509/b

ḫayvān: -9- [Ar.] 1. Hayvan.
ḫ. 0797/b, 1288/a, 1772/a, 2175/a
ḫ.+ a 3252/a
ḫ.+ ıla 3051/b
2. Hayat, dirilik, canlılık
ḫ (āb-ı ḫ. "hayat suyu") 0254/a, 0591/a, 4115/b

Ḥayy: -1- [Ar.] Allah'ın isimlerinden biridir.
Ḥ. (Ḥ. u Ḳayyūm "diri olan, ölümsüz") 0073/b

ḫazān: -4- [Far.] Güz, sonbahar.
ḫ. 0576/a, 0777/b, 2844/b
ḫ.+ ıçun 3968/b

ḫazāyin: -2- [Ar.] Hazineler.
ḫ. 0165/a, 4206/a

ḫaẕf: -1- [Ar.] Ortadan kaldırma, kaldırılma, çıkarma, silme.
ḫ.+ı (se ḫ.) 0227/b

ḫāżır: -1- [Ar.] Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.
ḫ. (ḫ. cevābı) 3170/b

ḫazīn: -1- [T.] Hüzünlü, kederli, mahzun, gamlı.
ḫ. (ḫ. ol-) 0188/b

ḫazīn: -1- [Ar.] Hüzünlü, kederli, mahzun, gamlı.
ḫ. 4102/a

ḫāzin: -1- [Ar.] Hazine muhafızı, hazinedar.
ḫ. 4250/a

ḫazīne: -2- [Ar.] Hazine.
ḫ. 4193/a
ḫ.+ m 3634/a

ḫazīne-dār: -1- [Ar.+Far.] Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.
ḫ.+ ına 2578/b

ḫażret: -6- [Ar.] Kat, huzur, nezd.
ḫ.+ den 0382/a
ḫ.+ inde 2023/b, 4021/a
ḫ.+ indeven 3824/b
ḫ.+ ine 0789/a
ḫ.+ üñe 0033/b

ḫaẕẓ: -1- [Ar.] Sevinç duyma, hoşlanma, saadet.
ḫ. 0139/a

hedīye/ hedye: -4- [Ar.] Karşılıksız verilen şey, armağan.
h. 2193/a, 2195/a
h.+ yile 2194/b, 2291/b

ḥekīm: -2- [Ar.] Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.
ḥ. 3497/a
ḥ.+ üñ 1025/b

helāk: -7- [Ar.] 1. Ölme, mahvolma, yok olma.
h. (h. tt-) 1898/b, 4437/b
h.+ i 3671/b
h.+ inden 2433/b
2. Perişan olma, bitkin duruma gelme.

h. (h. eyle-) 3693/a; (h. it-) 3934/a
h.+ i 4544/b

ḥelāl: -3- [Ar.] 1. Dinin yasaklamadığı, helal.
ḥ. (ḥ olmaḳ mı) 1370/b
ḥ.+ ı (ḥ yi-) 3964/a
2. Nikahlı eş.
ḥ.+ i (ḥ. ol-) 1374/b

hele: -2- [T.] 1. Özellikle, bilhassa, her şeyden önce.
h. 3925/a
2. "Biraz bekle, dur bakalım" anlamında cümlelerin başına getirilir:
h. 2114/a

ḥelvā: -8- [Ar.] Un veya unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, muhtelif şekil ve çeşitleri olan tatlı.
ḥ. 2756/a; (ḥ.- yı bī-dūḏ ol-) 2758/b; (ḥ. yidür-) 1569/a; (ḥ. gibi) 2757/a
ḥ.+ ları 1537/b
ḥ.+ ya 2852/b
ḥ.+ yı 1646/a, 2935/a

hem: -179- [Far.] Hem, hem de.
h. 0058/a, 0098/a, 0140/a, 0228/a, 0260/b, 0310/b, 0377/b, 0402/b, 0509/b, 0613/b, 0652/a, 0664/a, 0677/b, 0742/a, 0865/b, 0900/b, 0968/b, 0971/b, 0987/b, 0988/a, 1044/b, 1090/b, 1094/b, 1159/b, 1182/a, 1231/b, 1256/b, 1260/b, 1267/b, 1270/a, 1280/b, 1298/b, 1323/b, 1332/b, 1365/b, 1366/a, 1372/b, 1403/b, 1415/b, 1469/b, 1533/a, 1627/b, 1654/b, 1670/b, 1686/a, 1709/b, 1753/b, 1761/b, 1830/a, 1868/a, 1906/b, 1912/a, 1928/a, 1929/b, 1933/a, 1937/b, 1960/b, 2027/a, 2038/a, 2048/b, 2062/b, 2067/a, 2071/a, 2072/a, 2072/b, 2086/b, 2090/b, 2115/a, 2160/a, 2168/b, 2173/a, 2193/b, 2210/b, 2223/b, 2262/a, 2262/b, 2283/b, 2323/a, 2329/b, 2333/a, 2333/b, 2338/b, 2352/a, 2394/b, 2397/b, 2418/a, 2435/b, 2467/a, 2470/a, 2471/a, 2474/b, 2490/a, 2542/a, 2552/b, 2624/b, 2646/a, 2657/b, 2666/a, 2708/a, 2715/b, 2729/b, 2777/a, 2796/b, 2823/b, 2865/b, 2872/b, 2912/a, 3017/b, 3098/b, 3141/a, 3168/b, 3180/b, 3222/b, 3257/a, 3285/b, 3319/b, 3326/b, 3349/b, 3363/b, 3379/b, 3401/b, 3432/b, 3447/b, 3456/a, 3458/b, 3471/a, 3492/b, 3507/b, 3519/b, 3536/b, 3563/b, 3621/b, 3776/b, 3855/b, 3866/a, 3900/b, 3909/b, 3913/b, 3914/a, 3914/b, 3924/b, 3951/b, 3953/b, 3962/a, 4001/b, 4031/b, 4042/b, 4114/b, 4123/a, 4126/b, 4133/b, 4178/a, 4187/a, 4189/b, 4193/a, 4223/b, 4241/b, 4270/b, 4328/b, 4331/b, 4365/b, 4366/a, 4471/b, 4474/a, 4531/b, 4553/a, 4568/b, 4569/b, 4572/a, 4578/a, 4618/b, 4638/b, 4662/a, 4668/b; (h. degül) 1679/b

hemān: -30- [Far.] Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.
h. 0190/b, 0694/a, 1192/a, 1247/b, 1413/a, 1413/b, 1665/a, 1665/b, 1762/b, 1819/a, 1902/a, 2280/a, 2350/b, 2633/a, 2982/b, 3385/a, 3385/b, 3457/b, 3620/a, 3808/a, 3888/a, 3888/b, 3889/b, 3890/a, 3890/b, 4011/a, 4084/b, 4561/a
h.+ dur 1600/a
h.+ ıdı 1372/a

hemān-dem: -15- [Far.] Hemen, o anda.
h. 0130/b, 1111/b, 1237/a, 1239/a, 1304/b, 1328/b, 1530/a, 1933/a, 2137/a, 2207/a, 2258/a, 2307/a, 2677/a, 4219/b, 4387/a

hemān-gāh/ hemen-gāh: -11- [Far.] Hemen o anda.
h. 1185/a, 1721/a, 1816/b, 2159/b, 2240/b, 2292/b, 2562/b, 2724/b, 4220/b, 4529/b, 4634/a

hem-dem: -6- [Far.] Birlikte bulunan, samimi, canciğer arkadaş, dost.

h. 2467/b, 2759/a, 3168/a; (h. it-) 3949/b; (h. ol-) 1415/b 4274/b

Hemedān: -1- İran'da bir şehir.
H.+ a 0759/a

hemîn: -14- [Far.] Derhal, hemen.
h. 0680/b, 1246/a, 1263/a, 1691/a, 3005/b, 3167/b, 3270/b, 3580/a, 4078/b, 4131/b, 4137/b, 4448/b; (h. ol-) 3816/a, 4007/b

hemîşe: -32- [Far.] Daima, her zaman.
h. 0184/a, 0191/a, 0216/a, 0226/a, 0316/b, 0514/a, 0890/b, 0891/b, 0911/b, 0944/b, 0954/b, 0971/a, 1071/a, 1260/b, 1471/a, 2149/a, 2278/b, 2285/a, 2551/a, 2722/b, 2776/a, 3334/a, 3372/a, 3520/b, 3821/b, 3879/b, 3956/a, 4050/b, 4356/b, 4602/b, 4669/a, 4675/b

hem-şehr/ hem-şehrî: -4- [Far.] 1. Aynı şehir ve memleketten olan kişilerden her biri.
h. 0748/a, 4283/b
h.+ si 0747/a
2. Hitap sözcüğü.
h.+ üm 0752/a

hemyān: -1- [Far.] Kese, torba.
h.+ a 0644/a

hem-derd: -1- [Far.] Dert ortağı.
h. (h. ol-) 3093/b

hem-dest: -1- [Far.] El ele, birlikte.
h. 1460/a

hem-rāh: -1- [Far.] Yol arkadaşı, yoldaş.
h. 2126/a

hem-rāz: -4- [Far.] Sırdaş, dost.
h. 3334/a, 4323/a; (yār-ı h.) 0558/a; (h. ol-) 3654/a

hem-zād: -1- [Far.] Birlikte doğmuş.
h. 1538/b

hendese: -1- [Ar.] Bir şeyi sınırlayan, kuşatan şekil, ölçü.
h. 2950/a

hengāme: -1- [Far.] Gürültü, patırtı, şamata.
h. 0409/b

henüz: -2- [Far.] 1. Daha şimdi, yeni.
h. 0368/a
2. Daha, hâlâ, şimdiye kadar.
h. 3713/a

hep: -58- [T.] Her zaman, hep.
h. 0093/a, 0116/a, 0574/b, 0782/b, 0803/a, 0888/a, 0921/a, 0942/a, 1011/b, 1209/b, 1410/b, 1456/b, 1491/a, 1551/a, 1847/a, 1884/a, 1958/a, 1979/b, 1985/a, 2055/a, 2083/b, 2109/b, 2119/a, 2122/b, 2141/a, 2141/b, 2165/b, 2203/a, 2251/b, 2281/b, 2302/a, 2303/a, 2316/b, 2411/b, 2413/a, 2452/a, 2509/a, 2585/b, 2676/a, 2888/a, 2934/b, 3025/b, 3161/a, 3316/b, 3523/a, 3573/b, 3732/a, 3735/a, 3735/b, 3775/b, 3798/a, 3974/b, 4149/b, 4426/b, 4543/a, 4599/a, 4630/b, 4637/b

her: -153- [T.] Bütün, tüm, her.
h. 0013/b, 0046/b, 0057/a, 0062/a, 0065/b, 0135/a, 0195/b, 0201/a, 0202/b, 0210/b, 0223/a, 0249/a, 0252/a, 0254/b, 0272/a, 0361/b, 0415/a, 0443/a, 0478/a, 0492/a, 0523/a, 0532/a, 0540/a, 0542/a, 0550/b, 0628/b, 0629/b, 0733/a, 0796/a, 0798/b, 0831/b, 0889/a, 0895/a, 0897/b, 0915/b, 1030/b, 1042/b, 1202/b, 1211/a, 1236/a, 1275/b, 1340/a, 1347/b, 1382/a, 1401/a, 1402/a, 1404/a, 1484/b, 1501/a, 1501/b, 1512/a, 1514/a, 1539/b, 1554/a, 1576/a, 1576/b, 1578/b, 1635/b, 1648/b, 1673/b, 1685/a, 1749/b, 1763/b, 1771/a, 1803/a, 1803/b, 1839/b, 1886/a, 1886/b, 1907/a, 1931/b, 1945/a, 1978/a, 2009/a, 2018/a, 2056/b,

2165/a, 2403/b, 2418/a, 2445/b, 2459/b, 2463/a, 2486/b, 2488/b, 2622/b, 2715/a, 2748/b, 2783/a, 2819/b, 2877/a, 2877/b, 2897/b, 2907/a, 2916/b, 2944/b, 2953/a, 3007/a, 3050/a, 3076/a, 3089/a, 3143/b, 3188/b, 3254/a, 3262/b, 3268/a, 3279/a, 3282/a, 3371/a, 3386/a, 3391/b, 3497/b, 3515/b, 3532/a, 3538/a, 3564/a, 3564/b, 3566/b, 3581/a, 3583/a, 3590/b, 3611/b, 3629/a, 3630/b, 3631/a, 3631/b, 3645/a, 3676/b, 3712/a, 3722/b, 3852/b, 3892/b, 3967/a, 3985/a, 4071/b, 4123/b, 4207/a, 4241/b, 4277/b, 4280/a, 4280/b, 4317/b, 4318/b, 4337/a, 4371/b, 4373/b, 4374/b, 4429/a, 4453/a, 4453/b, 4484/a, 4560/a

hergiz: -35- [Far.] Asla, katiyen, hiçbir vakit.
h. 0053/b, 0063/a, 0220/a, 0615/b, 0929/b, 0972/a, 1020/b, 1052/a, 1187/a, 1246/b, 1779/a, 1902/b, 1911/a, 1917/b, 2021/b, 2054/b, 2111/a, 2181/b, 2507/b, 2510/a, 2551/a, 2585/a, 2606/b, 2607/a, 2617/a, 2691/a, 2821/b, 2848/a, 3169/b, 3483/b, 3536/a, 3583/b, 4298/a, 4299/a, 4372/b

her-dem: -2- [Far.] Her zaman, her vakit.
h. 2646/b, 3051/a

her-gāh: -2- [Far.] Her zaman, her vakit.
h. 2942/b, 3388/a

havā: -12- [Ar.] 1. İstek, arzu.
h.+ sından 3306/a
h.+ yı 3305/b
2. Hava, gökyüzü.
h. 0259/b, 1114/b, 1241/a, 1500/a, 4077/b
h.+ da 0710/b
h.+ dan 0712/a
h.+ sı 0713/b
h.+ yı 2213/b
h.+ ya 3800/b

heves: -2- [Ar.] İstek, arzu, meyil.
h. (h. ḳıl- "istek duymak") 4667/a
h.+ den 0524/a

heveslü: -1- [Ar.+T.] Bir şeyi elde etmeye, öğrenmeye veya onunla uğraşmaya istekli olan, arzulu, meraklı.
h. 3467/a

Heves-nāme: -1- Tâcîzâde Câfer Çelebi'nin eseridir.
H. 4667/a

hey: -2- [T.] Seslenme ünlemi.
h. 1317/b, 2628/b

hey-ā-hey: -1- [T.] Seslenme ünlemi.
h. (āha düşdi h.) 0374/b

heybet: -4- [Ar.] 1. Ululuk, azamet.
h.+ i 0169/b
h.+ inden 4615/a
2. Korkuyla karışık saygı uyandıran görünüş.
h. 4470/a
h.+ den 0218/a

hezārān: -3- [Far.] Binlerce, bin kere.
h. 0120/b, 0589/a, 2052/b

ḫırāmān: -1- [Far.] Salına salına, naz ile, eda ile yürüyen.
ḫ. 3806/a

ḥırfet: -1- [Ar.] Esnaf kollarından her birinin yaptığı iş, meslek, zanaat, esnafın mesleği.
ḥ.+ den 1414/b

ḫırḳa: -3- [Ar.] Hırka.
ḫ. 4656/b
ḫ.+ sın 0111/a
ḫ.+ sından 4186/a

ḫırş: -3- [Ar.] Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek.
ḫ.+ ıla 1141/b, 1153/a
ḫ.+ ıyıla (ḫ. ṭol-) 1139/b

ḫışım: -8- [T.] Akraba.
ḫ. 1995/b
ḫ.+ dan 3266/b
ḫ.+ dı 2168/b
ḫ.+ dur 1791/b, 2090/b, 2572/a
ḫ.+ lardan 2541/b
ḫ.+ larıladur 0942/a

ḫışımlıḳ: -3- [T.] Akrabalık, yakınlık.
ḫ. (ḫ ḳıl-) 1906/a
ḫ.+ dan 2327/a
ḫ.+ ı (ḫ. yıḳ-) 2328/a

ḫışm: -9- [Ar.] Kızgınlık, öfke, hışım.
ḫ. 1019/b; (ḫ. it-) 1136/a
ḫ.+ ı 1062/a, 4642/a
ḫ.+ ıla 0225/b, 1115/a, 1325/b
ḫ.+ ına 0369/b
ḫ.+ umuz 0324/b

Ḫıṭāyī: -1- Hıta (bugünkü kuzeybatı Çin) ülkesine ait olan.
Ḫ. 2059/b
Ḫ.+ ı 4519/a

ḫıvan-: -1- [T.] Kıvanmak, sevinmek, memnun olmak.
ḫ.- dum 3901/a

ḫıyānet: -5- [Ar.] Güveni kötüye kullanma, aldatma, vefasızlık.
ḫ. 0613/b, 0617/b; (ḫ. ol-) 0613/a, 0622/b
ḫ.+ ler 0142/b

Ḫıżır: -2- Ölümsüz olduğuna ve zorda kalan insanlara yardım ettiğine inanılan zat.
Ḫ. 0253/b
Ḫ.+ dı 4254/a

ḥicāb: -2- [Ar.] Perde, örtü, engel.
ḥ.+ ı 3707/a
ḥ.+ ından 3715/a

hicr: -1- [Ar.] Ayrılık.
h.+ ile 2746/b

hicrān: -1- [Ar.] Ayrılık, ayrılık acısı.
h.+ ıla 2875/a

hīç: -100- [Far.] 1. Hiç, hiçbir zaman, asla.
h. 0006/b, 0036/a, , 0159/b, 0166/b, 0170/b, 0378/a, 0431/b, 0510/a, 0520/b, 0613/a, 0645/b, 0711/a, 0792/a, 0942/b, 1005/a, 1063/b, 1096/b, 1161/a, 1161/b, 1208/a, 1312/b, 1475/a, 1499/a, 1499/b, 1622/a, 1629/b, 1637/a, 1644/a, 1675/a, 1696/b, 1739/b, 1793/a, 1802/b, 1818/b, 1838/b, 1840/a, 1844/b, 1849/b, 1895/a, 1925/a, 2006/a, 2012/b, 2031/a, 2036/a, 2080/a, 2080/b, 2087/a, 2087/b, 2180/b, 2199/b, 2215/b, 2372/b, 2388/b, 2398/b, 2405/a, 2428/b, 2431/b, 2448/a, 2494/a, 2617/b, 2766/b, 2774/b, 2814/b, 2828/a, 2840/b, 2901/a, 2905/a, 3097/a, 3168/a, 3248/b, 3255/a, 3258/a, 3416/b, 3446/b, 3482/a, 3519/a, 3520/a, 3556/a, 3634/b, 3635/b, 3643/b, 3785/a, 3837/b, , 3990/a, 4287/b, 4288/b, 4290/b, 4299/b, 4336/b, 4339/b, 4395/b, 4399/b, 4423/b, 4444/b, 4528/b, 4548/a, 4580/a, 4623/b
h.+ e 2583/b
2. Hiçbir.
h. 0844/a
h.+ üñüz 2180/b

hīç kimse: -5- [Far.+T.] Hiç kimse.
h. 0071/a, 2530/b, 2639/b, 3844/a, 4136/b

ḥikāyet: -12- [Ar.] Hikâye, kıssa.
ḥ. 0402/b, 0832/b, 2747/a, 3564/a, 4612/b; (ḥ. anlat-) 0202/a; (ḥ. eyit-) 4155/a; (ḥ. eyle-) 4034/a; (ḥ. ḳıl-) 2787/a, 2994/b, 4032/b, 4586/a

ḥikmet: -7- [Ar.] Bilgelik.
ḥ. 0761/a, 2445/a; (ḥ. engīz "hikmet veren") 0481/a; (ḥ. ḳazan-) 0313/b
ḥ.+ de 0293/b
ḥ.+ lerüñ 0079/a

ḫilāf: -1- [Ar.] Zıt, karşıt.
ḫ. 0066/b

hilāl: -2- [Ar.] Ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimi, yeni ay.
h.+ i 0419/a, 3489/a

ḫil'at: -9- [Ar.] Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.
ḫ. 0637/a, 0653/a, 0830/a, 2339/a, 2478/b, 3122/a, 4266/b; (ḫ. buyur-) 0107/a
ḫ.+ ı 4271/a

ḥīle: -5- [Ar.] Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyle yapılan tertip, düzen.
ḥ. 0948/b, 2438/a; (ḥ. vü āl ḳıl-) 0814/b; (ḥ. düzet-) 1987/a
ḥ.+ yle (ḥ. ṭol-) 4324/b

ḥīle-sāz: -1- [Ar.+Far.] Hileci, oyuncu.
ḥ. 2670/b

himmet: -1- [Ar.] Lütuf, iyilik, iyi davranma.
h.+ iydi 0113/a

hin: -1- [Ar.] Keskin (?).
h.+ di 0985/a

hindī: -1- [Far.] Siyah, kara.
h. 2059/b

Hindū: -8- Hint halkından olan.
H. 2055/b, 2947/a, 4387/b; (H.- yı ḫūn-ḫār) 1225/b; (H. gibi) 0807/a
H.+ larından 0882/b
H.+ nuñ 1688/a
H.+ sı 3794/a

Hindūstān: -2- Hindistan.
H. 0163/b
H.+ ı 3134/b

Hindūstānī: -1- Hindistan'a ait olan.
H. 0770/a

Ḫirīkis: -2- Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
Ḫ. 1508/a, 1515/a

ḫirmen: -2- [Far.] Harman.
ḫ.+ inde 0430/b
ḫ.+ ine 0430/a

ḥisāb: -3- [Ar.] Hesap.
ḥ.+ ı 3707/b
ḥ.+ ın 3880/b, 3917/a

ḥiṣār: -3- [Ar.] Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, etrafı hendeklerle çevrili küçük kale, kerman.
ḥ. 1631/b
ḥ.+ ı 0599/a
ḥ.+ ın 3764/a

ḫiṭāb: -3- [Ar.] 1. Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.
ḫ.+ ı 3460/a
ḫ.+ ın 2280/b
2. Sözün bir kimseye yöneltildiğini anlatmak için kullanılan seslenme sözü.
ḫ.+ ı (ḫ işit-) 2016/b

ḫocalıḳ: -1- [Far.+T.] Hocalık.
ḫ.+ dan 1453/a

ḫod: -13- [Far.] Kendi, bizzat, -de, dahi, yahut.
ḫ. 0601/b, 1180/a, 1484/b, 1571/a, 1616/b, 1778/a, 1793/b, 1894/b, 2780/b, 2837/a, 3217/a, 3817/b, 4098/a, 4531/b

ḫon: -4- [Far.] Sofra.
ḫ. (ḫ. ḳo-) 1715/a
ḫ.+ dan 3634/b
ḫ.+ ına 2306/b
ḫ.+ ı 2305/a

ḫor: -12- [Far.] Hor, hakir, değersiz.
ḫ. 0360/a, 1089/b, 1862/b, 2198/b, 4316/b; (ḫ. it-) 2313/b; (ḫ. ol-) 2831/a, 3250/a, 3964/b, 3994/a
ḫ.+ ısa 2542/a
ḫ.+ ile 2700/b

Ḫorāsān: -3- İran'ın doğusunda ve kuzeydoğusunda yer alan bölge.
Ḫ. 0634/a, 1216/a
Ḫ.+ da 0638/a

ḫorlıḳ: -1- [Far.+T.] Değersizlik, aşağılık.
ḫ.+ dan 2395/b

ḫorūs/ ḫurūs: -3- [Far.] Horoz.
ḫ. 0773/a, 0773/b, 3685/a

ḫoş: -109- [Far.] Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.
ḫ. 0125/a, 0235/b, 0331/b, 0510/b, 0557/b, 0777/a, 0877/a, 0964/a, 0967/a, 0968/a, 1033/b, 1371/b, 1418/b, 1419/b, 1423/b, 1476/b, 1500/a, 1505/b, 1512/b, 1516/b, 1562/b, 1639/b, 1662/a, 1695/a, 1796/a, 2423/b, 2426/a, 2541/b, 2737/b, 2915/b, 2966/a, 2975/b, 2984/b, 3137/a, 3193/b, 3287/b, 3311/b, 3318/a, 3407/b, 3486/b, 3600/b, 3648/b, 3761/b, 3846/b, 3871/a, 3901/a, 3906/a, 3923/a, 3923/b, 3924/b, 3935/a, 4037/a, 4076/a, 4081/a, 4085/b, 4119/b, 4168/b, 4183/b, 4222/a, 4289/a, 4296/b, 4507/a, 4571/a, 4650/b, 4664/a; (ḫ. dut-) 1032/a, 1442/b, 1722/b, 2333/a, 2751/a, 3907/a, 4212/b; (ḫ. eyle-) 0124/a; (ḫ. geç-) 2394/b, 4126/a; (ḫ. gel-) 2232/a, 4226/a; (ḫ. gör-) 2496/a; (ḫ. ḫoş ḳovalaş-) 1568/a; (ḫ. it-) 2610/b, 4246/a; (ḫ. ol-) 0497/b, 0704/a, 1532/b, 1597/a, 2076/b, 2334/b, 2545/a, 3536/b, 4288/b; (ḫ. söyle-) 2330/a; (ḫ. degül) 3829/a
ḫ.+ dı 1712/a
ḫ.+ dur 0824/a, 1500/a, 1610/a, 2139/b, 2865/b, 3471/a, 3652/b, 3671/a, 3722/b, 3901/a, 4100/a, 4114/a, 4202/b, 4261/b; (mihmān-ı ḫ.) 0691/a

ḫoşluḳ: -4- [Far.+T.] İyilik, güzellik, hoşluk.
ḫ.+ ı 2425/b
ḫ.+ ıla 3945/a
ḫ.+ ın 1640/b
ḫ.+ ından 3428/a

ḫoşnūd: -2- [Far.] Bir kimseden veya bir hâlden memnun durumda olan, razı.
ḫ. (ḫ. ol-) 0036/a, 3946/b

ḫoş-āvāze/ ḫoş-āvāz: -2- [Far.] Güzel sesli, sesi güzel olan.
ḫ. 4076/a; (ḫ. eyle-) 0008/b

ḫoş-ḫū: -3- [Far.] Güzel huylu, iyi karakterli.
ḫ. 0271/a, 1966/b
ḫ.+ lara 0271/b

ḫoş-ḫūlu: -2- [Far.] Güzel huylu, iyi huylu.
ḫ.+ lar 1157/b
ḫ.+ sın 1983/b

ḫoş-nüvāz: -3- [Far.] Gönül okşayan.
ḫ. 1274/b, 1920/a, 1922/a

Ḫoten: -3- Doğu Türkistan'da Semerkant ile Buhara arasında meşhur bir şehirdir.
Ḫ. 3121/b, 3568/a, 3973/a

Ḫoten-ḫatun: -2- Hoten Hanım.
Ḫ. 1509/b, 1531/a

ḫū: -2- [Far.] Huy.
ḫ. 3431/a
ḫ.+ ñ 3431/b

ḫūb: -40- [Far.] Güzel.
ḫ. 0312/b, 0425/b, 1408/b, 1829/b, 1855/a, 3075/b, 3290/a, 3310/b, 3489/b, 3531/a, 3700/b, 4519/a, 4610/a; (ḫ.- ı meh-rū) 0595/a; (ḫ.- ı ruḫ-fāş) 0539/a; (ḫ. u ḫurrem) 2071/b; (güher-i ḫ.) 4407/a; (nigār-ı ḫ.) 3085/a; (yūsuf-ı ḫ.) 0885/a; (ḫ. ol-) 3758/b; (ḫ. u sulu) 0282/b
ḫ.+ a 0448/a
ḫ.+ ıdı 1958/b
ḫ.+ ıraḳ (-daha güzel-)2388/b

ḫ.+ lar 0500/b, 1436/a, 1610/a, 3466/a, 3571/a, 3572/b, 3573/b, 3574/a, 4001/a, 4266/b
ḫ.+ lara 0518/a, 3316/b, 3881/a
ḫ.+ larıla 3850/a
ḫ.+ laruñ 3899/a, 4000/a

ḫūblıḳ: -2- [Far.+T.] Güzellik.
ḫ. 4201/b
ḫ.+ uñ 3853/b

ḫūb-mevzūn: -1- [Far.+Ar.] Güzel ahenkli, biçimli.
ḫ. 1346/a

ḥuccet: -4- [Ar.] Senet, vesika, delil.
ḥ. 4613/b; (ḥ. vir-) 0026/b
ḥ.+ çun 3699/a
ḥ.+ idür 4613/a

ḫuceste: -2- [Far.] Kutlu, uğurlu, mübarek.
ḫ. 0229/b, 3731/a

ḫūlan-: -1- [T.] Huy edinmek, âdet edinmek.
ḫ.- dı 0444/b

ḫulḳ: -3- [Ar.] Huy, karakter, tabiat.
ḫ. 3432/a; (ḫ.- ı ḥasen ḳo-) 0215/a
ḫ.+ ı 1638/b

ḥullet: -1- [Ar.] Gerçek dostluk, arkadaşlık.
ḥ.+ ıyçun 3708/b

ḫūlu: -3- [T.] Huylu.
ḫ. 0575/a; (ḫ. ol-) 4001/a
ḫ.+ lardan 2541/b

ḫululıḳ: -1- [T.] Huyluluk.
ḫ. 1098/a

ḫumār: -3- [Ar.] İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik.
ḫ.+ ı 2427/b; (ḫ. başın dut-) 1580/a
ḫ.+ ın 4246/b

ḫūn: -5- [Far.] Kan.
ḫ. 1010/b
ḫ.+ a 4442/b, 4461/b
ḫ.+ da 2580/a
ḫ.+ ın 1511/a

ḫūn-ḫār: -3- [Far.] Kana susamış, kan dökücü, zalim, gaddar.
ḫ. (Hindū-yı ḫ.) 1225/b; (tīġ-ı ḫ.) 0763/a, 0990/b

ḫūn-rīz: -5- [Far.] Kan dökücü, zalim.
ḫ. 0103/a, 0951/b, 1461/b, 4354/a; (ġurrān-ı ḫ.) 0986/b

ḥūr: -16- [Ar.] Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, huri.
ḥ. 0017/a, 0507/b, 0574/a, 0603/a, 0846/a, 0853/b, 0860/b, 1380/a, 1386/b, 2116/a, 4052/a, 4200/a, 4241/a; (ḥ.- i pür-nūr) 0850/a; (ḥ.- i uçmaḳ) 3010/b
ḥ.+ ıçun (cemāl-i h.) 3968/a

ḥūrī: -3- [Ar.+Far.] Cennet kızı.
ḥ. 1498/b, 3008/a
ḥ.+ lerle 0471/a

ḫurmā: -10- [Far.] Hurma ağacının meyvesi.
ḫ. 2758/a, 2972/b, 3842/b, 3843/a, 3987/b, 4137/a
ḫ.+ mı 2823/b
ḫ.+ nuñ 2972/a
ḫ.+ ya 3909/b
ḫ.+ yı 3844/a

ḥurmet: -5- [Ar.] Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, saygı.
ḥ. (ḥ. it-) 4536/a; (ḥ. ḳıl-) 3950/b
ḥ.+ ıçun 3505/a
ḥ.+ ıyçun 3706/a, 3706/b

ḫurrem: -15- [Far.] Sevinçli, şen, gönül açıcı.
ḫ. 0288/a, 2058/b, 3600/b; (ḳaṣr-ı ḫ.) 0778/a, 0869/a; (bāġ-ı ḫ. ol-) 0714/b; (ṣāḍ u ḫ. ol-) 4274/a; (ḫ. it-) 3285/a; (ḫ. ḳıl-) 2759/b; (ḫ. ol-) 0012/b, 1679/b, 2397/a, 3372/a, 3552/b

ḫ.+idi (ḫūb u ḫ.) 2071/b

ḫurşīd: -2- [Far.] Güneş.
ḫ. 0725/b; (ḫ.- i ḫarrād) 1973/b

ḫurūf: -1- [Ar.] Harfler.
ḫ.+ ı 0680/a

ḫurūş: -2- [Far.] Coşma, gürleme.
ḫ. 2233/b; (ḫ. it-) 1192/a

ḫusrev: -2- [Far.] Hükümdar, şah, padişah.
ḫ. 1730/a, 4616/a

ḫusrevlıḳ: -1- [Far.+T.] Hükümdarlık, padişahlık.
ḫ. 0284/a

ḫüsrevrān: -1- [Far.] Hükümdarlık süren, hükmeden.
ḫ. 1219/a

ḫūş: -1- [Far.] Akıl, şuur.
ḫ. 1579/a

ḫuşk: -1- [Far.] Kuru.
ḫ. (selām-ı ḫ. -kuru selam-) 2812/b

hūş-yār: -2- [Far.] Aklı başında.
h. (nīm-h.) 0878/a; (pīr-i h.) 2620/b

ḫuvvānī: -1- [Ar.+F.] Hainler, hıyanet edenlerle ilgili.
ḫ. 2597/b

hūy: -1- [Far.] Günah, suç, hata.
h. (h. ḳılavuz) 0037/a

ḫūy: -4- [Far.] Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç.
ḫ.+ ı 1003/b, 1126/b, 2095/b, 2433/a

Ḫūzistān: -3- İran'ın güney batısında bir eyalet.
Ḫ.+ a 0449/b, 2973/b, 3576/b

Ḫuḏāvend: -30- [Far.] Allah, sahip.
Ḫ. 0066/b, 0255/a, 0293/a, 0308/b, 0457/b, 0498/b, 1286/b, 1373/b, 1601/a, 1633/a, 1773/b, 3135/b, 3347/b, 3614/a, 4334/b, 4486/a; (Ḫ.- i cihān) 0143/b, 0240/a, 0265/a, 0274/a, 2913/b, 4668/a; (Ḫ.- i Ḫuḏāvendān-ı devrān) 0136/b; (Ḫ.- i Ḫuḏāvendān-ı ʿālem) 0196/a, 0261/b; (Ḫ.- i raḥīm) 0237/b; (Ḫ.- i ser-efrāz) 0130/a; (şāh-ı Ḫ.) 3793/b
Ḫ.+ i 0180/b
Ḫ.+ üm 0210/b

Ḫuḏāvendā: -9- [Far.] Allah'ım, Tanrı'm.
Ḫ. 0001/a, 0930/a, 2450/a, 2930/b, 3461/b, 3517/a, 3691/a, 4672/a

Ḫuḏāyā: -5- [Far.] Allah'ım, Tanrı'm.
Ḫ. 0003/a, 0026/a, 0052/a, 1581/b, 3695/a

Ḫuḏāvendān: -3- [Far.] Ey Allah'ım.
Ḫ. (Ḫuḏāvend-i Ḫ.- ı devrān) 0136/b; Ḫ. (Ḫuḏāvend-i Ḫ.- ı ʿālem) 0196/a, 0261/b

ḫükm: -14- [Ar.] 1. Hakimiyet.
ḫ. (ḫ. it-) 1331/b, 1736/b
ḫ.+ i 4602/b
ḫ.+ üñe 2754/b
2. Emir,buyruk.
ḫ. (ḫ. ü fermān) 0164/b; (ḫ. it-) 4101/a; (ḫ. ol-) 1795/a
ḫ.+ e 2848/a
ḫ.+ i 3723/a, 4352/a
ḫ.+ in 1624/a
ḫ.+ indedür 3523/a
ḫ.+ ine 2785/a
ḫ.+ ile 4646/b

hümā: -6- [Far.] Saadet, mutluluk ve devlet denilen efsanevi kuş.
H. (H. gibi) 3809/b
H.+ dı 1404/a
H.+ ya 3804/a, 4198/a
H.+ yı 0874/a, 1417/b

hümāyūn: -4- [Far.] Kutlu, mübarek, saadetli.
h. 1509/a, 1525/a, 4184/b
h.+ ı 4268/a

Hümeylā: -3- Nikîsâ'nın eşi, Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
H. 1508/b, 1523/a, 4269/b

hüner: -8- [Far.] Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet.
h. 0312/a, 0379/b, 1124/a; (h. gel-) 1472/a
h.+ de 0272/a
h.+ den 1044/b, 1124/b
h.+ dür 0618/a

hünerlü: -2- [Far.+T.] Becerekli, hünerli.
h. 1207/b, 3740/b

hünermend: -8- [Far.] Hünerli, hüner sahibi (kimse), usta.
h. 0308/a, 0308/b, 0457/a, 0476/a, 0498/a, 2999/a, 4334/a; (h. ol-) 0293/b

hünersüz: -2- [Far.+T.] Beceriksiz, marifetsiz.
h. 1047/b, 4284/a

hünerver: -3- [Far.] Hünerli, marifet.
h. 2023/a, 2654/b, 2681/b

ḥürmet: -3- [Ar.] Saygı, değer verme.
ḥ. (ḥ. ḳıl-) 2325/a
ḥ.+ i 0659/a
ḥ.+ üñüz (ḥ. bil-) 2015/b

Hürmüz: -24- Hüsrev-i Perviz'in babasıdır, Sasani şahıdır.
H. 0279/b, 0280/a, 0292/a, 0379/a, 0648/a, 0653/a, 0663/a, 0671/a, 0727/b, 1046/a, 1092/a, 1144/a, 1190/a, 2341/b, 2584/a; (mihr-i H.) 4999/b; (pervīz-i H.) 2188/a; (pūr-ı H.) 1067/b; (şāh-ı H.) 0685/b
H.+ di 1137/a
H.+ i 0672/a, 1892/a
H.+ üñ 0676/a, 1094/a

ḥüsn: -5- [Ar.] Güzellik.
ḥ. 0583/a; (ḥ.- i ay ol-) 1544/b
ḥ.+ e 1529/b
ḥ.+ ine 0215/b
ḥ.+ üñ (ruḥ-ı ḥ.) 2059/a

Ḫüsrev: -215- Sasani İmparatorluğu hükümdarlarından birinin adıdır.
Ḫ. 0134/a, 0328/a, 0329/b, 0360/a, 0385/a, 0400/a, 0409/a, 0442/a, 0455/b, 0573/a, 0607/a, 0649/a, 0666/a, 0677/a, 0687/a, 0722/a, 0723/a, 0727/a, 0730/a, 0735/a, 0808/b, 0826/a, 0902/a, 0921/b, 0931/a, 0972/a, 1016/a, 1018/a, 1057/a, 1098/a, 1101/a, 1170/a, 1170/b, 1196/a, 1204/a, 1264/a, 1266/b, 1282/a, 1290/a, 1336/b, 1392/a, 1408/a, 1445/a, 1459/a, 1460/b, 1463/b, 1472/a, 1536/b, 1545/a, 1545/b, 1552/b, 1613/a, 1748/a, 1761/a, 1791/a, 1823/a, 1831/a, 1857/a, 1860/b, 1862/a, 1871/a, 1876/a, 1955/a, 1959/a, 2083/a, 2087/a, 2096/a, 2096/b, 2099/a, 2109/a, 2127/a, 2133/a, 2138/a, 2140/a, 2153/a, 2157/a, 2192/a, 2206/a, 2218/a, 2238/a, 2243/a, 2292/a, 2293/a, 2294/a, 2295/b, 2311/a, 2329/a, 2334/a, 2336/a, 2370/a, 2404/a, 2518/a, 2535/a, 2616/a, 2714/b, 2716/a, 2731/a, 2746/a, 2807/a, 2814/a, 3135/b, 3146/b, 3169/a, 3254/b, 3386/a, 3499/a, 3565/b, 3570/a, 3593/a, 3609/b, 3809/a, 3927/a, 3971/a, 4049/a, 4153/a, 4174/a, 4322/a, 4342/b, 4362/a, 4397/a, 4419/a, 4427/a, 4430/a, 4445/a, 4459/b, 4467/a, 4467/b, 4586/b, 4620/b, 4627/a; (Ḫ. ü Şīrīn) 4203/b; (Ḫ.- i Īrān) 2572/b; (Ḫ.- i key) 1545/b; (Ḫ.- i Pervīz) 0284/b, 1212/b, 1344/a, 2589/b, 4308/a; (Ḫ.- i Pervīze) 2695/a; (Ḫ.- i Pervīzi) 3217/b; (Ḫ.- i şāh) 0945/a, 1169/a, 1854/b, 2107/a, 2163/b, 2297/a, 2696/a, 3133/b, 4056/a, 4220/a, 4309/b, 4317/a; (Ḫ.- i taḫt) 2714/b, 2716/a; (Ḫ.- i yār) 3557/a; (Ḫ.- i zār) 4464/b; (Ḫ. gibi) 1224/a
Ḫ.+ den 0852/b, 3880/a, 4460/b, 4517/a, 4536/a; (şeh-i Ḫ.) 2885/b
Ḫ.+ deyidi 4409/a

Ḫ.+ e 0466/a, 0684/a, 0938/b, 0983/b, 1223/b, 1546/a, 1553/b, 1801/a, 2141/a, 2165/b, 2203/a, 2250/b, 2319/a, 2776/a, 3104/b, 3131/b, 3454/a, 3957/b, 3988/b, 4457/a
Ḫ.+ eydi 0732/a
Ḫ.+ i 0577/b, 1302/b, 3141/a, 3220/b, 3769/a, 4371/b
Ḫ.+ le 1376/b
Ḫ.+ ler 0276/b, 1690/a, 2043/a, 3789/b
Ḫ.+ ümi 0179/a
Ḫ.+ üñ 0341/b, 0505/b, 0570/b, 0789/b, 0849/a, 0875/a, 1219/a, 1809/a, 1829/a, 2166/b, 2588/b, 2821/a, 3728/a, 4018/a, 4169/a, 4541/a, 4554/b
Ḫ.+ üñdür 4412/b

Ḫüsrevī: -1- Hüsrev'e ait.
Ḫ.+ ydi 1958/b

Ḫüsrev ü Şīrīn: -2- Hüsrev ü Şîrîn mesnevisi.
Ḫ. 0129/a, 0129/b

hüşyār: -1- [Far.] Aklı başında, sarhoş olmayan.
h. 3771/b

ḫᵛāce:-2- [Far.] Hoca.
ḫ.+ den 1671/b
ḫ.+ nüñ 1671/a

I

ılan: -10- [T.] Yılan.
1. 1658/b, 2980/b, 3040/b, 4303/b; (1. gibi) 2942/b
1.+ dan 1318/a, 3437/b
1.+ dur 3674/a
1.+ ı 4003/a, 4026/b

ıldırım: -4- [T.] Yıldırım.
1. 1741/a; 1. (1. gibi) 0986/a
1.+ a 1281/b
1.+ ca ("yıldırım gibi") 0305/a

ılduz: -34- [T.] 1.Yıldız.
1. 0060/b, 1490/b, 1539/a, 1539/b, 1750/b, 1771/a, 1868/a, 1869/a, 1874/b, 3120/a, 3230/a, 3484/b, 3879/a, 4181/a, 4436/a
1.+ a 1373/a
1.+ dan 0021/b; (1. düz-) 1870/b
1.+ dı 3484/a
1.+ ı 0061/b, 0707/b, 1240/b, 3464/a, 4190/a
1.+ ıla 2084/a
1.+ ın 3330/b
1.+ ları 2082/a
1.+ larıla 1395/a
1.+ um 3322/a
1.+ uñ 0416/a, 0433/b, 1053/a, 4602/a
2. Baht, tahlil.
1. 0685/a

ılduzlu: -2- [T.] Yıldızlarla kaplı.
1. 4297/a
1.+ sın 1084/a

ınıḳ-: -1- [T.] İtaat etmek, inkıyat etmek.
1.- a 2815/a

ır: -8- [Far.] Nağme, şarkı, türkü.
1. 1448/b, 4144/b, 4276/a
1.+ ı 4121/b; (1. çal-) 4086/b; (1. ırla- "şarkı söylemek") 4102/b
1.+suz 0828/a, 1561/b

ır-: -1- [T.] Uzaklaşmak.
1.- duñ 1713/a

ıraḳ: -49- [T.] Uzak.
1. 2853/b, 2940/a, 3012/a, 3136/a, 3248/a, 3475/a, 4083/b; (1. dut-) 2796/a; (1. düş- "uzak düşmek") 3704/b; (1. ḳaç-) 3022/b; (1. ḳıl-) 2938/b; (1. ḳo-) 3239/b; (1. ol- "uzaklaşmak") 0660/b, 0686/a, 0724/a, 0883/b, 0970/a, 1323/b, 1313/b, 2551/b, 2847/a, 3010/a, 3070/a, 3603/b, 3628/b, 3982/b
1.+ dan 0330/a, 0547/a, 0595/b, 1040/a, 1210/a, 1497/a, 2204/b, 2247/a, 2475/a, 3076/b, 3077/a, 3160/b, 3227/a, 3769/a, 4022/a, 4421/a
1.+ dur 0734/b, 1080/b, 2985/a, 4583/a
1.+ ıdı 2936/a, 4392/b
1.+ sın 3837/a

ıraḳlıḳ: -2- [T.] Uzaklık.
1. 2378/a
1.+ dan 3032/a

ırıl-: -1- [T.] Ayrılmak, uzaklaşmak.
1.- masun 0801/b

ırla-: -2- [T.] Şarkı, türkü söylemek.
1.- dı. (ırı 1.) 4102/b
1.- r 3091/b

ırmaḳ: -7- [T.] Su yolu, ark.
1. 0330/b, 2986/b, 3000/a, 3006/b
1.+ ı 3008/b, 3010/b
1.+ umda 3235/b

ısın-: -1- [T.] Isınmak, sıcak duruma gelmek.
1.- madı 2868/a

ısır-/ ıssır-: -2- [T.] Isırmak.
1.- up (barmaḳ 1.) 3279/b
1.- urdı 2384/a

ısıtma: -1- [T.] Sıtma hastalığı.
1. 2434/a

ıslat-: -1- [T.] Islatmak.
1.- urıdım 2808/a

ısmarla-: -2- [T.] Ismarlamak, emanet etmek.
ı.- dı 2256/b
ı.- ma 3660/b

ıssı: -17- [T.] Isı, sıcaklık.
ı. 0409/b, 0713/b, 1601/a, 1608/a, 1744/a, 1800/b, 2023/a, 2074/b, 2283/b, 2608/b, 2756/a, 3752/a
ı.+ da 0471/b, 1600/b
ı.+ dur 1500/b
ı.+ rakdı 3302/a
ı.+ ydı 1666/a

ıssuz: -2- [T.] 1.Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, tenha.
ı. 3323/b
2.Yalnız, kimsesi olmayan.
ı. 0124/a

ışıḳ: -5- [T.] Işık.
ı. 0883/b, 1007/a, 2098/b; (ı. ur-) 0979/b; (ı. vir-) 4470/b

ışıt-: -16- [T.] Parlatmak, aydınlatmak.
ı. (gözüñi ı.) 1130/b
ı.- an (göz ı.) 3564/b.; (gün ı.)1736/b
ı.- dı (dişini ı.) 2041/b; (göz ı.) 0442/b, 2537/b; (gözin ı.) 1314/b, 3090/b, 3315/b
ı.- maḳ (göz ı.) 0865/b, 4114/a
ı.- up (göz ı.) 0402/a
ı.- ur (güni ı.) 4116/b
ı.- uram (gözüm ı.) 3873/b
ı.- urduñ (gönül ı.) 3961/b
ı.- ursın (ılduz ı.) 0060/b

ʿışḳ: -73- [Ar.] Aşk, sevgi.
ʿı. 0188/a, 0439/b, 1431/b, 1541/b, 1542/b, 1603/b, 1639/a, 1701/b, 2443/a, 2876/a, 2876/b, 2884/a, 2919/a, 3075/a, 3139/b, 3223/a, 3353/a, 3862/a, 3862/b, 3872/b, 3919/a, 3919/b, 3933/a, 4118/b; (ʿı.- āvāze ol-) 1431/a; (ʿı.- ı Şīrīni) 3649/a; (pāye-i ʿı.) 0011/a; (sermāye-i ʿı. ol-) 0011/b; (ʿı. ol-) 1460/a
ʿı.+ a (ʿı. er-) 3868/a
ʿı.+ a 2918/a, 3880/b
ʿı.+ ı 0189/a, 1494/a, 1544/a, 3304/a; (ı. nā-çār) 2376/a
ʿı.+ ıla 1356/a, 1535/b, 2749/b, 2914/b, 3039/a, 3144/a, 3262/a, 3367/b, 3449/b, 3848/a, 4245/b
ʿı.+ ın 0231/a
ʿı.+ ına 0111/b, 1359/a, 3048/b, 3072/a, 3307/a
ʿı.+ ında 0121/a
ʿı.+ ıyıla 3810/a
ʿı.+ ıyla 1552/b, 3304/b, 3756/b
ʿı.+ um 3889/b
ʿı.+ umda 3846/a
ʿı.+ umdan 3837/a
ʿı.+ uñ 0583/b, 1543/a, 1701/a, 3227/a, 3329/a, 3351/a
ʿı.+ uñda 3218/a, 3237/b
ʿı.+ uñdan 3260/a, 3350/b
ʿı.+ uñla 4128/a

ʿışḳ-bāzī: -3- [Ar.+Far.] Aşk oyunu.
ʿı. 1444/b, 2364/b, 2784/a

ʿışḳ-nāme: -2- [Ar.+Far.] Aşk mesnevisi.
ʿı. 0239/a, 2921/a

ıy-: -27- [T.] Göndermek.
ı. 0738/a
ı.- am 0740/a, 1846/b, 1887/b, 1933/a, 2817/a
ı.- asın 2498/a
ı.- dı 0653/a, 0727/a, 0751/a, 1827/a, 1946/b, 1949/a, 2010/b, 2025/a, 2291/a, 2293/a, 2322/a, 2323/a, 2579/b, 2615/a, 3781/b, 4313/b, 4420/a, 4533/a
ı.- dugı 2295/a
ı.- ım 0741/a

ıyıbı-: -1- [T.] Göndermek.
ı.- dı 0637/a

ʿıyş: -6- [Ar.] Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safa.
ʿı. 0766/b, 3284/b; (ʿı. u dügün ḳıl-) 1445/b, (ʿı. u ʿişret eyleş- “yeme, içme”) 0761/b
ʿı.+ a 0528/b, 4050/b

İ

ʿibārāt: -1- [Ar.] İbareler, söz dizisi.
ʿi. 0149/a

ibiklü: -1- [T.] İbiği olan, ibikli.
i. (i. ḳuş) 0774/a

ibn: -2- [Ar.] Oğul.
i. (i.- i meryemidi) 4295/b; (i.- i muḥammed) 4674/a

İbrāhīm: -1- Aydınoğlu İsa bin Muhammed'in oğullarından biridir.
İ. 0259/a

ʿibret: -5- [Ar.] Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.
ʿi. 0870/b; (ʿi. dut-) 0140/b; (ʿi. saç-) 2950/a
ʿi.+ e 4596/b
2.Acayip, şaşılacak kadar tuhaf.
ʿi.+ leri 0485/a

ibrişim: -1- [Far.] Bükülmüş ipekten iplik.
i. 0646/b

icāzet: -1- [Ar.] İzin, müsaade.
i. (i. vir- izin vermek-) 3951/a

iç: -90- [T.] 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dahil.
i. 2565/b
i.+ i 4050/a
i.+ inde 0009/b, 0321/a, 0497/a, 0590/b, 0701/b, 0702/b, 0721/b, 0764/a, 0766/a, 0766/b, 0819/a, 0855/a, 1026/b, 1060/b, 1312/a, 1377/b, 1421/a, 1446/a, 1446/b, 1769/b, 1849/a, 1885/a, 1914/a, 1956/b, 2460/b, 2595/b, 2627/b, 2673/a, 2799/a, 3572/a, 3968/a, 3968/b, 4195/b, 4632/a
i.+ inden 0591/b, 0596/a, 2813/a, 3174/a, 3395/b
i.+ indeydi 1536/a, 2098/b
i.+ ine 0515/b, 1077/b, 2784/b, 3061/b, 3139/b, 4257/a, 4257/b, 4563/b, 4566/b; (i. ḳaç-) 2745/b
i.+ ini 3791/a
i.+ leri 4396/b
2. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri.
i.+ i 0246/a, 1119/b, 1587/a, 1729/b, 2485/a, 2545/b, 2764/b, 2909/b, 3038/b, 3040/a, 3467/b, 3984/b, 4324/b, 4505/b; (i. sız-) 1196/b; (i. yan-) 4376/b; (i. yanmışlar) 4122/a
i.+ in 4096/b; (i. yaḳ-) 3037/b
i.+ inde 0009/a, 0682/a, 0682/b, 1933/b, 3210/b; (ḳahr i. ol-) 0321/b
i.+ indeki 4626/b
i. inden 0788/b
i.+ indeyidi 0790/a
i.+ ine (i. ḳorḳu düş-) 4607/b
i.+ ümde 2876/a
i.+ ümdeki 2802/b
i.+ ümi 0007/a
i.+ üñ 2805/b,3655/b
i.+ üñde 4661/b

iç-: -67- [T.] İçmek.
i. 0459/a, 1174/a, 1793/b, 2106/b; (and i.) 1286/b
i.- di 0335/b, 0831/a, 2312/b, 2455/b, 3375/a, 3501/b; (and i. "yemin etmek") 1373/a, 4165/a
i.- diler 2115/a; (mey i.) 1560/a
i.- düğüñde 3235/b
i.- düm 1615/a, 3243/a; (and i.) 1746/b
i.- düñ 1615/a, 3478/a, 3478/b
i.- elüm 0535/b, 1420/a, 4063/a
i.+ e 2363/a
i.- em 1655/b, 3945/b
i.- en 0368/b, 2402/b
i.- enler 0775/a
i.- er 0516/b, 0584/a; (and i.) 3106/b
i.- erdi 0332/a, 0828/a, 3079/b, 3590/a, 4227/b
i.- erem 1656/a
i.- eridi 4228/a
i.- erken 1471/b
i.- erler 0429/a, 0430/b, 0503/a, 0537/b, 3568/b
i.- erlerdi 1446/a

i.- ersin 4094/b
i.- erven (and i.) 1281/a
i.- evüz 4126/b
i.- me 3243/a, 4223/a
i.- medin 2392/b
i.- mege (and i.) 1287/b
i.- mek 0514/b, 1563/b
i.- mekden 0432/b
i.- mez 3058/b
i.- se 0539/a
i.- seler 0115/b
i.- sün 1524/b
i.- üben 0674/b, 2335/b
i.- üñ 2114/a, 0784/a
i.- üp 3135/a

içim/ içüm: -3- [T.] Bir defada içilecek su.
i.+ im 2392/b
i.+ üm 3553/b, 4511/a

içerü: -1- [T.] İç bölüm, içeri.
i. 2809/b

içre: -13- [T.] İçinde.
i. 0269/b, 0600/b, 0721/a, 1007/b, 1404/a, 1537/b, 3053/b, 3430/a, 3525/a, 3651/b, 4391/a, 4466/b; (ehli i.) 0206/a

içün: -16- [T.] Sebep bildirmeye yarayan edat, için.
i. 0531/b, 1266/b, 1741/a, 2227/b, 2442/b, 2443/a, 2714/b, 2724/b, 3499/a, 3510/a, 3967/a, 3970/a, 4459/b, 4581/b, 4655/a; (ne i.) 0487/b

idil-: -1- [T.] Yapılmış, edilmiş.
i.- miş 3009/a

idin-: -17- [T.] 1. Edinmek, sahip olmak.
i.- di 3646/b; (ḫāṣṣ i.) 0183/a; (mekān i.) 0682/b; (yār i.) 4269/a, 4312/a; (yir i.) 2358/b; (yurd i.) 2376/a
i.- em (iş ü pīşe i.) 0184/b
i.- me (ṣanāʿat i.) 4649/b
i.- mekiçün 3242/b
i.- mişdi 4234/a
i.- mişidi (manẓūr i.) 1506/b
i.- mişken 0834/b
i.- mişven 3867/b
i.- ürsem 4213/a
2. Varsaymak, kabul etmek.
i.- mişlerdi (umaç i.) 1349/b
i.- üpdür 4305/b

iglik: -1- [T.] Hastalık.
i. 0635/a

iḫlāṣ: -1- [Ar.] Samimiyet, içtenlik, ihlas.
i. 0183/b

iḥsān: -10- [Ar.] Bağışlama, bağışta bulunma.
i. 0243/b, 0258/b, 0796/a, 2171/b; (i. ḳıl-) 2586/a, 4040/a; (i. um-) 2178/a
i.+ ı (i. ol-) 3707/b
i.+ um 1852/b
i.+ uñ 0796/b

iḫtiyār: -1- [Ar.] Yaşlı, kocamış.
resūl-i i.+ a 0198/a

iḳbāl: -3- [Ar.] Baht açıklığı, talih.
i. 0810/b, 2084/b; (i.- i istiḳbāl it-) 3741/b

iken: -10- [T.] Ek fiilin zarf fiil eki almış biçimi.
i. 0104/b, 0183/a, 2892/a, 2902/b, 3166/a, 3219/a, 3255/b, 3688/b, 4614/b, 4659/a

iki: -116- [T.] 1. İki sayısı.
i. 0299/a, 0341/a, 0410/a, 0412/b, 0417/a, 0465/b, 0686/a, 0689/b, 0697/b, 0722/b, 0732/a, 0790/b, 0815/a, 0837/a, 0883/b, 0895/b, 0924/b, 0925/b, 0961/a, 0974/a, 0976/a, 0978/a, 0981/b, 0993/a, 1025/a, 1111/a, 1237/a, 1237/b, 1268/b, 1277/b, 1302/a, 1347/a, 1348/a, 1349/a, 1354/b, 1419/a, 1460/b, 1466/a, 1477/a, 1522/b, 1538/b, 1539/a, 1642/b, 1724/a, 1917/a, 1990/a, 2071/a, 2119/a, 2128/a, 2129/a, 2138/b, 2233/b, 2242/a, 2287/a, 2377/a, 2385/b,

2399/a, 2414/a, 2444/b, 2546/b, 2550/a, 2590/b, 2618/b, 2702/b, 2717/a, 2806/a, 2848/a, 2910/a, 2910/b, 2964/b, 2965/b, 2971/a, 2986/a, 2993/b, 2999/b, 3091/a, 3091/b, 3155/b, 3225/b, 3365/b, 3445/a, 3525/b, 3877/b, 4038/a, 4049/a, 4080/b, 4083/b, 4084/a, 4149/a, 4193/a, 4194/b, 4249/b, 4261/a, 4292/b, 4387/b, 4403/a, 4437/a, 4486/a, 4534/a, 4534/b, 4574/b, 4578/a
i.+ dür 3092/a
i.+ müz 2790/a, 3922/b
i.+ müzi 2956/b
i.+ ydük 2956/a
i.+ ye 2547/a, 4079/a
2. İyelik ekiyle birlikte zamir olarak kullanılır.
i.+ si 0900/b, 1921/a, 2128/b, 4406/a, 4594/a

ikinci: -5- [T.] İki sayısının sıra sıfatı.
i. 0255/a, 2013/a, 2458/b, 4043/a, 4681/a

ikiz: -1- [T.] İkizler burcu.
i.+ de 2356/a

İḳlīdīs: -1- Matematik ilminin kurucusu ve piri sayılan Yunan matematikçi, Öklidis.
İ. 2950/b

iḳlīm: -2- [Ar.] Ülkü, diyar.
i. 0434/a
i.+ üñ 3017/b

il: -75- [T.] Memleket, il.
i. 1291/a, 1377/b, 1758/a, 1885/b, 1886/b, 1900/b, 1937/b, 2201/b, 2329/b, 2422/b, 4273/b, 4283/b
i.+ de 0990/b, 1757/a, 1838/a, 1893/a, 2120/a, 2921/b, 3138/a, 3571/b, 4374/b, 4481/b
i.+ den 0051/a, 0686/a, 1324/a, 1909/a, 3279/a, 4312/b
i.+ dür 0779/b
i.+ e 0329/b, 0342/a, 0450/a, 0647/a, 0648/a, 0894/b, 1179/a, 1227/b, 1324/a, 1892/b, 1921/b, 1924/b, 2166/b, 2771/b, 3355/b, 4281/b, 4312/b, 4486/a
i.+ i 0169/a, 0242/b; (i. baş-) 1820/b
i.+ in 2479/b, 2618/a, 4272/a, 4285/a, 4314/a
i.+ inde 1341/a, 1806/a, 1838/a, 2874/b, 3033/b, 3452/a
i.+ ine 0245/b, 1846/b, 2152/a, 2616/b, 4282/b
i.+ ini 1216/b, 1824/a, 4333/b; (i. dut-) 0634/a
i.+ inüñ 2648/b
i.+ leri 0167/a
i.+ ümde 0667/a
i.+ ümden (i. degülven) 2847/a
i.+ üñ 1938/a

il-: -1- [T.] Değmek, dokunmak.
i.- düñ 2392/a

İlāh: -1- [Ar.] İlah, Allah.
i.+ uñ (ilhām-ı i.) 0694/b

İlāhā: -1- [Ar.+Far.] Ey Allah'ım.
i. 4573/a

İlāhī -4- [Ar.+Far.] Allah'la ilgili.
i. 0091/b, 0125/a, 2359/a, 4613/a

iʿlām: -1- [Ar.] Bildirme, anlatma.
i. (i. ḳıl-) 2192/a

ilçi/ ilçü: -21- [T.] Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.
i. 0650/a, 0662/a, 0838/a, 0842/a, 0879/a, 2561/a, 3128/a, 3135/a, 3137/a, 3399/a, 4635/a, 4642/a, 4643/a
i.+ ler 1765/b
i.+ lerine 2076/a
i.+ ñ 2202/b, 2506/b
i.+ nüñ 3493/a
i.+ si 2517/a
i.+ ye 2275/b
i.+ yle 4634/a

ile: -23- [T.] İle.

i. (yār i.) 0511/a; (eli i.) 0597/b; (müşk ü kāfūr i.) 0603/a; (nāmūs ile) 0620/a; (pul i.) 1622/b; (şāh i.) 1724/b; (ögüdümüz i.) 1943/b, (zārı i.) 2190/b; (Niyeṭūs-ı Rūmī i.) 2313/a; (ḫüsrev i.) 2716/a; (ḳaynaḳın i.) 2819/b; (āvāz_ı şīrīn i.) 2970/b; (zārī i.) 3365/a; (yārı i.) 3365/b; (bir kişi i.) 3645/a, (göñüli i.) 3771/a, (zārı i.) 3981/a; (luṭfı i.) 4117/a; (ḳanı i.) 4122/b; (gün i.) 4183/b; (cevher i.) 4196/a; (gevher i.) 4196/b; (ata i.) 4487/a; (yaşı i.) 4555/b

ilenç: -1- [T.] Beddua, kargış.
i. 1134/a

ilerü: -3- [T.] 1. İleri.
i. 2275/b
2. Benzerlerini geride bırakmış.
i. 2760/b, 3950/b

ilet-/ ilt-: -30- [T.] Götürmek, iletmek, ulaştırmak.
i. 3344/b; (selāmı i. "söylemek") 1842/a
i.- di 0534/b, 1242/b, 2195/a, 2212/a, 2279/b, 2653/b, 3362/b, 3493/b, 4047/a, 4052/b, 4329/b, 4404/a
i.- diler 4439/a, 4550/b
i.- e 1065/b, 1974/b, 3429/b
i.- eler 0363/b, 3338/b
i.- en 3276/a
i.- evüz 1108/b
i.- gil 2211/a
i.- sünler 4442/a
i.- üben (selāmet i.) 2321/a
i.- üp 3864/a
i.- ür 1022/b
i.- ürdi 1397/a, 4560/a

ilhām: -1- [Ar.] Esin, ilham.
i. (i.- ı İlāhuñ) 0694/b

ilin-: -1- [T.] İlişmek, sataşmak.
i.+ e 0323/a

ilk: -1- [T.] İlk, önce.
i. 0681/b

illā/ ille: -5- [Ar.] Muhakkak, mutlaka, ille.
i. 0894/b, 2482/a, 3717/b, 4235/b, 4281/b

illü: -1- [T.] Memleket halkı, yurttaş, yerli halk.
i. 4673/b

ʿilm: -2- [Ar.] Bilgi.
ʿi. 0293/b
ʿi.+ e 0295/a

im: -7- [T.] İşaret, nişan, alamet.
i. 0636/a, 0653/b; (i. it-) 1064/b; (i. ḳıl-) 1163/b; (i. ol-) 1725/b
i.+ den girü 1097/a
i.+ ile 1262/a

ima: -1- [T.] Ovalarda yaşayan büyük geyik.
i. 1402/b

īmān: -6- [T.] Allah'a inanma, dinî inanç
ī. 0091/b, 0615/b, 4631/b
ī.+ dan 3716/b
ī.+ ını 0126/b
ī.+ la 2446/b

ʿimār: -3- [Ar.] Bir yeri bayındır duruma getirme işi, bayındırlık.
ʿi.+ ı 3429/b, 4195/a; (ʿi. düz-) 2068/a

ʿimāret: -9- [Ar.] Bir yeri bayındır ve mamur etme, bayındırlık.
ʿi. 1951/b, 2773/b, 3003/a; (ʿi. it-) 0710/b; (ʿi. ḳıl-) 3453/a; (ʿi. ol- "tamir edilmek") 1095/b, 1968/b, 2354/b
ʿi.+ den 3429/b

ʿimārī: -1- [Ar.] İmarla ilgili olan.
ʿi.+ den 2102/a

imdi: -26- [T.] Şimdi.
i. 0177/a, 0952/a, 1094/a, 1175/b, 1227/a, 1748/b, 1808/a, 1822/a, 1835/a, 1884/a, 1943/a, 1963/b,

1999/a, 2319/b, 2393/a, 2393/b, 2406/a, 2680/b, 2694/a, 2790/a, 3321/a, 4087/a, 4321/a, 4384/a, 4434/a, 4475/b

īmin: -4- [T.] Emniyet ve güven içinde olan, emin, korkusuz.
ī. (ī eyle-) 1746/a; (ī. ol-) 1601/a, 3229/a
ī.+ dür 4002/a

imkān: -2- [Ar.] Mümkün olma, olanak.
i. 1306/a, 3939/a

in-: -11- [T.] Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
i. 0708/b, 1722/a
i.- di 1518/a, 2277/a, 3002/b
i.- e 0708/b, 2237/a, 2439/a
i.- erdi 3205/b
i.- mezdi 1208/a
i.- üp 2735/a

in: -1- [T.] Yabani hayvanların kendilerine barınak edindikleri kovuk.
i.+ ine 2368/a

īn: -2- [Ar.] İnsan.
ī.+ ile 2243/a
ī.+ ümüzile 1915/b

inʿām: -5- [Ar.] Lütuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.
i. 2171/b
i.+ ına 0181/a
i.+ ınuñ 4676/b
i.+ uñıla 3722/a
i.+ uñla 3722/b

inan-: -13- [T.] İtimat etmek, güvenmek.
i. 0480/a, 2893/b
i.- a 4606/a
i.- dı 0440/b, 0819/b, 4540/b
i.+ ıcı (“inanan kişi”) 0479/b
i.- maz 4347/a
i.- mazdı 3310/b
i.- mazsañ 0488/b
i.- up 1173/b
i.- ur 3445/b
i.- ursın 1745/a

ʿinān: -1- [Ar.] Dizgin.
ʿi. 1308/b

ʿināyet: -4- [T.] Lutuf, ihsan, iyilik.
ʿi. 0004/a, 2359/a, 2878/b; (ʿi. ḳıl- “ihsan etmek”) 0369/a

inci-: -1- [T.] İncinmek.
i.- miş 1717/a

incin-: -5- [T.] Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.
i.- düñ 3476/a
i.- mez 4671/a
i.- mezse 2751/b
i.- üben 2485/b
i.- üp 1853/a

incit-: -1- [T.] Kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzmek.
i.- meñ 4441/b

incü: -25- [T.] İnci.
i. 1977/b, 1978/b, 2289/b, 2826/a, 3851/b, 4193/b, 4546/b; (i. saç-) 2196/b, 4335/b; (i. del-) 1591/b; (i. laʿl saç-) 3952/b
i.+ dür 0551/a
i.+ m 3881/b, 3914/b
i.+ mi 3635/b
i.+ si 2302/a, 3017/b
i.+ sin 2067/b, 3647/a
i.+ siydi 2290/b
i.+ ye 2849/a
i.+ yi 1439/b, 1591/a, 3808/a, 3997/a

incülü: -1- [T.] İnci takınmış olan.
i. 3793/a

indür-: -1- [T.] Çekilmek zorunda bırakmak, ayırmak, düşürmek.
i.- düñ (taḫtından i.) 1089/b

iñen: -18- [T.] Çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.
i. 0039/b, 0167/a, 0360/a, 0544/a, 0610/a, 1053/a, 1666/a, 1709/a, 1761/a, 2620/a, 2922/a, 3309/b,

3446/a, 3758/b, 4022/b, 4091/a, 4407/b

iñi: -1- [T.] İnilti.
i.+ den 3034/a

iñile-: -3- [T.] İnlemek, sızlanmak.
i. 3470/b
i.- r 3331/b
i.- rsin 4610/b

iniş: -1- [T.] İnme işi.
i.+ e 2407/a

iñle-: -2- [T.] Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak, inildemek.
i.- rdi 3976/a
i.- rse (zār i.) 2349/a

ins: -2- [Ar.] İnsan.
i. 3132/b
i.+ i 3462/a

inṣāf: -6- [Ar.] Hakka ve adalete uygun davranış, adâletle hareket etme, merhametli davranma.
i. 2795/b
i.+ a 1777/b
i.+ ını 4374/b
i.+ uñ 2324/b, 2795/b
i.+ uña 2795/a

insān: -1- [Ar.] İnsan.
i. 0796/b

intiẓār: -1- [Ar.] Bekleme, bekleyiş.
i.+ ı 0608/a

ip: -2- [T.] Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim.
i.+ i 2817/b
i.+ in 2871/a

ir-: -64- [T.] Erişmek, ulaşmak.
i.- di 0333/b, 0366/a, 0610/b, 0666/a, 1146/b, 1190/a, 1631/a, 2163/b, 2222/a, 2500/a, 2559/a, 2604/a, 2957/a, 3293/b, 3593/a, 3767/b, 4029/a, 4029/b, 4240/b, 4461/a; (aya i.) 2233/b; (ṣoñına i.) 3001/a; (yaşına i.) 0297/a; (yile i.) 1833/b
i.- düm 0438/b, 2795/a
i.- düñ (murāda i.) 2199/b
i.- e 0875/b, 2497/a, 3457/a, 3457/b, 4573/b; (işe i.) 2407/b; (murāda i.) 1674/b; (yaḳın i.) 1060/a; (i. mi) 0781/b
i.- em 2662/a
i.- er 4594/a; (baḫta i.) 1272/b; (göke i.) 4468/b
i.- erlerdi 3118/b
i.- esin 1940/a, 4127/a
i.- evüz (vaḳte i.) 3019/a
i.- ince 1195/a, 2525/a, 2999/a
i.- iser 0604/b
i.- mediler 4133/b
i.- medügin 4033/b
i.- meye 1673/b
i.- meyem 1696/a
i.- miş 0771/a; (baḫta i.) 4253/b
i.- ürdi 2464/b, 4457/b; (göke i.) 3757/b, 4279/b
i.- ürdiler 0776/b
i.- ürdüñ (başını māha i.) 2588/b
i.- üre 0877/b, 4062/a
i.- ürem (tamāme i.) 0239/b
i.- ürmişidi 0592/a

İrān: -54- İran.
İ. 0641/b, 0950/a, 1015/b, 1094/b, 1095/a, 1129/b, 1139/b, 1161/a, 1216/b, 1243/a, 1951/a, 1960/b, 1968/a, 2086/a, 2219/a, 2479/b, 2534/b, 2589/a, 2615/b, 2687/a, 4314/a, 4333/b; (İ. u Rūmı) 2533/a; (Ḫüsrev-i İ.) 2572/b; (ḳaṣr-ı İ.) 0170/a; (şāh-ı İ.) 2572/a, 4333/a; (taḫt-ı İ.) 1256/a
İ.+ a 0672/b, 1804/b, 1903/a, 2617/b
İ.+ da 1046/b, 1051/b, 1052/a, 1093/a, 1263/a, 1971/b, 2054/b, 2544/a, 2557/a, 2576/a, 4348/b, 4352/b
İ.+ dan 1834/b, 2499/a, 2522/a, 2560/b, 4279/b
İ.+ ı 2532/b

Ī.+ ıla 1913/a, 1980/b; (şāh-ı Ī.) 2587/a
Ī.+ la (şeh-i Ī.) 1981/b

Īrān-zemīn: -9- İran ülkesi.
Ī. 0162/b
Ī.+ de 2697/a
Ī.+ den 2147/a
Ī.+ e 1282/a, 1723/b, 1775/a, 1871/b, 2218/a
Ī.+ i 1877/a

Īrānī: -2- İran halkı, vatandaşı.
Ī. 2533/b
Ī.+ ler 2303/a

Īrānlu: -16- İranlı.
Ī. 1055/a, 1819/b, 1966/a, 1987/b, 2214/b, 4353/b, 4433/a
Ī.+ da 2050/b
Ī.+ dan 1818/b, 1952/a, 2520/a
Ī.+ la 2231/b
Ī.+ lara 1948/a
Ī.+ ya 1261/a, 1825/b, 1850/a

Īrec: -2- İran mitolojisindeki Feridun'un en küçük oğlunun adıdır.
Ī. 1912/a, 1916/b

İrem Bağı: -1- Cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer.
Ī. 0420/b

iri: -3- [T.] Büyük, iri.
i. 3944/a
i.+ dür 1076/b
i.+ si 2718/b

iriş-: -58- [T.] Ulaşmak, erişmek.
i. 0896/a
i.- di 0470/b, 0507/b, 0554/a, 0662/a, 0759/a, 0759/b, 0786/a, 0836/a, 0879/a, 0974/a, 1014/a, 1112/a, 1201/a, 1292/b, 1530/a, 1721/a, 1809/a, 1857/a, 2276/a, 2483/a, 2517/a, 2614/a, 2645/a, 2677/a, 2741/a, 2786/a, 3294/b, 3441/b, 3775/a, 3984/a, 4018/a, 4340/a, 4373/b, 4463/b, 4495/b, 4563/a; (ḫaber i.) 2166/a; (ḳatına i.) 1463/a; (yaşa i. "yaşa gelmek") 2412/a
i.- diler 0246/a, 1380/b, 1766/a, 2137/a
i.- dilerdi 0980/b, 1447/b
i.- düñ 0858/b
i.- e 0608/b, 2179/a, 4127/b
i.- evüz 2783/b
i.- meye 2639/b
i.- mez 0844/b
i.- miş 0816/b, 0908/b
i.- mişdür 2561/a
i.- ür 0876/b; (başı aya i.) 2052/a

irkek: -2- [T.] Erkek.
i. 2679/b
i.+ üñ 0098/a

İrmen: -6- Ermeni.
İ. 0470/b, 0586/b, 0607/a, 0696/b
İ.+ e 0949/b
İ.+ idi 1336/a

İrmenī/ İrmeni: -4- Ermeni.
İ. 0766/a, 1334/b; (Bābuy-i İ.) 1232/a
İ.+ di 2125/a

irte: -1- [T.] Ertesi, gelecek, yarın.
i. 1424/b

irür-: -3- [T.] Ulaştırmak, eriştirmek.
i.- diler (ḫaber i.) 0341/a
i.- irse 1824/b
i.- mez 2044/b

irüş-: -1- [T.] Varmak, ulaşmak.
i.- ür (aya i.) 0579/b

ʿĪsā: -12- Hz. İsa.
ʿ Ī. 0262/b, 0928/a, 1487/a, 1996/a, 2748/b, 2931/b, 3534/b, 3547/b, 4295/b; (dem-i ʿ Ī.) 2062/a; (ʿ Ī. gibi) 2782/a
ʿ Ī.+ ya 2309/b

īṣār: -3- [Ar.] İkram etme, esirgemeden verme.
ī. (ī. it- "ikram etmek") 2465/a; (ī. ḳıl-) 1137/b; (niṣār ī. it-) 0157/a

ise: -6- [T.] Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit.
i. 0454/a, 1306/a, 2034/a, 3525/b, 3946/a
i.+ ñ 4627/b

ʿİsevī-dem: -1- [Ar.+Far.] Hz. İsa'nın nefesi.
ʿİ. 4668/b

İsfendiyārī: -1- Keyâniyan'dan Küştasb'ın oğludur. Kahramanlıklarıyla tanınır.
İ. 1382/a

İskender: -1- İskender.
İ. 1819/a

İslām: -2- [Ar.] İslam.
İ. (ḳāḍī-yi İ.) 3445/b
İ.+ ı 4589/b

issi/ is: -58- [T.] Sahip, malik.
i. 0108/b, 0319/a, 0335/b, 0379/b, 0710/b, 0712/a, 1123/b, 1132/b, 1226/b, 1245/b, 1299/a, 1994/a, 2002/a, 2099/a, 2201/b, 2258/b, 2272/a, 2283/a, 2445/a, 2548/b, 2557/a, 2575/b, 2584/a, 2608/a, 2824/a, 3106/a, 3468/b, 3702/b, 3843/b, 3851/a, 3872/a, 3928/a, 4011/a, 4414/a, 4414/b, 4518/a, 4518/b, 4600/b; (cihān i.) 3878/a; (i. eyle-) 1245/a
i.+ dür 2438/a
i.+ ne 0349/a, 0350/b, 2047/b, 2208/b, 4683/b
i.+ ni 1329/b, 2168/a
i.+ nüñ 0345/b, 4467/b
i.+ leri 2552/b
i.+ lerin 2184/b
i.+ rek 0711/a
i.+ ydüm 1709/b
i.+ yidi 2494/b

İstanbul: -1- İstanbul.
İ. 1885/a

iste-: -78- [T.] 1. İstemek.
i. 0646/a, 0713/b, 1676/a, 2501/b
i.- di 0716/b, 1330/b, 2149/b, 2524/b, 2961/a
i.- diler 4328/a
i.- düm 0869/a
i.- gil 2373/a
i.- megüñ 2756/b
i.- mez 4164/b
i.- miş 1063/b
i.- p 0531/a, 2316/a, 4598/a
i.- r 0152/b, 0422/a, 0531/b, 0787/a, 1246/a, 1727/b, 2767/a, 2917/a, 3224/b, 3650/b; (murādı i.) 2929/a
i.- rdi 0312/a, 1040/b, 1110/a, 1415/a, 3035/a, 3065/b, 4398/b, 4491/a; (çāre i.) 1271/a; (nişān i.) 2463/b3207/b, 3386/b
i.- rdüñ 4475/a
i.- rem 1781/a
i.- rlerdi 3119/a
i.- rse 0692/a
i.- rsin 1134/a, 3314/a
i.- señ 0017/a, 0017/b, 3007/b
i.- sün 1757/b
i.- ye 1690/a
i.- yem 1760/b
i.- yen 0670/a, 1120/a, 1125/b, 1340/b, 2224/a, 2826/a, 3997/b, 4674/b
i.- yü 0822/b, 1686/b, 2882/b
i.- yüp 1333/b
2. Beklemek, ummak.
i.- diler 2766/a
i.- me 1084/b
i.- rse 1640/b
i.- ye 0729/b
3. Aramak.
i.- diler 4394/a
i.- mege 3116/b
i.- p 0529/b
i- r 0687/b,
i.- rise 3371/b
i.- yem 0464/b
i.- yü 3562/b
i.- yüp 3401/a
4. Çağırmak.
i.- di 3641/a

istek: -1- [T.] Talep.
i. 2612/b

isti‘ārāt: -1- [Ar.] İstiareler; hakiki mana ile mecazi mana arasındaki benzerlikten dolayı bir kelimenin manasını geçici olarak alıp başka bir kelime için kullanma sanatı.
i. 0149/b

istiḳāmet: -1- [Ar.] Yön, cihet.
i. (i. dön- “yönünü çevirmek”) 2432/a

istiḳbāl: -1- [Ar.] Karşılama.
i. (iḳbāl-i i. it- “karşılamak”) 3741/b

istiṭā‘at: -1- [Ar.] Kudret, güç, takat, güç yetme.
i. (be-ḳadr-i i.) 0199/b

iş [I]: -371- [T.] İş, amel, fiil.
i. 0185/a, 0445/a, 0514/a, 0533/b, 0738/b, 0932/a, 0937/a, 0968/a, 1033/b, 1080/b, 1146/a, 1148/a, 1164/b, 1223/a, 1309/b, 1346/a, 1357/b, 1562/b, 1723/a, 1752/a, 1886/a, 1895/b, 1896/a, 1907/a, 1925/a, 1949/b, 2261/b, 2264/b, 2352/a, 2542/a, 2625/a, 2853/a, 2953/a, 2953/b, 3001/a, 3026/a, 3064/a, 3083/b, 3165/a, 3171/a, 3200/b, 3260/a, 3261/b, 3425/a, 3553/a, 3725/a, 4009/a, 4138/b, 4167/b, 4177/a, 4212/a, 4316/b, 4514/a; (i. bil-) 1298/a, 2271/b, 3789/a, 3797/a; (i. et-) 3550/a; (i. it-) 1126/b, 1221/b, 1786/b, 2781/b, 3011/b, 3113/b, 3195/b, 3348/b, 3550/a, 3611/b, 4240/b, 4252/b, 4571/a; (i. ḳıl-) 1298/b, 1319/b; (i. ü pīşe idin-) 0184/b; (ḫoş i.) 1516/b; (i. degüldür) 0739/a
i.+ de 0062/a, 0065/b, 0529/a, 0532/a, 0562/a, 0562/b, 1065/a, 1090/b, 1132/a, 1302/b, 1416/a, 1537/a, 1637/a, 1647/a, 1764/b, 1784/a, 2398/b, 2399/a, 2552/b, 3560/a, 3560/b, 3632/b, 3644/b, 3834/a, 4060/b, 4273/a, 4312/a, 4314/b, 4317/b, 4377/b, 4484/b, 4488/a, 4488/b, 4500/b
i.+ dedür 1341/a
i.+ den 0467/b, 0648/b, 0919/a, 1063/a, 1154/b, 1265/b, 1303/a, 1739/b, 1748/a, 2326/b, 2388/b, 2616/a, 2796/a, 3082/b, 3282/a, 3388/b, 3400/a, 4199/b, 4316/a, 4596/b
i.+ dür 0784/a, 1158/a
i.+ e 0530/b, 0563/b, 0911/a, 0914/a, 0953/a, 1071/b, 1099/a, 1136/a, 1256/b, 1257/a, 1291/b, 1502/b, 1849/b, 1878/b, 1981/a, 2004/b, 2397/a, 2419/b, 3003/b, 3186/a, 3215/b, 3397/b, 3398/b, 3426/a, 3455/a, 3497/b, 3498/b, 3526/b, 3564/b, 3907/b; (i. ir-) 2407/b; (i. yara- “yararlı olmak”) 0447/b, 2902/b, 3261/b; (i. yaramaz “işe yaramayan”) 1675/a, 4299/b
i.+ i 0022/b, 0070/a, 0192/a, 0264/b, 0289/a, 0326/b, 0341/b, 0544/b, 0548/b, 0617/a, 0632/b, 0643/a, 0679/a, 0744/b, 0763/b, 0875/a, 0891/a, 0910/a, 0941/b, 0942/a, 1038/a, 1133/a, 1179/b, 1188/a, 1232/a, 1254/b, 1341/b, 1502/b, 1591/b, 1629/a, 1634/b, 1779/b, 1806/a, 1806/b, 1878/a, 1883/a, 1989/a, 2010/a, 2045/b, 2215/a, 2311/a, 2313/a, 2399/b, 2436/b, 2482/a, 2493/a, 2496/a, 2496/b, 2525/a, 2543/b, 2603/b, 2693/b, 2782/b, 2845/b, 2996/b, 3023/b, 3097/b, 3114/a, 3163/b, 3175/b, 3198/b, 3349/b, 3407/a, 3523/a, 3563/a, 3563/b, 3584/b, 3645/b, 3769/b, 3870/b, 3949/b, 4045/b, 4139/a, 4153/a, 4220/a, 4276/a, 4289/b, 4291/b, 4336/b, 4356/a, 4497/a; (i. bil-) 2521/a; (i. bit-) 0862/b, 1846/a; (i. düz-) 3355/a; (i. degüldür) 1742/a
i.+ içün 4314/b
i.+ idür 3406/a, 4116/a
i.+ ile 1274/b
i.+ imdür 4496/a
i.+ in 0938/a, 1018/b, 1700/b, 1835/a, 2511/b, 2540/a, 3215/b, 3868/b, 4046/a, 4621/a
i.+ inde 3026/a, 3518/b

i.+ inden 0360/b, 0931/a, 0932/b, 2162/b, 2292/b, 2396/b, 3010/a, 3201/a, 3475/a, 3585/b, 4431/b
i.+ ine 0141/b, 2734/a, 3097/a, 3440/a, 4046/b; (i. gönül ḳılma-) 0388/b
i.+ ini 0916/a, 1171/a, 1750/a, 2331/a, 2401/b, 3345/a, 3688/a, 4347/a; (i. düz-) 3344/a
i.+ inüñ 0644/b, 3726/b
i.+ ler 0486/b, 0533/a, 0649/b, 2281/b; (i. it-) 1819/b
i.+ lerden 2292/a
i.+ lere 1246/b, 4344/b
i.+ leri 0140/a, 0432/b, 1821/a, 1861/b, 2708/a
i.+ lerinde 1635/b
i.+ lerinden 1243/b, 4014/b, 4396/b
i.+ üm 0447/b, 0450/b, 0560/a, 0711/b, 1702/b, 1707/b, 1852/a, 2883/a, 3102/a, 3268/a, 3352/b, 4045/b, 4095/b; (i. bit-) 3333/b; (i. gibi) 0560/b
i.+ ümden 4036/a
i.+ üme 0562/a, 1331/a, 2762/b
i.+ ümi 2803/b; (i. bit--) 3177/b
i.+ ümüz 0945/b
i.+ üñ 0622/b, 1038/a, 1175/b, 1310/b, 1542/a, 1627/a, 1930/b, 2191/a, 2388/b, 2418/a, 2865/a, 2865/b, 2952/a, 3178/b, 3180/b, 3406/a, 3498/a, 3676/a, 3676/b, 4525/b, 4666/a
i.+ üñde 0058/b, 0062/b, 0071/a, 1048/b, 2209/a, 3717/a
i.+ üñdür 1749/b, 3175/b
i.+ üñe 1085/b, 2199/a, 4625/b

iş [II]: -9- [T.] 1. Eş, zevce.
i. 1143/a, 1157/b, 2218/b, 2774/b
i.+ ile 2774/b
i.+ üm 3333/a
i.+ üñe 4651/b
2. Benzer.
i.+ leri 0432/a
i.+ üñ 0062/b

ʿĪş: -1- [Ar.] Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safa.
ʿī. (ʿī. itdüñ mi) 3613/b

işāret: -4- [Ar.] Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.
i. (i. ḳıl- "göstermek") 0128/b, 0409/a, 0548/a, 3597/a

işbu: -53- [T.] 1. Bu, işte bu anlamında işaret sıfatı.
i. 0028/a, 0314/a, 0585/b, 0750/b, 0961/a, 0966/b, 1041/b, 1158/a, 1161/b, 1184/a, 1258/b, 1286/a, 1370/a, 1587/b, 1725/a, 1726/b, 1811/a, 1834/a, 1842/b, 1860/a, 1873/b, 2011/a, 2038/b, 2085/b, 2507/a, 2581/b, 2831/a, 2839/a, 2854/b, 2959/a, 3164/a, 3165/a, 3177/a, 3200/b, 3265/a, 3311/a, 3343/b, 3351/b, 3400/b, 3406/a, 3498/b, 3654/b, 3695/b, 3818/b, 3826/a, 3907/b, 4432/a, 4490/b, 4612/b, 4683/b
2. İşaret zamiri.
i. 2300/a
i.+ dur 2417/a, 3358/a

işde: -1- [T.] Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır.
i. 0370/a

işig/ işüg: -17- [T.] Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak, eşik.
i.+ e 3269/b
i.+ i 0109/b
i.+ inde 3046/a, 4310/b
i.+ inden 0937/a, 1857/a, 3603/b
i.+ indeki 0144/b
i.+ ine 1412/b, 1426/a, 2559/a, 2695/b, 2763/b
i.+ üñ 0081/b, 1623/b, 3106/a
i.+ ünden 3248/a

işit-: -107- [T.] 1. Duymak.
i. 1130/a, 2893/b, 4089/b, 4380/a, 4459/a; (ünini i.) 4380/b
i.- di 0442/a, 1314/a, 1516/a, 1814/a, 1952/a, 2041/a, 2264/a, 2375/b, 2520/a, 3409/b, 3414/a, 3639/a, 3733/b, 4028/a, 4118/b, 4147/a, 4169/a, 4169/b, 4348/a,

4460/a; (andı i.) 1292/a; (āvāzın i.) 4571/b; (cevāb i.) 2541/a; (ḥālin i.) 3195/a; (nāle vü āh i.) 4151/a; (söz i.) 1786/a; (sözi i.) 1229/a; (sözin i.) 1826/a, 1955/a, 2537/a, 3315/a; (sözini i.) 3115/a, 4322/a; (ünin i.) 4240/a, 4381/a
i.- düm 0835/a, 1361/a, 2974/a, 3380/a, 3442/b, 3467/a, 3501/a, 4292/a; (andı i.) 3348/a
i.- e 1160/b, 2635/b, 2638/a, 2660/b; (naʿra i.) 1008/a
i.- em 1033/a
i.- en 0188/a, 0201/b, 2781/b, 3198/b
i.- esin 2024/b
i.- gil 4468/b
i.- icek 0201/b
i.- medük 2021/b
i.- mege (sözüñ i.) 4132/a
i.- mek 0865/a, 3550/b; (āvāzuñ i.) 4114/b
i.- mekle 0444/b
i.- meye 2632/b
i.- mez 4345/b
i.- mezse 4346/a
i.- miş 4252/a
i.- se 2910/b
i.- tüñ 3671/a
i.- ü 2145/a
i.- üben 3788/b
i.- üñ 1221/a, 2114/b
i.- üp 0336/a, 1304/a, 2545/a, 4077/b; (āvāzı i.) 4378/a; (söz i.) 0402/b
i.- üpdi 3611/a
i.- üpdür 3444/b
i.- ür 2050/a
i.- ürdi 2989/a, 4465/a; (āh i.) 4465/b
i.- ürdüñ 3961/a
i.- ürem (adın i.) 3873/a
i.- ürse 0958/a
i.- ürsin 0060/a
2. Dinlemek.
i. (ögüt i.) 2521/b
i.- di 2647/a, 2774/a, 3090/a, 3550/b
i.- düñ 2495/b, 2915/b
i.- esiz (ḫiṭābı i.) 2016/b
i.- gil 1293/b
i.- lüm 0129/b
i.- medüñ 1126/a
i.- mesün 1161/a

işkence: -1- [Far.] Bir kimseye yapılan eziyet.
i. (i. gör-) 0854/b

işle-: -4- [T.] 1.Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek.
i.- mezdi 1148/a
i.- r 0022/b
i.- rven 3407/b
2. İnce ve süslü şeyler yapmak, nakışlamak.
i.-r 3264/b

işlü -5- [T.] Bir işle, bir şeyle uğraşan.
i. 0624/a, 0636/b, 0754/a, 0757/b, 3305/a

ʿişret: -15- [Ar.] İçki içme, içki.
ʿi. 0765/a, 1505/b, 2482/a, 3757/b, 3758/b; (ʿıyş u ʿi. eyleş-) 0761/b; (ʿi. düzet-) 2737/a; (ʿi. eyle-) 2791/a; (ʿi. it-) 3758/a; (ʿi. ḳıl-) 1560/b, 3637/b, 4039/a
ʿi.+ de 0829/a, 2580/a
ʿi.+ e 0828/b

işsiz: -1- [T.] İşi olmayan.
i. 0755/a

it-: -364- [T.] Etmek, eylemek, yapmak anlamlarında kullanılan yardımcı fiil.
i. (aġ i.) 3692/b; (çırāġ i.) 0084/a, 3692/a; (dāḏ i.) 3249/a, 3367/b; (düz ü dāḏ i.) 3215/b; (faẓl i.) 0047/a; (ḳıyās i.) 0016/a, 0573/b; (nūş i.) 1553/b; (ṣabr i.) 1611/b, 2399/a, 3539/b; (saġ i.) 0084/b; (ṣarf i.) 0927/a; (seḥer i.) 3240/b; (sipās i.) 0016/b; (ṣāḏ i.) 3215/a, 3249/b, 3367/a; (ter i.) 3240/a; (terk i.) 3958/a
i.- di 0361/b, 1232/b, 1473/b, 1516/b, 2969/a, 3799/a, 4630/b; (āh i.) 4149/a; (alḳış i.) 1985/b, 2049/a,

2654/a; (ark i.) 2998/b;(ʿarż i.) 1828/b; (aṣṣı i.) 1186/a; (ʿazm i.) 0746/b, 1105/b, 1334/a, 1355/b, 1454/a, 2214/a, 3761/b, 4180/b, 4389/b; (bend i.) 2999/b; (ceng i.) 1515/b; (çāre i.) 0803/b; (daʿvet i.) 1342/b; (emr i.) 0130/a, 0151/a; (endīşe i.) 1238/b, 4641/a; (eylük i.) 2142/a; (fehm i.) 4525/b; (feryāḏ i.) 4146/b; (fidā i.) 4543/a; (fiġān i.) 3472/b; (ḥarf i.) 4232/a; (ḥāṣıl i.) 0146/a; (ḫor i.) 2313/b; (ḫoş i.) 2610/b; (ḫurūş i.) 1192/a; (iḳbāl-i istiḳbāl i.) 3741/b; (īṣār i.) 2465/a; (iş i.) 1786/b, 3195/b, 3550/a, 4240/b, 4571/a; (ḳaṣd i.) 3364/a; (ḳıyām i.) 3734/a; (ḳulluḳ i.) 0385/b; (māt i.) 3295/b; (naḳş i.) 0681/b; (ne i.) 3991/a, 3991/b; (niṣār i.) 2465/b, 3807/a; (öñ i.) 1772/a; (ṣabr i.) 0788/b; (server i.) 4630/a; (siḥr i.) 4121/a; (şerḥ i.) 2959/a; (tāze i.) 3973/b; (temāşā i.) 0329/a; (ter i.) 1473/a; (terk i.) 2308/b, 3476/b; (utanmazlıḳ i.) 3992/a; (uz i.) 0361/b; (vaḳf i.) 2991/b; (vezn i.) 2807/a; (yārī i.) 1572/b; (yavuz i.) 0361/a, 4641/a, 4641/b; (yavuzlıḳ i.) 4483/a; (yir i.) 4159/a; (zārī i.) 0875/a; (ẓulm i.) 1797/b
i.- diler (āġāz i.) 0537/a; (cevlān i.) 1398/b; (ḫaberdār i.) 3390/a; (nāz i.) 4176/b; (niṣār i.) 3776/a; (ʿayş i.) 4176/a
i.- dügi 3455/a
i.- dügini (ʿazm i.) 0805/a
i.- dügüm 1284/b; (yoġ i.) 3714/b
i.- dük 1898/a
i.- düm 2804/a; (artuḳ i.) 0086/a; (borç i.) 0236/b; (cehd i.) 0197/a; (iş i.) 3348/b; (selām i.) 0198/a; (şefīʿ i.) 0086/b; (tamām i.) 4681/b
i.- düñ (esrük i.) 1704/a; (helāk i.) 3934/a; (şāḏ i.) 0840/a, 3847/b; (yāḏ i.) 3847/a; (ʿīş i. mi) 3613/b
i.- düñidi (im i.)1064/b
i.- e 0766/b; (ʿarż i.) 1390/a; (ʿazm i.) 0753/b; (çāre i.) 3730/b; (fiġān i.) 4512/b; (gözcilik i.) 0541/b; (ḥāṣıl i.) 4657/b; (helāk i.) 4437/b; (ḫışm i.) 1136/a; (ḫurrem i.) 3285/a; (ḥükm i.) 1736/b; (iş i.) 3011/b; (ḳaṣd i.) 0666/b; (kör i.) 3112/a; (raġbet i.) 4614/a; (raḥmet i.) 0364/a; (ṣabr i.) 4013/b; (şāḏ i.) 0840/b; (taṣarruf i.) 4272/b; (terk i.) 1591/a, 3181/b; (tertīb i.) 0641/a; (ẓulm i.) 0355/b
i.- ebilem (pādāş i.) 0211/a
i.- eler (yāḏ i.) 0160/a
i.- elüm (ʿazm i.) 2790/a; (iş i.) 3113/b; (ne i.) 1812/a; (sāz i.) 4064/a, 4064/b
i.- em 1033/b; (alḳış i.) 1693/b; (ʿazm i.) 1707/a; (cehd i.) 1708/b; (cemʿ i.) 4166/a; (dervīze i.) 0123/a; (ḥall i.) 0148/b; (hemdem i.) 3949/b; (ḥurmet i.) 4536/a; (medḫal i.) 0148/a; (medḥini i.) 0212/b; (naʿt i.) 0119/a; (ne i.) 0045/a, 0977/b, 4660/b; (niṣār i.) 0156/b; (niṣār īṣār i.) 0157/a; (şīrīn i.) 3238/b; (ṭar i.) 2618/a; (terk i.) 1285/b; (vaṣf i.) 4294/a; (yāḏ i.) 3945/b
i.- emez (çāre i.) 3097/a
i.- en (güc i.) 0346/a; (helāk i.) 1898/b
i.- enüñ (güç i.) 2350/a; (naḳş i.) 3209/a
i.- er 3166/b; (bayram i.) 3104/a; (esrük i.) 4232/b; (eylük i.) 0358/b; (feryāḏ i.) 1092/b; (ġarḳ i.) 3711/b; (ḥamle i.) 1055/b; (ḥükm i.) 1331/b; (ne i.) 1293/b, 2241/b; (red i.) 3829/b; (seyr i.) 1948/b; (şāḏ i.) 2859/b; (tamām i.) 3349/b
i.- erdi 3385/a, 4255/b; (ābāḏ i.) 0280/b, 4010/b; (bī-dāḏ i.) 4342/b; (cūş i.) 0336/a; (dāḏ i.) 0280/a; (feryāḏ i.) 2387/b, 2704/a; (gözin yaş i.) 3297/a; (ḳaṣd i.) 1717/b; (ḳışı yaz i.) 1606/b; (nāz i.) 1606/a; (nūş i.) 0336/b; (pür-naḳş i.) 3206/a; (ṣabr i.) 2775/b, 4153/b; (savaş i.) 3297/b; (şāḏ i.) 3283/b, 4010/a; (taḥsīn i.) 0513/a; (ṭavāf i.) 4055/b; (telḳīn i.) 0513/b; (yāḏ i.) 2387/a, 3283/a

i.- erem (feryāḏ i.) 3696/b
i.- eridi (āh i.) 3078/b; (nigārı i.) 4207/a
i.- erlerdi (āgāh i.) 3388/b; (deng i.) 4190/b
i.- erse (ḳabūl i.) 0205/a
i.- ersem 0864/a
i.- ersen (tamām i.) 4497/b
i.- erseñ (terk i.) 1062/a
i.- ersin 3719/b; (bīm i.) 1700/a; (nāz i.) 3863/a; (rencūr i.) 2875/a; (tār i.) 0061/a; (tār u mār i.) 0061/b, 3934/b; (taʿlīm i.) 1700/b; (tīmār i.) 3934/a; (yaġmur i.) 2875/b
i.- erüz (ḳaṣd i.) 0028/a
i.- erven 0236/a; (iş i.) 2781/b; (naḫcīr i.) 3886/b; (taʿlīm i.) 4037/a; (teslīm i.) 4037/b; (zencīr i.) 3886/a; (ʿazm i.) 4044/b
i.- esin (kābin i.) 0155/a
i.- esiz (ʿazm i.) 2181/a
i.- evüz (ʿimāret i.) 0710/b; (ḳulluḳuñ i.) 0028/b; (şükr i.) 3522/b
i.- eydi (dün i.) 0067/a; (gün i.) 0067/b; (ḳaz i.) 0069/b; (perhīz i.) 1666/b; (ṭoġan i.) 0069/b
i.- eyin (ṣabr i.) 2879/a
i.- icek (aydın i.) 3891/a
i.- lüm (çāre i.) 4349/b; (ne i.) 0735/a, 0735/b
i.- me 1630/a; (āsān i.) 2521/a; (dirīġ i.) 2338/b; (feryāḏ i.) 3539/b; (ḥamle i.) 2217/b
i.- medi (farḳ i.) 3072/b; (yāḏ i.) 4286/b
i.- mediler (yāḏ i.) 4395/b
i.- medüñ (iş i.) 1126/b
i.- mege 3482/b; (ʿazm i.- mege) 0813/a; (çāre i.) 1294/b; (ʿişret i.) 3758/a; (yavuzlıḳ i.) 4298/a
i.- megi 1034/b
i.- megiçün 4051/a
i.- megil (āh i.) 1036/b
i.- mek 1500/b; (ārām i.) 1068/b; (bir i.) 3786/a; (iş i.) 3550/a; (ḳavl i.) 3178/b; (niyāz i.) 4004/b; (raġbet i.) 1099/a; (şarṭ i.) 3183/a; (ṭaleb i.) 3918/a; (tamām i. “tamamlamak”) 0317/b; (terk i.) 3396/b; (yindek i.) 3917/a
i.- mekde (ʿadl i.) 0326/a
i.- mekden (öñ i.) 1360/b
i.- mekle (eylük i.) 2929/b
i.- meñ (düşmenlik e.) 4307/a
i.- meye (bī-dāḏ i.) 4272/b; (ḳanāʿat i.) 0860/b; (rızḳ i.) 2443/b
i.- meyelüm (penhān i.) 0535/a
i.- mez (dād i.) 1921/b; (gevher i.) 0072/b; (ḫall i.) 0071/b; (medḫal i.) 0071/a; (minnet i.) 3969/a; (raġbet i.) 2852/b; (şerr i.) 0072/a; (ʿāşıḳ i.) 3163/b
i.- mezdi (farḳ i.) 1988/b; (taḳṣīr i.) 4276/b
i.- mezem (ḥükm i.) 4101/a
i.- mezidi (terk i.) 0609/a
i.- mezise (meyl i.) 3234/a
i.- mezse (yilḳovanlıḳ i.) 0745/b
i.- miş (cehd i. ol-) 3774/b; (ḳulluḳ i. ol-) 3180/a
i.- miş 1078/b; (alḳış i.) 0747/b; (ḫoş i.) 4246/a; (iş i.) 4252/b
i.- mişem (dūr i.) 3885/b; (ḳan i.) 3893/b
i.- mişidi 4204/b; (çāreyi i.) 2143/a
i.- mişler (ṭılışm i.) 2040/a
i.- mişsin (müşkil i.) 0071/b
i.- mişvenin (ḳabūl i.) 0657/a
i.- señ (dün i.) 0067/b; (gün i.) 0067/a
i.- sevüz (terk i.) 0783/a
i.- sün (ne i.) 0488/b, 1269/b, 3782/a; (raḥmet i.) 0268/a; (yaraġın i.) 1264/b
i.- üben 1688/b; (ʿazm i.) 4017/a; (luṭf i.) 4040/a; (söz feryāḏ i.) 1079/b
i.- üm 0057/b
i.- üñ (ḫalvet ü.) 1169/b; (iş i.) 1221/b
i.- üñüz 4320/b
i.- üp 1513/a, 3582/a, 4239/a; (āh i.) 4398/b; (alḳış i.) 2088/a; (and i.) 4046/b; (ʿazm i.) 1716/b; (cehd i.) 0178/a, 3299/a; (maʿlūm i.) 1827/b; (ṭāliʿ i.) 4184/b; (tamām i.) 0178/b; (yāḏ i.) 0567/a, 4023/b; (yoḳ i.) 0669/b

i.- üpdi (iş i.) 3611/b; (māl-ā-māl i.) 4070/a
i.- üpdür (işler i.) 1819/b

it: -15- [T.] Köpek.
i. 0936/b, 0988/a, 3272/a; (i. gibi) 4104/b
i.+ den 0618/b, 0620/b
i.+ e 0619/a, 1056/b, 2828/b, 2829/b
i.+ i 1399/b
i.+ in 4223/b
i.+ ine 2845/a
i.+ üñ 3273/a, 3273/b

iṭāʿat: -1- [Ar.] Emre uyma, söz dinleme.
i. (i ḳıl-) 0199/a

ʿitāb: -10- [Ar.] Azarlama, paylama.
ʿi. (ʿi ol-) 1661/a
ʿi.+ a 0185/a, 0491/b
ʿi.+ ı 0205/b, 1648/b, 2857/a, 3460/b
ʿi.+ ın 0129/b
ʿi.+ ından 0150/a
ʿi.+ uñ 3856/a

iti: -1- [T.] Sert, keskin, şiddetli.
i. (bıçaḳdan tīz ü i.) 2488/b

iʿtimād: -1- [Ar.] Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.
i.+ ı 0780/a

itmām: -1- [Ar.] Bitirme, tamamlama.
i. 4620/a

iv: -3- [T.] Ev.
i.+ e 0470/b, 3008/a, 4410/a

iv-: -8- [T.] Acele etmek, koşmak, çabuk davranmak.
i. 1057/b
i.- e 1324/a, 2626/b, 2636/b, 4485/a
i.- enler 3825/b
i.- mekle 2185/b

ʿivaż: -6- [Ar.] Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.
ʿi. 2157/b, 3456/b, 3546/b; (ʿi. bir-) 1821/b; (ʿi. ol-) 3497/b; (ʿi. vir-) 4268/b

iy: -195- [T.] Seslenme edatı.
i. 0038/a, 0043/b, 0065/b, 0066/b, 0122/b, 0368/a, 0388/a, 0395/a, 0398/a, 0399/a, 0447/a, 0448/b, 0457/b, 0559/a, 0567/b, 0627/a, 0627/b, 0648/a, 0751/b, 0781/a, 0840/a, 0895/b, 0902/a, 0910/a, 0951/b, 1017/a, 1021/a, 1036/a, 1037/a, 1041/a, 1048/a, 1054/a, 1057/a, 1080/a, 1084/a, 1087/b, 1120/a, 1125/b, 1151/a, 1157/a, 1185/b, 1221/a, 1230/b, 1279/a, 1286/b, 1298/a, 1318/a, 1418/a, 1538/b, 1584/a, 1614/a, 1633/a, 1634/a, 1648/a, 1658/a, 1734/a, 1739/a, 1748/a, 1764/b, 1781/a, 1801/b, 1869/b, 1979/b, 1994/a, 2004/a, 2013/b, 2023/a, 2120/b, 2131/a, 2153/a, 2155/a, 2198/a, 2201/b, 2258/b, 2261/a, 2269/b, 2278/a, 2320/b, 2324/b, 2325/b, 2364/a, 2388/a, 2520/b, 2530/a, 2573/a, 2575/b, 2620/b, 2621/a, 2641/a, 2648/b, 2658/b, 2667/a, 2668/a, 2671/a, 2681/a, 2682/a, 2685/a, 2689/b, 2754/a, 2788/b, 2793/b, 2816/a, 2859/a, 2861/a, 2893/a, 2909/a, 2952/b, 2983/b, 3125/a, 3130/b, 3156/a, 3209/a, 3214/b, 3222/a, 3228/a, 3235/a, 3243/a, 3243/b, 3245/a, 3246/a, 3247/a, 3253/b, 3263/b, 3271/b, 3313/a, 3316/a, 3319/a, 3323/a, 3324/a, 3328/a, 3347/b, 3351/a, 3352/a, 3354/a, 3367/a, 3399/b, 3413/b, 3420/a, 3433/a, 3436/a, 3461/b, 3484/a, 3497/a, 3614/a, 3632/a, 3673/a, 3676/a, 3678/a, 3678/b, 3684/a, 3684/b, 3685/a, 3686/a, 3793/b, 3813/a, 3816/a, 3816/b, 3827/a, 3845/b, 3852/a, 3865/b, 3866/a, 3894/a, 3910/a, 3919/b, 3923/a, 3929/a, 3936/a, 3941/b, 3947/b, 3953/a, 3987/b, 4087/a, 4088/a, 4089/a, 4103/a, 4115/a, 4122/a, 4293/b, 4302/a,

4334/b, 4364/a, 4379/b, 4418/b, 4459/a, 4478/a, 4497/b, 4576/a, 4589/a, 4610/a, 4627/a, 4999/a

iylüg: -1- [T.] İyilik.
i.+ i 0611/b

iyvāh: -3- [T.] Eyvah!
i. 0945/b, 2843/a, 3416/a

iz: -14- [T.] Bir şeyin bir yerde bıraktığı belirti.
i. 2617/b, 2686/b; (i. baṣ-) 1911/b; (i. gizle-) 1497/b; (i. ḳo-) 1052/b, 1883/b; (i. ur-) 3592/b
i.+ den 2401/b
i.+ i 0468/b
i.+ in 1598/b, 4017/b
i.+ üñe 3263/b, 3325/b, 3326/b

iʿzāz: -2- [Ar.] Ağırlama, ikram etme, saygı gösterme.
i. (i. bul-) 4284/b; (i. eyle-) 0795/a

İzed-güşesb: -2- Hürmüz'ün veziridir (Azergeşesb).
İ. 0987/a, 2226/b

izle-: -5- [T.] 1. Arkasından gitmek, takip etmek.
i. 1931/b
i.- ñ 3117/b
i.- mişler 4611/b
i.- yesin (murādın i.) 2866/b
2. Bir olayın gelişmesini dikkatle takip etmek.
i.- mek 3932/b

ʿizz: -1- [Ar.] Yücelik, ululuk, şeref, değer, itibar.
ʿi. 1860/b

ʿizzet: -4- [Ar.] Kıymet, itibar.
ʿi. 4469/b; (ʿi. bul-) 2404/b
ʿi.+ ile 3491/b
ʿi.+ le 4179/b

J

jāle: -1- [Far.] Sabahları yaprak ve çiçeklerde görülen su damlaları, çiy, şebnem.
j. (j. saç- "kan damlası") 2383/b

jīve: -1- [Far.] Cıva.
j. 4259/b

K

ḳab: -2- [T.] İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan eşya.
ḳ.+ a 1590/a
ḳ.+ ına 0511/b

ḳaba: -2- [T.] Hacimli.
ḳ. 2682/a, 4493/b

ḳabar-: -1- [T.] Kabarmak.
ḳ.- urdı 3030/b

ḳabarcuḳ: -1- [T.] Sıvıların içinde veya yüzünde meydana gelen, içi hava dolu kabartı.
ḳ.+ ından 3909/a

Kābilistān: -1- Bugünkü Afganistan Kabil Eyaleti merkezli bölgeye atıfta bulunan tarihî bir bölgesel isimdir.
k. 0162/b

kābīn: -10- [Far.] Nikahta erkek tarafından geline verilmesi kabul edilen nikah parası.
k. 0154/b, 4220/a; (k. it) 0155/a; (k. ḳıl-) 4219/b; (k. ḳıy-) 3558/a, 3646/b; (k. ol-) 3834/b, 4164/b, 4166/b
k.+ den 0510/b

kābīnsüz: -3- [Far.+T.] Kabinsiz, Nikahta erkek tarafından geline verilmesi kabul edilen nikah parası verilmeyen.
k. 3971/b, 4043/b, 4165/b

ḳabūl: -6- [Ar.] Razı olma, kabul etme.
ḳ. (ḳ. it-) 0205/a, 0657/a; (ḳ. eyle-) 3327/b; (ḳ. ol-) 3603/a
ḳ.+ i 3829/a; (ḳ red it-) 3829/b

ḳaç-: -57- [T.] Kaçmak.
ḳ. 1215/b, 2637/b
ḳ.- a 0729/a, 1344/a
ḳ.- alum 0528/a
ḳ.- amazdı 2674/b
ḳ.- ar 0227/a, 2376/b, 4438/b
ḳ.- ardı 0332/b, 0697/a, 1324/a, 1333/b, 2679/b, 3050/a, 3079/a, 3133/a; (ıraḳ ḳ.) 3022/b
ḳ.- arlardı 1195/a
ḳ.- arvan 1678/b
ḳ.- ayın 3080/b, 3265/b
ḳ.- dı 0335/b, 0384/b, 0540/b, 0731/b, 0977/a, 1224/a, 1323/a, 1328/b, 2960/b, 3192/a, 3305/b, 4231/b, 4245/a; (içine ḳ.) 2745/b
ḳ.- dılar 1194/b
ḳ.- duġından 0727/b
ḳ.- maġa 0521/a
ḳ.- maḳ 1195/b
ḳ.- mayalum 1912/b
ḳ.- mış 1514/b; (yābāna ḳ.) 4097/b
ḳ.- uñ 2176/b
ḳ.- up 0633/b, 1583/b, 2477/a

ḳaç: -11- [T.] Soru sıfatı.
ḳ. 1533/b, 1578/a, 1687/b, 2067/b, 2247/b, 2265/b, 3186/b, 3569/a, 3621/a, 3943/b, 4088/a

ḳaçan: -15- [T.] Ne zaman, ne vakit.
ḳ.- an 0539/a, 0655/a, 0875/b, 0990/b, 1953/a, 2371/a, 2419/a, 2564/a, 2795/a, 2992/b, 3184/a, 3427/a, 3681/b, 3834/a, 4219/a

ḳaçır-/ ḳaçur-: -2- [T.] 1. Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek.
ḳ.- up 1205/a
2. Uzaklaştırmak.
ḳ.- duñ 3943/a

ḳadar: -5- [Ar.] Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır.
ḳ. 0273/a, 1667/a, 2245/a, 3948/a
ḳ.+ dur 3895/b

ḳadd: -1- [Ar.] Boy.
ḳ. (ḳ u ḳāl "boy bos düzgünlüğü") 4042/b

ḳadeḥ: -8- [Ar.] Kadeh.
ḳ. 0516/b, 0539/a, 1553/a, 1573/b, 3374/a, 3581/b, 3759/a, 3850/a

ḳadem: -3- [Ar.] Ayak.
ḳ. 0512/a, 4139/b; (ḳ. baṣ-) 4660/a

ḳader: -1- [Ar.] Kader.
ḳ. 0224/b

ḳadīfe: -1- [Ar.] Bir yüzü kısa, ince, sık tüylerle kaplı, ipek, pamuk veya yünden, parlak yumuşak kumaş.
ḳ. 1437/a

ḳadīm: -2- [Ar.] Kadim, eski.
ḳ. 4629/b
ḳ.+ den 4611/a

ḳādir: -7- [Ar.] Muktedir, gücü yeten.
ḳ. 0065/b, 0250/b, 1240/b, 4625/a; (ḳ. ḳıl-) 0272/b; (ḳ. ol- -muktedir olmak-) 0294/a
ḳ.+ dür 1257/a

kāf: -1- [Ar.] Kaf harfi.
k. 0056/a

ḳafes: -5- [Far.] Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza.
ḳ. 3554/b
ḳ.+ de 3071/a, 3710/b
ḳ.+ den 0238/a, 0928/b

kāfir: -4- [Ar.] Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse.
k. 0065/a, 0125/b; (k. degülseñ) 3685/a
k.+ lerdi 4264/b

Kāfiristān: -1- [Ar.] Kâfir ülkesi, Müslüman olmayanların yaşadığı yer.
K.+ ıdı 0244/a

ḳaftān: -3- [Far.] Çoğu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi.
ḳ. 0462/a
ḳ.+ ı 3578/a
ḳ.+ ın 1207/a

kāfūr: -5- [Ar.] Kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde.
k. 0603/a, 2707/a, 3754/b; (k. u gülāb) 4527/a; (müşk-i k.) 0603/b

kāġıd: -6- [Far.] Kağıt.
k. 0116/a, 0505/a, 1241/b, 2200/b, 2698/b, 3459/b

kāḫ: -1- [Far.] Köşk, kasır, kule gibi yüksek bina.
k. 4638/b

kāhil: -1- [Ar.] Gayretsiz, tembel.
k.+ sin 2711/b

ḳahr: -6- [Ar.] 1. Derin üzüntü, sıkıntı, keder
ḳ. (ḳ. u ḳısu ḳıl-) 0024/b; (ḳ. u meşaḳḳat) 0218/b; (ḳ. içinde ol-) 0321/b
ḳ.+ ıla 3063/b
2. Mahvetme, perişan etme.
ḳ.+ ı 0635/b
ḳ.+ ıyçun 0637/b

ḳaḥṭ: -1- [Ar.] Azlık, kıtlık, yokluk.
ḳ. (ḳ. ol-) 1297/b

ḳaḳ-: -3- [T.] El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak.
ḳ.- dı 0851/a
ḳ.- up 1604/a, 1694/b

ḳaḳı-: -32- [T.] Öfkelenmek, kızmak.
ḳ.- dı 1144/a, 2590/a, 3182/a, 3779/b, 4640/b
ḳ.- maġı 3898/a
ḳ.- maġını 2333/b
ḳ.- maġum 3887/b
ḳ.- maḳ 1611/a, 1938/b, 3899/a
ḳ.- maḳda 3999/a
ḳ.- maḳdan 1197/a, 1699/a, 1787/a, 2590/b, 3402/a, 4635/b, 4637/b
ḳ.- maḳla 3972/a
ḳ.- mış 3839/b
ḳ.- r 3780/b
ḳ.- rdı 0305/b, 3496/b
ḳ.- ya 3988/a

ḳ.- yam 2815/b
ḳ.- yayın 2804/a
ḳ.- yuban 2815/a
ḳ.- yup 1877/b, 2793/a, 3185/a, 4538/b

ḳaḳıt-: -1- [T.] Öfkelendirmek, kızdırmak.
ḳ.- dı 1694/a

ḳaḳum: -3- [Ar.] Sansargillerden, yazın esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli, etçil hayvan.
ḳ. 0414/b
ḳ.+ ı 3944/b
ḳ.+ ına 1481/b

ḳal-: -118- [T.] 1. Baki kalmak, varlığını devam ettirmek.
ḳ. 2042/a
ḳ.- a 1919/a
ḳ.- ayıdı 0926/b
ḳ.- dı 2243/b
ḳ.- ısar 0161/a
ḳ.- sa (muḫalled ḳ.) 0926/a
ḳ.- sun 1258/b, 1260/b, 3820/b
2. Bir durumda bulunmaya devam etmek.
ḳ. (esen ḳ.) 3541/b
ḳ.- am (duta ḳ.) 1654/a
ḳ.- a 4664/b
ḳal-an 2926/a
ḳ.- ana 3530/b
ḳ.- dı 0919/a, 1798/a, 3452/b, 3743/b, 3778/b; (ʿāciz ḳ.) 3169/a; (ayru ḳ.) 3946/a; (yaluñuz ḳ.) 3666/a
ḳ.- dılardı 4282/a
ḳ.- duġın (yaluñuz ḳ.) 0804/a
ḳ.- dum 0815/a, 2803/a, 2867/b; (ayru ḳ.) 0815/b, (ʿāciz ḳ.) 0467/a; (vālih ḳ.) 0150/b
ḳ.- duñ (alu ḳ.) 4432/b
ḳ.- ısarvan (ayru ḳ.) 1659/a
ḳ.- masun 1096/b
ḳ.- maya 1909/a; (müşkil ḳ.) 4009/a
ḳ.- mayısar (bağlu ḳ.) 4451/b
ḳ.- maz 2444/a, 4652/a, 4654/a
ḳ.- mazsam 3168/b
ḳ.- mazsın 2708/b
ḳ.- mış 1436/b, 3713/a; (yaluñuz ḳ.) 3226/a; (zinde ḳ.) 0747/a
ḳ.- mışdı 4448/a, 4591/a
ḳ.- mışıdı (ayru ḳ.) 3067/a
ḳ.- mışlardı 1196/a
ḳ.- mışvanın (girü ḳ.) 4106/a
ḳ.- updı 1468/a, 2939/b, 3043/a, 3053/b, 3095/b, 4199/b
ḳ.- updur (endīşe ḳ.) 1152/a
ḳ.- upsın 4632/a
ḳ.- ur (tāze ḳ.) 2423/b
ḳ.- urdı 2286/b, 3279/b; (ḫayrān ḳ.) 3280/b
ḳ.- urısañ 0157/b
ḳ.- ursa 3395/a
ḳ.- ursam 3349/a
3. Tamamen bitmek, tükenmek (olumsuz).
ḳ.- dı 1752/b; (ne meyli ḳ.) 1191/a
ḳ.- madı 1980/a, 2963/b, 3023/b, 3569/b, 3744/b; (eṣer ḳ.) 0171/b
ḳ.- mamış 3026/a
ḳ.- mamışdur 1296/a
ḳ.- maya 0673/a, 1917/b
4. Bir şeyden geri kalmak, yapamamak.
ḳ.- a 3400/a
ḳ.- alar (ḳāṣır ḳ.) 0117/b
ḳ.- am 1849/a
ḳ.- an 0794/b
ḳ.- asın 1681/b
ḳ.- madı (maḫrūm ḳ.) 3716/b
ḳ.- mayısar 4654/b
ḳ.- sun 2535/b
5. Birinin uhdesine bırakılmak, sahiplenilmek.
ḳ.- a 1275/a
ḳ.- dı 2422/b
ḳ.- ursa 1073/a
6. Bir şeyden geriye kalmak.
ḳal-an 2873/a; (girü ḳ.) 2712/a
ḳ.- anı 4387/b
ḳ.- aydı 2515/b
ḳ.- dı 1409/a, 1410/b, 2440/b, 3749/a; (girü ḳ.) 2380/a, 2469/a; (ḳalanı ḳ.) 4387/b
ḳ.- madı 1893/a
ḳ.- maya (girü ḳ.) 2407/b
ḳ.- maz 1844/a,
ḳ.- mış (adı ḳ.) 3044/b

ḳ.- mışlarıçun (girü ḳ) 3704/a
ḳ.-sa 2686/a, 4106/b
ḳ.- uban (girü ḳ.) 3979/a
ḳ.- updı 2286/b
ḳ.- ur 3532/a; (arta ḳ.) 4653/a
ḳ.- ursa 0161/b
ḳ.- updur 1683/a
7. Konaklamak, konmak.
ḳ 2057/b
ḳ.- ma 1183/a
ḳ.- mañuz 1171/b
ḳ.- mış 0748/a
ḳ.- ursa 0465/b

ḳal'a: -1- [Ar.] Kale.
ḳ. 4255/b

ḳalb: -1- [Ar.] Sahte, düzme.
ḳ. (ḳ. u ḳallāb "kalıptan kalıba giren kimse, kalpazan") 3402/b

ḳalb: -1- [Ar.] Kalp.
ḳ.+ inde (ḳ. mi) 0935/a

ḳalbgāh: -1- [Ar.+Far.] Can evi.
ḳ.+ a 0962/a

ḳalem: -11- [Ar.] Kalem.
ḳ. 0115/a, 0186/a, 0422/b, 1241/b, 1242/a, 2279/b, 2345/b, 2957/b, 3514/a, 3850/b; (ḳ. çek-) 0039/b

ḳalemsüz: -1- [Ar.+T.] Kalemsiz.
ḳ. 3519/b

ḳalḳan: -1- [T.] Kalkan balığı.
ḳ. 0334/b

ḳalḳan: -2- [T.] Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.
ḳ. 2871/b
ḳ.+ ın 4392/a

ḳallāb: -1- [Ar.] Kalıptan kalıba giren kimse.
ḳ. 3402/b

kām: -8- [Far.] Arzu, meram, maksat.
k. 1269/b, 1312/b, 1690/a, 1727/b, 2373/a, 2526/b, 2924/b; (k. ol-) 2750/a

ḳamçı: -2- [T.] Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı.
ḳ. (ḳ. ur-) 1204/b, 2123/b

ḳamer: -3- [Ar.] Ay, mah.
ḳ. 3883/b; (ḳ. gibi) 4558/a
ḳ.+ den 0285/a

ḳāmet: -1- [Ar.] Boy, endam.
ḳ (serv-i ḳ.) 0786/a

ḳamış: -3- [T.] Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler.
ḳ. 2246/b
ḳ.+ dur 0417/b
ḳ.+ lar 2246/a

ḳamışlıḳ: -2- [T.] Üzerinde kamış bitmiş olan, kamışları bol olan yer.
ḳ. 2255/a
ḳ.+ a 2254/a

ḳāmil: -1- [Ar.] Noksansız, tam, bütün.
ḳ. 0187/b

kāmrān/ kāmurān: -4- [Far.] Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.
k. 0954/a; (k. ol-) 1875/b, 2722/b
k.+ ı 1534/a

ḳamu: -141- [T.] Bütün, tüm, hepsi.
ḳ. 0018/b, 0063/b, 0110/a, 0164/b, 0245/b, 0267/b, 0271/b, 0276/b, 0327/b, 0371/a, 0373/b, 0488/a, 0507/b, 0512/b, 0519/b, 0761/a, 0867/a, 0951/b, 0968/a, 1015/b, 1141/a, 1162/a, 1257/a, 1264/a, 1267/a, 1267/b, 1361/b, 1362/a, 1381/a, 1384/b, 1385/a, 1388/a, 1411/a, 1558/b, 1560/a, 1633/a, 1764/b, 1833/a, 1871/b, 1893/b, 1983/a, 2072/b, 2079/b, 2205/a, 2226/a, 2227/b, 2253/a, 2288/a, 2295/a, 2304/a, 2348/b, 2420/a, 2452/b, 2540/b, 2552/b, 2676/b,

2703/a, 2835/a, 2914/a, 2919/a, 2958/a, 3013/b, 3081/b, 3106/a, 3361/b, 3642/a, 3700/a, 3700/b, 3703/a, 3799/a, 3902/a, 4001/a, 4113/a, 4200/a, 4201/a, 4206/a, 4282/b, 4368/a, 4369/b, 4395/a, 4422/b, 4433/a, 4466/a, 4467/b, 4487/b, 4491/a, 4552/b, 4556/b, 4604/a, 4625/b
ķ.+ da 1990/b, 2076/b
ķ.+ dan 0424/b, 0952/a
ķ.+ muz 1908/a
ķ.+ nuñ 0246/a, 0432/a, 1239/b, 1343/b, 1380/b, 1779/b, 1817/a, 1817/b, 1898/a, 2183/a, 2346/b, 2718/a, 3253/b, 3626/a, 4069/b, 4192/a, 4338/b
ķ.+ nūn 4322/b
ķ.+ ñuz 2176/a, 2351/a, 2695/a
ķ.+ sı 0137/b, 0428/a, 0428/b, 0429/a, 0761/b, 1266/a, 1266/b, 1887/b, 2071/b, 2078/b, 2304/b, 3566/a, 4217/a, 4217/b, 4551/a
ķ.+ sın 0246/b, 0733/b, 1963/a, 2519/b, 2640/b
ķ.+ sından 0171/b
ķ.+ ya 0164/a, 0296/b, 1985/b
ķ.+ yı 2164/a

kām-kār: -1- [Far.] İsteğine ulaşmış, isteğine kavuşmuş.
k.+ a 0138/a

kān: -12- [Far.] Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse.
k. 0682/a, 2952/b, 3296/b
k.+ a 0823/a
k.+ da 3544/b
k.+ dan 3756/a
k.+ ı 0258/a; (laʿl-i k.) 0817/b
k.+ ına 3851/b
k.+ ını 4063/b
k.+ ısın 1626/b
k.+ sın 3544/b

ķan: -77- [T.] Kan.
ķ. 0347/a, 0755/a, 0989/b, 1007/b, 1133/b, 1344/b, 1374/a, 1468/b, 2573/a, 2702/a, 2734/b, 2893/a, 3033/a, 3234/b, 3243/a, 3306/b, 3402/a, 4509/b, 4552/b, 4636/a; (ķ. dök-) 0334/a, 0354/a, 1820/b, 1900/b, 2348/a, 2704/a, 3420/b; (ķ. döker gibi) 4504/b; (ķ. it-) 3893/b; (ķ. mı) 0354/b
ķ.+ a 2867/a, 3933/b, 4413/b; (ķ. bat-) 4090/a
ķ.+ da 0315/b, 2090/b, 3729/b, 3872/b
ķ.+ dan 0443/b, 1165/b, 4517/a, 4520/b
ķ.+ ı 0571/b, 1103/a, 1621/b, 2672/a, 2978/a, 4122/b; (ķ. aķ-) 2675/b, 3703/b; (ķ. dök- "öldürmek") 1032/b, 3215/a; (ķ. ķayna- "coşup yerinde duramamak") 4635/b
ķ.+ ıla 0658/b, 0748/b, 3065/a
ķ.+ ın 3102/b, 3478/a; (ķ. dök-) 2136/b
ķ.+ ına 3242/a, 3892/b; (ķ. gir- "birini öldürmek") 0661/b
ķ.+ ından 4509/a
ķ.+ ını 4508/b; (ķ. dök-) 3859/b
ķ.+ la 3300/a
ķ.+ um 0370/b, 1621/a, 1621/b, 3243/a; (ķ. dök-) 0893/a, 3896/a
ķ.+ umı (ķ. dök-) 2259/a
ķ.+ umıçun 0737/a
ķ.+ uñ (ķ. ķaynamaz mı) 1499/a
ķ.+ uña 3893/a
ķ.+ uz 1499/a

ķan-: -2- [T.] İnanmak, kanaat getirmek.
ķ.- am 1619/a
ķ.- mışlarıla 4122/b

ķanāʿat: -6- [Ar.] Elindekinden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum.
ķ. 0053/b, 3088/b; (ķ. eyle-) 4649/a; (ķ. it-) 0860/b; (ķ. ķıl-) 2475/a
ķ.+ la 0084/a

ķanat: -6- [T.] Kanat.
ķ. 0044/b, 0874/b, 1440/a, 1440/b
ķ.+ ı 0306/b
ķ.+ sın 3630/a

ḳanca: -1- [T.] Nereye.
ḳ.+ ca 3863/b nereye

ḳand: -8- [Ar.] Şeker, şeker kamışı.
ḳ. 0423/b, 1388/b, 1449/b, 1601/b, 1626/a, 1633/b, 3466/b
ḳ.+ ıydı 0339/a

ḳanda: -14- [T.] Nerede, nereye.
ḳ. 0498/b, 1095/b, 1625/b, 1968/b, 2186/b, 3909/b, 4025/b, 4210/b
ḳ.+ dur 0836/b
ḳ.+ n 0762/b
ḳ.+ sa 0464/b, 2955/b, 3620/b
ḳ.+ yısa 4214/a

ḳandalıḳ: -3- [T.] Nerede olduğu.
ḳ.+ ın 0837/b, 3591/a, 3591/b

ḳanġı: -6- [T.] Hangi, hangisi.
ḳ. 0500/b, 0741/b, 1016/b, 3849/a, 4242/a, 4334/a

ḳanı: -39- [T.] Hani, nerede.
ḳ. 0168/a, 0169/a, 0169/b, 0170/a, 0171/a, 0353/a, 0835/b, 2375/b, 2728/a, 2729/a, 2861/b, 3153/b, 3156/b, 3411/a, 3543/b, 3872/b, 3919/b, 3992/b, 4013/a, 4013/b, 4362/a, 4414/a, 4414/b, 4469/a, 4469/b, 4470/a, 4471/a, 4471/b, 4472/a, 4472/b, 4473/a, 4474/a, 4518/a, 4518/b
ḳ.+ sa 3919/b

ḳāniʿ: -3- [Ar.] Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene razı olan.
ḳ. 3840/a, 4132/a
ḳ.+ idi 3077/a

ḳanlu: -5- [T.] İçinde veya üstünde kan bulunan.
ḳ. 3695/a, 3711/a, 4012/b; (ḳ. ol-) 3272/b
ḳ.+ laruñ 1192/b

ḳap-: -8- [T.] Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak.
ḳ. 2565/b; (gönülümüz ḳ. "gönül almak") 2565/a,
ḳ.- alum (ṭopı ḳ.) 1393/b
ḳ.- ardı 4172/b
ḳ.- dı 1345/b, 1520/b, 2257/a
ḳ.- dılardı (ṭopı ḳ.) 1383/b

ḳapa-: -1- [T.] Kapalı duruma getirmek.
ḳ.- rdı (gözine ḳ.) 3046/b

ḳapıl-: -2- [T.] Karşı koyamayıp bir şeyle birlikte sürüklenmek, kendisini sürükleyen şeyden kurtulamamak.
ḳ.- maḳ 3196/b
ḳ.- mış 0474/b

ḳapla-: -2- [T.] 1. Bir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek, üstüne başka bir madde geçirmek, döşemek veya yapıştırmak.
ḳ.- yalar 4546/a
2. Yeri tutmak, kapatmak.
ḳ.- yuban 1193/b

ḳaplan: -1- [T.] Kaplan.
ḳ. 2456/a

ḳapu: -78- [T.] 1. Kapı, eşik.
ḳ. 1765/a, 2563/a, 3764/b, 3778/a, 3784/a, 3826/b, 3830/a, 3838/b, 3939/a, 4081/a, 4083/a; (ḳ. mı) 3783/b
ḳ.+ da 0763/a, 3768/b, 3778/b, 3797/a, 3925/b, 4366/a, 4367/b, 4485/a
ḳ.+ dan 0540/b, 2664/b, 3140/a, 3937/a, 4084/a
ḳ.+ larda 3698/b
ḳ.+ mı (ḳ. aç-) 4133/b
ḳ.+ ña 0396/a, 4104/b
ḳ.+ ñdan 0082/a, 0619/b
ḳ.+ ñı 4005/a
ḳ.+ sın 0851/a, 1206/a, 4567/a, 4578/b
ḳ.+ sına 0879/a, 1381/a
ḳ.+ sından 1323/a
ḳ.+ sını 0099/b
ḳ.+ sınuñ 0101/b
ḳ.+ ya 0851/b, 1887/a, 2622/b, 4463/b; (ḳ. ḳo-) 0907/a

ḳ.+ yı 0852/b, 0853/a ,3780/b, 3817/a 4141/a
2. Kat, huzur.
ḳ. 0966/b, 2665/a, 4053/b
ḳ.+ da 0787/a
ḳ.+ dan 0660/b, 2720/b, 3101/b
ḳ.+ ñ 2688/b
ḳ.+ ña 2574/b
ḳ.+ ñda 0089/a, 3368/a, 3716/a
ḳ.+ ñuza 2179/b
ḳ.+ sı 2721/a
ḳ.+ sın 0004/a, 0594/b, 1679/a, 3109/a, 3938/a, 4079/b, 4124/b,
ḳ.+ sında 0427/a, 2043/a, 2051/a
ḳ.+ sından 0050/a, 0609/b
ḳ.+ ya 0706/a

ḳapucı/ ḳapucu: -9- [T.] Hükümdarın kapısında bekleyen ve gelenleri takdim eden görevli.
ḳ. 0466/b, 1386/a, 2663/a
ḳ.+ lar 2966/a, 3763/a, 3775/a
ḳ.+ ñ 0050/b
ḳ.+ sına 2658/b
ḳ.+ yı 3779/a

ḳapulu: -1- [T.] Kapısı olan.
ḳ. 3437/a

kār: -3- [Far.] İş, fiil, amel.
k. (k.-ı zārī "ağlama işi) 1166/b; (k. u sāz "iş yapan, becerikli kimse") 3517/a; (k. u zār ḳıl-) 2678/b

ḳar: -1- [T.] Kar.
ḳ. 3978/b

ḳar-: -1- [T.] Karıştırmak, birbirine katmak.
ḳ.- dı 2973/b

ḳara: -67- [T.] 1. Kara, siyah.
ḳ. 0435/a, 0477/b, 0671/b, 0690/b, 0767/b, 0768/b, 0771/b, 0835/a, 0975/b, 0984/a, 1181/b, 1240/a, 1409/b, 1663/b, 1990/b, 2100/b, 2487/b, 2555/b, 2567/a, 2628/a, 2698/b, 2844/a, 2893/a, 2941/a, 3036/b, 3122/a, 3240/b, 3369/a, 3412/a, 3506/b, 3529/b, 3668/a, 3668/b, 3674/a, 3674/b, 3675/a, 3680/a, 3968/b, 4062/a, 4186/a, 4188/a, 4236/b, 4345/a, 4373/a, 4384/b, 4442/b, 4522/a, 4556/b, 4659/a; (düni ḳ. ḳıl- "karanlık") 4116/b; (ḳ. ḳıl-) 1378/b; (ḳ. ol-) 0279/a; ; (göñüli ḳ.) 1003/b; (ḳ. aġrı "kötü") 0631/b (ḳ. gün. "zor, kötü") 2367/a; (ḳ. ḳayġu) 4117/b; (ḳ. rūzigār "sert") 4332/b, 4338/b
ḳ.+ lar 0766/b
ḳ.+ ya 0767/a, 4659/b
ḳ.+ sı 1720/b, 4636/a
ḳ.+ sıdur 4304/b
2. Esmer.
ḳ. 0976/a; (ḳ ol-) 0981/a, 1192/b

ḳaraca: -1- [T.] Geyikgillerden, boynuzları küçük ve çatallı bir av hayvanı, ahu, ceylan.
ḳ.+ yıdı 2369/a

Ḳaraçuḳ: -1- Karaçuk Dağı.
Ḳ. 0717/a

ḳaraḫ-: -1- [T.] Kamaşmak.
ḳ.+ dı 4170/a

ḳaraḳ: -1- [T.] Göz, göz bebeği.
ḳ.+ ı 3706/a

ḳaralıḳ: -4- [T.] Kara olma durumu.
ḳ. 0588/b, 3206/a, 4254/a; (ḳ. ol-) 0114/a

ḳarañıraḳ: -1- [T.] Daha karanlık.
ḳ.+ dur 0568/a

ḳarañu: -10- [T.] Karanlık.
ḳ. 0060/b, 1273/a, 2487/a, 3119/b, 3977/a, 4375/a, 4389/b; (ḳ. dün ḳıl-) 1295/b
ḳ.+ dur 3692/a
ḳ.+ sı 1489/a

ḳarañulıḳ: -4- [T.] Karanlık.
ḳ. 0591/b, 2745/b
ḳ.+ a 0384/b
ḳ.+ dan 1488/a

ḳarār: -8- [Ar.] Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.
ḳ. 3349/a, 4204/b; (ḳ. ol-) 0822/a
ḳ.+ ı 1356/a, 1582/a, 1669/a, 2409/b, 3028/a

ḳarar-: -12- [T.] Aydınlığı azalmak, karanlık olmak.
ḳ.- dı 1083/a, 1083/b, 1557/b, 2416/a, 2590/b, 2725/b, 4356/a; (gözüm ḳ.) 2831/b
ḳ.- mış 2216/b, 2238/b
ḳ.- sun 1743/b
ḳ.- updı 1197/b

ḳaravaş: -23- [T.] Cariye, halayık.
ḳ. 2070/a, 3604/a, 3609/a, 3612/b, 3824/b, 4093/b, 4129/b, 4192/a; (ḳ. ol-) 4142/b; (ḳ. gibi) 3828/b
ḳ.+ dan 2030/b, 2469/b
ḳ.+ ı 3797/a
ḳ.+ ına 3789/a
ḳ.+ ını 3644/b
ḳ.+ lar 1458/a, 1990/a, 2032/b, 4556/a
ḳ.+ lardan 3604/a
ḳ.+ lardur 3636/a
ḳ.+ laruñuñ 3822/b
ḳ.+ uñ 2755/a

ḳardaş: -8- [T.] Kardeş.
ḳ.+ ı 1118/a, 1125/a, 2704/a
ḳ.+ ına 2324/a, 2701/a
ḳ.+ ıydı 2089/a
ḳ.+ larını 4300/b
ḳ.+ uña 4651/b

ḳarġa: -1- [T.] Karga.
ḳ.+ mıdur 1837/b

ḳarġu: -1- [T.] Kamış.
ḳ.+ sını (şeker ḳ.) 2823/a

ḳarı: -6- [T.] Yaşlı, ihtiyar.
ḳ. 3197/b, 3343/a, 4186/a, 4233/a, 4239/a, 4240/a

ḳarıl-: -4- [T.] Karışmak, karıştırılmak.
ḳ.- ayın 1071/b
ḳ.- dı 3199/a
ḳ.- dıdı 4257/b
ḳ.- duġı 3199/b

ḳarın: -1- [T.] Karın.
ḳ.+ ı 4493/a

ḳarınca: -2- [T.] Karınca.
ḳ. 2223/a, 4026/b

ḳarındaş: -16- [T.] Kardeş.
ḳ. 0781/a, 1153/a, 1176/a, 1178/a, 1908/a, 2684/b, 2685/a, 2909/a
ḳ.+ dan 4301/b
ḳ.+ ı 0834/a, 1118/b, 1119/a, 1178/a, 2677/a, 2702/a
ḳ.+ umdur 2132/a

ḳarış: -2- [T.] İlenç, beddua, kargış.
ḳ. 1134/a, 4283/b

ḳarış-: -1- [T.] Karışmak.
ḳ.- dı 4659/b

ḳarışdur-: -1- [T.] Karıştırmak, birbirine katmak.
ḳ.- urlardı 1478/b

ḳarışıḳ: -1- [T.] Kargaşa, gerginlik içinde olan.
ḳ.+ dan 0965/b

ḳarşu: -26- [T.] 1. Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi.
ḳ. 1794/b, 3064/b, 3811/b
ḳ.+ sına 1362/a, 3600/b
2. Yüzünü bir şeye doğru çevirerek.
ḳ. 1794/b, 2060/a, 2748/a, 3213/a, 4024/a, 4463/a
3. Katında, yanında, nezdinde
ḳ. 0150/b, 0407/b, 4023/b, 4202/a, 4427/b, 4339/a
4. Karşılık olarak, mukabil.
ḳ. 0413/b, 0535/b, 1841/b 2561/b, 3851/b
5. Ön, kat, huzur.
ḳ. 0892/b
ḳ.+ ña 1356/b
6. Karşıt, zıt, muhalif.
ḳ. 2793/a; (ḳ. çıḳ-) 4354/b

ḳ.+ sına 2728/b

ḳarşula-: -4- [T.] Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak, istikbal etmek.
ḳ.- dı 1755/a
ḳ.- maḳçun 2293/a
ḳ.- ya 4202/b
ḳ.- yı 2127/b

kārüvān/ kārvān: -3- [Far.] Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı, kervan.
k.+ dan 2463/a, 3704/a
k.+ ın 4658/b

kār-bār: -1- [Far.] İş güç.
k.+ ın 1390/a

kārgāh: -1- [Far.] İş yeri.
k.+ ı 4067/b

ḳaṣd: -10- [Ar.] 1. Niyet, istek, amaç.
ḳ. (ḳ. it- "amaçlamak") 0028/a, 1717/b
ḳ.+ ı 0728/a, 0729/a
ḳ.+ ıla 4235/a
2. Öldürme, yaralama, zarar vermeye teşebbüs etmek.
ḳ. (ḳ.- ı naḫcīr "avlanmak") 3731/b; (ḳ. it- "öldürmeyi amaçlamak") 0666/b, 3364/a; (ḳ. ḳıl-) 0595/a
ḳ.+ ı (ḳ. cāndur) 2801/b

ḳāṣıd: -2- [Ar.] Haber götüren, postacı, ulak.
ḳ. 2563/a
ḳ.+ e 2501/a

ḳāsıdlıḳ: -1- [Ar.+T.] Niyetli, kasıtlı olma durumu.
ḳ.+ ıla 3833/b

ḳāṣır: -1- [Ar.] Kusurlu, aciz.
ḳ. (ḳ. ḳal-) 0117/b

kāsid: -1- [Ar.] Revaçta olmayan, sürümsüz, geçmez, aranmaz.
k. (k. ol-) 2798/a

ḳaṣr: -33- [Ar.] Köşk, küçük saray.
ḳ. 0710/a, 0714/a, 2813/a; (ḳ.- ı ḫurrem) 0778/a, 0869/a; (ḳ.- ı Īrān) 0170/a; (ḳ.- ı şāhāne) 2344/a; (ḳ.- ı Şīrīn) 3593/b
ḳ.+ a 0693/b, 0850/b, 0853/a, 2752/a, 2786/a, 2999/a, 3214/a, 3777/b
ḳ.+ ı 0719/b, 2984/b, 3049/a; (eyvān-ı ḳ.) 0166/a
ḳ.+ ıdur 0778/a
ḳ.+ ına 0720/b, 0854/a, 3383/a, 3483/a, 3748/b, 3761/b
ḳ.+ ında 4179/a
ḳ.+ ını 4644/b
ḳ.+ ınuñ 3806/a
ḳ.+ uñ 0851/a, 3749/a, 3768/a

ḳaṣṣāb: -2- [Ar.] Kasap.
ḳ. 3225/b, 3402/a

ḳaş: -12- [T.] Kaş.
ḳ. 0545/b, 0793/b; (ḳ. çat-) 3985/b; (ḳ. mı) 3627/b
ḳ.+ dan 1513/a
ḳ.+ ı 3738/a
ḳ.+ ıla 1946/a
ḳ.+ ına 2653/a
ḳ.+ ındaġı 0419/a
ḳ.+ ınuñ 0862/b
ḳ.+ lar 1990/b
ḳ.+ um 2875/b

kāş: -1- [Far.] Keşke.
k. 4293/b

ḳaşı-: -2- [T.] Kaşımak.
ḳ.- maġı (el ḳ.) 2425/b
ḳ.- yasın (el ḳ) 2426/a

ḳat-: -5- [T.] Katmak, karıştırmak.
ḳ.- ardı 4256/b
ḳ.- ardum 0203/b
ḳ.- arsın 3783/a
ḳ.- ayın (zehr-i ḳattāl ḳ.) 0674/a
ḳ.- dı 2244/b
ḳ.- ma 4130/b

ḳat: -67- [T.] Huzur, nezd.
ḳ. 0299/b, 1155/b, 1769/a, 4614/b

ḳ.+ ına 0642/a, 0897/b, 1119/a, 1264/a, 1809/a, 1829/a, 1859/b, 1956/a, 1976/a, 2002/a, 2020/a, 2026/a, 2039/a, 2047/a, 2138/a, 2170/a, 2192/a, 2216/a, 2276/b, 2279/a, 2294/a, 2303/a, 2334/a, 2345/a, 2494/a, 2519/a, 2611/a, 2647/b, 2673/b, 3057/b, 3610/a, 4054/a, 4222/a, 4229/b, 4329/a, 4426/a, 4495/a; (ḳ. iriş-) 1463/a; (ḳ. var-) 2159/b
ḳ.+ ında 0295/b, 0446/b, 0714/b, 1107/b, 1283/b, 1507/b, 2003/a, 2657/b, 2733/b, 3043/b, 3145/b
ḳ.+ ından 4418/b
ḳ.+ uma 2506/b, 4043/a, 4166/a
ḳ.+ umda 0959/b, 2180/a
ḳ.+ umuza 2317/a
ḳ.+ uña 0391/a, 2497/a, 3637/a
ḳ.+ uñda 1934/a, 2530/b, 3709/a

ḳatı: -56- [T.] 1. Çok.
ḳ. 0698/b, 1058/a, 1089/b, 1110/a, 1198/b, 1325/b, 1463/b, 1474/b, 1594/a, 1683/b, 1694/a, 1962/b, 2044/b, 2100/a, 2406/b, 2661/b, 2697/b, 2936/b, 3752/b, 4091/a, 4121/a, 4146/a, 4344/a, 4360/a, 4571/a; (ḳ. yatlu ol-) 4420/b
ḳ.+ dur 1864/b
ḳ.+ raḳ 3176/b, 3628/a
ḳ.+ raḳdur 4583/b
2. Kırıcı, acı.
ḳ. (ḳ. söz) 3993/b
3. Sıkıntılı, zor.
ḳ. 0621/b, 0686/b, 1146/a, 1206/b, 3196/b, 4480/b; (ḳ. ol-) 3261/b
ḳ.+ raḳ 0686/b
4. Şiddetli.
ḳ. (ḳ. sovuk) 3993/a; (ḳ yil) 0393/b, 1754/b
5. Sert.
ḳ 0594/b, 1649/b, 4015/a, 4473/b; (ḳ. ḳış) 3750/b; (ḳ. ḳuç-) 1667/a; (ḳ. pulāḏ) 3191/b, 3389/b; (ḳ. sirke) 4539/a (ḳ. ṭaş) 2958/b, 3113/b, 3159/b; (ḳ. yüzlü) 4291/a; (ḳ yumşak) 1855/a

ḳatıḳ: -1- [T.] Karın doyurulurken baş yiyecek sayılan ekmeğin yanına katılan herhangi bir yiyecek.
ḳ. 4418/a

ḳatıl-: -2- [T.] Eklenmek, ilave edilmek, karıştırılmak.
ḳ.- updı 3495/a
ḳ.- updur 3856/b

ḳatılıḳ: -6- [T.] 1. Zorluk, güçlük.
ḳ. 0898/b
ḳ.+ dan 0078/a, 3259/a
ḳ.+ la 3023/a
ḳ.+ uñ 0858/b
2. Sertlik.
ḳ.+ ı 3189/b

ḳatır: -2- [T.] Atgillerden, kısrak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan.
ḳ. 4190/a
ḳ.+ dan 2063/b

kātib: -1- [Ar.] Yazan, yazıcı.
k. 0114/b

ḳatlan-: -1- [T.] Dayanmak, tahammül etmek.
ḳ.- a 1009/b

ḳattāl: -4- [Ar.] Çok kan alıcı, çok öldürücü.
ḳ (dīv-i ḳ.) 1030/b, 4503/b; (tīġ-ı ḳ.) 3859/a; (zehr-i ḳ.) 0674/a

ḳav-: -1- [T.] Kovmak.
ḳ.+ uñ 1631/b

ḳavış-/ ḳavuş-: -1- [T.] Ulaşmak, erişmek, varmak, vasıl olmak.
ḳ.- mışdı 2412/b

ḳavī: -2- [Ar.] Güçlü.
ḳ.+ di 2462/b
ḳ.+ dür 3086/b

Kāviyān: -1- Demirci Kave'nin zalim Zahhak karşısında ayaklandığı

esnada bayrak olarak kullandığı bez parçasına verilen ad.
K.+ a (Direfş-i K.) 2729/b

Kāviyānī: -2- Kaviyan'a ait olan.
K. 3739/a, 4473/a

ḳavl/ ḳavül: -13- [Ar.] 1. Söz, kelam.
ḳ.+ inden 0719/a
2. Anlaşma, sözleşme.
ḳ. 1912/b, 2592/b; (ḳ. eyle- "sözleşmek") 4165/a; (ḳ. it-) 3178/b
ḳ.+ e 3185/b
ḳ.+ i 1926/b, 1928/a, 1928/b, 1929/b; (andı vü ḳ. sın- "anlaşmayı bozmak") 2592/a; (ḳ. sı-) 1927/a, 1971/a

ḳavm: -1- [Ar.] Halk, kavim.
ḳ.+ i 1109/b

ḳavulsuz: -2- [Ar.+T.] Sözünü tutmayan.
ḳ. 1926/a, 2511/b

Kāvūs: -1- Keykavus, Keykubad'ın oğlu, Siyavuş'un babası, Keyhusrev'in dedesidir.
K. 1430/a

ḳay-: -1- [T.] Durmakta olduğu yerden kurtulup aşağı düşmek.
ḳ.- dı 2959/b

ḳaya: -13- [T.] Sert ve iri taş kütlesi.
ḳ. 3278/b, 3293/b
ḳ.+ dan 0474/a, 3414/b
ḳ.+ dur 3183/b
ḳ.+ lar 3202/a, 3369/a
ḳ.+ nuñ 3300/a
ḳ.+ ya 2998/a
ḳ.+ yı 2961/b, 2997/b
ḳ.+ yıdı 3189/a

ḳayd: -2- [Ar.] Kaygı, endişe, tasa.
ḳ.+ ı 4490/b
ḳ.- ın 3031/b

ḳaygu: -70- [T.] Endişe, gam, keder, tasa.
ḳ. 0392/b, 0458/a, 0458/b, 0530/b, 0665/a, 1341/b, 1933/b, 2026/b, 2440/a, 2514/b, 2645/b, 3205/a, 3213/b, 3259/b, 3504/b, 3542/b, 3669/a, 3693/a, 3924/a, 4045/b, 4070/b, 4117/b, 4168/a; (ḳ. ḳaygu artur-) 4454/b; (ḳ. al-) 3149/b; (ḳ. dut-) 3259/b; (ḳ. ṭol-) 1119/b, 4361/b; (ḳ. vir-) 3425/b; (ḳ. yir-) 4616/b
ḳ.+ da 3269/a
ḳ.+ dan 0362/b, 1939/b, 2304/b, 3042/b, 3438/b, 3520/b, 3693/b, 4045/a, 4069/b, 4648/b
ḳ.+ dayıdı 3687/a
ḳ.+ lardan 2115/b
ḳ.+ ları 2833/b
ḳ.+ larından 2732/b
ḳ.+ larum 0864/a
ḳ.+ ñ 1711/a
ḳ.+ ña 3329/b
ḳ.+ ñdan 0857/b
ḳ.+ ñı 2711/a
ḳ.+ sı 2518/b
ḳ.+ sın (ḳ. ṣav-) 3063/a; (ḳ. yi-) 3478/a
ḳ.+ sına 2378/a
ḳ.+ sından 3045/a
ḳ.+ sını 1570/b
ḳ.+ ya 2007/a, 2428/a, 3653/a
ḳ.+ yı 0371/a, 0437/b, 2335/a, 2428/a, 2740/b, 3532/b, 3535/b; (ḳ. dut-) 3989/b; (ḳ. götür-) 4013/a
ḳ.+ yla 0953/b

ḳaygulan-: -1- [T.] Kaygılanmak, tasalanmak.
ḳ.- duġından 4278/b

ḳaygulu: -10- [T.] Kaygılı, kederli.
ḳ. 0327/b, 1066/a, 2676/b, 2703/b, 2859/b; (ḳ. ol-) 2417/b, 2485/b, 3536/b, 4533/b
ḳ.+ van 2011/b

ḳaygur-: -3- [T.] Kaygulanmak, esef etmek, üzülmek.
ḳ.- dı 0523/a, 2734/b, 2735/a

ḳayı/ ḳayu: -10- [T.] Kaygı, endişe.

ḳ. 0732/b, 0899/b, 1728/b, 2736/a, 3331/a; (ḳ. yi-) 2135/a, 3532/a
ḳ.+ dan 2858/b
ḳ.+ m (ḳ ol-) 1732/b
ḳ.+ ñ 2877/a

ḳayıḳdur-: -1- [T.] Yüz çevirmek, saptırmak.
ḳ.- dı 2940/b

ḳayınata: -2- [T.] Kaynata, kayın peder.
ḳ.+ m 1963/b

ḳayınana: -1- [T.] Kayınvalide.
ḳ.+ sıduġın 4238/b

ḳayla-: -1- [T.] Atlamak.
ḳ.- dı 3579/b

ḳayna-: -5- [T.] Coşmak, heyecanlanmak.
ḳ.- dı 2978/b, 3306/b
ḳ.- maz mı (ḳanuñ ḳ.) 1499/a
ḳ.- rıdı (ḳanı ḳ.) 4635/b
ḳ.- yam 0967/b

ḳaynaḳ: -2- [T.] 1. Bir suyun çıktığı yer, kaynarca, pınar, memba, göz.
ḳ.+ ın 2819/b
2. Bir şeyin çıktığı yer, menşe.
ḳ. eyle 4385/b

ḳayṣer: -70- [Ar.] Roma ve Germen imparatorlarına verilen unvan.
ḳ. 1766/a, 1786/a, 1799/b, 1809/b, 1810/a, 1826/a, 1828/b, 1829/b, 1830/a, 1832/b, 1853/a, 1858/a, 1873/a, 1879/a, 1916/a, 1949/a, 1963/b, 1976/a, 1977/a, 1985/a, 1986/a, 2004/a, 2010/b, 2013/a, 2020/a, 2039/a, 2041/a, 2047/a, 2049/a, 2055/a, 2073/a, 2085/a, 2088/a, 2092/b, 2093/b, 2274/b, 2277/a, 2292/b, 2295/a, 2325/a, 2328/b, 2329/a, 2371/b, 2789/b, 2824/b, 4313/b, 4315/a; (ḳ.- i nāmdār) 2276/b; (ḳ.- i Rūm) 1816/a, 1827/a, 1944/a; (ḳ.- i şāh) 1756/b, 1979/a, 2291/a ((tāc-ı ḳ.) 2771/a
ḳ.+ den 1849/b; (ḳ. degül) 2309/b
ḳ.+ e 1842/a, 1857/b, 1869/b, 1957/b, 1963/a, 1974/b, 1992/b, 2273/a
ḳ.+ isin 1983/b
ḳ.+ lerden 2286/a
ḳ.+ üñ 1814/a, 2301/b, 2331/a

ḳayṣūr -1- [Ar.] Kayser.
ḳ. 3737/b

ḳayur-: -8- [T.] 1. Mukayyet olmak, ilgilenmek, önem vermek.
ḳ.- a 2761/b
2. Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.
ḳ.- dı 4505/b, 4549/b
ḳ.- ma 3532/a
ḳ.- maya 0890/a
ḳ.- maz 1023/a, 4142/b
ḳ.- mağı 1477/b

Ḳayyūm: -1- [Ar.] Allah'ın isimlerinden biridir.
Ḳ. (Ḥayy u Ḳ.) 0073/b

ḳaz: -2- [T.] Kaz.
ḳ. 1501/b
ḳ.+ ı 0069/b

ḳaz-: -14- [T.] 1. Toprağı açmak, oymak.
ḳ.- a (sinümi ḳ.) 3360/a
ḳ.- an 3293/b
ḳ.- ana 3293/b
ḳ.- arça 3296/b
ḳ.- ardı 3296/b, 3298/a, 3358/b
ḳ.- ma 3850/b
ḳ.- maġa 1055/b
ḳ.- maḳ (ṭaġ ḳ.) 3369/b
ḳ.- maya 3192/b
ḳ.- mış 0696/b
2. Nakşetmek, oyarak yazmak.
ḳ.- a 0640/b
ḳ.- anı (ṭāġ ḳ.) 3293/a

ḳażā: -7- [Ar.] Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi.
ḳ. 0698/a; (ḳ.- yı beḏ) 0328/a
ḳ.+ yı 3723/a

2. Ecel, ölüm.
ḳ. 1594/b
ḳ.+ sı 1543/a
ḳ.+ sın 1668/b
ḳ.+ yı 2802/a

ḳazan-: -4- [T.] Edinmek, elde etmek.
ḳ.- dı (ḥikmet ḳ.) 0313/b
ḳ.- sa 2161/b
ḳ.- sun 2929/b
ḳ.- ur 2899/b

ḳazıcı: -1- [T.] Kazan, kazma işini yapan.
ḳ. 0696/a

ḳāḍī: -2- [Ar.] 1. Davalara hüküm ve kaza eden, kadı.
ḳ (ḳ.- yi İslām) 3445/b
2. Yapan, yerine getiren.
ḳ. (ḳ ol-) 0083/a

ḳazma: -1- [T.] Toprağı kazmakta kullanılan alet.
ḳ.+ sın 3441/b

kebāb: -3- [Ar.] Ateş üzerinde kavrularak pişirilen yemek.
k.+ ı 3481/b, 4224/b; (keklik k.) 0775/b

keçe: -1- [T.] Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş.
k.+ ydi 0762/a

keçi: -1- [T.] Keçi.
k.+ cügi 3417/b

ked: -1- [Ar.] Çalışma, çabalama, uğraş.
k. (k. ḳıl-) 0050/a

kedḫüḏā/ ketḫüḏā /ketḫüdā: -5- [Far.] Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.
k. 2604/a
k.+ ya 2599/a
k.+ sın 2043/b
k.+ ya 2052/b, 2271/b

kedḫüdālıḳ: -1- [Far.+T.] Kahyalık.
k. 1685/a

kef: -2- [Ar.] Avuç, elin iç kısmı.
k. 1577/b
k. (k. ur- "alkışlamak, el vurmak") 1412/a

kefen: -2- [Ar.] Kefen.
k. 2592/b, 2706/b

kefenle-: -1- [Ar.+T.] Ölüyü kefene sarmak.
k.- ydi 0365/a

kefensüz: -1- [Ar.+T.] Kefensiz.
k. 1926/b

keff: -1- [Ar.] Elin iç kısmı, el ayası, avuç.
k. (k.- i kerīm "cömert el, açık el") 0219/a

keklik: -5- [T.] Keklik.
k. 0775/b, 3744/b, 3827/b
k.+ i 1400/a
k.+ üm 3420/a

kelām: -3- [Ar.] Söz, kelam.
k.+ ı 3444/b; (k. eyit-) 1842/b, 4222/a

Kelīle: -1- Kelile ve Dimne hikâyesindeki çakallardan biridir. (Behrâmın veziri Kelile'ye benzetilmiştir.)
K. 0948/a

kelime: -1- [Ar.] Cümle, söz.
k.+ müzi 0186/b

kem: -18- [Far.] 1. Kötü, fena, değersiz, adi.
k. 2034/b, 2733/b, 3500/b, 4450/a; (k. ḳıl-) 2908/a; (k. ol-) 0620/b, 4490/a
k.+ den 1733/b
2. Eksik, noksan.

k. 1237/b, 2443/b, 3540/b, 2644/b, 4493/b, 4666/b; (k. ḳıl-) 1556/b; (k. ol-) 1296/b, 2542/b 3544/b

kemend: -8- [Far.] 1. Hayvanları yakalamak için kullanılan, ucu ilmikli, kaygan uzun ip.
k. (k. diz-) 1352/b
k.+ in 1111/a, 1113/a, 1547/b
k.+ ile 0677/b, 2257/a
2. İdam için kullanılan yağlı kayış.
k.+ i 1703/a
k.+ in 0224/b

kimḫā: -1- [Far.] Bir tür ipek kumaş.
k. 0156/a

kemīn: -1- [A.] Pusu.
k. 0760/b

kemīne: -3- [Far.] Hakir, aciz.
k. 0144/a; (k. ḳul) 0092/b, 4673/a

kemiş-: -3- [T.] Koymak, bırakmak, atmak.
k.- di 1703/a
k.- e 0323/b
k.- em 2190/a

kemter: -2- [Far.] Çok değersiz, çok aşağı.
k. 0130/b, 0180/a

kem-āzār: -3- [Far.] Az inciten.
k. 0265/a, 2189/a; (şāh-ı k.) 2930/b

kerāmet: -1- [Ar.] Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.
k. (k. ḳıl-) 0038/b

kerem: -4- [Ar.] Lütuf, iyilik, merhamet, ihsan.
k. 0030/b; (k. ḳıl- "Lütufla muâmelede bulunmak, lütfetmek") 0004/b, 0037/b
k.+ dür 0216/a

keremlü: -1- [Ar.+T.] Cömert, lütufkâr.
k.+ ler 3819/a

kerīm: -6- [Ar.] Kerim sahibi, cömert (Allah).
k. 0058/a, 0195/a, 2913/a
k.+ dür 3860/b
k.+ içün 3969/a
k.+ in (keff-i k.) 0219/a

kerīmā: -1- [Ar.+Far.] Ey kerem sahibi, cömert Allah'ım.
k. 0003/b

kerkes: -1- [T.] Akbaba.
k. (k. gibi) 0628/b

kes-: -35- [T.] Kesmek.
k. 0370/b; (naẓar k.) 0629/b; (sözüñi k. "bölmek") 2794/a
k.- di 0392/a, 0470/a, 1320/b, 2857/b, 3502/b, 4662/a; (gücin k.) 4476/a; (ümīḍi k.) 2594/a
k.- dügi 2896/b
k.- düñ (gücümi k.) 1710/b
k.- e (feryāḍ u āhı k.) 4120/b
k.- eler 0348/b
k.- em 1237/a, 2535/a
k.- en 2963/a, 2992/a, 3191/a, 3439/a; (başum k.) 4104/a
k.- endür (baş k.) 2895/b
k.- er 2961/b, 3004/b, 3278/b, 3303/a; (ṭırnaḳ k.) 3233/b
k.- erdi 3204/b
k.- ersin 3313/b
k.- medük 1330/a
k.- mek 3357/a; (başuñ k.) 2262/a
k.- ti 0344/b
k.- üben 4481/a

kesek: -1- [T.] Bel, çapa veya sabanın topraktan kaldırdığı iri parça.
k. (k. atan) 3549/b

kesil-: -4- [T.] Kesilmek.
k.- di 1410/a
k.- mezdi 0318/b
k.- miş 3308/b; (ümīdi k. "ümidi tükenmiş") 4554/a

keskin: -1- [T.] Keskin.
k. 3964/b

kesr: -1- [Ar.] Kırılma.
k. (k. ol-) 3547/a

Keşān: -1- İran'da bir şehir.
K.+ dan 2655/b

keşik: -1- [T.] Sıra, nöbet.
k.+ inden 0937/b

keşīş: -4- [Far.] Rahip.
k. 0474/b; (k. gibi) 0475/b, 0546/b
k.+ i 0548/a

keşk: -1- [Far.] İyice dövülmüş buğdayın etle birlikte uzun süre kaynatılmasıyla yapılan bir yemek.
k. (k. u ṭaru) 2596/b

keṯḫüḏāyī: -1- [Far.] Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.
k.+ ı 1740/b

kettān: -1- [Ar.] Keten.
k. 4198/b

Kevṯer: -1- Cennette bir nehir veya havuz.
K. 0702/b

keyhān: -3- [Far.] Dünya.
k. 1248/b; (şāh-ı k.) 4296/a, 4459/a

Keyḫüsrev: -5- İran'ın Keyânîler sülalesinin efsanevi hükümdarıdır.
K. 4627/b; (Ḫüsrev-i K.) 1545/b
K.+ idi 2462/a
K.+ se 1366/b, 2814/a, 3971/a

Keyḳubāḏ: -1- İran'ın Keyânîler sülalesinin ilk hükümdarıdır.
K.+ uñ 4627/b

Keyūmerṯ: -1- İran mitolojisinde yaratılan ilk insan ve ilk hükümdar olarak geçmektedir.
K. (K.- ī şāh) 1772/b

Keyvān: -1- [Far.] Zuhal gezegeni, Satürn.
K.+ a 2584/b

Ḳıfçaḳ/ Ḳıfçāk: -1- Hazar ve Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış Türk boyu, Kıpçak.
Ḳ. 2070/b, 4577/a

ḳıġır-: -23- [T.] Çağırmak, seslenmek, davet etmek.
ḳ.- dı 0307/a, 0311/a, 0321/a, 0446/a, 0671/a, 1762/a, 1859/b, 1861/a, 1973/b, 2170/a, 2411/a, 2539/a, 2549/a, 3337/b, 3665/a, 4218/b
ḳ.- duḳ 1897/a
ḳ.- u 2010/b, 3240/a,
ḳ.- uban 2213/b
ḳ.- ubilürdi 3586/b
ḳ.- uñ 1814/b, 2305/b

ḳıġırdıcı: -2- [T.] Çağıran, davet eden.
ḳ. 0321/a, 2617/a

ḳıl-: -513- [T.] Yapmak, etmek, eylemek anlamında yardımcı fiil.
ḳ. (āġāz ḳ.) 0564/b; (āzād ḳ.) 0032/a, 1302/a, 1939/b; (ʿayān ḳ.) 0153/a; (beyān ḳ.) 0153/b, 2211/b; (cefā ḳ.) 0626/b; (cihān-gīr-i cihān ḳ.) 0930/b; (çeri ḳ.) 2532/a; (dāḏ ḳ.) 0357/a; (devā ḳ.) 0088/a, 3131/a; (emīn ḳ.) 0559/b; (endīşe ḳ.) 0377/a, 2497/b; (eylük ḳ.) 2285/a; (gül ḳ.) 1653/a; (ḥarb ḳ.) 3393/b; (ʿināyet ḳ.) 0369/a (kerāmet ḳ.) 0038/b; (kerem ḳ.) 0004/b, 0037/b; (muḫtaṣar ḳ.) 0449/a; (naẓar ḳ.) 1878/a, 2135/b; (revā ḳ.) 0088/b, 3216/b; (sefer ḳ.) 0449/b; (sipās u minnet ḳ.) 4624/a; (siyāset ḳ.) 1672/b; (şāḏ ḳ.) 1939/a; (tefekkür ḳ.) 1370/a; (ululıḳ ḳ.) 0367/b; (üründü ḳ.) 2522/a; (vefā ḳ.) 0626/a, 3131/b, 3216/a; (yāḏ ḳ.) 1302/b
ḳ.- a (aḳın ḳ.) 2698/b; (āşikāra ḳ.) 2523/b; (āzād ḳ.) 3129/a; (cāḏūlıḳ ḳ.) 0712/b; (dāḏ ḳ.) 3129/b; (derpīç ḳ.) 1005/b, 3258/b; (duʿālar ḳ.) 0146/b; (duʿāyı ḳ.) 4573/b; (eylük egrilik mi ḳ.) 1751/b; (fiġānlar ḳ.) 2534/b; (ḥaḳ ḳ.) 1166/a; (ḫālī ḳ.)

4150/b; (iḥsān ḳ.) 2586/a; (ne ḳ.) 0342/b, 0377/a; (raḥmet ḳ.) 3976/a; (rām ḳ.) 2184/b; (rāy ḳ.) 4178/b; (red ḳ.) 0050/b; (savaş ḳ.) 1692/a, 1862/a, 2315/b; (serkeş ḳ.) 1737/a; (tedbīr ḳ.) 0052/a, 2051/b; (vaʿde ḳ.) 2171/b; (yāḏ ḳ.) 0191/b; (yārī ḳ.) 1851/a, 1937/a; (yaşıl ḳ.) 1428/b; (zāyil ḳ.) 3802/b; (ʿişret ḳ.) 4039/a

ḳ.- alar (aḳın ḳ.) 2222/b; (rāzın ḳ.) 4182/a; (şāḏ ḳ.) 0160/b; (temāşā ḳ.) 1177/b; (yāḏ ḳ.) 0357/b

ḳ.- alum (cān ḳ.) 0529/a; (dermān ḳ.) 1981/a; (ḫışımlıḳ ḳ.) 1906/a; (ʿışḳqbāzī ḳ.) 2784/a; (peymān ḳ.) 1981/b; (şöyle ḳ.) 4372/a; (ayş u dügün ḳ.) 1419/b

ḳ.- am (aydın ḳ.) 1295/b; (beyān ḳ.) 0202/b; (dermān ḳ.) 1280/b; (ḫaberdār ḳ.) 0467/b; (ḫāṣıl ḳ.) 2626/a; (iʿlām ḳ.) 2192/a; (medḫal ḳ.) 0491/b; (ne ḳ.) 0371/b, 3904/b; (pāre ḳ.) 2618/b; (rūşen ḳ.) 2499/b; (savaş ḳ.) 0749/b; (şöyle ḳ.) 2001/a; (şūr ḳ.) 2318/a; (şükrini ḳ.) 0211/b; (tīz ḳ.) 3252/a; (yazı ḳ.) 0658/b

ḳ.- an (ġamgīn ḳ.) 2282/b; (gerdān ḳ.) 3463/a; (iş ḳ.) 1298/b; (meydān ḳ.) 3463/b; (rūşen ḳ.) 1527/b; (sākin ḳ.) 2175/b; (sovuḳ ḳ.) 2283/b; (şāḏ ḳ.) 2282/b; (şükrini ḳ.) 4676/b; (yavu ḳ.) 1273/b

ḳ.- ası (egrilik ḳ.) 1742/b; (giç ḳ.) 0784/b

ḳ.- asıdur (savaş ḳ.) 0754/b

ḳ.- asın (bī-ġam ḳ.) 0123/b; (boş ḳ.) 2649/b; (diri ḳ.) 4111/b; (ġamgīn ḳ.) 2759/b; (hemdem ḳ.) 2759/a; (ḫurrem ḳ.) 2759/b; (iḥsān ḳ.) 4040/a; (ne ḳ.) 1620/a; (penhān ḳ.) 4040/b; (savaş ḳ.) 0740/b; (şāḏī ḳ.) 3841/a

ḳ.- avuz (artuḳ ḳ.) 3019/b; (basḳun ḳ.) 1165/a; (hūy ḳ.) 0037/a; (ʿıyş ḳ.) 3284/b; (zārī ḳ.) 1166/b

ḳ.- aydı (ḥamle ḳ.) 0983/b; (yāḏ ḳ.) 3048/a

ḳ.- ayıduñ (bellü ḳ.) 2601/b

ḳ.- ayın (āh ḳ.) 2778/b; (iş ḳ.) 1319/b

ḳ.- dı (acı ḳ.) 4645/a; (āferīn ḳ.) 0457/a, 2054/a, 2110/a (āgāh ḳ.) 2519/b, 3082/b, 4643/b; (āh ḳ.) 1066/b, 2145/a, 4643/a; (aḳın ḳ.) 1463/b; (ʿalem ḳ.) 0818/a; (aydın ḳ.) 4390/a; (āzād ḳ.) 0596/a, 1304/b, 2177/b; (bāz ḳ.) 4373/a; (bezek ḳ.) 1240/b; (bī-dāḏ ḳ.) 0767/a; (bī-ḥadd ḳ.) 1378/b; (cengi ḳ.) 2832/a; (cevr ḳ.) 4419/b; (çāk ḳ.) 0111/a; (çāre ḳ.) 1328/b, 3197/b; (çevüklik ḳ.) 4250/a; (dergūş ḳ.) 3908/b; (dermān ḳ.) 2982/a; (duʿā ḳ.) 3232/a; (endīşe ḳ.) 2031/b, 3456/a, 4531/a; (esrük ḳ.) 2739/a; (fāş ḳ.) 1730/b; (fermān ḳ.) 0872/b; (feryāḏ ḳ.) 0596/b, 0808/b, 1997/b, 2793/a, 3410/a, 4146/a, 4555/a; (fikr ḳ.) 3512/a; (ḫalvet ḳ.) 0795/b; (ḥamle ḳ.) 0244/b, 1464/a; (ḥāṣıl ḳ.) 0107/b; (ḫāṣṣ ḳ.) 3665/a; (ḥavāle ḳ.) 1466/a; (ḥayrān ḳ.) 0420/a, 2235/b, 3312/a; (ḥikāyet ḳ.) 2787/a, 2994/b, 4586/a; (īṣār ḳ.) 1137/b; (işāret ḳ.) 0128/b, 0409/a, 0548/a, 3597/a; (kābīn ḳ.) 4219/b; (ḳādir ḳ.) 0272/b; (ḳanāʿat ḳ.) 2475/a; (ḳara ḳ.) 1378/b, 4522/a; (ḳaṣd ḳ.) 0595/a; (ḳonuḳlıḳ ḳ.) 2106/a; (miḥrāb ḳ.) 0019/a; (muḥtāca ḳ.) 4542/a, 4542/b; (müsellem ḳ.) 2454/a; (müvekkel ḳ.) 0415/a; (müyesser ḳ.) 0249/a; (nāme ḳ.) 4635/a; (naẓar ḳ.) 4607/a; (nāzenīn ḳ.) 3450/b; (ne ḳ.) 2709/a, 2709/b, 2710/a, 3102/b; (nefrīn ḳ.) 1929/a; (nişār ḳ.) 3808/b; (nūş ḳ.) 1371/b; (nüvāziş ḳ.) 1387/a; (pāre pāre ḳ.) 1452/b; (pervāz ḳ.) 0821/b; (rāḥat ḳ.) 2177/b; (Rūmī ḳ.) 2056/a; (rūşen ḳ.) 0495/a, 1747/a, 3688/a; (ṣabr ḳ.) 3587/a; (sākin ḳ.) 1602/a; (savaş ḳ.) 1923/a; (ser-āġāz ḳ.) 0130/b; (suṭurlāb ḳ.) 0019/b; (süst ḳ.) 1308/b; (şāḏ ḳ.) 0504/b; (şeyḏā ḳ.) 2922/b; (şīven ḳ.) 4459/b; (taḥsīn-i firāvān ḳ.) 0136/a; (ṭapu ḳ.) 0839/a, 1338/a, 2029/a, 2563/b,

4027/b, 4340/b; (ṭār ḳ.) 0583/b; (ṭar ḳ.) 3405/b; (tārāc ḳ.) 1526/a, 2268/b, 2360/b; (tedbīr ḳ.) 1768/b, 2486/a, 3100/b, 3342/a, 3746/b; (terk ḳ.) 1718/b; (üründü ḳ.) 4348/b, 4600/a; (üstād ḳ.) 2742/a; (vaṣiyyet ḳ.) 0688/b; (yād ḳ.) 0446/b, 1973/a, 3965/a; (yaġma ḳ.) 0339/b; (yār ḳ.) 3104/b; (yāraḳ.ın ḳ.) 2472/b; (yārī ḳ.) 0810/a, 3511/b; (yir ḳ.) 2995/b; (zārī ḳ.) 0366/a, 0373/b, 0531/a, 3451/b; (ẕikr ḳ.) 0231/b; (ʿarża ḳ.) 2195/b; (ʿazīmet ḳ.) 2096/b; (ʿazm ḳ.) 0504/b, 2655/b; (ʿimāret ḳ.) 3453/a; (dügün ḳ. mı) 3623/b
ḳ.- dılar (ʿahd u peymān ḳ.) 1255/b; (āheng ḳ.) 3116/b; (āvāre ḳ.) 0871/a; (ḫaberdār ḳ.) 0343/b; (muʿayyen ḳ.) 0938/a; (rivāyet ḳ.) 2994/a; (ṣarf ḳ.) 1414/a; (ṭapu ḳ.) 1766/b; (temāşā ḳ.) 4201/a; (yād ḳ.) 0808/a, 1818/a; (ʿişret ḳ.) 1560/b; (bī-dād ḳ. mı) 1836/a; (dād ḳ. mı) 1836/a
ḳ.- duġını (ḫürmet ḳ.) 2325/a
ḳ.- duġuñı (diri ḳ.) 0068/b
ḳ.- duḳ (bir ḳ.) 1882/b; (hem-āġāz ḳ.) 2912/a; (tedbīr ḳ.) 1882/a
ḳ.- dum (āġāz ḳ.) 2921/a; (ʿayān ḳ.) 0202/a (çāre-yi Şeb-dīz ḳ.) 0813/b; (endīşe ḳ.) 1163/a; (ḫaṭā ḳ.) 2827/b; (iṭāʿat ḳ.) 0199/a; (ser-āġāz ḳ.) 0194/a; (tedbīr ḳ.) 2827/b; (tīz ḳ.) 0813/a
ḳ.- dumdı (tedbīr ḳ.) 2425/a
ḳ.- duñ (āvāre ḳ.) 1710/a, 3848/a; (ber-gūş ḳ.) 4128/a; (bī-çāre ḳ.) 1710/b; (ḫaṭā ḳ.) 2863/a; (ḫayr ḳ.) 0072/a; (pāre ḳ.) 3848/b; (ṣabr ḳ.) 0395/a; (şehrübendi ḳ.) 1703/b; (yavu ḳ.) 1616/b
ḳ.- duñdı (dügün ḳ.) 2874/b
ḳ.- ġıl (bende ḳ.) 4672/b; (pāyende ḳ.) 4672/a
ḳ.- ıcaḳ (yād ḳ.) 3220/b
ḳ.- ımadı (yārī ḳ.) 0168/b
ḳ.- ıvir (mübārek ḳ.) 0009/b
ḳ.- lum (endīşe ḳ.) 1420/a; (pīşe ḳ.) 1420/b; (yād ḳ.) 0032/b
ḳ.- ma (aç ḳ.) 0082/a; (bī-dād ḳ.) 3539/a; (cānsuz ḳ.) 3155/a; (muḥtāc ḳ.) 0082/b; (nā-bekārı ḳ.) 1669/b; (pervāz ḳ.) 3960/a; (tedbīr ḳ.) 4488/b; (vīrān ḳ.) 1129/a; (yād ḳ.) 2693/b; (yavuz ḳ.) 0378/a, 3431/a
ḳ.- madı (āgāh ḳ.) 4515/b; (ʿayān ḳ.) 1744/b; (dād ḳ.) 1092/a; (ebed ḳ.) 3483/b; (eşer ḳ.) 2220/a; (farḳ ḳ.) 2098/a; (ḫamle ḳ.) 4358/b; (ḫaste ḳ.) 3383/b; (reng.i ḳ.) 2832/b; (saʿādet ḳ.) 4665/a
ḳ.- madılar (kem ḳ.) 1556/b
ḳ.- maduḳ (ṭapu ḳ.) 3519/a
ḳ.- maduñ (yüzüñ ekşi ḳ.) 0390/b
ḳ.- maġa (ṭapu ḳ.) 1765/b
ḳ.- maḳ (bed-nām ḳ.) 1642/b; (bī-şerm ḳ.) 1670/b; (cefā ḳ. degül) 3906/a; (derc ḳ.) 2890/a; (germ ḳ.) 1670/a; (ḫamāyil ḳ.) 1564/a; (ḫarc ḳ.) 2890/b; (heves ḳ.) 4667/a; (muḥtāc ḳ.) 2435/b; (naẓar ḳ.) 0452/a; (öñ ḳ.) 3832/a; (rām ḳ.) 1642/a; (tārāc ḳ.) 2435/a
ḳ.- maḳdan (ṭapu ḳ.) 2833/a
ḳ.- maḳta (ṭapu ḳ.) 0122/a
ḳ.- mañ (yād ḳ.) 4371/b
ḳ.- masa (dād ḳ.) 1924/b
ḳ.- masun (āh ḳ.) 0972/b; (ḫāyın ḳ.) 0623/b
ḳ.- maya (āh ḳ.) 0320/b, 1903/b; (derd ü efġān ḳ.) 4434/b; (feryād ḳ.) 2004/b; (zārī ḳ.) 1851/b
ḳ.- mayalum (yād ḳ.) 2335/a
ḳ.- mayan (āh ḳ.) 0902/b
ḳ.- maz (āheng ḳ.) 4425/a; (ʿaleb ḳ.) 0220/b; (aşşı ḳ.) 3481/a; (ḳahr u ḳısu ḳ.) 0024/b; (pāyidārı ḳ.) 4548/a; (vefā ḳ.) 2765/a
ḳ.- mazdı (fiġān ḳ.) 2009/b
ḳ.- mazıdı (ṭarab ḳ.) 2362/a
ḳ.- mazvan (iki ḳ.) 2993/b
ḳ.- mış (ḫavālet ḳ. ol-) 0022/a
ḳ.- mış (bir ḳ.) 3713/b; (bīzār ḳ.) 0752/b; (diri ḳ.) 3226/b; (fidā ḳ.) 3221/a, 3269/b; (güç ḳ.) 1812/b; (iki gözin ḳ.) 0410/a; (maḫmūr ḳ.) 1347/a; (mehcūr ḳ.) 1347/b; (pāre ḳ.) 3029/b; (ṣalā ḳ.) 1436/b;

(sözine ḳ.) 3088/b; (şīrīn-i dil-ber ḳ.) 3651/a; (tārāc ḳ.) 1350/b; (vīrān ḳ.) 0484/b; (zār ḳ.) 4096/a; (zārī ḳ.) 4462/b
ḳ.- mışıdı (bīşe ḳ.) 1401/b; (tāc ḳ.) 1112/b; (zūr ḳ.) 2318/b
ḳ.- sa (āġāz ḳ.) 4670/a; (cefā ḳ.) 0626/a; (im ḳ.) 1163/b; (vefā ḳ.) 0626/b
ḳ.- saydı (cevlān ḳ.) 2679/a
ḳ.- sun (āheng ḳ.) 4081/b; (baḫt u yārı ḳ.) 3956/a; (ṣabr ḳ.) 0911/a
ḳ.- u (duʿālar ḳ.) 2294/b
ḳ.- uban (āferīn ḳ.) 2273/b; (aydın ḳ.) 2100/a; (dīn ḳ.) 0224/b; (şükrini ḳ.) 0233/a; (ṭapu ḳ.) 2139/a; (terbiyet ḳ.) 0182/b; (tercüme ḳ.) 0235/b
ḳ.- uñ (āferīn ḳ.) 2347/b; (bāng u feryāḏ ḳ.) 4371/a; (daḫme ḳ.) 2697/a; (tedbīr-i cālī ḳ.) 3397/b; (terk ḳ.) 1910/b
ḳ.- up (cihān-dār ḳ.) 2476/b; (düni ḳara ḳ.) 4116/b; (endīşe ḳ.) 3561/b; (ḥikāyet ḳ.) 4032/b; (ḫīle vü āl ḳ.) 0814/b; (ʿişret ḳ.) 3637/b; (meftūn ḳ.) 0806/b; (pervāz ḳ.) 1998/b; (rūşen ḳ.) 1999/b; (ṭaḥsīn ḳ.) 4053/b; (tārāc k.) 1441/b; (terk ḳ.) 4578/a; (zār ḳ. degül) 2725/b
ḳ.- updı (ıraḳ ḳ.) 2938/b; (rengīn ḳ.) 1379/b
ḳ.- upsın (ḥurmet ḳ.) 3950/b
ḳ.- upvan (kim ḳ.) 4143/a
ḳ.- ur (ʿāşıḳ-nüvāzī ḳ.) 1444/a; (çāre ḳ. degül) 1613/b; (dügün ḳ.) 1445/b; (efġān u feryāḏ ḳ.) 3576/b; (ḫāṣ u ger ʿām ḳ.) 3580/b; (ked ḳ.) 0050/a; (kem ḳ.) 2908/a; (kīn ḳ.) 0225/b; (mūm ḳ.) 2958/b; (nūş ḳ.) 2825/b; (peymān ḳ.) 1959/a; (pusuyı ḳ.) 1628/b (rūşen ḳ.) 3967/b; (şāḏ ḳ.) 2742/b; (şikār ḳ.) 0943/b; (taḥsīn ḳ.) 0215/b; (ṭapuñ ḳ.) 1984/a; (temāşā ḳ.) 3645/a; (yol ḳ.) 1211/b
ḳ.- uram (çāre ḳ.) 2762/b; (ḥamd u ṣenā ḳ.) 0002/a; (nāz u ṭannāzlıḳ ḳ.) 3962/b
ḳ.- urdı (āh ḳ.) 2362/b; (çāre ḳ.) 3024/b, 3586/a; (esrük ü bī-ḫoş ḳ.) 4171/a; (fikri ḳ.) 0640/a, 2943/a; (nāz ḳ.) 0472/b; (nūş ḳ.) 1427/a; (perdedārı ḳ.) 1489/b; (ṣoḥbet ḳ.) 3057/a; (şāḏī ḳ.) 1432/b; (şikāyet ḳ.) 2747/b; (şīrīn ḳ.) 4458/b; (tīzlik ḳ.) 3496/b; (yāḏ ḳ.) 2704/b; (yaş ḳ.) 3439/b; (zār ḳ.) 2678/b; (zārī ḳ.) 4074/b
ḳ.- urdı (ṭaleb ḳ.) 0848/b
ḳ.- urıdı (efġān ḳ.) 3208/b
ḳ.- urısa (yārī ḳ.) 2112/b; (zor ḳ.) 3250/b
ḳ.- urlardı (dügün ḳ.) 4260/b; (siyāset ḳ.) 0352/a; (taʿcīl ḳ.) 1480/b
ḳ.- urlarıdı (yād ḳ.) 2457/b
ḳ.- ursa (ʿayān ḳ.) 0599/b; (şūr u ġavġā ḳ.) 3987/a; (ṭapu ḳ.) 0966/a; (vīrān ḳ.) 2687/b; (yārı ḳ.) 0465/a; (zārī ḳ.) 1356/b
ḳ.- ursañ (ḳıl ḳ.) 4624/a; (nāz ḳ.) 2787/b; (raḥmeti ḳ.) 0049/b; (tercüme ḳ.) 0158/a; (yigrek ḳ.) 0089/b
ḳ.- ursın (basḳun ḳ.) 1173/b; (endīşe ḳ.) 0487/b, 1878/b; (nice ḳ.) 3895/a; (tekye ḳ.) 2424/b; (şūrı ḳ.) 3836/a
ḳ.- ursız (āzād ḳ.) 4363/a
ḳ.- urvan (işi ḳ.) 2603/b

ḳıl: -14- [T.] Kıl, tüy.
ḳ. 0296/a, 1653/b
ḳ.+ a 3000/b
ḳ.+ ca 2840/b, 4054/b
ḳ.+ da 4144/a
ḳ.+ dan 0300/a
ḳ.+ ımızdan 0768/b
ḳ.+ ın alurdum 3874/a
ḳ.+ ın 3383/b
ḳ.+ ında 4071/b
ḳ.+ um 1696/b, 3712/a
ḳ.+ uñ 2877/b

ḳılıç: -55- [T.] Kılıç.
ḳ. 0103/b, 0228/b, 0299/a, 0370/a, 1159/b, 1202/a, 1229/b, 1320/a, 2205/a, 2218/b, 2765/b, 3182/b,

3582/a, 3740/a, 3954/b, 4387/b, 4421/b, 4424/b; (ḳ. al-) 1691/a; (ḳ. çek-) 1233/a, 2236/b; (ḳ. dut-) 1225/b, 1471/b, 1690/b; (ḳ. gibi) 3172/a, 3751/b; (ḳ. ḳından çıḳ-) 2902/a; (ḳ. ṣal-) 1174/b; (ḳ. ur-) 2874/a; (ḳ. urıcı) 0924/a; (ḳ. mı) 3680/b
ḳ.+ a (ḳ. ur-) 1236/b
ḳ.+ dan 2234/b, 3031/b, 3087/b
ḳ.+ dı 0412/a, 0985/a
ḳ.+ dur 2901/a
ḳ.+ ı 0217/b, 1719/b, 3233/a, 3821/a
ḳ.+ ın 0105/a
ḳ.+ ından 0247/a
ḳ.+ ıyla 0248/a
ḳ.+ la 0925/b, 1689/a, 1784/b, 2533/a, 2618/b
ḳ.+ lar 1235/a
ḳ.+ suz 0266/b
ḳ.+ um 3252/a
ḳ.+ uñ 1686/a, 4473/b

ḳılıçla-: -1- [T.] Kılıçla vurmak, kesmek, kılıçtan geçirmek.
ḳ.- yam 1295/a

ḳılın-: -2- [T.] Yapılmak, edilmek.
ḳ.- dı (aġyār ḳ.) 3976/b; (ülü ḳ.) 0955/b

ḳılınç: -2- [T.] Kılıç.
ḳ.+ ıdı 0296/b
ḳ.+ um 3881/b

ḳıllu: -1- [T.] Kılı olan, kıl ile kaplı.
ḳ. 4492/b

ḳın: -10- [T.] 1. Bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı.
ḳ. 0217/b, 0266/b
ḳ.+ dan 1229/b, 1320/a, 2205/a; (ḳılıç ḳ. çıḳ-) 2902/a
ḳ.+ ından (ḳ. ḳılıç çek-) 1233/a
2. İşkence, ceza, eziyet, felaket.
ḳ.+ a 0585/b
ḳ.+ umdan 3366/b
ḳ.+ um (feryāḏ u ḳ.) 0901/b

ḳına: -1- [Ar.] Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen ve saç, tırnak ve elleri turuncu bir renge boyamakta kullanılan toz.
ḳ.+ yla 1379/b

ḳır-: -7- [T.] 1. Öldürmek
ḳ.- dı 0246/b
ḳ.- maḳ 0422/a
ḳ.- maġ 1891/a
ḳ.- anı 0757/a, 0757/b
ḳ.- avuz 2205/b
2. Şiddetini azaltmak, yumuşatmak, tadil etme.
ḳ. 4659/a

ḳır: -2- [T.] Kül rengine çalan beyaz.
ḳ. (ḳ. at) 0393/a; (ḳ. gün "aydınlık")

ḳıran: -1- [T.] Kıyı, kenar, çevre, uç.
ḳ.+ da 0478/a

ḳırān: -1- [Ar.] İki yıldızın aynı burçta birleşmesi.
ḳ.+ ı (zühre ḳ. müşterī ol-) 1534/b

ḳırḳ: -1- [T.] Kırk sayısı.
ḳ. 3039/b

ḳıs-: -2- [T.] Kısmak, sıkıştırmak.
ḳ.- arsın 3134/a
ḳ.- dı 1716/a

ḳısa/ ḳışa: -6- [T.] Kısa.
ḳ. (ḳ. dut- "uzak") 1938/a; (zebānı ḳ. dut-) 2898/a; (dili ḳ. dut-) 2563/b, 2907/a; (ömür ḳ.) 2879/a; (yaşı ḳ. ol-) 4585/a

ḳısal-: -1- [T.] Süresi azalmak.
ḳ.- sun (ʿömri ḳ.) 0903/a

ḳısmet: -3- [Ar.] Takdir edilmiş olan şey, nasip.
ḳ. 4357/b; (ḳ. ol-) 0272/b, 3841/b

ḳısraḳ: -2- [T.] Dişi at.
ḳ. 0478/b
ḳ.+ dan 2935/b

ḳıṣṣa: -7- [Ar.] Kısa hikâye.
ḳ. 0564/b, 0833/a, 2915/b, 2916/a; (ḳ.- ı Pervîz ü Şîrîn) 0230/b
ḳ.+ sından 4211/a
ḳ.+ sını 2915/a

ḳısu: -1- [T.] Sıkıntı, eziyet.
ḳ. (ḳahr u ḳ. ḳıl-) 0024/b

ḳış: -19- [T.] Kış.
ḳ. 0772/b 0825/b, 2784/b, 3033/b, 3334/b, 3750/b, 3843/b; (ḳ. u yaz) 3960/b; (ḳ. eyle-); (yazuñ ḳ. eyle-) 1051/b 0069/a
ḳ.+ dan 1063/b, 3282/b
ḳ.+ ı 0069/a, 0643/b, 3023/a; (ḳ. yaz it-) 1606/b
ḳ.+ ın 0623/a, 0772/a, 4621/b

ḳışla-: -1- [T.] Kışı geçirmek.
ḳ.- mazdı 1148/b

ḳıt: -1- [Ar.] İhtiyacı karşılamayacak kadar az, gerektiğinden daha eksik.
ḳ. 0988/b

ḳıvırcuḳ: -1- [T.] Kıvırcık.
ḳ. 4188/b

ḳıy-: -14- [T.] 1. Acımayıp öldürmek.
ḳ.- a 3988/b
ḳ.- am 2536/b
ḳ.- asın 2498/b
ḳ.- dı 2683/a
ḳ.- maz 3892/b
2. Merhametsizce davranmak, zarar vermek.
ḳ.- a 1178/b, 1502/b
ḳ.- ardı 0665/a
ḳ.- maz 4619/b
ḳ.- mazıdı 2691/a
3. (Nikah için) Yapmak, akdetmek.
ḳ. (kābîn ḳ.) 0154/b
ḳ.- a (kābîn ḳ.) 3558/a
ḳ.- dı (kābîn ḳ.) 3646/b
ḳ.- alar (kābîn ḳ.) 4166/b

ḳıyām: -1- [Ar.] Ayağa kalkma.
ḳ. (ḳ. it- "ayağa kalkmak") 3734/a

ḳıyāmet: -5- [Ar.] 1. Kıyamet günü, mahşer günü.
ḳ. 0485/b, 3734/a; (ḳ. ḳop-) 0365/b
2. Büyük felaket, afet.
ḳ. 0786/b, 3317/b

ḳıyās: -5- [Ar.] 1. Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukâyese etme.
ḳ. (ḳ. it-) 0016/a, 0573/b
2. Benzer, eş.
ḳ.+ ı 0127/b, 4031/b
ḳ.+ ın 0029/a

ḳıyışmaḳ: -1- [T.] Cesaret etme.
ḳ. 2871/b

ḳıymet: -3- [Ar.] Değer.
ḳ.+ de 2584/b
ḳ.+ ini (ḳ. bilme-) 1089/a

ḳıymetle-: -1- [Ar.+T.] Değer vermek.
ḳ. 1672/a

ḳıymetlü: -6- [Ar.+T.] Kıymetli, değerli.
ḳ. 1102/a, 2053/b, 2344/a, 4407/b, 4410/b, 4471/a

ḳıymetsüz: -1- [Ar.+T.] Kıymetsiz, değersiz.
ḳ. 3274/a

ḳız: -33- [T.] Kız evlat.
ḳ. 1118/a, 1125/a, 1230/a, 1988/a, 2677/a, 2686/a, 2701/a, 2800/a, 4300/b
ḳ.+ a 2014/a, 2025/b
ḳ.+ dur 3632/b
ḳ.+ ı 2004/a, 2058/a, 2091/a, 2602/b, 2634/b
ḳ.+ ım 1914/a
ḳ.+ ın 1964/a, 2481/a
ḳ.+ ından 2632/a, 2659/a
ḳ.+ ını 0834/a
ḳ.+ lar 1390/a
ḳ.+ ları 0221/b, 1438/a
ḳ.+ larıla 1346/a
ḳ.+ larıydı 0427/a
ḳ.+ larla 3281/a

ḳ.+ um 1994/b, 2011/a, 2024/a
ḳ.+ uñ 1966/b

ḳız-: -4- [T.] 1. Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak.
ḳ.- dı (sovuḳdan ḳ.) 3993/a
2. Öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek.
ḳ.- ardı 2945/a
ḳ.- dı (başı ḳ.) 3760/a
ḳ.- mış 0696/a

ḳızar-: -6- [T.] Rengi kırmızı olmak, kırmızıya yakın bir renk almak.
ḳ.- dı 1604/a; (yüzi ḳ.) 0663/b, 1787/b, 4325/b, 4640/a
ḳ.- up (yüzleri ḳ.) 1510/b

ḳızġın: -1- [T.] Çok sıcak, kızmış veya kızdırılmış, ateş gibi.
ḳ.+ da 1619/b

ḳızıl: -30- [T.] 1. Parlak kırmızı renk.
ḳ. 0288/b, 0332/a, 0349/b, 0412/b, 0473/b, 0636/a, 0653/b, 0767/a, 1165/b, 1435/b, 1604/b, 2579/b, 2893/a, 2951/a, 3643/b, 4174/a, 4188/b, 4401/a, 4520/b, 4558/b; (ḳ. ḳan) 4552/b; (ḳ. gül) 4585/b
2. Altın.
ḳ. 1663/b (ḳ. yāḳūtidi) 0286/b,
ḳ.+ ı 2289/a, 2289/b, 3941/a, 4267/b, 4390/a, 4596/a

ḳızıllıḳ: -1- [T.] Kızıl renk.
ḳ.+ a 2369/b

ḳızıllu: -1- [T.] Kızıl renkte olan.
ḳ. 3792/a

ḳızlıḳ: -1- [T.] Kıtlık, pahalılık.
ḳ.+ ı (ucuzlıḳ vü ḳ.)2460/a

ki: -1110- [T.] Bağlama edatı ki.
k. 0002/b, 0018/a, 0020/b, 0022/b, 0025/b, 0031/b, 0040/b, 0041/b, 0045/b, 0046/b, 0050/b, 0051/a, 0052/b, 0063/a, 0065/b, 0073/b, 0075/a, 0083/a, 0090/b, 0123/b, 0125/a, 0128/b, 0139/a, 0140/a, 0145/a, 0148/a, 0149/a, 0151/b, 0157/b, 0173/b, 0176/a, 0184/a, 0187/a, 0191/b, 0196/b, 0200/b, 0201/b, 0202/b, 0203/b, 0211/a, 0212/a, 0213/b, 0215/b, 0216/b, 0217/a, 0219/b, 0222/b, 0237/a, 0238/a, 0242/b, 0247/b, 0254/b, 0256/a, 0257/b, 0263/a, 0274/a, 0277/b, 0278/b, 0279/a, 0290/b, 0292/b, 0293/b, 0294/b, 0301/a, 0319/b, 0320/b, 0321/b, 0329/b, 0330/b, 0331/b, 0339/a, 0342/b, 0344/a, 0352/a, 0353/b, 0355/b, 0357/a, 0357/b, 0359/b, 0363/b, 0367/a, 0369/a, 0371/a, 0375/a, 0376/a, 0378/b, 0386/b, 0388/a, 0391/b, 0399/b, 0403/b, 0406/b, 0412/b, 0422/a, 0422/b, 0434/a, 0435/b, 0447/a, 0447/b, 0459/b, 0477/a, 0481/b, 0483/a, 0485/a, 0496/b, 0498/b, 0500/b, 0501/a, 0518/a, 0523/b, 0525/b, 0527/a, 0531/b, 0533/a, 0534/b, 0541/b, 0543/b, 0544/b, 0545/a, 0545/b, 0559/a, 0566/b, 0568/a, 0589/b, 0601/b, 0604/b, 0607/a, 0608/b, 0610/b, 0615/b, 0616/b, 0624/b, 0634/b, 0635/a, 0641/b, 0643/a, 0645/b, 0650/b, 0653/a, 0653/b, 0666/a, 0666/b, 0668/b, 0670/b, 0671/b, 0674/b, 0677/a, 0680/a, 0689/a, 0694/a, 0697/b, 0699/b, 0705/a, 0708/a, 0711/a, 0712/b, 0715/b, 0717/b, 0718/b, 0725/b, 0727/b, 0732/a, 0732/b, 0734/a, 0734/b, 0735/b, 0736/b, 0737/b, 0742/b, 0748/a, 0751/b, 0753/b, 0762/b, 0763/b, 0768/b, 0772/b, 0779/b, 0787/a, 0791/b, 0792/b, 0796/b, 0797/b, 0798/b, 0800/b, 0803/b, 0822/a, 0827/a, 0834/a, 0836/b, 0840/a, 0841/b, 0843/a, 0843/b, 0844/a, 0844/b, 0846/a, 0846/b, 0852/a, 0852/b, 0853/b, 0857/b, 0859/a, 0859/b, 0861/b, 0864/a, 0872/b, 0875/b, 0878/b, 0881/b, 0899/b, 0902/a, 0904/b, 0907/b, 0913/b, 0915/a, 0915/b, 0916/b, 0923/b, 0929/b, 0932/b, 0934/b, 0937/b, 0939/a, 0944/b,

0945/b, 0946/a, 0948/b, 0951/b,
0956/b, 0958/b, 0959/b, 0961/a,
0963/b, 0970/a, 0972/a, 0977/b,
0979/b, 0985/b, 0987/b, 0988/b,
0991/a, 0993/b, 0994/a, 0999/b,
1004/b, 1005/b, 1020/b, 1021/b,
1022/a, 1033/a, 1035/a, 1048/a,
1049/b, 1052/a, 1054/b, 1055/a,
1059/b, 1061/b, 1063/b, 1076/b,
1080/a, 1086/b, 1087/b, 1096/a,
1100/b, 1106/b, 1107/a, 1112/a,
1115/b, 1116/a, 1120/a, 1122/b,
1125/b, 1127/b, 1131/a, 1135/a,
1137/b, 1142/a, 1150/b, 1157/a,
1161/b, 1164/a, 1168/a, 1188/b,
1189/b, 1195/b, 1198/b, 1208/a,
1208/b, 1210/b, 1211/b, 1214/a,
1214/b, 1222/b, 1223/b, 1224/a,
1228/b, 1232/b, 1234/a, 1236/a,
1243/a, 1245/a, 1249/a, 1254/a,
1257/a, 1261/b, 1271/b, 1276/a,
1282/a, 1290/a, 1294/b, 1297/a,
1298/a, 1307/b, 1309/b, 1311/b,
1312/a, 1314/b, 1319/a, 1324/b,
1332/a, 1336/a, 1336/b, 1337/b,
1341/a, 1345/b, 1346/a, 1354/b,
1358/a, 1373/b, 1374/a, 1376/b,
1378/b, 1386/b, 1387/b, 1389/a,
1392/a, 1404/a, 1405/b, 1406/b,
1415/b, 1416/b, 1424/b, 1431/a,
1453/a, 1468/b, 1474/b, 1476/b,
1481/b, 1483/b, 1484/b, 1487/b,
1488/b, 1496/a, 1502/a, 1515/b,
1517/a, 1519/b, 1520/b, 1521/b,
1531/b, 1532/b, 1533/b, 1534/b,
1535/a, 1536/a, 1537/b, 1538/b,
1541/b, 1546/b, 1548/a, 1552/b,
1553/b, 1574/a, 1588/a, 1591/b,
1592/b, 1593/b, 1597/a, 1598/b,
1600/b, 1604/b, 1609/b, 1611/b,
1612/a, 1613/a, 1619/a, 1619/b,
1620/a, 1621/b, 1622/a, 1625/a,
1628/a, 1629/b, 1635/a, 1637/a,
1653/b, 1669/a, 1675/b, 1678/b,
1681/b, 1682/b, 1688/a, 1690/a,
1696/a, 1709/b, 1713/a, 1718/b,
1727/b, 1728/a, 1730/b, 1735/b,
1737/a, 1739/a, 1742/a, 1747/a,
1748/a, 1763/b, 1764/b, 1765/b,
1768/a, 1773/a, 1778/b, 1783/a,
1785/a, 1786/b, 1790/b, 1791/a,
1792/b, 1797/a, 1801/a, 1801/b,
1804/a, 1806/b, 1812/b, 1816/b,
1818/b, 1819/a, 1821/a, 1832/b,
1834/a, 1837/b, 1841/b, 1847/b,
1850/b, 1852/a, 1870/b, 1873/b,
1879/b, 1880/a, 1880/b, 1882/a,
1883/b, 1885/b, 1892/b, 1902/b,
1907/a, 1914/b, 1916/a, 1921/a,
1929/b, 1949/a, 1950/a, 1952/b,
1953/a, 1959/a, 1959/b, 1961/b,
1964/a, 1966/a, 1966/b, 1969/b,
1974/b, 1979/b, 1980/a, 1983/a,
1988/b, 1994/a, 2000/b, 2004/a,
2007/b, 2008/b, 2011/b, 2013/b,
2016/a, 2021/a, 2023/a, 2039/b,
2040/b, 2043/a, 2044/b, 2045/a,
2048/a, 2062/b, 2063/b, 2064/b,
2075/b, 2076/b, 2078/b, 2079/b,
2081/b, 2083/a, 2083/b, 2088/b,
2089/b, 2107/b, 2110/b, 2118/b,
2122/b, 2125/a, 2126/b, 2131/a,
2139/b, 2146/b, 2153/b, 2155/a,
2156/a, 2156/b, 2162/b, 2163/b,
2169/a, 2169/b, 2173/b, 2174/b,
2177/a, 2178/b, 2186/b, 2198/a,
2201/b, 2208/b, 2211/a, 2222/b,
2231/b, 2241/b, 2248/a, 2249/a,
2250/a, 2251/b, 2262/b, 2264/b,
2266/b, 2267/b, 2270/b, 2272/a,
2272/b, 2281/b, 2282/a, 2285/b,
2297/b, 2298/b, 2305/a, 2315/b,
2318/b, 2319/a, 2323/b, 2329/a,
2330/b, 2335/a, 2337/b, 2366/a,
2367/b, 2368/b, 2370/b, 2378/b,
2379/b, 2380/a, 2388/a, 2397/b,
2399/b, 2400/b, 2402/b, 2403/b,
2406/b, 2410/b, 2419/b, 2420/b,
2438/a, 2442/b, 2443/b, 2454/b,
2461/b, 2464/a, 2466/b, 2467/b,
2472/a, 2473/b, 2475/b, 2480/a,
2483/a, 2487/b, 2488/b, 2489/b,
2494/a, 2499/b, 2506/a, 2508/a,
2520/b, 2523/a, 2527/b, 2528/b,
2530/a, 2531/b, 2532/b, 2542/a,
2542/b, 2543/b, 2546/b, 2547/a,
2550/b, 2554/b, 2555/b, 2556/b,
2559/b, 2567/a, 2570/b, 2573/b,
2582/a, 2583/b, 2587/a, 2595/b,
2596/a, 2599/b, 2600/b, 2602/b,

2606/b, 2616/a, 2620/b, 2621/b, 2629/a, 2632/b, 2634/b, 2646/b, 2648/a, 2656/a, 2658/b, 2663/b, 2664/b, 2686/a, 2688/b, 2701/b, 2708/b, 2709/a, 2710/b, 2723/b, 2728/b, 2729/a, 2733/a, 2742/b, 2749/a, 2749/b, 2754/a, 2758/b, 2761/b, 2764/b, 2766/b, 2768/b, 2771/b, 2774/b, 2778/b, 2780/b, 2781/a, 2783/a, 2785/b, 2786/b, 2787/b, 2789/b, 2793/b, 2799/b, 2814/a, 2815/b, 2816/a, 2816/b, 2819/a, 2825/b, 2828/a, 2832/b, 2836/a, 2837/b, 2850/a, 2855/b, 2861/a, 2862/a, 2863/b, 2874/b, 2881/b, 2884/a, 2892/b, 2897/b, 2900/b, 2901/b, 2903/b, 2909/b, 2916/b, 2917/b, 2919/b, 2924/a, 2927/b, 2928/b, 2934/a, 2940/a, 2956/a, 2962/a, 2968/b, 2969/b, 2972/a, 2973/b, 2974/b, 2975/a, 2976/a, 2982/a, 2983/b, 2987/a, 2992/b, 2994/b, 2996/b, 3000/b, 3001/b, 3002/a, 3003/b, 3005/a, 3006/a, 3007/a, 3011/b, 3035/b, 3040/b, 3059/a, 3060/b, 3067/b, 3068/b, 3072/b, 3083/a, 3084/b, 3086/a, 3093/b, 3095/b, 3097/b, 3098/b, 3101/a, 3103/a, 3104/b, 3105/b, 3106/a, 3110/a, 3114/a, 3117/a, 3123/a, 3128/b, 3130/b, 3132/a, 3135/b, 3139/a, 3142/b, 3143/a, 3151/b, 3173/a, 3173/b, 3176/b, 3177/a, 3178/b, 3180/a, 3181/b, 3183/a, 3185/a, 3188/b, 3189/a, 3195/b, 3209/a, 3232/b, 3235/b, 3236/b, 3237/b, 3248/b, 3255/b, 3257/b, 3258/b, 3259/b, 3260/b, 3261/a, 3261/b, 3262/a, 3263/b, 3267/b, 3268/a, 3272/b, 3278/a, 3285/a, 3299/b, 3300/b, 3310/b, 3312/a, 3313/a, 3316/a, 3319/b, 3320/b, 3323/b, 3337/a, 3338/b, 3341/a, 3342/b, 3347/b, 3349/a, 3354/b, 3356/b, 3360/a, 3368/b, 3369/b, 3387/b, 3390/b, 3397/b, 3399/b, 3406/a, 3407/b, 3410/b, 3416/a, 3428/b, 3429/b, 3434/a, 3434/b, 3447/b, 3449/b, 3450/b, 3453/b, 3454/b, 3455/b, 3459/b, 3466/a, 3466/b, 3467/a, 3472/a, 3476/a, 3476/b, 3479/b, 3490/a, 3495/a, 3495/b, 3497/b, 3500/a, 3508/b, 3516/a, 3530/a, 3531/b, 3534/b, 3538/a, 3538/b, 3539/b, 3544/b, 3545/b, 3550/a, 3550/b, 3557/a, 3562/a, 3571/a, 3572/b, 3573/a, 3573/b, 3574/a, 3574/b, 3575/a, 3585/b, 3604/b, 3614/a, 3615/b, 3623/a, 3624/b, 3627/a, 3627/b, 3628/b, 3632/a, 3636/b, 3637/a, 3638/a, 3638/b, 3643/a, 3643/b, 3649/a, 3652/b, 3653/b, 3654/b, 3658/b, 3664/b, 3667/b, 3671/b, 3672/b, 3676/b, 3682/a, 3699/a, 3707/a, 3709/a, 3709/b, 3710/a, 3710/b, 3711/a, 3714/a, 3717/b, 3721/a, 3722/b, 3724/b, 3727/b, 3728/b, 3729/b, 3734/b, 3758/b, 3763/b, 3771/b, 3780/b, 3782/a, 3789/b, 3790/b, 3793/b, 3795/a, 3796/b, 3807/b, 3809/b, 3813/a, 3818/a, 3819/a, 3820/b, 3822/a, 3823/b, 3825/a, 3833/a, 3836/b, 3841/a, 3844/a, 3860/b, 3862/b, 3893/b, 3902/b, 3910/b, 3926/b, 3936/b, 3939/b, 3942/b, 3944/b, 3945/b, 3948/b, 3949/a, 3950/b, 3951/b, 3953/a, 3956/b, 3957/b, 3961/b, 3963/b, 3966/b, 3969/a, 3969/b, 3976/b, 3981/b, 3989/a, 3991/a, 3993/b, 3997/b, 3999/a, 4002/a, 4003/a, 4003/b, 4005/b, 4006/a, 4008/b, 4012/a, 4013/a, 4013/b, 4026/a, 4030/a, 4030/b, 4036/b, 4045/a, 4048/a, 4048/b, 4051/b, 4057/b, 4060/b, 4061/b, 4074/b, 4080/b, 4087/b, 4092/b, 4094/a, 4094/b, 4104/a, 4109/a, 4117/a, 4120/a, 4123/a, 4146/b, 4159/b, 4161/b, 4163/a, 4165/b, 4170/b, 4179/b, 4183/a, 4190/b, 4192/a, 4200/b, 4203/b, 4208/a, 4209/b, 4212/a, 4213/b, 4220/a, 4224/a, 4232/b, 4234/a, 4235/b, 4236/b, 4237/b, 4239/b, 4246/b, 4254/b, 4256/a, 4277/a, 4285/a, 4288/b, 4293/b, 4294/b, 4296/b, 4298/b, 4299/b, 4305/b, 4306/b, 4308/b, 4310/b,

4314/a, 4320/a, 4320/b, 4326/b, 4330/b, 4333/a, 4338/a, 4339/b, 4343/a, 4343/b, 4344/a, 4349/a, 4353/b, 4362/a, 4363/b, 4367/a, 4369/b, 4371/b, 4374/a, 4377/a, 4379/a, 4380/a, 4392/b, 4399/b, 4400/b, 4401/a, 4402/b, 4403/b, 4404/b, 4415/a, 4419/b, 4424/a, 4430/b, 4431/a, 4436/a, 4442/b, 4448/a, 4450/a, 4451/b, 4452/b, 4454/b, 4459/b, 4474/b, 4476/b, 4479/a, 4480/b, 4484/b, 4491/b, 4514/a, 4515/b, 4517/a, 4519/b, 4526/b, 4528/b, 4533/b, 4548/a, 4560/a, 4561/b, 4572/a, 4574/a, 4576/a, 4580/a, 4581/a, 4581/b, 4586/b, 4587/a, 4592/b, 4593/b, 4605/b, 4606/b, 4608/b, 4610/a, 4612/b, 4619/b, 4626/a, 4627/a, 4629/a, 4638/a, 4639/b, 4644/b, 4647/b, 4652/a, 4669/b, 4678/b, 4683/b

kibr: -3- [Ar.] Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme.
k. 0929/b, 1909/b
k.+ ile 0558/b

kihter: -5- [Far.] Yaşça çok küçük.
k. 0894/a, 2198/b; (k. ol-) 0276/b
k.+ ine 0144/b
k.+ ven 0894/b

kīl: -1- [Ar.] Söz, kelam.
k. 4463/b

kilīḏ: -8- [Far.] Kilit.
k. 0923/b
k.+ i 0101/b, 0310/b
k.+ idi 0103/b
k.+ ile 4088/b
k.+ in 2413/a, 3726/b, 4537/b

kilīm: -2- [Far.] Kilim.
k. 1072/b
k.+ ümi 1845/b

kilise/ kilse: -3- [Far.] Hristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer.
k. 0474/a
k.+ den 1754/a
k.+ yi 0482/a

kilk: -1- [Far.] Kalem, kamış kalem.
k.+ iyile 3985/a

ḳīl u ḳāli: -1- [Ar.] Dedikodu, söylenti.
ḳ. (ḳ. ṣal-) 0331/b

kim: -718- [T.] 1. Soru zamiri, kim.
k. 0394/a, 0405/a, 0608/b, 0626/b, 0628/a, 0678/a, 0758/b, 0999/b, 1004/a, 1064/a, 1116/a, 1586/a, 1725/a, 1771/a, 1904/a, 2108/b, 2124/b, 2403/b, 2672/b, 2682/b, 2684/a, 2808/b, 2834/a, 2834/b, 2873/b, 2926/a, 2926/b, 3371/b, 3532/a, 3582/a, 3987/b, 4123/b, 4330/b, 4405/b, 4434/a, 4453/b, 4581/a, 4582/a; (k. ol-) 0035/b, 0647/b, 2736/a; (k. degül) 1262/a
k.+ de 1790/b
k.+ dür 0545/a, 1068/a, 1057/b, 1174/b, 1836/b, 2680/b, 3798/b, 4321/a, 4408/a, 4638/a
k.+ e 0303/b, 0414/b, 1028/b, 1188/b, 1313/a, 1332/b, 2339/a, 2339/b, 2422/b, 2804/a, 2804/b, 2927/a, 2928/a, 3653/b
k.+ i 0542/a, 1047/a, 1332/a, 1797/b, 1798/a, 2070/b, 2108/b, 3079/a, 3282/b
k.+ idi 4409/b
k.+ ler 2130/a
k.+ sin 3714/a
k.+ üñ 0616/a, 0678/a, 1024/a, 1176/b, 1189/b, 1416/b, 1455/a, 1783/b, 1928/a, 1928/b, 4139/a, 4606/a
k.+ üñdür 4154/b
k.+ üñle 3582/a
2. Bağlama edatı ki.
k. 0005/a, 0005/b, 0009/a, 0014/a, 0021/a, 0027/b, 0030/a, 0033/b, 0037/a, 0039/a, 0039/b, 0043/a, 0051/b, 0057/a, 0064/a, 0067/a, 0071/b, 0072/a, 0072/b, 0074/a, 0086/a, 0092/a, 0105/b, 0118/a, 0194/b, 0227/b, 0250/b, 0259/a, 0265/b, 0269/a, 0272/a, 0295/a,

0315/b, 0325/b, 0332/b, 0334/a,
0341/b, 0343/a, 0348/a, 0350/a,
0354/b, 0358/b, 0361/a, 0361/b,
0364/a, 0368/b, 0374/b, 0392/a,
0394/b, 0395/a, 0395/b, 0403/a,
0405/b, 0409/a, 0420/b, 0441/a,
0441/b, 0450/b, 0452/a, 0454/b,
0455/b, 0461/a, 0463/b, 0476/b,
0480/a, 0486/b, 0497/b, 0511/a,
0511/b, 0526/b, 0527/b, 0532/b,
0542/a, 0548/a, 0560/a, 0567/b,
0569/a, 0570/a, 0571/a, 0582/a,
0583/a, 0585/b, 0599/a, 0602/b,
0604/a, 0612/a, 0614/b, 0623/b,
0633/a, 0640/b, 0642/b, 0655/a,
0661/a, 0667/b, 0671/b, 0675/a,
0684/b, 0687/a, 0698/a, 0702/a,
0706/b, 0714/a, 0720/a, 0728/b,
0733/a, 0741/b, 0754/a, 0755/b,
0768/a, 0773/b, 0809/a, 0820/a,
0821/a, 0838/a, 0842/b, 0859/b,
0889/a, 0897/b, 0898/a, 0899/a,
0908/a, 0921/b, 0933/b, 0940/a,
0940/b, 0943/a, 0947/a, 0948/a,
0953/a, 0963/b, 0983/b, 0990/a,
0990/b, 1003/b, 1024/a, 1028/a,
1032/b, 1052/b, 1053/a, 1060/a,
1064/b, 1079/a, 1088/a, 1090/a,
1100/a, 1109/a, 1118/a, 1127/a,
1128/a, 1131/a, 1133/a, 1135/a,
1160/b, 1184/a, 1199/a, 1211/a,
1212/a, 1212/b, 1228/a, 1231/a,
1236/a, 1265/a, 1274/b, 1275/b,
1281/a, 1288/a, 1293/a, 1293/b,
1300/a, 1300/b, 1315/a, 1322/b,
1334/b, 1339/a, 1349/a, 1367/b,
1368/a, 1369/a, 1400/b, 1436/b,
1455/a, 1457/b, 1469/a, 1479/a,
1482/a, 1486/a, 1502/b, 1503/a,
1512/a, 1545/b, 1550/b, 1584/b,
1595/a, 1614/a, 1616/a, 1618/a,
1628/b, 1645/a, 1645/b, 1649/a,
1650/a, 1658/b, 1681/a, 1684/a,
1689/b, 1698/a, 1705/a, 1706/b,
1724/a, 1725/a, 1725/b, 1727/a,
1732/a, 1733/a, 1734/a, 1735/a,
1751/a, 1772/a, 1782/a, 1789/b,
1790/b, 1797/b, 1811/a, 1811/b,
1812/a, 1813/a, 1815/b, 1817/b,
1830/b, 1832/a, 1838/a, 1841/a,
1842/b, 1843/b, 1847/a, 1850/a,
1874/a, 1884/b, 1889/a, 1897/a,
1899/a, 1900/a, 1901/a, 1903/a,
1905/b, 1926/b, 1928/a, 1928/b,
1932/b, 1934/a, 1937/a, 1941/a,
1946/b, 1948/a, 1953/a, 1959/b,
1960/a, 1962/a, 1972/a, 1972/b,
1976/b, 1978/a, 1978/b, 1985/b,
1986/b, 2002/b, 2014/b, 2015/a,
2021/a, 2024/b, 2032/a, 2043/b,
2051/a, 2051/b, 2055/a, 2060/b,
2086/a, 2112/a, 2133/a, 2140/a,
2143/a, 2148/a, 2151/a, 2158/a,
2166/a, 2170/b, 2179/b, 2192/b,
2193/a, 2203/b, 2204/b, 2207/b,
2211/b, 2214/b, 2223/a, 2223/b,
2227/a, 2245/a, 2263/b, 2268/b,
2274/b, 2278/a, 2286/b, 2287/b,
2290/b, 2303/b, 2312/a, 2324/a,
2324/b, 2341/a, 2353/b, 2354/a,
2354/b, 2362/a, 2363/a, 2389/a,
2391/a, 2403/a, 2407/a, 2412/a,
2419/a, 2422/a, 2423/a, 2430/b,
2437/a, 2439/b, 2440/a, 2445/a,
2448/b, 2470/b, 2479/b, 2490/a,
2494/b, 2505/b, 2516/b, 2539/a,
2560/a, 2564/a, 2576/b, 2593/b,
2605/b, 2636/a, 2638/a, 2640/b,
2644/a, 2661/a, 2664/a, 2665/b,
2670/a, 2672/a, 2672/b, 2673/a,
2679/a, 2680/a, 2684/b, 2698/a,
2744/b, 2755/b, 2770/a, 2773/a,
2773/b, 2779/b, 2791/b, 2794/b,
2802/a, 2807/a, 2838/b, 2846/a,
2850/a, 2850/b, 2851/b, 2854/b,
2873/b, 2883/a, 2884/b, 2888/a,
2897/b, 2898/b, 2899/a, 2899/b,
2903/a, 2907/a, 2912/b, 2917/a,
2918/a, 2929/a, 2930/a, 2945/a,
2947/a, 2961/b, 2976/b, 2977/a,
2980/b, 2990/a, 3002/b, 3011/b,
3018/b, 3041/b, 3061/a, 3063/a,
3064/a, 3069/b, 3070/a, 3070/b,
3071/a, 3074/a, 3082/a, 3092/a,
3099/a, 3115/b, 3117/b, 3126/a,
3135/a, 3137/b, 3147/a, 3149/b,
3151/a, 3154/b, 3155/b, 3157/b,
3158/b, 3160/b, 3161/b, 3163/b,
3164/b, 3165/b, 3167/b, 3168/b,
3174/a, 3194/b, 3214/a, 3223/a,

3223/b, 3229/a, 3241/a, 3256/a, 3275/b, 3281/b, 3289/a, 3292/a, 3292/b, 3306/a, 3343/b, 3355/a, 3361/a, 3367/a, 3374/b, 3389/a, 3389/b, 3392/a, 3392/b, 3398/b, 3408/a, 3415/b, 3426/b, 3427/a, 3440/a, 3445/a, 3448/b, 3457/a, 3503/b, 3511/a, 3513/a, 3522/b, 3525/a, 3527/b, 3528/b, 3532/a, 3538/a, 3540/a, 3549/a, 3558/b, 3571/a, 3580/a, 3583/a, 3596/a, 3597/a, 3600/a, 3611/a, 3628/a, 3636/a, 3651/b, 3652/a, 3652/b, 3655/b, 3656/b, 3659/a, 3661/a, 3675/a, 3694/a, 3699/b, 3707/b, 3717/a, 3728/b, 3730/a, 3742/b, 3753/a, 3765/a, 3766/b, 3771/a, 3779/b, 3784/a, 3787/a, 3787/b, 3802/b, 3803/a, 3810/a, 3815/b, 3843/a, 3858/a, 3859/a, 3860/a, 3870/a, 3871/a, 3877/b, 3895/b, 3923/b, 3926/a, 3927/a, 3961/a, 3966/a, 3967/a, 3976/a, 3980/a, 3980/b, 3982/a, 3995/b, 3996/a, 4009/a, 4025/a, 4056/b, 4072/b, 4083/b, 4085/a, 4086/a, 4101/a, 4103/b, 4106/b, 4107/b, 4115/b, 4116/a, 4126/a, 4127/b, 4135/a, 4138/a, 4138/b, 4143/a, 4144/b, 4150/a, 4160/a, 4162/a, 4164/a, 4172/b, 4177/a, 4178/a, 4181/a, 4219/a, 4225/a, 4229/a, 4230/a, 4277/b, 4292/a, 4303/a, 4315/b, 4330/a, 4334/a, 4353/a, 4382/a, 4390/b, 4405/a, 4406/b, 4412/b, 4418/a, 4423/a, 4430/a, 4433/b, 4453/a, 4460/a, 4479/b, 4480/a, 4482/b, 4483/a, 4489/a, 4490/a, 4497/a, 4511/b, 4518/b, 4532/a, 4540/a, 4540/b, 4571/a, 4585/a, 4590/b, 4598/a, 4600/a, 4608/a, 4611/a, 4620/a, 4628/b, 4630/a, 4636/b, 4641/b, 4643/a, 4647/a, 4648/a, 4651/a, 4654/a, 4659/a, 4680/a, 4682/a, 4999/b

kimesne: -13- [T.] Kimse, kişi.
k. 0712/a, 1223/a, 2005/a, 2351/b, 3716/b, 4019/b, 4024/b, 4323/a, 4494/a, 4582/b
k.+ m 3266/b, 4500/a
k.+ yle 0452/b

kimḫā: -2- [Far.] Bir tür ipek kumaş.
k. 0624/b, 3766/a

kīmiyā: -1- [Ar.] Kimya, iksir.
k.+ sın (“ahlak”) 3689/a

kimse: -50- [T.] Kimse.
k. 0055/a, 0055/b, 0071/a, 0172/a, 0222/b, 0266/b, 0616/b, 0664/b, 0926/a, 0937/b, 0963/b, 1028/a, 1297/a, 1840/b, 1988/b, 2098/a, 2352/b, 2353/b, 2370/b, 2494/a, 2530/b, 2615/b, 2617/a, 2640/a, 2924/b, 3159/a, 3248/b, 3520/b, 3536/a, 3587/b, 3633/a, 3633/b, 3635/a, 3643/a, 3844/a, 3855/a, 4425/a, 4581/b, 4652/a, 4671/a
k.+ den 2639/b, 3167/a
k.+ nüñ 2399/b
k.+ ye 0322/b, 1088/b, 1231/a, 1768/b, 2348/a, 2630/b, 4548/a

kimsene: -3- [T.] Kimse, kişi.
k. 1851/b, 2349/a, 4136/b

kīn: -42- [Far.] Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz.
k. 0218/b, 0575/b, 1081/a, 1144/b, 1198/a, 1201/b, 1261/b, 1763/b, 1891/b, 1895/b, 1909/b, 1911/b, 1929/b, 1950/a, 2224/a, 2570/a; (k. dut- “düşmanlık duymak”) 0637/b, 1088/b, 1735/b, 2348/a; (k. ḳıl-) 0225/b
k.+ de 0988/b
k.+ den 1218/b, 1320/b, 4452/a
k.+ e 0913/b, 0989/b, 1935/b, 1953/a
k.+ i 0929/b, 1062/a, 1866/b, 1877/b, 1912/a
k.+ ile 1908/b
k.+ in 1094/a, 4294/a
k.+ inden 1916/b
k.+ iyile 1950/b
k.+ le 1197/b
k.+ üm 0901/a
k.+ üñ 1935/a, 3678/a

ḳīn: -1- [Far.] Kin.
ḳ. 0266/a

kīne: -17- [Far.] Kin.
k. 0322/b, 0638/b, 1153/b, 1282/b, 1733/b, 1894/b, 1967/a, 2218/b, 3938/a, 4341/b, 4650/a; (k. dile-) 2227/a; (k. dut-) 1775/b, 1894/a, 4333/a
k.+ den 1970/b
k.+ yi 1910/b

kirdigārā: -1- [Far.] Allah, Tanrı.
k. 0003/a

kireç: -2- [Far.] Kireç.
k.+ de 3447/a
k.+ den 2800/a

kiriş: -1- [T.] Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ.
k.+ den 2891/b

kirpās: -1- [Far.] Ham bez.
k. 0156/b

kirpü: -1- [T.] Kirpi.
k. 3944/b

kirpük: -5- [T.] Kirpik.
k.+ den 1513/a
k.+ ini 3062/b
k.+ üme 2816/a
k.+ üñ 1605/a
k.+ üñden 3535/a

kīse: -1- [Far.] Kese.
k. 4998/a

Kisrī: -5- Sasani şahı Nuşinrevân'ın lakabıdır.
K. 2341/b, 3547/a, 4638/b, 4645/b
K.+ nüñ 0279/a

Kişmīr: -1- Hindistan, Pakistan ve Çin'in sınırlarında bir dağlık bölgedir.
K. 3574/a

kitāb: -5- [Ar.] Kitap.
k.+ a 0185/b, 0491/a
k.+ ı 0179/b, 0205/a
k.+ ın 0129/a

kiyān: -1- [Ar.] Tabiat.
k.+ ı (çarḫ-ı k.) 0882/a

ḳo-/ ḳoy-: -179- [T.] 1. Koymak.
ḳ. 1624/a, 1624/b, 3792/b, 4443/a; (baş ḳ.) 0091/a
ḳ.- dı 0541/a, 0644/a, 0863/a, 0886/b, 1249/b, 1251/b, 1423/a, 2184/a, 2354/b, 2554/b, 2653/a, 2990/b, 3384/a, 4550/a, 4570/b; (alḳış ḳ.) 4057/a; (baş ḳ.) 0469/b, 0839/a, 2665/a, 4368/b; (başı ḳ)2678/a; (mühr ḳ.) 2208/a; (mühri ḳ.) 2516/a; (niyāzı ḳ.) 3561/b
ḳ.- dılar 2197/a, 4564/a; (aṣa ḳ.) 1185/b; (baş ḳ.) 1426/a; (yüz ḳ.) 2230/b
ḳ.- duḳ (iz ḳ.) 1883/b
ḳ.- dum 1970/a; (baş ḳ.) 4128/b
ḳ.- duñ 0044/b; (ḫon ḳ.) 1715/a
ḳ.- ma (fiġān ḳ.) 3542/b
ḳ.- madı (baş ḳ.) 1838/b
ḳ.- madum (baş ḳ.) 4142/a
ḳ.- maḳ 1590/a
ḳ.- mayam (iz ḳ.) 1052/b
ḳ.- maz 2036/b
ḳ.- mış 0418/a; (baş ḳ.) 3269/b; (ḫulḳ-ı ḥasen ḳ.) 0215/a; (yüz ḳ.) 2060/a
ḳ.- mışdı 1385/a
ḳ.- mışıdı 3015/b
ḳ.- r 4139/b; (yüz ḳ.) 2763/b
ḳ.- rdı 1956/b; (baş ḳ.) 0539/b
ḳ.- sa 3388/a
ḳ.- sun (başları ḳ.) 2574/b
ḳ.- uñ 0731/b
ḳ.- up 0521/a, 1062/b; (yolına cānı ḳ.) 0657/b
ḳ.- ya 3268/b, 4137/b; (baş ḳ.) 4051/b
ḳ.- yam 2651/b; (baş ḳ.) 3158/b
ḳ.- yardı 3412/a
ḳ.- yarlar 2900/b
ḳ.- yavan 4479/b
ḳ.- ydı 2802/b, 3728/a, 4563/b
ḳ.- yduñ 1715/b
ḳ.- yıcaḳ (baş ḳ.) 3120/b

ḳ.- yınca 2867/a
ḳ.- ymayam 3418/b
ḳ.- ysun 4167/a
ḳ.- yuban 2512/b
ḳ.- yup (baş ḳ.) 3609/b; (yüzine yüz ḳ.) 2702/a
2. Bırakmak.
ḳ. 0739/b, 1063/a, 1183/b, 1585/a, 2364/a, 2428/a, 2839/a, 3547/b, 3787/b, 3898/a
ḳ.- am (ḳapuya ḳ.) 0907/a
ḳ.- avuz 0141/a
ḳ.- dı 0163/a, 0173/b, 0279/b, 0638/a, 2415/b, 4516/b; (aç ḳ.) 4460/b; (bünyāḏ ḳ.) 3449/a
ḳ.- dılar 0765/b, 2962/b, 4448/b; (boş ḳ.) 1579/b
ḳ.- duġın 1610/b
ḳ.- duñ 3933/b
ḳ.- ġıl 1619/b, 2331/b, 2335/b, 3545/a, 3880/b
ḳ.- ma 3655/b (ıraḳ ḳ.) 3239/b
ḳ.- madı 2479/b, 3884/b, 4238/b, 4661/b; (bāḳī ḳ.) 3759/b; (ḥarf ḳ.) 1414/b; (minnet ḳ.) 4680/b
ḳ.- madılar 0536/b
ḳ.- maġıl 4653/b
ḳ.- maḳ 1565/a
ḳ.- mañ 1905/b, 2615/b
ḳ.- maya 4535/b
ḳ.- mayam 1231/a, 1933/b, 2353/b
ḳ.- maz 1592/b, 2329/b, 3498/a, 3520/a, 3710/b, 4352/b
ḳ.- mazdı 1840/b, 4366/b
ḳ.- mazıdı 2691/b
ḳ.- mazsañ 3247/a, 3535/b
ḳ.- mazsın 1103/b
ḳ.- mışdı 4367/b
ḳ.- r 1844/b, 2007/b, 4548/b
ḳ.- rısam 2513/a
ḳ.- rsam 3102/a
ḳ.- up 0142/b, 0372/b, 0635/b, 1126/b, 2143/b, 3080/b
ḳ.- ya 0964/b, 1359/a, 4120/a
ḳ.- yalar 2305/a
ḳ.- yalum 1864/a, 1908/b
ḳ.- yam 0659/a
ḳ.- yasız 1815/b, 4362/b
ḳ.- yayın 2804/b
ḳ.- yımazdı 3066/b
ḳ.- yuban 1704/b
3. Terk etmek.
ḳ.- asın (żāyiʿ ḳ.) 0029/b
ḳ.- dı 0558/b, 4278/a
ḳ.- mış 2981/b
ḳ.- up 1555/b
ḳ.- yup 1355/b, 2176/b, 2679/b, 2687/a; (ḳ. git-) 1422/a, 3917/b
4. İndirmek, yere bırakmak.
ḳ.- dı 1066/b, 3452/b
ḳ.- dılar 3413/b
ḳ.- yalar 4353/a

Ḳobāḏ/ Ḳubāḏ: -8- İran'ın Keyânîler sülalesinin ilk hükümdarıdır, Keykubad.
ḳ. 2341/a, 4371/a, 4383/b, 4441/a
ḳ.+ a 1777/a, 4485/a
ḳ.+ ı 1892/a
ḳ.+ uñ 4374/a

ḳoca: -17- [T.] 1. Yaşça büyük, yaşlı.
ḳ. 0606/a, 0907/a, 3697/b
ḳ.+ dan 0915/b
ḳ.+ lar 0500/a, 1828/a, 2216/a, 3398/a
2. Büyük, ulu, kıymetli meziyetleri olan.
ḳ. 1014/b, 1817/a, 2595/a, 2673/b,
ḳ.+ lar 1429/a,
ḳ.+ lardan 1836/b
3. Büyük, koca.
ḳ. 2207/b, 3583/a
4. Eş.
ḳ. (ḳ. bul-) 4598/a

ḳoca-/ ḳuca-: -1- [T.] Yaşı ilerlemek, yaşlanmak, ihtiyarlamak.
ḳ.- dı 2666/a
ḳ.- sın 4062/b

ḳocalıḳ: -1- [T.] Yaşı ilerlemiş olma durumu.
ḳ. 4660/a

ḳoḳ-: -3- [T.] Kokmak.
ḳ.- ar 0368/a, 2437/a
ḳ.- ardı 3625/a

ḳoḳu: -9- [T.] Koku.

ḳ. 3615/b; (ḳ. al-) 1654/b; (ḳ. saç-) 0384/a
ḳ.+ mdandur 3882/a
ḳ.+ mı (ḳ. al-) 3835/b
ḳ.+ sı 0426/a, 2840/a
ḳ.+ sın 1368/b
ḳ.+ sından 0010/b

ḳol: -15- [T.] 1. Kol.
ḳ.+ dan 1659/b
ḳ.+ ı 0339/a, 0344/b
ḳ.+ ın 1237/a, 1466/a
ḳ.+ ına 0347/b
ḳ.+ ından 3363/a
ḳ.+ ını 3596/a
ḳ.+ umdan 2847/b
2. El.
ḳ. 2965/a, 3099/b; (ḳ. aç-) 3202/a; (ḳ. uzat- "yardım et-") 1246/b, 1316/b, 4165/b, 4225/a

ḳolañ: -1- [T.] At, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer.
ḳ. 4015/a

ḳolay: -14- [T.] Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden yapılan, güçlüğü olmayan.
ḳ. 0738/b, 1013/a, 1415/a, 1888/b, 3098/a, 3160/a
ḳ.+ dı 3440/a
ḳ.+ ı 0736/b, 1176/b, 2000/b, 2191/a
ḳ.+ ın 4525/b
ḳ.+ ını 0644/b
ḳ.+ ısa 1815/b

ḳoldaş: -2- [T.] İş arkadaşı, ortak.
ḳ. 3604/b; (ḳ. ol-) 3055/a

ḳolla-: -2- [T.] Olmasını, ortaya çıkmasını beklemek, gözetmek.
ḳ.- mış 1111/a
ḳ.- yup 1547/b

ḳon-: -29- [T.] 1.Yolculuk sırasında bir yerde konaklamak, geceyi geçirmek.
ḳ.- ar 0498/b
ḳ.- dı 4209/a; (yola ḳ. "yola çıkmak") 4016/a
ḳ.- uban 0594/a
ḳ.- uñ 0699/b
2. Yurt edinmek, yerleşmek.
ḳ. 3795/b
ḳ.- a 4123/b
ḳ.- am 2820/b
ḳ.- dı 0475/a, 1066/a, 1118/b, 1325/b, 2119/a, 2121/a, 2121/b, 3589/a; (yaḳın ḳ.) 2222/a
ḳ.- dılarsa 2119/b
ḳ.- mış (taḫt üstüne ḳ.) 1493/a
ḳ.- mayasın 2862/b
ḳ.- up 4027/b
3. Koymak işi yapılmak, konulmak, bırakılmak, yerleştirilmek.
ḳ.- a 2439/b; (başa ḳ.) 1674/a, 1674/b
ḳ.- ma 0628/b
ḳ.- ardı 3304/a
ḳ.- arsın 3630/b
ḳ.- dı 3596/a, 3749/b

ḳondur-: -3- [T.] Konmasını sağlamak, konmasına sebep olmak.
ḳ.- dı 3799/b
ḳ.- uñ 0691/a
ḳ.- ursam 3795/b

ḳonuḳ: -26- [T.] Misafir.
ḳ. 0604/b, 3146/a, 3242/b, 3623/a, 3634/b, 3782/a, 3825/b, 3826/b, 3829/b; (ḳ. ol-) 3076/a, 3669/a
ḳ.+ a 0605/b, 1569/a, 3597/b, 3783/b, 3828/a
ḳ.+ dum 1714/b
ḳ.+ dur 0691/a
ḳ.+ ı 3825/a, 3826/a
ḳ.+ ısañ 3795/a
ḳ.+ la 3819/a
ḳ.+ ların 3819/b
ḳ.+ sañ 3828/a
ḳ.+ sın 3827/a
ḳ.+ uñ 3829/a

ḳonuḳlıḳ: -1- [T.] Misafirlik.
ḳ. (ḳ. ḳıl-) 2106/a

ḳop-: -7- [T.] Kopmak.
ḳ.- ar 3573/b
ḳ.- ardı (toz ḳ. "harekete geçirmek") 3046/a
ḳ.- aru (toz ḳ.) 1720/a
ḳ.- aydı 3803/b
ḳ.- dı (feryāḏ ḳ.) 0365/b; (ḳıyāmet ḳ.) 0365/b
ḳ.- ınca (maḥşer ḳ.) 0709/b

ḳopar-: -5- [T.] 1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak.
ḳ.- dı 0351/a
ḳ.- u 1461/b
ḳ.- ur 2846/a
ḳ.- urdı 3030/a
2. Birden ve güçlü bir biçimde başlamak veya başlatma.
ḳ.- a (şer ḳ.) 4315/b

ḳopuz: -5- [T.] Ozanların çaldığı telli Türk sazı.
ḳ. 2740/b, 4071/a, 4074/b
ḳ.+ ı 2741/b
ḳ.+ uñ 4074/a

ḳur: -1- [T.] Mevki, derece, had, mertebe.
ḳ.+ a 1071/b

ḳorḳ-: -10- [T.] Korkmak.
ḳ.- an 1748/a
ḳ.- andan 3716/a
ḳ.- ar 4163/a
ḳ.- aram 2514/b
ḳ.- arın 3256/b
ḳ.- arısañ 1215/a
ḳ.- arvan 2781/a
ḳ.- ar mısın 3167/a
ḳ.- up 1462/b, 3040/a

ḳorḳu: -20- [T.] Korku.
ḳ. 0218/b, 0390/a, 0790/a, 4435/b, 4483/b
ḳ.+ dan 3022/a, 4026/b, 4326/a, 4591/a, 4607/b
ḳ.+ m 1133/b, 1358/a, 1620/a, 1681/b
ḳ.+ sı 0342/b
ḳ.+ sından 0256/a, 2901/b
ḳ.+ sıyla 0697/a, 2456/a
ḳ.+ yıla 1421/b

ḳorḳulu: -1- [T.] Tehlikeli, korkulu.
ḳ. 2625/a

ḳorḳusuz: -2- [T.] Korkusu olmayan, yürekli, gözü pek, pervasız.
ḳ. 2681/b, 2683/a

ḳoru: -1- [T.] Bakımlı küçük orman.
ḳ.+ dan 0478/a

ḳoruḳ: -4- [T.] Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.
ḳ. 0339/b, 0344/b, 0349/a; (ḳ. gibi) 0390/b

ḳoş-: -1- [T.] Koşmak.
ḳ.- dı 2552/a

ḳov-: -5- [T.] Kovmak.
ḳ.- ardı 3063/b, 3649/a
ḳ.- arvan 2850/b
ḳ.- maḳda 1404/b
ḳ.- maḳıçun 1203/a

ḳova: -1- [T.] Her türlü nesneyi taşımaya, bir yerden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap.
ḳ. 2639/a

ḳovalaş-: -1- [T.] Birbirini kovalamak, kovalaşmak.
ḳ.- maḳ (ḫoş ḫoş ḳ.) 1568/a

ḳoyın/ ḳoyun: -15- [T.] Koyun.
ḳ. 2471/a, 2455/b, 2935/b, 2918/b, 2938/b, 3198/a; (ḳ. gibi) 2381/a, 4104/a
ḳ.+ a dek 2986/a
ḳ.+ dan 2936/a, 3007/a
ḳ.+ ı 1607/a
ḳ.+ umuz 2985/a
ḳ.+ uñ 3370/b, 3417/a

ḳoz: -1- [T.] Ceviz.
ḳ.+ dan 1076/b

kök: -1- [T.] Kaynak, köken.
k.+ ini 0659/b

kömür: -2- [T.] Kömür.
k. 0769/a
k.+ ler 0766/a

köprü: -1- [T.] Köprü.
k.+ sini (nehrevān k.) 1156/b

köpür-: -1- [T.] Köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak.
k.- ü 2400/b

kör: -2- [Far.] Gözü görmeyen, kör.
k. (k. it-) 3112/a; (gözüm k. ol-) 2868/b

köşe: -1- [Far.] Bölüm, yer veya yan.
k.+ de (“Kuytu, tenha veya ücra yer.”) 4040/b

köşk: -1- [Far.] Saray, köşk.
k.+ ine 3089/a

köy: -3- [Far.] Köy.
k.+ e 0330/a, 0335/a
k.+ i 4280/b

köz: -1- [T.] Kor, ateş koru.
k.+ den 3468/b

ḳubbe: -1- [Ar.] Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.
ḳ. 3360/b

ḳucaḳ: -3- [T.] Kucak.
ḳ.+ a 1566/a
ḳ.+ ına (ḳ. al-) 4570/a
ḳ.+ uña 3638/b

ḳuç-: -10- [T.] Kucaklamak.
ḳ.- am 1628/a
ḳ.- avan 2854/a
ḳ.- dı 0817/a, 1481/a, 1667/a, 2101/a, 3607/b
ḳ.- maġa 0521/b, 3571/a
ḳ.- maḳ 1568/b

ḳuçul-: -1- [T.] Kucaklanılmak.
ḳ.- dı 3621/b

ḳudret: -5- [Ar.] Allah’ın her şeye kadir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecelli eden sıfatı, kainatta zahir olan gücü.
ḳ. 0224/b, 2281/b
ḳ.+ i 0022/a
ḳ.+ ine 3446/b
ḳ.+ üñ 0062/a

ḳudur-: -1- [T.] Çok fazla hiddetlenmek, saldırgan duruma gelecek şekilde öfkelenmek veya çok fazla galeyana gelip taşkın hareketler yapmak.
ḳ.- mış (ḳ. gibi) 1462/a

ḳufl: -1- [Ar.] Kilit, sürgü.
ḳ.+ ın (ḳ. aç-) 4250/b

ḳuġu: -1- [T.] Kuğu.
ḳ. 1410/b

ḳul: -88- [T.] Kul, köle.
ḳ. 0092/b, 0130/b, 0857/b, 1038/a, 1080/a, 1145/b, 1187/b, 1645/a, 1672/a, 1780/a, 1807/a, 1812/b, 2139/b, 2340/b, 3091/a, 3594/b, 4437/b, 4673/a; (ḳ. eyle-) 0796/a; (ḳ. ol-) 0032/b, 1285/a, 2695/b, 3863/b; (ḳ. gibi) 1427/b
ḳ.+ a 0034/b, 0128/b, 0753/b, 1074/b, 2531/a, 3516/b, 3519/a
ḳ.+ dan 2318/a
ḳ.+ dur 1759/a, 1771/b; (ḳ. degül) 3577/b
ḳ.+ ı 1453/b, 1786/b, 2069/a, 2491/a, 4191/a, 4428/b; (ḳ. gibi) 1050/b; (ḳ. ol-) 0657/b
ḳ.+ ıdur 0796/b, 1068/b, 1545/b
ḳ.+ ıla 4389/a
ḳ.+ ılaydı 2657/a
ḳ.+ ın 0183/a
ḳ.+ ına 0151/a, 0841/b
ḳ.+ ını 0349/a, 0367/a
ḳ.+ ınuñ 2564/b
ḳ.+ ıvan 0894/a
ḳ.+ idüm 0180/a
ḳ.+ la 3592/a

ḳ.+ lar 0053/a, 0144/b, 1458/a, 2719/b, 4017/a, 4487/b, 4556/a; (ḳ. gibi) 0794/b
ḳ.+ lara 0730/b
ḳ.+ ları 2347/a, 2347/b, 2717/b
ḳ.+ larına 0167/b, 0699/a, 4650/b
ḳ.+ larıyla 1395/b
ḳ.+ laruz 4424/a
ḳ.+ sın 1050/a
ḳ.+ um 2231/b
ḳ.+ uñ 0147/a, 0748/a, 1050/b, 1584/a, 3702/b; (ḳ. ol-) 2955/a
ḳ.+ uña 0004/a, 2155/b, 2507/a
ḳ.+ uñvan 0425/a, 1073/b
ḳ.+ uz 1234/a

ḳulaḳ: -33- [T.] Kulak.
ḳ. 2977/a, 3658/b; (ḳ. dut- "dinlemek") 1448/b, 4084/b, 4380/b; (ḳ. ḳulaḳına) 4570/b
ḳ.+ a 2941/b
ḳ.+ dan 0556/a, 0797/a, 1131/b
ḳ.+ dur 2910/a
ḳ.+ ı 1453/b, 4346/a
ḳ.+ ın 4074/a, 4602/a
ḳ.+ ına 1303/b, 1467/a, 1570/a, 2670/a, 3015/a, 3441/a, 4161/a; (ḳ. eyit- "kulağına söylemek") 2635/a
ḳ.+ ından 3018/a, 3807/a
ḳ.+ um 3864/a, 4132/a
ḳ.+ uma 2660/a, 2668/b, 2691/b
ḳ.+ umuz 3522/b
ḳ.+ uñ 0685/b
ḳ.+ uña 0564/a

ḳulan: -4- [T.] Düz renkli, görünüşü at ile eşek arası olan, Orta Asya menşeli yabani at.
ḳ. 3333/a
ḳ.+ dan 1401/b, 1668/b
ḳ.+ ıla 3055/b

ḳulavuz: -3- [T.] Kılavuz, rehber.
ḳ. 2680/b; (ḳ. ol-) 3357/b
ḳ.+ ıdı 0996/b

ḳulluḳ: -26- [T.] Hizmetçilik, kulluk, kölelik.
ḳ. 0026/b, 1020/b; (ḳ. eyle-) 4449/b; (ḳ. it-) 0385/b; (ḳ. itmiş ol-) 3180/a
ḳ.+ a 0892/a, 2092/a, 4054/b, 4128/b, 4264/a, 4409/b
ḳ.+ çılaruñla 2752/b
ḳ.+ dan 0034/b
ḳ.+ ı 0609/a
ḳ.+ ına 0400/b, 0655/b, 4093/a
ḳ.+ ından 4458/a
ḳ.+ ını 0184/b
ḳ.+ uma 0743/a
ḳ.+ umı 3179/b
ḳ.+ umuzdan 0033/a, 3517/b
ḳ.+ uñ (ḳ. it-) 0028/b
ḳ.+ uña 2536/a
ḳ.+ uñı 0027/a

ḳulluḳçı/ ḳulluḳçu: -5- [T.] Hizmetkâr.
ḳ. 1671/b, 3762/b
ḳ.+ dan 3798/b
ḳ.+ ma 2987/b
ḳ.+ ya 4400/a

ḳulmaş: -2- [T.] Aldatıcı, hilekâr, sahtekâr, kalleş, terbiyesiz.
ḳ. 0754/a, 0861/a

Ḳulun-: -9- Harrad-ı Berzîn'in Behrâm'ı öldürmesi için bulduğu yüz yaşındaki yoksul bir Türktür.
Ḳ. 2644/a, 2655/a, 2658/a, 2665/a, 2667/a, 2669/a,
Ḳ.+ a 2654/b
Ḳ.- dı 2595/a
Ḳ.+ ı 2620/a

ḳulzüm: -1- [Ar.] Deniz.
ḳ.+ inden 0282/b

ḳum: -3- [T.] Kum.
ḳ. 1310/b, 1944/b, 4454/b

ḳumāş: -4- [Ar.] Kumaş.
ḳ.+ ın 3560/a, 3644/a
ḳ.+ uñ 3092/a, 3655/a

ḳumrı: -3- [Far.] Kumru.
ḳ. 1441/a
ḳ.+ lardur 1392/b

ḳ.+ laruñ 1434/b

ḳunduz: -1- [T.] Kunduz.
ḳ. 0414/b

ḳur-: -6- [T.] 1. Hazırlamak.
ḳ.- am (duzaḳ ḳ. "gizlice hazırlamak") 1294/a
ḳ.- ardı (oyın 3056/a
ḳ.- dı 1114/a
ḳ.- mış 2061/b
2. Başlatıp ortaya koymak, oluşturmak
ḳ.- dı 1233/b
ḳ.- maḳ (ceng ḳ.) 1145/b

ḳuraḳ: -1- [T.] Yağmursuz, kurak.
ḳ.+ dan 2475/b

ḳurbaġa: -1- [T.] Kurbağa.
ḳ.+ dan 3996/a

ḳurbān: -4- [Ar.] 1. Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.
ḳ. 1209/b
ḳ.+ ıla 0281/a; (neẕr ü ḳ.) 0250/a
2. Bir amaç uğruna kendini feda eden veya feda edilen kimse.
ḳ. 1451/b

ḳurd: -11- [T.] Kurt.
ḳ. 1491/a, 2455/b, 3040/b, 3052/b, 3331/b, 3343/a, 3417/a
ḳ.+ ı 1592/b, 4526/a
ḳ.+ ıla 3393/b
ḳ.+ idi 3339/b

ḳurı-/ ḳuru-: -8- [T.] Islaklığı, yaşlığı kaybolarak kuru duruma gelmek.
ḳ.- dı 2119/b
ḳ.- mış 4509/b (ağızı ḳ.) 4445/b
ḳ.- r (ağızı ḳ.) 4522/b
ḳ.- sun 1944/a
ḳ.- ya 1009/a
ḳ.- yıcaḳ 3440/b
ḳ.- yup 0977/b

ḳurıt-: -1- [T.] Kuru duruma getirmek.
ḳ.- andan 1288/b

ḳurtar-: -5- [T.] Kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden kurtarmak.
ḳ. 3695/a, 3711/b
ḳ.- dı 2142/b
ḳ.- ımaz 3005/b
ḳ.- ımazdı (cān ḳ.) 3042/b

ḳurtıl-/ ḳurtul-: -9- [T.] 1. Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.
ḳ.- dı 0496/b, 3508/b
ḳ.- uban (ölümden ḳ.) 1330/b
ḳ.- ursañ 2263/a, 2641/a
2. İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak.
ḳ.- a 1813/a, 3429/a
ḳ.- am 2820/b
ḳ.- ımazsam 3904/b

ḳuru: -14- [T.] Suyu, nemi olmayan.
ḳ. 0444/b, 1666/b, 3002/a, 3114/b, 3196/b, 3199/a, 3199/b, 3240/a, 3447/a, 3464/b, 3506/b, 4144/a, 4492/b; (ḳ. mı) 4224/b

ḳurul-: -1- [T.] Hazırlanmak, kurulmak.
ḳ.- mış (ʿişret ḳ.) 1505/b

kūs: -6- [Far.] Kös, büyük davul.
k. 2242/a; (k. çal-) 2336/b
k.+ e 3732/a
k.+ ı 0920/a, 2164/a; (k. çal-) 2117/a

kūsī: -3- [Far.] Kös çalan kimse.
k. 2117/a, 2553/a
k.+ ler 3732/a

ḳuş: -35- [T.] Kuş.
ḳ. 0330/b, 0436/b, 0774/a, 2819/a, 2982/b, 3472/b, 3543/a, 3684/a, 3710/b, 4073/b, 4214/b; (ḳ. gibi) 0804/a, 0928/b, 2949/b, 3838/a, 4034/b
ḳ.+ a 1584/b, 3308/, 3543/a
ḳ.+ da 1431/a
ḳ.+ ı 0238/a, 0259/b, 1520/a, 1575/a, 2373/b, 2480/b, 2981/b, 3071/a, 4077/b
ḳ.+ ınuñ 0306/b, 0359/b

ḳ.+ lar 1491/a
ḳ.+ ları 1241/a, 3743/b
ḳ.+ sın 3630/a

ḳuşaḳ: -16- [T.] Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.
ḳ. 1657/a, 4409/a; (ḳ. bağla-) 1426/b, 3192/b, 3566/b, 3738/a; (ḳ. ḳuşan-) 1210/b
ḳ.+ dan 4400/b, 4417/a
ḳ.+ ı 1076/a, 2340/b, 2718/a, 3594/b, 4191/b
ḳ.+ ın 1138/b
ḳ.+ uñ 2086/b

ḳuşan-: -3- [T.] (Kılıç, kemer, kuşak vb. şeyleri) Beline bağlamak.
ḳ.- anlar 3740/b
ḳ.- up (ḳuşaḳ ḳ.) 1210/b
ḳ.- ursın 4303/b

ḳuşsuz: -1- [T.] Kuşu olmayan, kuşsuz.
ḳ. 3450/b

ḳut: -3- [T.] Uğur, baht, talih.
ḳ. 2971/b, 3519/a, 4251/b

ḳūt: -1- [Far.] Yiyecek, rızk.
ḳ. 3909/b

ḳutla-: -1- [T.] Kutlamak.
ḳ.- dı 3743/b

ḳutlu: -6- [T.] Uğurlu, mübarek.
ḳ. 0283/a, 2084/b, 4016/a, 4022/b; (ḳ. ol-) 2360/a
ḳ.+ raḳdur 0424/b

ḳuvvet: -2- [Ar.] Güç, kuvvet.
ḳ. 1812/a; (ḳ. ol-) 0102/b

ḳuvvetlü: -2- [Ar.+T.] Gücü, kuvveti olan.
ḳ. 3391/a, 4188/b

ḳuvvetsüz: -1- [Ar.+T.] Gücü, kuvveti olmayan.
ḳ. 3721/a

kūy: -3- [Far.] Köy, mahalle.
k.+ ına 3362/b, 3593/a
ḳ.+ uñda 4103/a

ḳuyı/ ḳuyu: -8- [T.] Kuyu.
ḳ. 3061/a, 3981/b; (ḳ. gibi) 0717/a
ḳ.+ da 3270/a
ḳ.+ dan 1706/b, 2809/b, 3579/b
ḳ.+ ya 4353/a

ḳuyruḳ: -4- [T.] Kuyruk.
ḳ.+ ı 2368/b
ḳ.+ ıla 1461/b
ḳ.+ ından 1168/b
ḳ.+ ını 3198/a

ḳuyruḳlu: -1- [T.] Kuyruğu olan.
ḳ. (ḳara ḳ.) 0984/a

ḳuyumcı: -1- [T.] Değerli maden veya taşlardan ziynet ve süs eşyası yapan ve satan kimse.
ḳ. 0640/b

ḳuzı: -3- [T.] Koyunun yavrusu, kuzu.
ḳ. 4209/b, 4679/b
ḳ.+ yı 1592/a

küfr: -3- [Ar.] Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dinin esaslarına inanmama.
k. (k. ü ḍalālet) 0096/b
k.+ i 4589/b; (īmān u k.) 4631/b

küḥl: -1- [Ar.] Sürme.
k.+ i 0598/a

kül-: -1- [T.] Gülmek.
k.- di 3363/a

külāh: -1- [Far.] Askerler ve her tabakadan halk tarafından asırlar boyunca giyilmiş olan, genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği.
k.+ ın (k. gey-) 0744/b

külḫan [I]: -1- [Far.] Kor hâlinde yanan ateş.
k.+ iken 0495/b

külḫān [II]: -1- [Far.] Hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kapalı ve geniş ocak, cehennemlik.
k. 2113/b

küllī: -7- [Ar.] Bütüne ait, bütünle ilgili, bütünü kapsayan.
k. 0373/b, 1248/b, 2255/a, 2459/b, 2803/a, 3044/b, 4644/b

külüng: -12- [Far.] Ucu sivri taşçı kazması.
k. 2957/b, 3186/b, 3373/b
k.+ e 3302/b
k.+ i 2998/a, 3439/a, 3443/a
k.+ ile 2958/a, 2958/b, 2965/a
k.+ in 2991/a
k.+ ine 2949/a
k.+ iyile 3203/a

künbed/ künbeḏ: -8- [Far.] Kubbe.
k. 1077/b, 4566/b
k.+ i 3453/a
k.+ ine 4563/a, 4564/a, 4564/b
k.+ üñ 4567/a, 4578/b

küpe: -4- [T.] Küpe.
k. 2067/a; (k. aṣ-) 3015/b
k.+ yi 1076/a
k.+ yile 2287/a

küpecik:-1- [T.] Küçük küp, çömlek, kavanoz.
k.+ den 3931/b

kürk: -3- [T.] Kürk.
k. 2622/a
k.+ idi 2596/a
k.+ üñ 2628/a

kürsī: -6- [Ar.] Taht, kürsi.
k. 0483/a, 2197/a, 3193/a, 3792/b, 4069/a; (k.- yi zerrīn) 2962/b

küs: -2- [T.] Küsmüş, dargın.
3559/a

küs-: -1- [T.] Darılmak, gücenmek, küsmek.
k.- miş 3839/b

küsü: -2- [T.] Küsme, küskünlük, dargınlık.
k. 2856/b, 3559/b

küslü: -1- [T.] Dargın, gücenik, küsmüş.
k.+ yidi 0650/b

küstāḫ: -6- [Far.] Haddini bilmez, saygısız, utanmaz.
k. 1614/a, 1670/b, 2581/b, 3580/b, 4638/a; (k. ol-) 0030/b

küşte: -2- [Far.] Ölü.
k. 3473/a, 4508/a

küy-: -10- [T.] Beklemek, gözlemek.
k.- di 2525/a
k.- e 4540/a
k.- er 2439/b, 4551/b
k.- erdi 2152/b
k.- erem 2711/b
k.- mege 3586/a
k.- meñ 0540/b, 1684/b
k.- üp 3768/b

L

lāciverdī/ lājiverdī: -3- [Far.] Lacivert renginde.
l. 1789/b, 1999/b, 3676/a

lafẓ: -1- [Ar.] Ağızdan çıkan veya yazılan söz, kelime.
l.+ ında 0254/b

laḥn: -1- [Ar.] Belli bir kurala göre oluşmuş güzel ve düzgün ses, ahenkli ses, nağme, ezgi.
l.+ ı 2742/b

laḥẓa: -6- [Ar.] Zamanın göz açıp kapayıncaya kadar geçen en kısa parçası, an.
l. 1192/a, 1247/b, 3371/a, 4323/b, 4539/b; (l. laḥẓa) 2034/b

laʿīn: -1- [Ar.] Lanetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lanetli, mel'un.
l.+ i (bed-baḫt-ı l.) 4112/a

laḳablu: -1- [Ar.+T.] Lakabı olan, lakaplı.
l. 4673/a

lāl: -1- [Far.] Dilsiz.
l.+ em 0118/b

laʿl: -31- [Ar.] Parlak kırmızı renkli kıymetli taş
l. 0463/b, 0861/b, 2066/a, 2210/b, 3290/b, 3300/b, 3326/b, 3647/b, 3807/a, 3807/b, 3813/b, 3877/b, 4063/b; (l.- i bedaḫşān) 1525/a; (l.- i kānı) 0817/b; (l. ol-) 3295/b; (incü l. saç-) 3952/b
l.+ e 0856/a, 1510/b, 4393/a
l.+ i 1378/b, 1602/b, 3396/b, 3756/a; (l. gibi) 3695/b
l.+ ile 1526/b
l.+ in 3296/a, 3301/a
l.+ ine 1451/b
l.+ üñ 0861/b, 3884/a

lāle: -6- [Far.] Lale.
l. 0472/b, 0769/b, 2383/b, 2946/b, 3666/b
l.+ ye 2386/b

lāle-ruḫsār: -1- [Far.] Lale yanaklı, yüzlü.
l. 0523/a

laʿlgūn: -2- [Ar.+Far.] Parlak kırmızı renkli.
l. 1510/a
l.+ e 1437/b

laṭīf: -2- [Ar.] Geçmişte söylenmiş söz.
l. 4144/b, 4595/b

laṭīfe: -1- [Ar.] Güldürmek, eğlendirmek amacıyle söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye, şaka.
l. 4232/a

lāyıḳ: -14- [Ar.] Uygun, yaraşır, münasip.
l. 1319/b, 3571/a, 3575/a, 3686/b; (l. gör-) 1047/a; (l. ol-) 0325/a, 2049/b; (l. degül) 1045/a, 1084/b, 1086/a, 1093/b
l.+ dur 2078/b
l.+ ısa 2339/a
l.+ ıdı 0818/b

lāzım: -8- [Ar.] Gerekli, lüzumlu.
l. 1590/a, 1642/a, 1670/a, 2809/b, 4110/a, 4364/b; (l. ol-) 0066/b
l.+ dur 4655/a

lā-yezel: -1- [Ar.] Zeval bulmaz, bitmez, ebedî (Allah).
l. 2913/a

leb: -4- [Far.] Dudak.
l. 3374/a, 3788/b; (şīrīn-i l.- nūş) 3908/a
l.+ den 4135/a

lem-yezel: -4- [Ar.] Baki, kalıcı.
l. 0195/a, 4629/b
l.+ dür 2913/a
l.+ sin 0058/a

leşker: -26- [Far.] Asker.

l. 0171/a, 0939/a, 0961/a, 0974/a, 1160/b, 1209/a, 1802/a, 1886/b, 1887/a, 2097/b, 2201/b, 2224/b, 4315/a, 4433/a; (aʿyān-ı l.) 0137/a; (l. ol-) 1691/b
l.+ e 4331/a
l.+ i 2104/a
l.+ inde 2237/b
l.+ inden 0989/b, 1015/a, 1975/b, 2182/a
l.+ ine 4440/b
l.+ leyin 0925/a
l.+ üm 1792/a

leşkergāh: -3- [Far.] Askerin toplandığı yer, ordugâh.
l.+ a 1117/a, 1462/a
l.+ ına 4018/a

leṭāfet: -1- [Ar.] Hoşluk, güzellik, incelik.
l. 3572/a

leṭā'if: -1- [Ar.] Latifeler, şakalar.
l.+ dür 0149/b

levḥ: -1- [Ar.] Üzerine yazı yazılabilecek ve resim yapılabilecek yassı düz nesne veya yüzey.
l. (l.- i dil-āvīz) 4595/b

levḥa: -2- [Ar.] Üzerinde yazı veya resim olan taşınabilir düz nesne.
l. 4597/a, 4597/b

leyli: -1- [Ar.] Gececi, geceye ait.
l. 0421/b

lîk: -3- [Far.] Lakin, fakat, ancak.
l. 2362/b, 3475/b, 3486/a

lîki: -2- [Far.] Lakin, fakat, ancak.
l. 0063/b, 0423/a

lîkin: -6- [Far.] Lakin, fakat, ancak.
l. 0571/b, 1186/b, 1377/a, 3715/b, 4115/a, 4250/a

loḳma: -2- [Ar.] Lokma.
l. 4656/b
l.+ sın 4667/b

luṭf: -13- [Ar.] Nezaket, iyilik, yumuşaklık, lütuf.
l. (l. it-) 4040/a
l.+ ı 0182/a, 4117/a
l.+ ıla 0406/a, 3181/a3555/a
l.+ uñ 0029/a, 4031/b
l.+ uñıla 0085/a, 0126/a, 2259/b, 3814/a
l.+ uñıla
l.+ uñdan 0043/b

lü'lü': -7- [Ar.] İnce.
l. 0282/a, 2068/a, 4194/a; (l.- i şehvār) 2210/b
l.+ yi 2468/b, 3666/b, 3952/a

M

maʿbūd: -1- [Ar.] Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, ilah, Allah.
m. 0040/a

Māçīn: -1- Çin'in güneyi.
M. (ne Çīn ḳodı ne Ç.) 0163/a

mādām/ mādām: -3- [Ar.] Çünkü, değil mi ki, madem.
m. 0212/a, 2580/a, 2596/b

maʿdūm: -1- [Ar.] Var olmayan, mevcut olmayan, yok.
m. (m. ol-) 4604/a

maġāra: -1- [Ar.] Mağara.
m. 0477/a

maġbūn: -1- [Ar.] Şaşırmış, şaşkın.
m. (maḥbūs-ı m.) 4447/a

maġlūb: -1- [Ar.] Yenik düşmüş, yenilmiş.
m. 3255/b

māh: -31- [Far.] Gökteki ay, kamer.
m. 0517/a, 0811/a, 0819/a, 1395/a, 1397/a, 1503/a, 2696/b, 2792/a, 2814/b, 2942/a, 3739/b, 3806/a, 3894/a, 4056/b, 4185/b, 4237/a, 4520/a, 4529/a, 4559/a; (m.- ı münīri "ay ışığı") 1481/a; (m.- ı serefrāz) 1648/a; (m.- ı yār " ay gibi parlak sevgili") 1613/a; (serv-i m.- i dīdār "ay yüzlü") 3820/a; (m.- i muḳannaʿ) 3801/b; (reşk-i m.) 3911/a; (ṭolu m. "dolunay") 3323/a; (m. ol-) 1259/b
m.+ a 4236/b; (başını m. ir-) 2588/b
m.+ dur 0578/b
m.+ ı 3579/a

maḥalli: -1- [Ar.] Bir yere ait veya bir yere mahsus olan, yerli.
m.+ dür 0185/a

maḥbūb: -2- [Ar.] Sevilen kimse, sevgili.
m. 1855/b; (m. ol-) 0269/b

maḥbūs: -1- [Ar.] Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.
m. (m.- ı maġbūn) 4447/a

maḥcūb: -1- [Ar.] Utanmış, sıkılmış, hicap etmiş.
m. (m. ol-) 0269/a

maḫdūm: -2- [Ar.] Kendisine hizmet edilen kimse, efendi.
m. 4604/b
m.+ laruñ 3900/a

maḥle: -1- [Ar.] Mekan, yer, mahalle.
m.+ ñe 3871/b

maḫlūḳāt: -1- [Ar.] Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahluklar.
m.+ uñ 4621/a

Maḥmūd: -6- Sultan Mahmut.
m. 0174/b, 0207/b; (m. iken) 0104/b
m.+ ıla 4664/a
m.+ ıdı 0176/a
m.+ uñıdı 0162/a

Maḥmūd: -1- [Ar.] Övülmüş, methedilmiş, Hz. Muhammed.
m. 0112/a

maḫmūr: -3- [Ar.] İçkiden sersemlemiş, kendinden geçecek duruma gelmiş.
m. 3831/b (m. ḳıl-) 1347/a; (m. ol-) 2707/b

maḥrem: -1- [Ar.] Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samîmî dostu olan kimse, sırdaş.
m. (m. ol-) 3051/b

maḥrūm: -3- [Ar.] İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen, nasipsiz.
m. 3902/b; (m. ḳal-) 3716/b; (m. ol-) 0045/b

maḥşer: -2- [Ar.] Ahiret hayâtında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek

üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.
m. (m. gün gibi) 3734/b; (m. ḳop-) 0709/b

māh-tāb: -1- [Far.] Mehtap.
m.+ ı 0287/b

maḫzen: -2- [Ar.] Kıymetli şeylerin saklandığı yer.
m. (m.- i genç) 4593/a
m.+ e 4594/a

maḥzūn: -1- [Ar.] Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü.
m. 4447/b

māh-peyker: -1- [Far.] Ay yüzlü.
m. 3877/a

māh-rū/ meh-rū: -4- [Far.] Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlayan güzel.
m. 0706/a, 3153/a; (ḫūb-ı m.) 0595/a
m.+ ya 1326/a

māhveş/ mehveş: -2- [Far.] Yüzü aya benzeyen, ay gibi güze.
m. 4209/a
m.+ den 4106/a

maḳām: -1- [Ar.] Yüksek mevki, makam.
m.+ ı (hublar m.) 0500/b

maḳbūl: -1- [Ar.] Kabul edilen, reddedilmeyen.
m. (m. ol- "kabul edilmek") 4264/b

maḳṣūd: -5- [Ar.] İstenilen şey, amaç, maksat.
m. 0040/b, 1637/a, 2571/a
m.+ ı 0264/a
m.+ ını 2989/b

maʿkūs: -1- [Ar.] Bir şeyin aksi, zıddı olan, zıt, ters.
m. (m. ol-) 0070/a

māl: -21- [Ar.] Mal, mülk.
m. 1194/b, 1793/b, 1803/a, 1808/a, 1993/a, 3914/b; (m. vir-) 2076/a
m.+ ı 0165/a, 0169/a, 2091/a, 2296/b, 4653/a
m.+ ıla 0716/a
m.+ ın 4670/b
m.+ um 0210/a, 3325/a
m.+ umdan 2847/a
m.+ umuz 0161/b
m.+ uñ 2903/a
m.+ uña 4130/b
m.+ uñdan 1594/b

maʿlūm: -8- [Ar.] Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.
m. 0728/b; (m. it-) 1827/b; (m. ol- "bilinmek") 0045/a, 0073/a, 2531/a, 3311/a, 3902/a, 4575/a

mālāmāl: -1- [Far.] Ağzına kadar dolu, dopdolu.
m. itüpdi 4070/a

maʿmūr: -5- [Ar.] Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.
m. 0170/b, 4280/b; (şār-ı m.) 1893/a; (m. ol-) 2346/b, 4273/b

mānend: -16- [Far.] Benzer, eş, misil, nazir, menend.
m. 3614/b; (m. ol-) 0066/a
m.+ i 0206/b, 0396/b, 1588/a, 1609/b, 1659/b, 2070/a, 2116/b, 2234/a, 3372/b, 3407/b, 3480/b, 4097/a, 4644/a
m.+ isin 3211/a

maʿnī: -11- [Far.] 1. Mana, anlam.
m.+ dür 1615/b
m.+ sini 4599/b
m. 0135/b, 0138/b
2. Konu, husus.
m. 0551/b
m.+ de 2486/b
m.+ den 0073/a, 2519/b, 3313/b, 4362/b
m.+ ye 3639/b

Mānī: -3- Mani dinin kurucusu olan Mani, Çin'den İran'a gelen bir ressam

olarak bilinir. Erjeng adlı eseri meşhurdur.
M. 0793/a; (naḳḳāş-ı M.) 0405/b; (Erjengü M.) 3194/b

mānīʿ: -2- [Ar.] Engel.
m. (m. ol- "engel olmak") 4132/b
m.+ idi 3077/b

maʿnīdār: -1- [Ar.] Bir mana taşıyan, manalı, anlamlı.
m.+ ı 0159/b

manẓara: -1- [Ar.] Gözle görülen, bakılıp seyredilen yer.
m.+ da 3796/b

manẓūr: -2- [Ar.] Bakılan, görülen, görülmüş.
m. (m. idin-) 1506/b; (m. ol- "görülmüş") 2357/a

mār: -2- [Far.] Yılan.
m. 2877/a

maṣlaḥat: -1- [Ar.] İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.
m. (m. mı) 1649/a

maṣnūʿ: -1- [Ar.] Sanatla yapılmış, sanat mahsulü.
m. 0057/b

maʿṣūm: -1- [Ar.] Suçsuz, günahsız.
m.+ laruñ 3697/a

maṣrıḳ: -2- [Ar.] Güneşin doğduğu yer veya yön, doğu.
m. 3640/a
m.+ a 0726/a

maʿṣūḳ: -7- [Ar.] Aşkla sevilen, aşık olunan kimse.
m. 0586/b, 1563/b; (m.- ı gülzār "gülbahçesinin aşığı") 1562/a; (m.- ı meh-rū) 0706/a; (m.- ı zībā "güzel, süslü aşık") 3381/a
m.+ ı 4158/a
m.+ uñ 1575/b

māt: -1- [Ar.] Satrançta rakibin hamlesiyle şahı koruyamayacak veya başka bir haneye oynatamayacak duruma gelip yenilme.
m. (m. it- "yenmek") 3295/b

maṭbūʿ: -2- [Ar.] Güzel, hoş, latif.
m. 2922/a; (m.- ı şīrīn) 0232/b

mātem: -3- [Ar.] Matem, yas.
m. 4450/b; (aḥvāl-i m.) 3507/a; (m. dut-) 3544/a

maṭlūb: -2- [Ar.] İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.
m. 1855/b, 4407/b

maẓlūm: -2- [Ar.] Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş.
m. 4252/a
m.+ laruñ 3697/b

maʿzūl: -1- [Ar.] Çıkarılmış, azledilmiş.
m. 3218/a

maʿẕūr: -3- [Ar.] Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.
m. 0186/b, 4161/b, 4428/b

mebādā: -3- [Far.] Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar.
m. 0953/b, 2635/b, 4385/b

Mecesti: -1- Batlamyus'un geometri üzerine yazdığı kitap.
M. 2950/b

meclis: -8- [Ar.] Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtima.
m. 1558/b, 1581/a, 4064/a
m.+ de 0153/b, 2976/a
m.+ i 1579/b, 2315/b
m.+ inde 0222/b

mecmaʿ: -1- [Ar.] Toplanılan yer.
m.+ ıydı (iḥsān m.) 0258/b

mecmūʿ: -1- [Ar.] Bir araya getirilmiş, toplanmış.

m. 0057/a

mecnūn: -5- [Ar.] 1. Aşk yüzünden aklı başından gitmiş, delice sevmiş, kara sevdaya tutulmuş.
m.+ a 3108/a, 3342/b
2. Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek karakteridir.
m. 4243/b
m.+ ı 0421/a
m.+ ıla (m. Vāmıḳ) 3480/a

Medāyin/ Medāyīn: -10- Medayin şehri, Sâsânîler'in başşehri ve hükümdarların kışlık ikametgâhı olduğu gibi yahudi ve Nestûrîler'in önemli merkezlerinden biridir.
M. 0848/a, 3648/a, 4205/a, 4260/b
M.+ de 0586/a, 4265/a
M.+ den 0821/b, 0973/a, 2343/a, 4180/b

meddāḥ: -1- [Ar.] Çok öven, metheden.
m. 4675/b

medḥ: -2- [Ar.] Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü.
m.(m.- güster "övgü döşeyen") 0176/b
m.+ ini (m. it- "övme, yüceltme") 0212/b

medḫal: -3- [Ar.] Girme, giriş.
m. (m. it- "girmek") 0071/a, 0148/a; (m. ḳıl-) 0491/b

medīḥ: -1- [Ar.] Övülmeye, methedilmeye layık olan, övülen.
m.+ in 0226/b

meftūn: -2- [Ar.] Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan, aşık.
m. 3085/a; (m. ḳıl-) 0806/b

meger: -48- [Far.] Meğerse, meğer.
m. 0328/a, 0338/a, 0364/a, 0403/a, 0410/b, 0461/a, 0604/a, 0768/a, 0844/b, 0861/a, 0964/b, 1045/a, 1064/b, 1143/b, 1289/a, 1374/b, 1552/a, 1572/a, 1654/a, 1736/b, 1845/b, 1866/b, 1880/b, 2571/b, 2581/a, 2651/b, 2945/b, 3069/b, 3070/b, 3132/b, 3229/a, 3281/a, 3291/a, 3323/a, 3400/a, 3423/a, 3677/a, 3982/a, 4006/b, 4120/b, 4254/a, 4353/a, 4399/a, 4511/a, 4531/a, 4532/a, 4592/a, 4671/a

mehcūr: -3- [Ar.] Uzaklaşmış, uzakta kalmış, ayrı düşmüş.
m. (m. ḳıl-) 1347/b; (m. ol-) 1893/b; (m. vir-) 2474/b

mehd: -5- [Ar.] Beşik.
m. 4545/b
m.+ i 4550/a
m.+ in 4564/a; (şāh-ı m.) 4547/a
m.+ ine 4564/b
2. Bir şeyin ortaya çıktığı, zuhur ettiği, gelişip büyüdüğü yer
m.+ ine 4549/b

mehmīz: -1- [Ar.] Ata binenlerin, hayvanı dürterek hızlandırmak için çizme ökçelerinin arkasına taktıkları sivri demir parçası veya ufak dişli çelik çark.
m. 1716/a

meh-tāb: -3- [Far.] Ay ışığı, ay aydınlığı.
m. 0599/b, 1609/a, 3209/b

mekān: -1- [Ar.] Yer, mahal.
m. (m. idin-) 0682/b

mekkār: -1- [Ar.] Çok hile yapan, hilekâr, düzenbaz.
m. (dīv-i m.) 4292/a

meknūn: -2- [Ar.] Dizilmiş, dizili.
m. (dürr-i m.) 0398/b, 4682/b

mekr: -2- [Ar.] Hile, düzen, aldatma.
m. 1729/b
m.+ ile 0677/a

melālet: -1- [Ar.] Bıkma, usanma, usanç.
m. 0866/b

melik: -34- [Ar.] Padişah, hakan, sultan.
m. 0816/b, 0820/a, 0830/a, 0846/a, 1403/a, 1405/a, 1412/b, 1454/a, 1470/b, 1474/a, 1512/a, 1554/a, 1647/a, 1664/a, 2358/b, 2472/a, 3071/b, 3090/a, 3622/b, 3664/a, 3730/a, 3757/a, 3894/a, 3977/b, 3990/a, 4079/a, 4150/a, 4160/a, 4178/a, 4181/a, 4227/a, 4266/a, 4507/a
m.+ idi 1470/b

melʿūn: -1- [Ar.] Allah'ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş.
m. 4495/b

memzūc: -2- [Ar.] Karışık, karışmış.
m. 0233/a; (m. it- "karıştırmak") 0236/a

menʿeyle-: -1- [Ar.+T.] Yasaklamak, engellemek, önüne geçmek.
m.- yüben 0035/a

menbaʿ: -1- [Ar.] Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği yer, mebde, menşe.
m.+ ıydı 0258/a

menşūr: -4- [Ar.] Bir kimseye vezirlik, müşirlik, beylerbeylik vb. bir rütbenin verildiğini gösteren padişah fermanı.
m. 0496/a, 0881/a, 4271/b; (m. vir-) 2346/a

menzil: -4- [Ar.] Uzaklık, mesafe.
m. 0697/b, 2626/b, 2936/a
m.+ ler (m. geç-) 0429/b

menzil-be-menzil: -1- [Ar.+Far.] Aşarak, acele ederek.
m. 2626/b

mercān: -3- [Ar.] Mercan hayvanının iskeletten elde edilen ve süs eşyalarının yapımında kullanılan kırmızı madde.
m. 3326/b, 4258/a
m.+ a 2061/a

merdān: -1- [Far.] Mert insanlar, mertler, yiğitler.
m.+ e (m. iriş-) 0759/b

merdūd: -1- [Ar.] Geri çevrilmiş, kabul edilmemiş, makbul sayılmamış.
m. (merdūd u ger maṭlūb) 1855/b

merhem: -6- [Ar.] Çare, merhem.
m. 3431/b, 4213/b, 4553/b; (m. ol-) 0012/a, 4662/b
m.+ idür 0582/b

merḥūm: -1- [Ar.] Allah tarafından bağışlanmış, af ve merhametle müjdelenmiş.
m. (adum m. ol- "ölmek, Allah'ın rahmetine kavuşmak") 0045/b

Merrīḫ: -1- [Ar.] Merih, Mars.
M. 0225/a

merv: -3- [Ar.] Orta Asya'da Horasan'ın merkezi.
m.+ e 2614/a, 2655/b
m.+ üñ 2627/b

Meryem: -31- Hüsrev'in karısı, Şiruye'nin annesi.
M. 2058/a, 2073/b, 2090/a, 2319/a, 2323/a, 2332/a, 2466/b, 2467/a, 2473/b, 2747/b, 2748/a, 2754/a, 2761/b, 2781/a, 2823/a, 2823/b, 2825/b, 2851/b, 3500/a, 3502/a, 3503/b, 3504/a, 3552/a
M.+ den 2466/a, 2788/b, 4288/a
M.+ denidi 2473/a
M.+ içün 3534/a
M.+ üñ 2102/b, 2789/a

Meryem: -3- Hz. İsa'nın annesi, Meryem.
M.+ den 2062/b
M.+ i 3547/b
M.+ idi (ibn-i m.) 4295/b

mesācid: -1- [Ar.] Mescitler.
m. 0243/a

meṣel: -6- [Ar.] 1. Söz
m. 1130/a; (m. digül) 1021/b
m.+ dür 0493/b, 0633/a
2. Ders alınacak küçük hikâye
m. 2724/b, 3671/a

Mesīḥ/ Mesīḥā: -3- Hz. İsa'nın isimlerinden biridir.
M. 0109/b, 2062/b; (M. gibi) 3430/a

mesned: -4- [Ar.] Makam, mevki.
m. (m. ü tāc) 4460/a; (şehriyār-ı m.-ārā "bulunduğu makamı süsleyen, güzelleştiren) 0253/b
m.+ inde 4615/b
m.+ üñ 4471/b

mest: -3- [Far.] Sarhoş.
m. 0706/a; (m. ol-) 0524/a; (süciden m. ol-) 1482/a

mestūr: -2- [Ar.] Gizli, saklı.
m. 3831/a, 4047/b

mesʿūd: -2- [Ar.] Saadetli, mutlu, bahtiyar.
m. (m.- ı ger dūn) 3231/b; (m. ol-) 0104/b

meşaḳḳat: -1- [Ar.] Sıkıntı, eziyet.
m. (ḳahr u m.) 0218/b

meşġūl: -4- [Ar.] Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
m. (m. ol- "uğraşmak") 2640/a, 3218/b, 4264/a, 4489/b

meşhūr: -2- [Ar.] Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
m. 0949/b; (seyyāḥ-ı m.) 0404/b

meşʾūm: -1- [Ar.] Uğursuz, şom, meymenetsiz.
m. 2629/b

metāʿ: -1- [Ar.] Mal, eşya.
m.+ ıla 4516/b

mevc: -1- [Ar.] Dalga.
m.+ i 2786/b

mevcūd: -1- [Ar.] Var olan, bulunan.
m. (m. olma-) 0174/a

Mevlā: -1- [Ar.] Allah.
M. 0034/a

mevzūn: -5- [Ar.] 1. Vezinle yazılmış, vezinli, ölçülü.
m. 2922/a, 4086/b, 4682/a
2. Biçimli, düzgün, ahenkli, orantılı.
m. 0575/a; (şekl-i m.) 4608/a

mey: -5- [Far.] Şarap, bade.
m. 0829/a, 1545/a; (m. iç-) 1560/a; (m. ol-) 1660/a 1664/a

meyāncı: -1- [T.] Aracı, aracılık eden kişi.
m. 1661/b

meydān: -15- [Ar.] Meydan, alan.
m. 1404/a, 1515/a; (m. ḳıl-) 3463/b
m.+ a 0289/a, 1315/a, 1390/b, 1391/a
m.+ da 1318/b, 1398/b, 2134/b
m.+ dadur 0581/a, 3071/b
m.+ dan 1325/a
m.+ ı 0668/b
m.+ ınuñ 0097/a

meyl: -4- [Ar.] Rağbet, yönelme.
m. (m.- i ḫāṭır) 0139/b; (m. it- "gönül vermek") 3234/a
m.+ i 0452/a; (m. ḳıl-) 1191/a

mezād: -1- [Ar.] Alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde arttırma yoluyle yapılan satış.
m.+ ıçun 0867/a

meẕheb: -1- [Ar.] Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.
m. (m. ü dīn) 0352/b

meʾmūr: -2- [Ar.] Emredilen, emir altında olan kimse.
m. 0186/a, 0493/a

mıḫ: -1- [Far.] Büyük çivi.

m. 3030/b

mıḳnaʿ / mıḳnaʿa: -2- [Ar.] Baş örtüsü.
m. 3801/b, 4558/a

mıḳnāṭıs: -2- [Ar.] Mıknatıs.
m.+ ça 4172/b
m.+ dandur 2048/b

Mışır: -2- Mısır.
M. 2429/a
M.+ a 1514/b

Mışırlu: -1- Mısırlı.
M. 4673/b

Mışrī: -1- Mısır ülkesine ait.
M.+ ydi (Yūsuf-ı M. "Hz. Yusuf'un Mısır'ı") 0291/b

mi: -25- [T.] Mi soru edatı.
m. 1496/a, 1496/b, 2045/b, (ʿaceb m.) 2896/b, 3988/b, 4000/a;(bilmez m.) 3410/b; (cefā yitmez m.) 2869/a; (degmez m.) 3473/a; (devletin m.) 4294/b; (eylük eğrilik m. ḳıl-) 1751/b; (farḳ eyler m.) 4237/b; (gerek m.) 3168/a; (girü m.) 3782/b; (gördüñ m.) 3991/a; (görinür m.) 3153/a; (gün m.) 3868/b; (ire m.) 0781/b; (ʿīş itdüñ m.) 3613/b; (mührin m.) 4294/a; (şöyle m.) 2133/b; (yire m.) 2897/a
m.+ di (dimez m.) 2329/a
m.+ dür (dün m.) 3673/b
m.+ sin (peri m.) 4025/b

micmer: -1- [Ar.] İçinde tütsü yakılan kap, tütsü kabı, buhurdan.
m.+ ine 4072/a

miʿde: -2- [Ar.] Mide.
m.+ de 1646/b
m.+ yi 2435/b

mefreş: -1- [Ar.] Bir çeşit döşeme, yaygı, işleme.
m. 4194/a

mīġ: -2- [Far.] Bulut.
m. 2239/a, 4504/b

miḥaffe: -1- [Ar.] Deve veya fil gibi hayvanların sırtına konan ve karşılıklı oturacak yerleri bulunan bir nevi kapalı sepet, mahmel.
m. 4196/a

Mehīn Bānū: -5- Ermen melikesi, Şîrîn'in teyzesidir.
M. 0434/a, 0829/b, 2396/a, 2410/a, 4272/a

mihmān: -4- [Far.] Misafir, konuk.
m. 3613/a; (m.- ı ḫoş) 0691/a; (m.- ı server) 3624/b; (m. ol-) 2810/b

miḥnet: -6- [Ar.] Sıkıntı, zorluk, dert.
m. 0266/a, 2928/b; (m. ol-) 1289/b, 4357/b
m.+ de 2394/a
m.+ den 3521/a

mihr: -7- [Far.] 1. Güneş.
m. (m.- i Hürmüz) 4999/b
2. Sevgi, dostluk.
m. 2226/b, 2767/b
m.+ i 0913/a
m.+ ile 2160/b
m.+ ine 4307/b
m.+ ümüz 0453/b

miḥrāb: -4- [Ar.] 1. Cami, mescit gibi ibadet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemaatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.
m. 1609/b; (m. ḳıl-) 0019/a
m.+ ına 1493/b
2. Sevgilinin kaşları (mecaz).
m. 3209/a

mihrübān: -2- [Far.] Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü.
m. 4650/b
m.+ dı 1638/a

mihter: -10- [Far.] Daha büyük, daha ulu.

m. 0137/b, 0894/b, 1123/b, 2013/b, 2122/a; (mūṣīl-ı m.) 2146/a; (şāh-ı m. "ulu şah, hükümdar") 4436/b
m.+ e 2228/b
m.+ inden 2182/b, 4432/b

miḳdār: -3- [Far.] Ölçü, değer, derece.
m. 0206/a, 4262/b
m.+ ı 0918/b

mīl: -1- [Far.] Çeşitli işlerde kullanılmak üzere farklı kesit ve ölçülerde yapılmış metal çubukların ortak adı.
m. (gözine m. çek-) 1480/a

millet: -1- [Ar.] Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.
m. 4604/a

milletlü: -1- [Ar.+T.] Milleti olan, milletli.
m. (gāvur m.) 0770/a

miʿmār: -2- [Ar.] Binaların projesini hazırlayan, planını çizen ve plana göre güzel bir biçimde yapılması için gerekli her türlü işi yapan kimse.
m. 3003/b, 3935/b

minnet: -6- [Ar.] 1. İyilik, yardım, bağış, lütuf, kerem.
m.+ üñ 2153/b
2. Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükür, hamdetme.
m. (sipās u m. ḳıl-) 4624/a; (m. it- "boyun eğmek" 3969/a; (m. ḳo-) 4680/b
m.+ üm 3228/b
3. Yapılan bir iyiliği başa kakma.
m. (m. eyle-) 0059/a

mīr: -1- [Far.] Baş, başkan.
m. (m.- i fağfur "Çin komutanı") 3737/a

miʿrāc: -1- [Ar.] İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenabıhakk'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp Allah'ın huzuruna yükselmesi mucizesi.
m. (ṣāḥib-sırr-ı m.) 0108/b

miṯāl: -1- [Ar.] Benzer, gibi.
m.+ i 1371/b

misk: -1- [Ar.] Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.
m. 3277/b

miṯḳāl: -1- [Ar.] Pek az miktarda, çok az ölçüde.
m. 3394/a

miskīn: -8- [Ar.] Aciz, zavallı.
m. 0118/a, 0234/b, 1950/b, 2988/b, 2991/b, 4445/a; (ferhāḏ-ı m.) 3221/a
m.+ e 0045/a

miṯl: -3- [Ar.] Eş, benzer.
m. (m.- i pervīn) 0214/b; (m.- i tersā ol-) 2299/b
m.+ in 0263/a

mizāc: -4- [Ar.] Huy, tabiat, yaratılış.
m.+ ından 3618/b
m.+ um 0084/b
m.+ uñ 2436/b
m.+ uñdan 2432/a

Moġul: -1- Çin'in kuzeyindeki Moğolistan adı verilen ülkede yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.
M. 4336/b

muʿallaḳ: -1- [Ar.]Bir yere asılı ve bağlı olmayan.
m. (m. atlu) 2046/b

muʿāṣır: -1- [Ar.] Çağdaş.
m. 0166/b

muʿayyen: -3- [Ar.] Belli, belirli.
m. 3356/b; (m. ḳıl-) 0938/a; (m. ol-) 4617/b

muʿaẕẓam: -1- [Ar.] Sıradan olmayan, büyük bir değer ve önem taşıyan, çok önemli, pek mühim.
m. 3589/b

mūbeḏ: -3- [Far.] Zerdüşt dinine inananların, ateşe tapanların ruhani lideri, mecusi rahibi, mubid.
m.+ de 4219/a
m.+ i 4218/b
m.+ leri 4210/a

muʿciz: -1- [Ar.] Mucize.
m.+ le 4602/a

muḫālif: -1- [Ar.] Karşı çıkan, karşı koyan.
m. (m. ol- "karşı çıkmak") 2754/b

muḫalled: -2- [Ar.] Gelip geçici olmayan, sürekli, kalıcı, ebedî.
m. 0926/a, 4674/b

Muḥammed: -9- [Ar.] Hz. Muhammed.
M. 0092/a, 0112/a, 0926/b, 4600/a, 4633/b, 4663/a, 4668/b; (İbn-i M.) 4674/a
M.+ den 4636/b

muḥkem: -6- [Ar.] Dayanıklı, güçlü, sağlamlaştırılmış, sağlam.
m. 1530/b, 2908/b, 3141/b, 3920/a, 4125/b; (m. ol-) 0778/b

muḥsin: -1- [Ar.] İyilik eden, iyi ve güzel işler yapan.
m.+ ler 0215/b

muḥtāc: -10- [Ar.] Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.
m. 1073/b, 2569/b, 3566/a; (m. ḳıl-) 0082/b, 2435/b; (m. ol-) 2602/b; (m. degül) 0267/a
m.+ a 4542/a
m.+ am 3177/b
m.+ larıyçun 3701/a

muḫtaṣar: -1- [Ar.] Ayrıntılı olmayan, kısa, öz.
m. (sözüñi m. ḳıl-) 0449/a

muḫtelif: -1- [Ar.] Farklı, çeşit çeşit.
m.+ dür 0680/a

muḳābil: -1- [Ar.] Karşılık olarak, karşılığında.
m. (m. ol-) 0492/b

muḳannaʿ: -1- [Ar.] Peçeli, baş örtüsü örten.
m. (māh-ı m.) 3801/b

muḳbil: -3- [Ar.] Bahtı açık ve talihli, yüce mevki ve makamlara erişmiş olan.
m. 0379/a, 3257/b, 3258/b

mūm: -20- [Far.] Mum.
m. 1817/b, 2800/b, 2958/b, 3112/b, 3487/b, 3612/b, 3652/b, 4501/b, 4502/b, 4540/b; (m. bigiyken) 1549/b; (m. gibi) 2060/b, 2997/b
m.+ dan 2954/a
m.+ ı 3602/b, 4055/a
m.+ layın 0453/a, 3682/b
m.+ sın 3487/a
m.+ van 3682/a

mūnis: -1- [Ar.] Kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın.
m. 3050/b

murād: -33- [Ar.] 1. İstek, dilek, arzu.
m. 1636/b, 2926/b
m.+ a 1673/b, 2389/a; (m.+ a irdüñ 2199/b
m.+ a (m. ir-) 1674/b
m.+ ı 1182/a, 2585/b, 2929/a, 3254/b, 4009/b
m.+ uñ gözlemek 2865/b
m.+ ın 0249/a, 0549/b, 2866/b, 3216/a, 3607/a, 3760/b, 3918/a
m.+ uñ (m. gözle-) 2865/a, 2866/a
m.+ ına 0802/a
m.+ ıyla 1680/b
2. Amaç, gaye.
m. 4275/a
m.+ a 3876/a, 4225/a, 4274/b

m.+ ı bulımaz 2372/a
m.+ uñ 1737/b, 1954/a, 2158/a, 3971/b m.+ uñ bigi 2402/a

murādsuzlık: -1- [Ar.+T.] İsteksizlik
m.+ ıla 1700/a

muraṣṣaʿ: -7- [Ar.] Kıymetli taşlarla bezenmiş.
m. 1207/b, 3801/a, 3802/a, 4196/a; (cevāhir-i m.) 2290/a; (m. eyle-) 1526/b, 4547/a

murdār: -2- [Far.] Murdar, pis, kirli.
m. 3964/a
m.+ a 0628/b

murġ: -1- [Far.] Kuş.
m. (m.- ı gülzār "gül bahçesindeki kuş") 4102/a

murġ-zār: -2- [Far.] Kuşu çok olan yer.
m. 1402/b
m.+ ı 0590/a

muṣavver: -1- [Ar.] Bir şekle, bir biçime konulmuş, şekil ve suret verilmiş.
m. 2048/a

muṣıl: -5- [Ar.] Ulaştıran, eriştiren.
m. 1334/b, 1336/a

Muṣıl: -5- Musul.
M. 2125/a

Mūṣıl/ Mūṣīl: -5- Hüsrev'in sadık adamlarından biridir.
M. 1339/a, 2155/a; (M.- ı mihter) 2146/a
M.+ e 2153/a, 2161/a
M.+ ı 1338/a
M.+ ile 1343/a

Muṣṭafā: -1- [A.] Hz. Muhammed'in isimlerinden biri.
M.+ yı 4587/b

muştıla-: -2- [T.] İyi ve muştulu haber getirmek, müjde vermek, müjdelemek.
m.- ram 0389/b
m.- yu 0608/b

muştuluḳ: -1- [T.] Müjde, sevindirici haber.
m.+ a 4063/a

muʿteber: -1- [Ar.] Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, itibarlı.
m.+ di 4310/b

muṭīʿ: -1- [Ar.] Uyan, itaat eden, boyun eğen.
m. (m. ol-) 0184/a

muṭlaḳ: -4- [Ar.] Kayıtsız, şartsız.
m. 0204/b, 0291/b, 2963/a, 4173/a

muṭrib: -4- [Ar.] Bir musiki aleti çalan kimse.
m. 0395/b, 1491/b, 4577/a
m.+ uñ 4080/b

muṭribsüz: -1- [Ar.+T.] Çalgısız, çalgı olmadan.
m. 0828/b

muvāfıḳ: -3- [Ar.] Uygun, yerinde.
m. 1158/b, 3485/b, 3571/b

mūy: -1- [Far.] Tüy, saç, kıl.
m.+ ı (müşk-i m. "mis kokulu saç") 2854/a

muẓaffer: -1- [Ar.] Üstünlük elde etmiş, galip.
m. (m. ol- "zafer kazanmak") 0801/a

mübārek: -5- [Ar.] Kutlu, uğurlu.
m.1601/b, 1652/b, 4183/b; (m. ḳılıvir-) 0009/b
m.+ dür 4114/b

mübāriz: -1- [Ar.] Savaşlarda meydana çıkarak hasmıyle teke tek dövüşen, mübareze eden.
m. (m. Ġāzī Muḥammed Beg Bin Aydın) 0242/a

mübtelā: -1- [Ar.] Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün.
m.+ yı 3694/b

mücellā: -1- [Ar.] Parlak, parlatılmış.
m. 0830/b

mücelled: -1- [Ar.] Cilt yapılmış, ciltlenmiş, ciltli.
m. 4683/b

müdām: -1- [Ar.] Devamlı, sürekli.
m. 4669/b

müdbirlik: -1- [Ar.+T.] Talihsizlik, bahtsızlık.
m.+ üm 3257/a

müddet: -1- [Ar.] Zaman, vakit, süre.
m.+ de 4273/b

müdevver: -1- [Ar.] Yuvarlak.
m. 2048/b

müferriḥ: -3- [Ar.] Ferahlık veren, ferahlatıcı, iç açıcı.
m. 3110/b, 3941/b; (m. ol-) 3110/a

mühlet: -1- [Ar.] Bir işin yapılması için verilen belirli süre, vade.
m. (m. vir- "belli bir süre belirlemek") 0237/a

mühr/ mühür: -25- [Far.] Mühür, imza.
m. 1911/a, 2652/a, 2923/b; (m.- i ḫāḳān) 2650/a; (m.- i yāḳūt) 4251/a; (m. bas-) 1946/a, (m. ḳo-) 2208/a; (m. ur-) 1911/a, 2849/a, 4633/b
m.+ i 2184/a, 2626/a, 2654/b, 2655/a; (m.+ i ḳo-) 2516/a
m.+ ile 0645/a
m.+ in 0453/b, 1474/a, 3494/a; (m. mi) 4294/a
m.+ ine 2651/b
m.+ ini 1977/a; (m. u-) 2275/a
m.+ ümi 1970/a
m.+ den 1970/b

mühürle-: -2- [Far.+T.] Mühürlemek.
m.- di 1945/b
m.- p 1255/b

mühürlü: -1- [Far.+T.] Mühürlü, mühür basılmış.
m.+ dür 3634/a

mühürsüz: -2- [Far.+T.] Mühürsüz, mühür basılmamış olan.
m. 2617/b, 3660/b

mükāfāt: -1- [Ar.] Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.
m. (m. ol-) 3858/a

mükerrem: -1- [Ar.] Saygı değer, hürmete layık, yüce, aziz, muhterem.
m. (ʿĪsā Bin Muḥammed Bin Aydın) 0262/b

mülḥid: -1- [Ar.] Allah'ı tanımayan, Tanrı'yı inkâr eden, dinsiz, imansız kimse.
m. 0624/a

mülk: -6- [Ar.] Mal, mülk.
m. (faḫr-ı m.) 2931/a; (m.- i cihāndan) 2797/a
m.+ e (iy-m.) 0895/b
m.+ i 2444/b
m.+ inde 4108/a
m.+ üñdür 1683/a

mülket: -2- [Ar.] Ülke.
m. 1783/b
m.+ inden 3148/b

mümkin: -1- [Ar.] Olması, gerçekleşmesi imkân dahilinde olan, olabilir.
m. (m degül) 1155/a

münācāt: -1- [Ar.] Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.
m. (m. eyle-) 4247/a

müneccim: -1- [Ar.] Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe ait hükümler çıkaran kimse, astrolog.
m.+ ler 3518/b

münevver: -2- [Ar.] Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.
m. (m. ol- “aydınlanmak”) 2355/a, 4056/b

münezzeh: -1- [Ar.] Eksiklik, noksanlık ve kötülükden arındırılmış olan, uzak.
m.+ sin 0054/a

münʿim: -1- [Ar.] Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sahibi.
m. 0234/b

münʿimā: -1- [Ar.] Yarattıklarına sayısız nimetler veren, ikram ve ihsanı sınırsız olan (Allah).
m. 0003/b

münīr: -1- [Ar.] Aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak.
māh-ı m.+ i 1481/a

mürüvvet: -3- [Ar.] İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik.
m. 0258/b, 1608/b, 4583/a

müsellem: -2- [Ar.] Verilmiş, teslim edilmiş.
m. 4632/b; (m. ḳıl- “teslim etmek”) 2454/a

müstaḥaḳ: -1- [Ar.] Hak etmiş, layık.
m. (m. ol-) 3902/b

müstecāb: -1- [Ar.] Kabul olan, kabul edilen.
m. (duʿāyıçun m. ol-) 3709/b

Müsülmān: -5- Müslüman.
M. 0257/b, 0356/a, 0615/a; (M. ol-) 4632/b
M.+ dan 0355/b

Müsülmānlıḳ: -1- Müslümanlık.
M.+ dan 0356/b

müşk: -19- [Far.] Misk.
m. 0603/a, 1001/a, 1607/a, 2279/b, 3791/b; (m. saç-) 0430/a; (m.- i kāfūr) 0603/b; (m.- i mūyı “mis kokulu saç”) 2854/a
m.+ e 1956/b, 3495/a
m.+ i 2345/b, 3294/a
m.+ ile 0555/b, 2487/b, 4526/a, 4526/b
m.+ imi 3886/a
m.+ inden 1451/a
m.+ iyile 3973/b

müşkil: -12- [Ar.] Zorluk, güçlük, sıkıntı.
m. 2406/b, 2936/b, 3989/b, 4184/a; (m. it-) 0071/b; (m. ḳal-) 4009/a; (m. degüldi) 1714/b
m.+ e 1945/a, 1945/b, 2272/b, 2504/b
m.+ in 0148/b

müşkīn: -8- [Far.] Misk kokulu.
m. 0384/a, 1352/b, 1489/a, 2772/a, 3625/b, 3750/a; (m. ol-) 0720/a
m.+ den 2382/b

müşkireng: -1- [<F. müşk-reng] Misk renginde olan.
m. (m. ol-) 1305/a

müşkū/ müşkūy: -7- [Far.] Hüsrev tarafından Şîrîn için yapılmış saray.
m.+ a 0866/a
m.+ da 0850/a // 0849/b
m.+ sı 2790/b
m.+ sına 0807/b, 0816/b, 0849/a

Müşterī: -4- [Ar.] Müşreti yıldızı (Jüpiter).
M. 0496/a,1534/b;(M.-em) 3911/a
M.+ ye 2947/b

müşterī: -2- [Ar.] Satın alan kimse, alıcı.
m.+ si 3092/a;(müşterī-em) 3911/b

müvekkel: -2- [Ar.] Vekil tâyin edilen, kendisine vekâlet verilen.
m. 4443/a; (m. ḳıl-) 0415/a

müyesser: -3- [Ar.] 1. Kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.
m. (m. ḳıl-) 0249/a
2. Nasip olan.

m. 0264/a; (m. eyle- “nasip etmek”)
2526/b

müzd: -2- [Far.] Karşılık, bedel.
m.+ i 0027/b
m.+ ine 0234/a

müzd-dār: -1- [Far.] Karşılık veren.
m.(m. ol-) 2365/b

müzeyyen: -1- [Ar.] Süslenmiş, bezenmiş, süslü.
m. (m. eyle-) 0158/b

N

nā-bekārī: -1- [Far.] İşe yaramaz, hayırsız, haylaz.
n. 1669/b

nā-bekārī: -1- [Far.] İşe yaramazlık, hayırsızlık, haylazlık eden.
n. 0006/b

nabż: -1- [Ar.] Kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara parmakla basıldığında duyulan vuru.
n.+ ı (n. dut-) 3099/a

nā-çār: -12- [Far.] Çaresiz.
n. 0532/a, 0981/a, 2376/a, 2841/b, 3610/a, 3650/b, 3959/a, 4104/b, 4167/b, 4438/a, 4579/a; (çār u n.) 2020/b

nā-dān: -1- [Far.] Cahil, bilmez, bilgisiz.
n. 3518/b

nādir: -1- [Ar.] Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.
n. 0312/b

nā-gāh/ nā-geh: -23- [Ar.] Birdenbire, ansızın.
n. 0517/b, 1299/b, 1358/b, 1406/a, 1461/a, 1503/b, 1518/b, 1520/b, 1546/b, 2251/b, 2297/b, 2616/b, 2651/b, 2771/b, 2818/b, 3123/b, 3323/b, 3399/a, 3455/b, 3924/a, 4367/a, 4491/b, 4587/a

nā-gehān: -1- [Far.] Birdenbire, ansızın.
n.+ ı 2818/a

naġme: -1- [Ar.] Kulağa hoş gelen ahenkli ses, ezgi.
n.+ ler 4077/a

naġme-ter: -1- [Ar.+Far.] Daha ahenkli, daha ezgili.
n. 4071/b

naḫcīr: -2- [Far.] Av.
n. (ḳaṣd-ı n.) 3731/b; (n. it-) 3886/b

naḥs: -1- [Ar.] Uğursuz, çirkin.
n. (n.- i dūn "uğursuz, alçak") 3404/b

nā-kām: -2- [Far.] Muradına erememiş, mahrum, nasipsiz.
n. 1269/b, 2700/b

naḳāre: -3- [Far.] Davul, kös, çalgı.
n. gibi 3208/b
n. 0978/a, 1192/a

naḳd: -1- [Ar.] Değer, kıymet.
n. (n.- i ʿömrüñ "ömrün değeri, kıymeti") 0781/a

nākes: -1- [Far.] İnsaniyetsiz, aşağılık, bayağı, alçak.
n. 0624/a

naḳışlu: -1- [Ar.+T.] Üzerinde işleme bulunan, işlenmiş olan.
n. 0636/a

naḳīb: -2- [Ar.] Bir cemaatin büyüğü, bir kavim veya kabilede başkan veya başkan vekili olan kimse.
n.+ üñ 2429/a, 3116/a

naḳḳāş: -19- [Ar.] Yapıların duvar ve tavanlarına süslemeler yapan usta, bezekçi.
n. 0469/a, 0475/a, 0497/a, 0543/b, 0545/a, 0793/a, 0800/a, 2776/a, 2785/a, 3985/a, 789/a; (n.- ı çīnde) 2799/b; (n.- ı çīnī) 0862/a; (n.- ı mānī) 0405/b; (n.- ı şāvūr) 3998/a; (şāvūr-ı n.) 0565/a, 2961/a
n.+ ı 0446/a
n.+ ıdı 0405/a

naḳş: -27- [Ar.] Duvar, tavan vb. yerlere süslemek maksadıyle yapılan şekil veya resim.
n. 0543/b, 3068/a, 3068/b; (n.- ı çīn) 0545/a, 0862/a; (n.- ı çīnī) 0525/b, 2785/b; (n.- ı dīvār) 2719/b; (n. it-) 0681/b, 3209/a; (n. ur-) 3193/b

n.+ a 0535/b, 0694/a
n.+ ı 0040/a, 0525/a, 0525/b, 0527/a, 0646/b, 2064/b, 3074/a, 4521/b, 4609/b, 4611/a
n.+ ıla 0018/a
n.+ ını 0570/b, 2951/b

naḳş-bend: -1- [Ar.+Far.] Ressam, nakkaş.
n.+ i 0441/a

naʿl: -2- [Ar.] 1. Pabuç.
n.+ ını 0108/a
2. At, eşek gibi binek ve yük hayvanlarının tırnaklarının aşınmasını önlemek için ayaklarına çakılan demir parçası.
n. 3807/b

nālān: -2- [Far.] İnleyen.
n. 2980/a; (n. ol-) 0375/b

nāle: -4- [Far.] İnleme, inilti.
n. 1078/b, 4119/a; (n. vü āh işit-) 4151/a; (n. ol-) 1788/b

nām: -5- [Far.] Ün, isim.
n. 1137/b, 4620/b; (n. u nengi) 4075/b; (n. bul-) 3661/b; (n. vir-) 1731/a

nāme: -42- [Far.] Mektup.
n. 0651/a, 1218/a, 1853/b, 1858/b, 1944/a, 1947/a, 1949/a, 1969/a, 1974/a, 2179/a, 2281/a, 2497/a, 2501/b, 2699/a, 4620/b, 4633/a; (n. gel-) 2528/b; (n. ḳıl-) 4635/a; (n. oḳu-) 1858/a, 2296/a; (n. yaz-) 1881/a, 1957/a
n.+ de 1854/a
n.+ lere 2184/a
n.+ leri 2195/a, 2196/a, 2212/a
n.+ ñ 2506/a
n.+ nüñ 1795/a, 1932/a, 1977/a, 2280/a, 3461/a, 3494/a
n.+ sin 3492/a
n.+ siyle 2276/a
n.+ ye 1970/a, 2275/a, 2516/a
n.+ yi 3491/a
n.+ yle 1827/b, 1980/a

nā-merd: -2- [Far.] Korkak, alçak, mert olmayan.
n. 4582/a; (n. ol-) 2769/b

nā-murād: -2- [Far.+Ar.] İsteğine erişememiş, muradına erememiş.
n. 4099/a
n.+ uñ 3216/a

nāmūs: -2- [Ar.] Irz, iffet, haya.
n. (n. ile ʿār) 0620/a
n.+ ıla 1364/b

nām-dār: -3- [Far.] Namlı, ünlü.
n.+ ı 0373/a, 4548/b
ḳayṣer-i n.+ uñ 2276/b

nān: -1- [Far.] Ekmek, yiyecek.
n. 1137/b

nār: -7- [Ar.] Ateş, od.
n. 0417/a, 1507/b, 1604/a, 3073/a, 3889/a, 4192/a; (yanar n.) 2350/b

nār: -13- [Far.] Nar.
n. 0511/b, 1564/b, 2609/a, 2657/b, 3439/b, 3443/a, 3443/b, 3444/a, 3446/a, 4305/a
n.+ a (nār aġaçı n.) 1564/b
n.+ uma 4134/a, 4134/b

naʿra: -2- [Ar.] Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.
n. (n. işit-) 1008/a
n.+ sı 2235/a

nārenc-āsā: -1- [Far.] Turunç, portakal gibi.
n. 4139/b

narḫ: -1- [Far.] Fiyat, değer.
n.+ ı 2857/b

nār-pistān: -1- [Far.] Göğsü ateş gibi olan.
n. 0690/a

nārven: -1- [Far.] Kara ağaç.
n. 1564/b

naṣīb: -4- [Ar.] Hisse, pay.

n.+ i 3244/a
n.+ üm 2692/a
n.+ üñ 2429/b, 2430/b

naṣīḥat: -1- [Ar.] Nasihat, öğüt.
n. (n. vir- "nasihat vermek") 2398/a

nā-sipās: -1- [Far.] Şükür ve hamd etmeyen.
n. 2491/a

naʿt: -2- [Ar.] Bir şeyi överek anlatma, methetme.
n. (n. it-) 0119/a
n.+ ınuñ 0117/a

naṯḥ: -1- [Far.] Hamel burcunda boynuzu simgeleyen iki yıldızın adıdır.
n.+ ında 0743/b

nāy: -3- [Far.] Ney.
n. (def ü n.) 0499/b
n.+ ı 3733/a, 3733/b

nāz: -33- [Far.] 1. Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edalı tavır, cilve.
n. 0415/a, 0557/a, 1600/a, 1989/a, 3611/b, 3927/b; (n. u ṭannāzlıḳ ḳıl-) 3962/b; (n. it-) 1606/a, 3863/a; (n. ḳıl-) 0472/b; (n. ol-) 3881/b
n.+ ıla 3435/b, 4201/a
2. Bir şeyi istediği hâlde kendini ağıra satmak için hemen kabul etmeyip istemiyormuş gibi davranma.
n. 0558/b, 1648/b, 2856/b, 3292/b, 3305/a, 3887/a, 4176/b; (n. eyle-) 3795/a, 3805/b; (n. getür-) 1840/a; (n. ḳıl-) 2787/b; (n. ol-) 3559/b; (n. vir-) 1521/b
n.+ ı 1610/a, 1860/b, 4472/b; (n. geç-) 3561/a; (n. ḳo-) 2364/a
n.+ ıla (n. yürü-) 0502/b
n.+ uñ 2888/b

naẓar: -10- [Ar.] Bakma, bakış.
n. 0585/a, 0629/b, 3123/b, 3529/a, 3946/b, 4029/a; (n. ḳıl- "bakmak") 0452/a, 1878/a, 2135/b, 4607/a

naẓāra: -1- [Ar.] Bakma.
n. 1464/b

naẓargāh: -3- [Ar.+Far.] Nazar edilen, bakılan yer.
n. 1418/b, 3867/b
n.+ ıdı 1454/b

nāzenīn: -7- [Far.] İşveli, narin.
n. 1518/b, 3779/b, 4042/a; (n. ḳıl-) 3450/b
n.+ üñ 2996/b
n.+ den 4270/a
n.+ e 0585/a

nāẓır: -1- [Ar.] Bakan, nazar eden.
n. 4625/b

naẓīr: -2- [Ar.] Benzer, eş.
n.+ üñ (n. yoḳ) 0055/b, 0074/a

naẓm: -4- [Ar.] Vezinli, kafiyeli söz.
n.+ ı 0490/a
n.+ ına 0236/a
n.+ ını 0232/b, 4682/a

nāzük: -4- [Far.] Nazik.
n. 1632/b, 4530/b; (n. ol-) 2996/b
n.+ idi 3362/a

nāz-pīşe: -1- [Far.] Nazlanan, nazlanmaya alışmış, huy edinmiş.
n. 1401/a

ne: -602- [T.] 1. Soru zamiri, ne.
n. 0043/a, 0057/a, 0072/a, 0272/a, 0290/b, 0361/b, 0394/b, 0656/a, 0667/b, 0671/b, 0684/b, 0705/a, 0820/a, 0993/b, 1022/a, 1561/b, 1723/a, 1751/a, 1771/a, 1782/a, 1792/b, 1815/b, 1845/a, 1847/a, 1900/a, 1901/a, 1972/a, 1986/b, 2002/b, 2035/b, 2038/a, 2051/a, 2080/b, 2114/b, 2133/a, 2158/a, 2193/a, 2211/b, 2263/b, 2341/a, 2494/b, 2767/a, 2809/b, 2810/a, 2843/a, 2843/b, 2855/b, 2888/a, 3314/a, 3314/b, 3319/a, 3328/b, 3335/a, 3354/a, 3375/b, 3482/b, 3497/a, 3611/a, 3719/b, 3728/b, 4085/a, 4110/a, 4110/b, 4160/b,

4226/b, 4256/a, 4277/b, 4327/b, 4379/b, 4418/a, 4480/a, 4564/b, 4651/a, 4654/a; (n. bil-) 1028/a; (n. degül) 3673/b; (n. eyit-) 0549/b; (n. eyle-) 3101/a, 3313/a; (n. içün) 0487/b; (n. it-) 0045/a, 0488/b, 0735/a, 0735/b, 0977/b, 1269/b, 1293/b, 1812/a, 2241/b, 3782/a, 3991/a, 3991/b, 4660/b; (n. ḳıl-) 0342/b, 0371/b, 0377/a, 2709/a, 2709/b, 2710/a, 3102/b, 3904/b; (n. ol-) 0083/b, 0146/b, 0319/b, 0704/b, 0736/b, 0753/a, 0783/a, 1115/b, 1133/a, 1150/a, 1300/a, 1405/b, 1734/b, 2024/a, 2045/a, 2883/b, 3489/b, 3679/a, 3876/a, 4113/b, 4377/a
n.+ dür 0088/b, 0548/b, 0549/a, 1041/b, 1312/b, 1319/a, 1586/b, 1793/b, 2000/b, 2462/a, 2521/b, 2571/a, 2709/b, 2989/b, 2993/a, 3035/b, 4999/a
n.+ ler 2326/a, 3880/a
n.+ ñdür 2712/a
n.+ sin 1844/b, 4025/b
n.+ ydi 0857/a
n.+ ye 2897/b
n.+ yi 1449/b, 2437/a, 4610/b
n.+ yise 1757/b
2. Soru sıfatı, ne.
n. 0023/b, 0033/a, 0281/b, 0315/b, 0343/a, 0355/b, 0358/b, 0499/b, 0518/b, 0545/b, 0571/a, 0693/a, 0785/a, 0803/b, 0859/a, 0876/b, 0877/a, 0917/a, 0936/a, 0940/a, 0953/a, 1054/b, 1059/b, 1060/a, 1102/a, 1149/b, 1231/b, 1262/a, 1265/a, 1315/a, 1341/a, 1455/b, 1545/b, 1586/b, 1615/b, 1645/a, 1723/b, 1726/a, 1732/b, 1819/b, 1839/a, 1934/a, 1941/a, 1962/a, 1981/b, 2098/a, 2119/b, 2142/a, 2144/b, 2145/b, 2204/a, 2245/a, 2301/a, 2313/a, 2325/a, 2375/b, 2393/b, 2424/b, 2436/b, 2510/b, 2514/b, 2576/b, 2599/b, 2636/a, 2638/a, 2673/a, 2683/a, 2683/b, 2711/b, 2756/b, 2758/a, 2780/b, 2879/b, 2916/a, 2939/b, 3005/a, 3074/a, 3101/b, 3111/a, 3147/a, 3148/a, 3149/a, 3150/a, 3150/b, 3151/b, 3152/b, 3184/b, 3195/b, 3199/b, 3260/a, 3268/a, 3285/a, 3313/b, 3320/a, 3335/b, 3341/a, 3369/b, 3376/b, 3377/b, 3408/a, 3513/a, 3526/b, 3571/b, 3616/a, 3676/a, 3678/a, 3678/b, 3686/b, 3752/a, 3771/b, 3772/b, 3780/a, 3795/b, 3817/a, 3827/a, 3840/b, 3866/b, 3889/a, 3928/b, 3932/a, 3932/b, 3935/a, 3935/b, 3940/b, 3988/a, 3992/a, 3993/a, 4002/a, 4003/a, 4003/b, 4025/a, 4100/a, 4202/b, 4212/b, 4242/a, 4261/b, 4362/b, 4406/b, 4437/b, 4453/a, 4453/b, 4482/b, 4483/a, 4569/a, 4619/b, 4639/a, 4657/b, 4667/a, 4667/b
3. Soru zarfı, ne.
n. 0290b, 0602/b, 0728/a, 0777/a, 1045/b, 1274/a, 1362/b, 1610/a, 1620/a, 1642/a, 1590/a, 1670/a, 1687/b, 1738/a, 1758/a, 1856/a, 2422/b, 2730/a, 3250/b, 3989/b
4. Olumsuzluk anlamıyla iki cümleyi birbirine bağlayan edat.
n. (n. ne) 0054/b, 0055/a, 0055/b, 0058/b, 0062/b, 0074/b, 0122/b, 0147/b, 0163/a, 0163/b, 0170/b, 0174/b, 0210/a, 0220/b, 0227/b, 0228/b, 0231/b, 0266/a, 0392/b, 0438/a, 0438/b, 0442/b, 0460/b, 0469/a, 0475/b, 0482/b, 0521/a, 0521/b, 0543/b, 0584/a, 0584/b, 0587/a, 0587/b, 0676/b, 0719/a, 0729/b, 0825/a, 0825/b, 0828/a, 0828/b, 1026/b, 1049/a, 1049/b, 1071/b, 1072/a, 1104/a, 1123/a, 1123/b, 1134/b, 1178/b, 1181/b, 1186/a, 1191/a, 1297/b, 1354/a, 1355/a, 1355/b, 1501/a, 1501/b, 1616/b, 1744/b, 1752/b, 1760/b, 1768/b, 1781/b, 1795/b, 1849/a, 1904/b, 1913/b, 2005/b, 2007/b, 2033/b, 2147/b, 2149/b, 2177/b, 2182/a, 2182/b, 2225/a, 2340/b, 2348/a, 2404/b, 2409/b, 2416/b, 2481/b, 2490/b, 2491/b, 2502/b, 2535/b, 2570/a, 2587/b, 2593/b, 2619/b, 2659/b, 2736/b, 2765/b,

2777/b, 2827/b, 2878/a, 2905/b, 2920/b, 2920/a, 2975/a, 2976/a, 2976/b, 2977/a, 3024/a, 3024/b, 3031/a, 3031/b, 3043/b, 3045/a, 3045/b, 3087/a, 3087/b, 3118/b, 3141/a, 3266/b, 3274/b, 3496/a, 3496/b, 3532/b, 3586/a, 3586/b, 3587/b, 3635/a, 3635/b, 3847/a, 3847/b, 3848/a, 3848/b, 3849/b, 3901/b, 3912/a, 3912/b, 3918/b, 3980/a, 3980/b, 3986/b, 3987/a, 4098/a, 4252/a, 4252/b, 4253/a, 4253/b, 4289/a, 4300/a, 4300/b, 4364/b, 4377/b, 4391/b, 4430/b, 4439/b, 4505/b, 4548/b, 4551/b, 4655/a, 4655/b

nebāt: -3- [Ar.] Bitki.
n. (n. ol-) 3428/b
n.+ ı 0115/a; (n.+ ı ol-) 1633/b

nebī: -1- [Ar.] Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.
n. 4612/a

nebiyyu'llāh: -1- [Ar.] Allah'ın nebisi, peygamberi.
n. 0122/b

necāşī: -1- [Ar.] Habeş imparatorlarına verilen unvan.
n. 4620/a

neden: -1- [T.] Ne sebepten, niçin.
n. 3133/b

nedim: -3- [Ar.] Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunulan, sohbet edilen kimse.
n. (n. ol-) 4660/b
n.+ i 0404/a, 0760/b

nefes: -5- [Ar.] Nefes, soluk.
n. 3554/a
n.+ de 3710/a
n.+ den 0238/b, 0928/a
n.+ dür (ʿömrüñ dünyede yarım n.) 4656/a

nefir: -1- [Ar.] Savaşlarda uyarı, işaret ve hücum borusu olarak çalınan nefesli musikî aleti.
n. (boru vü n.) 3733/a

nefrīn: -2- [Far.] Lanet okuma, beddua etme, ilenme, beddua, lanet.
n. 4283/b; (n. ḳıl-) 1929/a

nefs: -5- [Ar.] Öz varlık, kişilik.
n. 2400/b; (n.- i şūmıyıla) 2313/b
n.+ e 0577/b
n.+ inüñ 0125/b
n.+ üm 0238/b

neheng: -2- [Far.] Timsah.
n.+ i 1719/b, 1769/b

Nehrevān: -5- Irak'ta bir şehir.
N. 0992/b, 1156/b
N.+ a 0922/b, 0980/b, 1014/a

nem: -8- [Far.] Nem.
n. 1296/a, 2027/b, 2034/a, 2880/b, 3308/b, 3535/a, 4454/b; (pür n. "çok nemli") 1239/b

nemlü: -1- [Far.+T.] Nemli, yaşlı.
n. (gözi n.) 0880/a

nemgīn: -1- [Far.+Ar.] Nemli.
n. (gözi n. ol-) 4445/b

neng: -2- [Far.] Ün, şan, şöhret.
n. 2705/b
n.+ i (nām u n.) 4075/b

ner: -1- [Far.] Erkek, er.
n.+ den (şīr-i n. "erkek aslan") 3052/b

nerd: -2- [Far.] Tavla oyunu.
n. (n. oyna-) 1640/a
n.+ i (n. oyna-) 1565/b

nergis: -11- [Far.] Nergis çiçeği.
n. 0589/a, 0688/a; (n. gibi) 1452/a
n.+ den 1788/a, 2386/b
n.+ e 1435/a, 2386/a
n.+ i 3666/b

n.+ inden 0420/a
n.+ ini 4518/a
n.+ üm 3892/a

nerm: -1- [Far.] Yumuşak.
n. (n. ol-) 1552/a

nesne: -4- [T.] Şey, nesne.
n. 0389/b, 1844/b, 4625/a
n.+ ñ 0389/a

nesrīn: -8- [Far.] Yaban gülü, ağustos gülü.
n. 0220/b, 0426/a, 0598/b, 3294/a, 3490/b; (n. gibi) 2383/a
n.+ e 3892/a

Nestūḏ/ Nestūd: -4- Savaş esnasında Behrâm'a ihanet eden askerdir.
N. 2258/a, 2264/a
N.+ a 2256/a
N.+ ı 2251/a

neşāṭ: -2- [Ar.] Sevinç, neşe.
n. 0537/a
n.+ a 3590/a

neşter: -1- [Far.] Cerrahların kesmek ve yarmak için kullandıkları keskin ve sivri uçlu ufak bıçak.
n. (n. ur-) 0347/a

nevā: -1- [Far.] Nağme, ahenk, ses.
n.+ lar 4077/a

nevaḫt: -1- [Far.] Okşama.
n. (n. ol-) 1424/b

nev-baḥār: -1- [Far.] İlkbahar.
n.+ ı 0824/a

nevbet: -4- [Ar.] Nöbet, sıra.
n. 1535/a, 1546/a, 3384/a
n.+ le 1512/b

nev-cüvān: -2- [Far.] Delikanlı, genç.
n.+ a 1014/b
n.+ dı 0826/b

nevg: -1- [Far.] Sivri uç, nevk.
n.+ iyle 1402/a

nevḥa: -1- [Ar.] Ölünün arkasından sesle ağlama, matemle feryat etme.
n. (n. vü āh it-) 3078/b

nevmīḏ: -3- [Far.] Ümitsiz.
n. (n. ol- "ümitsiz olmak") 1272/a, 2410/b
n.+ i (def-i n. "ümitsizlik tefi") 0588/b

Nevrūz: -3- [Far.] Yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü.
N. (N. u güz) 4478/b; (ferverdīn-i N.) 4678/a
2. Nevruz günü kırlara çıkılarak yapılan bayram.
N. 3130/b

nev-āyīn: -1- [Far.] Yeni tarz, üslup
n. 0154/a

neẕr: -2- [Ar.] Şarta bağlı vaat, adak adama.
n. 0250/a
n.+ ile (n. ḳurbānıla) 0281/a

nice: -56- [T.] 1. Nasıl
n. 0357/a, 0621/b, 0783/b, 0918/a, 1331/b, 1798/b, 1903/a, 1932/b, 1959/b, 1960/a, 1981/a, 2645/b, 2778/b, 2798/a, 2830/b, 2831/a, 2831/b, 2882/a, 2882/b, 3671/a, 4468/b
n.+ dür 1175/b
n. ḳılursın 3895/a
2. Ne zaman, ne vakte kadar.
n. 2904/b, 3435/b, 3833/b
3. Ne kadar, çok.
n. 0159/a, 0522/a, 0522/b, 0977/b, 1098/a, 1126/a, 1589/a, 1589/b, 1786/b, 1820/a, 1878/b, 1880/a, 2021/a, 2225/b, 2367/b, 2431/a, 2837/b, 2968/b, 3125/b, 3272/a, 3477/b, 3931/a, 4064/b, 4459/b; (n. nice) 3931/b, 4089/b
n.+ dür 2903/a
n.+ si 2994/b

niçe: -6- [T.] Çok, pek çok.

n. 0031/a, 0269/a, 0527/b, 2811/a, 2893/a, 3265/b

niçün: -20- [T.] Niçin, neden.
n. 1318/b, 1497/a, 1497/b, 1614/b, 2032/b, 2037/b, 2190/a, 2259/a, 2328/b, 3254/b, 3288/b, 3418/b, 3481/b, 3533/b, 3630/b, 3680/a, 3685/b, 3779/b, 3785/b, 3822/a

nidā: -1- [Ar.] Seslenme, çağırma, bağırma.
n. 4542/a

nifāḳ: -1- [Ar.] İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu.
n.+ ıla 3898/b

nigār: -32- [Far.] Resim gibi güzel (kadın).
n. 0833/a, 3665/b; (n.- ı ḫūb) 3085/a
n.+ a 0552/a, 1569/b, 4175/a
n.+ ı 0592/a, 0849/b, 0873/a, 1667/a, 2065/a, 3310/b, 3646/a, 3975/b,
4195/b, 4207/a, 4510/b, 4516/a
n.+ ın 0814/a, 2059/a, 2394/a, 3012/b, 3142/a, 3761/b, 4231/b, 4524/a,
4549/a
n.+ ındur 4212/a
n.+ uñ 0593/a, 1570/a, 3307/a, 4563/b

nigārā: -1- [Far.] Ey güzel.
n. 3368/a

nigārīn: -3- [Far.] Resim gibi güzel sevgili.
n. 1390/b, 2610/a, 3214/b

nigehbān: -1- [Far.] Bekçi, gözcü
n. 1326/b

nigeh-dār: -2- [Far.] Bekçi, gözcü.
n. 1257/a, 1941/b

nigūn-baḫt: -1- [Far.] Talihsiz, bedbaht.
n. 4391/a

nihād: -1- [Far.] Huy, yaratılış, tabiat.
n.+ ı 2417/a

nihān: -5- [Far.] Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.
n.+ da 2285/b
n.+ dı 1638/b
n.+ dur 3615/b
n.+ ın 0547/b
n.+ sın 3715/a

nihānī: -2- [Far.] Gizli, gizlice.
n. 1405/a, 3827/b

niḳāb: -2- [Ar.] Yüz örtüsü, peçe.
n.+ ı 0556/a
n.+ ın 3579/a

Nikīsā: -6- Hüsrev'in meşhur sazendesidir. Musikînin piri olarak kabul edilmiştir.
N. 4075/a, 4086/a, 4121/a, 4553/b
N.+ ya 4083/a, 4269/b

nikū-ʿahd: -1- [Far.] İyi, güzel söz.
n. 4545/a

nīk-baḫt: -1- [Far.] Talihli, mutlu, bahtiyar.
n.+ uñ 2717/b

nīk-ḫāh: -1- [Far.] İyilik isteyen, hayır dileyen.
n. 2168/b

nīk-nāme: -2- [Far.] İyi, güzel mektup.
n. 1957/b, 1974/b

Nīl: -3- Nil nehri.
N. 1009/a 1595/b; (N. ṣat-) 1595/a

nīlgūn: -1- [Far.] Çivit rengi, lacivert, koyu ve parlak mavi.
n. (ḥarīr-i n. "mavi ipek kumaş") 0597/a

nīlūfer: -2- [Far.] Nilüfergillerden, yaprakları yuvarlak ve geniş, çiçekleri beyaz, sarı, mavi, pembe renkte, durgun sularda veya havuzlarda yetişen bir su bitkisi.

n. (n. bigi) 0334/b
n.+ le 0598/b

nīm-hūş-yār: -1- [Far.] Yarı uyanık.
n. 0878/a

niʿmet: -11- [Ar.] 1. İyilik, ihsan, bağış.
n. 0209/a,
n.+ e 2174/b, 3521/a
n.+ inüñ 3522/a
2. Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek içecek vb. özellikle ekmek.
n. 2928/a; (cām-ı n.) 3599/a; (n. vir-) 2339/b
n.+ i 0077/b
n.+ iyle 0277/b
n.+ üñ 0034/a, 4676/a

Nīmrūz: -1- Afganistan'ın Nimruz vilayeti.
N.+ uñ 2163/a

nīrān: -2- [Ar.] Cehennem.
n. 2572/b
n.+ da 2557/b

nīreng: -1- [Far.] Resim, suret, şekil, görünüş.
n.+ i 0768/a

nīsān: -1- [Ar.] Nisan ayı.
n. (n. yaġmurı) 1450/b

nişār: -13- [Ar.] Saçma, saçılma, serpme, serpilme.
n. 2291/b, 3816/a; (n. it- "saçmak") 0156/b, 2465/b, 3776/a, 3807/a; (n. īṣār it-) 0157/a; (n. ḳıl-) 3808/b
n.+ ı 1442/b, 3033/a, 4206/b, 4207/b
n.+ ın 3764/b

nīş: -2- [Far.] Zehir, ağu.
n. 3602/a
n.+ ile 3943/b

nişān: -18- [Far.] 1. İşaret, belirti, iz, alamet.
n. 0836/b, 3207/b, 3386/b, 4087/b, 4601/a; (ṣulṭān-ı cihāndan n. iste-) 2463/b
n.+ da 2842/a
n.+ dı 1488/a
n.+ ı 0571/b, 3471/b
n.+ ın 0547/a, 0593/b, 0799/a, 3187/b, 3188/a, 4494/b, 4501/a
2. Ateş edilmek istenen hedef, nişangâh.
n.+ a (n. oḳ at-) 4256/a

nite: -69- [T.] Nasıl.
n. 0029/b, 0119/a, 0326/b, 0492/b, 0550/b, 0566/b, 0600/b, 0630/b, 0754/b, 0767/a, 0803/b, 0809/b, 0859/b, 0916/b, 0917/b, 1006/b, 1008/b, 1009/b, 1021/b, 1101/b, 1120/b, 1177/a, 1178/a, 1363/b, 1591/a, 1599/b, 1628/a, 1639/a, 1666/b, 1667/b, 1745/a, 1746/b, 1797/a, 1940/b, 1953/b, 2011/a, 2130/b, 2187/b, 2214/b, 2248/a, 2642/b, 2810/b, 2866/b, 2879/a, 2922/b, 2947/a, 3027/b, 3040/b, 3190/b, 3233/b, 3234/b, 3342/b, 3419/b, 3421/b, 3452/a, 3724/a, 3834/b, 3920/b, 3947/b, 4030/a, 4060/b, 4094/a, 4096/a, 4156/b, 4236/b, 4363/a, 4384/a, 4438/b, 4455/b

nite kim/ nitekim: -29- [T.] Nitekim, nasıl ki.
n. 0021/b, 0463/b, 0511/a, 0511/b, 0709/b, 0943/a, 0986/b, 1274/b, 1658/b, 2779/b, 2947/b, 2980/b, 3041/b, 3194/b, 3281/b, 3292/a, 3472/b, 3503/b, 3558/b, 3600/a, 3651/b, 3652/b, 3656/b, 4052/a, 4056/b, 4086/a, 4106/b, 4115/b, 4429/a

nitelik: -1- [T.] İstek, umut.
n. 2568/b

Niyāṭūs/ Niyeṭūs: -19- Rum padişahı Kayser'in kardeşidir. Rum askeri ile Hüsrev'e yardım için İran'a gelmiştir.
N. 2089/a, 2092/a, 2093/a, 2094/b, 2122/a, 2308/a, 2314/a, 2333/a,

2333/b, 2336/a, 2340/a; (n.- ı Rūmī) 2313/a
N.+ a 2322/b, 2342/a
N.+ ı 2101/a, 2107/a
N.+ ıla 2240/a, 2306/a
N.+ uñ 2332/b

niyāz: -6- [Far.] Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica.
n. itmek 4004/b
n.+ ı 0143/a, 3728/a, 3805/b; (n. ḳo-) 3561/b
n.+ um 4041/b

nīyet: -1- [Ar.] Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.
n. (n. eylük ol-) 2459/a

Niẓāmī: -6- Nizâmî-i Gencevî.
N. 0145/a, 0236/a, 0490/a,
N.+ den 0359/a
N.+ dür 0488/a
N.+ nüñ 0200/b

niẓāmī: -6- [Ar.] Kanun ve nizamla ilgili.
n. 2450/b, 3448/b; (n. degül) 3444/a

nizār: -1- [Far.] Zayıf, arık.
n.+ em 3721/b

nīze: -1- [Far.] Mızrak, süngü.
n. 0886/b

noḫt: -2- [T.] Ne vakit, ne zaman.
n. 1723/a, 3007/b

noḳṣān: -2- [Ar.] Eksiklik, kusur.
n. 0058/b; (n. ol-) 3521/a

noḳṭa: -1- [Ar.] Biçimi kalemin kağıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil, benek.
n. 1945/a

nöker: -1- [T.] Kul, köle, hizmetçi.
n.+ lerüm 2649/a

nuḳl: -1- [Ar.] İçkiyle yenen yiyecek, meze, çerez.
n.+ ıla (n. mey) 1545/a

nūn: -1- [Ar.] Nun harfi.
n.+ a 0056/a

nūr: -42- [Ar.] Aydınlık, ışık.
n. 0017/b, 0094/a, 0094/b, 0574/b, 0822/b, 0860/a, 2116/b, 2357/b, 3073/a, 3327/b, 3754/a, 4005/b, 4021/b, 4061/b, 4155/b, 4241/b; (n.- ı dīḏe) 0399/a; (n. vir-) 3885/a; (revnaḳ u n. vir-) 1535/b; (n. saç- degüldür) 3321/b; (n. ṭol-) 1455/b
n.+ a 1360/a, 3227/b
n.+ ı 1197/b, 1498/a, 1522/b, 2451/b, 2555/b, 3421/a, 4588/b
n.+ ıla 4200/a
n.+ ın 3605/b
n.+ ına 2398/a
n.+ ından 1450/a, 3016/a
n.+ ıyçun 3707/a
n.+ ıyıla 1130/b
n.+ um 3929/b
n.+ un 3327/b
n.+ uñıla 0007/a, 0081/a
n.+ uz 1498/a

nūrānī: -1- [Ar.] Işıklı, aydınlık.
n.+ yiken 0061/a

nūrlandur-: -1- [Ar.+T.] Işıklandırmak, aydınlatmak.
n.- an 0096/a

nūrlu: -2- [Ar.+T.] Aydınlık, parlak.
n. 1539/a, 1801/b

nuṣret: -2- [Ar.] Üstünlük, başarı, galebe, zafer.
n. 0105/a, 1140/a

nūş: -15- [Far.] 1. İçme, içiş.
n. 0337/b, 1188/b, 1575/a; (n. ḳıl-) 1427/a; (n. it-) 0336/b, 1553/b; (n. ol-) 2786/b, 3377/b
n.+ ı 2739/a, 3602/a
n.+ a (n. nūş) 0536/a
2. Tatlı.

n. (n.-āvāz “tatlı ses”) 4039/b; (n.-lebden “bal dudak”) 3982/b; (n. ḳıl-) 1371/b, 2825/b

Nūşīnrevān: -4- Rivayete göre Kisrâ unvanıyla anılan ilk İran şahıdır. Adaletiyle ünlüdür.
N. 1003/a
N.+ dur 1046/a
N.+ ı 0387/b, 1778/a

nübüvvet: -4- [Ar.] Peygamberlik, nebilik.
n. 0097/b, 0102/a, 4603/b; (vefādār-ı n.) 0198/b

Nükerān: -1- Nökerler, Orta Çağ Moğol ve Türk ordularında bir grup askeri sınıf.
N. 0163/a

nükte: -2- [Ar.] İnce bir anlam taşıyan, zekâ eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz, espri.
n. 3147/a
n.+ yle 3147/b

nüvāziş: -1- [Far.] Gönül alma, iltifat etme.
n. (n. ḳıl-) 1387/a

O

o: -3- [T.] İşaret sıfatı, o.
o. 0992/a, 3859/a, 3868/b

oba: -1- [T.] Göçebe ailelerin konakladığı yer, yurt.
o.+ yı 2454/a

ocaḳ: -1- [T.] Ateş yakılan yer.
o. 0765/b

od: -87- [T.] Ateş.
o. 0024/a, 0463/b, 0597/b, 0766/a, 0774/a, 1637/b, 1694/a, 1699/a, 2254/a, 2254/b, 2729/a, 2876/a, 3402/b, 3486/b, 3686/a, 3753/a, 3923/a, 4016/b, 4258/b, 4466/b, 4632/a; (o. gibi) 0462/a, 3751/a, 3957/a
o.+ a 0355/a, 0368/b, 0439/a, 0520/a, 0765/b, 0772/a, 0772/b, 0774/b, 1071/a, 1075/b, 1695/b, 1699/b, 2190/a, 2380/b, 2753/b, 2876/b, 2894/a, 3036/a, 3958/b, 4145/b, 4376/b, 4378/b, 4480/a, 4482/b, 4524/a, 4555/b, 4631/a; (o. yaḳ-) 0096/b, 0870/a
o.+ ca 1389/a
o.+ dan 1696/a, 4632/b, 4643/a
o.+ ı 2805/a, 2805/b, 3037/a, 3073/a, 3139/b, 3353/a, 3570/b, 3889/b, 4661/b; (o. ur-) 1278/a; (o. degüldi) 1541/b
o.+ ıla 1665/b, 4259/a
o.+ ına 0193/b, 0324/b, 2943/b, 3227/a, 3232/b, 3426/b, 4143/b
o.+ ında 1136/b
o.+ ından 1603/b, 2876/a, 3025/b, 3569/b
o.+ ını 3223/a, 3933/a
o.+ ınuñ 3640/a
o.+ sın 3486/a
o.+ undan 2868/a

oda: -4- [T.] Oda.
o. 0765/a, 2104/b
o.+ ma 4044/b

odaġ: -14- [T.] Çadır, otağ.
o. 2579/a
o.+ a 3636/b
o.+ ı 0586/b, 3015/b
o.+ ın 3828/a
o.+ ına 0587/b, 0607/b, 1511/b, 2502/a, 3157/a
o.+ ında 1810/a, 4158/a
o.+ uñ 4113/a
o.+ uñda 0394/b

oġlan: -15- [T.] Erkek çocuk.
o. 0281/b, 0369/a, 0375/a, 0575/a, 0939/b, 3842/a, 4296/b
o.+ a 0376/a
o.+ ca 3035/a
o.+ ı 3230/b
o.+ iken 4292/b
o.+ larumuz 1259/a
o.+ sa 0656/a
o.+ van 3237/b

oġlanlıḳ: -1- [T.] Erkeklik, delikanlılık.
o. 4658/a

oġul: -47- [T.] Cinsiyeti erkek olan evlat.
o. 0250/b, 0251/a, 0377/a, 0388/a, 0913/a, 0918/a, 1146/b, 1175/a, 1177/a, 1916/a, 2161/b, 3495/b, 4307/b, 4336/a, 4383/a, 4475/a, 4487/a
o.+ a 0352/b, 1260/a, 2440/b, 4307/a
o.+ dan 0353/b, 0377/b, 0378/a, 0665/a, 1260/a, 4303/a, 4475/b
o.+ ı 0259/a, 0261/a, 0335/a, 0661/b, 0664/a, 1203/b, 1269/b, 1890/a, 4288/a; (oġul o.) 0378/b
o.+ ıdur 4334/a
o.+ ın 0379/a, 4305/b
o.+ ına 1317/a
o.+ ını 4998/b
o.+ ınun 0257/a
o.+ lar 4662/a
o.+ sın 1093/a
o.+ van 1045/b

oġun-: -1- [T.] Soluğu kesilip tıkanmak, kendinden geçmek, bayılmak.
o.- aydı 0302/b

oḫı-: -1- [T.] Okumak.
o.- r 1610/b

oḫşa-: -2- [T.] Sevgisini, şefkatini belli etmek, okşamak.
o.- r 4300/b
o.- rıdı 2775/b

oḫtın: -7- [T.] Vakit.
o. (ol o.) 0037/a, 0476/b, 1482/a, 1706/b, 1890/a, 2412/a, 4072/b

oḳ: -23- [T.] Ok.
o. 1159/b, 1349/a, 2044/b, 3062/a, 4256/a; (o. at-) 1007/a, 1322/b, 1382/b; (o. dut-) 2891/b; (o. ur-) 2816/b
o.+ dan 3087/b
o.+ dur 2891/a
o.+ ı 0299/b, 1114/b, 1513/a, 1605/a
o.+ ıla 0300/a, 1413/b
o.+ ındanıdı 0259/b
o.+ ları 1106/b
o.+ uñ 0548/a, 1401/a, 4210/a

oḳı-/ oḳu-: -59- [T.] 1. Okumak.
o. 3683/b, 3684/a
o.- dı 0664/a, 1986/a, 2213/a, 2277/a, 2518/a, 2597/a, 2886/a, 3494/b, 3548/a, 4313/b, 4315/a, 4598/a, 4599/a; (nāme o.) 1858/a, 2296/a
o.- duḳ 2202/a
o.- duḳça 1789/a
o.- dum 2506/a
o.- duñ 0044/a
o.- madın 2798/b
o.- maġından 0010/a
o.- maġa 0179/b
o.- maḳ 4598/b
o.- ñ 2740/a, 4080/b
o.- r 0770/b, 0944/b
o.- rdı 2748/b
o.- rısam 0040/b
o.- ya 0649/a, 1946/b
o.- yam 1932/a
o.- yan 2917/a, 3366/a
o.- yıcaḳ 0175/a
o.- yup 2196/b
o.- yuvire 0898/a
2. Davet etmek, çağırmak.
o.- dı 0642/a, 0983/a, 1170/a, 2519/a, 2620/a, 3012/b, 3459/a, 3646/a, 3779/a
o.- dum 2506/b
3. Hikâye ve şiir söylemek.
o.- dı 1947/a,
o.- duġın afsūn 0806/a
o.- ġıl (o. Ḫüsrev ü Şīrīn kitābın) 0129/a
o.- maḳla 2834/a
o.- rdı 2856/a, 3928/a
o.- rsa 1010/a
4. Konuşmak.
o.- dı 1977/b,
o.- dılar 1051/a
o.- ya 0005/b

oḳın-: -5- [T.] Okunmak.
o.- a (defter o.) 0187/a, 0187/b
o.- aydı 2920/a
o.- ısar 0159/a
o.- sa 2919/b

oḳla-: -1- [T.] Okla vurmak.
o.+ yıcılar (göñül o. “gönül vuran”) 1513/b

oḳut-: -1- [T.] Çağırmak, davet etmek.
o.- dı 2107/a

ol-: -1196- [T.] 1. Yardımcı fiil, olmak.
o. (āferīn o.) 2505/b, 2566/a, 2566/b; (baş o.) 1838/a; (bāḳī o.) 3538/a; (bayaġı o.) 1618/b; (cān o.) 0145/a; (cüst o.) 2636/b; (dest-gīr o.) 4038/b; (emīn o.) 3437/b; (ḫayrān o.) 2243/b; (ḫurrem o.) 1679/b; (imīn o.) 3229/a; (kāmrān o.) 2722/b; (kāmurān o.) 1875/b; (ḳayġulu o.) 4533/b; (müsülmān o.) 4632/b; (pāyidār o.) 4652/a; (revān o.) 1863/b, 2628/b; (şāḏ o.) 2343/a, 2605/a; (şāḏumān o.) 0459/a, 1036/b, 2722/a; (tāze o.) 3813/a; (tercümān o.) 0145/b; (yāḏigār o.) 4652/b; (yavaş o.) 1063/a; (ziyān o) 1807/b

o.- a (ābāḏ o.) 3041/b; (āfāt o.) 0946/b; (āgāh o.) 3366/b; ; (arḳa vü yār o.) 4475/a; (artuḳ o.) 0189/a, 4605/a; (aṣṣı o.) 0036/b; (ʿāṣıḳ o.) 0443/b; (āşikāra o.) 2081/b; (ayru o.) 0890/b, 0891/b; (bal o.) 1476/a; (baḫt o.) 1960/a, 2625/b; (barışıḳ o.) 1035/a; (beñzer o.) 4242/b; (bir o.) 2051/a; (bī-ḏār o.) 0878/b; (bī-miṯli o.) 0391/b; (bir nem o.) 2880/b; (bī-şek) 3484/b; (bīzār o.) 4512/b; (bulmaya o.) 3430/b; (buyruḳ o.) 2564/a; (bütün o.) 0014/a; (cānı o.) 1455/a; (cüst ü āgāh o.) 1090/b (çāre o.) 3398/b; (dermān o.) 3939/b; (devrān o.) 0159/a; (dilkü gibi o.) 2207/b; (emīn o.) 4615/a; (esen o.) 2907/b; (esrük o.) 4224/a, 4225/b; (evden o.) 3654/a; (fāsid o.) 1162/a; (genc o.) 4003/a; (gencüñ o.) 2430/a; (gizlü o.) 0798/b; (göñül o.) 1660/b; (göñlüñ o.) 1301/a; (güher-rīz o.) 2170/b; (gümānı o.) 2925/b; (gürbüz o.) 2188/b; (ḥāl o.) 1476/b; (ḫandān o.) 1263/b; (ḥarb o.) 0915/b; (ḥāṣıl o.) 0841/b, 2158/a, 4009/b; (ḥasīn o.) 0188/a; (ḫatm o.) 4603/a; (ḫayır o.) 0090/b; (hemīn o.) 3816/a; (hem-rāz o.) 3654/a; (ḫoş o.) 0497/b; (ḫoşnūd o.) 3946/b; (ḫūn o.) 1010/b; (ḫuḏāvend o.) 4486/a; (ḫüsrev-i pervīz o.) 1212/b; (ıraḳ o.) 3070/a; (ʿışḳ āvāze o.) 1431/a; (iḥsānı o.) 3707/b; (im o.) 1725/b; (ʿimāret o.) 1095/b, 1968/b, 2354/b; (īrān-zemīni o.) 1877/b; (kābīn o.) 4166/b; (ḳapucı o.) 0466/b; (kem o.) 2542/b, 4490/a; (ḳılıç o.) 2218/b; (ḳısmet o.) 3841/b; (kim o.) 0035/b, 0647/b; (kīne o.) 1733/b; (lāyıḳ o.) 3571/a; (maḥrūm o.) 0045/b; (maʿdūm o.) 4604/a; (merḥūm o.) 0045/b; (mihmān o.) 2810/b; (miṯl-i tersā o.) 2299/b; (muḳābil o.) 0492/b; (muṭrib o.) 4577/a; (ne çāre o.) 0953/a; (ne o.) 0083/b, 0146/b, 0736/b, 0753/a, 0783/a, 1133/a, 1405/b, 1734/b, 2024/a, 2045/a, 3489/b, 3876/a, 4113/b; (nebāt o.) 1633/b, 3428/b; (nevaḫt o.) 1424/b; (nice o.) 3671/a; (nite o.) 2214/b, 3342/b, 4096/a; (nīyet eylük o.) 2459/a; (noḳṣān o.) 3521/a; (nūş o.) 2786/b, 3377/b; (odaġı o.) 0586/b; (orta o.) 1237/b; (pey o.) 2625/b; (peyḏā o.) 2299/a; (pīr o.) 0718/b; (rāḥat o.) 2209/b; (raḥmet o.) 0042/b; (raḳḳāṣ o.) 2816/b; (raʿd o.) 0986/b; (rāh o.) 1723/a; (renc o.) 1880/b; (revā o.) 2000/a; (rūşen o.) 4386/a; (ṣaġ o.) 0014/a; (sāḳī o.) 3377/a; (sākin o.) 4615/b; (ṣayru o.) 3099/b; (semen sāḳ o.) 3376/a; (server o.) 1004/b; (şāḏ o.) 0201/b, 1811/b, 2452/a, 2761/b; (şāh o.) 0921/b, 1211/a, 1231/a, 1871/a, 2187/b; (şeksüz o.) 1877/a; (şīrīn o.) 3834/a; (şöyle o.) 3876/b; (taḳṣīr o.) 1589/b; (ṭapucı o.) 0466/a; (tamām o.) 0239/a; (ṭanımış o.) 4103/b; (ṭanuḳ o.) 3445/a; (tāze o.) 1431/b; (taʿẕīm o.) 3717/a; (tiryāḳ o.) 3376/b; (ṭoġru o.) 0621/a, 0678/a, 1231/b; (ṭoḳ o.) 2430/b; (töhmet o.) 3831/b; (ṭuraḳ.ı o.) 0586/a; (uzlıḳ o.) 1635/b; (uzun o.) 2907/b; (ümīḏ o.) 1028/b, 1589/a; (vaḳti o.) 2407/a; (vīrān o.) 0326/b; (yār o.) 1359/b; (yārī o.) 3471/b; (yaş o.) 2353/b; (yavaş o. mı) 1862/b; (yavuz o.) 0891/a, 3662/b; (yig o.) 0966/a, 1027/a, 1879/a; (yigrek o.) 1618/b, 3557/b; (yir o.) 2113/b; (yoldaş o.) 0376/a; (yüce o.) 0966/b; (zaḥmet o.) 1726/a

o.- acaḳ (bunuñ gibi o.) 4577/b; (iş o.) 1752/a

o.- adı (laḥẓa laḥẓa o.) 2034/b

o.- alar (āgāh o.) 0932/b, 2162/b; (ber-ā-ber o.) 1429/b; (güher-rīz o.) 3765/b; (maḥcūb o.) 0269/a

o.- alı (cihānda o.) 2177/a

o.- alum (ḳul o.) 0032/b; (şāḏ o.) 2335/b; (yār o.) 1906/a, 1906/b, 1908/a

o.- am (şāh o.) 1960/a; (ṭuş o.) 1695/b; (āzād o.) 2017/a, 3275/b;

(bed-nām o.) 3773/b; (fāriġ o.) 1707/b; (gülde o.) 0464/a; (ḫelālī o.) 1374/b; (ḳul o.) 1285/a, 3863/b; (ḳuluñ o.) 2955/a; (muṭīʿ o.) 0184/a; (nite o.) 1746/b; (sen o.) 3774/a (şāh o.) 1903/b, 1960/a; (ulu o.) 1154/a
o.- an (ḫuḏāvend o.) 1773/b; (şāh o.) 1773/a
o.- ana (ḫıyānet o.) 0613/a
o.- andan (ʿāşıḳ o.) 3150/b
o.- andur (ṭoġru o.) 0615/a
o.- anlarla (āgāh o.) 4317/b
o.- anuñ (düşmen o.) 0903/a
o.- ası (ḳabūl o.) 3603/a; (ne o.) 2883/b; (taʿbīr o.) 4060/b; (tedbīr o.) 4438/a
o.- asıdur (acı o.) 2757/b; (uyanuḳlıḳ o.) 0403/b
o.- asın (āzād o.) 2770/b, 4456/b, 4648/b; (baş o.) 0740/a; (ġamgīn o.) 3477/b; (ḥavālet ḳılmış o.) 0022/a; (ḫoşnūd o.) 0036/a; (ıraḳ o.) 1313/b; (ḳāḍī o.) 0083/a; (nā-merd o.) 2769/b; (pür-derd o.) 2769/a; (rāżī o.) 0083/b; (sen o.) 3903/a, 3903/b; (şāḏ o.) 2770/a, 4456/a, 4648/a; (şāh o.) 1090/a; (vāṣıl o.) 0841/a; (yāḏ o.) 3154/a
o.- asıyısa (alu o.) 1863/a
o.- avan (kāsid o.) 2798/a; (şāh o.) 1723/b
o.- avuz (ṭopraḳ o.) 0031/a
o.- aydı (acı o.) 1805/b; (artuḳ o.) 2515/a; (ayruḳ o.) 3050/b; (cān o.) 2037/a; (cünbān o.) 2037/b; (çoḳ o.) 1482/b; (dem o.) 1415/b; (dīvār o.) 3060/a; (efkār o.) 3060/b; (esrük o.) 1479/b; (ḫāṣ-ı dergāh o.) 3082/a; (ḫoş o.) 0704/a; (maʿkūs o.) 0070/a; (mest o.) 1482/a; (müzd-dār o.) 2365/b; (ne o.) 0704/b, 1115/b; (vāfir o.) 0139/a; (yad o.) 0346/a; (yār o.) 2365/a; (tāc o.) 2602/a; (umusı o.) 0722/b
o.- ayıdı (esrük o.) 1485/a; (yārī o.) 3161/b
o.- ayım (güm-rāh o.) 3136/a
o.- ayın (ʿūd o.) 1637/b
o.- dı (ʿāc o.) 1250/a (āgāh o.) 0730/a, 0931/a, 1321/a, 1721/b, 1947/b, 2163/a, 2292/a, 2554/a; (aġaç o.) 3443/b; (ʿālem-ārāy o.) 4030/b; (añlamaḳda o.) 0316/a; (artuḳ o.) 2484/a; (ʿāşıḳ o.) 3151/a, 3378/a; (āşikāre o.) 1776/a; (āvāre o.) 1267/a; (aydın o.) 0242/b; (ayru o.) 0723/a; (az o.) 1998/b; (āzād o.) 1761/b, 2343/b, 2732/b; (bahāne o.) 3351/a, 3357/a; (baḫşı o.) 4382/a; (baḫtiyār o.) 1941/a; (baş o.) 1085/a, 2909/b, 3726/a; (beḏ-nām o.) 1135/b; (beñizi ṣaru o.) 1196/b; (bīmār o.) 2369/b; (bir o.) 1968/a; (bīşe o.) 2538/b; (bī-çāre o.) 1267/b; (bī-dāḏ o.) 4278/a, 4286/a; (bī-endāze o.) 2167/b, 3814/b; (bī-nūr o.) 0881/b; (cevālet o.) 0023/a; (cin o.) 3132/b; (cüst ü āgāh o.) 4066/b; (çeri o.) 2121/b; (çoḳ o.) 1789/a; (dāmāḏ o.) 4270/b; (dāsitān o.) 3081/a; (derdile ġam o.) 4666/a; (deryā derūn o.) 0315/a; (destur o.) 2720/b; (dil-dār o.) 4269/b; (dīvāne o.) 3883/b, 4640/b; (düşvār o.) 0447/b, 0763/b; (efkār o.) 0573/a; (efsāne o.) 4481/b; (emīn o.) 1602/b; (endīşe o.) 2538/a; (er o.) 1000/a; (erzān o.) 1451/a; (fāriġ o.) 4177/b; (ferseng o.) 3039/b; (fitne o.) 0811/b; (ġamgīn o.) 2311/a; (ġam-ḫor o.) 0360/b; (ġarḳ o.) 3072/a; (ġayib o.) 0885/a; (gelinlik o.) 1995/a; (germ o.) 1552/b; (gizlü o.) 0975/a; (gök o.) 0599/a; (görmez o.) 0266/b; (gözüm kör o.) 2868/b; (ġūl o.) 4238/a; (gülce o.) 0663/b; (gülşen o.) 0495/b; (güm-rāh o.) 4309/a; (güvāriş o.) 2623/a; (güvenci o.) 4203/b; (güyegü o.) 2526/a; (ḫacil-māh o.) 4185/b; (ḥaḳīḳat o.) 0821/a; (ḥāl o.) 4403/b; (ḫalāṣ o.) 3503/a; (ḫarcı o.) 2481/b; (ḥarf o.) 3254/a, 3380/a; (ḥārīfi o.) 0722/a; (ḥāṣıl o.) 2585/b, 3989/a; (ḫaste o.) 2794/a; (ḫatm o.) 4633/a; (ḥavāle o.) 1578/b; (ḫayf o.) 1683/b; (ḫāyın o.) 0735/b; (ḥayrān o.) 0369/b;

(ḫazāyin o.) 4206/a; (helāki o.) 3671/b; (hemdem o.) 4274/b; (hem-derd o.) 3093/b; (Hindū o.) 2055/b; (ḫor o.) 2831/a; (ḫoş o.) 2076/b, 2334/b, 2545/a; (ḫurrem o.) 3552/b; (ḥükm o.) 1795/a; (hünermend o.) 0293/b; (ḫüsrev o.) 1408/a, 4627/a, 4640/a; (ırak̟ o.) 0660/b, 0883/b, 1323/b, 3603/b, 4018/b; (k̟aḥṭ o.) 1297/b; (k̟ara o.) 0279/a, 1192/b, 2555/b, 4338/b; (k̟arār o.) 0822/a; (k̟aṣr-ı şīrīn o.) 3593/b, 3620/b; (k̟atı o.) 3261/b; (k̟atı yatlu o.) 4420/b; (k̟ayġulu o.) 2485/b; (k̟ayṣer o.) 1963/b; (kem o. mı) 1296/b; (kesr o.) 3547/a; (k̟ıl o.) 1653/b; (k̟ışa o.) 4585/a; (kim o.) 2736/a; (k̟ulavuz o.) 3357/b; (k̟utlu o.) 2360/a; (k̟uvvet o.) 0102/b; (k̟uvvetlü o.) 3391/a; (lāyık̟ o.) 2049/b; (laʿl o.) 3295/b; (maʿlūm o.) 2531/a, 3311/a, 3902/a, 4575/a; (maʿmūr o.) 2346/b, 4273/b; (mehcūr o.) 1893/b; (meşġūl o.) 3218/b; (mey o.) 1664/a; (mīġ o.) 2239/a; (muḥtāc o.) 2602/b; (muṭrib o.) 0395/b; (muʿayyen o.) 4617/b; (münevver o.) 2355/a, 4056/b; (müşk o.) 1001/a; (müşkī-reng o.) 1305/a; (müşterī o.) 1534/b; (nālān o.) 0375/b; (nāle o.) 1788/b; (nedim o.) 4660/b; (nerm o.) 1552/a; (nite o.) 4384/a; (pāre pāre o.) 0563/a; (penhān o.) 0591/b, 1248/a; (perīşān o.) 0931/b, 4519/a; (pervāne o.) 3883/a; (peşīmān o.) 1329/a, 3455/a; (pīşe o.) 1471/b; (raḫtuñ o.) 1688/a; (rencūr o.) 2885/a; (revān o.) 3744/a; (revāne o.) 0922/a; (revnak̟da o.) 0316/b; (rūşen o.) 1873/b, 3688/b; (saġış o.) 1081/a; (ṣaru o.) 1248/b, 4322/b; (ṣayru o.) 0723/b, 2414/a; (serencām o.) 0916/b; (server o.) 0313/a, 1000/b; (sevüklik o.) 0540/a; (sovuk̟ o.) 3422/a; (süst o.) 0519/b; (şāḏ o.) 0327/b, 1304/a, 1761/a, 2295/b, 2732/a, 3093/a, 4160/b, 4344/b; (şāḏ u ḫurrem o.) 4274/a; (şāh o.) 1780/b; (şāhı o.) 2359/b; (şāhsuz o.) 4012/a; (şeh o.) 1776/b, 2484/b; (şehinşāh o.) 1254/a; (şeker-bār o.) 3727/b; (şeker-rīz o.) 2577/b, 3812/b; (şekker o.) 3612/b; (şīrīn-ter o.) 4221/a; (şūrīde o.) 0560/a, 4014/a; (taḫta o.) 3533/a; (taḳdīr o.) 3482/b; (tamām o.) 2693/a; (ṭar o.) 1831/a; (tāze o.) 2167/a, 3814/a; (tāze rūḥı o.) 0776/a; (tīz o.) 3957/a, 4539/a; (tuş o.) 0330/a; (ṭuş o.) 0517/b, 4073/a; (tūtīyāsı o.) 4031/a; (tünd o.) 1003/b; (uzak̟ o.) 0945/b; (vācib o.) 0183/b, 0209/a; (vāḳıf o.) 2468/a; (vak̟ti o.) 2406/a, 4229/a; (vestā-ḫīz o.) 4539/b; (yāḏ o.) 3286/b; (yaġ o.) 1536/b; (yavuz o.) 1131/b; (yegāne o.) 1980/b; (yüz yıl o.) 3667/b; (zaḥmet o.) 3012/a; (zār o.) 1831/b, 3578/b; (zār u giryān o.) 3509/a; (zehr o.) 4283/a; (zeng-pīrūzī o.) 1305/b; (zindān o.) 4308/b; (ziyāret o.) 3453/b

o.- dıdı (bī-dāḏ o.) 4344/a (ʿūd o.) 4072/a; (yak̟ın o.) 0981/b

o.- dılar (āzād o.) 2452/b; (dem-sāz o.) 1492/b; (meşġūl o.) 4264/a; (revān o.) 1385/b; (serv o.) 0508/b; (şāḏ o.) 1992/b, 4270/a; (şeh o.) 1942/b; (ṭanuḳlar o.) 3642/b; (ṭok̟ o.) 1398/a; (yaya o.) 2137/b; (zār o.) 3413/a

o.- dısa (żāyiʿ o.) 0397/a

o.- dıyıdı (ʿāṣī o.) 4311/b

o.- dıyısa (acı o.) 3986/b; (aḥvāl o.) 0550/b; (taḳdīr o.) 2827/a

o.- dıysa (ger o.) 3889/a

o.- duġınca (aḳsak̟ o.) 1673/a; (diri o.) 1214/a

o.- duġını (ḫüsrev o.) 4342/b

o.- duġumca (cihān-dār o.) 1971/b; (şāh o.) 3926/a; (var o.) 1971/a

o.- duḳ (düşmen o.) 2203/a; (ten o.) 2203/b

o.- duḳça (cihān o.) 3903/a; (diri o.) 1285/a, 4138/b; (günüñ o.) 2443/a,

o.- duḳda (gerek o.) 2613/b

o.- dum (ʿalem o.) 3823/a; (āvāre o.) 4036/b; (ben o.) 1775/a; (bī-çāre

o.) 4036/a; (cānlu o.) 3272/a; (ḳanlu o.) 3272/b; (ḳaravaş o.) 4142/b; (ḳulı o.) 0657/b; (oş o.) 3416/b; (tercümānı o.) 0200/a; (ṭolu o.) 1970/b; (yil o.) 2671/a
o.- dumsa (ıraḳ o.) 2847/a
o.- duñ (aġyār o.) 1143/b; (emīn o.) 1172/b; (güm-rāh o.) 1139/a; (ḫaste vü zār o.) 4475/b; (ne o.) 3679/a; (pīr o.) 4659/b; (sevmez o.) 1713/a; (uçmaḳda o.) 3432/b; (yār o.) 1143/a
o.- dur (revā o.) 3796/a
o.- ġıl (ıraḳ o.) 0686/a
o.- ıcaḳ (fāş o.) 3120/a; (imīn o.) 1601/a; (kām o.) 2373/b; (nite o.) 1953/b; (ṭañ o.) 3485/b; (rāyı o.) 4345/a
o.- ımayasın (ceng o.) 2262/b
o.- ınca (behrām o.) 2656/a; (ceme o.) 1209/a; (egrilik o.) 0632/b; (gice o.) 3069/a, 3119/a (ıraḳ o.) 0724/a; (ṣabāḥ o.) 0782/b; (seḥer o.) 1560/b, 2943/a
o.- ısar (āgāh o.) 0648/b; (cān o.) 1959/b; (dār o.) 2350/a; (eylik ü erlik o.) 1852/a; (māh o.) 3894/b; (ne o.) 1150/a, 4377/a; (uġurladuñ o.) 4408/b
o.- ısardur (lāyıḳ o.) 0325/a; (ġālib o.) 1865/a; (revāne o.) 1061/b
o.- lum (uyanuḳ o.) 0782/b
o.- ma (ʿāciz o.) 2607/b; (ġamgīn o.) 1735/a; (iri o.) 3944/a; (kem o.) 0620/b (rence o.) 3963/a
o.- madı (āzād o.) 2006/a; (dün o.) 3421/b; (ġamgīn o.) 4560/b; (maḳbūl o.) 4264/b; (maʿlūm o.) 0045/a; (merhem o.) 4662/b; (rām o.) 3555/b; (rūşen o.) 1059/a; (süst o.) 0326/a; (şāḏ o.) 3361/b; (taḳṣīr o.) 3482/a; (ziyān o.) 1113/b
o.- madıysa (aṣṣı o.) 2405/a
o.- maduġıyıla 0533/b
o.- maduḳ (şāḏ o.) 1818/b
o.- madum (şāḏ o.) 3275/a
o.- maduñ (od o.) 3686/a
o.- maduñ (ıraḳ o.) 3628/b; (rām o.) 3916/b
o.- maġa (ser-efrāz o.) 1840/b; (şehinşāh o.) 1093/b
o.- maġı (ḥasūd o.) 4649/b; (ḳara o.) 4384/b; (şāḏ o.) 1433/a
o.- maġıl (ḫor o.) 3964/b; (nevmīḏ o.) 1272/a; (süst o.) 2633/b
o.- maġıyıçun (oñat o.) 0738/b; (rām o.) 0964/a
o.- maġuñ (ṭaşra o.) 3686/b
o.- maḳ (ʿāşıḳ-bāzī o.) 1370/b (āzād o.) 1155/a, 3438/b; (ferhāḏ o.) 3438/a; (ger o.) 0023/a; (göz yolda o.) 0876/a; (ḥārīf o.) 1597/b; (hemīn o.) 4007/b; (ḳayġulu o.) 3536/b; (leşker o.) 1691/b
o.- maḳdan (düşmenle o.) 3554/b
o.- maḳ (ḥelāl o. mı) 1370/b; (tīz o. degül) 3999/a
o.- mamaġı (güç o.) 4532/b
o.- mañ (ıraḳ o.) 2551/b
o.- masa (ulu o.) 2508/a; (ʿışḳ o.) 2919/a, (ṭop o.) 3774/b
o.- masa (yaġı o.) 0777/b
o.- masaydı (mevcūd o.) 0174/a
o.- masayıdı (dīv o.) 0302/a
o.- masun (cihānda o.) 0614/b; (eğri o.) 4339/b; (eksük o.) 0612/b; (gözi o.) 0792/a; (ḫıyānet o.) 0622/b; (hīç o.) 3258/a; (ḳahr içinde o.) 0321/b; (kīn o.) 1895/b; (şāḏ o.) 4287/b; (tārāc o.) 1718/a
o.- maya (ʿāciz o.) 1917/a; (āgāh o.) 2616/a; (artuḳa o.) 2467/b; (ʿayb o.) 0962/a; (bir o.) 3862/a; (dirīġ o.) 2612/b; (güher kem o.) 3544/b; (ḫāṣ o.) 3103/b; (ḫāṣıl o.) 3971/b; (ḫazīn o.) 0188/b; (ḫoş o.) 1597/a; (ılanı o.) 4003/a; (gey o.) 1660/b; (meşġūl o.) 2640/a; (mey o.) 1660/a; (muḫālif o.) 2754/b; (nevmīḏ o.) 2410/b; (nite o.) 3419/b; (saḫī o.) 1367/b; (süst o.) 3563/b; (taḳṣīr o.) 1294/b; (vīrān o.) 1951/b; (yaş o.) 1696/b; (yavuz o.) 2881/a; (yavuz o. degülven) 3870/b; (yir o.) 0711/a; (żāyiʿ o.) 0292/b; (ziyān o.) 0036/b; (ziyānı o.) 4003/b;
o.- mayadum (ıraḳ o.) 3982/b
o.- mayalar (yaluñuz o.) 1377/a

o.- mayam (ṣayru o.) 2749/b; (ṣāḏ o.- mayam mı) 1656/a
o.- mayasın (vefā-dār o.) 2864/b; (yār o.) 2864/a
o.- mayıgör (yār o.)1926/a
o.- mayınca (başsuz o.) 4590/a
o.- maz (ārām itmek o.) 1068/b (cüvān-merd o.) 4582/b; (dāyim o.) 2399/b; (dem o.) 4167/b; (demür o.) 3108/b; (efkār o.) 2433/b; (eksük o.) 2027/b; (erlik o.) 1644/a; (ḫoş o.) 3536/b; (ʿışḳ-bāzī o. ise) 1444/b; (işitmek o.) 0865/a; (ḳayṣer o.) 2371/b; (nerd oynamaḳ o.) 1640/a; (oḳ dutmaḳ o.) 2891/b; (olur o.) 4034/a; (ortaḳ o.) 2351/b; (uṣañ o.) 3564/b; (uṣṣı o.) 1025/a; (revā o.) 1635/a; (server o.) 2371/a; (süst o.) 0015/b; (vīrān o.) 0159/b; (yire atmaḳ o.) 2891/a
o.- mazdı (eblaḳ o.) 4173/b; (ḫoş o.) 4288/b; (sücisüz o.) 1561/a; (tamām o.) 1416/a
o.- mazısa (dil-dār o.) 2838/a; (düşmen o.) 1283/b; (kābīn o.) 3834/b; (suç o.) 1107/b; (yaġı o.) 1618/a (var o.) 3489/b
o.- mazısañ (bir o.) 4365/a; (rām o.) 3947/a
o.- mazsa (çift o.) 4215/a; (devlet o.) 2371/b; (dil-dār o.) 1617/a; (ger o.) 1129/b; (kābīn o.) 4164/b; (māl o.) 1803/a; (rāżī o.) 0371/b; (sözi o.) 1290/b; (ṭar o.) 3844/b; (ziyān o.) 1284/a
o.- mazuz (bir o.) 4488/a
o.- mazvan (acı o.) 2366/b
o.- mış (āgāh o.) 4431/b; (ʿarş o.) 1437/b; (āzād o.) 4562/b; (donuġ o.) 3669/b; (ferş o.) 1437/a; (gözi nemgīn o.) 4445/b; (ḥal o.) 4597/a; (iş o.) 1357/b; (ḳonuḳ o.) 3669/a; (manẓūr o.) 2357/a; (mesʿūd o.) 0104/b; (naḳş-ı dīvār o.) 2719/b; (süci o.) 1574/b; (tīz o.) 1111/b; (ṭopraḳ o.) 3274/a;
o.- mışa (şehīd o.) 3367/b
o.- mışam (bīzār o.) 1785/b; (hünersüz o.) 1047/b; (ḫor o.) 3250/a
o.- mışdı (acı o.)4523/b; (ʿāşıḳ o.) 3196/a; (enbūsī o.)2553/b; (giryān o.) 4466/a; (maḥrem o.) 3051/b; (müşkīn o.) 0720/a; (peydā o.) 1891/b; (şāh o.) 0252/a; (tābān o.) 0600/a; (uçmaḳ o.) 1459/b; (yir o.) 1720/b
o.- mışıdı (ʿālem-efrūz o.) 4678/b; (ʿışḳ o.) 1460/a; (maḫmūr o.) 2707/b; (ṭanuḳ o.) 0604/a; (teng o.) 2705/a; (ṭūfān o.) 4509/a; (yaġı o.) 0611/a
o.- mışlarıdı (deng o.) 0256/b
o.- mışsın (od o.) 1637/b
o.- mışuz (bir o.) 4100/b
o.- sa (adıla o.) 0632/a; (behrām-ı gūrī o.) 2730/a; (cānum o.) 0704/a; (diken o.) 3546/a; (epsem o.) 2895/a; (evvel o.) 2911/a; (eyle o.) 3474/b; (ger o.) 3061/a; (havālu o.) 3752/a; (ıraḳ o.) 2515/b; (ḳayġulu o.) 2417/b; (mānend o.) 0066/a; (mūm o.) 2800/b; (ʿömr o.) 2733/a; (penhān o.) 0462/b; (şāḏī o.) 2417/b; (ṭaġ o.) 3981/b; (ten-dürüstlik o.) 2431/a; (ümīḏlü o.) 3393/a
o.- sañuz (şāh o.) 0887/b
o.- saydı (çift o.) 4293/b
o.- sayıdı (āşikārā o.) 0138/b
o.- sayıdı (muḥkem o.) 0778/b
o.- sun (ābāḏ o.) 1753/b, 3573/a; (açuḳ u aḳ o.) 4451/a; (āferīn o.) 0120/b, 2574/a; (āgāh o.) 1254/b; (aḳ o.) 0970/b; (ārām o.) 0013/a; (āvāze o.) 3853/b; (ayaḳlu o.) 3954/b; (bāġ o.) 4425/b; (bāġ-ı ḫurrem o.) 0714/b; (baş o.) 0802/b; (bende o.) 0208/b, 2932/b; (bir o.) 0911/b, 1913/a, 2589/b; (bī-ġam o.) 3372/b; (bir gün o.) 1587/b; (borç o.) 0027/b; (ceng o.) 4425/b; (çāker o.) 0276/a; (dāḏ o.) 2264/b; (devlet ü baḫt o.) 0971/a; (dībā o.) 2066/b; (dutıcı o.) 3878/a; (ellü o.) 3954/b; (eyü o.) 1753/b; (felek o.) 3821/a; (ferrāş o.) 3879/a; (fidā o.) 2646/a; (ġam o.) 2885/b; (ġarīḳ-i raḥmet o.) 2450/b; (ḫālī o.) 0750/b; (ḫurrem o.) 0012/b, 3372/a; (ıraḳ o.) 0970/a;

(ibrişim o.) 0646/b; (kihter o.) 0276/b; (kilīm o.) 1072/b; (māh o.) 1259/b; (maḥbūb o.) 0269/b; (māniʿ o.) 4132/b; (merhem o.) 0012/a; (miḥnet o.) 1289/b; (muẓaffer o.) 0801/a; (oyıncı o.) 3878/b; (ʿömri o.) 4374/a; (özile o.) 4443/b; (pāyende o.) 0208/a, 0275/b, 2932/a; (pāyidār o.) 4669/a; (pehlevān o.) 1222/b; (rūşen o.) 0010/a; (selām o.) 0120/a; (sermāye-i ʿışḳ o.) 0011/b; (şāḏ o.) 0200/b; (şāḏ u pür-nūr o.) 0455/b; (şāh o.) 1227/b, 1259/a; (tābende o.) 0275/a; (ṭanuḳ o.) 1967/b; (ṭaş o.) 3114/a; (tāze o.) 3821/b, 3853/a; (ṭolu o.) 4112/b; (uçmaḳ o.) 3431/b; (üç gün o.) 1263/a; (var o.) 3490/a, 3490/b, 3547/a, 3547/b; (yāḏ o.) 0670/b; (yār o.) 4477/a; (yaş o.) 0800/b, 3114/b, 3879/b; (yoḳ o.) 0902/b, 4476/b; (yoldaş o.) 0802/a; (yüce o.) 3955/a; (yüksek o.) 0011/a; (zār o.) 4477/b
o.- u (şāḏ o.) 1655/b
o.- uban (fāriġ o.) 0461/b; (rām o.) 1901/b; (şāḏ o.) 4168/b
o.- ubilem (āzād o.) 3904/a
o.- uñ (āgāh o.) 1979/b, 2550/b; (ayıḳ o.) 2550/b; (ḳul o.) 2695/b; (meşġūl o.) 4489/b
(siz o.) 1539/b; (umuşuz o.) 1834/b
o.- unca (ḥaşr-ı ebdān o.) 0116/b
o.- up (āgāh o.) 0134/b, 0727/b; (ʿāṣī o.) 2525/b; (aydın o.) 1573/a; (deng o.) 2243/b; (dergūş o.) 1427/b; (dervīş o.) 2260/b; (peşīmān o.) 4033/b; (peydā o.) 2062/a; (süst o.) 1460/b, 3810/b; (şāḏ o.) 0429/a; (tünd o.) 3983/a
o.- updı (ārzū o.) 1582/b; (āşüfte o.) 3068/a; (āvāre o.) 3197/a; (bir o.) 4324/a; (cihān-dārı o.) 2727/b; (dermān o.) 2690/a; (ḳādir o.) 0294/a; (ḳısmet o.) 0272/b; (muṭrib o.) 1491/b; (müşkil o.) 2936/b; (şehr-ārāy o.) 4265/a; (yārı o.) 2727/a; (umaç o.) 3038/a; (zār o.-) 3670/a
o.- updur (benden o.) 3861/a; (beḏ-nām o.) 2750/b; (bir o.) 4216/a; (çāk o.) 1421/b; (erkān o.) 0021/b; (gāh o.) 2150/a; (ġulāmı o.) 3089/b; (ḫançer o.) 2896/a; (ḫüsn-i ay o.) 1544/b; (kām o.) 2750/a; (maʿlūm o.) 0073/a; (mūm o.) 4540/b; (nāz o.) 3881/b; (senden o.) 3861/b (ṭannāz o.) 3881/a; (yatlu o.) 4351/b; (zaḫm o.) 2837/a
o.- updur (ẓarf-ı ġuṣṣa o.) 2916/b
o.- ur (ʿāşıḳ o.) 0436/b; (ʿayb o.) 1058/a; (āzād o.) 4008/a; (baḫt o.) 3822/b; (bayıḳ o.) 0914/b; (bī-dūḏ o.) 2758/b; (bir iki o.) 0925/b; (biryān o. gibi) 4466/b; (cām o.) 1690/b; (çerb o.) 3251/a, 3393/a; (çoḳ o.) 2954/a; (daġ o.) 3173/b; (dimek o.) 0022/b; (düşmen o.) 0896/b; (feryāḏ o.) 2835/b; (gevher o.) 2459/b; (giriftār o.) 0523/b; (güher-rīz o.) 3459/b; (ḫāṣıl o.) 4347/b; (hem o.) 3168/b; (ḫoş o.) 1532/b; (ḫūb o.) 3758/b; (ırāḳ o.) 3010/a; (içinde o.) 2460/b; (ḳan o.) 2573/a; (ḳavl itmek o.) 3178/b; (ḳayim o.) 1732/b; (kedḫüdālıḳ o.) 1685/a; (ḳış reyḥānı o.) 0772/b; (kilīḏ o.) 0923/b; (ḳulaḳ o.) 3658/b; (miḥnet o.) 4357/b; (miʿmār o.) 3935/b; (müferriḥ o.) 3110/a; (ḳolay o.) 3098/a; (mükāfāt o.) 3858/a; (müstaḥaḳ o.) 3902/b; (müstecāb o.) 3709/b; (nāzük o.) 2996/b; (ne o.) 0319/b, 1300/a; (ög o.) 1104/a, 1104/b; (ögüt ögüt o.) 1949/b; (öküş o.) 3545/b; (peşīmān o.) 2377/a; (peydā o.) 2312/b; (raḥmet-engīzliki o.) 3900/b; (rāy o.) 1104/a; (renc o.) 4357/a; (revnāḳ o.) 1475/a; (rūşen gün o.) 1273/a; (rūşen revānı o.) 1778/b; (ṣaġ o.) 2992/b; (sav u sözi o.) 1671/a; (ṣayru o.) 3098/b; (sıtmasuz o.) 4453/a; (şīrīn o.) 1657/b; (tamām o.) 2543/b; (ṭatlu o.) 1475/b;(ṭayı o.) 0899/a; (ṭāyim o.) 1732/a; (tīmār o.) 3935/a; (tīz o.)1470/b; (tīzliki o.) 3900/a; (ṭoḳ o.) 2405/b; (ṭopraḳ o.) 2592/b,

3997/b; (us o.) 1104/a; (üstāḏsuz o.) 2953/a; (yāḏ o.) 2835/a; (yaş o.) 1008/b; (yaz o.) 1501/a; (yig o.) 3531/b, 4008/b, 4301/b; (yigrek o.) 1124/a; (zār o.) 3331/a; (zerrīn o.) 1657/a; (ziyānda o.) 2842/b
o.- uram (ḫor u.) 3994/a; (zār o.) 3994/b
o.- urdı (āġāz u.) 3559/a; (bī-ḫūḏ o.) 2988/b; (çevgān o.) 2385/b; (ġuṣṣa o.) 3064/a; (ḥākim o.) 4171/b; (ḥayrān o.) 0522/a, 3334/b; (kısraḳdan o.) 2935/b; (ḳoldaş o.) 3055/a; (ḳonuḳ o.) 3076/a; (ḳulan o.) 3333/a; (lāzım o.) 0066/b; (mest o.) 0524/a; (nāz o.) 3559/b; (ser-gerdān o.) 0522/b, 2385/a; (süst o.) 4077/b; (yaş o.) 3033/a; (yoldaş o.) 3055/b; (zebūn o.) 0298/b
o.- urıdı (aydın o.) 3016/a
o.- urısa (āzār o.) 2349/b (ṭaġ o.) 3004/a
o.- urısam (rām o.) 3773/a
o.- urısañ (ʿīsā o.) 3534/b
o.- urlar (ḫūlu o.) 4001/a; (yüzi ṣulu o.) 4001/b
o.- urmış (cevheri o.) 2965/b
o.- ursa (amān o.) 4126/b; (ay u yıl o.) 3712/b; (buyruḳ o.) 1901/a; (çeri o.) 3251/b; (destūr o.) 2662/a; (dil o.) 3712/a; (girür o.) 0322/a; (güneş o.) 4140/a; (ḥāṣıl o.) 1954/a; (ḥelvā gibi o.) 2757/a; (işi o.) 4139/a; (ʿitāb o.) 1661/a; (ʿivāż o.) 3497/b; (kāġıd o.) 0116/a; (ḳalem o.) 0115/a; (ḳaralıḳ o.) 0114/a; (kātib o.) 0114/b; (ḳuş o.) 3543/a; (sulṭānı o.) 2429/a; (şāḏ o.) 3162/a; (şīrīn o.) 1550/b; (tedbīr o.) 3108/a; (tīz ü tünd o.) 1121/a; (var o.) 2079/a; (yavuz o.) 1738/a; (yüce o.) 3824/a
o.- ursañ (yig o.) 1682/a
o.- ursın (āzād o.) 4628/b; (güzīḏe o.) 0399/b
o.- uruz (küstāḫ o.) 0030/b
o.- urvan (şāḏ o.)3324/a
2. Bir şeyi elde etmek edinmek.
o.- a 1176/b, 1737/b, 1960/b; (anuñ o.) 0745/a
o.- sa (benüm o.) 0704/b
o.- ur (senüñ o.) 2589/a
3. Gerçekleşmek, vuku bulmak.
o.- a 0486/b, 0908/a, 1813/a, 1907/b, 2419/a, 4183/a, 4614/b; (iş o.) 4138/b, 4514/a; (işi mi o.) 2045/b; (kimler o.) 2130/a
o.- sun (ne dirse o.) 4226/b
4. Sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiileri oluşturur.
o.-a (bilür o.) 0549/a, 2559/b; (bilmez o.) 3660/a; (ġuṣṣa yimez o.) 4006/a; (irişmiş o.) 0816/b; (rāzın dimez o.) 4006/b; (yaradılmış o.) 3009/b
o.- am (añmış o.) 1639/b; (bir ḳılmış o.) 3713/a; (cehd itmiş o.) 3774/b; (ḳulluḳ itmiş o.) 3180/a; (oturmış o.) 3831/a; (ṭañmış o.) 1639/a; (varmış o.) 1682/b (yitmiş o.) 3180/b
o.- dı (ne olası o.) 2883/b; (olan o.) 1773/a
o.- dıyıdı (dād itmez o.) 1921/b
ol-ıcaḳ (iki ay o.) 1277/b; (iki hafta o.) 2119/a; (o. olacaḳ) 1752/a
o.- ısardur (olası o.) 4438/a
o.- asın (geçicek o.) 1724/b
o.- ur (o. dutmaz) 2434/a; (o. olmaz) 4034/a
o.- ursam (tamām iter o.) 3349/b;(yol virmez o.) 3772/a
o.- ursın (görmez o.) 3626/b
5. Var olmak, bulunmak.
o. 3714/a
o.- a (meydānda o.) 2134/b; (yirde o.) 0940/b (zindānda o.) 2134/a, 4336/a
o.- asın (ḳapusında o.) 2043/a,
o.- mayaydı (sevdan o.) 1702/a; (ṭañ o.) 1702/b
o.- maz (bende o.) 1608/b
o.- mazısa (Bendūy o.) 2136/a
o.- mışdur (meryemden o.) 2062/b
o.- sa (anda o.) 2976/b; (biñ āh eyler o.) 3350/b

ol: -903- [T.] 1. İşaret zamiri, o.

o. 0005/a, 0005/b, 0014/a, 0014/b, 0021/b, 0033/b, 0049/b, 0067/a, 0067/b, 0068/a, 0068/b, 0072/a, 0091/a, 0096/a, 0096/b, 0098/a, 0098/b, 0099/a, 0099/b, 0100/a, 0100/b, 0110/a, 0110/b, 0121/b, 0146/a, 0259/a, 0290/a, 0294/a, 0314/a, 0315/a, 0315/b, 0317/a, 0318/a, 0318/b, 0377/b, 0386/a, 0412/b, 0420/b, 0441/b, 0456/a, 0470/b, 0479/a, 0479/b, 0485/b, 0570/a, 0587/b, 0642/a, 0670/a, 0675/b, 0691/b, 0700/a, 0705/a, 0741/b, 0773/b, 0805/b, 0841/a, 0859/b, 0861/a, 0889/a, 0899/a, 0904/b, 0941/a, 0941/b, 0943/a, 0943/b, 0947/a, 0948/a, 0954/a, 0954/b, 0976/a, 0981/a, 0984/a, 0987/a, 1002/a, 1006/a, 1012/a, 1060/a, 1088/a, 1112/a, 1112/b, 1121/a, 1127/a, 1156/b, 1211/a, 1228/a, 1231/a, 1246/a, 1316/a, 1317/a, 1330/a, 1360/a, 1366/a, 1367/b, 1502/a, 1502/b, 1587/a, 1587/b, 1684/a, 1758/a, 1784/a, 1784/b, 1792/b, 1838/b, 1859/b, 1861/a, 1863/a, 1875/a, 1884/b, 1926/b, 1945/a, 1945/b, 1964/b, 2009/a, 2009/b, 2015/a, 2056/a, 2063/a, 2072/a, 2084/a, 2084/b, 2123/a, 2143/a, 2152/a, 2168/a, 2168/b, 2169/b, 2170/a, 2193/a, 2269/a, 2273/a, 2275/a, 2290/a, 2318/b, 2330/b, 2340/b, 2350/a, 2374/a, 2382/a, 2426/a, 2430/b, 2442/a, 2491/a, 2491/b, 2494/b, 2505/a, 2561/b, 2568/a, 2575/a, 2583/b, 2636/a, 2678/a, 2678/b, 2699/a, 2699/b, 2706/a, 2706/b, 2770/a, 2777/b, 2783/a, 2828/a, 2899/b, 2902/b, 2913/a, 2913/b, 2914/a, 2914/b, 2918/a, 2918/b, 2926/b, 2950/a, 2950/b, 2965/b, 2998/a, 3000/a, 3021/b, 3059/b, 3074/a, 3082/a, 3087/b, 3099/a, 3140/a, 3174/b, 3202/b, 3207/a, 3207/b, 3212/b, 3283/b, 3292/b, 3305/a, 3362/a, 3386/a, 3386/b, 3395/a, 3408/a, 3439/a, 3463/a, 3463/b, 3464/a, 3464/b, 3485/a, 3517/a, 3539/b, 3556/a, 3556/b, 3588/a, 3637/a, 3638/a, 3641/a, 3679/a, 3709/a, 3709/b, 3768/a, 3808/a, 3823/b, 3895/b, 3923/b, 3937/b, 3981/a, 3998/a, 3998/b, 4002/a, 4010/a, 4024/a, 4038/a, 4043/b, 4053/a, 4082/a, 4082/b, 4140/a, 4165/a, 4225/b, 4299/b, 4311/b, 4318/a, 4360/a, 4360/b, 4392/a, 4415/a, 4463/a, 4463/b, 4479/b, 4495/a, 4511/a, 4511/b, 4514/a, 4526/a, 4526/b, 4531/a, 4533/a, 4539/a, 4601/a, 4601/b, 4650/b; (o. degül) 0849/b, 3517/b

o.+ dı 0097/a, 0097/b, 3612/a

o.+ ıdı 0981/a, 2397/b

o.+ dur 0635/b, 1228/a, 1373/b, 1768/a, 2135/b, 2282/a, 2773/a, 3310/b, 3349/a, 3516/a, 3530/a, 3534/a, 3926/a, 4126/a, 4625/a, 4625/b

2. İşaret sıfatı.

o. 0020/b, 0037/a, 0057/b, 0092/a, 0092/b, 0119/a, 0123/a, 0148/a, 0157/a, 0169/a, 0169/b, 0191/a, 0197/b, 0250/a, 0273/a, 0278/a, 0292/b, 0297/a, 0323/b, 0331/a, 0350/a, 0353/a, 0364/b, 0373/a, 0382/a, 0387/a, 0387/b, 0390/a, 0395/b, 0406/b, 0414/a, 0418/a, 0420/a, 0425/b, 0434/a, 0436/a, 0440/a, 0445/a, 0446/b, 0450/a, 0453/a, 0471/b, 0475/a, 0476/b, 0477/a, 0480/a, 0481/a, 0481/b, 0482/a, 0497/a, 0498/b, 0499/a, 0500/a, 0500/b, 0512/a, 0512/b, 0513/b, 0517/a, 0517/b, 0519/a, 0520/b, 0525/a, 0527/a, 0530/b, 0533/a, 0534/a, 0538/a, 0538/b, 0539/a, 0540/b, 0541/a, 0542/b, 0552/a, 0565/a, 0567/a, 0583/a, 0589/a, 0591/a, 0592/a, 0593/a, 0595/a, 0603/a, 0636/b, 0647/b, 0652/b, 0670/b, 0692/a, 0698/a, 0701/b, 0703/b, 0704/a, 0723/a, 0724/a, 0724/b, 0733/b, 0734/a, 0735/b, 0774/a, 0799/a, 0799/b, 0800/a, 0809/a, 0811/a, 0812/a, 0816/a, 0819/b, 0821/a, 0846/a, 0847/b, 0850/a, 0856/a, 0891/b,

0916/b, 0917/b, 0919/a, 0931/a,
0935/b, 0940/a, 0980/a, 0996/b,
0998/b, 1014/b, 1038/a, 1040/b,
1067/b, 1078/a, 1102/a, 1106/a,
1113/a, 1119/a, 1137/a, 1138/a,
1144/b, 1148/a, 1156/a, 1164/a,
1176/a, 1192/b, 1198/a, 1203/a,
1207/b, 1212/a, 1218/b, 1222/a,
1232/a, 1232/b, 1239/a, 1242/b,
1247/b, 1255/b, 1256/b, 1257/b,
1265/b, 1287/a, 1299/a, 1308/a,
1310/a, 1315/b, 1326/a, 1326/b,
1328/a, 1329/b, 1332/a, 1333/a,
1334/a, 1336/b, 1337/a, 1338/a,
1338/b, 1340/b, 1341/a, 1346/a,
1346/b, 1362/a, 1371/a, 1385/b,
1386/b, 1392/a, 1403/a, 1405/b,
1408/b, 1416/a, 1416/b, 1424/a,
1449/a, 1454/b, 1457/a, 1460/b,
1464/b, 1471/a, 1472/a, 1472/b,
1474/b, 1481/a, 1482/a, 1484/a,
1487/b, 1492/b, 1507/a, 1508/a,
1516/a, 1517/a, 1519/a, 1524/b,
1526/b, 1529/b, 1530/b, 1547/a,
1573/a, 1574/a, 1582/a, 1595/b,
1604/a, 1606/a, 1609/a, 1613/a,
1632/b, 1643/a, 1645/b, 1647/a,
1662/a, 1667/a, 1675/a, 1694/a,
1706/b, 1716/a, 1722/b, 1728/a,
1753/a, 1756/a, 1762/b, 1766/b,
1770/b, 1786/b, 1809/a, 1816/a,
1827/b, 1828/a, 1830/a, 1835/b,
1837/a, 1839/a, 1867/b, 1871/b,
1876/a, 1884/a, 1890/a, 1934/a,
1955/b, 1957/b, 1966/a, 1967/b,
1973/a, 1974/b, 1982/a, 1985/a,
1987/b, 1991/a, 1992/a, 1995/a,
1996/b, 1999/a, 2000/a, 2003/b,
2010/a, 2017/a, 2018/a, 2022/a,
2035/b, 2040/a, 2048/a, 2048/b,
2060/b, 2073/b, 2075/b, 2083/a,
2083/b, 2085/a, 2085/b, 2092/a,
2093/a, 2099/a, 2104/b, 2108/b,
2109/a, 2112/a, 2116/a, 2120/a,
2128/a, 2132/a, 2132/b, 2133/b,
2135/b, 2138/b, 2139/b, 2141/a,
2153/b, 2157/b, 2174/b, 2184/a,
2184/b, 2185/a, 2198/b, 2206/b,
2208/a, 2208/b, 2212/a, 2213/a,
2216/b, 2224/a, 2228/a, 2232/a,
2233/b, 2236/a, 2236/b, 2238/a,
2243/a, 2264/a, 2265/a, 2272/b,
2280/a, 2291/b, 2292/a, 2296/b,
2302/b, 2308/b, 2311/a, 2314/a,
2318/a, 2322/a, 2332/a, 2332/b,
2341/b, 2342/b, 2350/b, 2353/a,
2374/a, 2393/a, 2396/a, 2397/a,
2412/a, 2410/b, 2419/b, 2421/b,
2450/b, 2468/a, 2500/a, 2516/a,
2516/b, 2517/b, 2519/b, 2523/a,
2529/a, 2531/b, 2535/a, 2541/b,
2547/a, 2550/a, 2560/b, 2567/b,
2584/a, 2586/b, 2603/b, 2609/b,
2610/a, 2614/a, 2629/b, 2630/a,
2631/a, 2640/a, 2644/a, 2654/b,
2655/a, 2663/b, 2670/b, 2673/b,
2698/b, 2714/a, 2717/a, 2717/b,
2727/b, 2728/a, 2732/a, 2733/b,
2735/a, 2743/a, 2760/a, 2765/a,
2773/a, 2779/a, 2783/a, 2809/a,
2812/a, 2814/a, 2832/a, 2838/b,
2854/a, 2856/a, 2857/b, 2858/a,
2860/b, 2861/b, 2884/b 2924/a,
2928/a, 2934/a, 2937/a, 2938/a,
2940/a, 2945/a, 2961/a, 2963/a,
2969/b, 2973/a, 2981/a, 2983/a,
2988/b, 2995/a, 2996/a, 3001/b,
3005/b, 3008/a, 3008/b, 3009/a,
3018/a, 3041/a, 3060/b, 3064/a,
3076/a, 3084/b, 3088/a, 3088/b,
3111/a, 3114/a, 3123/b, 3133/b,
3135/a, 3135/b, 3142/b, 3191/a,
3195/a, 3196/a, 3201/b, 3255/b,
3277/b, 3278/a, 3290/a, 3291/b,
3297/a, 3304/a, 3310/a, 3311/a,
3312/a, 3348/a, 3368/a, 3375/a,
3381/a, 3388/b, 3389/a, 3395/a,
3396/a, 3398/a, 3409/a, 3411/a,
3423/a, 3440/a, 3441/a, 3461/a,
3462/a, 3466/a, 3484/a, 3486/a,
3487/a, 3496/a, 3510/a, 3530/a,
3531/a, 3542/a, 3546/b, 3551/a,
3565/b, 3580/a, 3583/a, 3589/b,
3591/a, 3609/a, 3617/a, 3617/b,
3618/b, 3625/a, 3642/a, 3646/a,
3653/a, 3658/a, 3661/a, 3666/a,
3679/b, 3682/a, 3699/b, 3710/a,
3710/b, 3742/a, 3745/a, 3755/a,
3766/b, 3777/a, 3797/a, 3806/a,
3823/b, 3927/a, 3961/a, 3961/b,

3962/a, 3982/b, 3991/a, 3991/b, 3992/a, 3993/a, 4015/a, 4016/a, 4023/a, 4029/a, 4061/b, 4062/b, 4072/b, 4078/b, 4079/a, 4080/a, 4086/a, 4102/a, 4119/a, 4120/a, 4133/a, 4148/b, 4152/a, 4157/b, 4160/a, 4162/a, 4164/a, 4167/b, 4169/b, 4175/a, 4178/a, 4180/a, 4183/a, 4199/b, 4219/b, 4224/b, 4226/b, 4231/a, 4240/a, 4241/a, 4243/a, 4244/b, 4253/b, 4259/a, 4273/b, 4278/b, 4285/a, 4292/a, 4312/a, 4313/a, 4316/a, 4322/a, 4323/b, 4329/b, 4331/a, 4349/b, 4350/a, 4352/b, 4355/b, 4358/b, 4376/a, 4378/a, 4379/a, 4391/a, 4399/b, 4401/a, 4404/b, 4407/a, 4421/a, 4422/a, 4424/a, 4440/a, 4448/a, 4462/a, 4467/a, 4469/a, 4469/b, 4470/a, 4471/b, 4472/b, 4473/a, 4473/b, 4481/b, 4484/b, 4501/a, 4502/a, 4513/a, 4514/b, 4519/a, 4519/b, 4520/a, 4521/a, 4524/a, 4524/b, 4539/b, 4540/a, 4545/a, 4549/b, 4550/a, 4559/a, 4562/a, 4573/a, 4579/b, 4587/b, 4591/a, 4596/b, 4597/a, 4598/b, 4599/a, 4607/a, 4608/b, 4609/b, 4613/b, 4621/a, 4634/b, 4639/a, 4640/b, 4642/a, 4643/a, 4675/a, 4679/b

ola kim/ ola ki: -9- [T.] O kimse ki.
o. 1689/b, 1725/b, 2014/b, 2015/a, 2024/b, 2354/a, 2791/b, 3117/b, 1727/b

olar: -4- [T.] Onlar.
o. 0248/a
o.+ dan 0531/a
o.+ uñ 1774/b, 4618/b

ol ara: -8- [T.] Ora.
o.+ da 0083/a, 0853/b, 4261/a, 4392/b
o.+ dan 1399/a, 2123/a, 3977/b
o.+ ya 2125/a

omuz: -1- [T.] Omuz.
o.+ a 1352/b

on: -31- [T.] On sayısı.
o. 0019/a, 0019/b, 0297/a, 0299/b, 0301/a, 0306/a, 0422/b, 0760/b, 0925/b, 1077/a, 1361/a, 1507/b, 1625/a, 1724/a, 2173/b, 2322/b, 2383/a, 3100/a, 3644/b, 3762/b, 3764/b, 3832/b, 4195/b, 4260/a, 4292/b, 4534/b, 4614/b, 4681/a
o.+ ıla 2743/a
o.+ ın 2469/b

oñ-: -4- [T.] Daha iyi bir duruma girmek, salah bulmak.
o.- a 0744/b
o.- arısa 0617/b
o.- madı 2022/a
o.- mazısa 0617/a

oña-: -6- [T.] Beğenmek, uygun görmek, muvafık bulmak, kabul etmek.
o.- dın 0978/b, 1175/b, 1333/b, 1886/a, 2018/b 2614/b

oñad/ oñat: -5- [T.] Doğru, uygun, mükemmel.
o. 0264/b, 3798/b; (o. olmaġıyıçun) 0738/b
o.+ ına 2525/a
o.+ van 4500/b

on biñ: -1- [T.] On bin sayısı.
o. 0644/a

ora: -1- [T.] Ora.
o.+ dadur 3519/b

oran: -1- [T.] Oran, ölçü.
o.+ la 2900/b

orta: -4- [T.] Orta, ara.
o. 0940/b, 1237/b
o.+ da 0515/a; (o. mı) 0935/b

ortaḳ: -3- [T.] Birlikte iş yapan, ortak.
o. 2490/b; (o. ol- “bir işi beraber yapmak”) 2351/b
o.+ uñ 0074/b

oruc: -2- [Far.] Oruç.
o.+ ın 3502/a

o.+ ıyıla 2851/b

ot: -13- [T.] 1. Ot.
o. 1666/a, 2423/b, 3047/a; (o. bit-) 2937/a; (o. mı) 3680/b
o.+ dan 0112/b, 1666/b, 2393/a
o.+ ı 0703/a
o.+ ın 1456/b
o.+ ısa 2374/b
2. İlaç yapımında kullanılan şifalı bitki.
o.+ a 2435/b, 2602/b

otacı: -2- [T.] Hastalıkları otlardan ilaç yaparak tedavi eden kimse, hekim, otçu.
o. 2604/b, 3099/a

otacılıḳ: -3- [T.] Hekimlik.
o. 2603/a
o.+ da 2607/b
o.+ dan 2601/a

otlaġ: -1- [T.] Hayvan otlatılan yer, yaylım, mera, çayır, otlak.
o.+ ını 2938/b

otur-: -96- [T.] 1. Oturmak.
o. 0795/b, 1636/a, 1669/b, 2373/a, 2521/b, 2620/b, 3925/b, 4083/b
o.- a 1376/b, 2631/a, 2773/a, 4013/b, 4179/a
o.- am 0461/b, 1693/b
o.- an 2792/a
o.- asın 3796/b
o.- dı 0327/b, 0385/b, 0445/b, 0829/b, 1251/a, 1387/b, 1511/b, 1794/b, 1810/a, 2003/a, 2105/a, 2197/a, 2200/a, 2395/b, 2597/b, 3100/b, 3144/a, 3469/b, 3494/b, 3509/b, 3599/a, 3770/b, 3811/b, 4317/a, 4440/a, 4447/b; (yaḳın o.) 2577/b
o.- dılar 0949/a, 2304/a
o.- dılardı 2241/a
o.- duñ 1715/a
o.- lum 4168/b
o.- madın 3365/b
o.- maġumuz 2299/b
o.- maḳdan 1579/a
o.- maz 1684/a
o.- mış 0515/a, 0592/b, 0855/a, 0878/a, 1459/a, 1507/b, 1989/a, 2717/b, 2748/a, 2942/a, 3138/a, 3220/a, 3281/b, 3339/a, 3468/a, 3565/b, 3567/a, 3600/a, 3831/a, 4071/a
o.- mışdı 1379/a, 1991/a, 2944/a
o.- mışdur 1999/a
o.- mışıdı 1506/a, 4266/a, 4375/b
o.- mışlar 0511/a
o.- mışlardı 4069/a
o.- sa 0305/b
o.- sun 2752/b, 4081/a
o.- up 1818/a; (egri o. ṭoġru di-"`birine karşı tutumun ne olursa olsun doğruyu söylemek") 2830/a
o.- ur 0051/b, 0936/a, 2630/b, 3581/a; (ḫalvet o.) 0853/b
o.- urdı 0702/b, 3213/a
2. Yaşamak, ikamet etmek.
o.- mayam 1291/a
o.- asın 3479/a

otuz: -6- [T.] Otuz sayısı.
o. 1111/a, 1872/a, 2189/b, 2742/b, 2743/a
o.+ dı 2289/a

ova: -15- [T.] Çevresindeki yüksek ve arızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arazi.
o. 0799/a, 1335/b, 2471/b, 4197/b
o.+ da 0710/a, 0973/b, 2773/a, 2934/a, 2937/a
o.+ dan 0470/a, 2940/a, 2940/b
o.+ sından 3205/a
o.+ ya 0579/a, 1399/a

oy-: -2- [T.] Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak.
o.- am (kökini o.) 0659/b
o.- maḳ 1590/b

oyın/ oyun: -14- [T.] Oyun.
o. 0743/b, 1630/a, 2455/a, 2968/b, 2969/b, 3621/a; (o. düz-) 0676/b; o. (o. dut-) 1396/a; (o. ḳur-) 3056/a; (o. oyna-) 0675/a
o.+ da 0421/b, 1443/b, 1517/b

o.+ dan 3584/b

oyıncaḳ: -1- [T.] Oyuncak.
o. 3435/a

oyıncı: -2- [T.] Oyuncu.
o. 2968/a; (o. ol-) 3878/b

oyna-: -17- [T.] 1. Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak.
o. 1630/b
o.- maġa 4091/b
o.- maġı 1420/b
o.- maḳ (nerd o. "tavla oynamak") 1640/a, 1565/b
o.- maz (gönül o. mı) 1499/b
o.- r 3487/b; (şişe o.) 2420/b
o.- rdı (yürek o.) 2841/a
o.- sañ 1630/a
o.- ya (oyın o.) 0675/a
o.- yan (yürek o.) 2842/b
o.- yup 2252/b, 3878/b
2. Kımıldamak, hareket etmek.
o.- r (gözüm o.) 2843/a
o.- yu 4562/a
o.- yam 1845/a

Ö

öd: -2- [T.] Öd, öd kesesi.
ö. (ö. ü yaġ) 2963/b
ö.+ ini 2232/b

öde-: -1- [T.] Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek.
ö.- rven 0236/b

ög: -16- [T.] Akıl.
ö. 1104/a, 1104/b, 2567/b, 4334/b
ö.+ den 0890/b
ö.+ i 0304/b, 0309/b, 1697/b, 3770/a, 4145/a; (ö. git-) 3307/b
ö.+ in 3770/b
ö.+ inde 2110/a
ö.+ inden 3396/b
ö.+ ini 2032/a
ö.+ üm 0039/a

ög-: -9- [T.] Yüceltmek, övmek.
ö.- di 1767/a
ö.- dilerdi 2139/a
ö.- e 2139/b
ö.- er 2111/b
ö.- erin 3950/a
ö.- mez 0942/b
ö.- miş 3166/a
ö.- üñ 3164/a
ö.- üp 2273/b

ögil-/ ögül-: -2- [T.] Övülmek, yüceltilmiş.
ö.- miş 0481/a, 2138/b

öglen-: -1- [T.] Kendine gelmek, aklı başına gelmek.
ö.- ürken 4664/b

ögren-: -5- [T.] Bilgi edinmek, öğrenmek.
ö.- mekde 2379/b
ö.- miş 1002/a
ö.- mişüñ 3705/a
ö.- üp (yol ö.) 0947/b
ö.- ür 0948/b

ögret-: -7- [T.] Bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak.
ö.- di 0572/a, 0768/a, 2956/b
ö.- en 1064/a
ö.- me 2839/b
ö.- meginden 0313/a
ö.- tiler 3403/a

ögüt/ ögüd: -24- [T.] Nasihat, öğüt.
ö. 0359/b, 0739/b, 1796/a, 2522/b; (ö. dut-) 2908/b; (ö. işit-) 2521/b; (ö. vir-) 2003/b, 2012/a, 2021/a, 2701/a; (ögüt ö. ol-) 1949/b
ö.+ i (ö. dut-) 3617/b
ö.+ ile 2001/b
ö.+ inden 1025/b, 2328/b
ö.+ lere 1371/a
ö.+ lerüm (ö. dut-) 2688/a
ö.+ üm (ö. vir-) 2012/b
ö.+ ümüz 1943/b
ö.+ üñ 1708/a, 2690/a, 2691/a
ö.+ üñe 1280/a
ö.+ üñüz 2015/a

ögütle-: -1- [T.] Birine bir şeyi yapmasını veya yapmamasını söylemek, nasihat etmek.
ö.- rseñ 2000/a

ökçe: -1- [T.] Ayakkabı veya terliğin, topuğun altına gelen yüksek kısmı.
ö. 2100/b

öksüz: -1- [T.] Kimsesiz, garip.
ö.+ e 4542/b

öküş: -10- [T.] Çok.
ö. 0002/a, 0243/b, 0370/b, 0470/a, 0839/b, 3472/a, 3998/b, 4446/b; (ö. ol-) 3545/b
ö.+ dür 0192/b

öküz: -2- [T.] Öküz.
ö. 2471/a, 4215/a

öl-: -39- [T.] Ölmek.
ö.- di 1101/a, 1185/b, 1186/b, 2440/b, 3399/b, 3410/b, 3421/a, 3422/a, 3449/b, 3476/b, 3500/b
ö.- dise 0145/a
ö.- diyse 3490/a
ö.- düginden 1321/a
ö.- düm 4239/b
ö.- dür 0672/a, 3679/b

ö.- e 0674/b
ö.- em 1086/b, 4514/b
ö.- en 3536/a
ö.- ince 3114/a
ö.- megi 3966/a
ö.- megüñ 0063/a
ö.- mek 3438/b
ö.- mez 3536/a
ö.- miş 3668/b
ö.- mişe 2839/b
ö.- mişi 1652/b
ö.- se 3474/a, 3485/b
ö.- sün 1926/b
ö.- ür 2434/b, 4453/b
ö.- ürdi 0524/b
ö.- ürsem 3218/a, 3268/b
ö.- ürseñ 2643/a
ö.- ürsin 4628/a

ölç-: -2- [T.] Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tayin etmek.
ö.- erdi 3465/b
ö.- eyidi 0309/b

ölçü -2- [T.] Ölçmek işi, bir şeyi kendi cinsinden birim olarak alınmış bir miktara nispetle değerlendirme.
ö.+ si ṭolupdı 2690/b
ö.+ si 4382/b

öldür-: -16- [T.] Öldürmek.
ö.- düginden 1329/a, 1329/b
ö.- dügüñ 1328/a
ö.- dügüñe 3228/b
ö.- düñ 3477/b, 4432/a
ö.- e 1487/b
ö.- eler 3355/a
ö.- esin 4111/b
ö.- eydi 0068/b
ö.- me 2260/a, 3248/a
ö.- mege 0687/b, 2872/a
ö.- mek 3477/a
ö.- üpdür 4581/b

öldürüci: -1- [T.] Öldüren, ölüme yol açan.
ö. 4491/a

ölü: -8- [T.] Hayatı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan.
ö. 0928/a, 1108/a, 2134/b, 3672/a, 4098/b, 4111/b
ö.+ me 1154/a
ö.+ ye 3539/a

ölüm: -21- [T.] Ölüm.
ö. 2007/b, 3229/b, 3259/a, 3276/a, 3354/a, 3411/b
ö.+ çün 2006/b
ö.+ de 2445/b
ö.+ den ṣoñra 0160/a
ö.+ den 1155/a, 1330/b, 2006/a, 2641/a, 4628/b
ö.+ dür 0876/a, 3351/b, 3483/a
ö.+ i 4662/a
ö.+ inden 3476/a, 4560/b
ö.+ üm 3356/b

ʿömr/ ʿömür: -26- [Ar.] Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.
ʿö. 0090/a, 2733/a, 2879/a; (ʿö.- i şīrīn) 4523/b
ʿö.+ e 2005/a
ʿö.+ i 0903/a, 0927/a, 1414/a, 1998/b, 2412/a, 4124/b; (ʿö. ol) 4374/a
ʿö.+ ile 4109/a
ʿö.+ in 2908/a, 4535/a
ʿö.+ inde 3361/b
ʿö.+ ine 4660/a
ʿö.+ iyçün 3435/a
ʿö.+ üm 2645/a
ʿö.+ ümde 4113/a
ʿö.+ ümden 4131/a
ʿö.+ üñ 0306/a, 1585/a, 4656/a; (naḳd-ı ʿö.) 0781/a
ʿö.+ üñden 2624/a

öñ: -64- [T.] 1. Önce, evvel.
ö. 1158/a, 1330/a, 1704/a, 2094/b, 2401/b, 2489/a, 2566/a, 2874/b, 2953/b, 3148/a, 3242/a, 3723/b; (ö. gör-) 4124/b; (ö. işit-) 3961/a; (ö. it-) 1772/a; (ö. ḳıl-) 3832/a
ö.+ i 0090/a, 1585/a
ö.+ den 0803/a, 2977/b
ö.+ inden 1018/b
ö.+ gil 2406/a
2. Ön, taraf.

ö. 1360/b
ö.+ i 2037/b, 4415/b
ö.+ ince 0631/a, 4552/a
ö.+ inde 0375/b, 0407/a, 0483/b, 0501/a, 0539/b, 0662/b, 1504/a, 1506/a, 2028/a, 2035/a, 2128/a, 2231/a, 2505/a, 2669/b, 2944/a, 3047/a, 3074/a, 3212/a, 3298/b, 3567/a, 3609/b, 3764/b, 4081/a, 4083/a, 4415/b
ö.+ inden 3192/a
ö.+ ine 0366/a, 1039/b, 1843/a, 3596/b, 3801/a
ö.+ üñde 0750/a, 0754/b, 3680/b
3. Baş, baş taraf.
ö.+ i 2417/b, 2418/a
ö.+ inde 3755/b

öñ-: -3- [T.] Beklemek, karşısına çıkmak.
ö. 3242/b
ö.- er 3128/b
ö.- ürdü 0504/a

öñdin/ öñdün: -30- [T.] Önce, önden, önceden.
ö. 0076/a, 0352/a, 0830/b, 1032/a, 1144/a, 1222/a, 1284/b, 1302/b, 1466/b, 1515/a, 1709/a, 1767/a, 1772/b, 1847/b, 2040/b, 2401/a, 2524/a, 2587/a, 3193/a, 3344/a, 3477/a, 3953/a, 3998/a, 4160/b, 4320/b
ö.+ irek 0842/b
ö.+ ki 1796/b, 1883/b, 1884/a, 1950/a

öp-: -47- [T.] Öpmek.
ö. 0178/b
ö.- di 0381/a, 1476/a, 2160/a, 2886/b, 4568/b; (dudaḳın ö.) 1584/a; (elin ö.) 0566/a, 2103/a; (yir ö.) 0407/a, 0455/a, 0662/b, 0794/a, 1423/b, 2722/a, 3424/b, 3494/a, 3806/b, 3998/a
ö.- e (yir ö.) 2561/b
ö.- em 2156/a
ö.- er 4677/b; (elin ö.) 2958/a
ö.- erdi 3048/b, 3208/a, 4172/a
ö.- ersem 1623/b, 1632/a, 1632/b, 4113/b
ö.- ersin 3631/b
ö.- eydi 3047/b
ö.- mege 1480/b, 1565/b, 1623/a, 3566/a
ö.- megi 4246/b
ö.- megüñ 1624/a
ö.- mek 0423/b, 1482/b, 1622/b, 1625/a, 2853/a; (el ö.) 1472/b
ö.- mekle (elin ö.) 1473/b
ö.- üp 3811/b; (yir ö.) 3491/b

öpül-: -1- [T.] Öpülmek.
ö.- di 3621/b

ördek: -2- [T.] Ördek.
ö. 0775/b, 1501/b

örnek: -1- [T.] Yapılacak bir şeyin kendisine benzetilmek istendiği şey, örnek.
ö.+ i 0485/b

ört-: -1- [T.] Kapatmak, örtmek.
ö.- eridüm (ṭonıla ö.) 3869/b

örtü: -5- [T.] Örtmeye yarayan şey, örtü.
ö. 1918/a, 2087/b, 3570/a, 4520/a
ö.+ sin (ġaflet ö. “gerçeklerden habersiz kılan gaflet durumu”) 0079/b

örtülü: -1- [T.] Örtülmüş, bir şeyle kaplanmış, kapatılmış.
ö. (ḳadīfe ö.) 1437/a

örüdur-: -14- [T.] Ayağa kalkmak.
ö. 0872/a, 1705/a
ö.- dı 0400/a, 0468/a, 0847/a, 1078/a, 1233/a, 1235/b, 2269/a, 4361/b, 4421/b
ö.- dılar 1982/a
ö.- urdı 0702/a, 2082/a

öt-: -9- [T.] Ötmek.
ö.- e (bülbülce ö.) 2741/a; (bülbül ö.) 2920/b
ö.- er 1019/a, 1019/b; (ḳuş ö.) 0330/b
ö.- erdi 1441/a
ö.- ince (ḫorūs ö.) 0773/a

ö.- miş 0773/b
ö.- ürdi 1575/a

öte: -1- [T.] Öbür taraf, öbür yan, uzakça olan yer.
ö. (ö. ṭaş-) 3392/b

ötrü: -1- [T.] Sebep ifade eden edat, ötrü.
ö. 2466/a

öz: -202- [T.] 1. Gerçek, hakiki, has.
ö. 1640/b, 3663/b, 3932/a; (ö. ṭoġrular) 0142/a
ö.+ i 2660/a, 2774/b
2. Bir kimsenin kendi manevi varlığı, kendisi.
ö. 0559/b, 2103/a, 2507/a, 3918/a, 3918/b, 3973/b, 4158/b, 4195/a, 4298/b
ö.+ e 2911/b
ö.+ i 0094/a, 0104/b, 0108/b, 0372/b, 0382/a, 0581/b, 0668/a, 0737/b, 0829/a, 0919/a, 0958/b, 1111/b, 1219/b, 1229/b, 1268/b, 1290/a, 1342/b, 1372/b, 1415/b, 1552/a, 1668/a, 1671/b, 1730/a, 1761/b, 1828/b, 1832/b, 1889/b, 1986/a, 1991/b, 2047/a, 2085/a, 2095/b, 2124/a, 2152/a, 2270/b, 2342/b, 2461/a, 2507/b, 2520/a, 2527/a, 2538/a, 2559/a, 2580/a, 2581/a, 2610/b, 2635/b, 2655/b, 2661/b, 2734/a, 2750/a, 2789/b, 2824/b, 2996/a, 3074/b, 3097/a, 3146/b, 3639/b, 3810/b, 3993/a, 4157/a, 4279/b, 4324/a, 4327/b, 4359/a, 4476/b, 4674/a
ö.+ ile 4443/b
ö.+ in 0410/b, 1452/b, 1644/b, 1826/b, 1939/b, 2024/a, 2313/b, 2495/a, 3087/a, 3107/a, 3414/b, 3973/b, 4452/a, 4581/b
ö.+ inde 0383/a, 0431/b, 2587/b
ö.+ inden 2505/b, 2551/b, 2792/b, 2959/b, 4248/b, 4345/b
ö.+ ine 0610/b, 0665/b, 0746/a, 0968/b, 1463/b, 1471/a, 1766/a, 1766/b, 1853/a, 2073/b, 2172/a, 2172/b, 2340/a, 2370/a, 2488/a, 2518/b, 2566/a, 2600/a, 2665/b, 2686/b, 2699/a, 3580/b, 4360/a, 4530/a, 4669/b
ö.+ ini 0324/b, 0360/a, 0520/a, 0834/b, 1276/b, 1762/b, 2202/b, 2332/b, 2411/a, 2782/a, 3082/b, 3115/b, 3405/a, 4020/b, 4078/a, 4348/b, 4508/a
ö.+ iyçün 4281/a
ö.+ iyle 0700/b, 1922/a
ö.+ ler 2919/b
ö.+ üm 0008/a, 1061/a, 1116/b, 1599/a, 1714/a, 1802/b, 2753/a, 2831/a, 2868/a, 2870/b, 3224/b, 3332/a, 3447/a, 3818/a
ö.+ ümden 1785/b
ö.+ üme 0046/a, 0079/a, 1726/a, 3348/b
ö.+ ümi 2772/b, 3337/b
ö.+ ümle 1640/a
ö.+ ümüzden 1643/a
ö.+ üñ 1081/b, 1705/b, 2325/b, 2390/b, 2904/a, 3217/a, 3543/b, 4430/b, 4657/b
ö.+ üñden 0970/a, 1749/a, 2793/b, 3816/a, 3946/a, 3949/b
ö.+ üñdür 0959/b
ö.+ üñe 1128/b, 1144/a, 3431/a, 3925/a, 4650/a, 4998/b
ö.+ üñi 3128/b, 4413/b
ö.+ üñüñ 3930/a
3. Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas.
ö.+ in 2900/a
ö.+ ini 2740/a

özdek: -1- [T.] Ağacın köke yakın olan kütük kısmı, ağaç gövdesi.
ö.+ ine (ağaç ö.) 0506/b

özen-: -3- [T.] 1. Bir işi, çok iyi olması arzusuyle üzerinde dikkat ve titizlikle durarak yapmak, elden geldiği kadar itina ve ihtimam göstermek.
ö.- di 1287/b
ö.- üp 0152/b
2. Beğendiği bir şey veya kimseye sahip olma, onun gibi yapma veya ona benzeme arzusu duymak, o yolda gayret sarfetmek.

ö.- miş 4050/b

özge: -1- [T.] Başka, gayri.
ö. 4135/a

ʿöẕr: -9- [Ar.] 1. Sebep, mazeret.
ʿö. 4176/b; (ʿö. dile- "özür dilemek") 3947/b
ʿö.+ üñ (ʿö. dile-) 3784/b
ʿö.+ ini (ʿö. dile-) 1607/b
ʿö.+ ile 3603/a, 3812/a
2. Hata, kusur.
ʿö.+ i 0861/a, 3212/b, 3898/b

P

pādāş: -2- [Far.] Mükafat, karşılık.
p. (p. it- "karşılık vermek") 0211/a; (p. vir-) 1085/b

pādişāh: -19- [Far.] 1. Hükümdar, padişah.
p.+ a 2078/b, 2517/b
p.+ am 3784/a
p.+ dan 0947/b, 1340/b
p.+ dur 4416/b
p.+ ı 2139/b, 4343/b
p.+ lara 1045/b
p.+ sın 3896/a
p.+ uñ 1042/b, 2459/a, 2460/b, 4528/b, 4681/b
2. Hüküm sahibi olan, hükmeden, Allah.
p.+ dur 4424/a
p.+ ı 3516/a
p.+ lar 3516/a
p.+ sız 2351/a

pādişāhā: -1- [Far.] Hüküm sahibi olan, hükmeden, Allah.
p. 0003/a

pādişāhī: -2- [Far.] Padişahın, padişaha ait.
p. 0364/a; (bārgāh-ı p. "padişahın huzuru, makamı") 4068/a

pādişāhlıḳ: -12- [Far.+T.] Pâdişah olma durumu, saltanat, hükümdarlık.
p. 0971/b, 1070/b, 1365/b, 1674/a, 1685/b, 2005/a, 2355/b, 4275/a, 4469/a, 4605/a
p.+ a 1069/b
p.+ dan 0950/b

pāk: -5- [Far.] Temiz, arı, pak.
p. 0154/b, 0263/b, 1898/a, 4162/b; (p. eyle- "arındırmak") 3791/a

pāk-āyīn: -1- [Far.] Temiz gibi.
p. 4164/a

pāk-zāḏ: -1- [Far.] Temiz asıllı, aslı temiz.
p.+ ı 0155/a

Pālū: -3- Hüsrev'in askerlerinden biridir.
P. 2079/a
P.+ ya 2013/a
P.+ yı 1762/a

pālūze: -2- [Far.] Nişastalı tatlı, paluze.
p. (p.- yi şīrīni) 1358/b
p.+ sin (şeker p.) 0203/a

parala-: -1- [T.] Dövmek, hırpalamak.
p.- dılar 0525/a

Pārbeḏ: -1- Acem kökenli müzisyen, Barbed.
P. 0396/a

pāre: -12- [Far.] Parça.
p. 0487/a, 0619/a; (p. ḳıl-) 2618/b, 3029/b, 3848/b; (p. pāre "parça parça") 0871/b; (p. pāre eyle-) 1689/a; (p. pāre ḳıl-) 1452/b; (p. pāre ol-) 0563/a
2. Para.
p.+ sin 0823/a
p.+ sidür (gevherünüñ p.)4304/a
p.+ si 4409/a

pārsālıḳ: -1- [Far.+T.] Dinine çok bağlılık, zâhitlik.
p. 1365/a

Pārsī: -1- [Far.] Farsça.
P. 0606/a

pas: -1- [T.] Pas, kir.
p. 3675/b

pāsbān: -7- [Far.] Bekçi, gözetici.
p. 1479/b, 4380/b
p.+ lar 2534/a
p.+ larına 4369/a
p.+ uñ 4019/a, 4376/a, 4381/a

pāsubānlık: -1- [Far.+T.] Bekçilik, gözetleyicilik.
p. 0882/b

pāsūḫ: -2- [Far.] Cevap, yanıt, karşılık.
p. 1220/b, 4329/b

pāşā: -2- [F.] Paşa.

p. (p.- yı Ġāzī) 0255/b

paşa: -1- [T.] Paşa.
p.+ dı 0290/b

pāyimāl: -1- [Far.] Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perişan edilmiş.
p.+ ı 0165/b

pāye: -1- [T.] Derece, mertebe.
p. (p.- i ʿışḳ) 0011/a

pāyende: -4- [Far.] Yerinde duran, kalıcı, sürekli, daim, payidar.
p. (p. ḳıl-) 4672/a; (p. ol-) 0208/a, 0275/b, 2932/a

pāyidār: -4- [Far.] Kalıcı, devamlı, sabit.
p. (p. ol- "kalmak") 4652/a, 4669/a
p.+ ı 4455/a; (p. ḳıl-) 4548/a

pehlevān: -24- [Far.] Pehlivan, yiğit.
p. 0993/b, 3124/b, 4350/b; (p. ol-) 1222/b
p.+ a 1061/a, 2173/b, 2550/a
p.+ dan 2659/b
p.+ dı 0992/a
p.+ dur 0904/b
p.+ ı 0638/a, 1193/a, 3693/a, 4352/b
p.+ ken 1135/b
p.+ lar 0732/b, 2138/b, 2241/b, 2306/a, 2546/a
p.+ lara 0999/a
p.+ uñ 2008/a, 2216/b, 2638/b

pehlevānlıḳ: -1- [Far.+T.] Yiğitlik, güçlülük.
p. 0745/a

Pehlevī: -2- [Far.] İran'da İsfahan dolaylarında yaşayan bölge halkına verilen isim.
P. 4464/a
P.+ ydi 1958/a

Pehlevīce: -1- [Far.+T.] Sâsânî devrinde konuşulan dil, Pehlevî.
P. 1538/a

pehlū: -1- [Far.] Vücudun iki yanından her biri.
p. 3225/a

pek: -1- [T.] Sert, katı.
p. 2304/b

peleng: -1- [Far.] Kaplan.
p. 3333/b

pençe: -5- [Far.] Pençe.
p. 1593/a, 3141/b; (aşlanıla p.) 0298/a
p.+ müz 1593/b
p.+ sinden 2814/b

pend: -1- [Far.] Öğüt, nasihat.
p. 4446/b

penhān: -15- [Far.] Gizli, saklı.
p. 0950/a, 1311/a, 1515/b, 1525/b, 2081/b, 2171/a, 2779/a, 2982/b, 3613/b, 4052/a; (p. it-) 0535/a; (p. ḳıl- "gizlemek") 4040/b; (p. ol-) 0462/b, 0591/b, 1248/a

perde: -10- [Far.] 1. Perde.
p. 1765/a, 2104/a, 4241/a; (p. aç-) 4011/b
p.+ den 2968/b, 4154/b
p.+ m 1914/a
p.+ nüñ 2967/a
2. Müzik parçasını meydana getiren sesler.
p.+ den 4080/a
p.+ si 4086/b

perde-dār: -1- [Far.] Büyük bir kimsenin kapısında bekleyen ve içeri girecekler kapı perdesini açan kimse, kapıcı, perdeci.
p.+ ı 1489/b, 4367/b

perhīz: -1- [Far.] Sakınma, kaçınma.
p. (p. it-) 1666/b

perī: -17- [Far.] 1. Doğaüstü güçleri olduğuna inanılan, hayal ürünü varlık.
p. 0507/b, 3133/a, 3800/b

p.+ ce 1391/b
p.+ ler 0527/a, 0695/b
2. Çok güzel, alımlı, becerikli kadın.
p. 1425/a, 1425/b, 1529/a, 2071/b, 2933/a, 3317/b, 4052/a, 4156/a; (p. gibi) 0507/a; (p. misin) 4025/b
p.+ ye 2947/a

perīlü: -1- [Far.+T.] Perilerin hakim olduğuna inanılan, tekin olmayan yer.
p.+ dür 0528/a

perīşān: -5- [Far.] 1. Acınacak durumda, zavallı, kederli, muztarip.
p. 2810/a; (p. ol-) 0931/b, 4519/a
p.+ em 4143/a
2. Dağınık, düzensiz, karmakarışık.
p. 0994/b

perīşānlıḳ: -1- [Far.+T.] Perişan olma durumu, dağınıklık, düzensizlik.
p.+ ıla 0909/b

perīvār: -2- [Far.] Peri gibi, çok güzel.
p. 1617/b, 2783/b

perīveş: -1- [Far.] Peri gibi, çok güzel.
p. 1423/a

Perī-zāḏ: -8- Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
P. 1509/a, 1529/a, 2983/a, 3235/a, 3253/b, 3573/b, 4157/b, 4162/a

perniyān: -1- [Far.] İşlemeli, kıymetli bir ipekli kumaş çeşidi.
p.+ a 1252/b

perr: -1- [Far.] Kanat.
p. (p.- i ṭāvūs "tavus kuşu kanadı") 1430/b

pertevin: -1- [Far.] Işık, parlaklık.
p. 3595/b

pervāne: -9- [Far.] Geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek.
p. 0413/a, 3227/b, 3487/b, 3687/b, 4644/a; (p.- i zār) 3487/a; (p. ol- "büyük bir bağlılıkla yanından hiç ayrılmamak") 3883/a; (p. gibi) 0822/b
p.+ ñidi 0075/b

pervāneveş: -1- [Far.] Pervane gibi.
p. 0494/b

pervāz: -5- [Far.] Uçma, uçuş.
p. 1467/b, 1998/a; (p. ḳıl- "uçmak") 0821/b, 3743/b, 3960/a

perverdigārā: -1- [Far.] Bütün varlıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.
p. 0003/b

Pervīn: -5- [Far.] Ülker takım yıldızı.
P. 3016/b, 3281/b, 4557/b; (miṣl-i P.) 0214/b
P.+ e 2451/b

Pervīz: -60- İran hükümdarı Hüsrev'in lakabı.
P. 0731/b, 0872/b, 0951/a, 0979/a, 1345/a, 1355/a, 1465/b, 1470/a, 1754/a, 1762/a, 1848/b, 1946/b, 1976/b, 2305/b, 2334/b, 3147/a, 3172/a, 3182/a, 3252/b, 3459/a, 3596/a, 3765/a, 3812/a, 4048/b, 4080/a, 4218/a, 4435/a, 4592/a, 4595/a, 4635/a, 4636/b; (Ḫüsrev-i P.) 0284/b, 1344/a, 2589/b, 4308/a; (Ḫüsrev-i P. ol-) 1212/b; (ḳıṣṣa-ı P. ü Şīrīn) 0230/b; (şāh-ı P.) 0641/b, 0655/a, 0699/a, 3748/a, 3777/a, 3957/b; (P.- i cihān-dār) 0897/a, 2476/a, 4277/a; (P.- i Hürmüz) 2188/a; (P.- i şāh) 2588/a, 2642/a, 3338/b; (yār-ı P.) 2609/b
P.+ e 2483/a, 2517/a, 4634/b; (Ḫüsrev-i P.) 2695/a; (şeh-i P.) 2355/b
P.+ i 0672/a, 4372/b; (Ḫüsrev-i p.) 3217/b
P.+ üñ 4352/a

pes: -59- [Far.] Şu hâlde, öyleyse.

p. 0023/b, 0155/b, 0183/b, 0209/a, 0461/b, 0629/a, 0654/a, 0715/a, 0762/b, 0813/b, 0859/a, 0872/a, 1021/a, 1041/a, 1117/a, 1227/a, 1261/a, 1538/a, 1661/a, 1716/a, 1764/a, 1879/a, 1881/a, 2176/a, 2271/a, 2302/b, 2343/a, 2406/a, 2528/a, 2589/a, 2676/a, 2701/a, 2783/a, 2849/a, 2889/a, 2890/b, 2983/a, 3137/a, 3212/b, 3340/b, 3342/a, 3401/a, 3748/a, 3766/b, 3793/b, 3800/a, 3815/b, 3919/b, 3957/a, 3965/a, 3998/b, 4100/a, 4154/a, 4264/b, 4301/a, 4514/a, 4541/a, 4546/a, 4570/a

peşīmān: -6- [Far.] Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden.
p. (p. ol- "üzülmek, hayıflanmak") 1329/a, 2377/a, 3455/a, 4033/b
p.+ em 2827/b
p.+ sın 2393/b

peşīmānlıḳ: -2- [Far.+T.] Pişmanlık, nedamet.
p. 4143/b, 4347/b

pey: -1- [Far.] İz, işaret.
p. (p. ol-) 2625/b

peyām: -5- [Far.] Haber.
p.+ ı 2860/b, 3781/b, 3849/a; (p. vir-) 4222/b
p.+ uñ 3794/b

peydā/ peyḏā: -5- [Far.] Açıkta ve meydanda olan, aşikar, zahir.
p. 3298/b; (p. ol-) 1891/b, 2062/a, 2299/a, 2312/b

peyġām: -7- [Far.] Haber, peyam.
p. 2812/b, 3555/a, 4226/a; (p. vir-) 2396/b
p.+ a 2475/a, 4538/a
p.+ ını 3788/a

peyġāmber: -2- [Far.] Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebi, resul.
p. 4630/b
p.+ üñ 3700/b

peyk: -3- [Far.] Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.
p. 0836/a, 2721/b
p.+ e 3849/a

peyker: -1- [Far.] Yüz, surat, çehre.
0724/a

peymān: -5- [Far.] Ant, yemin.
p. 1255/b, 2586/b; (p. ḳıl-) 1981/b, 1959/a
p.+ umuz 1919/a

peymāne: -1- [Far.] İçki kadehi, şarap kadehi.
p.+ si 4311/a

peyveste: -1- [Far.] Ulaşmış, erişmiş.
p. 4604/b

pīç: -3- [Far.] Kıvrım, büklüm.
p. 2031/b, 2388/a; (ḳayġudan p. "iç sıkıntısı") 3520/b

pīl: -10- [Far.] Fil.
p. 1009/b, 3995/a
p.+ ce 3144/b
p.+ den 2964/b
p.+ e 3134/b, 3920/a
p.+ i 4439/a
p.+ idi 2964/a
p.+ üñ 2125/b, 4440/a

pīlleyin: -1- [Far.+T.] Fil gibi.
p. 3144/a

pīr: -17- [Far.] 1. Yaşlı, ihtiyar.
p. 0558/a, 0770/a, 1262/b, 1428/a, 2521/b, 2600/a, 2606/a, 3832/b, 4599/a; (p.- i hūş-yār "akıllı adam") 2620/b; (p.- i rāhib) 1722/a; (p.- i sāl-ḫūrde "ihtiyar adam") 4011/a; (p.- i ser-efrāz) 2621/a; (p. ol-) 0718/b, 4659/b
p.+ i 2672/a
2. Zuhal gezegeni, Satürn.
p. (p. dek) 0314/a

pīrūz: -3- [Far.] Kutlu, hayırlı, uğurlu.
p. 1274/a, 1274/b, 2358/a

Pirūz: -3- Hüsrev'in askerlerinden biridir.
P. 1922/a, 1923/a; (dem-i P.) 1920/a

pīrūzegūn: -1- [Far.] Mavi renkli.
p. 2358/b

piş-: -1- [T.] Pişmek.
p.- em (derdile p. "olgunlaşmak, kemâle ermek") 2190/b

pīşe [I]: -8- [Far.] 1. Sanat, meslek.
p. 0944/a, 2957/a, 4105/b, 4669/b; (iş ü p. idin-) 0184/b (p. ol-) 1471/b
p.+ si 0216/a
2. İş, amel.
p. (p. ḳıl-) 1420/b

pīşe [II]: -1- [Far.] Sazlık.
p. 2249/a

pīşekār: -1- [Far.] Sanatçı, sanatkâr.
p.+ ı 1986/a

piyāle: -5- [Far.] İçki kadehi, şarap kadehi.
p. 1435/a, 1578/a, 4070/a, 4177/b
p.+ yi 0337/a

pul: -3- [Far.] Para, pul.
p. 1622/b
p.+ dur 0490/b
p.+ uñ 2430/a

pūlāḏ/ pulāḏ: -8- [Far.] Çelik.
p. 0365/a, 1155/b, 3112/b, 3191/b, 3948/b; (tīġ-ı p. "çelik kılıç") 1407/a
p.+ ı 0454/b, 3389/b

pūr: -1- [Far.] Evlat, oğul.
p. (p.- ı Hürmüz) 1067/b

pus-: -1- [T.] Sinmek, büzülüp ses çıkarmamak.
p.- a 4020/b

pusu: -1- [T.] Saldırmaya hazır olma durumu.
p.+ yı ḳılur 1628/b

pür: -10- [Far.] Çok dolu, fazla.
p. 1201/b, , 2471/b, 2764/b

pür-bahā: -1- [Far.] Değerli.
p.+ dur 1226/b

pür-cām: -1- [Far.] Dolu, kadeh.
p. 3138/a

pür-cefā: -1- [Far.+Ar.] Çok sıkıntılı, eziyetli.
p.+ nuñ (resm-i cihān-ı p.) 4444/a

pür-cūş: -1- [Far.] Coşku dolu.
p. 2786/a, 4609/a

pür-derd: -1- [Far.] Çok dertli.
p. (p. ol- "dertli olmak") 2769/a

pür-dürr-i gevher: -1- [Far.] İncili.
p. 1251/b

pür-ġam: -3- [Far. + Ar.] Çok dertli, gamlı.
p. 1991/b, 3308/
p.+ ıdı (p. degül) 4295/a

pür-kīn: -1- [Far.] Çok kinli.
p. 0246/a

pür-melālet: -1- [Far.+Ar.] Bıkma, çok usanma.
p. 0866/b

pür-mey: -1- [Far.] Dolu, çok şarap.
p. 1664/a

pür-naḳş: -1- [Far.+Ar.] Resimle dolu, nakışlı.
p. (p. it-) 3206/a

pür-nāle: -1- [Far.] İniltili.
p. 1788/b

pür-nem: -1- [Far.] Nemli.
p. 1239/b

pür-nūr: -6- [Far.+Ar.] Nur dolu, nur içinde.
p. 455/b, 1380/b, 2116/b, 3664/a; (ḥūr-i p.) 0850/a; (ṣāḏ u p. ol-) 0455/b

R

Rab: -7- [Ar.] Allah.
R. 0192/a, 3320/b, 3599/b, 4574/a, 4629/b; (R.- i Raḥmān) 0237/b
R.+ dan 0120/b

raʿd: -2- [Ar.] Gök gürlemesi, gök gürültüsü.
r. 0986/b; (r. gibi naʿra) 1008/a

rāġ: -1- [Far.] Güllük gülistanlık bahçe.
r.+ ı (bāġ u r.) 0729/b

rağbet: -7- [Ar.] İstek, arzu, alaka, meyil.
r. 1612/a, 2780/a, 3844/b; (r. it- "yönelmek") 1099/a, 2852/b, 4614/a
r.+ le 4172/a

rāh: -1- [Far.] Yol.
r. 1723/a

rāḥat: -8- [Ar.] 1. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur.
r. (r. bul-) 4357/a; (r. ḳıl-) 2177/b; (r. ol-) 2209/b; (r. vir-) 3524/b
2. Rahatlık, huzur.
r. 2147/b, 2878/a, 2927/a
r.+ um 1072/b

raḥatla-: -1- [Ar.+T.] Sıkıntı, ıztırap ve huzursuzluk veren bir durum ortadan kalkıp rahata kavuşmak, rahatlamak.
r. 4666/b

rāhib: -4- [Ar.] Hristiyan din adamı.
r. 1733/a, 1735/a; (pīr-i r.) 1722/a
r.+ e 1753/a

raḥīm: -2- [Ar.] Merhametli, acıyan, esirgeyen Allah.
r. (ḫuḍāvend-i r.) 0237/b
r.+ dür 3860/a

raḥm: -1- [Ar.] Merhamet, acıma, esirgeme.
r. (r. eyle-) 3711/a

raḥmān: -1- [Ar.] Yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nimet veren, Allah.
r. (rabb-i r.) 0237/b

raḥmet: -13- [Ar.] Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.
r. 3011/b; (r. it- "acımak, merhamet etmek") 0268/a, 0364/a; (r. ḳıl-) 3976/a; (r. ol-) 0042/b; (ġarīḳ-i r. ol-) 2450/b; (r. um-) 0043/b
r.+ i (r. ḳıl-) 0049/b
r.+ üñ 0085/b, 0192/b
r.+ üñden 0037/b, 3694/b
r.+ üñe 0004/b

raḥmeten li'l ʿālemīn: -1- [Ar.] Âlemlere rahmet olarak gönderilen (Hz. Muhammed).
r.+ dür 0095/a

raḥmet-engīzlik: -1- [Ar.+Far.+T.] Rahmet veren, rahmetli.
r. (r.+ i ol-) 3900/b

raḫş: -1- [Far.] Gösterişli, güzel.
r. 0512/b

raḫse: -1- [Far.] Parlak.
r. (r. devletle) 0229/b

raḫş: -3- [Far.] Gösterişli, güzel at.
r.+ a (r. bin-) 4016/a
r.+ ı 2788/a
r.+ ına 0229/a

raḫt: -15- [Far.] 1. Her türlü eşya, malzeme.
r.+ ı 3437/a
r.+ ın 0350/b, (genc ü r. "hazine, mal") 1138/a,
r.+ ından 3067/a
r.+ ıla 3067/b
r.+ ını 2376/b
r.+ uñ 0394/b, 1215/b, 1688/a
r.+ uñı 3959/b
2. At takımı, eyer takımı.
r. 4098/a, 4469/b, 4493/b
r.+ ı 1075/a,
r.+ ın 2183/b

raʿiyyet: -2- [Ar.] Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk.
r. 2457/a, 4278/b

raḳḳāṣ: -2- [Ar.] Raks eden, oynayan.
r. 3762/a; (r. ol-) 2816/b

rām: -10- [Far.] İtaat eden, boyun eğen.
r. 1647/b, 1901/a, 2491/b; (r. ḳıl-) 1642/a, 2184/b; (r. ol-) 0964/a, 3555/b, 3773/a, 3916/b, 3947/a

ramaḳ: -1- [Ar.] Vücutta ancak nefes alacak kadar kalmış hayat belirtisi.
r.+ dur (cānumdan ḳalan r. "az bir şey kalmış") 2873/a

raʿnā: -1- [Ar.] Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı.
r. (şāḏ u r.) 1531/a

raṣad: -1- [Ar.] Gözetleme, tarassut etme.
r. 4184/a

rāst: -2- [Far.] 1. Rastlama, tesadüf.
r. 4086/a
2. Musikimizde en eski ve basit makamlardan biri.
r. (mevzūn perdesi r.) 4086/b

ravża: -1- [Ar.] Cennet.
r.+ dan 0123/a

rāy: -36- [Ar.] Fikir, görüş, düşünce, rey.
r. 0010/a, 0379/b, 0734/b, 0848/a, 0923/a, 0923/b, 1129/b, 1850/a, 3098/b, 4030/a, 4337/a; (r. ḳıl-) 4178/b; (r. ol-) 1104/a; (r. ur-) 1734/a, 1888/a, 2521/b; (r.- ı zemzem ur-) 2307/b
r.+ a 4489/b
r.+ ı 0728/a, 0736/a, 0739/b, 1026/a, 1743/a, 2460/b, 4343/a, 4345/a (r. bir ḳıl- "hemfikir olmak") 1882/b
r.+ ıla 0925/a, 1129/a, 2599/b
r.+ ıydı 3664/a
r.+ uñ 0736/b, 2887/a, 3105/b
r.+ uñda 2497/b
r.+ uñsuz 1148/a

rāygān/ rāyigān: -3- [Far.] Karşılıksız, bedelsiz, bedâva.
r. 0397/b
r.+ a 2118/b
r.+ ı 1432/b

rā': -1- [Ar.] Ebced hesabında değeri 200'dür.
r.+yı 0924/a

rāz: -41- [Far.] Sır.
r. 0564/a, 0684/a, 1160/a, 1467/a, 1744/a, 2079/a, 2636/a, 2666/a, 2670/a, 2674/b, 3659/b, 4154/b, 4575/a; (r.- ı ṭīre) 1873/b; (r. eyit-) 1570/a
r.+ ı 0955/a, 1162/b, 1184/a, 1370/a, 1860/a, 1931/a, 2244/a, 2612/a, 2634/b, 3659/a 3724/a, 4312/b, 4325/a
r.+ ın 3022/a, 3653/b, 4328/b; (r. didür-) 1569/b; (r.+ ın dimez ol-) 4006/b; (r.+ ın ḳıl-) 4182/a
r.+ ını 2619/b
r.+ ıyıla 3214/b
r.+ um 1161/b, 1293/a, 4041/a
r.+ uñı 2606/b, 3656/a

rāżī: -2- [Ar.] Rıza gösteren, kabul eden.
r. (r. ol-"razı olmak, rıza göstermek") 0083/b, 0371/b

rebīʿ: -1- [Ar.] Bahar mevsimi.
r.+ üñ 0221/b

Receb: -1- [Ar.] Arabi ayların cemaziyelahir ile şaban arasında kalan yedincisi, üç ayların ilki.
R. 4679/a

red: -3- [Ar.] Geri çevirme, ret.
r. 3829/a; (r. it- "reddetmek, geri çevirmek") 3829/b; (r. ḳıl-) 0050/b

rehāvī: -1- [Far.] Musikimizin birleşik makamlarından biri.
r.+ de 4121/b

rehīn: -1- [Ar.] Bir borcun ödeneceğine teminat olarak ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey.
r.+ idüm 0181/a

renc: -37- [Far.] Zahmet, eziyet, ıztırap.
r. 0798/b, 1072/b, 1200/b, 1289/a, 1565/a, 1802/b, 2075/a, 2157/a, 2209/b, 2338/a, 2379/b, 2404/a, 2481/b, 2639/b, 2928/b, 3038/b, 3416/a, 3524/b, 4281/b, 4357/b, 4593/b; (r. ü ġam) 2885/b, (r. gör-) 2248/b; (r. ol-) 1880/b, 4357/a
r.+ e 2157/b, 3038/a, 3963/a
r.+ i 2361/b, 2484/b; (genc-i r.) 1152/b
r.+ ile 3416/b
r.+ in 4395/b
r.+ üm 2905/a, 3721/b
r.+ ümüz 1833/a
r.+ üñüze 2351/b

renciş: -1- [Far.] İncitme, incinme, ıztırap, keder.
r.+ inden 3475/b

rencūr: -3- [Far.] İncinmiş, sıkıntılı.
r. 3327/a; (r. it-) 2875/a, (r. ol-) 2885/a

reng: -17- [Far.] Renk.
r. 0767/b, 3884/b, 4377/b; (r. ur-) 0506/a
r.+ i 0147/b, 2822/a, 2832/b, 3674/a, 3675/b, 4265/b; (r. al-) 0768/b
r.+ idi 4173/b
r.+ ile 0406/b, 4259/a
r.+ in 0998/b, 3643/b
r.+ leri 0473/a

reng-pīrūzī: -1- [Far.] Mavi rengi.
z. (z. ol-) 1305/b

rengīn: -1- [Far.] Parlak renkli.
r. (r. ḳıl-) 1379/b

resm: -69- [Ar.] 1. Usul, adap, erkân.
r. 0948/b; (r.- i cihān-ı pür-cefā.) 4444/a; (r.- i tazmin) 0235/b
r.+ e (bu r. "bu şekilde") 0016/a, 0046/b, 0290/a, 0294/a, 0434/b, 0936/a, 1029/a, 1178/b, 1231/b, 1258/b, 1317/a, 1414/a, 1481/a, 1854/a, 1869/b, 2060/b, 2142/a, 2239/a, 2427/a, 2701/b, 2832/a, 2885/a, 2930/a, 2997/a, 3000/a, 3007/a, 3072/a, 3170/b, 3182/a, 3336/a, 3395/a, 3428/a, 3474/a, 3623/b, 3656/a, 3661/a, 3741/a, 3826/a, 3833/a, 3860/a, 3976/b, 4048/a, 4176/a, 4209/b, 4212/b, 4228/b, 4329/b, 4457/a, 4515/a
r.+ ile 1260/a, 3059/a
r.+ ince 1003/a, 4549/a
r.+ inde 3565/a
r.+ ine 3803/b
r.+ ini 0226/b, 0947/a, 1002/a, 3194/a, 4618/b
r.+ ise 3452/a
2. Yazma, çizme, desen.
r.+ e 0570/b, 0917/a, 4504/a
r.+ i 0505/a
r.+ in (r. ur-) 4078/b

Resūl: -1- [Ar.] Peygamber, nebi, Hz. Muhammed.
R. (R.- i iḫtiyāra) 0198/a

reşk: -2- [Far.] Kıskanma.
r. (r.- i māh "herkesi kıskandıran") 3911/a
r.+ ile 0774/a

revā: -16- [Far.] Uygun, münasip.
r. (r. gör- "uygun görmek") 3560/b; (r. ḳıl-) 0088/b, 3216/b; (r. ol-) 1635/a, 2000/a, 3796/a; (r. mı) 1649/a
r.+ dur 0089/b, 2751/b, 3183/a, 3817/a, 3830/a, 3857/a, 3936/b, 4213/a
r.+ nı 1998/a

revān: -24- [Far.] 1. Yürüyen, akan.
r. 1574/b; (r. ol-) 1385/b, 1863/b, 2628/b, 3744/a
r.+ dı 0992/b, 1488/b

r.+ dur 1046/b
r.+ ı 0692/b,
2. Ruh, can.
r. (genc-i r.) 3246/a; (r.- ı şāvūr) 2886/b; (r.- ı şīrīn) 2962/a
r.+ ı 0200/b, 1996/b, 2295/b, 3508/a, 4352/a; (rūşen r. ol-) 1778/b; (serv-i r.) 0812/a, 3382/b
r.+ ına 0120/a
r.+ um 3929/b
r.+ umuzı 0160/b
r.+ uña 4477/a

Revān: -1- Behrâm'ın hasta olan kızıdır.
R. (R. ḫatun) 2608/a

revāne: -3- [Far.] Giden, yürüyen, akan, revan.
r. 0980/a; (r. ol-) 0922/a, 1061/b

revāyiş: -1- [Ar.] İtibarı olma, geçerlilik.
r.+ de 3644/a

revnaḳ: -10- [Ar.] Göz alıcı güzellik, parlaklık, tazelik, letafet.
r. 0291/a, 2914/b, 3515/a; (elḳāb-ı r.) 0204/a; (r. u nūr vir-) 1535/b; (r. bul-) 1450/a; (r. ol-) 1475/a; (r. vir-) 2944/b
r.+ da 0316/b
r.+ la 4200/a

Rey: -3- İran'ın Tahran eyaletinde bir şehir.
R. 3567/b
R.+ e 0639/a, 2265/a

reyāḥīn: -5- [Ar.] Reyhanlar.
r. 1438/a, 1440/b
r.+ e 0472/b, 1440/a, 3882/a

reyḥān: -6- [Ar.] Fesleğen.
r. 0099/a, 0420/b, 0508/a, 2764/a
r.+ a 0772/a
r.+ ı (ḳış r. ol-) 0772/b

rezzāḳ: -2- [Ar.] Maddi ve manevi her türlü rızkı bol bol ihsan eden, Allah.
r. (r.- ı cihān) 2443/b, 3715/b

re's: -1- [Ar.] Baş.
r. (r.- i ʿaḳreb) 3120/b

rı: -1- [Ar.] Rı harfi (?).
r. 0227/a

rıżā: -1- [Ar.] Razı olma, rıza.
r.+ yı (r. vir-) 3723/b

rızḳ: -3- [Ar.] Rızık, iaşe.
r. 1585/b; (r. it-) 2443/b; (r. saç-) 3718/b

rif'at: -1- [Ar.] Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği.
r. 0830/b

rikāb: -4- [Ar.] Büyük bir kimsenin huzuru.
r. 1308/b
r.+ ın 2160/a
r.+ ınca 3736/b
r.+ ıñdan 0815/b

rind: -1- [Far.] Dünya işlerini hoş karşılayan, hiçbir şeye aldırmayan, çok hoşgörülü, açık yürekli, gönül eri.
r.+ üler 3871/a

risālet: -1- [Ar.] İnsanları dine davet etme işi, peygamberlik.
r. 4603/a

rivāyet: -1- [Ar.] Söylenti, rivayet.
r. (r. ḳıl- "Anlatmak, nakletmek") 2994/a

rūḥ: -1- [Ar.] Ruh, can.
r.+ ı (tāze r. ol-) 0776/a

ruḫ: -1- [Far.] Yanak.
r. (r.- ı ḫüsnüñ) 2059/a

ruhbān: -3- [Ar.] Rahipler.
r. 1721/b, 2298/b
r.+ a 1732/a

rūḥu'l-emīn: -1- [Ar.] Cebrail.
r.+ dür 0095/b

ruḫ-fāş: -1- [Ar.+Far.] Ruhu ortaya çıkaran.
r. (ḫūb-ı r.) 0539/a

Rūm: -42- 1. Anadolu.
R.1759/a, 1913/a, 2958/a, 3572/a, 4285/a
R.+ a 1264/a, 1266/a
R.+ dan 1277/b
2. Rum, Bizans.
R. 1341/a, 1804/a, 1806/a, 1817/a, 1824/a, 1837/a, 1838/a, 1904/a, 1905/b, 1980/b, 2041/a, 2059/b, 2066/b, 2070/b, 2152/a, 2205/b, 2874/b; (ḳayṣer-i R.) 1816/a, 1827/a, 1944/a, 1962/a
R.+ a 1717/b, 1902/b, 4321/b
R.+ dan 2182/a, 2341/a
R.+ ı 2040/a, 2533/a
R.+ ıla 1951/a, 1968/a
R.+ uñ 1823/b, 1828/b, 1961/a, 1983/b

Rūmī: -15- Bizans İmparatorluğu ile ve orada yaşayanlarla ilgili.
R. 1893/b, 1894/a, 1903/b, 2056/a, 2071/a, 2074/b, 2204/a, 2224/b, 2230/a, 2297/b, 2306/a, 2533/b, 2713/b; (dībā-yı R.) 2064/a; (Niyeṭūs-ı R.) 2313/a

Rūmīler: -4- Rum soyundan olanlar.
R. 1846/a, 1962/b, 2303/a
R.+ i 2305/b

rūspī-zāde: -1- [Far.] Veledizina.
r.+ yi 0999/b

rūşen: -30- [Far.] Parlak, aydınlık.
r. 0084/a, 0387/b, 0701/b, 0917/b, 1523/a, 2191/a, 2567/a, 3692/a, 4059/b; (r. revānı) 0387/a 1778/b; (r. eyle-) 0081/a, 3105/b, 4061/b, 4055/a; (r. gün ol-) 1273/a; (r. ḳıl-) 0495/a, 1747/a, 1527/b, 1999/b, 2499/b, 3688/a, 3967/b; (r. ol-) 0010/a, 1059/a, 1873/b, 3688/b, 4386/a
r.+ di 1574/a
r.+ dür 1969/b

ruṭab: -1- [Ar.] Olgun, taze hurma.
r. 4256/b

rūz: -5- [Far.] Gün, gündüz.
r. 1677/a, 1920/b; (r.- ı Behrām) 2656/b
r.+ ı 4434/b; (Behrām r.) 2629/a

rūzī: -2- [Far.] Rızık, azık.
r. 0768/a; (r. vir-) 3719/a

rūzgār/ rūzigār: -17- [Far.] 1. Zaman, devir.
r. 3125/b
r.+ e 1271/b
r.+ ı 0824/b, 1797/a, 2409/a, 3284/a
r.+ ın 2610/b, 4246/a
r.+ ında 1100/b
r.+ uñ 1899/b,
2. Kader, felek.
r.+ ı 4332/b,
r.+ ın 4524/b
r.+ uñ 1997/b
3. Dünya, yeryüzü.
r. 0916/a, 2734/a,
r.+ ı 3956/b
4. Ömür, hayat.
r.+ ı 4338/b
r.+ ın 2394/b

Rüstem: -4- İran'ın efsanevi kahramanlarından Rüstem, Zâl'in oğludur.
R. 0228/a; (R.- i devrān) 0255/a; (R.- i Zāl) 1030/a
R.+ dür 0217/a

rüsvāylıḳ: -1- [Far.] Rezillik, rüsvalık.
r. 2871/a

rüşvet: -1- [Ar.] Bir görevliye, kanunen yapması veya yapmaması gereken bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para yâhut sağlanan menfaat.
r. (r. um-) 0051/a

S

saʿādet: -12- [Ar.] Mutluluk, saadet.
s. 0248/b, 0263/b, 0273/a, 0282/b, 0802/a, 3107/b, 4600/b, 4615/b; (s. bul- mı) 1656/b; (s. ḳıl-) 4665/a; (s. vir-) 1534/a, 2356/b

sāʿat: -3- [Ar.] Lahza, an.
s. 1501/b, 3847/a
s.+ de 2391/b

ṣabā: -4- [Ar.] Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgarı, tan yeli.
ṣ. 0414/a, 1436/a, 1490/a
ṣ.+ ya 3289/b

ṣabāḥ: -3- [Ar.] Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.
ṣ. 0782/b; (ṣ.- ı ʿālem-ārā "dünyayı süsleyen sabah") 1378/a
ṣ.+ a (ṣ. ir- " sabaha ulaşmak")4062/a

sābāş: -1- [Far.] Alkış, aferin.
s. 0440/b

ṣābir: -1- [Ar.] Sabreden, sabırlı.
ṣ. 4007/b

ṣabr: -38- [Ar.] Tahammül, sabır.
ṣ. 2376/b, 2378/b, 2406/a, 2884/a, 4248/b; (ṣ. u ṭāḳat düken-) 4045/a; (ṣ. u ṭāḳat vir-) 0078/a; (ṣ. eyle- "sabretmek") 2378/a, 4249/a; (ṣ. it-) 0788/b, 1611/b, 2399/a, 2775/b, 2879/a, 3539/b, 4013/b, 4153/b; (ṣ. ḳıl-) 0395/a, 0911/a, 3587/a
ṣ.+ a (ṣ yit-) 2408/b
ṣ.+ ı 0439/a, 0443/b, 0554/a, 2884/b, 3032/b, 3166/b, 4151/b; (ṣ. düken-) 0445/b
ṣ.+ ıdı 4249/b
ṣ.+ ıla 1145/a, 2409/a, 3166/a, 4006/b, 4008/a, 4008/b
ṣ.+ ını 1441/b
ṣ.+ ınuñ 2817/b

ṣabūḥ: -1- [Ar.] Sabahları içilen şarap.
ṣ.+ ı 0776/b

saç-: -55- [T.] Saçmak.
s. (raḥmetüñi s.) 0004/b
s.- a 1344/b, 1425/b, 3294/a, 3597/b, 3877/b
s.- alar (saçu s.) 3143/b
s.- am 3263/b, 3326/a; (saçu s.) 1077/b
s.- an 0099/a
s.- ar 3184/b; (ʿibret s.) 2950/a
s.- aram 0868/b
s.- ardı 2976/b, 3277/b, 4207/b; (cānın s.)4079/a
s.- arlar (müşḳ s.) 0430/a
s.- arsam 3102/b
s.- arvan 1678/a
s.- ayın 3265/a
s.- dı 1944/b, 1977/b, 2342/b, 2384/a, 2973/a, 3020/b, 3146/b, 3312/b, 3340/a, 3851/b; (güher s.) 2465/a; (incü laʿl s.) 3952/b; (incü s.) 2196/b; (ḳoḳu s.) 0384/a (nūr s. degüldür) 3321/b; (sözini s.) 0407/b; (şeker s.) 2971/a
s.- dılar 4203/a; (saçu s.) 3144/b
s.- duñ (rızḳ s.) 3718/b
s.- ıcı 3402/a
s.- ma (yire s. degülven) 2591/b
s.- madı 3643/b
s.- maġıl 3535/a
s.- maḳ 3109/b, 4584/b
s.- mış 1439/a, 2383/b, 4552/b
s.- uñ (incü s.) 4335/b
s.- up 3412/b, 4527/a
s.- updur 0737/b

saç: -20- [T.] Saç.
s. 3469/b
s.+ dan 0299/b
s.+ ı 0414/a, 0426/a, 1451/a, 1548/b, 1583/a, 1662/b, 2059/b, 2061/b,
3535/a; (s. bigiydi) 0880/b
s.+ ın 1352/a; (s. yol-) 2677/b
s.+ ından 0602/a
s.+ ını 0698/a, 1438/b
s.+ um 3324/b
s.+ uñ 1655/a, 1661/b

saçıl-: -5- [T.] Saçılmak, yayılmak.
s.- a 0898/b, 3363/a
s.- dı 4517/a
s.- maz 2036/a
s.- urdı (şekker s.) 1554/b

saçu: -4- [T.] Bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan inci, maden para, şeker, hububat gibi şeyler.
s. (s. saç-) 1077/b, 3143/b, 3144/b
s.+ dan 4206/a

saʿd: -2- [Ar.] Kutluluk, bahtiyarlık.
s. (s.- ı vaḳḳāṣ "Sa'd bin Ebû Vakkas") 2816/a
s.+ ını 2082/b

ṣādıḳ: -3- [Ar.] Doğru, gerçek, hakiki.
(ṣubḥ-ı ṣ. "subh-i kâzibden sonra tan yerinde ufuk boyunca görülen ve gittikçe yayılarak güneşin doğuşuna kadar kesintisiz devam eden aydınlık") 0588/a, 3485/a, 3686/a

ṣaf: -1- [Ar.] Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra.
ṣ. (ṣ.bağla- "sıra teşkil etmek, sıralanmak)" 1412/b

ṣafā: -3- [Ar.] Rahat, huzur, kedersizlik.
ṣ. (ṣ. bul-) 0189/a
ṣ.+ dan 0190/a
ṣ.+ sı 3930/a

ṣafāsuz: -1- [Ar.+T.] Rahatsızlık, huzursuzluk.
ṣ. 0490/b

ṣāfī: -1- [Ar.] Temiz.
ṣ. (ṣ. teni) 0600/a

ṣafrā: -2- [Ar.] Karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd, safra.
ṣ. 3989/a
ṣ.+ yı 1646/b

ṣaf-ārā: -1- [Ar.+Far.] Katıldığı safları süsleyen.
ṣ. 0240/b

ṣaf-der: -1- [Ar.+Far.] Düşman saflarını yarıp geçen kahraman, yiğit.
ṣ. 0240/b

ṣaf-sāz: -1- [Ar.+Far.] Saf yapan.
ṣ. 0240/b

ṣaf-şiken: -1- [Ar.+Far.] Düşman saflarını kıran, bozan, düşmanı yenen, galip.
ṣ. 0240/b

ṣaġ/ saġ [I]: -17- [T.] Sağ, sağ taraf.
ṣ. 0014/b, 1006/b, 1387/b, 1466/b, 4206/b; (ṣ. u ṣolı) 3749/b
ṣ.+ a 2035/b, 2237/b, 3373/b; (ṣ. ṣola) 1027/b
s.+ da 0541/b
ṣ.+ dan 0974/b, 1199/b, 3454/a
s.+ ın 2160/b
s.+ ına 0941/a
ṣ.+ ında 0997/a

saġ/ ṣaġ [I]: -7- [T.] Yaşamakta olan, hayatta bulunan, diri, canlı
s. 3098/a, 3391/a, 4188/b; (s. it-) 0084/b (ṣ. ol-) 0014/a, 2992/b
s.+ a 2094/b

saġ-: -1- [T.] Sağmak.
s.- alar (südi s.) 2987/a

sāġar: -1- [Far.] İçki kadehi.
s. 1577/a

saġın-: -3- [T.] Sanmak, zannetmek.
s.- ma 3659/a
s.- madı 4281/b
s.- maduḳ 3659/b

saġınç: -2- [T.] Emel, istek, arzu, maksat.
s. (s. eyle-) 1932/b
s.+ um 3914/a

saġırlıḳ: -1- [T.] Sağırlık.
s. 4089/b

saġış/ ṣaġış: -22- [T.] Sayı, adet, miktar, hesap.
s. 0031/b, 0167/b, 0514/b, 0825/a, 2075/a, 3261/a; (s. ol-) 1081/a; (s. degüldür) 0739/b
s.+ da 1416/b
s.+ dan 1748/b, 2074/b, 3400/b
s.+ ı 0942/b, 2151/a
s.+ ın 0758/b, 0938/b, 2540/b, 3895/a
s.+ ından 0931/b
s.+ ını 1750/b
s.+ umuz 3475/a
s.+ uñ 3406/b

saġışla-: -4- [T.] Hesap etmek, düşünmek, addetmek.
s. 0367/a, 1936/b
s.- dı 0307/b, 1609/a

saġışsuz/ ṣaġışsuz: -5- [T.] Sayısız.
s. 0245/a, 0652/b, 1830/b, 2049/a
s.+ dı 1559/b

ṣaġla-/ saġla-: -2- [T.] Bir işin olması için gerekli durumu, şartları hazırlamak, temin etmek.
s. 3345/a
ṣ.- yalar (işüñ ṣ.) 1627/a

saġlıḳ: -1- [T.] Bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet.
s.+ da 3098/a

ṣaġu saġ-: -2- [T.] Yüksek sesle ağıt söyleyip ağlamak.
ṣ. 4523/a, 4464/a

saḫī: -2- [Ar.] Cömert, eli açık.
s. 0064/a, 1367/b

ṣāḥib: -3- [Ar.] Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.
ṣ (ṣ.- i baḫt "talihli, şanslı") 1781/a; (ṣ.- i taḫt "taht sahibi, hükümdar" 3736/b; (ṣ.- i ṭāḳ "kubbe, kümbet sahibi") 4638/b

ṣāḥib-ḳırān: -2- [Ar.] Kutlu zamanda doğan kimse, böyle bir zamanda tahta çıkan çok başarılı hükümdar (Hz. Muhammed).
ṣ. 4601/b
ṣ.+ a 0119/b

ṣāḥib-sırr: -1- [Ar.] Sırra sahip.
ṣ. (ṣ.- ı miʿrāc "Sırlı miraca sahip olan, Hz. Muhammed") 0108/b

ṣāḥib-velāyet: -1- [Ar.] Veli olan, Hakk'ın dostluğuna sahip olan.
ṣ. 4612/a

ṣaḥrā: -3- [Ar.] Kır, ova.
ṣ. 0692/a
ṣ.+ da 1457/a
ṣ.+ yı 1555/b

saḳ: -3- [T.] Hazır, tetikte olan.
s. 1673/b, 2438/a, 3658/a

sāḳ: -1- [Ar.] Baldır, incik.
s. (semen s.) 3376/a

saḳaḳ: -3- [T.] Çene altındaki tombul kısım, gerdan.
s.+ a 1566/b
s.+ ı 3631/a
s.+ uña 3854/b

saḳf: -1- [Ar.] Tavan, çatı.
s.+ ın 3034/b

saḳın-: -10- [T.] 1. Saklamak, muhafaza etmek.
s.- dı 3094/b
s.- maġum 3887/b
s.- mamaḳdan 3061/b
s.- urıdı 1269/a
2. Kaçınmak, uzak durmak.
s.- duġuñ 1586/b
s.- ġıl 1729/a, 3497/a
s.- maġçun 1489/b
s.- up 2674/b
s- ur 3087/a

saḳın: -5- [T.] Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü.
s. 2591/b, 2634/b, 3244/b, 3662/b, 3893/a

sāḳī: -15- [Ar.] İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.
s. 0536/a, 0785/a, 1435/a, 1510/a, 1575/a, 2739/a, 3376/a, 3378/b, 3569/a, 3759/a, 4070/a, 4223/b; (s. ol-) 3377/a
s.+ lerüñ 1580/a
s.+ yi 4170/b

sākin: -3- [Ar.] Yerinde duran, hareketsiz.
s. (s. ḳıl-) 1602/a, 2175/b; (s. ol-) 4615/b

saḳla-: -6- [T.] Gizlemek, saklamak.
s. 1311/b
s.- dı 3502/a
s.- maḳ 0618/a, 3918/b
s.- ya 0410/b
s.- yam 3724/a

saḳsı: -1- [T.] Pişmiş topraktan çeşitli şekillerde yapılan ve içine toprak konulup çiçek yetiştirmeye yarayan kap.
s.+ sıdur 2764/a

ṣal-: -23- [T.] 1. Koyvermek, bırakmak.
ṣ. 3245/b
ṣ.- a 0946/a
ṣ.- alar 1368/b
s.- ardı 1440/a
ṣ.- asın 3835/b
ṣ.- dı 3602/a, 1547/b; (ḳāli ṣ.) 0331/b
ṣ.- dum 2803/b
ṣ.- duñ (yābāna ṣ.) 3942/b
ṣ.- ma 0087/a
ṣ.- maḳsa 3905/a
ṣ.- mayaydı 1711/b
2. Atmak, fırlatmak.
ṣ.- a (ḳılıç ṣ.) 1174/b
ṣ.- duñuz 1159/b
ṣ.+ ıcı 1202/a
ṣ.- maḳ 4424/b
ṣ.- sa 0299/a
3. Göndermek, yollamak.
ṣ. 2752/a
ṣ.+ a 1306/b
ṣ.+ am 2499/a
ṣ.- dı 3373/b
ṣ.- mışdı 1203/a

ṣāl: -1- [T.] Tabut.
ṣ. 3792/a

ṣalā: -3- [Ar.] Meydan okuma.
ṣ. 1436/b
ṣ.+ dur 3424/a, 4221/b

ṣalāḥ: -1- [Ar.] İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma.
ṣ. (ṣ.- ı devletiçün) 2780/a

sālār: -2- [Far.] Baş, başkan, reis, kumandan.
s. 4068/b
s.+ ı 0097/a

ṣalın-: -2- [T.] Sağa sola veya öne arkaya hafifçe sallanmak.
ṣ.- u 0554/b
ṣ.- urdı (sögüt yaprakı gibi ṣ.) 0304/a

sāl-ḫūr: -1- [Far.] Kocamış, çok yaşlı.
s.+ de (pīr-i s.) 4011/a

Sām: -2- Hz. Nuh'un oğlu.
S. (S.- ı süvārī) 1382/b
S.+ a 2709/b

saman: -1- [T.] Tahılların taneleri alındıktan sonra kalan sapları.
s. (s. gibi) 3250/a

ṣan-: -32- [T.] 1. Sanmak, zannetmek.
ṣ. 1216/b, 3302/b
ṣ.- dı 0985/b, 1292/b, 3009/a, 3733/b
ṣ.- ġıl 4651/b
ṣ.- ma 0025/b, 0654/b, 1275/a, 3261/a, 4433/b, 4628/b
ṣ.- maġıl 4590/b

ṣ.- up 3606/b, 3608/a
ṣ.- ur 1212/b, 2789/a, 3612/a, 4401/b; (ṣ.- ur mısın) 4006/a
ṣ.- urıdum 2140/b
ṣ.- ur idüm 2862/a
ṣ.- ursın 1745/b, 3633/a, 3919/a
2. Düşünmek.
ṣ.- an (yavuz ṣ.) 0903/b
ṣ.- anlar (yavuz ṣ.) 4477/b
ṣ.- ur (yavuzlıḳ ṣ.) 1313/a,
ṣ.- maya 1902/b
ṣ.- ursam 2513/b
ṣ.- urısañ 4651/a

ṣan: -3- [T.] Ün, şan, şöhret.
ṣ. 1140/a, 2869/b
ṣ.+ ın (adın u ṣ.) 4494/a

ṣanu: -3- [T.] Beklenti.
ṣ.+ mı 2863/a
ṣ.+ muz 1919/b

ṣanāʿat: -1- [Ar.] Zanaat, meslek.
ṣ. (ṣ. idin-) 4649/b

ṣanaduñ: -4- [T.] Sanki anlamında kullanılan cümle kökenli bağlaç.
ṣ. 1858/b, 2964/a, 3016/b, 3375/b

ṣanasın: -17- [T.] Sanki anlamında kullanılan cümle kökenli bağlaç.
ṣ. 0412/a, 0415/b, 0515/b, 0561/b, 0721/b, 0944/a, 1001/b, 1030/a, 1187/a, 2055/b, 2125/b, 2234/a, 2239/a, 3232/a, 4243/b, 4416/b, 4608/a

ṣanayduñ: -6- [T.] Sanki anlamında kullanılan cümle kökenli bağlaç.
ṣ. 0603/b, 0664/b, 1110/b, 3301/b, 3668/a, 4557/a

ṣanʿat: -6- [Ar.] Bir şeyi gerektiği gibi tam ve güzel yapmak için sahip olunması gereken bilgi ve ustalık.
ṣ. (ṣ. bil-) 3149/a
ṣ.+ a 2949/a, 2996/a
ṣ.+ da 1537/a
ṣ.+ dur 3811/a
ṣ.+ la 2951/a

sancaḳ: -5- [T.] Bayrak.
s. 0333/b
s.+ ın 0920/b
s.+ ınuñ 0579/b
s.+ ları 3121/a
s.+ uñ 4473/a

sancu: -1- [T.] Şiddetli ağrı.
s.+ m 2905/b

ṣanduḳ: -1- [Ar.] Sandık.
ṣ.+ ı (ḫazīne ṣ.) 4193/a

ṣāniʿ: -2- [Ar.] "Yaratan, halkeden" anlamında Allah için kullanılır.
ṣ. 3840/b
ṣ.+ sin 0057/b

sanlu: -1- [T.] Ünlü, şöhretli, namlı.
s. 2681/a

ṣap-/ sap-: -5- [T.] Yönelmek, ayrılmak, sapmak.
ṣ.- avuz 0142/b
s.- dı 0719/a
ṣ.- dum 3912/a
ṣ.- maduñısa (egri yola ṣ.) 1301/b
s.- uñ 1199/b

ṣap: -1- [T.] Elle kullanılan alet veya eşyanın tutulacak yeri.
ṣ.+ ın (külüngi ṣ.) 3439/a

ṣapan: -1- [T.] Çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı.
ṣ. 4215/b

sapla-: -1- [T.] Kuvvetle batırmak, hızlı bir vuruşla sokmak.
s.- yalar 4546/b

ṣar-: -3- [T.] Örtmek, sarmak.
ṣ.- ar 4346/b
ṣ.- dı 2877/a
ṣ.- mışlardı (dülbendi ṣ.) 4198/b

ṣarar-: -6- [T.] Rengi sarı olmak, sarıya dönüşmek.
ṣ.- a (ṣ. ṣol- "gittikçe solmak, gittikçe sararmak") 2468/b, 3422/b

ṣ.- dı 1831/b, 4381/b
ṣ.- mış (beñizi ṣ.) 4462/b
ṣ.- updı 1197/a

sarā/ sarāy: -5- [Far.] Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.
s. 1388/b, 2673/a, 3794/a
s.+ a 0688/a, 1386/b, 2104/a, 2271/a, 2599/b, 4393/b, 4489/a
s.+ ı 2150/a, 3591/b, 4150/b, 4295/a, 4308/b, 4394/a
s.+ ına 1169/a, 1997/a, 4220/b
s.+ ından 3646/a
s.+ um 1965/b
s.+ uñ 1129/a, 2708/a, 3594/a, 4093/a

ṣarf: -3- [Ar.] Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama
ṣ. (ʿömr.in ṣ. eyle-) 4535/a; (ṣ. it-) 0927/a; (ṣ. ḳıl-) 1414/a

ṣaru/ saru: -18- [T.] Sarı renk.
ṣ. 0107/a, 0332/b, 0333/b, 0473/b, 0589/b, 0636/b, 0792/b, 1077/a, 2579/b, 2893/b, 2311/b, 3264/a, 3490/b, 4267/b, 4322/b; (ṣ. ol-) 1248/b; (beñizi ṣ. ol- "solmak") 1196/b
ṣ.+ yıdı 4492/a

ṣarın-/ sarun-: -3- [T.] Kendi üstüne örtmek, üstüne almak, bürünmek, giyinmek.
ṣ.- dı (mıḳnaʿa ṣ.) 3801/b
s.- ıcaḳ 0636/b
ṣ.- mış (mıḳnaʿ ṣ.) 4558/a

ṣarp: -3- [T.] Güç, zor, çetin.
ṣ. 2953/a, 3003/a, 3260/a

Sāsān: -7- Sasan adlı kişi ve Sasan soyundan gelenler.
S. 1098/b, 1099/b, 1100/b, 2177/a, 2542/b, 2686/a
S.+ a 1101/b

Sāsānī: -4- Sasanların yönettiği devlet.
S. 2178/a
S.+ ler 2536/b
S.+ leri 1822/b
S.+ lerüñ 0659/b

ṣat-: -19- [T.] Bir bedel karşılığında başkasına devretmek, satmak.
ṣ. 4403/a
ṣ.- a 0420/b, 0624/b, 1843/b
ṣ.- ana 4404/a, 4406/a
ṣ.- ar 0414/b, 2583/a, 3891/b
ṣ.- asın 3864/a; (nı̈l ṣ.) 1595/a
ṣ.- ma 1616/a, 4130/a
ṣ.- maġıçun 3018/b
ṣ.- maḳ (cān ṣ.) 3150/a
ṣ.- un (ṣ. al-) 2824/b
ṣ.- up (cān ṣ.) 3149/b

ṣataş-: -1- [T.] Rahatsız edici davranışlarda bulunarak kavga aramak, kavga çıkarmaya çalışmak, musallat olmak.
ṣ.- mışıdı 4526/b

satıcı: -1- [T.] Alıcıya mal satan kimse, satıcı.
s.+ yıdı 1525/b

saṭr: -1- [Ar.] (?)
s. 0227/b

ṣatun: -8- [T.] Parayla alınmış, satın.
ṣ. (ṣ. al- "satın almak") 1363/b, 2641/b, 3633/b, 4129/a, 4403/a; (ṣ. alınmış) 2288/b; (alınur ṣ.) 3110/b; (ṣ. iste-) 0646/a

Sāve: -2- Hürmüz'e karşı gelen bir Göktürk hakanıdır. (Saye Han/ Çulu Bağa Hakan.)
S. 0652/a, 1138/a

sav: -4- [T.] Söz; kıssa, hikâye.
s. 1303/a, 1888/a, 2482/b; (s. u sözi) 1671/a

ṣav/ sav-: -4- [T.] Geçirmek, atlatmak.
s.- a (suç s.) 3860/b
ṣ.- ardı (ḳayġusın ṣ.) 3063/a
ṣ.- dı 1668/b
ṣ.- sun 1594/b

ṣavāb: -4- [Ar.] Doğruluk.
ṣ.+ ı 3170/a, 3178/b
ṣ.+ ın 1930/b, 3512/a

savaş: -67- [T.] 1. Cenk, harp, muharebe.
s. 0908/a, 1035/a, 1040/b, 1041/b, 1183/a, 1820/a, 1907/b, 2220/b, 2316/a, 4355/b; (s. ḳıl-) 1862/a, 1923/a, 2231/b, 2315/b
s.+ a 2253/b, 2315/a, 4354/a, 4425/a
s.+ da 0934/a, 1004/b, 1005/b, 1006/b, 1202/b, 1389/b, 1923/b, 2089/b, 2205/b, 2232/b, 2252/b, 2261/b, 2550/b, 2857/b
s.+ dan 1118/b, 1172/b, 1917/a
s.+ dayiken 1028/a
s.+ dur 1026/a
s.+ ı 1034/b, 1836/a, 2238/a, 4606/b
s.+ ın 1006/a
s.+ ına 2217/b
s.+ ıçun 1236/b, 1605/a
2. Dövüş, kavga.
s. 0423/a, 0967/a, 1013/a, 1110/a, 1908/b, 2274/a, 3931/a, 4359/b; (s. it-) 3297/b; (s. ḳıl-) 0740/b, 0749/b, 0754/b, 1692/a
s.+ a 1142/a
s.+ da 0750/a, 1166/a, 1731/b
s.+ dur 3549/a
s.+ ı 0964/b, 1063/a
s.+ ında 1605/b
s.+ uma 1550/a

savaş-: -10- [T.] Harbetmek, muharebe etmek, savaşmak.
s. 1116/a
s.- a 1177/a
s.- am 0967/a
s.- anları 1177/b
s.- dı 2858/a
s.- maġa 1176/b, 3670/b
s.- maya 1951/a
s.- sa 3159/a
s.- ursavuz 1027/a

savaşçı: -16- [T.] Savaştan korkmayan, iyi savaşan kimse, cengâver.
s. 1049/b, 1123/a, 1164/b, 1228/b, 2056/b, 2089/a, 2109/b, 2236/a 2249/b, 2316/a, 2320/a, 2659/b, 4389/a
s.+ dur 4430/b
s.+ lar 0951/b
s.+ ydı 2107/b

ṣavul-: -2- [T.] Uzaklaştırılmak, gönderilmek, bertaraf edilmek, savılmak.
ṣ.- dı 3504/b, 3511/b

say-/ ṣay-: -9- [T.] 1. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak.
ṣ. 1277/a
s.- abile 0758/b
ṣ.- an (ılduz ṣ.) 2082/a, 4436/a
s.- anlar 4181/a, (arpa arpadur s.) 4181/b
ṣ.- up 0923/a
2. Hesaba katmak, dikkate almak.
ṣ.- asın 1918/b
s.- maya (beni s.) 2514/a

sayıcı: -2- [T.] Sayma işini yapan, sayıcı.
s. 1869/a, 2681/a

sayıl-: -1- [T.] Kabul edilmek, addedilmek, farzedilmek.
s.- ur (biri on pehlevāna s. “karşılık gelir”) 2173/b

ṣayru/ sayru: -26- [T.] Hasta.
ṣ. 0815/a, 2602/b, 2661/b, 2749/b, 3027/b, 3043/a, 3126/a, 3721/a, 4591/a; (ṣ. ol-) 0723/b, 2414/a, 3098/b, 3099/b; (ṣ. gibi) 3978/a
ṣ.+ dan 3672/b
ṣ.+ dur 1024/a, 1153/a, 3097/b
ṣ.+ m 2905/b
ṣ.+ mı 3934/b
ṣ.+ nuñ 3097/b, 3671/b
ṣ.+ sı 2608/b
ṣ.+ ya 3672/a
ṣ.+ yı 3672/b, 4452/b

ṣayrulıḳ: -2- [T.] Hastalık.

ṣ.+ da 3098/b
ṣ.+ ından 3670/a

sāz: -14- [Far.] 1. Menfaat, kazanç.
s. 1048/b, 3517/a, 4118/a, 4299/a, 4464/b
s.+ ı 1184/b, 4325/b
s.+ ıla 4082/a
s.+ um 1293/b
2. Çalgı aleti, saz.
s.+ ıla 2740/b
s. 4479/a; (s. it-) 4064/b
s.+ ı 4472/a
3. Düzen, tertip.
s. (meclis s. it- "düzenlemek") 4064/a

saz: -1- [T.] Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince, açık sarı renkli kamış, hasır otu, kiliz, kofa.
s. (ḳamışlar s.) 2246/a

se: -1- [Ar.] Se harfi (?).
s. 0227/b

sebeb: -2- [Ar.] Sebep, neden.
s.+ den 3982/a
s.+ di 3200/a

sebel: -1- [Ar.] Göze inen, görüşü dumanlı ve bulanık hâle getiren perde, dumanlı ve bulanık görme hastalığı.
s. (göz sebel ṭol-) 0706/b

sebz: -1- [Far.] Yeşil.
s.+ ile 1428/b

sebze: -3- [Far.] Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ad.
s. 1495/a, 2149/b
s.+ de ("yeşillik yer") 3974/b

sebzezār: -1- [Far.] Sebze yetiştirilen yer, sebze bahçesi, bostan.
s.+ ı (serv-i s.) 3451/a

sed: -1- [Ar.] Geçilmesi, aşılması zor engel.
s. 0053/a

ṣedef: -3- [Ar.] Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.
ṣ. 4258/a; (ṣ. bul-) 1450/b
ṣ.+ den 1527/b

sefer: -2- [Ar.] Yolculuk, seyahat.
s. (s. ḳıl-) 0449/b
s.+ de 0643/b

segbān: -1- [Far.] Av köpeklerine bakmakla görevli kimse, köpek bakıcısı.
s. (s. gibi) 3272/b

segir-: -8- [T.] Koşmak.
s.- dim 1163/a
s.- dimi 0393/b
s.- dimidi 1891/a
s.- dü 1334/a, 2604/a, 2663/a, 2673/b, 4495/a

segird-: -26- [T.] Hızlı hızlı gitmek, koşmak.
s.- e 2638/b
s.- en 2256/b
s.- imde 3423/b
s.- iminde 0845/b, 2822/b
s.- ü 0684/a, 1976/a, 2130/b, 2159/b, 2165/b, 2221/a, 2240/b, 2503/b, 2529/a, 2626/b, 2647/b, 2671/b
s.- üben 2124/a, 2129/b, 4529/b
s.- üñ 0730/b
s.- üp 0550/a, 1315/b, 4566/b
s.- ürdi 1110/a, 2237/a

segirdiş-: -1- [T.] Koşuşmak.
s.- di 3775/b

seḫā: -2- [Ar.] El açıklığı, cömertlik.
s. 0258/a, 0383/a

seḫāvet: -2- [Ar.] El açıklığı, cömertlik.
s. 0258/a, 0273/b

seḥer: -16- [Ar.] Şafağın sökmek üzere olduğu vakit.
s. 0061/b, 1490/b, 1495/a, 1560/b, 2943/a, 3204/a, 3231/b, 3240/b, 3687/b, 3706/b, 3758/a, 4544/a, 4550/b; (ṣulṭān-ı s.) 2713/a
s.+ den 3069/a, 3622/a

seḥergāh: -12- [Ar.+Far.] Seher zamanı, seher vakti.
s. 0099/a, 0502/a, 1518/a, 2353/a, 3330/a, 3493/b, 3755/b, 3758/b, 3894/b, 4185/a, 4679/a
s.+ ı 4065/a

seḫī: -1- [Far.] Cömert.
s. 0241/b

sehl: -1- [Ar.] Kolay.
s. (s. yol aç-) 2985/b

sekiz: -2- [T] Sekiz sayısı.
s. 1872/a
s.+ inde (“ sekiz yaşında”) 2116/a

selām: -11- [Ar.] Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme.
s. 3125/a; (s.- ı ḫuşk “kuru selam”) 2812/b; (s. eyle- gibi) 2028/b; (s. it- “selamını söylemek”) 0198/a; (s. ol-) 0120/a
s.+ a 2501/a
s.+ ı ilet 1842/a
s.+ ı 3781/b, 3849/b; (s. vir-) 2860/a, 3089/a

selāmet: -2- [Ar.] Tehlikeden uzak olma, güvenlik.
s. (s. bulun-) 2432/b; (s. ilet-) 2321/a

selāṭīn: -3- [Ar.] Sultanlar, padişahlar.
s. 0165/b, 0249/b; (sulṭān-ı s. “sultanlar sultanı”) 0246/b

selīm: -1- [Ar.] Maddi ve manevi kusuru, noksanı olmayan, sağlam, doğru.
s. (ẕevḳ-i s. “en kusursuz, en yüksek derecedeki zevk”) 0434/b

selvi: -2- [Far.] Servi ağacı.
s. 3583/a, 3606/a

semāʿ: -1- [Ar.] Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.
s.+ ıdı 0760/a

semen: -5- [Far.] Yasemin.
s. (s. tenlü) 1527/a, 3317/b, 3578/b, 3616/b, 4269/a

semen: -4- [Ar.] 1. Değer, bedel.
s. 1435/a, 1453/a, 1556/b.
2. Şişman.
s. (s. sāḳ ol- “şişman baldır”) 3376/a

semen-ber: -3- [Far.] Yasemin gibi beyaz göğüslü.
s. 1425/a, 3852/a, 3852/b

Semen-Türk: -2- Hüsrev’in cariyelerinden biridir. Barbed ile evlenmiştir.
S. 1509/a, 1527/a

semri-: -2- [T.] Semirmek, tavlanmak, şişmanlamak.
s.- r 0797/a
s.- ye 0797/b

semüz: -1- [T.] Besili, etli, yağlı.
s. 3225/a

sen: -293- [T.] Şahıs zamiri, sen.
s. 0027/a, 0063/a, 0067/b, 0068/a, 0072/a, 0076/a, 0083/a, 0175/a, 0177/a, 0356/a, 0398/b, 0399/b, 0562/a, 0564/b, 0649/b, 0740/a, 0838/b, 0889/b, 0909/b, 1047/a, 1058/b, 1061/a, 1080/b, 1089/a, 1093/a, 1096/a, 1126/a, 1126/b, 1138/a, 1145/a, 1283/a, 1298/b,

1302/b, 1313/b, 1584/b, 1586/a, 1615/b, 1626/a, 1626/b, 1637/b, 1645/a, 1651/b, 1655/a, 1658/a, 1659/b, 1676/a, 1710/a, 1728/a, 1731/b, 1740/b, 1804/b, 1822/a, 1856/b, 1860/a, 1875/b, 1925/a, 1932/b, 1940/b, 1972/a, 1983/a, 2011/a, 2013/b, 2052/b, 2122/b, 2133/b, 2140/b, 2198/b, 2217/b, 2259/a, 2259/b, 2328/a, 2331/a, 2374/a, 2389/a, 2391/a, 2498/a, 2498/b, 2507/a, 2516/b, 2532/a, 2600/b, 2605/a, 2637/b, 2641/a, 2650/b, 2664/a, 2710/a, 2723/a, 2756/a, 2779/a, 2797/a, 2839/a, 2855/a, 2866/a, 2870/a, 2909/a, 3151/b, 3167/a, 3238/a, 3246/a, 3301/b, 3313/a, 3313/b, 3345/b, 3435/a, 3436/a, 3484/a, 3485/a, 3486/a, 3487/a, 3533/b, 3538/a, 3541/b, 3655/a, 3661/b, 3696/a, 3714/a, 3719/b, 3724/b, 3827/a, 3830/b, 3832/a, 3841/a, 3846/a, 3850/a, 3866/b, 3874/b, 3893/a, 3903/a, 3903/b, 3914/a, 3914/b, 3916/b, 3919/a, 3922/a, 3932/a, 3941/b, 3942/a, 3942/b, 3944/a, 3950/b, 3959/b, 4038/b, 4087/a, 4087/b, 4093/b, 4101/b, 4106/a, 4115/a, 4268/a, 4290/b, 4364/b, 4365/a, 4383/b, 4385/a, 4408/a, 4574/a, 4576/b, 4626/a, 4627/a, 4652/b, 4658/a

s.+ de 1365/b, 1589/b, 1728/b, 3161/a, 3725/b, 3916/a

s.+ den 0152/b, 0563/a, 0563/b, 1080/b, 1092/b, 1691/a, 2050/a, 2667/b, 2751/b, 3233/a, 3818/a, 3847/b, 3861/b, 3865/b, 3915/b, 4041/b, 4134/a, 4140/b, 4653/a; (s. ayru) 0064/b

s.+ dendür 0063/b

s.+ i 0005/a, 0032/b, 0041/a, 0065/a, 0840/b, 1357/a, 1359/a, 1364/b, 1621/a, 1628/a, 1650/b, 1651/a, 1656/b, 2042/b, 2261/b, 2642/b, 2682/b, 2761/a, 2788/a, 2796/a, 2867/a, 3129/a, 3135/b, 3371/b, 3434/b, 3631/a, 3823/a, 3907/b, 3913/a, 3924/b, 4409/b, 4437/a, 4477/b

s.+ idüñ 3914/a, 3914/b

s.+ sin 0040/a, 0040/b, 0065/b, 0073/b, 0861/b, 1068/a, 3241/a, 3241/b, 3541/b

s.+ üñ 0029/a, 0043/b, 0047/a, 0048/b, 0049/a, 0127/b, 0192/b, 0228/a, 0911/a, 1049/a, 1051/b, 1056/b, 1059/a, 1085/b, 1148/a, 1280/a, 1301/a, 1737/b, 1738/b, 2087/b, 2484/a, 2506/b, 2534/a, 2589/a, 2712/a, 2795/a, 3324/a, 3347/a, 3352/a, 3625/b, 3716/a, 3720/a, 3784/b, 3904/a, 3941/a, 3954/a, 4100/b; (s. gibi) 0064/a, 2051/b, 2576/a

s.+ üñçün 0230/b, 2532/b

s.+ üñdür 1984/a, 1984/b, 2572/b, 3210/b, 4433/b

s.+ üñle 0053/a, 1656/a, 1657/a, 1657/b, 1692/a, 1692/b, 2203/b, 3875/b, 3913/a, 3913/b, 3953/b, 4488/a

sensüz: -6- [T.] Sensiz.

s. 0668/b, 0670/b, 2881/a, 2881/b, 2883/a, 3913/b

saña: -120- [T.] Sana.

s. 0002/a, 0020/a, 0032/b, 0036/a, 0042/a, 0046/a, 0055/a, 0055/b, 0066/a, 0157/b, 0370/b, 0377/a, 0389/b, 0390/a, 0450/a, 0461/a, 0562/b, 0573/b, 0629/a, 0839/b, 0899/a, 0903/a, 0903/b, 0971/a, 1053/b, 1055/a, 1057/b, 1064/a, 1065/a, 1081/a, 1082/b, 1084/b, 1098/b, 1099/b, 1116/a, 1125/b, 1129/b, 1132/a, 1137/a, 1149/b, 1150/a, 1174/a, 1291/a, 1293/a, 1319/b, 1340/a, 1365/a, 1676/a, 1731/a, 1733/b, 1735/b, 1736/a, 1760/a, 1937/a, 1939/a, 2049/b, 2088/b, 2090/a, 2091/a, 2122/b, 2209/b, 2264/b, 2329/a, 2330/b, 2374/a, 2398/b, 2495/a, 2533/b, 2572/a, 2625/b, 2636/a, 2639/b, 2640/a, 2642/a, 2646/a, 2685/a, 2711/b, 2755/a, 2758/a, 2785/b,

2863/a, 2870/a, 3125/b, 3129/b, 3136/b, 3152/a, 3153/a, 3176/a, 3225/a, 3234/b, 3276/a, 3319/a, 3403/b, 3613/a, 3614/b, 3623/a, 3785/a, 3841/b, 3845/a, 3861/b, 3911/b, 3915/a, 3920/b, 3956/a, 3986/a, 4037/b, 4093/b, 4100/a, 4101/a, 4385/b, 4434/b, 4455/b, 4647/b, 4656/b, 4660/b, 4661/a, 4665/b, 4998/a; (saña mı) 1362/b

ṣenā: -4- [Ar.] Övme, övüş, medih.
ṣ. 0007/b; (ḥamd u ṣ. ḳıl-) 0002/a
ṣ.+ lar 0146/a
ṣ.+ sıyıla 0209/b

ṣenācı: -1- [Ar.+T.] Öven, metheden.
ṣ. 4675/b

sencileyin: -2- [Far.] Senin gibi.
s. 3239/a, 3322/b

seng: -2- [Far.] Taş.
s. (s. ur-) 3884/a
s.+ i 1378/b

sepīdac: -1- [Far.] Sefidaç, boyacılıkta kullanılan zehirli, bazik kurşun karbonat, üstübeç.
s.+ ı 1485/b

ser: -1- [Far.] Başkan, önder, reis.
(server-i s. "ileri gelenlerin, başkanın da başı") 1242/b

ser-āġāz: -3- [Far.] Başlama, başlangıç.
s. 2787/a; (s. ḳıl-) 0130/b, 0194/a

ser-āġūş: -1- [Far.] Bir tür başörtüsü.
s. 3803/a

ser-ā-ser: -7- [Far.] Baştan başa, tamamıyla.
s. 0149/b, 0264/b, 1429/a, 1809/b, 1963/a, 2274/a, 4196/b

ser-bend: -1- [Far.] Başa sarılan, başa bağlanan şey, baş bağı.
s.+ i 1567/b

ser-be-ser: -1- [Far.] Baştan başa.
s. 0244/b

serçe: -1- [T.] Serçe kuşu.
s. 3921/b

ser-efrāz: -8- [Far.] Başını kaldıran, yücelere, yükseklere uzanan.
s. 0395/a, 2108/b, 4478/a; (dīv-i s.) 1054/a; (ḫuḏāvend-i s.) 0130/a; (māh-ı s.) 1648/a; (pīr-i s.) 2621/a; (s. ol-) 1840/b

ser-encām: -1- [Far.] Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, akıbeti.
s. 2924/a, 3366/a, 3661/a; (s. ol-) 0916/b
s.+ ı 2215/a

ser-gerdān: -2- [Far.] Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış, sersemlemiş bir durumda olan, şaşkın, perişan.
s. (s. ol- "avare olmak") 0522/b, 2385/a

serheng: -1- [Far.] Bekçi, yasakçı, kavas.
s. 3116/a

ser-ḫoş: -2- [Far.] Sarhoş.
s. 1435/b
s.+ dı 1664/b

ser-keş: -2- [Far.] Dik başlı, dik kafalı, inatçı, itaatsiz.
s. 4426/b; (s. ḳıl-) 1737/a

sermā: -1- [Far.] Kış, soğuk.
s. (issi vü s.) 3843/b

ser-māye: -3- [Far.] Mal, mülk, para.
s. 1189/a; (s.- i ʿışḳ ol-) 0011/b
s.+ si 1042/b

sarā-perde: -3- [Far.] Saray, konak vb. yerlerde haremle selamlığı ayıran, konak veya çadır kapısına asılan büyük, kalın perde.
s. 0166/a, 0170/a, 2121/a

serseri: -1- [Far.] Belli bir işi olmayan, yersiz yurtsuz, başıboş, avare.
s.+ n 3835/a

ser-tā-ser: -2- [Far.] Baştan başa, bütün.
s. 0114/a, 2957/a

serv: -32- [Far.] 1. Servi ağacı.
s. 0331/a, 0508/b, 1517/b, 2423/b, 4416/a; (s.- i sebzezārı) 3451/a; (s. aġacısın) 3319/b
s.+ inden 2972/a, 3578/a
2. Boyu, endamı bir serviyi andıran sevgili.
s. 3418/a; (s.- i āzād "hür servi, diğerlerinden daha uzun ve düzgün servi") 0106/b, 0292/b, 0693/a, 1532/a, 3813/a, 4146/a, 4229/a; (s.- i bālā "servi boy") 3666/a; (s.- ḳāmet) 3317/a; (s.- i ḳāmet "servi gibi boyu olan, servi boylu sevgili") 0786/a; (s.- i māh-i dīḏār) 3820/a; (s.- i revānı "salına salına yürüyen uzun boylu, endamlı sevgili") 0812/a, 3382/b; (s.- i şeker-bār "etrafa şeker saçan, uzun boylu sevgili") 3411/a; (s.- i şimşāḏ) 1532/b, 3813/b, 4202/b; (s.- i ṭannāz) 1576/a; (s. gibi) 0554/b, 1384/a
s.+ idi 4557/a
s.+ iseñ 3922/a

server: -24- [Far.] Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.
s. 0137/b, 0176/a, 0240/a, 0724/b, 1766/b, 1994/a, 1996/b, 2023/b, 2128/b, 2198/a, 2201/b, 2728/a, 3124/b; (behrām-ı s.) 1041/a; (bendū-yı s.) 2132/a; (mihmān-ı s. "misafirin başı") 3624/b; (s.- i ser) 1242/b; (şāh-ı s.) 1869/b; (s. it-) 4630/a; (s. ol-) 0313/a, 1000/b, 1004/b, 2371/a
s.+ idi 1839/b

servi: -5- [Far.] Servi ağacı.
s. 3096/b, 3370/b; (s. boylular) 0502/a; (s. boyuñ) 3372/a, 3857/a

sev-: -24- [T.] Sevgi duymak, gönlünde bir muhabbet beslemek.
s.- di 2838/b
s.- e 2838/b
s.- em 1034/b
s.- en 0456/a
s.- enler 0106/a, 3825/a, 4004/b
s.- er 0633/a, 0633/b, 1433/a
s.- erdi 0319/a, 0319/b, 2454/b, 3649/b
s.- ersin 1728/b, 2863/b
s.- erven 1678/a, 2850/a
s.- megün 3471/b
s.- mekde 3823/a
s.- mez 1645/a, 1645/b, 1713/a, 2366/a

ṣevāb/ ṣevāb: -1- [Ar.] Yapılan iyi bir işin mükafatı, sevap.
ṣ. 3709/a
ṣ.+ ı 2449/b

sevād: -1- [Ar.] Karanlık.
s.+ ından 0106/b

sevāḥil: -2- [Ar.] Kıyılar, sahiller.
s. (sulṭān-ı s.) 0241/a, 0244/a

sevdā: -10- [Ar.] Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.
s. 2845/b; (s. dut-) 3084/a
s.+ dı 1149/b
s.+ ñ 1702/a
s.+ sı 2939/a, 3585/a
s.+ sına 3085/a
s.+ ya 3110/a
s.+ yıla 1665/a
s.+ yla 3084/b

sevgü: -20- [T.] Sevgi.
s. 0540/a, 1638/a, 3916/a, 3961/b
s.+ de 0988/b, 4097/a
s.+ den 3154/a
s.+ m 2840/a
s.+ ñden 3912/a
s.+ nüñ 4255/a
s.+ si 0289/b, 4300/a
s.+ sin 3163/a
s.+ sinden 0561/a, 0817/a
s.+ sini 2513/a, 4561/b

s.+ siyle 2150/b
s.+ ye 2991/b
s.+ yile 4616/b

sevgülü: -5- [T.] Sevgili.
s. 0389/a, 1538/b, 2544/a, 3562/a
s.+ dür 1791/a

sevil-: -1- [T.] Sevilmek.
s.- mez 1875/a

sevin-: -36- [T.] Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.
s. 0399/a
s.- di 1432/a, 2103/b, 2165/a, 2292/b, 3315/a, 3508/a, 4159/a, 4174/b
s.- düm 4058/b
s.- e 0106/a, 2392/a
s.- gil 0459/a
s.- lüm 1420/b
s.- mek 4450/b
s.- mekden 0788/a, 1391/b, 1433/b, 1555/a, 2418/b, 3510/b, 3759/b, 4228/a, 4535/b
s.- mekdendür 2661/a
s.- mekdi 0514/a
s.- ü durdı 1476/b
s.- ü 0328/a, 1391/a, 1412/a, 2721/b, 3757/a, 4066/b
s.- üp 1491/a
s.- ür 2919/b
s.- ürdi 0725/a

sevindür-: -1- [T.] Sevinmesine sebep olmak, sevinmesini sağlamak, memnun ve hoşnut etmek.
s. 0838/b

seyl: -3- [Ar.] Sel.
s.+ i (ḳaygu s. "şiddetli kaygı") 2440/a, 3924/a; (belā s.) 3959/a

seyr: -2- [Ar.] 1. Gezip dolaşma, gezme, gezinme.
s.+ e 0619/b
2. Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme.
s. (s. it-) 1948/b

seyrān: -2- [Ar.] Gezip dolaşma, gezme, gezinti.
s. (s. eyle-) 0700/a
s.+ da 1295/a

seyyāḥ: -1- [Ar.] Seyahat eden, uzak ülkeleri gezip dolaşan kimse, gezgin.
s. (s.- ı meşhur "Şāvūr") 0404/b

seyyār: -1- [Ar.] Gezip dolaşan, gezen, belli bir yeri olmayan.
s. (s. u devvār) 1771/b

seyyāre: -1- [Ar.] Gezegen.
s.+ ye 4679/b

sezā: -1- [Far.] Yaraşır, uygun, layık.
s.+ dur 0656/a

sı-/ ṣı-: -13- [T.] 1. Kırmak.
s.- dı 4646/b
s.- dum 2877/b
s.- duñ 0044/a
ṣ.- mayam 1971/a
ṣ.+ rımış 3034/b
2. Bozmak, sözünden dönmek.
s.- dı 2587/a
s.- ma (ḳavl.i s. "sözleşme, anlaşma bozmak") 1927/a
s.- ya 2586/b
s.- yasın 0925/a
s.- yup 1912/b, 4647/b
s.- yup
s.- yana 2592/b
s.+ yan (ʿahd.ı s.) 4321/b
3. Yenmek, mağlup etmek.
s.- ya 1178/a

ṣıçan: -1- [T.] Sıçan.
ṣ. 2368/a

sıçra-: -2- [T.] Bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak.
s.- yadı (sevinmekden s.) 0788/a
s.- yuban 1225/a

ṣıdḳ: -1- [Ar.] Her türlü kötülükten arınmış olma, saflık, temizlik, halislik.
ṣ.+ ıla 3465/a

sıġ-/ ṣıġ-: -5- [T.] Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek.
s.- maġı 1433/b
s.- maz 0579/a
s.- mazdı 2094/a, 2221/b, 2368/a

sıġın-/ ṣıġın-: -5- [T.] Tehlikelerden kaçarak güvenilir bir yere çekilmek.
s. 1407/a
ṣ.- anuñ 3702/a
s.- maġa 1631/b
s.- mazdan 3785/b
ṣ.- up 0972/b

sıġın/ ṣıġın: -2- [T.] Bir cins büyük geyik, ala geyik.
s. (geyik buzaġusı s.) 1443/a
ṣ.+ ıla 3056/a

sıġır: -1- [T.] Sığır.
s.+ dur 2918/b

sıġış-: -1- [T.] Ancak sığmak, güçlükle sığmak.
s.- mazlar 0511/b

ṣıḳ-: -1- [T.] Bir şeyin suyunu, yağını, sıvı kısmını basınçla çıkarıp akıtmak.
ṣ.- sañ (sulu bir pāre ṣ.) 0487/a

sımarla-: -2- [T.] Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını, korunmasını birine veya birinin gözetilmesine bırakmak, emanet etmek.
s.- dum (ḳızı vü mālı s.) 2091/a
s.- rdı 2578/b

sın-/ ṣın-: -7- [T.] 1. Kırmak.
ṣ.- aram 3227/b
s.- dı 1557/b
s.- ınca (ayaḳıyla eli s.) 2675/a
2. Bozulmak.
s.- dı 0918/b
s.- uban 1540/b; (ḳavli ṣ.) 2592/a
s.- ursa 1927/b

sına-/ ṣına-: -7- [T.] Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için birini, bir nesneyi veya bir düşünceyi yoklamak, denemek, tecrübe etmek.
ṣ.- dı 3392/a
ṣ.- ġıl 3632/b
s.- maġa 1158/b, 2425/a
s.- mışvan 2842/a
s.- ya 4237/a
ṣ.- yam 3171/b

sındaḳ: -1- [T.] Birbirini kesen iki yol arasındaki üç köşeli toprak parçası.
s. 1417/b

sınıḳ/ sınuḳ: -3- [T.] Kırık, çıkık.
s. 0126/a, 3948/a
s.+ dı 3622/a

sınıḳ-: -1- [T.] Kırılmak.
s.- a 2815/b

ṣınıla: - 1- [T.]
ṣ.- yduñ

ṣırf: -1- [Ar.] Tamamen, büsbütün.
ṣ. 4228/a

sırıt-: -1- [T.] Dişlerini göstererek aptallık, şaşkınlık, kurnazlık veya alay belirtir biçimde gülmek, sırtarmak.
s.- mış 1490/b

sırr: -5- [Ar.] Sır.
s.+ ı 0153/a
s.+ ın 0317/b, 4002/b
s.+ ına 2957/a
s.+ ını (s. bil-) 0314/b

sıtma: -1- [T.] Sıtma hastalığı.
s. (s. dut-) 4453/b

sıtmalu: -1- [T.] Sıtma hastalığına yakalanmış, sıtmaya tutulmuş.
s.+ ya 1646/a

sıtmasuz: -1- [T.] Sıtmasız.

s. 4453/a

sıyān: -1- [Ar.] Koruma, muhafaza.
s.+ dan 2510/a

sız-: -3- [T.] Sızmak.
s.- dı 3025/b; (içi s.) 1196/b
s.- uram 3247/b

sızır-: -1- [T.] Sızdırmak, süzmek.
s.- a (s. yaġ) 0717/b

siḥr: -1- [Ar.] Büyü, efsun.
s.(s. it-) 4121/a

Sikender: -1- Makedonyalı İskender.
S.+ dür 0253/a

sikke: -2- [Ar.] Madenî para.
s. 0640/b
s.+ nin 0641/a

sil-: -4- [T.] Silmek.
s.- di 0912/b; (yaşın s.) 2028/a
s.- em (yaşını s.) 2001/b
s.- erdi 2009/b

sil: -1- [T.] Sel.
s. 1181/b

silāḥ: -3- [Ar.] Silah.
s. 2057/a, 2151/b, 4331/b

sīlī: -1- [Ar.] Tokat, şamar.
s. 3458/b

silīḥ: -1- [Ar.] Silah.
s.+ üm 1792/a

Simurġ: -2- Kaf Dağı'nın arkasında yaşadığına inanılan efsanevi kuş, anka.
S. 3543/b
S.+ a 3543/b

sīm-ten: -1- [Far.] Gümüş tenli.
s. 1517/a

sin: -9- [T.] Mezar, kabir.
s.+ den 4452/b
s.+ e 3424/b, 4550/b; (cenāzeñ s. ilt-) 1065/b
s.+ iyçün 3358/b
s.+ üm 3361/a
s.+ ümden 3366/a
s.+ üme 3357/b
s.+ ümi 3360/a

sin-: -1- [T.] Saklanmak, gizlenmek.
s.- erdi (ḳorḳusıyla s.) 2456/a

sīne: -1- [Far.] Göğüs, bağır.
s. 2086/b

siñek: -2- [T.] Sinek.
s. 2223/b, 3551/b

sini: -1- [T.] Sinerek, utanarak, mahcup olarak.
s. 4112/b

siñici: -1- [T.] Hazmı kolay.
s. (süci s.) 0765/a

siñir: -2- [T.] Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet
s.+ in (atuñ s.) 0392/a
s.+ lerin (s. kes-) 0348/b

sipāh: -1- [Far.] Asker, ordu.
s.+ a 0962/b

Sipāhān: -8- İran'ın en büyük ve en güzel şehirlerinden biridir (İsfehan).
S. 3567/b, 3593/b, 3641/a
S.+ a (s. var-) 3589/a
S.+ da 3575/b, 4102/b
S.+ dan 3586/b, 3588/b

sipāhī: -2- [Far.] Süvari, atlı asker.
s. 0652/b, 4068/b

sipās: -6- [Far.] Şükür ve övgü, hamd ve sena.
s. 2284/b; (s. u minnet ḳıl-) 4624/a; (s. it-) 0016/b
s.+ ını 0818/a
s.+ ıla 0863/b

s.+ uñ 1043/a

sipehr: -1- [Far.] Gök, sema.
s.+ i 4181/b

siper: -1- [Far.] Kalkan.
s. 4388/b

sīr: -1- [Far.] Sarımsak.
s. 3616/b

sīret: -1- [Ar.] Birinin ahlakı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.
s. 4668/b

sirişt: -1- [Far.] Yaratılış, maya, huy, tabiat, mizaç.
s.+ i 1058/b

sirke: -2- [T.] Sirke.
s. 2826/b; (s. gibi "ekşi") 4539/a

siyāset: -3- [Ar.] Ceza.
s. 0325/a; (s. ḳıl- "cezalandırmak") 0352/a, 1672/b

Siyāvuş: -3- İran'ın Keyânîler hanedanından Keykâvus'un oğludur.
S. 1203/b, 1269/b, 1317/a

siz: -43- [T.] Şahıs zamiri, siz.
s. 0691/b, 0887/b, 0951/b, 0952/a, 0979/b, 1159/a, 1221/a, 1230/b, 1234/b, 1539/b, 1739/b, 1834/b, 1902/a, 1902/b, 1979/b, 2114/a, 2114/b, 2120/b, 2181/a, 2347/a, 2347/b, 2551/b, 2694/a, 2696/b, 4335/b, 4362/a
s.+ de 4330/b
s.+ den 1905/b, 2349/a, 2349/b, 2352/b, 2612/b, 4326/b, 4490/a
s.+ e 0569/b, 0886/a, 1160/a, 1907/a, 2014/b, 4326/a
s. + siz 1539/a
s.+ üñde 1031/a
s.+ üñle 4131/a

siz-: -2- [T.] 1. Açık bir kanıt olmaksızın, olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek, sezmek.
s.- erdi 2945/b
2. Anlamak, fark etmek.
s.- di (ne s. ne bildi) 3587/b

soġul-: -1- [T.] Feri gitmek, solmak, nuru sönmek.
s.- dı 2610/a

ṣoḥbet: -5- [Ar.] Dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.
ṣ. 4173/a; (ṣ.- i şīrīn) 2861/b; (ṣ. ḳıl-) 3057/a
ṣ.+ ümüz 3938/b
ṣ.+ üñi 3950/a

ṣol/ sol: -19- [T.] Sol, sol taraf.
ṣ. 0941/b, 1006/b, 4206/b
ṣ.+ a 1027/b, 2035/b, 2094/b, 2237/b, 3373/b
ṣ.+ da (saġda vü ṣ.) 0541/b
ṣ.+ dan 0974/b, 1199/b, 3454/a
ṣ.+ ı 3749/b
ṣ.+ ın 1466/b, 2160/b
ṣ.+ ına 0941/b
ṣ.+ ında 0987/a, 0997/a
ṣ.+ u 4228/a

ṣol-: -12- [T.] Rengini yitirmek, rengi uçmak.
ṣ.- a (beñizümüz ṣ.) 0953/b
ṣ.- dı 3451/a, 4368/a; (beñizi ṣ.) 2311/b, 3380/b, 4014/b, 4585/b; (ṣarara ṣ.) 2468/b, 3422/b
ṣ.- mayasın 3534/a
ṣ.- sun (yüzi ṣ.) 3955/b
ṣ.- up 2410/b

ṣoñ/ soñ: -14- [T.] Nihayet, ahir, son.
ṣ.+ a (ṣ. dek) 0803/a
ṣ.+ ı 0090/b, 1133/a, 2267/b, 2417/b, 2418/a
ṣ.+ ın 3509/b
ṣ.+ ına irdi 3001/a
ṣ.+ ına 2733/a, 3781/b
ṣ.+ ında 2268/a, 3554/a
ṣ.+ umda 3359/b, 4664/b

ṣoñra: -22- [T.] Zaman bildiren edat, sonra.

ṣ. 0877/a, 0887/b, 1276/b, 1288/b, 1682/a, 1734/b, 2401/b, 2412/b, 2419/b, 2427/b, 2524/b, 2889/a, 2927/b, 3286/a, 3436/b, 3511/a, 4131/b, 4160/b, 4274/a, 4602/b; (ölümden ṣ.) 0160/a
ṣ.+ ġı (ṣ. işin) 1018/b

ṣoñ ucı: -14- [T.] Netice, nihayet, en son, akıbet, en sonra, sonunda.
s. 0718/a, 1447/b, 1844/a, 1869/a, 2418/b, 2421/b, 2426/b, 2586/b, 2712/b, 2726/b, 2928/b, 2953/b, 3601/b, 4432/b

ṣoñ uç: -1- [T.] Sonuna kadar.
ṣ. 1897/b

ṣor-/ sor-: -51- [T.] Sormak.
ṣ. 1837/a, 4002/b
ṣ.- a 0542/b, 0547/b
ṣ.- an 2826/b
ṣ.- ardı 3341/a, 3608/a; (ḫaber ṣ.) 2463/a
ṣ.- arıdı 3387/b, 3564/a
ṣ.- arsañ 578/a
ṣ.- arsın 3328/a, 4094/a, 4095/a
ṣ.- asın 0482/a
ṣ.- avan 0052/b, 0837/b
ṣ.- ayıdı 0443/a
ṣ.- ayın 3288/b
ṣ.- dı 0799/a, 0851/b, 1040/a, 1725/a, 1861/b, 2101/b, 2103/a, 2903/a, 3148/a, 3187/b, 3293/a, 3340/b, 3397/a, 3622/b, 3627/a, 3641/b, 4025/a, 4318/b, 4501/a; (ḫaber ṣ.) 0498/a, 2992/a
ṣ.- ġıl 0172/a
ṣ.- ınca 1931/b
ṣ.- madı 3607/b; (ḫaber ṣ.) 3169/b
ṣ.- maḳdı 2124/b
ṣ.- mazıdı 3608/b
ṣ.- mış 4508/b
ṣ.- uban 3812/b
ṣ.- uñ 0548/b
ṣ.- up 2140/a, 3591/b

ṣorul-: -1- [T.] Sorulmak.
ṣ.- dı 0543/a

sovuḳ/ ṣovuḳ: -11- [T.] Soğuk.
s. 0454/b, 0762/b, 2283/b, 2756/b, 3415/a, 3468/b, 3751/a, 3750/b, 3752/b; (s. ol-) 3422/a
s.+ dan 3993/a

sovut-: -1- [T.] Soğutmak.
s.- ma 0409/b

ṣoy-: -2- [T.] Soymak.
ṣ.- asın (örtü ṣ.) 1918/a
ṣ.- maġa (derüñi ṣ.) 1056/a

ṣoy/ soy: -9- [T.] Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, köken, sülale.
ṣ.+ a 1779/a
ṣ.+ dan 1070/a
ṣ.+ ı 0758/a, 1099/b
ṣ.+ ından 2686/a
ṣ.+ ındandur 1098/b
s.+ ınuñ 0758/b
s.+ um 0210/a
ṣ.+ umuz 1258/a

ṣoyul-: -1- [T.] Soyulmak.
ṣ.- dı 4248/a

soyun-: -1- [T.] Soyunmak, üstündeki giysileri çıkarmak.
s.- dı (s. geydi) 1213/b

sögüt: -5- [T.] Söğüt ağacı.
s. 0303/a, 0304/a, 2701/b; (s. gibi) 3245/b
s.+ den degül 2178/b

sök-: -3- [T.] Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak.
s.- di 2997/a, 4417/a
s.- erdi 0300/b

sög-: -1- [T.] Kötü söz söylemek, küfretmek.
s.- mek 2387/a

söyle-: -38- [T.] 1.Söylemek.
s. 1856/b, 2593/b, 4074/a; (sözini s.) 1952/b; (sözüñ s.) 4430/a

s.- di 1467/a, 1830/b, 2105/a, 2550/a, 3100/b, 3315/b, 4218/b
s.- diler 0969/b, 2020/b; (söz s.) 4217/a
s.- dük 1883/a; (söz s.) 1897/b
s.- me 2909/a
s.- mekdür 1127/b
s.- mezdi 2989/a
s.- r 2033/b, 2599/a
s.- rdi 2575/a, 2988/a, 3284/a
s.- ridi 4449/a
s.- rin 2855/b
s.- rsem (s. degül) 1031/b
s.- ye 1535/a, 1784/b, 2014/b
s.- yelüm 3101/b
s.- yendür 1222/a
s.- yerek 0700/b
2. Konuşmak.
s. (ḫoş s.) 2330/a
s.- di 2731/a
s.- diler 2966/a
s.- señ 3901/a

söylen-: -2- [T.] Söyleme işi, söylenmek.
s.- meseydi 1180/b
s.- ür (ḥikāyet s.) 4612/b

söyleş-: -2- [T.] 1. Konuşmak.
s.- ürdi 0761/a
2. Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.
s.- diler 4341/a

söyün-: -4- [T.] Sönmek, parlaklığı gitmek.
s.- di 0917/b
s.- düm 1549/b
s.- mez 2805/b
s.- üp 1083/a

söyne-: -5- [T.] Sönmek, parlaklığı gitmek.
s.- r 3484/b

söyündür-: -1- [T.] Söndürmek.
s.- di 4503/b

söz: -315- [T.] 1. Söz.
s. 0278/a, 0455/a, 0468/a, 0476/a, 0488/a, 0606/a, 0695/a, 0895/a, 0964/a, 1033/a, 1058/a, 1181/b, 1303/a, 1540/a, 1796/a, 1800/a, 1884/a, 1886/a, 1888/a, 2198/a, 2220/a, 2232/a, 2379/b, 2482/b, 2486/b, 2539/b, 2557/b, 2765/a, 2859/a, 2891/a, 2892/a, 3282/a, 3285/a, 3286/a, 3441/a, 3449/a, 3512/a, 3570/a, 3618/a, 3894/b, 4011/a, 4586/a; (s. bilen) 1889/b; (s. di-) 0295/b, 1978/b, 2019/b, 2031/a; (s. dut-) 1901/b; (s. feryāḏ it-) 1079/b; (s. işit-) 0402/b, 1786/a; (s. söyle-) 1897/b, 4217/a; (s. yaz-) 1854/a
s.+ de 0294/a, 0535/a, 1031/a, 1164/a, 1301/a, 1515/a, 1795/b, 1854/b, 2323/b, 2845/b, 3951/b
s.+ den 1748/b, 2170/b, 2379/a, 2408/a; (s. degül) 0797/a
s.+ e 0001/b, 1220/b, 1372/b, 1533/a, 1535/b, 1967/b, 2510/b, 2719/a, 2901/a, 2906/a, 2911/a, 2925/b, 2944/b, 3286/a, 3445/a, 3449/a, 3515/a, 4573/b
s.+ i 0103/a, 0296/b, 0417/b, 0424/a, 0803/a, 0831/b, 0914/b, 0915/b, 0958/a, 0960/a, 0993/a, 1031/b, 1103/b, 1127/b, 1220/a, 1286/a, 1290/b, 1304/a, 1314/a, 1671/a, 1730/b, 1745/b, 1828/a, 1832/a, 1880/a, 1889/a, 1899/a, 1918/b, 1949/b, 1958/a, 2008/a, 2085/b, 2124/b, 2197/b, 2264/a, 2336/a, 2488/b, 2507/a, 2511/a, 2527/b, 2546/a, 2559/b, 2575/a, 2581/b, 2590/a, 2591/a, 2635/a, 2647/a, 2660/b, 2662/b, 2774/a, 2889/b, 2890/a, 2908/b, 2959/a, 2988/a, 2989/a, 3018/a, 3318/a, 3448/b, 3460/b, 3548/b, 3639/a, 3661/a, 3993/b, 4110/b, 4327/a, 4429/a, 4484/b, 4579/b; (s. bit-) 1219/a; (s. di-) 1179/a; (s. dinle-) 2593/a, 3187/a; (s. düş-) 0382/b; (s. eyit-) 2047/b; (s. işit-) 1229/a
s.+ ile 1144/b, 1358/a, 1672/a, 1898/a, 2523/b, 2564/b, 2565/a, 3086/b, 3344/a, 3690/b, 4064/b, 4457/b
s.+ in 0254/a, 0401/a, 0606/b, 1371/b, 1809/b, 1829/b, 2024/b, 2073/a, 2495/b, 2537/a, 3409/b,

3414/a, 4034/b, 4427/b; (s. diñle-) 2978/a; (s. işit-) 1826/a, 1955/a, 3315/a
s.+ inde 0423/a, 2062/a, 4299/a
s.+ inden 0134/b, 0232/a, 1514/b, 1554/b, 1746/a, 1947/b, 3312/b, 4436/b
s.+ ine 0145/b, 0148/a, 0180/b, 0201/a, 0276/a, 0746/b, 0863/b, 0968/a, 1745/a, 1853/b, 2093/a, 2699/b, 2923/a, 2990/a, 3088/b, 4329/b, 4360/b
s.+ ini 0761/a, 0912/b, 2202/a, 2411/b, 2500/b, 2663/b, 2775/a, 2993/b, 4348/a; (s. di-) 2332/a; (s. işit-) 4322/a; (s. saç-) 0407/b; (s. söyle-) 1952/b
s.+ iyile 2982/a
s.+ iyle 1049/a
s.+ le 2894/b, 3081/b
s.+ ler 0438/a, 1847/a, 2050/a, 2919/a, 3081/a, 3098/a, 3403/a, 3513/a; (s. eyit-) 0311/b
s.+ leri 1841/a, 1973/a, 3683/b
s.+ lerin 0907/b, 2704/b
s.+ lerini 1977/b, 2744/a
s.+ lerüñ 1037/a
s.+ üm 3818/b, 3914/a
s.+ ümde 0039/a
s.+ üme 0204/a, 0492/a, 1726/b
s.+ ümle 1300/b
s.+ ümüze 1327/b
s.+ üñ 0476/b, 1049/a, 1128/b, 1705/a, 1712/a, 1712/b, 1856/a, 1930/b, 2000/b, 2199/b, 2450/a, 2565/b, 2859/b, 2888/a, 2900/a, 2904/b, 3345/a, 3515/b; (s. söyle-) 4430/a
s.+ üñ 0565/b, 2018/b
s.+ üñde 1048/b
s.+ üñden 1085/a, 2605/b
s.+ üñdür 0959/a
s.+ üñi 0449/a, 2668/b, 3657/a
2. Konuşma.
s. 1233/b; (s. aç-) 3277/a
s.+ den 0439/a
s.+ e 0558/b
s.+ i 0443/a, 0446/b, 1818/a,
s.+ ini (s. dinle-) 1867/a; (s. işit-) 3115/a
s.+ lerini 1985/a
s.+ üm 1126/a, 1161/a
s.+ üñ (s. işit-) 4132/a
s.+ üñi 3963/b; (s. kes-) 2794/a
3. Anlatılan şey.
s. 4337/b
s.+ e 0293/a
s.+ in (s. aç-) 1912/a
s.+ ini 2195/b, 3590/b
s.+ üm 0077/b
s.+ ümi 1930/a

sözlü: -6- [T.] Sözle, sözlü.
s. 0915/a, 1596/a, 3401/a, 3409/a, 4379/b
s.+ lere 0688/b

şu/ su [I]: -79- [T.] Asker.
ṣ. 0595/b, 0934/a, 0973/a, 0981/b, 1118/a, 1167/a, 1212/a, 1277/b, 1282/b, 1523/a, 1760/a, 1808/a, 1813/b, 1879/b, 1885/a, 1917/a, 1933/a, 1937/b, 1966/a, 2055/a, 2094/a, 2106/b, 2186/a, 2220/b, 2229/a, 2267/a, 2731/a, 4322/a, 4354/a, 4355/a, 4368/a 4422/a; (ṣ. gibi) 2741/b, 3640/b
ṣ.+ dan 0976/a, 2233/b, 2242/a
s.+ la 2163/b
s.+ lar 2681/a
ṣ.+ ya 0595/a, 1106/b, 1213/a, 1961/b, 2122/a, 4319/a, 4319/b
ṣ.+ yı 0940/a, 1183/b, 1866/a, 1876/b, 1924/a, 2095/a, 2099/a, 2109/a, 2163/a, 2245/a, 2247/b, 2472/b, 2552/a, 2555/a, 2614/b, 4358/a, 4421/a
s.+ yıdur 1029/a
s.+ yıla 1333/a, 2616/b, 4340/a
ṣ.+ yına 0121/b, 1305/b, 2268/b, 2713/b, 2871/b
s.+ yınavan 2509/b
s.+ yında1004/a, 1005/a
s.+ yından 2166/b
s.+ yuma 1074/a
ṣ.+ yuñ 2096/a, 2206/a

şu/ su [II]: -86- [T.] Su.
ṣ. 0024/a, 0332/a, 0406/a, 0430/b, 0985/b, 1450/a, 1760/b, 1769/b,

2098/a, 2117/b, 2119/a, 2119/b, 2122/b, 2132/b, 2186/b, 2249/a, 2406/b, 2455/b, 2609/b, 2731/b, 2805/b, 3026/a, 3035/a, 3268/b, 3468/a, 3488/a, 3553/b, 3651/b, 4258/b, 4422/b, 4511/a; (s. gibi) 2400/a, 4016/b; (s. mı) 0354/b
ṣ.+ da 0598/b, 0600/a, 0601/b, 0605/a, 2005/b, 3997/a 4256/b
ṣ.+ dan 0654/b, 1524/b, 1845/b, 2514/a, 3751/b
ṣ.+ dur 2400/b
ṣ.+ ya 0334/b, 0406/b, 0597/b, 0602/a, 1695/b, 2282/a, 2380/b, 2826/a 3035/b, 3996/a
ṣ.+ yı 0245/a, 0992/b, 1003/a, 1010/b, 1488/b, 1628/a, 1847/b, 2386/b, 2808/a, 3622/a, 4257/a, 4504/b
ṣ.+ yıla 0967/b, 3412/b, 4263/a
ṣ.+ yına 4254/b
ṣ.+ yınca 0590/b, 1707/b, 3601/a
ṣ.+ yında 1443/a, 2645/b
ṣ.+ yından 0481/b, 3002/b, 3856/b
s.+ yını 2609/a; (yüzüñ s.) 2591/b
ṣ.+ yumca 3271/b
s.+ yumı 1636/a
ṣ.+ yuñ 4259/a

subaş/ subaşı: -11- [T.] Kumandan.
s. 0974/b, 1214/b, 1232/b, 1975/a, 4313/a, 4354/b, 4355/b; (s. degül) 1217/b
s.+ ların 2519/a
s.+ larınuñ 2097/a
s.+ yı 3737/b

ṣubḥ: -7- [Ar.] Sabah vakti, sabah.
ṣ. 0212/b; (ṣ.- ı ṣādıḳ "subh-i kâzibden sonra tan yerinde ufuk boyunca görülen ve gittikçe yayılarak güneşin doğuşuna kadar kesintisiz devam eden aydınlık") 0588/a, 3485/a, 3686/a
ṣ.+ a 0776/b
ṣ.+ uñ 3689/a, 4390/b

ṣubḥ-dem: -2- [Ar.+Far.] Sabah vaktinde, sabahleyin.
ṣ. 3472/b
ṣ.+ ler 0221/a

suç: -19- [T.] Suç, kabahat.
s. 1107/b, 3102/b, 4326/b, 4327/b; (s. sav-) 3860/b
s.+ dan 4428/b
s.+ ı 0127/a, 0343/a, 0756/b, 2804/b; (s. bağışlayan) 3999/b
s.+ ın 0375/b, 1936/a
s.+ ından 0343/b
s.+ ını (s. dile-) 0124/b
s.+ umdan 4143/a
s.+ umuz 0037/b
s.+ uñı 1290/b
s.+ uñuz (s. bağışla-) 2696/a

suçlu: -1- [T.] Suçlu.
s.+ ysam 0370/a

suçsuz: -5- [T.] Suçsuz, kabahatsiz.
s. 0354/a, 0367/a, 0757/b, 3455/b, 4350/a

sūḏ: -1- [Far.] Fayda, kâr.
s. (ne s. "faydasız") 2758/a

sudan: -1- [T.] Boş, anlamsız, hiçbir değer taşımayan, baştan savma, önemsiz.
s. 2514/b

ṣuffa: -1- [Ar.] Sofa.
ṣ. 3599/b

suḫan-dān: -1- [Far.] Söz söylemeyi bilen, düzgün ve güzel söz söyleyen.
s. 2575/b

süheyl: -1- [Ar.] Güney yarım kürede yer alan büyük ve parlak bir yıldız.
s. 0596/a

ṣula-: -1- [T.] Sulamak.
ṣ.- dı 0856/b

ṣulḥ: -5- [Ar.] Barış.
ṣ. 1034/b, 1605/b, 4606/b
ṣ.+ ın 0231/b
ṣ.+ uñ 2832/b

sulṭān: -24- [Ar.] Hükümdar, melik.

s. 0136/a, 0143/b, 0164/a, 0176/a, 0241/a, 0326/a, 0493/a, 3206/b, 3316/b, 3461/b; (s.- ı aʿẓam "en büyük hükümdar") 4668/a; (s.- ı cihāndan) 2463/b; (s.- ı cihān-gīr "dünyayı zapteden büyük hükümdar") 2320/b; (s.- ı cüvān-baḫt) 2464/a, 2716/b; (s.- ı seḥer) 2713/a; (s.- ı selāṭīn "büyük hükümdar") 0246/b
s.+ dur 1782/b
s.+ ı 0826/a, 2429/a, 2717/a, 3541/b, 4467/a
s.+ laruñ 2520/b

sulṭānlıḳ: -4- [Ar.+T.] Hükümdarlık, saltanat.
s.+ ıla 3846/a, 3863/a
s.+ uñ 3870/b, 4471/a

sulu: -1- [T.] Suyu çok olan.
s. 0487/a

ṣun-/ sun-: -10- [T.] Uzatmak, sunmak.
ṣ.- ar 3099/b
ṣ.- ardı 1510/a
ṣ.- arvan (el ṣ.) 0041/b
ṣ.- dı 1553/b, 1663/a, 3759/a
ṣ.- ıcaḳ (el ṣ.) 4134/b
ṣ.- madı (el ṣ.) 3003/b
s.- uñ 3749/b
s.- up 1317/b

Sunbār: -1- Hüsrev'in askeridir. Behrâm tahta geçince Hüsrev'i Behrâm'a karşı savunmuştur.
S. 1225/a

sunḳur: -1- [T.] Akdoğan.
s.+ a 0492/b

Sunṭām: -3- Suntam isimli asker.
S. 1727/a, 1731/b
S.+ a 1730/a

ṣūr: -2- [Ar.] 1. İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek suretiyle ses çıkarılan büyük boynuz, nefir.
ṣ. (ṣūr u nāy) 3733/a
2. Kıyamette Hz. İsrafil'in üfleyeceği büyük boru.
ṣ. (ṣ. nāy) 3733/b

ṣūret: -26- [Ar.] Görünüş, biçim.
ṣ. 0529/b, 0534/b, 0542/b, 0548/b, 0549/a, 0561/a, 0571/a, 0806/a, 3518/a; (ṣ.- i şāh) 0811/b; (ṣ. işi) 3201/a
ṣ.+ de 0118/a
ṣ.+ dür 0518/b
ṣ.+ e 0517/b, 0523/b, 0561/b, 3277/b, 4601/a, 4607/a
ṣ.+ i 0519/a
ṣ.+ inden 0573/a, 4011/b
ṣ.+ ine 3207/a
ṣ.+ üñ 0526/a, 0539/b, 3195/a

ṣūretçi: -2- [Ar.+T.] Ressam, resim çizen.
ṣ. 0570/a, 0571/a
ṣ.+ ler 3518/a

ṣūretçilik: -1- [Ar.+T.] Resim çizen, ressam.
ṣ. 0572/a

ṣūretlü: -3- [Ar.+T.] Suretli, görünüşlü.
ṣ. 3298/a; (perī ṣ.) 2933/a
ṣ.+ yidi (şīr ṣ.) 1470/a

ṣuṣa-: -1- [T.] Susamak.
ṣ.- maḳdan 4509/b

susalıḳ: -1- [T.] Susuzluk.
s.+ ı 3236/b

ṣusuz/ susuz: -5- [T.] Suyu olmayan, susuz.
ṣ. 0121/a, 1335/a, 1524/a, 3035/a, 4282/a

suṭurlāb: -2- [Ar.] Eskiden bir yıldızın ufuk çizgisinden yüksekliğini ölçmekte kullanılan yarım daire şeklinde tahtadan alet.
s. (on ṭaşı s. ḳıl-) 0019/b
s.+ ıla 0295/b

suvat: -1- [T.] Derelerde su alınacak ve hayvan sulanacak yer, gölümsü, havuzumsu yer.

s.+ da 2455/b

suyıbaşı: -1- [T.] Kumandan, subaşı.
s. 0949/b

suyurġa-: -1- [T.] Bağışlamak.
s. 2478/a

süci: -44- [T.] Şarap.
s. 0526/b, 0584/a, 0765/a, 0828/a, 0831/a, 1420/a, 1446/a, 1447/a, 1553/a, 1562/a, 1563/b, 1615/a, 1655/b, 1704/a, 2312/b, 3590/a, 3601/a, 3602/a, 3759/a, 4063/a, 4167/a, 4223/a, 4223/b, 4227/a, 4227/b, 4245/a, 4246/a; (s. ol-) 1574/b
s.+ den 0337/a, 1460/b, 1482/a, 1664/b, 3760/a, 4170/a, 4224/a
s.+ ler 0336/b
s.+ sine 0674/a
s.+ ye (acı s.) 0832/a
s.+ yi 1369/a, 1427/a, 2363/a
s.+ yle 3637/b
s.+ yile 0538/a, 1460/a

sücisüz: -1- [T.] Şarapsız.
s. 1561/a

südlü: -1- [T.] Sütlü.
s. (ağızı s.) 3974/a

süglün: -5- [T.] Sülüngillerden, kuyruğu çok uzun, özellikle erkeklerinin kuyrukları göz alıcı renklerde, eti çok lezzetli bir kuş.
s. 1440/a, 1517/a; (s. gibi) 3804/b
s.+ e 1440/b
s.+ i 1518/b

Süheyl: -3- Hüsrev'in cariyelerinden biridir.
S. 1508/a, 1517/a, 3065/b

süksün: -1- [T.] Boyun kökü, ense.
s.+ i (aṣlan s.) 1599/b

Süleymān: -1- Hz. Süleyman.
S. (S. gibi) 0695/b

Süleymān: -1- Aydınoğlu İsa bin Muhammed'in oğullarından biridir.
S. 0257/a

süñ: -1- [T.] Tüfeğin namlusuna takılan ve küçük, düz bir kılıcı andıran büyük bıçak.
s.+ ile 0300/b

sünbül: -3- [Far.] Sümbül.
s. 0508/a, 1351/a, 1351/b

süñü: -2- [T.] Kargı, süngü, mızrak.
s. 1402/a
s.+ ler 0305/a

süñük: -1- [T.] Kemik.
s. (s. gibi) 4256/b

süpür-: -3- [T.] Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek.
s.- diler 1250/a
s.- ürdi 3054/a, 3690/a

sür-: -32- [T.] 1. Sürmek.
s.- di (atı s.) 0698/b, 1039/a, 2100/b, 2102/a, 2236/b, 4035/a; (ablaḳın s.) 1012/a
s.- diler (atlar s.) 1754/b
s.- diydi (at s.) 2083/a
s.- erdi (atın s.) 0986/a, 3978/a
s.- eydi (atını tïz s.) 3980/a
2. Yönetip yürütmek, sevk etmek.
s.- erseñ (ḥükmi s.) 3723/a
3. Yürütmek, götürmek.
s.- di 3777/b; (çerisin s.) 0982/b; (ʿaḳlı s."akıl yürütmek") 2213/b
s.- er (suyı s.) 1003/a
s.- ür (yola s.) 0940/a
4. Yürümek, gitmek.
s.+ di 3748/a; (yola s.) 3588/a
s.- dilerdi 3356/a
s.- e 2403/a, 2403/b
s.- erdi 3747/b
s.- em 3920/b
s.- erlerdi 0922/b
s.- üp (yol s.) 2517/b, 2614/b

5. Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, serpmek.
s.- meyçün 3046/b
s.- eydi (gözine s.) 3047/b
s.- eyin 2882/a
s.- sem 3325/b

Ṣüreyyā: -1- [Ar.] Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Ülker, Pervin.
Ṣ. 2738/b

süri: -1- [T.] Sürü.
s.+ yü 1108/b

süsen: -3- [Far.] Süsengillerden, nisan, haziran ayları arasında çeşitli renklerde iri ve güzel kokulu çiçekler açan, uzun ömürlü otsu bitki.
s. 0220/b; (s. gibi) 2770/b
s.+ di 1456/b

süst: -13- [Far.] Gevşek, zayıf, güçsüz.
s. 1599/a, 2185/b, 2666/a; (s. ḳıl-) 1308/b; (s. ol-) 0015/b, 0326/a, 0519/b, 1460/b, 2633/b, 3563/b, 3810/b, 4077/b
(s. ü ʿāciz ol-) 2607/b

süstlik: -1- [Far.+T.] Zayıflık, güçsüzlük.
s. 2431/b

süt: -28- [T.] Süt.
s. 0368/a, 0368/b, 2936/b, 2940/a, 2987/b, 3007/a, 3079/b, 3235/b, 3236/b, 3234/b, 3238/a, 3374/a, 3376/b, 3377/b; (s. ü bal) 1478/b; (s. em-) 3237/b
s.+ den 3080/a, 3236/a
s.+ e 2985/a, 2998/b
s.+ i 2934/b, 2985/b, 2987/a, 3235/a
s.+ ile 3237/a
s.+ üñ 2939/a, 2959/b, 3010/b

süvār: -2- [Far.] Süvari, atlı asker.
s.+ a 0477/b
s.+ ın 3589/b

süvārı: -1- [Far.] Süvari, atlı asker.
s. 1167/b

süvārī: -1- [Far.] Süvari.
s. (Sām-ı s.) 1382/b

Ş

şābāş: -1- [Far.] Takdir ve beğenme ifade eder.
ş. 4576/a

şāḏ: -93- [Far.] Sevinçli, memnun.
ş. 0106/a, 0288/b, 0510/b, 0829/b, 1038/b, 1384/a, 1407/b, 1433/a, 1531/a, 1753/a, 2115/a, 2304/a, 2578/b, 2594/b, 2647/b, 2962/a, 2967/b, 3041/a, 3048/b, 3137/a, 3191/a, 3220/a, 3235/b, 3245/b, 3278/b, 3281/a, 3600/b, 3648/b, 3850/a, 3945/a, 4069/a, 4176/a, 4202/a, 4229/b, 4278/b, 4339/b, 4562/a; (ş. bul-) 3371/b; (ş. dut-) 0191/a; (ş. eyle- "sevindirmek") 1652/a, 2983/b, 2984/a; (ş. it- 0840/a, 0840/b, 2859/b, 3215/a, 3249/b, 3283/b, 3367/a, 3847/b, 4010/a; (ş. ḳıl-) 0160/b, 0504/b, 1939/a, 2282/b, 2742/b; (ş. ol-) 0200/b, 0201/b, 0327/b, 0429/a, 1304/a, 1433/a, 1655/b, 1761/a, 1811/b, 1818/b, 1992/b, 2295/b, 2335/b, 2343/a, 2452/a, 2605/a, 2732/a, 2761/b, 2770/a, 3093/a, 3162/a, 3275/a, 3324/a, 3361/b, 4160/b, 4168/b, 4270/a, 4287/b, 4344/b, 4456/a, 4648/a; (ş. ol- mı) 1656/a; (ş. u ḫurrem ol-) 4274/a; (ş. u pür-nūr ol-) 0455/b; (ş. vir-) 1997/a
ş.+ em 3816/b
ş.+ uz 1421/a

şāḏılıḳ/ şāḏīlıḳ: -5- [Far.+T.] Sevinçlilik, mutluluk.
ş. 2545/b
ş.+ a 3374/b
ş.+ dan 1434/a, 2887/b
ş.+ ıla 0503/b

şādırvān: -1- [Far.] Çadır, gölgelik.
ş. 1082/b

şāḏī/ şāḏi: -15- [Far.] Sevinç, mutluluk.
ş. 0034/a, 0155/b, 0910/b, 3816/b, 4666/b; (ş. ḳıl- "sevinmek") 1432/b, 3841/a; (ş. ol-) 2417/b
ş.+ midür 1341/b
ş.+ ven 2605/b
ş.+ yiçündür 1641/a
ş.+ yidi 4276/a
ş.+ yile 1299/b, 2331/b, 2558/b

şāḏumān: -3- [Far.] Sevinçli, şâd, mesrur.
ş. (ş. ol- "sevinmek") 1036/b 0459/a, 2722/a

şāgird: -1- [Far.] Bir ustadan sanat öğrenen, çırak.
ş.+ üñ 3014/b

şāh: -428- [Far.] Hükümdar, şah.
ş. 0051/b, 0092/a, 0092/b, 0134/a, 0162/a, 0194/a, 0204/a, 0250/a, 0252/a, 0257/b, 0267/a, 0269/b, 0288/a, 0320/a, 0343/a, 0348/a, 0371/b, 0392/a, 0394/a, 0648/a, 0669/a, 0727/a, 0730/b, 0734/a, 0739/a, 0746/b, 0753/a, 0754/a, 0788/a, 0795/a, 0819/b, 0826/a, 0840/a, 0878/a, 0887/b, 0910/a, 0911/b, 0921/b, 0932/a, 0948/b, 0972/a, 0992/a, 0994/a, 0998/a, 1040/b, 1066/a, 1078/a, 1122/b, 1156/a, 1168/a, 1199/a, 1201/a, 1210/a, 1214/a, 1224/a, 1299/a, 1341/a, 1350/a, 1358/a, 1395/b, 1397/b, 1406/b, 1418/a, 1424/a, 1426/a, 1432/a, 1482/b, 1495/b, 1526/a, 1544/a, 1546/a, 1662/a, 1724/b, 1728/a, 1732/a, 1734/a, 1764/a, 1773/a, 1774/b, 1801/b, 1903/a, 1921/b, 1924/b, 1941/a, 1947/a, 2134/b, 2143/b, 2145/b, 2152/a, 2159/a, 2161/a, 2162/a, 2187/a, 2187/b, 2240/a, 2267/a, 2300/b, 2320/b, 2362/a, 2486/a, 2507/b, 2519/a, 2533/b, 2550/a, 2552/a, 2554/a, 2651/a, 2660/b, 2671/b, 2748/a, 2778/a, 2814/a, 2832/a, 2850/a, 3082/b, 3115/a, 3123/a, 3129/a, 3136/b, 3138/a, 3143/a, 3181/a, 3341/a, 3397/a, 3455/a, 3493/a, 3505/a, 3548/a,

3555/a, 3555/b, 3589/b, 3606/a, 3612/a, 3614/a, 3616/a, 3626/a, 3628/a, 3639/a, 3640/b, 3753/a, 3758/a, 3763/b, 3781/a, 3794/b, 3806/b, 3926/a, 4035/a, 4039/a, 4045/b, 4050/b, 4093/b, 4146/b, 4147/a, 4151/b, 4155/a, 4158/a, 4161/a, 4163/a, 4164/a, 4179/b, 4187/a, 4210/a, 4237/b, 4248/b, 4254/a, 4286/a, 4329/a, 4330/a, 4345/a, 4363/b, 4375/a, 4378/a, 4381/a, 4395/a, 4397/a, 4398/a, 4421/a, 4426/a, 4440/a, 4465/a, 4486/a, 4486/b, 4563/b, 4587/b, 4596/b, 4607/a, 4609/a, 4614/a, 4634/b, 4672/b, 4679/b; (Ḫüsrev-i ş.) 0945/a, 1169/a, 1854/b, 2107/a, 2163/b, 2297/a, 2696/a, 3133/b, 4056/a, 4220/a, 4309/b, 4317/a; (Ḳayṣer-i ş.) 1756/b, 1979/a, 2291/a; (Pervīz-i ş.) 2642/a; (ṣūret-i ş.) 0811/b; (ş.- ı ādem) 3910/a; (ş.- ı āfāḳ) 1017/a; (ş.- ı ʿālem) 1037/a, 3600/a, 3747/b; (ş.- ı cihān) 0270/b, 0969/b, 1039/a, 1343/b, 1464/b, 2273/a, 2347/a, 2530/a, 3390/a, 4231/a, 4376/b, 4381/b, 4399/b, 4435/a, 4404/b; (ş.- ı cihān-dār) 0933/a, 2250/b, 2322/a; (ş.- ı cihān-gīr) 0751/b, 3100/a, 3731/a, 4400/a; (ş.- ı cüvān-baḫt) 2148/a, 3953/a; (ş.- ı dil-dār) 4262/a; (ş.- ı ferḫunde) 1465/b; (ş.- ı ḫāver) 0982/a; (ş.- ı ḫuḍāvend) 3793/b; (ş.- ı Hürmüz) 0685/b; (ş.- ı Īrān) 2572/a, 2587/a, 4333/a; (ş.- ı kem-āzār 2930/b; (ş.- ı kem āzār) 0265/a, (ş.- ı keyhān) 4296/a, 4459/a; (ş.- ı mehdin) 4547/a; (ş.- ı mihter) 4436/b; (ş.- ı Pervīz) 0641/b, 0655/a, 0699/a, 0872/b, 3748/a, 3777/a, 3957/b; (ş.- ı server) 1869/b; (ş.-ı Şāvūr) 0496/b; (ş. u derviş) 0234/b; (ş. ol-) 1090/a, 1211/a, 1227/b, 1231/a, 1259/a, 1723/b, 1780/b, 1871/a, 1960/a

ş.+ a 0272/b, 0363/b, 0374/b, 0457/a, 0650/a, 0650/b, 0916/b, 0957/b, 0993/b, 1113/a, 1217/a, 1558/b, 1827/a, 1879/b, 1880/b, 1881/a, 1947/a, 2078/a, 2135/a, 2146/a, 2194/b, 2230/b, 2325/a, 2491/b, 2517/a, 2531/b, 2561/b, 2662/a, 2662/b, 2683/a, 2722/a, 3137/b, 3337/b, 3343/b, 3491/b, 3513/b, 3528/a, 3575/a, 4217/b, 4236/a, 4377/a, 4380/a, 4411/b, 4412/a, 4412/b, 4415/a, 4483/a, 4610/a; (ḫāḳān-ı ş.) 2560/a, 2700/a; (Pervīz-i ş.) 2588/a, 3338/b

ş.+ dan 0329/b, 0342/b, 0634/b, 0749/a, 1147/a, 1284/a, 1340/a, 2380/a, 2564/a, 3611/a, 3972/a, 4465/b, 4520/a

ş.+ duñ 1050/a

ş.+ dur 1245/a, 578/a

ş.+ ı 0343/b, 0467/b, 0606/b, 0647/b, 0652/a, 0661/a, 0683/b, 0887/a, 1108/a, 1528/a, 1560/a, 2007/b, 2139/a, 2201/b, 2359/b, 2473/b, 2739/a, 3142/b, 3466/a, 3568/a, 3908/b, 4023/a, 4120/a, 4244/b, 4364/b, 4527/a, 4570/a; (Çīn-zengüñ ş.) 0881/b; (Keyūmerṣ-i ş.) 1772/b; (Şīrūy-ı ş.) 4350/a

ş.+ ıdı 0826/b

ş.+ ıla 0950/a, 1116/a

ş.+ ın 1104/b, 4226/a

ş.+ ına 2556/b

ş.+ ısa 3258/a

ş.+ lar 0050/a, 0219/b, 0267/b, 0907/b, 0947/a, 0956/a, 1002/a, 1049/a, 1096/a, 1954/b, 4253/b, 4550/a

ş.+ ları 0208/b, 2932/b, 4549/a

ş.+ laruñ 2500/b

ş.+ lıġı 1140/b

ş.+ sın 3897/a, 3920/b

ş.+ um 4468/a

ş.+ uma 0186/a, 0202/b, 0268/b, 1601/b

ş.+ umuñ 3526/a

ş.+ uñ 0209/b, 0225/b, 0439/a, 0610/a, 0694/a, 0794/a, 0868/a, 0879/a, 1124/b, 1138/a, 1303/b, 1468/a, 1673/a, 1680/b, 2051/a, 3760/a, 4009/b, 4295/a, 4310/b, 4346/a, 4369/a, 4504/a, 4528/a, 4529/a, 4552/a

şāhā/ şehā: -3- [Far.] Şahım, hükümdarım.
ş. 0147/a, 3336/b, 4476/a

şāhān: -1- [Far.] Şahlar.
ş. 3567/a

şāhāne/ şehāne: -7- [Far.] Şahlara yakışacak şekilde olan, şahlara lâyık mükemmellikte.
ş. 1252/a, 1505/b, 1911/a, 1974/a, 2715/a, 3793/a; (ḳaṣr-ı ş.) 2344/a

şāhīn: -3- [Far.] Yırtıcı bir kuş türü, şahin.
ş. 1518/a 3744/a
ş.+ üñ 2456/b

şāhinşāh: -9- [Far.] Şahlar şahı, padişahlar padişahı.
ş. 0151/a, 0205/a, 0958/a, 1415/a, 3775/a, 4422/a, 4428/a; (ş.- ı ʿaẓam) 0261/a
ş.+ a 1112/a

şāhlayu: -1- [Far.+T.] Şah gibi.
ş. 0657/a

şāhlıḳ: -29- [Far.+T.] Şahlık, hükümdarlık.
ş. 0286/a, 1070/a, 1256/a, 1266/b, 1674/b, 1783/b, 2167/a, 2569/a, 3595/b, 3880/b, 4455/a; (ş. mı) 2364/b
ş.+ a 1045/a, 1047/a, 1086/a, 1276/a
ş.+ da 1053/b, 1258/a, 1681/b
ş.+ ı 2361/a, 2451/a
ş.+ ıdı 0944/a
ş.+ ınuñ 0918/b
ş.+ uñ 4637/a

şāhsuz: -1- [Far.+T.] Şahsız, hükümdarsız.
ş. 4012/a

şāh-zād: -1- [Far.] Hükümdarın oğlu.
ş. 0446/a

şāh-zāde/ şeh-zāde: -6- [Far.] Hükümdarın oğlu, şehzade.
ş. 0297/a, 0311/a, 0350/a, 0675/b, 4364/a
ş.+ ler 1296/b

Şāh-nāme: -3- Firdevsî'nin eseri.
ş. 172/b, 0174/a, 0175/a

şaḳāyıḳ: -1- [Ar.] Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri türlü renkte, çok yıllık güzel bir süs bitkisi.
ş. 1437/b

şām: -1- [Far.] Akşam.
ş. (ṣubḥ u ger ş.) 0212/b

şār: -10- [Far.] Şehir.
ş. 1388/b, 1755/a, 1849/a, 1885/b, 1909/a, 2341/a; (ş.- ı maʿmūr) 1893/a
ş.+ a 0647/a, 1756/a
ş.+ uña 3243/b

şarāb: -1- [Ar.] Şarap.
ş.+ ı 0775/a

şāristān: -1- [Far.] İl, şehir.
ş. 1962/a

şāristānlu: -1- [Far.+T.] Şehirli.
ş. 1848/b

şarṭ: -3- [Ar.] Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.
ş. (ş. it-) 3183/a
ş.+ ı 3471/a
ş.+ ıla 3180/a

şaşt: -1- [Far.] Okçuların sağ ellerinin başparmağına taktıkları, kirişin titremesini önleyen ve okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini sağlayan yüzük, zıhgir, küştiban.
ş.+ ın 1467/b

şaṭṭ: -2- [Ar.] Büyük nehir.
ş. 3488/b
ş.+ a 3540/a

Şāvūr: -55- Hüsrev'in sadık bir nedimidir. Ünlü nakkaş Mânî'den bile güzel resimler çizebilir, dünyanın birçok yerini dolaşmıştır.
Ş. 0404/a, 0455/a, 0472/a, 0496/b, 0507/a, 0787/a, 0822/a, 0846/b, 0847/a, 0850/b, 0853/a, 0949/a, 1506/a, 1535/a, 1542/a, 1542/b, 1543/b, 1890/a, 2944/a, 2945/b, 2959/a, 3664/b, 3850/b, 4021/a, 4047/a, 4052/b, 4061/a, 4083/a, 4150/a, 4152/a, 4155/a, 4161/a, 4271/a, 4273/a; (naḳḳāş-ı Ş.) 3998/a; (revān-ı Ş.) 2886/b; (Ş. u Şīrīn) 2915/a; (Ş.- ı naḳḳāş) 0565/a, 2961/a; (Ş.- ı üstād) 0546/a, 4272/a
Ş.+ a 0440/b, 0554/a, 0819/b, 2173/a, 2778/a, 2793/a, 4057/a, 4268/a
Ş.+ ı 4027/a
Ş.+ ıla 1763/a, 2014/a
Ş.+ ına 0795/a, 3990/b
Ş.+ la 2858/a

şeb: -1- [Far.] Gece.
ş. 2822/a

Şeb-dīz: -25- Hüsrev'in çok hızlı koşan, siyah renkli atıdır.
Ş. 0393/a, 0436/a, 0481/b, 0592/a, 0705/a, 0813/b, 0843/b, 0845/a, 1355/b, 1719/a, 2822/a, 3252/b, 3253/a, 3596/b, 3777/b, 3980/b, 4017/b, 4048/a
4474/a; (Ş. gibi) 0438/b
Ş.+ e 1694/b, 1716/a, 3761/a
Ş.+ ile 0844/a
Ş.+ üñ 3807/b

şebiḫūn: -2- [<F. şeb-ḫūn] Gece baskını.
ş. 0713/a, 1171/a

şebistān: -3- [Far.] Gece vakti, gece.
ş.+ a 2746/a, 2800/a
ş.+ ı 3690/a

şeb-reng: -3- [Far.] Gece renginde, siyah, kara.
ş. 4190/a
ş.+ e 0436/a, 0438/b

şeb-çirāġ: -1- [Far.] Gece parlayan kıymetli taş.
ş. 2060/b

şefāʿatçi: -2- [Ar.+Far.] Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olan kişi.
ş. 0363/a
ş.+ si 0098/b

şefīʿ: -1- [Ar.] Şefaat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden.
ş. (ş. it-) 0086/b

şefīʿül-müẕnibīn: -1- [Ar.] Günahkârların şefaatçısı Hz. Muhammed.
ş. 0119/b

şeh: -152- [Far.] Şah, hükümdar.
ş. 0629/a, 0635/a, 0662/b, 0842/a, 1234/a, 1464/a, 1776/b, 2396/b, 2484/b, 3561/b, 3617/a, 3653/a, 3739/a, 3831/b, 4157/b, 4207/b, 4274/a, 4383/b; (ş.- i ʿālem) 3503/a; (ş.- i cihān-dār) 1757/b; (ş.- i Ferḫunde) 0262/a, 4445/a; (ş.- i Ḫüsrev) 2885/b; (ş.- i Īrān) 1981/b; (ş.- i Pervīz) 2355/b; (ş.- i şīr) 3188/a; (ş.- i ūcāt) 0241/a; (ş. ü derviş) 1493/a; (ş. ol-) 1942/b
ş.+ den 1215/a, 1272/a, 2461/a, 3187/b, 4284/b
ş.+ e 0341/b, 0407/b, 0611/a, 0637/b, 0673/a, 0751/a, 0800/b, 0909/a, 1015/b, 1102/a, 1120/b, 1195/a, 1217/b, 1265/a, 1553/b, 1733/a, 1735/a, 1739/a, 1828/b, 1929/a, 1982/b, 2232/a, 2467/a, 2860/a, 3396/a, 3501/b, 3552/b, 3627/a, 3808/b, 3879/a, 4033/a, 4041/a, 4142/b, 4222/b, 4311/b, 4427/b, 4599/b
ş.+ i 0128/a, 1185/b, 1203/a, 1427/a, 1608/a, 1669/a, 1694/a, 1755/a, 2127/b, 2176/b, 3388/b, 3651/a, 3799/b, 4010/a, 4441/b
ş.+ içün 1339/b
ş.+ ile 2220/b, 2791/a, 4264/a
ş.+ ini 4674/b

ş.+ ler 1227/a, 1230/a, 1471/a, 1797/a
ş.+ lerde 4407/b
ş.+ lere 1635/a
ş.+ üm 0206/b, 0207/b, 0232/a, 0234/a, 0235/a, 0239/b, 0408/a
ş.+ üme 0142/a; (ş. ḳarşu) 0150/b
ş.+ üñ 0199/a, 0212/b, 0369/b, 0697/a, 0786/b, 0807/b, 0956/b, 1213/a, 1467/a, 1582/a, 1867/a, 2076/a, 2150/b, 2160/a, 2217/b, 2231/a, 2275/a, 2316/b, 2491/a, 2785/a, 2788/a, 2790/b, 3093/a, 3095/a, 3179/a, 3191/a, 3512/b, 3527/b, 3556/a, 3568/b, 3618/b, 3788/a, 3975/a, 4042/a, 4054/a, 4142/a, 4288/a, 4311/a, 4319/b, 4420/b, 4502/a, 4503/a, 4560/b, 4564/a, 4588/b, 4676/b

şehd: -9- [Ar.] Bal.
ş. 2342/b, 2861/b, 4214/a, 4379/b; (ş. ü şīrīn) 2821/b, 3492/b, 3951/b
ş.+ ile 0233/a
ş.+ ini 0476/b

şehīd: -2- [Ar.] Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. (ş. ol-) 3367/b
ş.+ ler 3703/b

şehinşāh: -61- [Far.] Şahlar şahı, padişahlar padişahı.
ş. 0245/b, 0609/b, 0760/a, 0817/a, 0902/a, 0973/a, 0974/b, 0995/a, 1036/a, 1040/a, 1093/b, 1218/b, 1222/b, 1227/a, 1254/a, 1418/a, 1457/a, 1505/a, 1756/a, 1857/b, 1871/b, 2023/b, 2126/b, 2185/a, 2196/a, 2197/b, 2251/a, 2291/b, 2306/b, 2562/a, 2724/a, 2744/b, 2931/b, 3350/a, 3510/a, 3528/b, 3589/a, 3603/b, 3755/a, 3779/a, 3824/b, 3984/a, 4021/a, 4066/a, 4148/b, 4180/a, 4302/a, 4344/b, 4394/b, 4431/a, 4515/a, 4543/a, 4677/a; (ferīḏūn-ı ş.) 1774/a; (ş.- ı cihān-dār) 2930/a, 4320/a; (taḫt-ı ş.) 2771/a
ş.+ a 0904/a
ş.+ ı 4598/b
ş.+ lar 0214/b, 1835/b

şehliḳ: -1- [Far.+T.] Şahlık, hükümdarlık.
ş. 2461/b
ş.+ den 2461/a

şehr/ şehir: -16- [Far.] Şehir.
ş. 0321/a, 0673/a, 2642/a, 3377/a; (ş.- i Ṭaysufūndan) 1215/b; (ş.- yārī ḳıl- "yardım etmek") 0168/a
ş.+ e 1555/b, 1754/a, 4204/a
ş.+ i 0168/a, 0168/b, 2454/a
ş.+ ine 1216/a, 3648/a, 4205/a
ş.+ isin 1091/b
ş.+ üñ 1323/a, 4205/b

şehriyār: -37- [Far.] Hükümdar, padişah.
ş. 0943/a, 1187/b, 1729/a, 2722/b, 3128/b, 4243/a; (ş.- ı mesned-ārā) 0253/b
ş.+ a 0279/b, 1747/a, 2137/a, 2152/b, 2321/b, 3398/a, 4085/b, 4141/a, 4141/b, 4182/b
ş.+ ı 0366/b, 0641/b, 3568/a, 4230/a, 4332/a, 4455/b, 4462/a, 4545/a; (ş. degüldür) 4125/a
ş.+ ıdı 0164/a
ş.+ ıla 1142/b, 1147/b
ş.+ ın 4549/b
ş.+ sa 2576/b
ş.+ uñ 2276/a, 2695/b, 4358/a, 4506/b, 4563/a, 4568/a

şehriyārā: -3- [Far.] Ey padişah.
ş. 0138/a, 1172/a, 1327/a

şehriyārī: -1- [Far.] Padişaha, hükümdara ait.
ş. 0810/b

Şehrūḏ: -3- İrmen'de büyük bir ırmaktır.
Ş.+ a 1447/b, 1448/a
Ş.+ uñ 1449/b

şehrübendī: -1- [<F. şehr-bend] Şehre bağlanmışlık, şehirde kalmışlık.
ş. (ş. ḳıl-) 1703/b

şehr-ārāy: -1- [Far.] Şehir süsleyen.

ş. 4265/a

şehvār: -5- [Far.] Şahlara layık olan iri taneli inci.
ş. 2068/b, 2302/a; (dürr-i ş.) 2053/b; (lüʾlüʾ-i ş.) 2210/b
ş.+ ı (dürrī-yi ş.) 2065/b

şehvet: -1- [Ar.] Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek.
ş.+ i 3919/a

şek: -2- [Ar.] Şüphe, zan.
ş. 3446/b, 3476/b

şeker: -83- [Far.] Şeker.
ş. 0203/a, 0254/a, 0276/a, 0311/b, 0407/b, 0449/a, 0605/a, 1417/a, 1451/b, 1474/a, 1475/a, 1482/b, 1514/b, 1519/a, 1559/a, 1596/a, 1596/b, 1600/b, 1601/b, 1634/a, 2823/a, 2971/b, 2973/a, 3088/b, 3220/b, 3312/b, 3315/a, 3344/a, 3374/a, 3495/a, 3551/a, 3576/a, 3577/b, 3585/a, 3592/b, 3597/b, 3598/a, 3598/b, 3600/b, 3602/b, 3606/b, 3608/a, 3610/a, 3619/b, 3620/b, 3632/b, 3648/b, 3649/a, 3649/b, 3650/a, 3788/b, 4199/a, 4247/b, 4251/b, 4257/b, 4268/b, 4449/a; (ş. saç-) 2971/a; (ş. gibi) 0230/a, 0285/b, 1632/a, 2970/a
ş.+ den 0204/b, 0285/b, 0424/a, 0557/b, 1514/a, 1712/b, 2911/b, 3622/b, 3624/a, 3633/a, 3639/a, 3767/b, 3908/b, 4217/a, 4221/a, 4221/b
ş.+ di 1388/b
ş.+ dür 1633/b, 4135/a
ş.+ le 3236/b
ş.+ se 2437/b

şekerlü: -1- [Far.+T.] Şekerli, tatlı.
ş. 3236/a

şeker-bār: -3- [Far.] Etrafa şeker saçan, tatlı.
ş. 0411/b, 3727/b; (serv-i ş.) 3411/a

şeker-rīz: -4- [Far.] Şeker saçan, tatlı.
ş. 2788/b, 3812/b; (şīrīn-i ş.) 4566/a; (ş. ol-) 2577/b

şekker: -37- [Far.] Şeker.
ş. 0417/b, 0809/b, 1361/b, 1425/b, 1449/a, 1473/b, 1474/b, 1475/b, 1540/b, 1626/b, 2849/a, 2973/b, 3375/b, 3409/b, 3575/b, 3585/b, 3597/a, 3624/a, 3632/a, 3651/b, 3877/b, 3888/a, 4214/a, 4242/a; (ş. ol-) 3612/b; (ş. saçıl-) 1554/b
ş.+ e 2384/a, 3610/b
ş.+ i 3783/a, 3836/b
ş.+ ile (gülāb-ı ş.) 2849/b
ş.+ ini 3181/b
ş.+ le 3836/a
ş.+ üñ 3593/a, 3643/a, 3897/b

şekkeristān: -1- [Far.] Şeker kamışı yetişen yer, şeker kamışı tarlası.
ş. 3312/b

şekl: -2- [Ar.] Biçim, şekil.
ş. (ş.- i mevzūn) 4608/a
ş.+ üñ 2038/a

şeksüz: -3- [Ar.+T.] Şüphesiz.
ş. 1877/b, 2052/a, 3092/b

şemʿ: -13- [Ar.] Mum.
ş. 1247/a, 3652/a; (ş.- i tābān "mum ışığı") 2503/a
ş.+ i 0975/a, 3687/b, 4503/a; (ş. gibi) 3688/a
ş.+ in 1494/b
ş.+ inde 0413/a
ş.+ ini 4643/b
ş.+ üm 3929/b; (ş. gibi) 3247/a
ş.+ üñde 0075/b

şems: -1- [Ar.] Güneş.
ş. (ş. ü ḳamer) 0285/a

şerʿ: -3- [Ar.] Şeriat, İslam şeriatı.
ş.+ i 4605/b
ş.+ in 4604/b
ş.+ inden 0102/a

şer/ şerr: -14- [Ar.] Kötülük, fenalık.

ş. 0820/b, 1041/b, 1734/b, 1810/b, 2114/b, 4289/b, 4291/b, 4315/b; (ş. it- "kötülük etmek") 0072/a 4327/b
ş.+ de 3273/b
ş.+ den 1729/b, 3741/a
ş.+ in 2270/a

şerbet: -5- [Ar.] Şerbet.
ş. 0605/b, 1371/b; (ş. dut-) 1477/a
ş.+ dür 3408/a
ş.+ leri 3496/a

şeref: -1- [Ar.] Fazilet, cesaret gibi üstün niteliklerle kazanılmış iyi şöhret.
ş. 0223/b

şerḥ: -2- [Ar.] 1. Açık açık anlatma, izah.
ş.+ in (ḳayġularum ş. it-) 0864/a
2. Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama.
ş. (ş. it-) 2959/a

şeş-: -5- [T.] Çözmek.
ş. 0125/b, 1595/b; (ş.- ṭāḳı) 3790/a (düğüm ş.) 4124/a
ş.- erdi 0300/a
ş.- me 2086/b

şevḳ: -1- [Ar.] Şiddetli arzu, istek, aşırı hevesi.
ş.+ i 0179/b

şeyḏā: -4- [Far.] Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış, çılgın, divane, meczup.
ş. 2312/a, 3298/a, 3381/b; (ş. ḳıl- "divane etmek") 2922/b

şeyḏālıḳ: -1- [Far.+T.] Şeyda olma durumu, aşkın çokluğundan aklı başında olmama, divanelik.
ş. 3032/b

şeyṭān: -4- [Ar.] 1. Şeytan.
ş. 2691/b
ş.+ ı 1767/b
2. Uyanık, kurnaz.
ş. (ş. gibi) 4506/a
ş.+ a 1080/b

şikār: -2- [Far.] Av.
ş. 0943/b
ş.+ ı 1582

şikāyet: -2- [Ar.] Durumundan memnun olmayıp, bir dertten sızlanma.
ş. (ş. eyle-) 3990/b; (ş. ḳıl-) 2747/b

şikeste: -1- [Far.] Kırık, kırılmış.
ş. 3383/a

şimdi: -28- [T.] Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.
ş. 0051/b, 0354/a, 0816/a, 0894/a, 1050/a, 1152/a, 1223/b, 1713/b, 1715/a, 1841/a, 1925/a, 2319/a, 2531/a, 2572/a, 2613/b, 2624/a, 2645/a, 2680/a, 2797/b, 3083/a, 3949/a, 4090/b, 4161/b, 4363/a, 4442/b, 4660/b
ş.+ den 1913/a, 1968/a

şimşād/ şimşāḏ: -7- [Far.] Şimşir ağacı (Boyu niteler).
ş. 3245/a; (serv-i ş.) 1532/b, 3813/b, 4202/b; (ş.- ı zībā) 1531/b; (boyı ş.) 0546/b; (ş. gibi) 1384/b

şiʿr: -5- [Ar.] Manzume, şiir.
ş.+ i 0596/a, 0149/a
ş.+ in 0235/a
ş.+ üm 0490/b
ş.+ ümde 0147/b

şīr: -8- [Far.] 1. Aslan.
ş. 1013/b, 1470/a; (ş.- i nerden) 3052/b
ş.+ i 1769/b
2. Cesur, yiğit, kahraman.
ş. 1120/a; (şeh-i ş.) 3188/a
ş.+ dür 0939/b
ş.+ i (behrām-ı ş.) 2247/a

şīre: -1- [Far.] Şıra.
ş. (ş. gibi) 4538/b

şiʿrī: -1- [Ar.+Far.] Şiire ait.
ş. 0596/b

Şīrīn: -214- Hüsrev ü Şîrîn'e adını veren iki kahramandan kadın olanı ve divan edebiyatında sevgilinin temsilcisi.
Ş. 0145/b, 0203/a, 0233/b, 0276/a, 0411/b, 0426/b, 0438/a, 0426/b, 0469/b, 0518/a, 0523/b, 0526/a, 0530/a, 0538/a, 0544/a, 0598/a, 0854/a, 1345/b, 1371/a, 1379/a, 1381/a, 1381/b, 1397/b, 1449/a, 1454/b, 1494/a, 1536/a, 1540/a, 1548/a, 1549/a, 1550/b, 1552/a, 1573/b, 1668/a, 2360/b, 2380/a, 2461/a, 2468/a, 2746/b, 2749/a, 2757/a, 2761/b, 2771/b, 2825/b, 2861/a, 2885/a, 2886/a, 2922/a, 2922/b, 2945/a, 2959/b, 2974/a, 2988/a, 2994/b, 3039/a, 3044/a, 3083/a, 3127/a, 3131/b, 3152/a, 3181/b, 3194/a, 3214/a, 3220/a, 3221/b, 3253/a, 3281/a, 3287/a, 3301/a, 3377/a, 3399/b, 3410/b, 3424/a, 3449/b, 3450/a, 3490/a, 3501/a, 3507/a, 3548/a, 3548/b, 3620/b, 3650/b, 3664/b, 3669/a, 3673/a, 3689/a, 3727/b, 3748/b, 3769/a, 3780/a, 3797/b, 3812/b, 3834/a, 3836/b, 3951/a, 3986/a, 3987/a, 3988/a, 3988/b, 4012/a, 4118/a, 4145/a, 4169/a, 4205/a, 4211/a, 4211/b, 4221/a, 4222/b, 4232/a, 4234/a, 4235/a, 4240/a, 4246/b, 4293/b, 4375/b, 4385/a, 4449/a, 4458/a, 4458/b, 4472/b, 4510/b, 4515/b, 4523/a, 4532/a, 4538/a, 4544/b, 4557/a, 4560/a, 4561/b, 4609/a; (büt-i Ş.) 3316/b; (ḥavż-ı Ş.) 0233/b; (Ḫüsrev ü Ş.) 4203/b, 1445/a; (ḳaṣr-ı Ş.) 3593/b; (ḳıṣṣa-ı Pervīz ü Ş.) 0230/b; (maṭbūʿ-ı Ş.) 0232/b; (revān-ı ş.) 2962/a; (ṣoḥbet-i ş.) 2861/b; (Şāvūr u Ş.) 2915/a; (Ş.-i şirin) 0720/b, 3492/a; (Ş.- i dilbend) 3466/a, 3651/a; (Ş.- i leb-nūş) 3908/a; (Ş.- i şeker-rīz) 4566/a; (Ş.- i zībāy) 0515/a; (Ş. ü Ferhāḏ) 2917/b; (Ş. gibi) 0438/a, 3376/a
Ş.+ den 0585/a, 1355/a, 1432/a, 1717/a, 2747/a, 3111/b, 3386/b, 3409/b, 3551/a, 3652/a, 4580/a, 4581/a
Ş.+ e 0440/a, 0832/b, 1375/a, 1376/a, 1387/a, 1393/a, 1405/a, 1415/b, 1495/b, 2415/b, 2451/a, 2787/a, 2851/a, 2874/a, 2970/a, 3006/a, 3126/b, 3176/a, 3460/a, 3480/b, 3493/b, 3499/b, 3555/a, 3763/a, 4024/a, 4293/a, 4300/a, 4379/a, 4584/b, 4592/b, 4616/a; (büt-i Ş.) 0567/a, 4202/a
Ş.+ em 3845/b
Ş.+ i 2739/b, 2852/a, 2939/a, 3129/b, 3423/a, 4204/a, 4219/b, 4227/a,
4448/b; (ʿışḳ-ı Ş.)3649/a
Ş.+ içün (büt-i ş.) 3278/b
Ş.+ ile 1459/a, 1558/a
Ş.+ üñ 2974/b, 3086/a, 4147/a, 4218/a, 4517/b

şīrīn: -36- [Far.] Tatlı, şirin.
ş. 0134/b, 0538/b, 0630/b, 0688/b, 1358/a, 1514/b, 1590/b, 2415/a, 2565/a, 2757/b, 2758/b, 3318/a, 3460/a, 3460/b, 3622/b, 3690/b, 4221/b, 4524/a; (āvāz-ı ş.) 2970/b; (cān-ı ş.) 3221/b; (ʿömr-i ş.) 4523/b; (şehd ü ş.) 2821/b, 3492/b, 3951/b; (şīrīn-i ş.) 0720/b, 3492/a; (ş. it-) 3238/b; (ş. ol-) 1657/b, 3834/a
ş.+ dür 1633/a, 3988/a
ş.+ i (pālūẕe-yi ş.) 1358/b
ş.+ idi 1712/b, 2974/b
ş.+ rekdür 3408/b
ş.+ sin 3897/b

şīrīnlik: -10- [Far.+T.] Şirin olma, şirinlik.
ş. 2975/a
ş.+ de 0391/b, 3574/b, 3989/a
ş.+ dedür 3466/b
ş.+ i 3585/b, 3620/a
ş.+ ile 3111/b
ş.+ in 3649/b
ş.+ ümdendür 3882/b

Şīrīnsüz: -1- [Far.+T.] Şirin olmadan.
Ş. 2778/b

şīrīn-ter: -1- [Far.] Daha şirin, daha tatlı.
ş. 4221/a, 4221/b

şīrīn-zebān: -1- [Far.] Tatlı dilli.
ş.+ dur 0428/b

Şīrūye/ Şīrūy: -1- Hüsrev'in, Kayser'in kızı Meryem'den olan oğludur.
Ş. 4360/a, 4361/a, 4419/a; (Ş.- ı şāhı) 4350/a; (Ş. gibi) 4336/a
Ş.+ ye 4289/b, 4308/b, 4413/a, 4489/a, 4532/a, 4561/a

şīşe: -8- [Far.] Şişe.
ş. 0773/a, 1557/b, 1675/b, 2419/a, 2857/a; (ş. düz-) 2420/b; (ş. oyna-) 2420/b
ş.+ si 1557/a

şīven: -2- [Far.] Mâtem, yas, sızlanma, feryat.
ş. 2839/b; (ş. ḳıl-) 4459/b

şobān: -1- [Far.] Şuban, çoban.
ş.+ dı 1100/b

şol: -16- [T.] Şu, o.
ş. 0486/b, 0704/b, 1017/b, 1479/a, 1594/a, 2034/a, 2129/a, 2131/b, 2145/b, 2672/a, 2701/b, 3267/a, 3796/b, 3976/b, 4209/b, 4296/b

şöhre:-1- [Ar.] Şöhret.
ş. (ş.-i şehr "bütün şehirde ün salmış") 3377/a

şöhret: -1- [Ar.] Ün, san, nam.
ş. 1140/b

şöyle: -74- [T.] Şunun gibi, şuna benzer biçimde.
ş. 0150/b, 0179/a, 0379/a, 0561/a, 0606/b, 0697/a, 0840/a, 0872/b, 0933/b, 0951/a, 0960/b, 0980/a, 1079/a, 1087/a, 1122/a, 1146/a, 1157/a, 1360/a, 1483/a, 1598/a, 1753/a, 1764/a, 1815/b, 1817/b, 1832/a, 1952/a, 1959/a, 1973/a, 2001/a, 2047/b, 2131/a, 2203/b, 2224/a, 2234/b, 2474/b, 2531/a, 2541/a, 2640/b, 2663/b, 2810/a, 3011/b, 3044/a, 3139/a, 3194/a, 3248/b, 3262/a, 3341/b, 3392/a, 3415/a, 3449/a, 3501/a, 3540/a, 3652/a, 3794/b, 3840/b, 3876/b, 4036/a, 4100/a, 4172/a, 4231/a, 4278/a, 4292/a, 4372/a, 4416/b, 4576/b, 4586/a, 4638/a, 4640/b, 4659/a, 4667/b; (ş. mi) 2133/b
ş.+ dür 1850/a, 4356/b
ş.+ ydi 3500/a

şu: -34- [T.] İşaret sıfatı.
ş. 0294/a, 0422/a, 1481/a, 2239/a, 2423/a, 2764/a, 2930/a, 2972/a, 2997/a, 3000/a, 3007/a, 3022/a, 3059/a, 3072/a, 3182/a, 3241/a, 3267/a, 3428/a, 3656/a, 3699/a, 3707/a, 3709/a, 3833/a, 3860/a, 4048/a, 4135/a, 4172/b, 4208/a, 4230/a, 4504/a, 4515/a, 4543/b
2. İşaret zamiri.
ş.+ nuñ 4343/a; (ş. gibi) 0486/a

şu'ara: -1- [Ar.] Şairler.
ş.+ yıla 1379/a

şūḫ: -1- [Far.] Neşeli tavırlı, işveli, cilveli.
ş. 3317/a

şuḳḳa: -1- [Ar.] Parça, kumaş ve kağıt parçası.
ş. 3793/a

şu'le: -2- [Ar.] 1. Ateş alevi, alev, yalım.
ş. 0769/a
2. Işık, parıltı.
ş.+ si 1211/b

şūm: -20- [Ar.] Uğursuz, şom.
ş. 1053/a, 1310/a, 2531/b, 2656/b, 3401/a, 4284/a, 4297/a, 4383/a, 4501/a, 4502/a, 4540/a; (dīv-i ş.) 0987/a; (gurāz-ı ş.) 4309/a; (ḥasūd-ı ş.) 4112/a; (ş.- ı beḏ-baḫt) 1084/a, 4331/a
ş.+ a (Behrām-ı ş.) 0963/a, 2220/a; (ş. mı) 0728/a
ş.+ ıyıla (nefs-i ş.) 2313/b

şumār: -1- [Far.] Sayı, sayma.

ş.+ ı 3284/b

şunca: -2- [T.] Şu kadar, şu denli.
ş. 0375/a, 2438/a

şūr: -11- [Far.] Karışıklık, gürültü, kavga, fitne.
ş. 0785/b, 1900/a, 1907/b, 2317/b; (ş. u ġavġā ḳıl-) 3987/a
ş.+ ı 1345/b, 2312/b, 3836/a
ş.+ ıla 0560/b, 1381/a
ş. ḳılam 2318/a

şūrīde: -2- [Far.] Perişan, karışık.
ş. (ş. ol-) 0560/a, 4014/a

şūriş: -1- [Far.] Karışıklık, kargaşalık.
ş. 4291/b

şükr/ şükür: -13- [Ar.] Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme, şükür.
ş. 0209/a, 4683/a; (ş. din- "şükür denmek, şükretmek") 2277/b; (ş. it- "şükretmek") 3522/b, 4262/b
ş.+ e 0077/b
ş.+ i 2078/a
ş.+ in 3522/a
ş.+ ini (ş. ḳıl-) 0211/b, 0233/a, 4676/b
ş.+ inüñ 3713/b
ş.+ üñ 0001/b

T

tā: -34- [Far.] Bir şeyin bulunduğu, başladığı ya da sona erdiği yeri veya zamanı anlatırken söze mübalağa katar.
t. 0250/b, 0497/b, 0838/a, 1317/a, 1387/b, 1774/a, 1804/b, 2122/b, 2226/b, 2274/b, 2305/a, 2410/b, 2451/b, 2479/b, 2503/b, 2629/a, 2664/b, 2727/a, 2738/a, 2817/a, 2838/b, 2962/a, 3275/b, 3289/b, 3322/a, 3550/a, 3550/b, 3567/b, 3596/a, 3730/b, 3755/b, 3877/b, 3980/b, 4540/a

taʿab: -1- [Ar.] Sıkıntı, zahmet.
t.+ dur 4095/b

taʿālallāh: -1- [Ar.] Yüce Allah.
t. 0062/a

taʿalluḳ: -1- [Ar.] İlişik, ilgi, bağ.
t.+ dan (t. ebedsin) 0054/a

ṭāʿat: -4- [Ar.] İbadet, takva.
ṭ. 0078/b, 3709/a
ṭ.+ da 2448/b
ṭ.+ uñla 0084/b

tāb: -3- [Far.] 1. Güç, kuvvet, takat.
t. (nübüvvet t.) 4603/b
2. Sıcaklık, harâret.
t.+ ı 0287/a
3. Işık, parıltı.
t. 4527/b

tābān: -2- [Far.] Parlak, ışıklı.
t. (şemʿ-i t.) 2503/a; (t. ol-) 0600/a

ṭabanca: -2- [T.] Tokat, şamar, darbe.
ṭ. 0298/b, 2729/b

tābende: -1- [Far.] Parlayan, parlak.
t. (t. ol-) 0275/a

ṭabīʿat: -1- [Ar.] Kişilik, karakter, yaratılış, mizaç.
ṭ. 2431/b

taʿbīr: -2- [Ar.] İfade, anlatım.
t. (t. olası) 4060/b
t.+ ine 4061/a

ṭabl-bāz: -1- [Ar.+Far.] Davulcu.
ṭ. 3743/a

tābūt: -2- [Ar.] Tabut.
t. 2705/b, 4098/a

tāc: -90- [Far.] Soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.
t. 0108/a, 0267/b, 0283/b, 0742/a, 0834/b, 0896/a, 0971/b, 0995/b, 1001/b, 1073/a, 1112/b, 1132/b, 1138/b, 1149/b, 1245/b, 1250/b, 1260/b, 1332/b, 1349/a, 1350/a, 1526/b, 1686/b, 1709/b, 1718/b, 1781/b, 1782/a, 1783/b, 1937/b, 1960/b, 2067/a, 2268/a, 2360/a, 2569/a, 2584/a, 2602/a, 2686/b, 2824/a, 3106/a, 3122/b, 3566/b, 3928/a, 3940/b, 3953/b, 4305/b, 4331/b, 4456/b, 4460/a, 4578/a; (t.- ı Efrīḏūnla) 3738/b; (t.- ı Ḳayṣer) 2771/a; (başa t. ur-) 1139/a; (t. gey-) 2525/b; (t. urun-) 1207/b, 1210/b
t.+ a 0249/b, 1069/b, 1191/a, 1278/a, 1954/b, 3874/a
t.+ ı 0165/b, 1075/b, 1102/a, 1186/a, 1211/b, 1214/b, 1718/b, 1774/b, 1777/a, 1805/a, 1929/a, 2053/b, 2286/a, 2302/a, 2366/a, 3017/a, 4388/a, 4645/b; (t. gey-) 1127/a
t.+ ıdı 2290/a
t.+ ıla 1275/a
t.+ ın 1066/b, 1300/b, 1823/a, 2027/a
t.+ ına 4335/b
t.+ ını 1350/b
t.+ um 1074/b, 1702/b
t.+ uñ 4471/a

taʿcīl: -3- [Ar.] Acele ettirme.
t. (t. ḳıl-) 1480/b
t.+ ile 4393/b
t.+ le 1972/a

tācir: -3- [Ar.] Ticaretle uğraşan kimse, tüccar.
t.+ e 2196/b
t.+ i 0642/a
t. 1667/b

tāc-dār: -1- [Far.] Hükümdar, pâdişah.
t.+ a 1597/b

ṭaġ: -80- [T.] Dağ.
ṭ. 0717/a, 1446/a, 2149/a, 2238/b, 2241/a, 2471/b, 2624/b, 2963/a, 2992/a, 3028/a, 3173/a, 3174/a, 3204/b, 3251/b, 3298/a, 3353/a, 3369/b, 3370/a, 3391/b, 3668/b, 3745/a, 3981/b, 4065/a, 4188/a; (ṭ. gibi) 0553/a, 0922/a, 3140/a, 3191/b, 3293/a, 3298/b, 3414/b
ṭ.+ a 0471/b, 0486/a, 2240/b, 2963/a, 3028/b, 3186/b, 3205/b, 3213/a, 3250/b, 3294/b, 3321/b, 3344/b, 3373/a, 3384/b; (ṭ. çıḳ-) 3192/a, 3203/a
ṭ.+ da 0804/a, 1769/b, 3226/a, 3271/a, 3520/a
ṭ.+ dan 0725/b, 1019/b, 1865/b, 3251/a, 3347/b
ṭ.+ ı 0482/a, 0586/b, 0602/b, 0658/a, 0658/b, 3191/a, 3296/b, 3299/a, 3330/a, 3348/b, 3357/a
ṭ.+ ına 0469/b, 0470/b, 0607/a, 3345/b, 3441/b
ṭ.+ ını 3346/b
ṭ.+ ısın 1091/b
ṭ.+ lar 1011/a
ṭ.+ uñ 0501/a, 0799/a, 3201/b, 3395/b

ṭāġ: -10- [Far.] Kızgın demirle vurulan nişan, işaret.
ṭ. 0696/a, 0717/b, 3004/a, 3247/a, 3293/a
ṭ.+ a 0553/b
ṭ.+ ı 3179/a, 3294/b, 3298/a
ṭ.+ ından 0286/b
ṭ.+ uñ 3188/a

ṭağıl-: -3- [T.] Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.
ṭ.- dı 1239/a, 1247/b, 4358/a

ṭağıt-: -2- [T.] 1. Herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek.
ṭ.- ġıl 0647/a
2. Toplu durumda bulunanları birbirinden uzaklaştırmak veya ayırmak.
ṭ.- duġın 0652/b

ṭağla-: -2- [T.] Vücuda kızgın demirle damga vurmak, dağlamak.
ṭ.- dılar 3681/b
ṭ.- mazlar 3826/a

taḥiyyet: -1- [Ar.] Selam verme, “Allah uzun ömürler versin” deme, ömür uzunluğu için duada bulunma.
t. 0197/b

taḥsīn: -4- [Ar.] Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.
t. (t.- i firāvān ḳıl-) 0136/a; (t. it-) 0513/a; (t. ḳıl-) 0215/b, 4053/b

taḫt: -108- [Far.] Hükümdarlık makamı, hükümdarlık.
t. 0366/a, 0407/a, 0742/a, 0896/a, 0971/b, 1073/a, 1084/b, 1097/a, 1149/b, 1245/b, 1250/b, 1260/b, 1274/a, 1275/a, 1332/b, 1506/a, 1781/b, 1783/a, 1789/b, 1937/b, 1960/a, 1960/b, 1991/a, 2029/a, 2148/b, 2358/b, 2366/a, 2464/b, 2569/a, 2686/b, 3567/a, 3736/b, 3822/a, 3874/a, 3953/b 4331/b, 4391/b, 4456/b, 4578/a; (Ḫüsrev-i t.) 2714/b, 2716/a; (t.- ı Īrān) 1256/a; (t.- ı şehinşāh) 2771/a; (t.- ı ʿācuñ) 4471/b; (t. bin-) 0251/b; (t. üstüne ḳon-) 1493/a
t.+ a 0656/a, 0895/a, 1054/b, 1069/a, 1191/a, 1191/b, 1251/a, 1278/a, 1430/a, 1667/b, 1780/b, 1782/a, 3506/a, 3565/b, 4185/a, 4335/a, 4386/b; (t. bin-) 0655/a, 0897/a, 1228/a, 2736/b, 3533/b
t.+ ı 0283/b, 1075/b, 1139/b, 1186/a, 1191/b, 1249/b, 1505/a, 1805/a, 2290/b, 3017/a, 3141/a, 4507/b
t.+ ıla 1929/a, 2360/a

t.+ ın 0350/a, 1138/b, 1823/a, 2118/b, 2183/a
t.+ ına 0921/b, 1090/a, 1094/b, 1794/b, 2188/b, 2219/a; (t. bin-) 0918/a, 1299/b, 2713/a
t.+ ından 2277/a, 2735/a; (t. indür-) 1089/b
t.+ ını 0279/b
t.+ um 1074/b, 1709/b
t.+ uñ 1688/b, 2318/b, 2717/a; (t. vir-) 0394/a
t.+ uña 1953/b
t.+ uñı 1940/b

taḫta: -3- [Far.] Tahta.
t. 3506/b, 3533/a
t.+ yıla 4546/a

taḫte'ş-şerā: -1- [Far.] Yeraltı, toprağın altı.
t.+ ya 1281/b

ṭāḳ: -4- [Far.] Kubbe, kümbet.
ṭ. (ṭ. u hem kāḫ) 4638/b
ṭ.+ ı 0483/b
ṭ.+ ında 3191/a
ṭ.+ ından 3120/a

tā-ḳāf -1- [Far.] Kaf Dağı'na kadar.
t. 0056/b

ṭāḳat: -4- [Ar.] Güç, kuvvet.
ṭ. (ṣabr u ṭ. düken- "sabrı, kuvveti tükenmek") 4045/a; (ṣabr u ṭ. vir-) 0078/a
ṭ.+ ı 2954/b, 4014/a

taḳdīr: -4- [Ar.] Beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme.
t. 0676/b, 3500/a; (t. ol-) 2827/a, 3482/b

taḳıl-: -1- [T.] Takılmak, bir engelle karşılaşmak.
t.- ursın 4101/a

tā kim: -1- [Far.] Yeter ki, öyle ki
t. 1712/a

taḳṣīr: -9- [Ar.] Kusur, kabahat.
t. 0058/b, 0122/a, 2521/a, 3574/b; (t. it- "kusur etmek") 4276/b; (t. ol-) 1294/b, 1589/b, 3482/a
t.+ i 2448/b

ṭal/ tal: -7- [T.] 1. Dal.
ṭ. 3541/a
ṭ.+ ı 0331/a, 1925/b
ṭ.+ ın (selvi ṭ.) 3583/a, 3606/a
ṭ.+ ına 1542/b
2. Kol.
t.+ ı 0696/b

ṭal-: -2- [T.] Bir şeyin dibine doğru gitmek, içine doğru sokulmak, gömülmek, dalmak.
ṭ.- dı 2380/b
ṭ.- dum 2867/a

ṭalaş-: -2- [T.] Dövüşmek, çarpışmak.
ṭ.- maḳ 1568/b, 4655/a

ṭaleb: -2- [Ar.] İsteme, dileme, arzu etme.
ṭ. (ṭ. it- "istemek, dilemek") 3918/a; (ṭ. ḳıl-) 0848/b

ṭalebkār: -1- [Ar.+Far.] İstekli, arzulu.
ṭ. 3557/b

ṭāli': -9- [T.] 1. Doğan, tulu eden.
ṭ. (ṭ. it-) 4184/b
ṭ.+ deki 2358/a
ṭ.+ inüñ 4297/b
ṭ.+ le 3322/a
2. Baht, talih.
ṭ. 0283/b, 0742/b, 3839/b, 4089/a
ṭ.+ üm 3320/a

ṭālib: -1- [Ar.] İsteyen, talep eden, istekli olan.
ṭ. 0179/a

ṭāli'lü: -1- [Ar.+T.] Bahtlı, talihli.
ṭ. 2716/b

ta'līm: -3- [Ar.] Öğretme, belletme.
t. (t. eyle- "öğretmek") 3329/a; (t. it-) 1700/b, 4037/a

ṭam: -3- [Ar.] Gerekli her şeyi kendisinde bulunduran, eksiği olmayan.
ṭ.+ a 3838/b
ṭ.+ ı 3448/a
ṭ.+ uñ 3794/a

ṭam: -3- [T.] Dam.
ṭ.+ a 1208/a, 1697/a; (ṭ. çıḳ-) 2144/a

ṭam-: -1- [T.] Damlamak.
ṭ.- up (ṭ. gül ṣuyı) 4257/a

ṭamaʿ: -2- [Ar.] Aç gözlülük, tamah.
ṭ.+ dan 1024/a, 1024/b

tamām: -12- [Ar.] 1. Tamam, tam, bütün.
t. (t. eyle-) 0448/b, 0448/b; (t. it-) 0178/b, 3349/b, 4497/b, 4681/b; (t. ol-) 0239/a, 1416/a, 2543/b, 2693/a
t.+ ı 2450/a
2. Tamamıyla, tamamen.
t. 0162/b

tamāma: -1- [Ar.] Tamam, tamamlanmış.
t. (t. ir- "tamamlanmak") 0239/b

tamāmet: -2- [Ar.] Tamam olma, tam olma.
t. 0317/b, 3617/b

ṭamar: -2- [T.] Damar.
ṭ.+ da 3306/b
ṭ.+ uma 2877/a

ṭamaʿsuz: -1- [Ar.+T.] Doymazlık, gözü doymayan.
ṭ. 2848/b

ṭamu: -8- [T.] Cehennem.
ṭ. 0193/b, 1082/b, 1136/b
ṭ.+ da 0719/b, 0860/b, 3936/b, 4216/b
ṭ.+ ydı 3332/b

ṭamulıḳ: -2- [T.] Cehennemlik.
ṭ. 1080/a, 4495/b

ṭañ [I]: -23- [T.] Hayret, teaccüp.
ṭ. 1702/b, 3134/a, 3199/b, 3485/b, 3609/a, 3676/a, 4158/b; (ṭ. degül) 3218/a
ṭ.+ a 0421/a, 0888/b, 0919/a, 1403/b, 1830/b, 2046/b, 2286/b, 2296/b, 2781/b, 3198/b, 3280/b, 3341/b, 4028/a
ṭ.+ la 2721/a
ṭ.+ uñ 2449/b

ṭañ [II]: -2- [T.] Şafak vakti.
ṭ. 3852/b
ṭ.+ a dek 1411/b

ṭañ-: -4- [T.] Hayrette kalmak, şaşmak.
ṭ. 1825/b; (ṭañ mı) 0651/b
ṭ.- dur 3003/a
ṭ.- mış 1639/a

ṭan-: -1- [T.] Danışmak, istişare etmek.
ṭ.- dı 1768/b

ṭanbūr: -1- [Ar.] Klasik musikimizin başlıca çalgılarından biri olan, yay ve mızrapla çalınan, ince uzun sapı perdeli, yuvarlak karınlı, telli çalgı.
ṭ.+ ı 3871/b

ṭaʿne: -3- [Ar.] Sövme, çekiştirme, yerme, zemmetme.
ṭ. (ṭ. ur- "ayıplamak, aşağılamak") 2061/a, 3804/a, 4416/a

ṭanı-: -1- [T.] Tanımak, bilmek.
ṭ.- mış (ṭ. ol-) 4103/b

ṭanış- [I]: -4- [T.] Tanışmak.
ṭ.- alum 1815/a
ṭ.- dı 1810/b, 1979/a,
ṭ.- dılar 0950/a

ṭanış- [II]: -2- [T.] Danışmak.
ṭ.- duḳ 1883/a
ṭ.- dı 3771/a

ṭañla-: -11- [T.] Şaşmak, şaşırmak.
ṭ. 0504/a, 2501/a, 3683/b, 3684/b, 4592/a
ṭ.- dı 2010/a, 4160/a
ṭ.- malu 2044/a
ṭ.- rın 4297/a
ṭ.- yavuz 0140/b
ṭ.- yıcaḳ 4028/a

ṭañla: -5- [T.] Sabahleyin, sabah vakti.
ṭ. 0338/b, 0340/a, 4186/b
ṭ.- caḳ 2233/a
ṭ.+ dan 1419/a

ṭannāz: -4- [Ar.] Herkesle eğlenen, alay eden, alaycı.
ṭ. (serv-i ṭ.) 1576/a; (yār-ı ṭ.) 0821/a, 3927/a; (ṭ ol-) 3881/a

ṭannāzlıḳ: -1- [Ar.+T.] Eğlenen, alaycılık.
ṭ. (nāz u ṭ. ḳıl-) 3962/b

Tañrı: -10- [T.] Tanrı.
T. 0064/b, 3634/a
T.+ dan 1643/b, 2793/b
T.+ dur (berīd-i T.) 0095/b
T.+ nuñdur 4626/a, 4626/b
T.+ ya 2277/b, 2694/a, 3965/a

ṭanuḳ: -9- [T.] Bir kimse veya şeyi, bir olayı gözüyle gören ve gördüğünü, bildiğini anlatan kimse, şahit.
ṭ. 2497/b, 3634/a; (ṭ. ol-) 0604/a, 1967/b, 3445/a
ṭ.+ dur 1151/b, 1256/b, 1847/a
ṭ.+ lar 3642/b

ṭanuḳlıḳ: -6- [T.] Tanıklık, şahitlik.
ṭ. 1253/a, 3639/b, 4613/b; (ṭ. vir-) 0074/a, 0403/a, 4629/a

ṭanz: -1- [Ar.] Alaya alma, eğlenme.
ṭ.+ ile 3499/a

ṭap-: -20- [T.] Tapmak, ibadet etmek.
ṭ. 1884/b, 2303/b, 2888/b, 3938/b, 4124/a
ṭ.- acaḳ 4263/b
ṭ.- an 0355/a, 4215/b
ṭ.- aram 0046/a, 0561/b
ṭ.- avuz 0142/a
ṭ.- ayın 1071/a
ṭ.- dı 3001/b
ṭ.- duġı 4000/a
ṭ.- dum 3912/b
ṭ.- duñuz 1159/a
ṭ.- maġı 4631/a
ṭ.- maġıçun 0042/a
ṭ.- maya 2687/a
ṭ.- sa 2947/b

ṭap: -6- [T.] Hemen, derhâl.
ṭ. 1234/b, 1410/a, 1985/b; (ṭ. al-) 1152/b
2. Yetişir, kâfi
ṭ. 4543/b

ṭapḳur: -1- [T.] Tabur, katar, sıra, dizi.
ṭ. 4280/a

ṭapu: -55- [T.] 1. Huzur, nezt, makam.
ṭ. 3091/a
ṭ.+ da 3797/b
ṭ.+ dan 0318/a, 0318/b, 2809/a
ṭ.+ ñ 0859/b, 2688/a
ṭ.+ ña 0396/b, 1108/b, 1759/a, 1943/a, 2135/b, 3019/b, 4037/a
ṭ.+ ñdur 0229/a, 2557/a, 2557/b
ṭ.+ ñuza 2179/a
ṭ.+ sına 0879/b, 1381/b
ṭ.+ sında 0427/b
ṭ.+ sından 1323/b
ṭ.+ ya 0907/b, 1677/a, 1887/b, 3782/a, 3789/b
2. Hizmet, vazife, ibadet, tazim, hürmet.
ṭ. (ṭ. ḳıl-) 0122/a, 0839/a, 0966/a, 1338/a, 1765/b, 1766/b, 2029/a, 2139/a, 2563/b, 2833/a, 3519/a, 4027/b, 4340/b
ṭ.+ ñ (ṭ. ḳıl-) 1984/a
3. Zat, zatıali, hazret.
ṭ.+ ñ 0656/b, 1037/b, 1894/b, 2050/b, 2147/a, 2154/a, 2586/a, 2679/a, 3195/a, 3244/a
ṭ.+ ña 2574/a,
ṭ.+ ñdur 1042/a
ṭ.+ ñuñ 3475/b
ṭ.+ ñsuz 1148/b

ṭapucı: -6- [T.] Memur, hizmetçi.
ṭ. 0466/a, 0957/b, 2088/b
ṭ.+ lar 3763/b, 3775/b
ṭ.+ nuñ 2310/b

tār: -2- [Far.] Karanlık.
t. 0884/b; (t. it-) 0061/a

ṭar: -12- [T.] Dar.

ṭ. 1297/b, 1739/b, 2466/a, 2620/a, 3401/b, 3578/a; (ṭ. it-) 2618/a; (ṭ. ḳıl-) 0583/b, 3405/b; (ṭ. ol-) 1831/a, 3844/b
ṭ.+ ıdı 2746/b

ṭara-: -3- [T.] Taramak.
ṭ.- dı 0494/a
ṭ.- maġa (ṭ. dur-) 1438/b
ṭ.- rdı 3056/b

ṭarab: -1- [Ar.] Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik.
ṭ. (ṭ. ḳıl-) 2362/a

tārāc: -9- [Far.] Yağma, çapul.
t. 0896/b, 1718/a; (t. eyle-) 3729/b; (t. ḳıl-) 1350/b, 1441/b, 1526/a, 2268/b, 2360/b, 2435/a

ṭarafdār: -1- [Ar.+Far.] Bir tarafı destekleyen, birinin tarafını veya bir fikri tutan kimse, yandaş.
ṭ. 2165/a

ṭarāvet: -1- [Ar.] Tazelik, körpelik.
ṭ. 3882/a

taʿrīf: -1- [Ar.] Tanım, açıklama.
t.+ e 0267/a

ṭarlıḳ: -1- [T.] Darlık, sıkıntı.
ṭ.+ ından (ḥāl ṭ.) 3667/a

ṭarrār: -1- [Ar.] Yankesici, dolandırıcı, hırsız.
ṭ. 3339/b

ṭaru: -2- [T.] Mısır, mısır tanesi, darı.
ṭ. 2622/a
ṭ.+ yıdı 2596/b

tārumār: -2- [Far.] Perişan, karmakarışık, darmadağınık.
t. (t. it- “perişan etme”) 0061/b, 3934/b

tasa: -1- [Far.] Üzüntü, kaygı.
t. 3984/b

taṣarruf: -1- [Ar.] İdareli kullanma, israf etmeme, tutumluluk.
t. (t. it-) 4272/b

ṭaş: -102- [T.] 1. Taş.
ṭ. 0020/b, 0035/a, 0072/b, 0477/b, 0483/b, 0721/b, 0855/a, 0861/b, 2466/b, 2685/b, 2724/a, 2799/a, 2806/b, 2933/b, 2961/b, 3002/a, 3114/a, 3210/a, 3251/b, 3297/a, 3303/a, 3351/b, 3389/b, 3396/a, 3427/b, 3439/a, 3948/b, 4136/a, 4401/a; (bağırına ṭ. baṣ-) 3303/b; (ṭ. ur-) 1692/b, 3948/a, 4306/a; (ṭ. degülven) 3841/b
ṭ.+ a 0305/a, 0580/b, 1557/a, 2951/b, 2965/a, 3171/b, 3172/b, 3196/b, 3288/b, 3385/a, 3392/a, 3442/a, 3803/a; (ṭ. ur-) 3260/b
ṭ.+ ça 2965/b, 3778/a
ṭ.+ da 2857/a, 3207/b, 3211/a, 3274/b, 3301/b, 3519/b
ṭ.+ dan 0462/b, 0463/b, 1019/b, 2419/a, 3000/a, 3040/b, 3193/a, 3224/a, 3224/b, 3299/b, 3300/b, 3304/b, 3695/b, 3726/b
ṭ.+ dur 3549/b
ṭ.+ ı 0019/b, 2238/b, 2764/b, 2892/b, 2902/a, 2958/b, 3113/b, 3202/b, 3302/b, 3314/b, 3385/b, 3447/a, 4393/a; (ṭ. başa ur-) 3260/b
ṭ.+ ıla 3199/a, 3297/b
ṭ.+ ın 2067/b, 3280/a
ṭ.+ ından 3201/b, 4583/b
ṭ.+ ıyla 2999/b
ṭ.+ lar 0473/a
ṭ.+ sa 3159/b
ṭ.+ un 0481/b
ṭ.+ uñ 2997/a
ṭ.+ uñdan 3211/b
2. Dış.
ṭ.+ dan, 2419/b, 3791/a
ṭ.+ ı3038/b,
ṭ.+ uñ (içüñ ü ṭ.) 3655/b

ṭaş-: -1- [T.] Taşmak.
ṭ.- a 3392/b
ṭ.- am 0967/b

ṭaşçı: -1- [T.] Taş yontan, satan.

ṭ. 3279/a

ṭaşı-: -1- [T.] Boru, kanal vb. ile sıvı maddeleri bir yerden başka bir yere aktarmak.
ṭ.- maḳ (süt ṭ.) 2940/a

ṭaşla-: -1- [T.] Birini kötülemek, arkasından atıp tutmak.
ṭ.- yasın 2906/b

ṭaşra: -12- [T.] Dışarı.
ṭ. 0854/b, 0920/a, 0920/b, 2376/b, 2867/b, 3686/b, 4458/a; (ḳapuñdan ṭ.) 0082/a; (ṭ. çıḳ-) 2813/a, 3756/a, 3761/a, 3790/a

Tāt: -3- Acem, Faslı.
T. 2083/b, 2765/a, 4336/b

Tatar: -1- Tatar.
T.+ dan 3885/b

Ṭatca: -1- Farsça.
Ṭ. 3962/a

ṭatlu: -17- [T.] Tatlı.
ṭ.1102/b, 1186/b, 1475/b, 2024/b, 2441/b, 3005/b, 3079/b, 3238/a, 3408/b, 4283/a; (ṭ. cānum) 0893/b; (ṭ. söz) 0797/a
ṭ.+ raḳ 0204/b, 0557/b, 2911/b
ṭ.+ raḳdur 0424/a
ṭ.+ yıdı 0103/a

ṭavāf: -1- [Ar.] Etrafını dolaşma, dönme.
ṭ. (ṭ. it-) 4055/b

ṭavar: -9- [T.] 1. Davar.
ṭ. 3660/b
ṭ.+ dan 2327/a
2. Mal.
ṭ. 2338/b, 2598/b
ṭ.+ a 2583/a
ṭ.+ ı 1904/b, 2195/b
ṭ.+ ını 4541/b
ṭ.+ ından 1938/a

ṭavḳ: -3- [Ar.] Gerdanlık.
ṭ. (ṭ. u iki küpe) 2287/a
ṭ.+ ı 1076/a
t.+ ıla 1353/a

ṭavla-: -1- [T.] Gönül çelmek, kandırıp elde etmek.
ṭ.+ yıcıvan 3890/b

ṭavşan: -2- [T.] Tavşan.
ṭ. 3745/b
ṭ.+ gil 3921/b

ṭavuḳ/ tavuḳ: -2- [T.] Tavuk.
t. 2456/b
ṭ.+ ı 1353/b

ṭāvūs: -8- [Ar.] Tavus kuşu.
ṭ. 0690/b, 3877/a, 4261/a, 4261/b; (perr-i ṭ.) 1430/b
ṭ.+ a 3804/a
ṭ.+ ından 1409/a
ṭ.+ lar 1410/a

ṭāvūslayın: -1- [Ar.+T.] Tavus kuşu gibi.
ṭ. 4559/a

Ṭāy: -1- Tay kabilesi.
Ṭ. (ḥātim-i Ṭ.) 3999/b

ṭayı: -9- [T.] Dayı.
ṭ. 0732/a, 0899/a, 1176/a, 1728/a, 2126/b, 2135/b
ṭ.+ dan 1732/b
ṭ.+ m 1732/a
ṭ.+ sın 1170/a
ṭ.+ sına 1178/b

Ṭaysafūn/ Ṭaysufūn: -4- Bugünkü Bağdat'ın güneyinde eski bir yerleşim yeridir.
ṭ.+ a 4442/a, 4461/a; (ṭ. dek) 0645/b
ṭ.+ dan (şehr-i ṭ.)1215/b

tāze: -21- [Far.] İlk durumunu koruyan, taze.
t. 0286/a, 0576/a, 1523/b, 1581/b, 1659/a, 1801/b, 2191/b, 2812/b; (t. dut-) 1629/a, 4574/a; (t. eyle-) 0008/a; (t. it-) 3973/b; (t. ḳal-) 2423/b; (t. ol-) 1431/b, 2167/a,

3813/a, 3814/a, 3821/b, 3853/a; (t. rūḥı ol-) 0776/a
t.+ dür 4108/a

tāzī: -6- [Far.] 1. Arap, Arap kavmine mensup.
t. (türkī vü t.) 4197/a
2. Arap atı.
t. 1598/b
t. 2723/a,
t.+ ye 4588/a
3. Av köpeği.
t. 3745/b
t.+ lara 1204/b

taʿẓīm: -2- [Ar.] Hürmet etme, saygı gösterme.
t. (t. ol-) 3717/a
t.+ iyiçün 0223/a

tażmīn: -1- [Ar.] Başka bir şaire ait bir mısra veya beyti kimin olduğunu belirterek kendi şiirinde tekrarlama.
t. (resm-i t.) 0235/b

tedbīr: -28- [Ar.] Tedbir, çare.
t. 0122/b, 0676/a, 1752/b, 2022/a, 3616/a, 3832/a, 3862/b, 4100/a, 4337/a, 4437/b, 4489/b; (t.- i cālī ḳıl-) 3397/b; (t. ḳıl-) 0052/a, 1768/b, 1882/a, 2051/b, 2425/a, 2486/a, 2827/b, 3100/b, 3342/a, 3746/b, 4488/b; (t. ol-) 3108/a
t.+ e 3175/a
t.+ i 0683/a, 2448/a
t.+ ümüzden 2887/a

tefekkür: -2- [Ar.] Düşünme.
t. (t. eyle-) 1868/b; (t. ḳıl-) 1370/a

tek: -2- [T.] Bir, tek.
t. 0157/a, 0750/b

tekbīr: -1- [Ar.] İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allahu ekber" sözü.
t. (āvāz u t.) 3685/b

tekellüf: -1- [Ar.] Güçlüğe, zahmetli bir işe katlanma.
t. 3019/b

tekye: -1- [Ar.] Dayanma, güvenme, itimat etme.
t. (t. ḳıl- "dayanmak") 2424/b

telḳīn: -2- [Ar.] Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılayıp zihnine sokma, öğretme.
t. (t. ḳıl-) 0226/b; (t. it- "öğretmek") 0513/b

temāşā: -9- [Ar.] Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.
t. 1447/a, 3645/a; (t. eyle- "seyretmek, bakmak") 0503/a; (t. it-) 0329/a; (t. ḳıl-) 1177/b, 4201/a
t.+ ya 1454/a
t.+ yıdı 0514/b
t.+ yıla 4535/a

temkīn: -2- [Ar.] İhtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.
t. 0223/b, 4639/a

ten: -58- [Far.] Ten.
t. 1285/b, 1311/b, 2008/b, 2156/b, 2203/b, 2976/b, 4572/b; (tene hem t.) 4572/a; (t. degül) 3435/b; (hem t. virgil) 4365/b
t.+ de 2409/b, 2567/b, 2779/b, 2901/b, 3306/b
t.+ den 1469/a
t.+ e (t. hem ten) 4572/a
t.+ e 4527/b
t.+ i 0600/a, 1109/a, 1124/b, 2414/b, 2701/b, 3379/a, 3391/a, 3455/b, 4492/b
t.+ idi 1336/b
t.+ in 2706/a
t.+ inde 0215/a, 1959/b, 2535/b, 4509/b
t.+ inden 0340/b, 3026/b, 3070/a, 3383/b
t.+ ine 2207/a, 2707/a
t.+ iydi 2125/b
t.+ le 4572/b

t.+ üm 0075/a, 2646/a, 3331/a, 3875/a, 3903/b
t.+ üme 1284/a
t.+ ümüñ 3930/b
t.+ ümüzde 1984/b
t.+ ümüze 0954/b
t.+ üñ 1062/b, 1136/b, 2087/a, 4626/b
t.+ üñde 0620/a, 1117/b, 2431/a
t.+ üñden 3852/b

teng: -8- [Far.] Sıkıntılı.
t.1514/a, 2262/a, 4015/a; (büt-i t.) 4119/a; (t. ol-) 2705/a
t.+ i 2253/a
t.+ in 3643/a
t.+ inüñ 1474/a

tenlü: -4- [Far.+T.] Teni olan.
t. (gümiş t.) 3210/a; (semen t.) 1527/a, 3317/b, 3616/b

tennūr: -2- [Ar.] Fırın, ocak, tandır.
t. 1500/b
t.+ a 1360/b

ten-dürüstlik: -1- [Far.+T.] Vücut sağlığı, kuvvetlilik.
t. 2431/a

ter: -4- [Far.] Islak, yaş.
t. 1483/b. (gül-i t.) 0601/a; (t. it-) 1473/a, 3240/a

tere: -1- [Far.] Tere bitkisi.
t.+ sin (su t.) 2609/b

terāne: -1- [Far.] Nağme, ezgi, ahenk, ses.
t. 4148/a

terāzū: -3- [Far.] Bir kolun iki ucuna asılı iki kefeden meydana gelen tartı aleti.
t. 2807/a, 3394/b; (t. eyle-) 2806/a

terāzūsuz: -1- [Far.+T.] Ölçüsüz.
t. 3202/b

terbiyet: -1- [Ar.] Terbiye.
t. (t. ḳıl-) 0182/b

tercümān: -2- [Ar.] Bir şeyi anlatmaya yardımcı olan vasıta veya kimse.
t. (t. ol- "bir şeyi birine anlatmaya vâsıta olmak, birinin duygu ve düşüncelerini dile getirmek") 0145/b
t.+ ı (t. ol-) 0200/a

tercümānlıḳ: -1- [Ar.+T.] Tercüman olma durumu.
t. 0489/a

tercüme: -2- [Ar.] Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri.
t. (t. ḳıl-) 0158/a, 0235/b

terk: -17- [Ar.] Bir yerden veya kimseden uzaklaşma, bırakıp gitme.
t. 4578/a; (t.- i edeb) 0489/a; (t. eyle-) 1612/b, 1634/b; (t. it-) 0609/a, 0783/a, 1062/a, 1285/b, 1591/a, 2308/b, 3181/b, 3396/b, 3476/b, 3958/a; (t. ḳıl-) 1718/b, 1910/b
t.+ ini 1718/b

terlik: -1- [Far.+T.] Tazelik.
t.+ ile 4144/b

tersā: -4- [Far.] Hristiyan.
t. 1745/a, 1747/a; (miṣl-i t. ol- "Hristiyana benzemek") 2299/b
t.+ mıdur 2300/b

tertīb: -3- [Ar.] Sıraya koyma, sıralama, düzenleme.
t. (t. it-) 0641/a
t.+ i 3799/a
t.+ ini 4528/a

tesbīḥ: -1- [Ar.] Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.
t.+ de 3712/b

tesdīs: -1- [Ar.] Altıya çıkarma, sayısını altı yapma.
t. 2356/b

teskīn: -1- [Ar.] Yatıştırma, sükûnete erdirme.
t. (t. vir- "sakinleştirme") 4457/a

teslīm: -4- [Ar.] Bir şey veya birini birine verme.
t. 3717/b; (t. eyle-) 3329/b; (t. it-) 4037/b
t.+ içün 3723/b

tesrī: -1- [Ar.] Hızlandırma, çabuklaştırma.
t.+ nde 0220/a

teşviş: -1- [Ar.] Karıştırma, karma karışık etme, karışıklık.
t. 1896/b

tevfīḳ: -3- [Ar.] Allah'ın yardımı, Allah'ın, kulunun fiilini rızasına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu irade ve rızasına uygun işler yapmaya muvaffak kılması.
t. 3720/b, 3720/b
t.+ uñıla 3720/a

tezyīn: -2- [Ar.] Süsleme, süslenme.
t. 0007/b; (t. vur-) 0221/b

ṭılısm/ ṭılışm: -9- [Ar.] Sihir, büyülü şey.
ṭ. 2045/b; (ṭ. it-) 2040/a
ṭ.+ ı 1988/a, 1992/a, 2038/b, 4595/a
ṭ.+ ın 1689/b
ṭ.+ uñ 2002/a
ṭ.+ duġın 2029/b

ṭırnaḳ: -1- [T.] Tırnak.
ṭ. (ṭ. kes-) 3233/b

ṭıfl: -1- [Ar.] Toy, tecrübesiz.
ṭ. 0718/b

tīġ: -11- [Far.] Kılıç.
t. 1793/b, 2239/b, 2729/a, 4504/a; (t.- ı ḫūn-ḫār "kan dökücü, zalim kılıç") 0763/a, 0990/b; (t.- ı ḳattāl "çok can alıcı kılıç") 3859/a; (t.- ı pūlāḏ "keskin kılıç") 0365/a, 1407/a
t.+ ıla 1307/b
t.+ i 0790/b

tīmār: -2- [Far.] Hastaya bakma, tedavi etme.
t. (t. it-) 3934/a; (t. ol-) 3935/a

tīre: -1- [Far.] Karanlık.
t. (rāz-ı t. "karanlık sır") 1873/b

tīrkeş: -1- [Far.] Okçuların arkalarında taşıdıkları, süvarilerin atlarının eyer kaşına taktıkları, meşinden tabanca kılıfı şeklinde yapılmış, elliye yakın ok alan ok mahfazası, ok kuburu, okluk, sadak.
t. (t. bilinde) 4388/a

tiryāk/ tiryāḳ: -2- [Ar.] Bazı hastalıklara karşı kullanılan panzehir.
t. 1898/b; (t. ol-) 3376/b

tīz: -83- [Far.] Çabuk, seri, tez.
t. 0393/b, 0641/a, 0655/b, 0699/b, 0705/b, 0730/b, 0731/a, 0766/a, 0813/a, 0843/a, 0845/b, 0872/a, 0979/b, 0986/a, 1119/a, 1125/b, 1164/a, 1345/b, 1461/a, 1465/a, 1571/b, 1716/b, 1754/b, 1762/b, 1848/a, 1946/a, 1973/b, 1976/a, 2102/a, 2116/b, 2170/a, 2305/a, 2334/a, 2373/b, 2400/a, 2400/b, 2403/a, 2403/b, 2488/b, 2577/a, 2788/a, 2822/b, 3147/b, 3172/b, 3205/a, 3527/a, 3527/b, 3528/b, 3679/b, 3681/a, 3748/b, 3957/a, 4080/b, 4218/b, 4330/b, 4354/b, 4417/b, 4502/b, 4566/b, 4635/b, 4636/a, 4642/b; (t. bul-) 2609/a; (t. dur-) 4592/b; (t. geç-) 1798/a; (t. git-) 0436/b; (t. ol-) 1111/b, 1470/b, 4539/a; (t. ol- degül) 3999/a; (t. sür-) 3980/a; (t. ü cüst ol-) 2636/b
t.+ de 4009/b
2. Keskin.
t. (ḳılıç t.) 0103/b, 0985/a, 1666/a, 1719/b, 3182/b, 4999/a; (t. ü tünd ol-) 1121/a; (t. ḳıl-) 3252/a

tīzcek: -6- [Far.+T.] Çabucak.
t. 1065/b, 1235/b, 2402/b, 3679/b, 4000/a
t.+ in 4062/b

tïzlik: -3- [Far.+T.] Acelecilik.
t. (t. ḳıl-) 3496/b
t.+ i (t. ol-) 3900/a
t.+ le 1695/a

tïzrek: -1- [Far.+T.] Daha tez, hızlı.
t. 1972/b

ṭoġ-: -9- [T.] Doğmak.
ṭ.- a 0480/a, 1916/a
ṭ.- ar 2476/a
ṭ.- dı 3538/a, 3538/b
ṭ.- duġum 3353/b
ṭ.- duñ 1679/b
ṭ.- mamışdur 0725/b
ṭ.- mışdur 0843/b

ṭoġan: -13- [T.] Yırtıcı bir kuş, toğan.
ṭ. 0936/b, 1392/b, 2819/b, 3745/b; (ḳazı ṭ. it-) 0069/b; (ṭ. ut-) 1396/b; (ṭ. bigi) 0629/a; (ṭ. gibi) 3964/a
ṭ.+ ca 3960/b
ṭ.+ ı 1399/b, 3827/a; (ṭ. ḳaz it-) 0069/b
ṭ.+ ıyla 2455/a

ṭoġış: -1- [T.] Doğuş.
ṭ.+ ı 0283/a

toġra-: -1- [T.] Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.
t.- masun 3855/b

ṭoġru/ ṭoġrı: -23- [T.] 1. Gerçek, hakikat.
ṭ. 0530/a, 0569/b, 0680/b, , 1073/b, 1127/b, 1151/a, 1856/b, 4414/a, 4616/a; (ṭ. dut-) 1466/b; (ṭ. ol-) 0615/a, 0621/a, 0678/a, 1231/b; (egri oturup ṭ. di-) 2830/a
ṭ.+ dur 3986/a
ṭ.+ lar (ṭ. gibi) 0142/a
ṭ.+ sı 1856/a
ṭ.+ sıñı 0565/b, 1128/b
2. Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun.
ṭ. 1062/b, 3657/b, 3774/a

ṭoġrulıḳ: -11- [T.] Doğruluk, dürüstlük.
ṭ. 1246/a, 1749/b, 1918/b, 2193/b, 2587/b
ṭ.+ a 1151/b
ṭ.+ dur 0679/a, 1742/a, 1896/a
ṭ.+ ından 0682/a
ṭ.+ um 3228/a

ṭoġur-: -4- [T.] 1. Doğurmak, doğum yapmak.
ṭ.- ınca 2829/a
ṭ.- masa 2829/a
2. Ortaya çıkmasına yol açmak.
ṭ.- a 4007/a
ṭ.- masun 3231/b

Toḫār: -4- Hüsrev'in askerlerinden biridir.
t. 4359/a, 4364/a
t.+ ı 4338/a
t.+ uñ 4361/a

toḫm/ toḫum: -7- [Far.] 1. Tohum.
t.+ dan 0480/a, 2458/b; (t. bit-) 2401/a
t.+ ıçun 0660/a
2. Soy sop, nesil, sülale.
t.+ ı (sāsān t.) 2177/a, 2542/b
t.+ ına (sāsāniler t.) 2536/b

ṭoḳ: -6- [T.] Doymuş, tok.
ṭ. 0063/b, 1398/a, 2405/b, 2430/b; (ṭ. degül) 4623/a
ṭ.+ ıdı 3913/b

ṭoḳuz: -1- [T.] Dokuz sayısı.
ṭ. 0681/a

ṭol-: -51- [T.] 1. Dolmak.
ṭ.- a 0189/b, 0648/a, 0658/b, 2154/b, 2158/b; (dili ṭ.) 2564/b; (nūr ṭ.) 1455/b
ṭ.- ar 0706/b
ṭ.- arsız 1909/b
ṭ.- dı 0209/b, 0560/b, 0603/b, 1607/a, 2545/b, 3081/b, 3278/a, 3808/b, 4283/b, 4382/b; (gözi yaş ṭ.) 0789/b; (ġuṣṣayıla ṭ.) 2485/a; (ṭolu ṭ.)1788/a
ṭ.- dıyıdı 4311/a
ṭ.- duñ 3432/a; (ḫırṣıyıla ṭ.) 1139/b
ṭ.- ısar 0585/b, 1852/b

ṭ.- mış 0104/a, 0748/b, 3308/b, 4597/b; (sevdāyıla dimāġı ṭ.) 1665/a
ṭ.- mışıdı 3067/b, 4021/b
ṭ.- u (ḳayġu ṭ.) 1119/b
ṭ.- uban (ḳayġu ṭ.) 4361/b
ṭ.- updı 0294/b, 3038/b, 3670/b, 4259/b; (ḫīleyle ṭ.) 4324/b; (ölçüsi ṭ.) 2690/b
ṭ.- updur 1153/b; (göñüli ṭ.) 1544/a, 2150/b
ṭ.- usa 3480/a
2. Kalabalıklaşmak.
ṭ.- a 2317/b
ṭ.- dı 2063/b,
ṭ.- mış (çevre yanı ṭ.) 1208/b
ṭ.- up 3140/b

ṭolaḳ: -1- [T.] Tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası.
ṭ.+ ı 4346/b

ṭolaş-: -5- [T.] 1. Gezmek, gezinmek, dolaşmak.
ṭ.- dı 3607/b
ṭ.- maḳ 1564/b, 1680/a, 4655/b
2. Birbirine karışarak güç çözülür duruma gelmek.
ṭ.- dı 4572/b

ṭoldur-: -7- [T.] Doldurmak.
ṭ. 0672/b
ṭ.- alar 3355/b
ṭ.- aydı 0165/a
ṭ.- uñ 4370/a
ṭ.- updı 1890/b
ṭ.- urdı 0337/b, 2363/b

ṭolu [I]: -76- [T.] 1. Dolu, içi boş olmayan.
ṭ. 0638/b, 1449/b, 1970/b, 2068/b, 2702/b, 2837/a, 3053/a, 3598/b, 4998/a; (ṭop ṭ. “dopdolu”) 0802/b
ṭ.+ dur 1729/b, 2422/a
2. Çok, pek fazla.
ṭ. 0833/b 0989/b, 1001/a, 1038/b, 1085/a, 1124/b, 1335/a, 1388/b, 1402/b, 1473/b, 1487/a, 1521/b, 1653/a, 1949/a, 2194/a, 2538/a, 2916/a, 3290/b, 3295/b, 4112/b, 4155/b, 4193/b, 4194/a, 4341/b; (ṭ. ṭol-) 1788/a; (ṭ. degüldür) 0952/b
ṭ.+ dur 0149/a
3. Boş yeri olmayan, her yeri tutulmuş olan.
ṭ. 2807/b, 3402/b, 3984/b, 4197/b
ṭ.+ dur 1043/b, 2249/a
4. Sağrak, içi içki ile doldurulmuş kadeh.
ṭ. 0765/a, 1553/a, 4170/a, 4227/b
5. Tam. (Dolunay)
ṭ. (ṭ. ay) 0499/a, 0834/b, 0845/a, 0848/b, 1281/a, 1353/a, 1424/a, 1458/b, 2283/a, 3222/a, 3510/a, 3768/a, 3809/a, 4156/b, 4169/b, 4243/b, 4505/a; (ṭ. ay bigi) 0429/b; ṭ. (ṭ māh) 0517/a, 1503/a, 3323/a

ṭolu [II]: -1- [T.] Havanın üst tabakalarındaki su zerrelerinin soğuktan donması ile oluşan ve yere buz hâlinde düşen iri, yuvarlak yağmur tanesi.
ṭ. 2475/b

ṭon: -46- [T.] Elbise, kılık kıyafet.
ṭ. 0154/a, 0925/a, 1072/b, 1793/b, 1808/a, 1933/a, 2077/a, 2338/b, 2339/a, 2598/b, 3801/a; (ṭ.- ı dībā) 3290/b, 4191/a
ṭ.+ dan 0300/b, 2074/a, 2327/b
ṭ.+ ı 0996/a, 1075/a, 1308/a, 1312/a, 2143/b, 2144/a, 2297/b, 2298/a, 2302/b, 2549/b, 3049/b, 3848/b
ṭ.+ ıla 3869/b, 4017/a
ṭ.+ ın 1213/a, 1213/b, 2301/b, 3605/a
ṭ.+ ını 3029/b
ṭ.+ ıyla 1210/a, 4359/b
ṭ.+ lar 1993/b, 2066/a, 2579/b
ṭ.+ larından 0473/b
ṭ.+ um 3869/a
ṭ.+ umı 3031/a
ṭ.+ umuzdan 2299/a
ṭ.+ uñ 2622/a, 2623/b

ṭon-: -1- [T.] Donmak.
ṭ.- dı 1114/b

ṭonan-: -1- [T.] Süslenmek, giyinip kuşanmak.
ṭ.- dı (ṭ. geydi) 1207/a

ṭonat-: -3- [T.] 1. Süslemek, hazırlamak.
ṭ.- dı 3452/a, 4528/a
2. Giydirmek.
ṭ.- dı 2706/a

ṭonlu: -3- [T.] Donu olan.
ṭ. 2718/b, 2933/a, 4194/a

ṭonuḳ: -4- [T.] 1. Parlak olmayan, mat.
ṭ. 1239/b, 2567/b, 3401/b,
2. Canlılığı olmayan.
ṭ. (ṭ. ṭopraḳ) 3462/b

ṭop: -11- [T.] Bazı aletlerde bulunan yuvarlak parça.
ṭ. 1394/a; (ṭ. gibi) 2385/a
ṭ.+ ı 1383/b, 1397/a, 1413/a; (ṭ. ḳap-) 1393/b
2. Bütün, büsbütün.
ṭ. 1394/b, 1847/b, 3774/b; (ṭ. ṭolu) 0802/b
ṭ.+ dan (ṭ. ṭoḳ) 1398/a

ṭopraḳ: -57- [T.] 1. Toprak.
ṭ. 0024/a, 0075/a, 1663/b, 2592/b, 2625/b, 3145/b, 3183/b, 3243/b, 3276/b, 3412/a, 3418/b, 3968/b; (ṭ. ol-) 0031/a, 3274/a, 3997/b
ṭ.+ a 0839/a, 2140/b, 2844/a, 3154/b, 3411/b, 3413/b, 3442/a, 3452/b, 3462/b, 3468/a, 4029/b, 4365/b, 4579/b; (ṭ. gir-) 3275/b
ṭ.+ da 3275/a, 3434/a
ṭ.+ dan 0196/b, 0334/a, 2395/a
ṭ.+ danuz 3922/b
ṭ.+ ı 0081/b, 2395/b, 3036/b, 3442/b, 4574/a
ṭ.+ ıdur 0093/a
ṭ.+ ına 0425/a
ṭ.+ ınca 2447/a
ṭ.+ ını 0100/a
ṭ.+ ısa 3184/a
ṭ.+ sam 3246/a
ṭ.+ uñ 0124/b
2. Yurt, il, memleket.
ṭ. 0779/a, 3997/b
ṭ.+ a 1711/b,
ṭ.+ da 0269/a, 3246/b, 3274/b, 3479/a
ṭ.+ ı 3453/b,
ṭ.+ uña 3106/b

tosun: -2- [T] 1. Erkek dana.
t. 3051/a
2. Sağlam yapılı, yiğit, haşarı, kabadayı delikanlı
t. 1647/b

ṭoy-: -7- [T.] Doymak.
ṭ. 2106/b
ṭ.- a (ṭ. mı) 3921/b
ṭ.- ar 3528/b
ṭ.- dı 3164/b, 3527/b
ṭ.- ınca 1524/b, 2429/b

ṭoy: -2- [T.] 1. Acemi, toy.
ṭ.+ dı 4250/a
2. Ziyafet, şenlik.
ṭ. 2106/a

ṭoyla-: -1- [T.] Ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağırlamak.
ṭ.- dı 2378/b

ṭoynaḳlu: -2- [T.] At ve eşek gibi parmakları toynak biçiminde olan hayvan.
ṭ. 0984/b, 4189/b

ṭoyur-: -3- [T.] Doyurmak, açlığını gidermek.
ṭ.- du 4205/b
ṭ.- ur 0277/b
ṭ.- ursañ 4496/b

toz/ ṭoz: -14- [T.] Toz.
t. 1922/b, 4279/b; (t. ḳopar-) 1720/a, 3046/a
t.+ dan 2055/b, 2553/b, 2555/b
t.+ ı 2097/a
t.+ ılayıdı 2117/b
t.+ ın 1490/a, 4474/b
ṭ.+ ından 3994/b
t.+ ını 1623/b
t.+ uñ 4031/a

tozıd-: -2- [T.] Toz kaldırmak, çevreye toz yaymak.
t.- up 1012/b
t.- ur 0984/b

tozlu: -1- [T.] Toza bulanmış veya tozu olan.
t. 3272/b

töhmet: -1- [Ar.] Suçlama, itham etme.
t. (t. ol-) 3831/b

töz: -1- [T.] Kulak arkasındaki çukur yer, töz.
t.+ den 0975/b

ṭudaḳ/ ṭuṭaḳ: -32- [T.] Dudak.
ṭ. 0832/a, 0833/b, 1480/b, 1565/b, 1657/b
ṭ.+ dan 1569/a, 3602/a
ṭ.+ ı 0426/b, 0977/b, 1451/b, 1787/b, 3301/a, 3631/b, 4192/b
ṭ.+ ıla 0793/b
ṭ.+ ın 2041/b, 4172/a
ṭ.+ ına 3951/a
ṭ.+ ında 0411/a, 0423/b, 3577/a, 3577/b
ṭ.+ ından 0605/a, 1540/a, 3597/b
ṭ.+ ını 1473/a
ṭ.+ um 3240/a, 4111/a
ṭ.+ uñ 1632/a, 3813/b
ṭ.+ undan 1619/a, 4108/b

ṭudaḳlu: -1- [T.] Dudaklı.
ṭ. (şeker ṭ.) 1417/a

ṭūfān: -2- [Ar.] Çok şiddetli yağmur ve fırtına.
ṭ. (ṭ. ol-) 4509/a
ṭ.+ dan 3925/a

ṭulın-/ ṭulun-: -1- [T.] Kaybolmak, görünmez hâle gelmek.
ṭ.- a 3530/a
ṭ.- dı 0589/a, 1321/b; (güneşi ṭ.) 2416/a

ṭuluñ: -5- [T.] Şakak.
ṭ.+ a 1352/a
ṭ.+ ı 1453/b, 2059/b
ṭ.+ ında 1468/a
ṭ.+ uñ 4659/a

ṭuluñlu: -1- [T.] Şakaklı.
ṭ. 2933/b

ṭun-: -1- [T.] Batıp çıkmak (?).
ṭ.- dı 2234/b

ṭuncuḳ-: -1- [T.] Sıkılmak, bunalmak.
ṭ.- up 0692/b

ṭur-: -7- [T.] Durmak.
ṭ.- a 0709/b, 2403/b; (düpdüz ṭ.) 4386/a
ṭ.- am 3787/a
ṭ.- avan 0837/a, 3871/a
ṭ.- uñ 0518/a

Ṭūr: -1- Hz. Musa'nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı, Tûr-ı Sînâ.
Ṭ. (maḫşer ḳopınca Ṭ. ṭura) 0709/b

ṭuraḳ: -3- [T.] Yurt, eğleşilen mahal, makar, durak.
ṭ.+ dur 0568/b
ṭ.+ ı 0586/a
ṭ.+ ın 0587/a

Tūrān: -4- Eski İranlılar tarafından Türkler'in Orta Asya'daki en eski yurtlarına verilen isim.
t. 0163/b, 2509/a
t.+ da 2499/b, 2534/b

ṭurfe: -1- [Ar.] Şaşılacak, görülmemiş.
ṭ. 3277/a

ṭurnā: -1- [T.] Turna kuşu.
ṭ. 3745/b

turşı: -1- [Far.] Turşu.
t. (t. ḳoruḳ gibi) 0390/a

turunç: -1- [Far.] Turunçgillerden, bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç, narenç.
t.+ ıla 4139/a

ṭuş/ tuş: -10- [T.] 1. Yön, doğrultu.
ṭ. 4073/a; (ṭ ol- "yönelmek") 0330/a, 0517/b, 1695/b
2. Rastlantı.
ṭ. (ṭ. gel- "rastlamak") 1837/a, 4058/b, 4214/a
3. Denk, eşit.
ṭ. 3543/b
ṭ.+ ına 1843/b
4. Düş, rüya.
ṭ.+ ı 0835/a

ṭut: -1- [Far.] Dut.
ṭ. 4306/a

ṭuṭaġlu: -1- [T.] Dudaklı, dudağı olan.
ṭ. 1361/b

ṭūtī: -2- [Far.] İşittiği sesleri taklit eden, bazı kelimeleri söyleyebilen papağan türünden bir kuş, dudu, dudu kuşu.
ṭ. (ṭ. gibi) 3839/a

tūtiyā: -1- [Ar.] Sürme taşının göze sürülen tozu, tutya.
t.+ sı 4031/a

ṭutu: -1- [T.] Rehin.
ṭ.+ nuñ 3681/a

ṭuy-: -2- [T.] Duymak.
ṭ.- a 3268/a
ṭ.- dı 0644/b

ṭuz/ tuz: -13- [T.] 1. Tuz.
ṭ. 0618/a, 0618/b, 1461/b, 2846/a, 4286/b, 4287/a, 4287/b; (ṭ. ek-) 2386/a
ṭ.+ ı 0411/a
t.+ ın 2900/b
2. Güzellik, hüsün, melahat, şirinlik.
ṭ. 0411/b, 0557/a, 1988/a

tün: -1- [T.] Gece.
t.+ iden 3094/b

tünd: -8- [Far.] Sert, şiddetli, haşin.
t. 0636/b, 1111/b, 1232/b, 1461/a, 4354/a; (t. ol-) 1003/b, 3983/a
t.+ idi 2095/b

tünd-ḫūy: -1- [Far.] Sert, haşin huylu.
t.+ ı 2109/b

Türk: -7- Türk.
T. 0146/b, 1106/a, 2595/a, 2595/b, 2615/a
T.+ e 1115/a
T.+ em 3962/a

Türkī: -4- Türk halkından olan.
T. 0230/a, 4197/a, 4269/a; (t. degül) 3794/a

Türkmenlik: -3- Türkmenlik.
T. 0489/b, 0882/a, 1688/b

tüt-: -1- [T.] Duman veya buhar çıkarmak.
t.- e (gözine tüt-) 0100/b

tüvāna: -1- [Far.] Kuvvetli, dinç, canlı.
t. 2489/b

tüz: -1- [T.] Düz.
t.1079/a

U

u: -429- [Far.] Bağlama edatı, ve.
u. 0002/a, 0010/b, 0024/b, 0056/b, 0058/a, 0061/b, 0073/b, 0078/a, 0143/b, 0156/b, 0170/b, 0171/a, 0172/a, 0175/b, 0176/a, 0177/a, 0195/a, 0212/b, 0213/a, 0218/b, 0234/b, 0240/b, 0241/a, 0241/b, 0252/b, 0273/a, 0282/b, 0283/b, 0288/b, 0312/b, 0314/b, 0353/a, 0414/b, 0425/b, 0428/b, 0455/b, 0467/a, 0489/b, 0510/b, 0529/a, 0557/a, 0602/b, 0643/b, 0684/b, 0715/a, 0729/b, 0742/a, 0761/b, 0792/b, 0799/b, 0810/b, 0820/b, 0825/b, 0833/b, 0843/b, 0890/b, 0896/a, 0901/a, 0901/b, 0915/a, 0930/b, 0954/b, 0971/b, 0974/b, 0991/b, 0995/b, 0996/a, 1041/b, 1054/b, 1073/a, 1074/b, 1137/b, 1138/b, 1140/a, 1426/b, 1445/b, 1149/b, 1159/b, 1187/b, 1199/b, 1234/a, 1245/b, 1255/b, 1260/b, 1269/b, 1288/b, 1332/b, 1335/a, 1433/a, 1435/b, 1396/b, 1445/a, 1458/a, 1462/b, 1491/a, 1508/b, 1531/a, 1535/b, 1539/b, 1561/b, 1581/a, 1671/a, 1672/a, 1733/b, 1734/b, 1741/a, 1741/b, 1744/b, 1760/a, 1760/b, 1771/b, 1777/b, 1782/a, 1783/a, 1783/b, 1790/b, 1793/b, 1801/a, 1802/a, 1808/a, 1810/b, 1813/b, 1820/a, 1823/a, 1829/b, 1852/b, 1855/b, 1888/a, 1890/b, 1891/a, 1900/a, 1900/b, 1901/b, 1906/a, 1907/b, 1908/a, 1909/a, 1913/b, 1915/b, 1920/a, 1920/b, 1929/b, 1933/a, 1934/b, 1937/b, 1959/a, 1960/b, 1966/b, 1974/a, 2017/b, 2020/b, 2053/a, 2057/a, 2058/b, 2063/b, 2064/a, 2065/b, 2071/b, 2076/b, 2077/a, 2077/b, 2084/a, 2084/b, 2108/a, 2114/b, 2151/b, 2167/a, 2171/b, 2176/b, 2183/a, 2189/a, 2193/b, 2198/b, 2203/b, 2210/a, 2210/b, 2225/a, 2225/b, 2238/b, 2262/a, 2278/b, 2282/b, 2283/b, 2285/a, 2287/a, 2291/b, 2304/b, 2317/b, 2320/b, 2338/b, 2339/b, 2340/b, 2352/a, 2366/a, 2376/b, 2404/b, 2409/b, 2418/a, 2433/a, 2453/a, 2453/b, 2455/b, 2461/b, 2465/b, 2470/a, 2471/a, 2483/b, 2495/b, 2522/b, 2533/a, 2534/b, 2541/b, 2545/b, 2569/a, 2569/b, 2570/b, 2571/a, 2572/b, 2579/b, 2589/b, 2595/b, 2596/b, 2598/a, 2623/b, 2624/b, 2633/b, 2637/b, 2643/b, 2666/a, 2678/b, 2693/a, 2720/a, 2722/b, 2740/b, 2801/a, 2807/b, 2835/b, 2841/b, 2856/b, 2869/b, 2870/a, 2884/a, 2900/a, 2912/b, 2913/b, 2915/a, 2953/b, 2964/b, 2978/a, 3003/a, 3006/b, 3010/b, 3023/a, 3028/a, 3033/b, 3052/b, 3073/a, 3085/b, 3097/b, 3124/b, 3136/a, 3138/b, 3145/b, 3222/b, 3226/a, 3251/b, 3255/b, 3259/b, 3266/b, 3290/a, 3317/a, 3326/b, 3327/a, 3331/b, 3334/a, 3334/b, 3336/b, 3343/a, 3351/b, 3353/a, 3402/b, 3432/a, 3433/b, 3443/b, 3454/a, 3458/a, 3485/a, 3488/b, 3489/a, 3509/a, 3517/a, 3531/a, 3543/b, 3549/a, 3576/b, 3580/b, 3600/b, 3604/b, 3610/a, 3647/b, 3648/b, 3650/b, 3675/b, 3685/b, 3712/b, 3718/b, 3733/a, 3738/a, 3745/a, 3749/b, 3750/b, 3767/b, 3773/a, 3790/a, 3808/b, 3813/b, 3815/a, 3837/a, 3843/a, 3843/b, 3862/a, 3874/a, 3887/a, 3887/b, 3911/a, 3911/b, 3914/b, 3922/a, 3929/b, 3938/a, 3948/b, 3953/b, 3956/a, 3960/b, 3962/b, 3966/b, 3978/b, 3987/a, 3992/b, 4015/b, 4042/b, 4045/a, 4057/b, 4065/a, 4068/b, 4075/b, 4079/b, 4093/b, 4099/a, 4112/a, 4120/b, 4155/a, 4157/a, 4162/b, 4188/b, 4191/a, 4191/b, 4203/b, 4206/b, 4223/b, 4233/b, 4258/b, 4262/b, 4267/b, 4274/a, 4275/a, 4280/a, 4287/a, 4331/b, 4335/a, 4336/b, 4337/a, 4339/b, 4342/a, 4363/b, 4364/a, 4365/b, 4370/a, 4371/a, 4380/a, 4410/b, 4424/a, 4438/a, 4445/a, 4451/a, 4456/b, 4473/b, 4478/b,

4493/a, 4494/a, 4507/b, 4519/a, 4525/a, 4527/a, 4548/b, 4556/a, 4572/b, 4610/a, 4621/b, 4622/b, 4624/a, 4629/b, 4631/b, 4638/b, 4675/b

uc/ uç: -40- [T.] 1. Uç, kenar.
u.+ dan 1471/a, 4197/b,
u.+ ıyla (barmaḳ u.) 0301/a
2. Sebep neden.
u. (ṣoñ u.) 1897/b
u.+ ı (ṣoñ u.) 0718/a, 1447/b, 1844/a, 2418/b, 2426/b, 2928/b, 2953/b
3. Genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası.
u.+ ı 1397/b; (sancaḳınuñ u.) 0579/b
4. Bir şeyin baş veya son noktası.
u.+ a (uçdan u.) 1759/a, 1824/a, 1958/a, 2249/a, 2255/a, 3767/a, 4203/a
u.+ dan (u. uca) 1759/a, 1824/a, 1958/a, 2249/a, 2255/a, 3767/a, 4203/a
u.+ ı 0048/b, 0876/b, 1400/b, 1655/a, 1661/b; (u. ḥikāyet) 0832/b
u.+ ına 1190/a, 2368/b, 3180/b
u.+ ın 1583/a, 1662/b
u.+ uñdan 1738/b
5. Hudut, serhat, sınır
u. (u. ili.) 0242/b

uca: -1- [T.] Kuyruk sokumu, makatta kuyruk yeri dibindeki mercimek büyüklüğünde kemik, pöç.
u.+ sı 1406/a

ucuz: -1- [T.] Ucuz.
u. 4304/a

ucuzlıḳ: -2- [T.] Ucuzluk.
u. 3861/a
u.+ ı 2460/a

uç-: -14- [T.] Havalanmak, uçmak.
u. 0708/a, 3960/b
u.- a 0708/a
u.- amaz 3668/b
u.- ar 2480/b
u.- ardı 0874/a, 3061/b, 4644/a
u.- aydı 2223/b
u.- dı 3420/a, 3804/b
u.- dılardı 1391/b
u.- madın 0238/a
u.- mış 3800/b

uçmaḳ: -21- [T.] Cennet.
u. 0923/a, 1459/b, 1520/a, 2280/b, 3008/a, 3431/b, 3841/b, 3968/a; (ḥūr-i u.) 3010/b; (u. degül) 2813/b; (u. gibi) 0153/b, 0590/a, 0701/a, 1457/a, 2579/a, 4059/a
u.+ a 0471/a
u.+ da 3432/b, 3936/b, 4574/b
u.+ dayuz 1498/b

uçuḳlu: -2- [T.] Sersem, derbeder, sarsak, deli.
u. (u. gibi) 2979/b, 3309/a

ʿūd/ ʿūḏ: -10- [Ar.] 1. Odun, ağaç.
ʿū. 0764/a, 1637/b, 3486/a, 4072/a
ʿū.+ ı 0764/b
2. Öd ağacı.
ʿū. 3486/b, 3753/b, 3767/b, 4545/b
3. İri karınlı, kirişli, mızrapla çalınan bir çalgı.
ʿū. 4072/b

ud/ ut: -7- [T.] Haya, ar, hicap, edep, utanç.
u. 3992/b; (u. ur-) 2829/b
u.+ dan 2796/b, 4112/b
u.+ ıla 1785/b
u.+ la 1643/b
u.+ uñ 1511/a

udlu: -3- [T.] Utangaç.
u. (yüzi u.) 1989/b, 3974/b, 4334/b

uġın-/ uġun-: -2- [T.] 1. İsteksiz davranmak, savsaklamak.
u.- dı 4642/a
2. Bayılmak, acıdan kıvranmak.
u.- ur 3087/b

uġra-: -17- [T.] 1. Rastlamak, tesadüf etmek.
u.- masun 3855/a
u.- mış 3215/b

u.- rısam 1009/a
u.- sa 3417/a
u.- ya 1907/a, 3426/a
u.- yup 1078/b
2. Musallat olmak.
u.- dı 1223/b, 4521/b; (derde u.) 2266/b
u.- sa 0631/b
3. Maruz kalmak.
u.- dıysa 2841/b
u.- mışdur 2697/b
u.- mışvan (cefāya u.) 2768/b
u.- sañ 2897/b
4. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.
u.- sa 1115/b, 2124/b

uġrad-: -1- [T.] Maruz kılmak.
u.- uban 2906/b

uġrı: -6- [T.] Hırsız, oğrı.
u. 0555/a, 0755/a; (u. gibi) 1479/a
u.+ lar 2835/a
u.+ sı 2835/b
u.+ sını 2834/b

uġrulıḳ: -1- [T.] Hırsızlık.
u.+ dur 0679/b

uġur: -2- [T.] Hedef, amaç, erek, gaye, yol.
u.+ dan 3032/a, 4575/b

uġurla-: -4- [T.] Gideni esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirmek, yolcu etmek, teşyi etmek.
u.- dı 3012/b
u.- duñ 2495/a, 4408/b
u.- yup 3506/a

uġurlan-: -1- [T.] Uğurlanmak.
u.- maḳ 3655/a

uġurlayın: -11- [T.] Gizlice, sessizce.
u. 0310/a, 0671/a, 0747/b, 2776/b, 2777/a, 2783/b, 2784/a, 2791/a, 3591/a, 4325/a, 4533/a

ʿuḳāb: -2- [Ar.] Kartal, tavşancıl kuşu, karakuş.
ʿu.- ı (ʿu. çār-pār "dört kanatlı kartal (sancak)") 1719/a
ʿu.+ ı 0702/a

ʿuḳār: -2- [Ar.] Şarap, bade.
ʿu.+ ı 2427/a, 3568/b

ula-: -3- [T.] Katmak, birleştirmek.
u.- la 1823/b
u.- rdı 1440/b

ulal-: -1- [T.] Büyümek, yetişmek.
u.- up 0252/a

ulaş-: -19- [T.] 1. Varmak, ulaşmak.
u.- a (ḫaber u.) 1340/a
u.- dı 0056/a, 0832/b, 1522/a, 1532/a, 3286/a, 3607/a, 4572/a
u.- maġına 3024/b
u.- maġından 3994/a
u.- maġuñ 1622/a
u.- maḳ 1680/b, 3073/b, 4131/b, 4164/b
u.- mayam 1374/b
u.- mışıdı 1265/a
2. Yakın olmak.
u.- maḳdan 1919/a, 2327/a

ulaşdır-: -1- [T.] Ulaştırmak.
u.- dılar 4312/b

ulaşmaḳlıḳ: -3- [T.] Yakın olmak, yakınlaşmak.
u. 0452/b, 1947/b
u.+ uñdan 3368/b

ulat-: -1- [T.] Ulaştırmak.
u.- ur mı 0936/b

ulu: -95- [T.] 1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce.
u. 0050/a, 0989/b, 1045/b, 1061/a, 1106/a, 1167/b, 1243/b, 1247/b, 1526/a, 1597/b, 1645/a, 1740/b, 1776/a, 1778/a, 2018/a, 2194/b, 2493/b, 2508/a, 2554/a, 3106/b, 4675/a
u.+ dur 1791/b, 1934/a
u.+ sı 3386/a
u.+ sın 1983/a

u. olam 1154/a
2. Çok büyük (Somut).
u. 0148/a, 0270/b, 0437/a, 0618/a, 1104/b, 1199/a, 1253/b, 1398/b, 2063/b, 2560/b, 2584/b, 3140/a, 3173/a, 3193/a, 3203/b, 3251/a, 3337/a, 3338/a, 3360/a, 3395/b, 3977/a, 4391/a, 4565/b,
3. Saygı duyulan büyük.
u. 2522/a, 2548/a, 4328/b,
u.+ dan 1803/b
u.+ dur 1226/b
u.+ lar 0260/a, 0321/b, 0427/a, 0492/a, 0969/a, 1157/a, 1221/a, 1253/a, 1255/a, 1843/a, 1982/a, 2245/b, 2496/a, 2574/b, 2731/b, 3558/a, 4166/a, 4328/a, 4565/a
u.+ lara 0951/a, 2112/a, 2171/a, 2346/a, 2573/a, 4575/a
u.+ larda 4494/b
u.+ lardan 0498/a, 2293/b, 2541/a
u.+ lardı 2539/a
u.+ ları 1755/a
u.+ larıla 0980/a, 2307/b, 2486/a
u.+ ların 3641/a
u.+ larla 3342/a, 4317/a
u.+ laruñ 0150/a
u.+ sı 1759/b,
u.+ yla 3581/b

ulu-: -1- [T.] İniltili ses çıkararak boğuk boğuk ağlamak.
u.- r 3967/a

ululıḳ: -17- [T.] Büyüklük, büyük olma durumu, yücelik, izzet.
u. 0920/b, 0971/b, 1098/b, 1777/a, 1794/b, 2049/b, 2154/a, 2186/a, 2524/a, 2547/a, 2547/b u. ḳıl 0367/b
u.+ a 1000/a
u.+ dan (u. degüldür) 3818/b
u.+ ıla 2284/a
u.+ uñ 2154/b, 2515/a

um-: -29- [T.] 1. Ummak, beklemek, ümit etmek.
u. 1913/b, 3112/a
u.- a 0963/b, 1266/b, 2118/b, 2204/b, 2220/b, 4138/a; (rüşvet u.) 0051/a; (yardım u.) 3996/b
u.- andan 3716/a
u.- ar 1811/b; (raḥmet u.) 0043/b
u.- aram 4009/a, 4058/b
u.- ardı 3557/a
u.- arsın 1090/a
u.- asın 2710/a
u.- ma (aṣṣı u.) 1189/a; (eylük u.) 4290/b
u.- mañ (iḥsān u.) 2178/a
u.- maz (aṣṣı u.) 1189/b
u.- uñ 1961/b
2. Dilemek, temenni etmek.
u. 2501/b; (ḫaber u.) 4084/b
u.- a 0873/b
u.- maġıl 1636/b
u.- arıdı 3300/b
u.- arın 3720/b

umaç: -4- [T.] Hedef, nişangâh.
u. 0981/b; (u. idin-) 1349/b; (u. ol-) 3038/a
u.+ dan 3040/a

umlu: -1- [T.] İstekli, umutlu.
u. 3023/b

umu: -2- [T.] Umut, istek, arzu.
u.+ sı 0722/b
u.+ yı 2854/b

Umur Pāşā-yı Ġāzī: -1- Aydınoğlu Gazi Umur Bey, Aydınoğulları Beyliği'nin ikinci ve en ünlü beyidir.
U. 0255/b

umusuz: -1- [T.] Umutsuz, isteksiz.
u. 1834/b

ʿunnāb: -3- [Ar.] Hünnapgillerden, yenilen meyvesi için özellikle Batı ve Güney Anadolu'da yetiştirilen dikenli bir ağaç, çiğde.
ʿu. 2384/b
ʿu.+ ı 1596/b
ʿu.+ um 4136/b

unıt-/ unut-: -20- [T.] Aklında kalmamak, hatırlamamak, unutmak.
u. 2007/a, 2854/b, 3537/b
u.- a 3434/b
u.- avuz 3522/a
u.- dı 2990/a
u.- ma 3938/b
u.- mağı 0086/b
u.- mamağa 0078/b
u.- maya 0190/b
u.- maz 2852/a, 3969/b, 3583/b
u.- mış 3142/b
u.- u 0997/b
u.- up 0611/b, 1751/b, 1866/b, 4456/b
u.- urıdı 0303/b

unutdur-: -1- [T.] Unutmasına yol açmak veya unutmasını sağlamak, unutturmak.
u.- mış 1494/b

ʿunvān: -2- [Ar.] Lakap, unvan.
ʿu. 3461/a, 4633/b

ur-: -138- [T.] 1. Vurmak.
u. 1890/b, 2637/a, 3793/a; (oḳ u.) 2816/b
u.- a (ḳılıç u.) 3182/b; (ṭaş u.) 1692/b
u.- alar 1307/b,
u.- am 1706/a; (dırnaḳ u.) 2836/b
u.- asın 0035/a
u.- ayın 3287/b
u.- dı 2310/a, 2998/a, 3396/a, 4504/a; (el u.) 0362/a, 1229/b; (ḫadenge u.) 1467/b; (ḫançer u.) 4569/b
u.- dılar (bil u.) 3415/b
u.- dum (ṭaşı başa u.) 3260/b
u.- duñ 3943/b
u.- ıcı (ḳılıç u.) 0924/a
u.- ma 2685/b; (ḳılıç u.) 2874/a; (ṭaş u.) 3948/a
u.- mağa 1383/a
u.- mağuñ 1314/b
u.- mış 2061/a
u.- mışdı 3141/b
u.- sa 0303/b, 0305/a; (ṭabanca u.) 0298/b
u.- uban 2100/b, 3804/a; (ḳamçı u.) 2123/b
u.- ur 3288/b, 4416/a; (neşter u.) 0347/a; (seng u.) 3884/a
u.- urdı 1397/b, 2381/b, 3594/b, 4255/a; (el dize u.) 3983/a; (ḳamçı u.) 1204/b
u.- urlar (ṭaş u.) 4306/a
u.- ursañ 4136/a
2. Silahla öldürmek.
u.- am 2836/a
u.- dı 2670/b
u.- duñ 2391/a, 2391/b
u.- up 1698/b
u.- urdı 4366/b
3. Bir şeyi yüklemek, omzuna veya sırtına koymak.
u.- ġıl (yükü u.) 0080/b
4. Koymak, yerleştirmek.
u.- alar (sancaḳın u.) 0920/b
u.- dı (sancaḳ u.) 0333/b
5. Uygulamak, basmak.
u.- dı (ʿalem u.) 1434/a; (dāġ u.) 0885/b, 4661/a; (iz u.) 0468/b, 3592/b; (mühr u.) 2275/a, 2849/a, 4633/b; (naḳş u.) 3193/b; (reng u.) 0506/a
u.- duñ (ʿalem u.) 3910/b
u.- dılar (dāġ u.) 0917/a
u.- maz (reng u.) 0767/b
u.- mışıdı (ʿalem u.) 4680/a; (dāġ u.) 3139/b
u.- urdı (resmin u. “çizmek”) 4078/b
u.- uñ (mühr u.) 1911/a
6. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
u. (rāy u.) 0923/a, 2521/b
u.- a 0717/b; (baş u.) 2665/b; (ḳılıça u.) 1236/b; (tāc u.) 2686/b
u.- alar 3289/a, 3289/b; (dāsitānlar u.) 1377/b; (ḫāl u.) 4163/b; (odı u.) 1278/a
u.- am (bendi u.) 3920/a
u.- an (rāy u.) 1734/a
u.- asın (dāġ u.) 1096/a
u.- dı 0512/b, 0847/b, 1201/b, 1434/b; (baş u.) 2684/a; (dem u.) 0588/a; (el u.) 1777/b, 3373/a; (ġuṣṣa bağını u.) 4035/b; (meṣel u.) 2724/b; (noḳṭa u.) 1945/a; (od u.)

0597/b, 3353/a; (yüz u.) 0366/b, 0400/b, 1381/b, 2265/a, 2314/b, 4355/a, 4521/a; (zaḫmı u.) 3732/a
u.- dıdı 0350/a, 0736/a
u.- dılar (od u.) 2254/a
u.- duñ 3822/a; (bünyāḍ u.) 0448/a (od u.) 2729/a; (tāc u.) 1139/a
u.- ġıl (fāl u.) 1339/b
u.- ınca (ud u. "utanmak") 2829/b
u.- ındı (tāc u.) 1207/b
u.- mağı (el u. "dokunmak") 0151/b
u.- maḳ (el u.) 0185/b, 1649/b; (rāy u.) 1888/a
u.- maz 2927/b; (fāl u.) 3075/a
u.- mış (el u.) 1438/a; (yüzini u.) 0416/a
u.- sun (dermān u.) 1864/b
u.- u (kef u.) 1412/a
u.- uñ (bünyāḍ u.) 0693/b; (ışıḳ u.) 0979/b
u.- up (rāy-i zemzem u.) 2307/b
u.- urdı 4337/a; (fāl u.) 3074/b
u.- urduñ 4663/b
u.- ursa 3075/b
u.- ursın (od u.) 3223/a

urġan: -1- [T.] Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat.
u. 2772/a

urıġ: -3- [T.] Soy, sülale.
u. 1776/a
u.+ ı 1916/a
u.+ uñda 1132/b

urın-/ urun-: -8- [T.] 1. Giyinmek.
u.- dı (tāc u.) 2302/a, 3122/b
u.- maz 1020/b
u.- up 4201/b; (tāc u.) 1001/b
u.- ur (tāc u.) 1782/a
u.- urdı (tāc u.) 1210/b
2. Dövünmek, vurunmak.
u.- ur 2426/b

urış: -1- [T.] Vuruşmak, çarpışmak, mücadele.
u. (savaş u u.) 1041/b

urul-: -5- [T.] Dikilmek, kurulmak, yapılmak, vazolunmak.
u.- dı 0572/b, 0681/b
u.- mış 4068/a; (bir yana u.) 1505/a; (Ḫüsrev_i taḫt u.) 2714/b.

us/ uṣ: -9- [T.] Akıl.
u. 0890/b, 1080/b, 1081/a, 1104/a, 1825/a,1843/a
u.+ a 1502/a
u.+ da 2325/b
u.+ dan 1087/b

uṣan-: -3- [T.] Yılmak, bezmek, bıkmak.
u.- dı 1799/a, 2414/b, 3650/a

uṣañ: -1- [T.] Gafil, gevşek, tembel.
u. 3564/b

usañlıḳ/ uṣañlıḳ: -2- [T.] Gevşeklik, tembellik.
u. 4124/b
u.+ la 1685/b

uṣlu/ uslu: -36- [T.] Akıllı, uslu.
u. 0015/a, 0959/b, 1125/b, 1130/a, 1828/a, 1978/a, 2004/b, 2050/b, 2072/b, 2176/b, 2198/a, 2323/a, 2428/b, 2441/a, 2514/a, 2600/b, 2733/b, 2808/b, 3105/a, 4152/a, 4210/b, 4634/a; (u. bil-) 2029/b
u.+ da 1752/b
u.+ dur 1123/b, 1966/b
u.+ la 2022/a
u.+ lar 1979/b, 2111/a, 2653/b, 2909/b
u.+ lardur 2079/b
u.+ larıla 1882/a
u.+ ya 2644/a
u.+ yıdı 0650/a
u.+ yıla 3100/a

uṣṣ/ uss: -11- [T.] Akıl, şuur.
u.+ ı 0616/a, 0642/b, 1025/a, 1189/b, 1964/a, 2002/b, 2012/a, 4606/a
u.+ ıla 1364/a
u.+ umı 3942/a
u.+ ıyıla 0911/b

usta: -1- [Far.] Usta.
u. 0713/a

uş: -29- [T.] İşte, şimdi.
u. 0370/a, 0459/b, 0787/a, 1140/b, 1188/a, 1223/b, 1655/a, 1834/a, 1883/b, 1884/b, 1924/b, 1970/a, 2166/a, 2623/b, 2393/a, 2649/a, 2782/b, 2795/b, 2833/a, 2957/b, 3416/b, 3921/a, 4037/a, 4128/b, 4249/a, 4609/b, 4659/b, 4660/a, 4660/b

uş-: -1- [T.] Uçmak.
u.-a (u. var-) 2803/b

uşaḳ: -2- [T.] Çocuk.
u. 3697/a
u.+ ı 1076/b

ut-: -6- [T.] Yenmek, oyunda kazanmak.
u. 1630/a
u.- alar 2252/b
u.- am 1708/b
u.- ardı (ṭoġan u.) 1396/b
u.- mış 1353/a
u.- uñ 2694/b

utan-: -15- [T.] Utanmak.
u. 0356/b, 2793/b, 2834/a
u.- a 2014/b
u.- avuz 1643/a
u.- dı 0856/b, 4014/b
u.- duġından 0863/a
u.- maġından 1484/a
u.- maḳdan 1541/a
u.- maz 1671/b
u.- mazsın 1134/b
u.- up 0591/a
u.- ur 2789/b
u.- ursın 1825/b

utanmazlıḳ: -1- [T.] Utanmazlık.
u. (u. it-) 3992/a

ʿUṭārid: -2- [Ar.] Güneşe en yakın olan gezegen, Merkür.
ʿU. 2763/b, 2947/b

utıl-: -1- [T.] Yutulmak, oyunda yenilmek.
u.- maz 0677/b

uvaḳ: -1- [T.] Ufak, küçük.
u.+ ı 2718/b

uvan-: -2- [T.] Ufanmak, kırılmak, parçalanmak.
u.- dı 2255/b
u.- mış 4233/b

uvat-: -1- [T.] Kırmak, parçalamak.
u.- dı (barmaḳlarını u.) 0351/b

uy-: -26- [T.] Uymak, uygun davranmak.
u. 1327/b, 2136/b
u.- a 2122/b, 4137/a; (u.- a mı) 3921/a
u.- an 0265/b, 4474/b
u.- andan 2510/b
u.- anları 2069/b
u.- ar 0180/b, 1558/b, 3271/b
u.- avuz 0141/b
u.- dı 2594/b
u.- maġıl 0798/a
u.- maḳ (u. degül) 1367/a
u.- maḳdan 0102/b
u.- maz 3892/a, 4619/a
u.- mış 3140/b
u.- up 0746/b, 0753/b, 0980/b, 2121/a
u.- updur 2250/b
2. Uygun düşmek, yakışmak.
u.- an 4474/a

uyan-: -7- [T.] Uyanmak.
u.- dı 0439/b, 4245/b, 4378/a; (uyḳudan u.) 4056/a, 4066/a, 4262/a
u.- up 4512/a

uyanuḳ: -8- [T.] 1. Uyanık.
u. 3966/b; (u. ol-) 0782/b
2. Açıkgöz, kurnaz, cingöz.
u. 0402/a, 0958/b, 2386/a,
u.+ lar 0094/b, 3642/a
u.+ larını 2162/a

uyanuḳlıḳ: -2- [T.] Uyanıklık, uyanık olma.
u. 0403/b, 4613/a

uyar-: -7- [T.] Uyandırmak, irşat etmek, ikaz etmek.
u. 0047/b, 0085/b
u.- ayın 4510/a, 4510/b
u.- dı 4518/a
u.- madı 4516/a

uyı-/ uyu-: -23- [T.] Uyumak.
u.- ban 2699/b
u.- dı 0386/a, 0439/b, 0442/b, 0469/a, 1662/b, 3755/b
u.- ma 3433/a, 4087/a
u.- madılar 4260/a
u.- maḳ 1578/b
u.- maz 1621/b, 3966/b
u.- mazdı 2975/b; (uyḳu u.) 3066/a
u.- mış 3321/a
u.- mışıdı 4375/a
u.- r 0584/b, 2651/a
u.- rdı 4073/b, 4261/a
u.- ya 4514/b
u.- yam 0460/b

uyḳu: -25- [T.] Uyku.
u. 0706/b, 0724/b, 0783/a, 0783/b, 2147/b, 2878/a, 3153/b, 4513/a; (gözinden u. gir-) 3026/b; (u. gözine yol bul-) 0386/b; (u. al-) 4244/b; (u. dut-) 4368/b; (u. uyı-) 3066/a
u.+ da 4057/b, 4379/b, 4507/a
u.+ dan 4544/a; (u. açıl-) 4517/b; (u. uyan-) 4056/a, 4066/a, 4262/a
u.+ sından 0400/a
u.+ sındanıdı 4591/b
u.+ ya 2502/b, 4051/b

uyuḳ-: -1- [T.] Oturduğu yerde hafif uykuya dalmak, ımızganmak.
u.+ dı 4145/a

uyut-: -2- [T.] Uyutmak, uyumasını sağlamak.
u.- dı 1580/b
u.- mışıdı 4023/a

uz: -3- [T.] Usta, mahir.
u. 4118/a; (u. it-) 0361/b
u.+ am 4500/b

uza-: -1- [T.] Uzanmak.
u.- dı 2965/a

uzaḳ: -2- [T.] Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak.
u. 1200/a; (u. ol-) 0945/b

uzan-: -5- [T.] 1. Vücudunu yöneltmek veya vücuduyla birlikte kolunu uzatmak.
u.- sa 2899/a
u.- ur 2899/a
2. Uzun sürmek, uzamak.
u.- a 2895/b
u.- dı (sözi u.) 2336/a
3. Yayılmak.
u.- ur 1060/b

uzat-: -16- [T.] 1. Başı, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek.
u.- a (ḳol u.) 4225/a
u.- an (el u.) 3637/b, 4134/a
u.- dı 0338/b, 2159/a, 3172/a; (dilin u.) 4342/a
u.- maḳ (el u.) 3995/b
u.- mayam (ḳol u.) 4165/b
u.- maz (ḳol u.) 1246/b
u.- ur 0267/b
u.- urdı (ḳol u.) 1316/b
2. Konuşmayı, tartışmayı sürdürmek.
u.- an (dilini u.) 2908/a
u.- dı (dil u.) 3812/a, 4061/a
u.- ma 2794/b

uzlıḳ: -3- [T.] Ustalık, münasiplik.
u. 1749/b, 1779/b; (u. ol-) 1635/b

uzun: -7- [T.] Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren.
u. 1854/b, 1987/a, 2907/b, 4398/a; (yaşuñ u.) 3935/a, 3955/a
u.+ ında 3682/b

uzunluḳ: -1- [T.] Süre yönünden uzun olma durumu.
u.+ ıyıçun (yaş u.) 0320/a

Ü

ü: -287- [Far.] Bağlama edatı, ve.
ü. 0024/a, 0025/a, 0058/a, 0073/b, 0084/b, 0096/b, 0112/a, 0137/b, 0162/b, 0164/b, 0169/a, 0169/b, 0180/a, 0184/b, 0195/a, 0199/b, 0209/a, 0220/b, 0230/b, 0234/b, 0237/b, 0245/a, 0250/a, 0256/a, 0257/b, 0262/a, 0273/b, 0285/a, 0293/b, 0310/b, 0352/b, 0353/a, 0401/a, 0459/a, 0499/b, 0503/b, 0508/a, 0532/b, 0545/a, 0558/a, 0584/a, 0603/a, 0609/a, 0617/a, 0636/a, 0653/b, 0742/b, 0793/b, 0801/b, 0810/b, 0861/b, 0865/b, 0881/a, 0892/b, 0905/a, 0929/a, 0929/b, 0936/b, 0948/b, 0956/b, 0968/b, 0971/a, 0979/a, 0985/a, 0987/b, 1043/b, 1072/a, 1090/b, 1097/b, 1111/b, 1134/a, 1138/a, 1153/b, 1157/b, 1181/b, 1182/a, 1200/b, 1237/b, 1243/b, 1267/b, 1272/b, 1280/a, 1298/b, 1303/a, 1311/b, 1400/a, 1441/a, 1449/a, 1461/a, 1466/b, 1495/a, 1501/b, 1562/a, 1562/b, 1563/a, 1565/a, 1572/b, 1585/b, 1586/a, 1603/b, 1615/a, 1651/b, 1677/b, 1686/a, 1710/b, 1727/b, 1729/b, 1741/b, 1758/a, 1764/b, 1768/a, 1771/a, 1781/b, 1792/a, 1793/b, 1802/a, 1807/a, 1807/b, 1812/a, 1852/a, 1855/a, 1860/b, 1862/b, 1879/b, 1885/b, 1886/a, 1886/b, 1888/a, 1900/a, 1904/b, 1909/b, 1911/a, 1930/b, 1937/b, 2009/b, 2023/b, 2066/a, 2077/a, 2106/b, 2114/a, 2116/b, 2175/a, 2175/b, 2206/b, 2209/a, 2218/b, 2239/b, 2268/a, 2279/b, 2326/b, 2329/b, 2352/a, 2356/b, 2362/b, 2418/b, 2438/b, 2445/b, 2457/a, 2461/b, 2473/a, 2473/b, 2482/a, 2482/b, 2488/b, 2490/a, 2490/b, 2509/a, 2565/b, 2567/a, 2589/a, 2607/b, 2615/a, 2622/a, 2636/b, 2637/b, 2696/b, 2721/b, 2764/b, 2771/a, 2806/b, 2821/b, 2844/b, 2848/b, 2856/b, 2861/a, 2885/b, 2888/b, 2896/a, 2910/a, 2913/a, 2914/a, 2916/a, 2917/b, 2928/a, 2928/b, 2931/a, 2963/b, 2971/b, 3038/b, 3050/b, 3083/b, 3085/b, 3125/a, 3213/b, 3215/b, 3219/a, 3234/b, 3252/b, 3253/a, 3264/b, 3274/a, 3318/b, 3332/b, 3333/b, 3418/a, 3473/a, 3492/b, 3559/a, 3579/a, 3610/b, 3621/b, 3625/b, 3655/b, 3682/a, 3683/b, 3721/a, 3733/a, 3753/b, 3762/a, 3766/a, 3771/b, 3791/b, 3803/a, 3829/a, 3914/a, 3918/a, 3945/b, 3951/b, 3962/a, 3964/b, 3971/a, 3981/a, 4021/b, 4042/b, 4066/b, 4095/a, 4096/a, 4171/a, 4176/b, 4177/b, 4203/b, 4212/a, 4213/b, 4216/a, 4242/a, 4275/a, 4276/a, 4282/a, 4283/b, 4284/a, 4289/b, 4291/b, 4317/b, 4343/a, 4353/b, 4354/a, 4377/b, 4434/b, 4460/a, 4463/b, 4469/a, 4469/b, 4470/a, 4478/b, 4483/b, 4489/b, 4531/b, 4614/b, 4621/b, 4622/a, 4629/b, 4668/b

üç: -22- [T.] Üç sayısı.
ü. 0955/b, 0989/a, 1106/a, 1107/a, 1263/a, 2018/a, 2022/a, 2069/a, 2070/a, 2075/b, 2105/a, 2228/a, 2619/a, 2736/a, 4270/a, 4382/a, 4410/a, 4420/a, 4591/a
ü.+ den 4275/b
ü.+ i 4270/a, 4270/b

üçünci: -3- [T.] Üçüncü.
ü. 0257/a, 0899/a, 0957/b

üftāde: -1- [Far.] Düşkün.
ü. 4091/a

üfür-: -1- [T.] Üflemek, üfürmek.
ü. 3570/b

Ülker: -4- [T.] Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Süreyya, Pervin.
Ü. 0515/b, 1458/b, 3681/b, 4169/b

ülü: -4- [T.] Hisse, pay, kısmet, kısım, bölük.
ü. 0955/b, 4228/b
ü.+ si 0956/a, 0957/a

ümīḏ/ ümīd: -24- [Far.] Ümit, umut.
ü. 0030/a, 0308/a, 0790/a; (ü. dut-) 0725/a; (ü. ol-) 1028/b, 1589/a; (ü. vir-) 2410/a
ü.+ e 0877/b
ü.+ i 0098/a, 0101/a, 0878/b, 1416/a, 3109/a; (ü. kes-) 2594/a; (ü. kesil-) 4554/a
ü.+ in 3216/b, 4444/b
ü.+ üm 0090/b, 0187/a, 0237/a, 0840/b, 0858/a, 2016/a, 4117/a

ümīḏlü: -1- [Far.+T.] Ümitli, umutlu.
ü. 3393/a

ümīḏsüz: -1- [Far.+T.] Ümitsiz.
ü.+ üñ 3216/b

ümīḏsüzlik: -1- [Far.+T.] Ümitsizlik.
ü.+ den 0723/b

ümīḏvār: -1- [Far.] Ümitli.
ü.+ ı 0877/b

ümmet: -3- [Ar.] Kavim, cemaat.
ü.+ iydi 0113/b
ü.+ leridür 0112/b
ü.+ üñ 0101/a

ün: -27- [T.] 1. Ses.
ü. 0377/b, 2117/a, 3219/b, 3481/a, 4663/b
ü.+ den 4370/a
ü.+ i 0345/b, 0359/b, 2235/a, 2977/a, 3086/b, 4345/b
ü.+ in 2638/a, 2974/a, 4376/a; (ü. işit-) 4240/a, 4381/a
ü.+ inden 2975/b
ü.+ ine 1448/b
ü.+ ini işit 4380/b
ü.+ ini 4147/b
ü.+ iyle 0337/b
ü.+ le 0008/a
ü.+ ümden 1011/a
2. Nam, şöhret.
ü.+ inden 0785/b
ü.+ in 1054/a
ü.+ üñ 2393/b

ür-: -4- [T.] Seçmek, ayırmak.
ü.- di 2168/a, 2251/a, 3604/a
ü.- ensin 0076/b

ürk-: -3- [T.] Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek.
ü. 1106/b
ü.- erdi 3051/a
ü.- üci 4188/a

üründü/ üründi: -10- [T.] Seçilmiş, seçkin, müntahap, güzide, mümtaz, en iyi.
ü. 1835/b, 2056/a, 2109/a, 2532/a, 2552/a, 2742/a, 3708/a, 4348/b, 4600/a; (ü. ḳıl-) 2522/a

ʿüryān: -1- [Ar.] Çıplak.
ʿü. 3970/b

üsküf: -7- [T.] Başlık, serpuş.
ü. 1251/b, 1781/b, 2423/a
ü.+ i 2422/a, 3290/b
ü.+ in 1020/b
ü.+ ini 4201/b

üst: -39- [T.] 1. Üst.
ü.+ ine 0592/b, 0595/b, 1348/a, 1351/a, 1439/b, 1881/b, 3954/a, 4016/b, 4069/a, 4397/b; (ü. bin-) 2456/b
ü.+ inde 0483/b, 0551/b, 0576/b, 1948/b, 2029/a, 2241/a, 3361/a, 3787/b, 3865/a, 4595/b, 4639/b
ü.+ inden 3469/a
ü.+ ine 3459/b, 3463/a
ü.+ ümde 3270/b
ü.+ üne 3720/b; (taḫt ü. ḳon-) 1493/a
ü.+ üñe 3265/a
2. Zaman bildiren kelimelerle birlikte bir olaydan sonra belli bir süre geçtiğini ifade eder.
ü.+ ine 3618/a, 4141/b, 4337/b,
3. Bir yerin çok yakınında olan ve ona bakan yer.
ü.+ inde 2246/a

4. Yüzey, satıh.
ü.+ ine 1244/a
ü.+ ine 0767/b, 0771/b, 1957/a
ü.+ inde 3461/a
5. Giysi.
ü.+ ine 1059/b

üstāḏ: -32- [Far.] Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse.
ü. 0278/a, 0292/a, 0448/b, 0504/a, 0551/a, 0567/b, 0572/a, 0681/b, 0716/a, 0767/b, 0810/a, 1538/a, 1992/a, 2859/a, 2948/a, 2953/b, 2956/b, 2967/a, 2983/b, 3006/b, 3187/b, 3296/b, 3384/b, 4023/a, 4046/a, 4157/a; (şāvūr-ı ü.) 0546/a, 4272/a; (ü.- ı çīn) 0559/a; (ü. ḳıl-) 2742/a
ü.+ a 0311/b
ü.+ ıla 2952/a

üstāḏlıḳ: -1- [Far.+T.] Üstatlık.
ü.+ uñuñ 3014/a

üstāḏsuz: -1- [Far.+T.] Üstatsız, üstat olmadan.
ü. 2953/a

üstüvār: -1- [Far.] Sağlam, dayanıklı, kuvvetli.
ü.+ ın 3720/a

üştür: -1- [Far.] Deve, şütür.
ü. (at u ü.) 2471/a

üş-: -5- [T.] Bir yere toplanmak, üşüşmek.
ü.- di 2518/b, 3354/b, 4355/a
ü.- diler 4202/a
ü.- e 3096/a

üşen-: -8- [T.] Korkmak, çekinmek.
ü.- di 0334/a, 3561/a, 3667/a, 4020/a
ü.- em 2182/a
ü.- me 3531/a
ü.- mez 2814/b
ü.- ürsin 4303/a

üyi-: -2- [T.] Uyumak.
ü.- di (üyimek ü.) 3601/b
ü.- mek (ü. üyidi) 3601/b

üz-: -7- [T.] 1. Koparmak, kırmak, kesmek.
ü. (boyınını ü.) 3344/b
ü.- ebilürven 1698/b
ü.- eler (başın ü.) 1469/a
ü.- erdüñ 3850/a
ü.- mek 1567/a
ü.- miş 0437/b
2. Yüzmek.
ü.- erdi (ṣuda ü.) 0605/a

üzengü: -2- [T.] Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.
ü.+ de 2156/a
ü.+ den 2159/a

üzere/ üzre: -7- [T.] Üzerine, üzerinde.
ü. 3075/a; (bāġ ü.) 0769/a; (çarḫı ü.) 1259/b; (taḫt ü.) 1991/a, 2686/b
ü.+ sine (taḫt ü.) 1250/b

üzil-/ üzül-: -5- [T.] Kopmak, koparılmak, ayrılmak.
ü.- gil 1142/a
ü.- mek 1147/a
ü.- ür 3582/b
ü.- ürseñ 1658/a
ü.- ürsin 3629/b

üzüm: -2- [T.] Üzüm.
ü. 3447/b
ü.+ in 3608/b

V

vācib: -2- [Ar.] Yapılması gerekli olan, terkedilmesi caiz olmayan husus.
v. (v. ol- “yapılması gerekli olmak, şart olmak”) 0183/b, 0209/a

vaʿde: -5- [Ar.] 1. Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil.
v. (v. ḳıl-) 2171/b
v.+ sine 1424/a
v.+ yle 4010/a
2. Söz verme.
v. (v. vir-) 3127/a
3. Ölüm vakti, ecel.
v.+ ye (v. yit- “eceli gelmek”) 4109/b

vāfir: -1- [Ar.] Çok, bol.
v. (v. ol-) 0139/a

vāhib: -1- [Ar.] Veren, bağışlayan, hibe eden kimse.
v. (yezdān-ı v.) 1722/b

vaḥşī: -1- [Ar.] İnsandan kaçan, insana alışkın olmayan, yabani.
v. (v. gibi) 3051/a

vaḥy: -1- [Ar.] Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahî haber.
v. 0108/b

vaḳār: -1- [Ar.] Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin.
v. 2466/b

vaḳf: -1- [Ar.] Bir malı ya da mülkü hayırlı bir iş için tahsis etme.
v. (v. it-) 2991/b

vāḳıf: -1- [Ar.] Bilici, bilen, haberdar ve agâh olan kimse.
v. (v. ol-) 2468/a

vaḳḳāṣ: -1- [Ar.] Okçu.
v. (saʿd-ı v. “ Cennetle müjdelenen on sahabiden ve İslam'ı ilk kabul edenlerdendir”) 2816/a

vaḳt/ vaḳit: -13- [Ar.] Zaman, vakit.
v. 1907/a
v.+ dür 2787/b
v.+ e (v. ir-) 3019/a
v.+ ın 0940/a
v.+ i 2406/a; (v. ol-) 2407/a, 4229/a
v.+ ile 0773/b
v.+ in 3389/a
v.+ inde 3917/b, 4550/b
v.+ inüñ 2082/b
v.+ üñi 3846/b

vālid: -1- [Ar.] Baba.
v.+ sin 0054/b

vālih: -1- [Ar.] Şaşmış, hayret içinde kalmış, şaşakalmış.
v. (v. ḳal-) 0150/b

v’allāhu: -1- [Ar.] Allah’a yemin olsun ki.
v. 1037/b

Vāmıḳ: -1- Azra ile Vamık hikâyesinin erkek kahramanıdır.
V. 3480/a

var: -249- [T.] 1. Mevcut olan, var.
v. 0043/a, 0058/b, 0062/a, 0062/b, 0064/a, 0064/b, 0090/b, 0187/a, 0210/a, 0237/a, 0266/a, 0343/a, 0423/a, 0453/b, 0477/a, 0487/a, 0501/a, 0501/b, 0583/a, 0587/a, 0587/b, 0656/a, 0656/b, 0689/b, 0728/a, 0825/a, 0825/b, 0840/b, 0858/a, 0861/a, 0897/b, 0905/a, 0933/b, 1004/a, 1022/a, 1026/b, 1031/a, 1049/a, 1089/a, 1274/a, 1306/a, 1361/a, 1389/a, 1586/a, 1586/b, 1593/a, 1593/b, 1616/a, 1616/b, 1645/b, 1686/a, 1686/b, 1738/a, 1757/a, 1758/a, 1758/b, 1771/a, 1790/b, 1792/a, 1792/b, 1801/a, 1821/a, 1856/a, 1856/b, 1885/a, 1914/a, 1926/b, 1928/b, 1929/b, 2016/a, 2033/b, 2038/a, 2079/a, 2151/a, 2151/b, 2153/b,

2155/b, 2189/b, 2208/b, 2250/a, 2278/b, 2301/a, 2313/a, 2324/b, 2337/b, 2416/b, 2418/a, 2418/b, 2433/a, 2436/a, 2436/b, 2438/b, 2447/a, 2447/b, 2490/b, 2570/a, 2587/b, 2623/b, 2632/a, 2730/a, 2763/a, 2807/b, 2854/b, 2870/b, 2905/b, 3005/a, 3043/b, 3173/a, 3225/b, 3228/b, 3250/b, 3257/a, 3268/a, 3273/a, 3273/b, 3327/a, 3437/b, 3489/a, 3577/a, 3585/b, 3678/a, 3678/b, 3707/a, 3714/b, 3725/b, 3729/b, 3866/b, 3880/a, 3889/a, 3941/a, 3986/b, 3987/a, 4003/b, 4117/a, 4277/b, 4300/a, 4330/b, 4351/a, 4418/a, 4429/a, 4486/b, 4629/a, 4629/b, 4653/b, 4654/a; (v. ol-) 1971/a, 3490/a, 3489/b, 3490/b, 3547/a, 3547/b; (v. degül) 0411/a; (v. mı) 0452/a, 0571/b, 0787/b, 1825/a, 3160/a, 3782/b
v.+ dan 2327/b
v.+ dı 0406/a, 0445/a, 1180/b, 1309/a, 1337/a, 1523/a, 1525/b, 1546/b, 1709/b, 2002/a, 2002/b, 2058/a, 2245/a, 2361/a, 2491/a, 2502/b, 2548/a, 2657/b, 2663/b, 2669/a, 2673/a, 4075/b, 4177/a, 4284/a, 4484/a, 4484/b
v.+ dur 0434/b, 1802/a, 1928/b, 2044/a, 2249/b, 2625/a, 2884/b, 2948/a, 3267/a
v.+ ı 1904/a, 3161/a, 3714/b; (v. “hepsi”) 1167/a
v.+ ıdı 0271/a, 1603/a, 1994/b, 1995/b, 2120/a, 2246/a, 2595/a, 3320/a, 3387/a, 3728/b, 4219/a, 4233/a, 4288/a, 4391/b, 4399/a, 4401/a, 4482/b
v.+ ını 4541/a
v.+ ısa 0057/a, 0394/b, 0616/a, 0620/a, 1275/b, 1677/a, 1844/b, 1935/a, 2352/b, 2561/a, 2666/b, 3684/a, 3684/b, 4210/b, 4480/a
v.+ sa 1095/b, 1189/b, 1571/b, 1693/a, 1968/b, 2158/a, 2576/a, 3526/b, 3558/b, 4606/a
v.+ sın 3714/a
v.+ um 3210/b
v.+ umuz 3014/b

var-: -134- [T.] Varmak, gitmek.
v. 0715/b, 2025/b, 2263/a, 2324/a, 2556/b, 2607/a, 3880/b, 3959/b, 4330/a, 4402/b, 4417/b, 4429/b
v.- a 1363/b, 1876/b, 2330/b, 2523/a, 3399/a, 3562/b, 4179/a, 4229/b
v.- alar 1887/b
v.- alum 2224/b, 4593/a
v.- am 0046/b, 0655/b, 0749/a, 1676/b, 2192/a, 3864/b, 3945/b, 4429/a
v.- asam 2813/b
v.- asın 2627/a; (yaḳın v.) 2634/a
v.- avan 3871/b
v.- avuz 0744/a, 2616/b
v.- aydı 2977/b; (eline v.) 0247/b
v.- ayduñ 1804/b
v.- ayın 1071/a, 2260/a, 3287/a, 3833/b
v.- dı 0472/a, 0474/a, 0550/a, 0552/a, 0688/a, 0897/b, 0994/a, 1180/a, 1555/b, 2026/a, 2046/a, 2221/a, 2245/b, 2267/a, 2271/a, 2279/a, 2345/a, 2563/a, 2396/a, 2477/a, 2477/b, 2495/a, 2502/a, 2503/b, 2608/a, 2647/b, 2652/b, 2658/a, 2663/a, 2673/b, 2973/b, 4319/a, 4331/a, 4482/a, 4501/b; (ḳatına v.) 2159/b; (yaḳın v.) 4427/a
v.- dılar 1216/a, 2216/a, 4406/a
v.- duġıyçun (yol v.) 3702/a
v.- dum 1651/b, 2803/b, 3337/a, 3337/b; (yaḳın v.) 3338/a
v.- duñ 1120/b
v.- dur 0270/a
v.- ıcaḳ (yaḳın v.) 2633/b
v.- ıdı 0404/a
v.- ınca 0922/b
v.- madın 2086/a
v.- maġa 4178/b
v.- maḳ 0450/a, 2444/a
v.- maya 0450/b, 0712/a
v.- mazsa 1291/a
v.- mış 1682/b
v.- sun 1864/a
v.- u 2622/b

v.- uban 0937/a, 0962/b, 1238/b, 2230/b, 2343/b, 2483/b, 4426/a
v.- uñ 2014/a, 2232/a, 2695/a, 4369/b
v.- up 0495/a, 0751/b, 1336/a, 2024/a, 2265/b, 3389/a, 3405/a, 3589/a, 3769/b
v.- updur 0569/b
v.- ur 1324/b
v.- urdı 2776/a, 3059/b, 3064/b, 3207/a, 3282/a, 3850/b; (yol v.) 3059/a

varlıḳ: -1- [T.] Varlık, var olma durumu.
v.+ ıyıla 1875/a

vaṣf: -5- [Ar.] Bir kimse veya şeyin taşıdığı hâl, sıfat, nitelik.
v. (v. it-) 4294/a
v.+ a 2896/a
v.+ ı 0274/b, 2164/b
v.+ ıyla 3873/b

vāṣıl/ vaṣl: -4- [Ar.] Ulaşan, erişen.
v. (v. ol- "ulaşmak, erişmek") 0841/a
v.+ a 0876/b
v.+ ıyıla 2378/b
v.+ uñ 1653/a

vaṣiyyet: -2- [Ar.] Nasihat, öğüt.
v. (v. eyle-) 0059/b; (v. ḳıl-) 0688/b

vāy: -10- [T.] Eyvah.
v. 0580/b, 1268/a, 2399/b, 2682/b, 2760/b, 3352/b, 3505/b, 4148/b
v.+ um (āhum u v.) 3336/b
v.+ uñ 2887/b

ve: -19- [T.] Bağlama edatı, ve.
v. 0057/b, 0058/b, 0059/a, 0060/a, 0372/a, 0543/b, 0623/a, 1191/a, 1750/a, 1892/a, 2491/b, 2550/b, 2736/b, 2920/b, 2980/a, 3043/a, 3532/b, 4098/a, 4336/a

vebāl: -2- [Ar.] Günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk.
v.+ i 2447/b
v.+ üñde 0685/a

vefā: -14- [Ar.] 1. Sözünde durma, sözünü yerine getirme.
v. 2766/b, 2767/a, 3917/b; (v. ḳıl-) 2765/a
2. Sevgi ve dostlukta sadakat, bağlılık.
v. 0097/a, 0625/a, 0656/b, 2685/b; (v. ḳıl-) 0626/a, 0626/b, 3131/b, 3216/a
v.+ ñ 3224/b
v.+ nuñ 4444/b

vefā-dār: -8- [Ar.+Far.] Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden, dostluğuna bağlı olan.
v. 0180/a, 0627/b, 3239/a, 4301/a, 4320/b; (v.- ı nübüvvet) 0198/b; (yār-i v.) 0447/a; (v. ol-) 2864/b

vefāsuz: -5- [Ar.+T.] Vefası olmayan, sevgisinde, dostluğunda sebat göstermeyen.
v. 2019/b, 3992/a, 4503/b
v.+ a 1784/b
v.+ lara 0625/b

veger: -41- [Far.] Eğer, şayet.
v. 0036/a, 0114/b, 0116/a, 0404/b, 0462/b, 0465/b, 0467/a, 0617/b, 0623/a, 0692/a, 0743/a, 0967/a, 1092/a, 1108/a, 1215/a, 1301/b, 1498/b, 1499/a, 1571/b, 1627/b, 1682/a, 1695/b, 1803/a, 1865/a, 1907/b, 1927/b, 2499/a, 2851/a, 2855/b, 2906/a, 3047/a, 3060/a, 3062/a, 3102/b, 3184/a, 3184/b, 3246/a, 3686/a, 3773/a, 3947/a, 4627/b

vegerni: -4- [Far.] Eğer, şayet.
v. 0031/a, 2317/a, 3711/b, 4414/b

veger nī: -1- [Far.] Eğer, şayet.
v. 2499/a, 4044/a

veled: -1- [Ar.] Çocuk.
v.+ sin 0054/b

velī: -35- [Far.] Ama, fakat, lakin.
v. 0186/a, 0347/b, 0893/a, 1027/b, 1152/a, 1174/b, 1363/a, 1389/a, 1605/b, 1640/a, 1646/a, 1737/b, 2094/a, 2095/b, 2426/b, 2434/b, 2448/b, 2466/a, 2473/a, 2788/b, 2954/b, 3439/b, 3460/b, 3555/b, 3625/a, 3645/b, 3811/a, 3873/a, 3875/b, 3899/b, 4091/b, 4167/a, 4238/a, 4532/b, 4540/a

velīkin: -28- [Far.] Ama, fakat, lakin.
v. 0756/a, 0904/a, 1050/a, 1198/a, 1492/b, 1647/b, 1660/b, 1750/a, 2361/b, 2377/b, 2543/a, 2625/a, 2690/b, 2734/a, 2750/a, 3153/b, 3256/a, 3297/b, 3481/a, 3505/a, 3638/a, 3845/b, 3857/b, 3897/a, 3916/a, 3950/a, 4173/a, 4619/a

Vestā vü Zendi: -1- 'Zend-Avesta', Eski İran inancı olan Zerdüştlüğün kutsal kitabıdır.
V. 1287/a

Vestā-ḫīz: -1- [Far.] Zerdüştlüğün kutsal kitabını kaldıran, tutan.
V. (V. ol-) 4539/b

veyā: -18- [Ar.+Far.] Veya, ya da.
v. 0148/b, 0211/b, 0238/b, 0324/a, 0684/b, 0689/b, 0865/a, 0908/b, 0925/b, 0935/b, 1680/b, 1825/a, 2045/b, 2298/b, 2625/b, 3627/b, 3673/b, 3940/b

veyāḫud: -1- [Ar.+Far.] Yahut, veya.
v. 2812/b

Veyse: -1- Veyse ve Râmin mesnevisinde Râmin'in aşkıdır.
V. (V. gibi) 3773/b

vezir: -14- [Ar.] Vezir.
v. 1814/a, 2043/b
v.+ e 1873/a
v.+ i 0954/a, 1874/a, 2301/a
v.+ idür 0948/a
v.+ ile 1810/b
v.+ inden 4441/a
v.+ ine 0945/a, 2297/a
v.+ ini 1859/b
v.+ üñ 0051/a, 0074/b

vezn: -1- [Ar.] Tartma, tartı.
v. (v. it-) 2807/a

vilāyet: -2- [Ar.] Diyar, memleket.
v. 2452/a; (v. vir-) 0860/a

vir-: -315- [T.] 1. Vermek.
v. 0284/b, 0381/b, 0440/a, 0645/a, 0817/b, 0836/b, 0886/a, 1101/b, 1191/b, 1545/a, 1799/b, 1830/a, 1974/a, 1976/b, 2054/a, 2057/a, 2077/a, 2118/b, 2210/a, 2251/b, 2267/b, 2413/a, 2598/a, 2598/b, 2653/b, 2682/b, 2725/a, 2928/a, 2957/b, 3188/a, 3447/b, 3491/b, 3493/a, 3501/b, 3601/a, 3705/a, 3788/a, 3909/b, 4417/a; (eline v.) 3011/a, 3374/b; (māl v.) 2076/a; (niʿmet v.) 2339/b; (taḫtuñ v.) 0394/a
v.- diler 0349/b, 0715/b, 4543/b
v.- diyse 2193/a
v.- dügine 4649/a
v.- düm 1963/a, 1996/a, 3828/a
v.- düñ 0077/b, 0087/b, 1704/a
v.- e 0755/b, 1300/b, 1604/b, 2642/a, 3129/b, 4404/b, 4511/a
v.- em 0027/b, 1034/a, 1880/b, 2192/b, 2662/b, 3162/b, 4537/b, 4998/a, 4998/b
v.- en 1065/a
v.- endür 2569/a
v.- esin 0619/a, 2278/b
v.- evüz 1866/a, 1879/b, 3403/b
v.- me 1074/b
v.- mege 0605/b
v.- mek 1056/b
v.- mez 1475/a
v.- meziseñ 3238/a
v.- miş 0105/a, 0771/b, 1350/a; (ḥabbe v.) 4253/a
v.- mişdi 1131/a, 2326/a
v.- mişdür 1099/b
v.- seydi 2829/b
v.- sün 0839/b
v.- ü 3842/b

v.- üñ 0699/b, 2352/a
v.- üp (balçıḳını v.) 2652/b; (çīnī v.) 2549/b; (ḳanat v.-) 0044/b; (mührini v.) 2275/b
v.- ür 0020/b, 0516/b, 1332/b, 3234/b, 3969/a
v.- ürise 3377/b
v.- ürse 0628/a
2. Kız evladı evlenmek üzere üzere bir erkeğe vermek.
v.- di (ḳızın v.) 2481/a
3. Feda etmek.
v.- eler 1278/b
4.Yardımcı fiil.
v. (Bendūyı v.) 2320/a; (cüst v.) 2666/b; (dāne v.) 1584/b; (dutsaḳa v.) 1652/a; (gülşen v.) 4574/b; (cevāb v.) 1726/b; (göñül v.) 0005/a; (ḫaber v.) 1120/b, 1734/b, 2712/a, 3164/b; (mihrümüz v.) 0453/b; (öpmek v.) 1625/a; (rıżāyı v.) 3723/b; (ṣabr u ṭāḳat v.) 0078/a; (sen v.) 4576/b; (ṣenā v.) 0007/b; (su v.) 1966/a; (ṭanuḳlıḳ v.) 4629/a; (yalım v.) 1074/a; (yol v.) 3937/a; (zekātı v.) 1594/b
v.- di (añul v.) 4360/b; (baḫtı v.) 1924/a; (baş v.) 1923/b; (beglik v.) 2479/a, 2492/b; (cān v.) 2702/b, 3424/b, 4211/b, 4515/a, 4516/a; (cevāb v.) 0457/b, 0670/a, 1087/a, 1122/a, 1596/a, 1832/a, 2904/a, 3105/a, 3128/a, 3178/a, 3512/b, 3614/a, 3624/a, 3632/a, 3820/a; (dāḏ v.) 0295/a, 2174/b; (destūr v.) 1376/a, 1386/a; (diyü v.) 2604/b; (elḳāb-ı revnaḳ v.) 0204/a; (gevher-mülk v.) 1533/a; (göñül v.) 2743/b; (güher v.) 2340/a; (ḫaber v.) 1727/a, 3763/a; (ḫaber v. degül) 2776/b; (ḫilʿat v.) 2339/a, 4266/b; (icāzet v.) 3951/a; (menşūr v.) 2346/a; (mühri v.) 2654/b; (nār u çoḳ bār v.) 3443/b; (naṣīḥat v.) 2398/a; (nāz v.) 1521/b; (oğlan v.) 0281/b; (oġul v.) 0251/a; (ögüt v.) 2701/a; (pārsālıḳ v.) 1365/a; (revnāḳ v.) 3515/a; (revnaḳ u nūr v.) 1535/b; (saʿādet v.) 1534/a; (selām v.) 3125/a; (şīrīnlik v.) 2975/a; (ṭanuḳlıḳ v.) 3639/b; (yil v.) 0297/b, 1833/a, 3415/a; (zārī v.) 4665/b; (ʿivāż v.) 4268/b
v.- diler (and v.) 3347/a; (baş v.) 1921/a; (ḫaber v.) 0500/a, 3006/a
v.- dügini (dil v.) 2144/b
v.- dük (ögüt v.) 2021/a
v.- düm (boyun v.) 4128/b; (cevāb v.) 3341/b; (göñül v.) 3915/a; (inṣāf i.) 2795/b; (ögüt v.) 2012/a
v.- düñ (bellü v.) 1179/b; (berātı v.) 2872/a; (destur v.) 1713/b
v.- e (adı v.) 0393/a; (baş v.) 2949/a; (boyın v.) 3190/b; (cevābı v.) 2016/a; (destūr v.) 4428/a; (göñül v.) 3562/a; (mühlet v.) 0237/a; (nūr v.) 4005/b; (oḳıyu v.) 0898/a; (pādāş v.) 1085/b; (yemiş v.) 1925/b
v.- em (cān v.) 0750/a, 1154/a, 2772/b; (oda v.) 1075/b
v.- en (ārāyiş v.) 3464/a; (bār.ı bārī v.) 0195/b; (cānı v.) 3462/b; (ferrile dāḏ v.) 2282/a; (özi v.) 2270/b; (revnaḳ v.) 2914/b; (yimiş v.) 3464/b
v.- esin (yil v.) 0647/b, 1940/b
v.- eydi (yile v.) 0661/a
v.- eydüm (boyın v.) 0892/a
v.- eyimiş (ḥasret v.) 2924/a
v.- gil (hem ten v.) 4365/b; (yile v.) 0779/b
v.- ince (yil v.) 1195/b
v.- me (düşmen v.) 0080/a; (gönül v.) 3155/a, 4582/a; (ḳayġuya v.) 2007/a; (yile v.) 2331/a
v.- medi (ögütüm v.) 2012/b; (vaʿde v.) 3127/a; (yol v.) 2494/a
v.- medügin (yol v.) 4033/a
v.- megil (yol v.) 4650/a
v.- mek (cānı v.) 3672/a; (dil v.) 1902/a
v.- mesem (dāḏ v.) 0201/a
v.- meye (nūr v.) 0017/b, 0860/a
v.- meyen (baş v.) 0035/b
v.- mez (amān v.) 2925/a; (yol v.) 3772/a
v.- mezdi (destur v.) 2474/a
v.- mezidi (mehcūr v.) 2474/b

v.- miş (devr-i zamān v.) 4446/b; (saʿādet v.) 0263/b, 2356/b
v.- mişdi (ad v.) 3335/b; (nām v.) 1731/a
v.- mişem (baş v.) 4093/a; (nūr v.) 3885/a
v.- mişidi (andı v.) 2467/a
v.- señ (selāmı v.) 2860/a
v.- sün (inṣāfını v.) 4374/b
v.- ü (alḳış v.) 1881/b
v.- üp (alḳış v.) 2264/b; (bahā v.) 2641/b; (ḫilʿat v.) 2478/b; (ḥuccet v.) 0026/b
v.- üpdür (ad v.)3125/b; (boyun v.) 2755/a
v.- ür (arḳa v.) 1807/a; (balı v.) 0630/b, 2421/a; (ḥūr v.) 0017/a; (ḳaygu v.) 3425/b; (ḳut v.) 3519/a; (özini v.) 2782/a; (rāḥat v.) 2927/a, 3524/b; (selāmı v.) 3089/a; (şeref v.) 0223/a; (ṭanuḳlıḳ v.) 4613/b; (yile v) 0435/b, 1276/b, 2894/b
v.- ürdi (andı v.) 1375/a; (cānını v.) 1102/b, 2413/b; (cevābın v.) 2777/a; (feraḥ v.) 2344/b; (göñül v.) 4449/b; (ḫaber v.) 0694/b; (ögüt v.) 2003/b; (peygām v.) 2396/b; (rengile v.) 0406/b; (revnaḳ v.) 2944/b; (tāb v.) 0287/a, 4527/b; (ṭanuḳlıḳ v.) 0403/a; (teskīn v.) 4457/a; (ümīḏ v.) 2410/a
v.- ürdüm (gönül v.) 3874/b
v.- ürem (ṭanuḳlıḳ v.) 0074/a
v.- üridi (ışıḳ v.) 4470/b
v.- ürin (and v.) 3176/a
v.- ürise (nūş v.) 1188/b
v.- ürlerdi (nişārı v.) 4206/b
v.- ürse (amān v.) 1279/b; (boyın v.) 0743/a; (yüz v.) 0798/a
v.- ürsem (ḫaber v.) 0965/b
v.- ürseñ (fermān v.) 2955/a
v.- ürsin (rūzī v.) 3719/a

vīrān: -10- [Far.] Kırık, kırılmış, harab.
v. 0170/b, 1095/b, 1951/b, 1968/b, 4333/b; (v. ol-) 0159/b, 0326/b; (v. ḳıl-) 0484/b1129/a2687/b
v.+ da 3041/b

virāne: -1- [Far.] Yıkılmış, harap olmuş eski yapı.
v. 0779/b

vird: -1- [Ar.] Belirli zamanlarda manevi bir görev olarak düzenli şekilde okunan ayet veya dualar.
v.+ ile 0007/b

viribi-: -35- [T.] Göndermek, irsal etmek.
v.- 1217/a
v.- çün 2659/a
v.- di 0607/b, 0846/b, 0932/a, 1311/a, 1756/b, 2162/a, 2597/a, 3123/a, 3499/b, 3605/b, 4220/b, 4236/a, 4634/b; (peyāmı v.) 4222/b
v.- diklerüm 1848/a
v.- diler 3404/a
v.- düm 0814/b; (şāḏ v.) 1997/a
v.- düñ 3849/b
v.- gil 3399/a
v.- mediyse 3136/b
v.- mek 3832/b
v.- miş
v.- miş 0635/a, 2531/b; (v. degül) 2812/a
v.- mişdür 2672/b
v.- rse 0842/a
v.- rseñ 2317/a, 2588/a
v.- ye 2818/b
v.- yem 0838/a, 0909/a
v.- yüp 3558/a

viṣāḳ: -1- [Ar.] Antlaşma.
v.+ a 3772/a

viṣāl: -2- [Ar.] Sevdiğine kavuşma, vuslat.
v.+ ı 2855/a
v.+ üñ 2882/b

vucūh: -1- [Ar.] Memleketin ileri gelenleri, tanınmış ve nüfuzlu kimseler, eşraf.
v. (v.- ı ḫarc) 0715/b

vur-: -2- [T.] 1. Öldürmek veya yaralamak:
v. (düşmenlere v.) 1705/b
2. Sürmek.
v.- ur (tezyin v.) 0221/b

vü: -355- [Far.] Bağlama edatı, ve.

v. 0014/a, 0020/b, 0034/a, 0086/b, 0128/a, 0156/a, 0164/a, 0169/a, 0169/b, 0170/a, 0188/b, 0189/a, 0228/b, 0231/b, 0240/a, 0241/b, 0243/a, 0255/b, 0260/b, 0283/a, 0323/a, 0329/a, 0339/b, 0365/b, 0379/b, 0380/a, 0380/b, 0381/a, 0382/b, 0383/a, 0385/b, 0409/b, 0421/b, 0439/b, 0459/a, 0469/a, 0473/b, 0482/b, 0504/b, 0541/b, 0543/a, 0547/b, 0555/a, 0578/b, 0614/a, 0640/a, 0647/a, 0658/a, 0658/b, 0662/b, 0675/b, 0691/b, 0717/b, 0738/a, 0747/a, 0792/b, 0795/b, 0799/a, 0803/b, 0814/b, 0817/b, 0826/b, 0839/a, 0841/b, 0856/b, 0857/a, 0874/b, 0888/b, 0912/a, 0914/b, 0915/a, 0919/b, 0921/a, 0929/a, 0949/a, 1000/b, 1012/a, 1048/b, 1066/a, 1075/b, 1078/b, 1088/a, 1096/b, 1105/a, 1114/a, 1167/b, 1182/a, 1183/b, 1184/b, 1186/a, 1196/b, 1226/b, 1244/b, 1278/a, 1279/b, 1280/b, 1287/a, 1297/b, 1317/b, 1336/b, 1337/b, 1341/b, 1342/a, 1346/b, 1366/b, 1387/a, 1406/a, 1412/a, 1423/b, 1428/a, 1441/a, 1443/b, 1478/b, 1559/a, 1612/b, 1618/b, 1650/b, 1664/a, 1666/a, 1672/b, 1720/b, 1724/b, 1743/b, 1758/a, 1768/a, 1769/a, 1773/b, 1774/b, 1777/b, 1795/b, 1796/a, 1800/b, 1805/a, 1823/b, 1858/a, 1872/a, 1876/b, 1891/a, 1907/b, 1910/b, 1920/b, 1924/a, 1930/a, 1937/b, 1941/a, 1958/b, 1969/b, 1992/b, 1993/b, 1994/b, 2008/b, 2027/a, 2033/b, 2035/b, 2054/a, 2059/b, 2067/a, 2069/a, 2086/b, 2091/a, 2095/a, 2103/a, 2149/a, 2169/a, 2173/a, 2183/b, 2185/b, 2194/b, 2195/a, 2195/b, 2198/a, 2202/a, 2213/a, 2214/a, 2215/a, 2217/a, 2235/a, 2236/b, 2238/b, 2247/b, 2249/b, 2266/a, 2267/b, 2271/a, 2279/b, 2283/a, 2285/b, 2289/b, 2315/b, 2317/b, 2333/a, 2341/b, 2356/a, 2361/a, 2380/b, 2415/b, 2427/b, 2454/a, 2460/a, 2465/a, 2466/b, 2477/b, 2481/a, 2489/b, 2495/a, 2509/b, 2520/b, 2533/b, 2539/b, 2577/b, 2579/b, 2587/b, 2592/a, 2598/b, 2655/a, 2689/a, 2689/b, 2700/b, 2704/b, 2718/b, 2731/a, 2775/b, 2828/b, 2878/a, 2888/b, 2904/b, 2907/b, 2908/b, 2910/b, 2922/a, 2960/b, 2964/a, 2978/b, 2989/a, 2991/a, 3008/b, 3012/b, 3032/b, 3043/a, 3078/b, 3100/b, 3122/a, 3129/b, 3142/b, 3170/a, 3174/b, 3186/a, 3210/a, 3290/a, 3290/b, 3295/b, 3311/b, 3328/b, 3360/b, 3377/a, 3378/b, 3384/b, 3391/a, 3401/b, 3405/b, 3425/a, 3443/b, 3451/b, 3462/a, 3476/b, 3496/b, 3498/a, 3500/b, 3504/b, 3505/b, 3507/b, 3531/b, 3561/a, 3568/a, 3599/a, 3605/b, 3607/a, 3607/b, 3654/a, 3658/a, 3665/a, 3683/a, 3683/b, 3721/a, 3731/b, 3733/a, 3734/a, 3745/b, 3760/b, 3766/a, 3780/b, 3833/a, 3841/b, 3843/b, 3860/b, 3952/b, 3965/b, 3966/a, 4032/a, 4045/b, 4049/b, 4053/a, 4091/a, 4123/a, 4125/a, 4151/a, 4159/a, 4165/a, 4188/b, 4197/a, 4197/b, 4218/b, 4254/a, 4259/b, 4260/a, 4272/b, 4276/a, 4278/a, 4283/b, 4284/b, 4291/a, 4321/b, 4323/a, 4327/a, 4340/b, 4356/a, 4362/a, 4388/a, 4402/b, 4407/b, 4421/b, 4439/a, 4439/b, 4461/b, 4475/a, 4475/b, 4492/b, 4493/b, 4501/a, 4501/b, 4502/b, 4541/b, 4542/b, 4577/a, 4623/b, 4633/a, 4656/b, 4666/b

vücūd: -2- [Ar.] 1. Varlık.
v.+ ı 0095/a
2. Beden, vücut.
v.+ ı 3036/a

Y

yā: -53- [Far.] Ya da, veya.
y. 0045/b, 0192/a, 0354/b, 0630/b, 0689/b, 0728/a, 0934/b, 0991/a, 1154/b, 1205/b, 1341/b, 1370/b, 1836/a, 1837/b, 2298/b, 2364/b, 2375/b, 2508/a, 2508/b, 2625/b, 2819/b, 2918/b, 3073/a, 3320/b, 3549/a, 3599/b, 3633/b, 3674/b, 3679/b, 3782/b, 3817/b, 3849/a, 3849/b, 3922/a, 3948/b, 3961/b, 4109/a, 4109/b, 4110/b, 4224/b, 4242/a, 4294/a, 4294/b, 4415/b, 4473/a, 4564/b, 4574/a, 4673/b

ya: -10- [Far.] Ya da, veya.
y. 0064/b, 0168/a, 0628/b, 1421/a, 1550/b, 1672/b, 1699/b, 2829/a, 4473/b, 4557/b

ya: -2- [T.] Yay, ok atılan yay.
y.+ sını 0301/b, 1465/a

yaban: -14- [T.] 1. İnsan yaşamayan ıssız yer.
y.+ a 0087/a, 0898/b, 2462/b, 3332/a, 3864/b, 4589/b; (y. at-) 1477/b, 2390/b; (y. ḳaç-) 4097/b; (y. ṣal-) 3942/b; (y. yat-) 3084/b
y.+ da 2188/a
2. (Hayvanlar için) Kendiliğinden yetişen, yabani.
y. 3051/b

yad: -17- [T.] Yabancı.
y. 0324/a, 0347/a, 0670/b, 0942/b, 1955/b, 2189/a, 2457/a, 2527/b, 2793/b, 3125/a, 3654/b, 4301/a, 4342/a; (y. ol-) 0346/a
y.+ ı 4289/a
y.+ ıraḳsın 3837/b
y.+ lar 0161/b

yāḏ: -37- [Far.] Hatırlama, anma.
y.+ a (y. getür-) 4485/b
y. 4046/b; (y. dut-) 0278/b, 0359/a, 1708/a, 1836/b, 2917/a; (y. eyle-) 3470/b; (y. it-) 0160/a, 0567/a, 2387/a, 3283/a, 3847/a, 3945/b, 4023/b, 4176/b, 4286/b, 4395/b; (y. ḳıl-) 0032/b, 0191/b, 0357/b, 0446/b, 0808/a, 1302/b, 1818/a, 1973/a, 2335/a, 2457/b, 2693/b, 2704/b, 3048/a, 3220/b, 3965/a, 4371/b; (y. ol-) 2835/a, 3154/a, 3286/b

yāḏe: -1- [Far.] Hatıra.
y. 4364/b

yadırġa-: -1- [T.] Alışamamak, yabancılık çekmek.
y.- ma 3478/b

yāḏigār: -2- [Far.] Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.
y. (y. ol-) 4652/b
y.+ ı 0173/b

yadlıḳ: -1- [T.] Yabancılık, bigânelik, ayrı gayrılık.
y. 1913/b

yaġ: -8- [T.] Yağ.
y. 1096/b, 1536/b, 2963/b, 3247/b, 4661/b; (y. sızır-) 0717/b
y.+ ı 0611/b, 3025/b

yaġ-: -2- [T.] Yağmak.
y.- a 3427/b
y.- duġı (ṭolu y.) 2475/b

yaġdur-: -1- [T.] Yağdırmak.
y.- urdı (havādan y.) 2239/b

yaġı: -20- [T.] Düşman.
y. 1015/b, 1205/a, 2687/b, 3357/b, 4393/b; (y. ol-) 0611/a, 0777/b, 1618/a
y.+ dan 1863/a, 1865/a
y.+ lar 1865/b
y.+ muvan 1678/b
y.+ nuñ 0938/a
y.+ sı 0302/a
y.+ sın 1091/a
y.+ sından 0972/b
y.+ ya 0946/a, 1936/b, 4358/b
y.+ yı 1708/b

yaġla-: -1- [T.] Yağ sürmek.
y.- maḳ 3931/b

yaġma: -4- [Far.] Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması, talan.
y. 1820/a, 1891/a, 1900/b; (y. ḳıl-) 0339/b

yaġmacı: -1- [Far.+T.] Yağma eden, yağmacı.
y. 3292/b

yaġmala-: -1- [Far.+T.] Yağma edip ele geçirmek, yağma etmek.
y.- dılar 4395/a

yaġmur: -5- [T.] Yağmur.
y. 2875/b, 3055/a, 3978/b
y.+ ca 3057/b
y.+ ından 1450/b

yaḫnī: -1- [Far.] Bol soğanla pişirilen et yemeği.
y.+ den 2405/b

yaḫşı: -4- [T.] Güzel, iyi.
y. 0575/a, 0632/a, 0827/b, 1644/b

yaḫtu: -2- [T.] Nur, ziya, şule, aydınlık.
y. 1096/b
y.+ sı 1321/b

yaḫtulandur-: -1- [T.] Aydınlatmak.
y.- duñ 0077/a

yaḫtulu: -1- [T.] Nurlu.
y. (y. baḫt) 2714/a

yāḫūd/ yāḫūd: -9- [Far.] Bağlama edatı, veya.
y. 0787/b, 1028/b, 1862/b, 2834/b, 3723/a, 3981/b, 3996/b, 4000/b, 4125/a

yaḳ-: -25- [T.] 1. Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak.
y.- a (odına y.) 0324/b
y.- am 4480/a
y.- an 3430/b
y.- ar (y. gibi) 3037/b
y.- arvan 3330/b
y.- ardı (od gibi y.) 3751/a
y.- dı 0520/a, 4482/b; (oda y.) 0870/a
y.- ıla 3486/b
y.- ma 0193/b
2. Çok güçlü, ıztırap verici bir aşk uyandırmak, aşk ateşine düşürmek.
y.- an (bağırı y.) 3441/a (gönül y.) 2942/a
y.- arıdı (göñülin y.) 3076/b
y.- dı (bağırını y.) 3450/a, 4145/b
y.- ıcı (y. āvāz) 4154/a
y.- maya 3923/b
y.- mış (için y.) 3037/b
y.- up (göñüli y.) 1541/b
3. Yıkıma, zarara yol açmak, büyük bir zarara uğratmak, mahvetmek.
y.- ar 3219/b
y.- dı 2743/a, 3470/a
y.- dılar 1394/b
y.- ġıl 4631/b

yaḳa: -3- [T.] 1. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü.
y.- am 3276/b
y.+ mı (y. al- "etkisi altında kalıp kendini kurtaramamak") 1711/a
y.+ sını 3142/a
2. Kıyı, kenar, taraf.
y.+ sından 2745/a

yāḳar-: -1- [T.] Yalvarmak, dua etmek.
y.- a 2811/b

yaḳıl-: -6- [T.] Yakılmak.
y.- dı 3094/a; (oda y.) 3036/a, 4524/a, 4555/b
y.- upvan (oda y.) 4143/b
y.- urdı (odına y.) 2943/b

yaḳın: -48- [T.] 1. Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer).
y. 0005/a, 0518/b, 0734/b, 0974/a, 1112/a, 1195/a, 1315/b, 1463/a, 1756/a, 1766/a, 2472/a, 2523/a, 2563/a, 2698/a, 3012/a, 3662/a, 3777/b, 4025/a, 4273/b, 4338/a; (y.

bil-) 2774/a; (y. gel-) 2136/a; (y. ir-) 1060/a; (y. ḳon-) 2222/a; (y. ol-) 0981/b; (y. otur-) 2577/b; (y. var-) 2633/b, 2634/a, 3338/a, 4427/a
y.+ da 0315/a, 0593/b, 0669/a, 1002/b, 1299/a, 1871/a, 4346/b
y.+ dan 3628/b
y.+ dur 2090/a, 2090/b, 4109/b, 4384/b
y.+ ıraḳ 4018/b
y.+ lar 0895/a
2. Aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba.
y. 1939/a,
y.+ lar 2994/a
y.+ lardan 3013/a
3. Erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan.
y. 2624/a

yaḳınlıḳ: -1- [T.] Yakın olma, yakınlık.
y.+ dan 3077/b

yaḳış-: -5- [T.] Uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak.
y. 2636/b
y.- a 2599/b
y.- dı 4028/b
y.- maya 3926/b
y.- mayam 3926/b

yaḳlaş-: -1- [T.] Yaklaşmak.
y.- dı 2138/a

Ya'ḳūb: -1- Hz. Yakub.
Y. 4674/a

Ya'ḳūb: -1- Asıl adı Fahrüddin Yakub b. Muhammed olan Fahrî'dir.
Y. 0885/b

yāḳūt: -15- [Ar.] Değerli taş, yakut.
y.1663/a, 2065/b, 2178/b, 2706/b, 2971/a, 2971/b, 3519/b; (mühr-i y.) 4251/a; (y. aç- "çiçek açmak") 3909/a
y.+ a 1663/b, 4251/b
y.+ ıla 0995/b, 3941/a
y.+ ıdı 0286/b
y.+ uñ 2289/b

yala-: -1- [T.] Yalamak.
y.- r (y. ıdı) 3054/b

yalan: -2- [T.] Yalan.
y. 0601/b, 3261/a

yalansuz: -1- [T.] Yalansız.
y. 1967/a

yalavaç: -1- [T.] Peygamber, resul, elçi, haberci.
y. 0852/a

yalım: -2- [T.] Derece, mertebe.
y. 1074/a
y.+ uñ 3955/a

yalımlu: -1- [T.] Yüksek mertebeli.
y. 4468/a

yalıñ: -3- [T.] Alev.
y. 0985/b
y.+ ı 3640/a, 3640/b

yalın: -3- [T.] Çıplak, üryan, açık, kapsız, örtüsüz.
y. 1225/b, 2633/a, 3085/b

yalıncaḳ: -3- [T.] Çıplak, uryan, cascavlak.
y. 2087/a, 2569/b
y.+ a 4542/a

yalman: -1- [T.] Kılıcın, kamanın, bıçağın, mızrağın, süngünün ağzı veya ucu.
y.+ ı 0305/b

yalu: -1- [T.] Tayları bağlamak için kullanılan ip, örk.
y. 3752/b

yaluñuz: -25- [T.] 1. Yalnız, tek başına.
y. 0711/b, 2237/a, 2630/a, 2657/a, 2658/a, 2770/a, 2792/a, 2792/b, 3043/a, 3070/b, 3542/a; (y. ḳal-) 0804/a, 3226/a, 3666/a; (y. ol-) 1377/a
y.+ am 4500/a
y.+ dı 1531/b, 4427/a
y.+ dur 4099/a
y.+ ıdı 1533/b

2. Sadece, yalnızca.
y. 0847/a, 1337/a, 2408/b, 2807/b, 3592/a

yaluñuzlıḳ: -3- [T.] Yalnızlık.
y. 3715/a
y.+ a 3840/a
y.+ da 4099/b

yāl ü bāl: -2- [Far.] Boypos, boypos düzgünlüğü.
y.+ ı 0169/b
y.+ ın 4042/b

yalvar-: -12- [T.] Yalvarmak.
y. 1217/a
y.- anuñ 3696/a
y.- ayın 2260/b
y.- dı 0809/a
y.- duġıyçun 3702/b
y.- ısaruz 1677/b
y.- sa 1217/b
y.- u 1218/a, 1648/a, 2778/a, 3929/a
y.- up 1569/b

yan-: -40- [T.] 1. Yanmak.
y.- am 1619/b, 3232/b
y.- ayın 1699/b
y.- ar 2350/b, 3247/a, 3751/a, 3889/b, 3957/a, 3958/b, 4016/b, 4466/b; (ciger y.) 4090/a; (göñül y.) 3262/b
y.- aram 3227/a
y.- ardı 3304/b
y.- aruz 3475/b
y.- dı 0439/a, 2255/a, 2255/b, 2876/a, 2876/b, 2894/a, 3002/a, 4378/b; (cānı y.) 2978/b; (içi y.) 4505/b, 4376/b
y.+ ı 1103/b
y.- mışla (içi y.) 1587/a
y.- mışlarıla (içi y.) 4122/a
y.- sun 2753/b
y.- mışdur (odıla çırāġı y.) 1665/b
2. Isı, ışık veren bir konuma geçmek.
y.- ar, 4501/b, 4502/b, (y. mum) 1549/b, 3487/a, 3487/b
y.- aram 3682/b
y.- arvan 3262/a

yan: -12- [T.] Taraf.
y.+ a 0203/b
y.+ ı 1208/b, 1691/b
y.+ ın 0593/a, 3049/a, 4020/a
y.+ ına 2597/b
y.+ ında 0501/b, 1990/a, 2717/a
y.+ um 1653/a
y.+ uñda 3225/b

yaña: -45- [T.] Taraf, tarafta, taraftan, tarafına.
y. 0456/b, 0500/b, 0502/b, 0540/b, 0594/a, 0659/a, 0741/b, 0875/a, 0976/b, 0992/a, 0993/a, 1067/a, 1175/a, 1176/a, 1204/a, 1344/a, 1345/b, 1387/b, 1499/b, 1505/a, 1550/b, 1576/a, 1624/b, 1643/b, 1838/b, 1872/b, 1908/b, 2102/a, 2267/a, 2269/a, 2296/a, 2343/a, 2448/a, 2513/a, 3021/a, 3050/a, 3588/b, 3737/a, 3737/b, 3915/b, 4032/a, 4043/b, 4070/b

yañadan: -9- [T.] Taraf, tarafta, taraftan, tarafına.
y. 0629/b, 0831/b, 1156/a, 1395/a, 1395/b, 1507/a, 2944/b, 4318/b, 4373/b

yañadın: -10- [T.] Taraf, tarafta, taraftan, tarafına.
y. 0978/a, 1175/a, 1333/a, 1803/a, 1886/b, 2018/a, 2614/a, 2775/a, 4148/a, 4148/b

yañaru: -2- [T.] Taraf, tarafta, taraftan, tarafına.
y. 0821/b, 4180/b

yañaḳ: -18- [T.] Yanak.
y.+ a 4029/a
y.+ ı 0416/a, 0512/b, 0578/b, 0856/a, 1197/a, 1787/a, 2060/b, 4191/b, 4381/b
y.+ ın 3300/a
y.+ ına 0506/a
y.+ lar 1990/b
y.+ ları 4322/b, 4492/a

y.+ um 3264/a, 3881/a, 3891/a

yañaḳlu: -5- [T.] Yanaklı, yanağı olan.
y. (gül y.) 0786/a, 0809/a; (güzel y.) 3317/a
y.+ sın (gül y.) 3094/b
y.+ ya (gül y.) 1359/b

yancıl-: -1- [T.] Ezilmek.
y.- mış 2980/b

yandur-: -5- [T.] Yakmak.
y.- alar (od y.) 3753/a, 3753/b
y.- an (oda y.) 0096/b
y.- ayın (od y.) 1699/a
y.- ur 3923/a

yañıl: -5- [T.] Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak.
y.- dı 1795/b
y.- dum 2804/b, 3862/a
y.- duñ 3323/a
y.- maġum 0039/b

yaʿnī: -13- [Ar.] Yani, demek ki anlamında cümle başı edatı.
y. 0422/b, 0599/a, 1611/a, 1719/b, 2792/b, 2897/b, 3152/b, 3190/a, 3194/a, 3649/b, 3919/a, 3963/b, 4059/a

yanlış: -1- [T.] Yanlış.
y. 0039/a

yap-: -11- [T.] Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.
y. 3938/a, 4124/b
y.- a 3360/b
y.- ardı 1316/a
y.- dı 0243/a, 0719/b, 1206/a, 3001/a, 3006/b, 4053/b
y.- ġıl (ḳaṣr y.) 0714/a

yapıl-: -1- [T.] Yapılmak.
y.- mış 0474/a

yapış-: -1- [T.] Yapışkan bir maddeye bulanmış olan bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak.
y.- duġı 1483/a

yapraḳ: -5- [T.] Yaprak.
y.+ da 0332/a
y.+ ı 0303/a; (y. gibi) 0304/a
y.+ ınca 2447/b, 2946/b

yapraḳlu: -1- [T.] Yaprağı olan, yapraklı.
y. (yüz y.) 0589/b

yapuşdur-: -1- [T.] Yapıştırmak.
y.- dı 0506/b

yār: -119- [Far.] 1. Sevgili.
y. 0391/b, 0511/a, 0627/a, 1564/a, 2472/a, 2544/a, 2838/b, 2870/a, 3127/a, 3219/a, 3228/a, 3236/a, 3248/b, 3316/a, 3328/a, 3363/a, 3408/a, 3409/a, 3413/b, 3436/a, 3577/b, 3845/b, 3866/a, 3918/b, 3941/b, 3976/a, 3986/a, 3991/a, 4057/b, 4122/a, 4448/b; (Ḫüsrev-i y.) 3557/a; (y.- ı ṭannāz) 0821/a, 3927/a; (y. ol-) 1359/b
y.+ a 1564/a, 1613/a, 3562/a, 3657/b
y.+ am 1676/a
y.+ ı 0875/b, 3310/a
y.+ ıdı 3609/a, 3810/a
y.+ ın 1588/b
y.+ ına1629/b
y.+ içun 3204/b, 3467/a
y.+ um 3210/a, 3267/a, 4058/b
y.+ uñ 1648/b, 2870/b, 3307/b 4568/b
2. Dost.
y.0047/a, 0453/a, 0531/b, 0532/a, 0532/b, 0733/a, 0915/a, 1329/a, 1551/a, 1558/a, 1914/b, 1926/a, 2165/b, 2490/b, 2912/b, 3043/b, 3050/b, 3225/a, 3656/a, 3660/a, 4301/b, 4998/b; (y.- ı hem-rāz) 0558/a; (y.- ı Pervīz) 2609/b; (y.- ı vefādār) 0447/a, 3239/a; (y. idin-) 4269/a, 4312/a; (y. ḳıl-) 3104/b; (y. ol-) 1906/a, 1908/a 2516/b, 2864/a
y.+ a 4574/b

y.+ ı 3063/a, 3072/a, 3072/b, 3365/b, 3917/b, 4125/a; (y. ol-) 2727/a
y.+ ıdı 1310/a
y.+ ını 3070/b
y.+ ınuñ 3364/a
y.+ inüñ 3590/b
y.+ uñ 0074/b, 3407/a
3. Yardımcı.
y. 2352/a, 3359/a, 3528/a, 4212/a, 4475/a; (y. iste-) 3562/b; (y. ol-) 0533/b, 1143/a, 1906/b, 2365/a, 4477/a; (y. vir-) 2725/a
y.+ ı 0531/b, 0608/b
y.+ ıla 0533/a

yar-: -9- [T.] 1. Derin yara açmak.
y.- am 0749/b
2. Kesip açmak.
y.- ar 1592/b, 3346/b
y.- uñ 2232/b
3. Uzunlamasına bölüp ayırmak.
y.- ar 2892/b, 2902/a
y.- ardı 0296/a
y.- arsañ 3346/b

yara-: -25- [T.] 1. Yaramak, fayda sağlamak.
işe y. 0447/b, 3261/b
y.- dı 2419/b
y.- maz 2813/b, 3654/b; (işe y.) 1675/a, 4299/b, 4307/a
y.- r 1592/a, 2892/a, 3482/b, 4183/a, 4212/b, 4584/a; (işe y.) 2902/b
y.- rdı 0521/a, 0521/b
y.- ya 0033/b, 3174/b
2. Uygun düşmek, münasip olmak.
y.- maz 2800/a, 2800/b, 3659/a
y.- r 3920/a
y.- rdı 0296/b
3. Yakışmak, layık olmak.
y.- maz 1276/a

yaradan: -31- [T.] Her şeyi yaratan, Allah, Tanrı.
y. 1023/b, 1136/a, 1151/b, 1256/b, 1824/b, 1851/a, 1967/b, 2081/a, 2112/a, 2174/a, 2175/a, 2182/b, 2270/b, 2571/b, 3511/b, 3518/a, 3843/a, 4477/a, 4617/a
y.+ a 1067/b, 1091/a, 1143/b, 1936/a, 2489/a
y.+ çun 1740/a, 4478/a
y.+ dan 1141/a
y.+ dın 2269/a
y.+ ı 1767/a
y.+ ıçun 3970/b
y.+ uñçun 0559/a

yarat-: -2- [T.] Allah, olmayan bir şeyi var etmek.
y.- ıcıdur 3462/a
y.-ıcılıḳ 4116/a

yaradıl-: -10- [T.] Yaratılmak.
y.- dı 0056/b, 0111/b, 2006/b
y.- mış 0093/a, 0574/a, 3009/b
y.- mışdan 0076/b
y.- mışlaruñ 3523/b
y.- mışsın 4628/a
y.- mışuñ 2417/a

yaraḳ: -11- [T.] 1. Silah.
y. 1760/a, 1802/a, 1813/b, 1879/b, 2077/b; (y. u yat) 2077/b, 2225/a
y.+ ın 0468/b; (y. u yatını) 2183/b; (y. it-) 1264/b
2. Hazırlanmak.
y.+ ın 2472/b

yaraḳlan-: -3- [T.] Hazırlanmak, silahlanmak.
y. 2556/b
y.- dı 2214/a, 2253/b

yaraḳlu: -8- [T.] Mücehhez, silahlı, hazırlıklı, hazır.
y. 0905/b, 0976/b, 1029/a, 1857/b, 2129/b, 2228/b, 2293/b, 4443/a

yaramaz: -20- [T.] 1. Kötü, fena.
y. 1048/a, 1057/a, 1099/a, 1103/b, 1145/b, 1634/b, 1745/b, 1812/b, 3645/b, 3786/b, 4435/b, 4437/b, 4493/b
y.+ dan 0006/a
2. Faydasız.

y. 0207/a, 1646/b, 2400/a, 2403/a, 2435/a
y.+ ıdı 2492/a

yarasa: -1- [T.] Yarasa.
y. (y. gibi) 3960/a

yaraş-: -11- [T.] Yakışmak, muvafık gelmek, uygun düşmek, layık ve münasip olmak.
y.- a 2547/a
y.- dı 0598/b
y.- maz 1053/b, 1214/b, 2507/b
y.- mazdı 1147/a
y.- ur 0251/b, 1062/a, 2079/a, 3473/b
y.- uram 2809/a

yaraşıḳ: -2- [T.] Yakışık, yakışır, muvafık, münasip, layık.
y. 4470/a
y.+ ı 1042/a

yarat-: -13- [T.] Olmayan bir şeyi var etmek, yaratmak (Allah).
y.- alı 1744/a, 4617/a
y.- an 1771/a
y.- dı 1769/a, 1772/b, 2081/a, 2567/a, 2567/b, 4275/b
y.- duġı 2110/b
y.- duñ 0072/b
y.- madı 0660/a
y.- ur 0196/b

yaratġan: -1- [T.] Yaradan, Allah.
y. 2566/a

yardım/ yardum: -5- [T.] Yardım.
y. 0531/a, 0531/b; (y. um-) 3996/b
y.+ ıçun 1876/b
y.+ umuzdan 1811/b

yarıcı: -1- [T.] Yardımcı, muin, şefaatçi.
y.+ sı 2544/b

yarıl-: -2- [T.] 1. Delinmek, yırtılmak.
y.- mış 4507/a
2. Ayrılmak, birbirinden uzaklaştırılmak.
y.- mış 4507/b

yarım: -5- [T.] 1. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.
y. 2314/b, 4398/a
2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan.
y. 4656/a
y.+ dur 0791/a, 2883/a

yarın: -12- [T.] 1. Bugünden sonra gelecek ilk gün.
y. 0498/b, 4064/a, 4123/a, 4123/b, 4126/b
y.+ a 4127/a, 4127/b
2. Gelecek, ilerideki zaman.
y.+ ı 1311/b, 1620/a, 4515/b
y.+ uñ 0780/a, 4096/b

yarındası: -2- [T.] Ertesi, ertesi gün.
y. 0982/a, 1412/a, 1425/a

yarış-: -1- [T.] Başkalarından üstün olmaya çalışmak, rekabet etmek.
y.- maz 0844/a

yarış: -1- [T.] Yarışma, rekabet.
y.+ ıla 3064/b

yarışdur-: -1- [T.] Yarışmasını sağlamak.
y.- a 2148/b

yārī: -19- [Far.] 1. Yardım, muavenet.
y. 0465/a, 0873/b, 1166/a, 1784/a, 2112/b, 2378/b, 3161/b, 3511/b, 4665/a; (baḫt u y. ḳıl-) 3956/a; (y. eyle-) 4239/b; (y. it-) 1572/b; (y. ḳıl-) 0168/b, 0810/a, 1851/a, 1937/a; (y. ol-) 3471/b
2. Dostluk.
y. 2132/b, 4510/a

yarlıġ: -2- [T.] Ferman, irade, buyrultu.
y.+ a 0046/b, 4573/a

yarmak: -1- [T.] Akçe, sikke, para.
y. 2444/b

yaru: -8- [T.] Yarı, yarım.
y. 0305/b, 1196/a; (y. degüldi) 1109/b

y.+ sı 1641/a, 1641/b
y.+ sıdur 0956/a
y.+ sın 0641/a
y.+ yıdı 4492/b

yaruġ: -1- [T.] Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak.
y.+ ına 2665/a

yas: -16- [T.] Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem.
y. 2643/b, 3525/b; (düğüni y. ey-) 4622/b; (y. dut-) 3467/b
y.+ a 3469/b, 4020/b
y.+ da 4533/b
y.+ ı 4554/b; (y. dügün eyle-) 4622/b
y.+ ın 1114/a, 3689/b, 3752/b, 3842/b; (y. dut-) 3505/b
y.+ ından 2011/b

yaṣduḳ/yasduḳ: -3- [T.] Yastık
y.+ ına 4502/a; (gitmek y. baş ko- "gitmeye niyetlenmek") 0091/a,
y.+ ıyçun 3698/a

yasıl-: -1- [T.] Dağılmak; terk olunmak, bırakılmak.
y.- mış (yası y.) 4554/b

yaslu: -4- [T.] Yas tutan, matemli.
y. 1999/a, 2017/a, 2025/b
y.+ ya 2003/b

yaş [I]: -78- [T.] 1. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.
y. 0320/a, 0370/b, 0781/b, 0800/b, 0839/b
y.+ a (y. iriş-) 2412/a
y.+ ı 4585/a
y.+ ına 0270/a, 1265/b; (y. ir-) 0297/a
y.+ ından 3039/b
y.+ la 1591/b
y.+ um 0952/a, 0952/b
y.+ uñ 3107/a, 3935/a, 3955/a
2. Göz yaşı.
y. 1008/b, 1696/b, 2034/a, 2035/a, 2093/b, 3021/b, 3033/a, 3039/b, 3114/b, 3158/b, 3303/a, 3420/b, 3439/b, 4015/b, 4396/a; (gözin y. it-) 3297/a; (gözi y. ṭol-) 0789/b; (gözüñi y. eyle-) 3158/a; (y. aḳ-) 4012/b; (y. dök-) 1374/a, 1603/b, 2734/b, 3039/a, 3467/b, 3841/a, 3864/b; (y. ol-) 2353/b
y.+ a 4461/b
y.+ dan 3695/a, 3726/a
y.+ ı 0614/b, 1344/b, 2036/a, 2907/b, 4522/b, 4552/b, 4555/b; (y. aḳıt-) 2735/b; (y. dök-) 3760/b
y.+ ıla 0748/b, 2363/b, 2880/a, 3036/b
y.+ ın 2028/a, 4584/a; (göz y.) 0737/b
y.+ ına 2882/a
y.+ ını 0804/b, 2001/b, 2009/a
y.+ ıyçun 3697/a
y.+ ıyla 0418/b
y.+ la (y. dol-) 1133/b
y.+ lar (y. dök-) 3264/a
3. Nemli, ıslak
y. 1591/a, 3440/b, 3464/b; (y. mı) 4224/b
y.+ ıdı 3442/b
y.+ ıla 3199/b
4. Taze.
y. (y. ol-) 3879/b

yaş [II]: -1- [T.] Akşamla yatsı arası.
y.+ ı (güni vü y.) 0614/a

yaşa-: -4- [T.] Canlılığını, hayatını sürdürmek.
y.- dı 0290/a
y.- duñ 2643/a
y.- mış 1262/b, 3343/a

yaşar: -1- [T.] Yaşında.
y. (on iki y.) 4292/b

yaşar-: -2- [T.] 1. Islanmak, nemlenmek.
y.- dı (gözi y.) 4378/b
2. Yeşermek.
y.- ur 2401/a

yaşart-: -1- [T.] Yaşarmasına sebep olmak.
y.- andan 1288/b

yaşıl: -3- [T.] Yeşil.
y. 1428/a, 4558/a; (y. ḳıl-) 1428/b

yaşlu: -4- [T.] 1. Yaşla dolmuş (göz).
y. 0991/b, 1991/b, 3979/b
2. Yaşı ilerlemiş, kocamış.
y.+ laruñ (yüz y.) 0297/b

yat-: -15- [T.] 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
y.- dı 4391/a; (yire y.) 2333/b
y.- maḳ 3995/a
y.- mışıdı 4596/a
y.- updur 4090/b; (yābāna y.) 3084/b
y.- ur 0483/b, 3488/b
2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.
y.- acaḳ 4052/b
y.- an 3612/a
y.- dı 1662/b
y.- dılar 1411/b
y.- up 3755/a
3. Belli bir süreyi bir yerde geçirmek.
y.- ur (zindānda y.) 0752/a
4. Ölü gömülmüş olmak.
y.- asın (ṭopraḳda y.) 3434/a

yat: -4- [T.] Kalkan, zırh vb. korunma aracı.
y. 3655/b; (yaraġ u y.) 2077/b
y.+ ıla 2225/a
y.+ ını 2183/b

yataḳ: -2- [T.] Yatak.
y.+ ı 3533/a
y.+ ın 3054/a

yatlu: -15- [T.] 1. Kötü, fena.
y. 0679/b, 1829/b, 2934/a, 4351/b; (y. sözden) 1748/b; (ḳatı y. ol-) 4420/b
2. Hazırlıklı, yatlı.
y. (yaraḳlu y.) 0713/b, 0905/b, 0976/b, 1029/a, 1857/b, 2129/b, 2228/b, 2293/b, 4443/a

yatur-: -2- [T.] Bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak, yatırmak.
y.- dı 1268/a, 3770/a

yavaş: -5- [T.] Yumuşak huylu, yumuşak başlı.
y. 0373/a, 2058/b; (y. ol-) 1063/a; (y. ol- mı) 1862/b
y.+ dur 1026/b

yavaşıd-: -1- [T.] Yavaşlatmak, hafifletmek, hızını, şiddetini kırmak.
y.- updur 0581/b

yavaşlıḳ: -1- [T.] Hilim, sükûn, vakar.
y.+ da 0380/a

yavlaḳ: -10- [T.] Pek, çok, gayet.
y. 1287/b, 1694/a, 2101/b, 2462/b, 3086/b, 3200/b, 3548/b, 3830/a, 4424/b, 4500/b

yavrı: -1- [T.] Çocuk, evlat.
y.+ sını 4306/b

yavu: -2- [T.] Zayi, yitik, kaybolmuş.
y. (y. ḳıl- " kaybetmek, yitirmek") 1273/b, 1616/b

yavuḳ: -1- [T.] Nişanlı, sevgili.
y. (y. gibi) 3050/a

yavuz: -80- [T.] 1. Kötü, fena.
y. 0043/a, 0090/a, 0126/b, 0307/b, 0358/a, 0388/b, 0410/b, 0456/b, 0610/b, 0666/b, 0667/b, 0757/a, 0757/b, 0792/b, 0903/b, 1081/b, 1084/a, 1098/a, 1099/a, 1126/b, 1205/a, 1284/b, 1310/b, 1642/a, 1736/b, 1821/a, 1837/b, 1844/a, 1872/b, 1902/b, 2042/b, 2141/b, 2176/b, 2323/b, 2445/b, 2496/b, 2582/b, 2643/b, 2802/a, 3075/a, 3353/b, 3403/a, 3404/b, 3431/a, 3457/a, 3457/b, 3656/b, 3663/b, 3785/a, 4001/a, 4115/b, 4118/b, 4162/b, 4200/b, 4285/b, 4403/b, 4477/b, 4641/a, 4654/a; (y. dut-) 2180/b; (y. it-) 0361/a, 4641/a, 4641/b; (y. ḳıl-) 0378/a; (y. ol-) 0891/a, 1131/b, 1738/a, 2881/a, 3662/b; (y. ol- degülven) 3870/b

y.+ a 0041/b, 2680/b
y.+ da 1882/b
y.+ dan 0408/a, 4302/b
y.+ dur 0341/b, 4099/b
y.+ ı 2694/b
y.+ lar 0141/a
y.+ sa 0729/a

yavuzlıḳ/ yavuzluḳ: -22- [T.] Fenalık, kötülük.
y. 0970/a, 1091/b, 1271/b, 1313/a, 1635/a, 1736/a, 1749/a, 1779/a, 1942/a, 2348/b, 2513/b, 4291/b; (y. eyle-) 4484/a; (y. it-) 4298/a, 4483/a
y.+ a 1057/b
y.+ dan (y. mıdur) 1058/b
y.+ ı 1064/a, 1895/b, 1910/b
y.+ ından 1033/b
y.+ ları 4485/b

yay-: -4- [T.] Yaymak.
y. (raḥmetüñ y.) 0085/b
y.- an 3736/b
y.- dı 3527/a
y.- dılardı 3766/b

yay: -6- [T.] 1. Yaz, sıcak mevsim.
y. 0301/a, 0825/b, 3023/a
y.+ ı 0924/b,
y.+ um 3222/b
2. Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk, yay.
y.+ ı 1513/a

yayın: -2- [T.] Yazın.
y.+ ın (yaz u y.) 4621/b; (yazın vü y.) 0623/a

yaya/ yayan: -4- [T.] Yürüyerek giden kimse.
y. 0471/b, 2137/b, 4551/a
y.+ sı 1167/b

yayla-: -1- [T.] Yaylada yaz mevsimini geçirmek.
y.- mazdı (y. ḳışlamazdı) 1148/b

yaylu: -1- [T.] Yayı olan.
y. 2044/b

yaz: -29- [T.] Yaz mevsimi.
y. 0415/b, 0472/a, 0555/b, 0643/b, 0808/a, 1243/a, 1501/a, 1576/b, 1989/b, 2921/b, 3033/b, 3222/b, 3292/a, 3334/b, 3546/b, 3843/b, 4621/b; (ḳış u y.) 3960/b; (ḳışı y. it-) 1606/b; (y. eyle-) 0069/a
y.+ dan 3282/b
y.+ ı 0069/a, 2784/b; (yiñi y. “bahar”) 0823/b, 1566/a
y.+ ın 0623/a, 1854/a
y.+ um 1969/b
y.+ uñ (y. ḳış eyle-) 1051/b

yaz-: -78- [T.] Yazmak.
y. 4478/b
y.- a 2272/b, 2488/a, 2489/a, 2699/a, 2949/b, 2951/a, 2951/b, 3360/b, 3460/a, 3461/a, 4478/b, 4639/b
y.- alar 1954/b
y.- am 4682/a
y.- an 0549/b, 1799/a, 2201/a, 4321/b
y.- anlar 0115/b
y.- arlardı 0249/b
y.- arlarsa 0116/b
y.- dı 0545/b, 0651/a, 0793/b, 1795/a, 1796/a, 2078/a, 2171/a, 2176/a, 2192/b, 2201/a, 2274/b, 2280/a, 2505/a, 3491/a, 3514/b, 4313/a, 4633/b; (nāme y.) 1881/a, 1957/a; (söz y.) 1854/a
y.- dılar 1253/a, 1255/a, 2342/a, 4579/b
y.- dısa 3194/b
y.- dum 0570/b
y.- ġıl 1930/a
y.- ıla 1218/b
y.- ıcı 0771/a, 1242/a, 1252/a, 1794/a, 1800/b, 1931/a, 1944/b, 1956/a, 2023/a, 2170/a, 2200/a, 2522/b, 2600/b, 2654/a, 2698/a, 3491/a, 3514/a
y.+ ıcısı 3459/a
y.+ ıcıyı 0907/a
y.- maġa 2200/b, 2504/a
y.- maḳda 0117/b

y.- maḳdan 1799/a
y.- mayalar 0117/a
y.- mışıdı 1976/b
y.- uban 2346/a
y.- uñuz 1910/a
y.- up 0895/b
y.- updur 1543/b

yazı: -34- [T.] Düz yer, ova, kır.
y. 0658/a, 0658/b, 1165/b, 1335/a, 1444/a, 2120/a, 2239/a, 3053/a, 3295/a, 3295/b, 3745/a, 4065/a, 4197/b
y.+ da 0693/a, 0943/b, 1306/b, 1393/b, 3021/b, 3028/a, 3520/a, 3545/a, 3545/b
y.+ dan 0470/a, 0528/a
y.+ dın 3021/a
y.+ lara 1204/a
y.+ ya 0328/b, 1200/a, 1399/b, 3028/b, 3078/a, 3731/b, 3735/b
y.+ yı 2149/a, 2238/b, 2307/a

yazıl-: -8- [T.] Yazılmak.
y.- a 1218/a
y.- dı 4271/b; (biti y.) 1247/a
y.- mış 1252/b, 1969/a, 4597/b
y.- updur 1543/a
y.- ur 2447/a

yazma: -1- [T.] Yazma, yazılmış.
y. 0959/a

yazu: -6- [T.] Yazı, yazma işi.
y. 4636/a
y.+ sı 1958/b, 2120/b
y.+ yı 1543/b, 2213/a, 4599/a

yazuḳ: -2- [T.] Günah, cürüm, suç.
y. 2874/a
y.+ dur 3896/b

yazuḳlu: -2- [T.] Günahkâr, suçlu, mücrim.
y. 0101/a
y.+ sın 1043/a

yazuḳsuz: -2- [T.] Suçsuz, günahsız, masum.
y. 1820/b, 3708/b

yegāne/ yigāne: -6- [Far.] Tek, biricik
y. 0380/a, 2668/a, 2715/b, 2931/a, 4589/a; (y. ol-) 1980/b

yeglik: -1- [T.] Üstünlük, iyilik, faikiyet, tefevvuk.
y. 1943/b

yek: -1- [Far.] Tek, bir.
y. 4173/b

yek-ser: -1- [Far.] Bir baştan bir başa.
y. 0820/a

yel: -1- [Far.] Pehlivan, kahraman, bahadır, yiğit.
y.+ dür (Behrām-ı y.) 2543/a

Yelān Sine: -1- Özel isim (?).
Y.+ yle 0988/a, 2226/b

yem: -1- [T.] Yem.
y.+ dür (cāna y. “Birini aldatabilmek için hazırlanmış düzen”) 1883/b

yemiş: -2- [T.] Yemiş, meyve.
y. 1925/b
y.+ e 0323/a

yengeç: -2- [T.] 1. Yengeç.
y. 4290/a
2. Yengeç Burcu.
y.+ de 2356/a

yep-: -1- [T.] Okşamak.
y.- irdi 1316/a

yeriş-: -1- [T.] Bulaşmak.
y.- ma 1672/b

yeşil: -4- [T.] Yeşil.
y. 0107/a, 0332/a, 0636/a, 0653/b

yet-: -1- [T.] Bir yaşa erişmek, ulaşmak.
y.- di (on dörtini y.) 0306/a

yetmiş/ yitmiş: -2- [T.] Yetmiş sayısı.
y. 0427/b, 4109/a

Yezdān: -8- [Far.] Allah.

Y. 0237/a, 0249/a, 0263/b, 0281/a, 0393/a; (Y.- ı vāhib “bağışlayan Allah”) 1722/b
Y.+ a 0016/b, 3808/a

Yezdān-şināsı: -1- [Far.] Allah’ı bilen, tanıyan.
Y. 2491/b

yıġ-: -2- [T.] 1. Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak.
y.- dı (çādır y.) 0973/b
2. Toplamak.
y.- uñ 2615/b

yıġıl-: -1- [T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
y.- ur 0479/a

yıḳ-: -23- [T.] 1. Yıkmak.
y.- a 1824/a
y.- amazvan 4618/b
y.- ardı 3203/b, 3299/a, 4637/b
y.- arvan 3330/a
y.- dı 0243/a, 2680/a
y.- duñ 2869/a, 2869/b
y.- ıcı 3472/a
y.- maġı 3348/b
y.- maḳ 1900/b
y.- tı 0345/a
y.- uban 4280/b
2. Yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak.
y.- a 4452/a
y.- am 1706/a
y.- aram 3369/a, 3369/b
y.- arsın (ḫışımlıḳı y.) 2328/a
y.- ma (gönül y.) 0909/b; (göñüli y.) 3241/a
y.- avuz (göñlin y.) 0906/a

yıḳıl-: -13- [T.] 1. Yıkılmak.
y.- alar 1011/a
y.- dı 2688/b, 3102/a, 3504/a, 4586/b
y.- dum 3935/b
y.- maḳla 0327/a
y.- mış 0484/a,
y.- ur 1685/b, 2423/b
2. Mahvolmak.
y.- mış 3088/a, 4010/b
y.- up 3582/b

yıḳuḳ: -2- [T.] Yıkılmış olan, harap, viran.
y. 2984/b; (göñli y.) 2346/b

yıl: -27- [T.] Yıl, sene.
y. 0208/a, 0930/a, 1258/b, 1798/a, 1872/a, 1920/b, 2798/b, 3270/a, 3271/a, 3435/a, 3479/a, 3587/a, 3588/a, 3616/b, 3617/b, 3618/a, 3667/b, 3712/b, 4234/b, 4374/a, 4534/b, 4678/a
y.+ avan 2798/b
y.+ da 0486/a
y.+ ı 3458/a
y.+ um 3336/a

yıl-: -1- [T.] Çekilmek, uzaklaşmak.
y.- a 1751/a

yılduz: -1- [T.] Yıldız.
y.+ lar 0018/b

yıllıḳ: -1- [T.] Bir yıl için, senelik.
y. (yüz y.) 0487/b

yımşaḳ: -3- [T.] Yumuşak.
y. 1855/a, 3004/b, 3302/b

yırt-: -6- [T.] Parçalamak, yırtmak.
y.- a (ṭonumı y.) 3031/a
y.- amaz 4215/b
y.- arıdı 3049/b
y.- aridüm 3869/a
y.- up 2383/b; (bağırını y.) 4503/a

yırtıcı: -2- [T.] Beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen (hayvan).
y. 1335/a
y.+ lar 1011/b

yi-: -102- [T.] 1. Yemek.
y. 0459/a, 1972/a, 1972/b, 2106/b, 2758/a, 4653/b
y.- di 0335/b, 0475/b, 0476/b, 0665/a, 3596/b, 3633/a, 4246/b, 4268/b
y.- diler 1400/b, 2115/a

y.- diydi 0775/a
y.- dügi 2596/b, 2935/b, 3549/b, 3619/b, 4676/a
y.- dügüñ 2437/b, 2622/a
y.- gil (ḥelālı y.) 3964/a
y.- me 3964/b
y.- medi 3634/b
y.- mediler (yip y.) 1556/a
y.- mege 1474/b, 1592/a
y.- megüñdür 2436/a
y.- mek 0432/b, 0514/b, 1600/b, 3616/b, 4667/b
y.- mekden 3650/a
y.- mez 0613/b, 3058/b, 3844/a, 4623/a
y.- mezidi 3080/a
y.- mezsin 0063/b, 3715/b
y.- ñ 0784/a, 2352/a
y.- p 3994/b; (y. yimediler) 1556/a
y.- r 2421/b, 2712/b, 4623/a
y.- rdüm 3335/a
y.- ridi 0703/a, 2934/b, 3375/b, 3606/b, 3608/b
y.- rler 0429/a, 0503/a
y.- sün (aş y.) 2353/a
y.- ye 1358/b, 1502/a, 3159/b
y.- yelüm 0535/b
y.- yem 0460/b
y.- yeni 2434/a
y.- yici 3674/b
y.- yümez 2405/b
y.- yüñ 2114/a
y.- yüp 2335/b, 3921/b
2. Tüketmek, bitirmek.
y.- mege 4276/b
3. Başkasının parasını harcamak.
y.- ye 0234/a
4. Yardımcı Fiil (Kaygı, kayu, gussa vb.)
y. (ḳayġusın y.) 2711/a,
y.- di 2736/a; (y. sīlī "tokat yemek") 3458/b
y.- dügi (y. iylügi "gördüğü iyiliği") 0611/b
y.- düñ 0392/b
y.- gil (ḳayġusın y.) 3478/a
y.- me (ġam y.) 1679/a, 1806/a, 2443/a, 2708/b; (ġuṣṣa y.) 0399/a; (ḳayı y.) 2135/a
y.- medin (ġam y.) 4632/a
y.- megil (ġam y.) 3963/a
y.- mekde 3331/a; (ġuṣṣa y.) 3482/a
y.- mez (ġuṣṣa y. ol-) 4006/a
y.- r (ḳayu y.) 3532/a
y.- rler (ḳayġu y.) 0530/b
y.- rdi (y. ḳayı) 0732/b
y.- ridi 3456/a; (ġam y.) 3456/b; (ḳaydın y.) 3031/b
y.- rsin (ġamın y.) 2133/b; (ḳayġu y.) 4616/b
y.- yen (helākinden y.) 2433/b
y.- yenüñ 3249/b
y.- yeyin (ġam y.) 2830/b

yid-: -4- [T.] Çekerek peşinden götürmek, yedeğinde götürmek.
y.- e 3181/a
y.- erseñ 1062/b
y.- ersin 3863/b
y.- ilem 3863/b

yidek: -2- [T.] Yedek.
y. 1448/a
y.+ ler (y. yügriş-) 4197/a

yidi: -11- [T.] Yedi sayısı.
y. 0113/a, 0290/a, 0707/b, 1769/a, 2115/a, 2610/a, 3745/a, 3879/a, 4176/a, 4241/a, 4241/b

yidinci: -1- [T.] Yedinci.
y. 4177/a

yidigen: -2- [T.] Yedigen.
y. (y. ılduz) 1373/a, 3330/b

yidür-: -4- [T.] Yedirmek.
y.- em 0233/b
y.- mek (ḥelvā y.) 1569/a
y.- mezseñ 2712/b
y.- ürsin 0059/a

yig: -82- [T.] 1. Daha iyi, üstün.
y. 0234/b, 0285/b, 0319/a, 0319/b, 0905/a, 0915/b, 0966/a, 1032/b, 1086/b, 1195/b, 1313/b, 1367/b, 1370/b, 1496/a, 1496/b, 1521/a, 1599/b, 1862/b, 2009/b, 2023/b, 2285/b, 2364/b, 2445/b, 2454/b, 2773/a, 2828/a, 2844/a, 2929/b,

3019/a, 3091/b, 3339/a, 3528/a, 3534/a, 3546/a, 3554/a, 3554/b, 3557/a, 3659/b, 3823/b, 3926/a, 3949/b, 3995/b, 3996/a, 4126/a, 4127/b, 4275/b, 4479/b; (y. bil-) 1878/a; (y. eyle-) 1074/a, 3091/a; (y. ol-) 1027/a, 1682/a, 1879/a, 3531/b, 4008/b, 4301/b
y.+ dür 1502/a, 1591/b, 1866/a, 1880/a, 2475/b, 3229/b, 4514/a
y.+ e 3218/b
y.+ i 0128/a, 1747/b, 2080/a
y.+ idi 1147/b, 1709/a
y.+ in 1037/b, 3588/b
y.+ irekdür 1422/b
y.+ üñ 2623/a
2. Kuvvetli, yeğin.
y. 0740/b, 1228/a, 1643/a, 2249/b, 2780/b, 3124/a
y.+ dür 0824/b, 1124/b

yigen: -2- [T.] Yeğen.
y.- en 1178/b
y.- enven 1732/b

yigin: -4- [T.] Üstün, faik, galip, kuvvetli, şiddetli, baskın.
y. 1228/a, 1984/a, 3141/b, 3748/a

yigirmi: -2- [T.] Yirmi sayısı.
y. 0681/a, 2071/a

yigit: -26- [T.] Genç, delikanlı, yiğit.
y. 0915/a, 0939/b, 1156/a, 1182/b, 1262/b, 1433/a, 1524/a, 2212/a, 2716/b, 3124/a, 3195/b, 3199/a, 3375/a, 3595/a
y.+ dür 2948/b, 4350/b
y.+ i 2546/b, 3832/a
y.+ idüm 3876/b
y.+ ler 1015/a, 1429/a, 4667/b
y.+ sin 1686/a, 1925/a
y.+ üñ 1817/a, 1998/a

yigitlik: -11- [T.] Yiğitlik.
y. 0576/b, 0824/b, 0825/b, 1562/a, 3876/b, 4275/a, 4658/b
y.+ de 3370/b, 4585/b
y.+ den 0952/b, 1121/a

yiñilik: -1- [T.] İyilik.
y. (y. bul-) 0102/a

yigrek: -17- [T.] Daha iyi, daha üstün.
y. 0318/a, 0631/b, 0679/a, 0924/a, 0924/b, 2783/a, 2845/a, 2934/b, 3259/a, 3819/b, 4101/b; (y. bil-) 3836/b; (y. ḳıl-) 0089/b; (y. ol-) 1124/a, 1618/b, 3557/b
y.+ di 4532/b

yigü: -4- [T.] Yiyecek, taam.
y.+ den 2434/b, 2934/b
y.+ dür 2429/b
y.+ yi 2435/a

yil: -70- [T.] Yel.
y. 0024/a, 0171/a, 0480/b, 0844/b, 1038/b, 1181/a, 1181/b, 1487/b, 1711/b, 2422/a, 2671/a, 3380/a, 3415/a, 3452/b, 3579/a, 3751/a, 4236/b; (y. es-) 1012/b, 1872/b, 3750/b; (y. gibi) 0552/a, 1334/a, 1754/b, 1975/a
y.+ den 0393/b, 0686/b, 1549/b, 1909/b, 2423/a, 3468/b
y.+ dür 0779/a
y.+ e 0107/b, 0435/b, 0450/b, 0647/b, 1181/a, 1195/b, 1921/a, 1923/b, 1924/a, 1940/b, 2424/b, 2477/b, 2516/b, 2803/b, 2894/b, 3223/a, 3245/b; (y. ir-) 1833/b; (y. vir- “heba etmek, boşa harcamak”) 0297/b, 0661/a, 0779/b, 1179/b, 1276/b, 1833/a, 2331/a
y.+ even 2798/b
y.+ i 0777/b, 0784/b, 1487/a, 2844/b, 3852/b, 4190/b
y.+ idi 2008/a
y.+ idür 3276/a
y.+ ile 0814/a, 3411/b
y.+ inden 0576/a, 1495/a
y.+ isem 3245/a

yil-: -5- [T.] Koşmak, şitap etmek, acele yürümek, esmek.
y. 0686/b
y.- erdi 3069/a
y.- erdüm 1650/a
y.- erem 4104/b

y.- erven 3784/a
y.- mekde (yile y.) 2516/b

yiliş: -1- [T.] Koşuş.
y.+ de 0480/b

yilḳovanlıḳ: -1- [T.] Sebatsızlık, bir dalda durmaz, döneklik.
y. (y. it-) 0745/b

yilte-: -1- [T.] Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, kışkırtmak.
y. 1065/a

yimiş: -4- [T.] Yemiş.
y. 1063/b, 1588/a; (y. vir-) 3464/b
y.- üm 4133/a

yimişlen-: -1- [T.] Ağaçlar meyve vermek.
y.- di (y. bāġuñ) 2867/b

yiñ [I]-: -6- [T.] 1. Yenmek, mağlup etmek.
y.- di 0421/b
2. Yenmek, yemek (azar).
y.- e 0480/b
y.- iser (y. ʿitābı) 0205/b
3. İnmek.
y.- di (gökde y.) 0556/b
y.- erdi 0287/b
4. Kaybetmek.
y.- em 1075/a

yin-/ yiñ- [II]: -2- [T.] Çürümek, aşınmak, yenmek.
y.- eridi 0525/b
y.- miş 4233/b

yiñ: -7- [T.] Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı.
y.+ in 3276/b
y.+ inde 2669/a
y.+ ine 0818/a, 4137/b
y.- üñde 2633/a

yindek: -7- [T.] Daima, hep, mutlaka, muttasıl.
y. 2895/a, 3813/a, 3932/b, 4291/b, 4577/b, 4675/b; (y. it-) 3917/a

yine: -40- [T.] Tekrar, yine.
y. 0151/a, 0154/a, 0366/b, 0400/b, 0536/a, 0537/a, 0537/b, 0670/a, 0725/a, 0809/a, 1087/a, 1125/a, 1552/a, 1552/b, 1725/a, 1753/a, 1978/a, 2167/a, 2370/a, 2472/b, 2746/a, 2921/a, 2921/b, 3078/a, 3183/a, 3290/a, 3309/b, 3310/a, 3373/a, 3397/a, 3529/a, 3551/a, 3619/a, 3622/b, 3650/b, 3851/a, 3877/a, 3894/a, 4067/b, 4511/b

yiñi: -41- [T.] Yeni.
y. 0306/a, 0415/b, 0419/a, 0555/b, 0677/b, 0683/b, 0909/a, 1142/b, 1147/a, 1322/a, 1339/b, 3321/b, 3705/a, 3869/b, 4064/a, 4244/a, 4281/a, 4281/b, 4343/b, 4530/a, 4541/b, 4678/a; (y. yaz “ilkbahar”) 0808/a, 0823/b, 1501/a, 1566/a, 1576/b, 1989/b, 2784/b, 2921/b, 3292/a, 3546/b; (yiñi y.) 0223/b
y.+ den 1501/a, 3034/b, 3078/b, 4067/b
y.+ di 0472/a
y.+ dür 1585/b

yiñiden: -1- [T.] Gene, yine, bir daha, tekrar.
y. 1233/b

Yineṭūs: -2- Niyatus, Rum padişahı Kayser’in kardeşidir. Rum askeri ile Hüsrev’e yardım için İran’a gelmiştir.
Y. 2333/b
Y.+ ıla 2240/a

yir: -193- [T.] 1. Mekan, yer.
y. 0052/b, 0203/b, 0309/a, 0711/a, 0713/b, 0716/b, 0718/a, 1013/a, 1456/a, 1720/b, 2354/b, 2577/a, 3039/b, 3122/a, 3463/a, 3532/b, 3806/b, 4576/a, 4594/b, 4623/b; (y. eyle- “iyi yerde ağırlamak”) 2966/b; (y. idin-) 2358/b; (y. ḳıl-) 2995/b; (y. ol-) 2113/b
y.+ de 0460/a, 0499/b, 0512/a, 0528/b, 0572/b, 0707/b, 0711/b, 0793/b, 0796/a, 0940/b, 1016/b, 1532/b, 1749/b, 2147/b, 2831/b,

3267/b, 3531/b, 3787/a, 3795/b, 4175/b, 4569/a, 4623/b
y.+ den 0182/a, 1267/a, 2986/a
y.+ dür 0859/a, 0859/b
y.+ e 1199/b, 1455/b, 1541/a, 2642/b, 2773/b, 2811/a, 2818/b, 2879/b, 3184/b, 3526/b, 3912/b, 4557/b, 3526/a, 4092/b
y.+ i 2350/b
y.+ idi 2934/a
y.+ idür 0667/b, 0861/b, 1655/b
y.+ in 1013/a, 3013/a,
y.+ inde 1183/a, 1183/b, 1529/b, 3747/a, 4355/b
y.+ ine 1209/b, 2267/a, 3798/b
y.+ ise 2813/b
y.+ iyse 2821/a
y.+ lerde 2835/a
y.+ üm 1960/a
2. Yer, zemin.
y. 1741/b, 2175/a, 4021/b; (y. bul-) 2223/b
y.+ de 2382/a, 3273/a
y.+ den 1292/b,
y.+ e 0372/a, 0539/b, 0708/a, 0708/b, 1011/b, 1052/b, 1066/b, 2060/a, 2257/b, 2259/a, 2811/b, 2980/a, 3141/b, 3418/a, 3754/b, 3776/b, 3859/b, 4355/a, 4645/b, 4092/a; (y. düş-) 3381/b; (y. düşeyaz-) 3810/b; (y. saç-) 2591/b; (y. yat-) 2333/b
y.+ i 0856/b, 1428/a, 1483/a, 1769/a, 2149/a, 2949/b, 3048/b, 3463/b, 4215/b; (y. öp-) 0407/a, 0455/a, 0662/b, 0794/a, 1423/b, 2561/b, 2722/a, 3424/b, 3491/b, 3494/a, 3998/a
y.+ in 0696/b, 3054/a
y.+ inde 2110/b
y.+ iyçün 3703/b
y.+ üñ 0044/a
3. Toprak, ülke, diyar.
y.+ de 1515/b, 2119/b, 3131/a
y.+ den 1516/b, 3479/b, 3933/b
y.+ i 3358/b
4. Bulunulan yer.
y.+ densin (ne y. “nerelisin”) 3148/a
y.+ i 0835/b, 1401/b, 1478/a, 2350/a, 3574/a, 4216/b, 4425/b; (yirinden y. dur-) 3732/b
y.+ inde 2243/b
y.+ inden 1235/b, 1236/a, 3311/b; (y. dur-) 1975/a; (y. yiri dur-) 3732/b
y.+ üñ 2903/b
y.+ üñde 4152/b
y.+ ince 3799/a; (yirlü y.) 1808/b
5. Vücudun bir noktası, bölge.
y.+ e 2036/b
y.+ üñüze 4369/b
6. Durum, konum, vaziyet.
y. (y. it-) 4159/a
y.+ ine (“bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere”) 0398/b, 1081/a, 1191/b, 1407/b, 1577/a, 1905/b, 3049/b, 3384/a, 3420/b, 3427/b
y.+ üñüz 2180/a
y.+ incedür 0049/b, 3888/b
7. Bir şeyin yapılmasını veya olmasını gerektiren durum.
y.+ ine (getür- “gereğini yapmak”) 1905/a, 3179/b, 3798/a
y.+ indedür (“uygun”)2888/a
8. Sebepsiz, haksız kelimeleriyle boşuna anlamlamıyla kullanılır.
y.+ e (dañ y.) 2897/a; (değme y.) 2891/a; (yoḳ y. mi) 1032/b
9. Dünya.
y. 2567/a
y.+ i 0660/a, 2175/b

yir-: -1- [T.] Zemmetmek, kötülemek.
y.- em 1034/b

yiril-: -2- [T.] Küçümsenmek, gözden düşmek.
y.- mekdür 1132/a
y.- miş 3226/b

yirin-: -1- [T.] Kederlenmek, üzülmek, mahzun olmak, tasalanmak.
y.- di 1540/b

yirlü: -2- [T.] Yerli, yerinde.
y. (y. yirince) 1808/b, 4369/b

yiryüzi: -3- [T.] Yeryüzü.
y. 0115/a, 1450/a
y.+ nden 2464/b

yit-: -39- [T.] 1. Yetmek, yeterli gelmek.
y.- di 4441/b; (yüki y.) 4506/b
y.- dügince (güci y.) 4227/b
y.- dükçe (gücüm y.) 0080/b, 0200/a
y.- dükçe (gücün y.) 0153/a, 1856/b, 1927/a, 2898/a
y.- e 0157/b
y.- er 1129/b, 1687/b, 2853/a, 3553/b, 3933/a, 4088/a, 4105/b, 2374/a, 3905/a, 3905/b; (güc y.) 0357/a, 3949/a
2. Yetişmek, erişmek, vasıl olmak, ulaşmak.
y.- di 3553/b, 3973/a, 4359/b, 4641/b
y.- e 2186/b
y.- er 0533/b, 3937/b, 4026/b
y.- miş (vaʿdesi y. "ölmek") 4109/b; (y. ol-) 3180/b
y.- üp 1568/b
3. Büyümek, olgunlaşmak.
y.- er 0601/b
y.- erdi 2972/b
y.- sün (alḳışlarum y.) 0268/b
4. Kötü bir davranış, durum, tutum yeterli olmak, kâfi gelmek.
y.- di (ṣabra y.) 2408/b
y.- er 3858/a
y.- mez (cefā y. mi) 2869/a

yitür-: -7- [T.] 1. Bitirmek, tamamlamak.
y.- em 0232/b
y.- ür 1502/b
2. Ulaştırmak, eriştirmek.
y.- di 1528/b, 2584/b
y.- esin 3177/a
y.- miş 0182/b
3. Kaybetmek, mahvetmek, zayi etmek, telef etmek.
y.- di 3455/b

yiyi: -1- [T.] Koku.
y.+ si 2437/b

yoġur-: -4- [T.] Hamur durumuna getirmek için üzerine basa basa karmak.
y.- alum (itmek y.)1500/b
y.- ansın (balçıġumı y. "Allah'ın insanı çamurdan yaratması") 0076/a
y.- dı 2310/b
y.- duñ (balçıġumuz y.) 0026/a

yoḳ: -165- [T.] 1. Mevcut olmayan, yok.
y. 0039/a, 0048/a, 0048/b, 0050/b, 0051/a, 0052/a, 0053/a, 0053/b, 0055/b, 0063/a, 0074/a, 0192/a, 0194/b, 0206/b, 0342/b, 0432/a, 0432/b, 0532/b, 0615/b, 0624/a, 0689/b, 0754/a, 0865/b, 0929/b, 0963/b, 1043/a, 1048/b, 1063/b, 1117/b, 1216/b, 1289/b, 1309/b, 1400/b, 1433/b, 1581/a, 1581/b, 1622/a, 1622/b, 1747/b, 1748/b, 1792/b, 1798/b, 1800/a, 1849/b, 1919/b, 1926/b, 1928/a, 1929/b, 2039/b, 2054/b, 2151/a, 2191/b, 2199/b, 2246/b, 2398/b, 2405/a, 2422/b, 2430/a, 2449/b, 2766/b, 2795/b, 2878/b, 2901/a, 2901/b, 2905/a, 2954/b, 3062/b, 3071/a, 3071/b, 3166/b, 3239/a, 3244/a, 3256/a, 3266/a, 3266/b, 3273/a, 3273/b, 3407/b, 3446/b, 3476/b, 3480/b, 3481/b, 3489/a, 3545/a, 3694/a, 3707/b, 3714/a, 3725/a, 3725/b, 3763/b, 3795/b, 3844/b, 3897/a, 3897/b, 3936/b, 3966/a, 3990/a, 4216/a, 4307/b, 4326/a, 4500/a, 4528/b, 4583/a, 4623/b; (y. it-) 0669/b, 3714/b; (y. ol-) 0902/b, 4476/b; (y. yire "boşuna") 1032/b
y.+ dur 0034/b, 0127/b, 0147/b, 0222/b, 0227/a, 0431/a, 0431/b, 0756/a, 0780/a, 0780/b, 1154/b, 1571/a, 1623/a, 1728/b, 2388/b, 2448/a, 2621/b, 2840/a, 2912/b, 3014/b, 3324/b, 3325/a, 3327/a, 3359/b, 3574/b, 3645/b, 3862/b, 4031/b, 4105/a, 4105/b, 4350/b
y.+ ı 3714/b
y.+ ıdı 0167/b, 0913/b, 1132/b, 1187/a, 1551/b, 1892/b, 2482/a, 3000/b, 3359/a, 4553/b
y.+ ımış 2012/a

y.+ ısa 1693/b, 2449/b, 2769/b, 3263/a, 3528/a, 3858/b, 3939/a
y.+ iken 1638/a, 4610/b
y.+ sa 0206/a, 0896/a, 1928/a
2. Hayır, değil.
y. 4673/b

yoḳlıḳ: -1- [T.] Fakirlik, yoksulluk.
y.+ ı 3524/a

yoḳsul: -10- [T.] Yoksul, fakir.
y. 0323/b, 0344/b, 2595/b, 2619/b, 3417/b
y.+ a 1278/b, 4253/a, 4551/b
y.+ ı 2007/b, 4548/b

yoḳuş: -1- [T.] Aşağıdan yukarıya gittikçe yükselen eğimli yer.
y.+ a (y. çıḳ-) 2406/b

yol: -200- [T.] 1. Yol güzergâh.
y. 0470/a, 0847/b, 0984/b, 1012/b, 1335/a, 1758/b, 2063/b, 2246/a, 2403/a, 2561/a, 2998/b, 3059/b, 3140/b, 3362/b, 3395/b, 3588/b, 3767/a, 3768/b, 3808/b, 3981/b, 4043/a, 4206/a, 4318/b, 4392/b, 4415/b; (y. aç-) 2985/b, 3174/a, 3347/b; (y. al-) 4024/b; (y. bul-) 0849/a, 2223/a, 3138/b, 4140/b; (y. dut-) 0459/b, 1002/b, 1156/a, 2275/b, 2628/a, 3021/a, 4495/b; (endīşe y. bul- “endişelenmek”) 1859/a; (y. gözle-) 0877/a, 2123/b, 2152/b; (ġuṣṣa y. bul- “tasalanmak, kederlenmek”) 2181/b; (y. ḳıl-) 1211/b; (y. sür-) 2614/b; (uyḳu gözine y. bul- “uykusu gelmek”) 0386/b; (y. var-) 3059/a, 3702/a; (y. yüri-) 1497/b
y.+ a 0468/b, 0746/b, 0753/b, 0847/b, 0940/a, 1015, 1200/a, 1324/b, 1334/b, 1707/a, 1720/a, 1850/b, 1883/b, 1912/b, 2083/a, 2094/a, 2124/a, 2148/a, 2214/a, 2245/b, 2263/a, 3654/b, 3766/b, 3979/b, 4017/a, 4199/a, 4203/a; (y. gir-) 1716/b, 1717/b, 2130/b, 4410/a; (y. ḳon-) 4016/a; (y. sür-) 3588/a
y.+ ca 4198/a, 4562/a
y.+ da 0542/a, 0792/a, 0815/a, 1322/b, 1436/b, 1718/a, 1833/b, 3030/a, 3061/a, 4491/b; (gözi y.) 0875/b; (göz y. ol-) 0876/a
y.+ dan 0726/a, 0974/a, 1193/a, 1199/a, 2163/b, 3454/b
y.+ ı 0976/b, 1931/b, 2124/b, 2562/b, 3749/a, 4120/a; (y. aç-) 3938/a; (y. sür-) 2517/b
y.+ ın 3054/a
y.+ ına 2558/a, 3592/b, 4019/b
y.+ ında 3060/a
y.+ ından 3179/a
y.+ ını 1547/a, 3242/b, 4152/a
y.+ ınuñ 0696/b
y.+ uma 3815/b, 4044/a
y.+ umuz 2252/a
y.+ umuzda 3173/a
y.+ uñ 0592/b, 0978/b, 1333/b; (y. al-) 3677/a
y.+ uña 3326/a, 4429/b
2. Yol, yöntem.
y. 0741/a, 2193/b, 2644/b, 3404/b, 3641/b, 4531/b; (y. bul-) 3717/b; (y. bil-) 2072/b; (y. göster- “yol göstermek”) 0042/b, 0087/a, 0741/a, 2269/b, 2278/a; (y. öğren-) 0947/b
y.+ uñ (ḳolay y.) 3160/a
3. Müsaade, izin.
y. 3782/b; (y. aç-) 1121/b; (y. bul-) 0456/b, 2637/b, 2568/b; (y. iste-) 1330/b; (y. ḳıl-) 3000/b; (y. vir-) 2494/a, 3772/a, 3937/a, 4033/a, 4650/a
4. Uğur, amaç.
y. 0987/b, 1231/b
y.+ a 0042/a, 1062/b, 3438/a; (y. gir-) 2248/a, 4605/b; (egri y. şap-) 1301/b
y.+ ca (y. git-) 3774/a
y.+ da 0123/b, 0791/a, 0791/b, 2831/a, 3257/a, 3360/a, 3845/a
y.+ dan (y. az- “amacından sapmak”) 0265/b, 1503/b, 4313/b; (y. çıḳ-) 4637/a
y.+ ı 1484/b; (y. dut-) 0677/a
y.+ ıdur 2424/a

y.+ ın 0142/b, 0616/a, 2523/b; (y. aç-) 3898/a
y.+ ına 0156/a, 1023/b, 1911/b, 2061/b; (y. cānı ḳo- “uğurda canını feda etmek”) 0657/b
y.+ ınca 1996/a, 2790/b
y.+ ında 0121/b, 1285/b
y.+ ından (y. azıt-) 1182/b, 4321/a
y.+ umuz 1915/b
y.+ uñ 3323/a
y.+ uñda 2156/b

yol-: -1- [T.] Yolmak, çekip koparmak.
y.- maġa (saçın y.) 2677/b

yolcu: -1- [T.] Yolcu, yolculuğa çıkmış kimse.
y.+ ya 3173/b

yoldaş: -8- [T.] 1. Arkadaş, dost.
y. (y. eyle-) 0091/b; (devlet y. ol-) 0376/a; (murādına saʿādet y. ol- “eklensin”) 0802/a
y.+ a 3117/a
y.+ ına 0621/a
y.+ larını 1342/b
y.+ uñ 2145/b
2. Yol arkadaşı.
y. (ḳulanıla y. ol-) 3055/b

yolsuz: -2- [T.] Yolu olmayan, yolsuz.
y. 1199/b, 4120/a

yor-: -2- [T.] 2. Bir anlam vermek, yorumlamak.
y.- dı (düşini ḫayra y.) 2099/b
y.- madı 2215/b

yorġa: -1- [T.] Rahvan.
y. (y. ḳısraḳ) 0478/b

yort-: -2- [T.] Koşmak, devamlı yol yürümek, sefer etmek.
y. 0389/b
y.- up (bir tāzīye binüp y. “at koşturmak”)4588/a

yorul-: -3- [T.] Yorulmak.
y.- dı 0698/b, 2477/b, 3379/b

yoy-: -4- [T.] Silmek, bozmak.
y. (suçumuz y. “affetmek”) 0037/b
y.- ar (susalıḳı y. “susuzluğunu gidermek”) 3236/b
y.- yagör 4454/a
y.- ydı 3728/b

yön: -11- [T.] 1. Yön.
y.+ i 1180/b, 3979/a
y.+ ile 1775/a
y.+ in 1493/b
y.+ ini dönüp 3748/b
y.+ ümi 1636/b
y.+ üñüz 2694/a
2. Bakım, yön.
y.+ de 3094/a
y.+ den 3093/a, 3508/a, 3509/a

yön-: 1- [T.] Yönelmek, yüzünü belli bir yere çevirmek.
y. 0961/b

yöre: -2- [T.] Yöre, çevre, taraf.
y.+ sinde 3339/b
y.+ sine 1351/b

yören-: -2- [T.] Dolanmak.
y.- di 0593/a, 1578/a

yörendür-: -1- [T.] Dolandırmak, dolaştırmak.
y.- di (devri y.) 3569/a

yu-: -10- [T.] Yıkamak.
y.- dı 3036/b, 4527/a
y.- dılar 3285/b; (gül ṣuyıla y.) 3412/b
y.- dılardıyıdı 4263/a
y.- duġın 0819/a
y.- mış (gözi yaşıyla y.) 0418/b
y.- rdı 3065/a, 3619/b
y.- rıdı 3300/a

yuḳaru: -1- [T.] Yukarı.
y. 3118/a

yum-: -9- [T.] Kapamak.
y. (gözüñ y.) 1053/b, 4084/a
y.- ar (y. mıdı) 3062/b

y.- asın (gözün y.) 2710/b
y.- dı 3952/b; (aġız y.) 3502/b; (gözin y.) 0887/a, 2960/b, 3500/b

yumşaḳ: -2- [T.] Yumuşak, hoş.
y. 1817/b
y.+ ısa 0453/a

yumşaḳlıḳ: -1- [T.] Yumuşaklık, uysallık.
y.+ ıla 3944/a

yumşat-: -2- [T.] Sertliğini gidermek, yumuşak duruma getirmek.
y.- dı 2997/b; (ḳatı sözi y.) 3993/b

yun-: -1- [T.] Yıkanmak.
y.- dıġı 0601/a

yund: -1- [T.] At.
y.+ ısa 3545/a

yur-: -1- [T.] Vurmak.
y.- dı 0698/a

yurd: -1- [T.] Yurt, memleket.
y. (y. idin-) 2376/a

Yūsuf: -3- Hz. Yusuf.
Y. 3579/b; (Y.- ı ḫūb) 0885/a; (Y.- ı Mıṣrīydi) 0291/b

yut-: -3- [T.] 1. Yutmak.
y.- abilürdi 3496/a
2. Hazmetmek, dışarı vurmamak, içinde bırakmak.
y. 1938/b
y.- mışdı (acı y.) 0634/b

yuva: -4- [T.] Yuva, barınak.
y.+ da 4214/b
y.+ larına 1411/a
y.+ ña 3959/b
y.+ yı (ḳuşı y.) 2981/b

yuvala-: -1- [T.] Yuvarlamak.
y.- r 3959/a

yuvalan-: -2- [T.] Yuvarlamak.
y.- dı 2980/a
y.- urdı (yire düşdi v. y.) 2382/a

yuvat-: -1- [T.] Parçalamak, ufaltmak.
y.- ma 0409/a

yüce: -23- [T.] Yüksek, büyük, ulu.
y. 0340/a, 0417/b, 0890/a, 0966/b, 1011/a, 1245/b, 1250/b, 2206/b, 2294/b, 2688/b, 3013/a, 3096/b, 3448/a, 3453/a, 3533/b, 3838/b, 4335/a, 4555/a; (y. ol-) 3824/a, 3955/a
y.+ dür 2903/b, 3818/a, 3857/a

yügriş-: -1- [T.] Koşuşmak.
y.- ür 4197/a

yügrük: -2- [T.] 1. Yürük, hızlı giden, çok koşan.
y. 1168/b
y.+ ise 2822/a
2. Hızlı geçen.
y.+ di 1486/a

yük: -19- [T.] 1.Yük.
y. 0716/a, 1435/a, 1626/a, 4193/a; (y. ur-) 0080/b
y.+ de 3644/a
y.+ den 0633/b
y.+ i yitdi 4506/b
y.+ i 4441/b
y.+ in 1022/b,
y.+ inden 1384/b
y.+ iñden 3379/b
y.+ ine 1022/a
y.+ iyile 2189/b
y.+ iyle 2289/a
y.+ üm 2189/b
y.+ üñ 1595/b
2. (Kaygı vs.) Bir şeyin ağırlı.
y.+ in (ḳayġuları y.) 2833/b; (ḳayġu y.) 3213/b

yüklen-: -1- [T.] Bir yükü taşımak, yüklenmek.
y.- di (büngāh y.) 0921/a

yüklü: -3- [T.] 1. Gebe.
y.+ ler 3503/b
y.+ yise 4007/a
2. Çok fazla, pek çok.

y.+ dür (y. ḳatı ṣayru) 2661/b

yüksek: -6- [T.] 1. Yüksek.
y. 0994/b, 3823/b
y.+ e 3822/a; (y. çıḳ-) 3857/b
2. Yüce, büyük.
y. 3822/b; (y. baḫt ol-) 0011/a

yükselt-: -1- [T.] Yükseltmek.
y.- e 3360/b

yükün-: -1- [T.] Önünde eğilmek, diz çökmek, baş eğmek.
y.- di 1382/a

yürek: -7- [T.] Yürek, kalp.
y. 0748/b, 3259/b, 4090/a, 4122/b; (y. oyna-) 2841/a, 2842/b
y.+ üm 1085/a

yüreklü: -5- [T.] Yüreği olan, yürekli.
y. (arslan y.) 2728/a; (demür y.) 0454/a; (ṭaş y.) 2933/b, 3210/a
y.+ ydi (ṭaş y.) 2466/b

yüreksüz: -1- [T.] Korkak, cesaretsiz.
y. 3190/b

yüri / yürü -: -21- [T.] Yürümek.
y. 0620/b, 1360/b, 2399/a, 2556/b, 4417/b, 4632/b; (y. git-) 3958/b; (y. var “yol tutan) 0453/b
y.- di 4024/a
y.- p 1267/a
y.- rdi 1576/a, 3027/a
y.- rin 1785/a
y.+ r 2649/b
y.- rken 3030/b
y.- rler 0502/b, 1445/a
y.- ye 2188/a
y.- yen 2470/b
y.- yü 2185/b
y.- yüp (yol y.) 1497/b

yürit-: -1- [T.] Tedavül ettirmek.
y.- ür (adına aḳça y.) 0667/a

yüyil-: -1- [T.] Silinmek, bozulmak.
y.- mediydi 4265/b

yüz [I]: -245- [T.] 1. Yüz.
y. 0297/b, 0333/a, 0415/b, 0557/a, 0828/b, 0960/b, 0961/a, 0961/b, 0965/a, 1067/a, 1357/b, 1678/a, 2056/a, 2230/b, 2730/b, 2935/a, 2960/b, 3004/a, 3469/b, 3627/b, 3874/a, 3884/b, 3895/b, 3912/b, 3992/b, 4168/b, 4179/b, 4239/a; (y. aç-) 2745/a, 2851/a, 3597/a, 4097/a; (y. bul- “ilgi ve yakınlık görmek”) 1200/b, 2458/b; (y. çek-) 0719/a, 1070/a, 1411/a, 3912/a, 3915/b, 3972/a, 4286/b; (y. dön- “yüzünü döndürmek, terk etmek”) 1357/a, 3785/b, 4590/b; (y. dut-) 0245/b, 0726/a, 0807/b, 2316/b, 3915/a, 4282/b, 4386/b, 4412/a; (y. göster-) 1874/a, 2630/b; (y. ḳo-) 2060/a, 2763/b; (yüzine y. ḳo-) 2702/a; (y. ur-) 0366/b, 0400/b, 1381/b, 2265/a, 2314/b, 4521/a; (y. vir-) 0798/a; (y. yüz) 3662/a; (y. yüze “yüz yüze”) 4570/b; (yüz y.) 3662/a; (yüze y.) 0135/b, 4355/a, 4565/a
y.+ de 0545/b
y.+ den 0408/b, 1636/a
y.+ e 0961/a, 0961/b, 1438/a, 1617/b, 2382/b, 2893/b, 4029/a, 4168/b; (y. yüz) 0135/b, 4355/a, 4565/a; (yüz y.) 4570/b
y.+ i 0275/a, 0285/a, 0287/a, 0291/a, 0372/a, 0384/b, 0416/b, 0424/b, 0426/a, 0792/b, 0836/b, 0888/b, 1192/b, 1239/b, 1253/b, 1305/a, 1360/a, 1361/b, 1380/b, 1454/b, 1494/a, 1609/a, 1755/b, 1787/b, 1831/b, 1934/b, 1982/b, 1989/b, 1991/b, 2099/b, 2234/b, 2539/b, 3209/b, 3243/a, 3295/a, 3318/a, 3351/a, 3352/a, 3418/a, 3565/b, 3603/a, 3821/b, 3894/a, 3974/b, 4029/b, 4054/a, 4062/b, 4160/a, 4192/b, 4235/b, 4334/b, 4368/a, 4588/b, 4640/a; (y. ḳızar-) 0663/b; (y. ṣol-) 3955/b; (y. ṣulu ol-) 4001/b
y.+ ile 2084/b
y.+ in 0220/a, 0381/a, 0599/b0726/b, 0998/a, 2310/b,

3307/b, 4303/b, 4460/b; (y. döndür- "yüz çevirmek") 0612/a
y.+ inde 0216/b, 0284/a, 0383/b, 0431/a, 3189/b, 4241/b
y.+ inden 1436/a, 1459/b, 3419/a, 3570/b, 3713/b, 4248/a
y.+ ine 0221/b, 0324/a, 0863/a, 1821/b, 2019/a, 2060/a, 3417/a, 3417/b, 3826/b, 4163/b; (y. baḳ-) 2370/b; (y. yüz ḳo-) 2702/a
y.+ ini 0214/a, 0505/b, 1290/a, 2027/a, 2102/b, 2105/b, 2664/b, 2669/b, 3825/b, 4361/a, 4422/a; (y. ur-) 0416/a
y.+ iñi 3394/b
y.+ inüñ 0998/b, 2468/b, 3065/a
y.+ iyle 3690/a, 4249/a
y.+ leri (y. ḳızar-) 1510/b
y.+ lerinüñ 4325/b
y.+ leriyile 0499/a
y.+ lü 0391/a
y.+ liyi 0808/a
y.+ ü (y. sulular) 0260/b
y.+ üm 0077/a, 1544/b, 1609/b, 3133/a, 3224/a, 3243/b, 3325/b, 3692/b, 3883/b, 3946/a, 4141/b; (y. döndür-) 3865/b
y.+ ümden 3326/a, 3854/b
y.+ üñ 0568/b, 0970/b, 1418/b, 2591/b, 3130/b, 3219/a, 3372/b, 3853/a, 3895/b, 4030/b, 4108/a; (y. döndür-) 1141/b; (y. ekşi ḳıl- "yüz ekşitmek") 0390/b; (y. gül-) 3955/b
y.+ ün 4451/a
y.+ üñden 2087/b, 3239/b, 3816/b, 3940/a, 3946/b, 4107/a
y.+ üñe 1128/a, 4114/a
y.+ üñi 2796/b, 3786/b
y.+ üñle 3324/a, 3816/b
2. Bir şeyin üst tarafı, yüzey.
y.+ ini 1867/b
3. Sebep.
y.+ den (bu y.) 2230/a
y.+ inden 3570/a

yüz [II]: -81- [T.] Yüz sayısı.
y. 0093/b, 0106/a, 0135/a, 0273/a, 0354/a, 0413/a, 0413/b, 0415/a, 0423/a, 0472/b, 0486/a, 0487/b, 0555/b, 0557/a, 0589/b, 0798/b, 0924/b, 0943/b, 0962/b, 1014/b, 1105/b, 1155/b, 1205/b, 1350/b, 1356/b, 1589/a, 1605/b, 1612/a, 1626/a, 2061/a, 2061/b, 2070/a, 2075/b, 2115/b, 2288/a, 2377/a, 2434/b, 2624/a, 2687/b, 2742/a, 2744/b, 2763/a, 2927/b, 3022/b, 3029/b, 3048/b, 3208/a, 3229/b, 3269/a, 3270/a, 3271/a, 3426/b, 3427/b, 3430/b, 3457/b, 3479/a, 3546/b, 3576/a, 3577/a, 3579/b, 3662/b, 3667/b, 3691/b, 3802/b, 3884/b, 3887/a, 4110/a, 4170/b, 4171/b, 4193/a, 4194/b, 4420/a, 4452/b, 4683/a
y.+ den 0211/b, 0414/a, 0924/a, 4194/b
y.+ e 2645/a
y.+ i 4191/a
y.+ ine 0413/b

yüz-: -1- [T.] 1. Yüzmek.
y.- e 2645/b
2. Derisini çıkarmak, derisini soymak.
y.+ eler (derisin y.) 1469/b

yüzi sulu/ yüzi şulu: -8- Değerli, itibarlı.
y. (ḫūb u s.) 0282/b; (y. ol-) 4001/b
y.+ dur 1934/b
y.+ lar 0260/b, 1253/b, 1982/b
y.+ ları 1755/b
y.+ lardı 2539/b

yüzlü/ yüzli: -33- [T.] Yüzü olan, yüze sahip.
y. 0812/b, 0855/b, 1425/a, 1519/a, 1529/a, 1573/b, 2069/a, 2071/b, 2946/a, 2999/b, 3008/a, 3104/a, 3310/a, 3317/b, 3409/a, 3484/a, 3595/a, 3877/a, 4027/a, 4156/a, 4291/a, 4379/a; (tāze y.) 1801/b
y.+ de 2039/b
y.+ den (gül y.) 0504/a
y.+ ler (gülef y.) 2469/a; (perī y.) 0507/b
y.+ lere 0534/a
y.+ lerile 1425/b
y.+ ye 3616/a, 3852/a
y.+ yi 4052/a

yüzsüz: -1- [T.] Utangaç.
y. 2330/b

yüzük: -5- [T.] Yüzük.
y. 2653/a, 2954/a
y.+ e 2954/b
y.+ i 1946/a
y.+ ün 4411/b

Z

zād: -14- [Far.] Doğmuş.
z. (z.- ı ferruḫ " hayırlı, kutlu, doğuştan uğurlu" 1220/a, 4310/a, 4329/a, 4339/a, 4342/a, 4348/a, 4366/a, 4411/a, 4423/a, 4426/a, 4319/a, 4431/a, 4495/a, 4497/a

zāde-ferruḫ: -1- [Far.] Hayırlı, kutlu, doğuştan uğurlu.
z. 1219/b

zaʿferān: -1- [Ar.] Safran.
z.+ am 1537/b

zāġ: -4- [Far.] Karga.
z. 1409/b, 1410/b, 3668/a
z.+ a 1434/b

zāhid: -1- [Ar.] Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden, züht ve takva sahibi, dindar.
z.+ lerüñdür 0957/a

ẓāhir: -1- [Ar.] Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan.
ẓ. 0272/a

zaḫm: -13- [Far.] Yara.
z. 3391/b; (z. ol-) 2837/a
z.+ a 4213/b
z.+ e 2697/b
z.+ ı 0582/b, 2637/a; (z. ur-) 3732/a
z.+ ın (z. bul-) 2837/b
z.+ ına 4553/b, 4662/b
z.+ ından 1401/a
z.+ ını 4569/a
z.+ ıyla 1114/b

zaḫme: -2- [Far.] Vurma, darbe.
z. 4073/a
z.+ sini 4553/a

zaḫmet/ zaḫmet: -4- [Ar.] Sıkıntı, eziyet.
z. (z. ol-) 1726/a, 3012/a
z.+ den 1200/b
z.+ i 3454/b

zaḫmetlü: -1- [Ar.+T.] Zahmet veren, sıkıntılı, güç, zor.
z. 0859/a

żaʿīf: -5- [Ar.] Güçsüz kuvvetsiz.
ż. 0193/b, 0320/b, 2453/a
ż.+ em 4091/a
ż.+ üm 3721/b

Zāl: -1- Sam'ın oğlu ve Rüstem'in babasıdır.
Z. (Rüstem-i Z.) 1030/a

ẓālim: -3- [Ar.] Acımasız, merhametsiz, zalim.
ẓ. 3859/a
ẓ.+ dür 2683/b
ẓ.+ ler 4252/b

zamān: -35- [Ar.] 1. Zaman.
z. 0331/a, 0484/b, 0700/b, 0734/a, 1326/a, 1595/b, 1648/b, 2009/a, 2027/b, 3007/a, 3060/b, 3207/a, 3386/a, 4576/a
z.+ a 3425/a
z.+ dan 1796/b
z.+ ı 1060/a, 1738/b, 3283/a
z.+ la 3878/b
2. Süre, müddet.
z. 0015/b, 0318/b, 1160/a, 2042/a, 2382/a, 3212/a, 4087/a, 4337/b, 4463/a,
z.+ uñ 1188/a
z.+ da 1571/b
3. Çağ.
z. (devr-i z.) 4446/b
z.+ ı 1190/a
z.+ ın 4658/a
z.+ ında 0266/a

zamāne: -9- [Ar.] İçinde bulunulan zaman, şimdi.
z. 0582/b, 0687/a, 0778/a, 0885/b, 3502/b, 3673/a, 4396/b, 4508/b, 4661/a

zār: -48- [Far.] 1. Ağlayan, inleyen.
z. 0991/b, 1329/b, 1331/a, 1359/a, 2676/a, 2703/a, 3050/a, 3127/b, 3923/b, 4102/b, 4104/a, 4512/a,

4579/b; (ḫüsrev-i z.) 4464/b; (pervāne-i z.) 3487/a; (z. u giryān) 2623/b, 3509/a; (z. ol- “ağlamak”) 1831/b, 3578/b, 4477/b; (z. inle-) 2349/a; (z. ḳıl-) 2725/b
z.+ ı 3028/b
z.+ am 0561/a
2. Zayıf, dermansız.
z. 0467/a, 0752/a, 1389/b, 1785/a, 2020/a, 2678/a, 3043/a, 3327/a, 3411/b, 3413/a, 3978/a, 4445/a, 4464/a; (ḫaste vü z. ol-) 3328/b,4475/b; (z. ḳıl-) 2678/b, 4096/a; (z. ol-) 3331/a, 3670/a, 3994/b
z.+ em 3721/a
z.+ ı 2190/b, 3981/a
z.+ ıyla 3788/a

ẓarf: -1- [Ar.] Kap, kılıf, mahfaza.
ẓ. (ẓ.- ı ġuṣṣa ol- “dert kabı, zarfı”) 2916/b

zārī: -17- [Far.] Ağlama, inleme.
z. 1166/b, 2689/a, 2700/b, 3365/a; (z. dur-) 3352/b; (z. it-) 0875/a; (z. ḳıl-) 0366/a, 0373/b, 0531/a, 1356/b, 1851/b, 3451/b, 4074/b, 4462/b; (z. vir-) 4665/b
z.+ yile 0374/a
z.+ yle 2395/a

zārīlıḳ: -3- [Far.+T.] Ağlayış, inleyiş.
z.+ ıla 0906/b
z.+ ın 4465/a
z.+ ından 3667/b

ẕāt: -2- [Ar.] Öz, kişinin özü.
ẕ.+ ında 0274/a, 0929/b

Zāvilistān: -1- Afganistan'la İran toprakları arasında kalan tarihi bölgedir.
Z. 0162/a

żāyiʿ: -4- [Ar.] 1. Ziyan olmuş, boşa gitmiş.
ż. (ż. ol-) 0292/b, 0397/a
2. Yok olan.
ż. 0196/b (ż. ḳo- “yok etmek”) 0029/b

zāyil: -1- [Ar.] Kalıcı olmayan, yok olan.
z. (z. ḳıl- “yok etmek”) 3802/b

zebān: -2- [Far.] 1. Dil.
z.+ ı 1060/b
2. Konuşma, söz.
z.+ ı 2898/a

zeber: -1- [Far.] Üst.
z.+ di (zīr ü z. “alt üst”) 2461/b

zebūn: -3- [Far.] Güçsüz, zayıf, aciz.
z. (z. ol-) 0298/b
z.+ ı 0581/a
z.+ ıdı 2595/b

Zebūr: -1- [Ar.] Hz. Davut’a indirilen ve münacatları ihtiva eden ilâhi kitap.
Z.+ um 0008/b

zehr: -10- [Far.] 1. Zehir, ağu.
z. 0673/b, 3377/b, 3428/b; (z.- i ḳattāl ḳat-) 0674/a
z.+ e 3495/b
z.+ ise 3376/b
2. Helak edici ıztırap.
z. (z. eyle-) 1188/b; (z. ol-) 4283/a
z.+ e 3856/a
z.+ in (acı z. işit-)3501/a

zehre: -3- [Far.] 1. Öd, safra.
z.+ müz (z. çāk ol-) 1421/b
2. Çiçek.
z.+ sinden 1658/b
3. Cesaret.
z.+ m (z. yoḳdur) 1623/a

zekāt: -1- [Ar.] Zekat.
z.+ ı (māluñdan z. vir-) 1594/b

zemīn: -2- [Far.] Yer, mahal.
z.+ den (İrān z. “İran ülkesi”) 2615/b
z.+ e (İrān z.) 2086/a

zemzem: -1- [Far.] Nağme, ezgi.
z. (rāy-i z. ur-) 2307/b

zenbīl: -1- [Ar.] Öteberi taşımakta, koymakta kullanılan örme, yassı sepet.
z.+ i 3540/b

zencīr: -6- [Far.] Birbirine geçmiş madenî halkalardan meydana gelen bağ, zincir.
z. 3108/b, 3342/b; (altundan z. düz-) 0437/a; (z. it-) 3886/a
z.+ ile 3345/a
z.+ ini 1548/b

Zend: -3- Eski Persler'in Zerdüşt'e atfedilen kutsal kitapları.
Z. 1286/a
Z.+ i (Zerdüşt gibi Z. oḳı-) 0770/b (Vestā ü Z." eski İran inancı olan Zerdüştlüğün kutsal kitabı, Zend-Avesta") 1287/a

Zeng: -3- Zeng ülkesi.
Z. (Z. ü Çīn) 0881/a
Z.+ üñ (Z. şāhı) 0881/a; (Z. şehriyārı) 3568/a

zeng: -1- [Far.] Zil, çıngırak.
z. (z. ü çañ) 2721/b

zengī: -5- [Far.] Zenci, siyah ırka mensup.
z. (ḳara z.) 3674/b, 3675/a; (z. vü Ḳıfçaḳ) 4577/a
z.+ de 2369/a
z.+ i (z. saçı bigi) 0880/b
z.+ nüñ 2713/b

Zengūy: -1- Çin hakanının Behrâm'ın hizmetine verdiği asker.
Z. 2548/b

zen-şumār: -1- [Far.] Kadın sayan.
z.+ a 1597/a

zer: -1- [Far.] Altın.
z. 4597/b

Zerdüşt: -1- [Far.] Zerdüşt.
z. (z. gibi) 0770/b

zerin: -1- [Far.] Altından yapılmış.
z.+ce 3891/b

ẕerre: -1- [Ar.] Çok küçük parçacık.
ẕ. 4106/b

zerrīn: -2- [Far.] Altından yapılmış.
z. 1657/a; (kürsī-yi z.) 2962/b

ẕevḳ: -2- [Ar.] Zevk, safa, eğlence.
ẕ (ẕ.- i selīm) 0434/b
ẕ.+ ile 0782/a

zırıh: -3- [Far.] Savaşlarda silâh darbelerinden korunmak için giyilen demir elbise, zırh.
z. 2315/a, 4387/a, 4415/b

zī: -6- [Far.] Ne güzel, ne hoş, ne iyi, zihi.
z. 0203/b, 0489/b, 1825/b, 3320/b, 3353/b, 4571/a

zībā: -6- [Far.] 1. Süslü.
z. 4191/b; (ḫūb u z.) 3290/a
2. Güzel.
z. 1994/b
z. (ḫatun-ı z.) 1402/a; (maʿşūḳ-ı z.) 3381/a; z. (şimşāḏ-ı z.) 1531/b

zībāy: -1- [Far.] Güzel.
z. (şīrīn-i z.) 0515/a

zīc: -2- [Ar.] Yıldızların yerlerini ve hareketlerini gösteren cetvel.
z.+ i 1870/a
z.+ üñ 1867/b

zih: -1- [Ar.] Giriş, yay girişi.
z. 2744/b

zihī: -14- [Far.] Ne güzel, ne hoş, ne iyi.
z. 0213/a, 0489/a, 0489/b, 0624/a, 0824/a, 0824/b, 1013/b, 1562/b, 1604/b, 3436/b, 3934/b, 4530/b

ẕikr: -1- [Ar.] İsmi söylenmek, bahsi edilmek.
ẕ. (ẕ. ḳıl-) 0231/b

zincifer: -1- [Ar.] Kırmızı renkli cıva sülfür, sülüğenin eski adı, sincerf.

z. 0771/b

zincifri: -1- [Ar.]] Kırmızı renkli cıva sülfür, sülüğenin eski adı, sincerf.
z. 4259/b

zindān: -13- [Far.] Zindan, hapishane.
z. 0721/a, 0750/b, 4308/b
z.+ a 0731/b, 4349/a, 4359/a, 4359/b
z.+ da 0748/a, 0752/a, 1268/b, 2134/a, 4336/a, 4344/a

zindāniyān: -1- [Far.] Zindana kapatılan mahkûmlar.
z. 2452/b

zinde: -2- [Far.] Diri, canlı.
z. (z. dut-) 3699/b; (z. ḳal-) 0747/a

zinden: -13- [Far.] Zindan, hapishane.
z. 3419/b

zīnhār/ zinhār: -8- [Far.] Sakın, aman, asla anlamında ünlem.
z. 0569/a, 0620/b, 0896/a, 1279/b, 1634/b 2219/a, 2258/a, 3239/b

zīr: -1- [Far.] Alt.
z. (z. ü zeber "alt üst")2461/b

zīrā: -1- [Far.] Çünkü, şundan dolayı.
z. 3830/b

zirih: -4- [Far.] Savaşlarda silâh darbelerinden korunmak için giyilen demir elbise, zırh.
z. 0300/b, 1308/a, 1312/b, 1318/b

zirihlü: -1- [Far.+T.] Zırh giymiş, zırhlı.
z. 1202/a

zişt: -2- [Far.] Çirkin.
z. (z. ü ḫūb) 1855/a
z.+ i 1058/a

ziyān: -15- [Far.] Zarar, ziyan.
z. 2301/a, 2398/b, 2405/a; (z. eyle-) 4487/b; (z. ol-) 0036/b, 1113/b, 1284/a, 1807/b
z.+ a 2841/b; (z. düş-) 3364/b
z.+ da (z. ol-) 2842/b
z.+ dan 4606/b
z.+ dur 1600/b
z.+ ı (z. doḳun- "zararı dokunmak") 2898/b; (z. ol-) 4003/b

ziyānsuz: -2- [Far.+T.] Ziyanı olmayan, zararsız.
z. 2658/b, 4442/a

ziyāret: -1- [Ar.] Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme, ziyaret.
z. 3453/b

ziyāret-ḫāne: -1- [Ar.+T.] Ziyaret edilen yer, ziyaret yeri.
z. 3246/b

zor: -1- [Far.] Kuvvet, güç, baskı.
z. (elüm ṭaġa z. ḳıl-) 3250/b

zūbīn: -1- [Far.] İki uçlu, sivri cirit.
z. (ne ḳılıç ne z.) 0228/b

ẓulm: -5- [Ar.] Zulüm eziyet.
ẓ. 2453/a, 2453/b; (ẓ. eyle-) 3858/a; (ẓ. it-) 0355/b, 1797/b

ẓulmet: -1- [Ar.] Karanlık.
ẓ.+ de 0860/a

zūr: -1- [Far.] Zor, güç, baskı.
z. (z. ḳıl-) 2318/b

ẕū-fünūn: -1- [Ar.] İlim sahibi, bilgili, alim.
ẕ. 0315/b

Zuḥal: -2- [Ar.] Satür gezegeni.
Z. 0314/a, 2357/b

Zühre: -7- [Ar.] Zühre, Venüs.
Z. 0396/b, 1533/b, 1534/b, 2356/a, 4204/b
Z.+ den 4078/a
Z.+ yle 4639/a

zülf: -12- [Far.] Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.
z. 2941/a

z.+ i 0384/a, 1594/a, 2382/b
z.+ in 0494/a, 0975/b
z.+ ümi 2817/a
z.+ üñ 1650/a, 1703/a, 3873/a
z.+ üñe 3937/b
z.+ üñle 1630/a

Zü'l-celāl: -1- [Ar.] Celal sahibi, Allah.
Z. 2913/b

zümürrüd: -2- [Ar.] Zümrüt.
z. 0823/a, 1439/b

zünnār: -1- [Ar.] Keşişlerin bellerine bağladıkları kıldan uzun kuşak.
z.+ ını (z. şeş-) 0125/b

TARTIŞMA VE SONUÇ

Fahrî'nin *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisi günümüze tek nüsha olarak ulaşmıştır. 168 varak 4683 beyitten oluşan bu eser Anadolu sahasında ilk *Hüsrev ü Şîrîn* olma özelliği ile önemli bir yere sahiptir. Beylikler dönemi, Türkçe'nin Arapça ve Farsçaya karşı üstünlük kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde beyliklerin başında bulunan beylerin Türkçe'den başka bir dil bilmemeleri, Türkçe'nin gelişiminde büyük önem göstermiştir. Bu beyliklerden biri Fahrî'nin yaşamış olduğu Aydınoğlu İsa Beyliği'dir. Fahrî, Nizâmî'nin *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisini Aydınoğlu İsa Bey adına tercüme etmiştir.

XIV. yüzyıl Beylikler dönemi Türkçesinin dil özelliklerini bize sunan bu eser, ilk olarak 1974 yılında Barbara Flemming tarafından ilim dünyasına tanıtılmış, yazı çevirimi işaretleri ile nüshanın çevirisi yapılmıştır. Nüsha üzerine yapılmış çalışmaların tam anlamıyla söz varlığına değinmediği, gramatikal dizin üzerine çalışılmadığı görülmektedir.

Çalışmada, eserle ilgili yapılan çalışmalar ve yazı çevirimi işaretli çevirileri incelenmiştir. Flemming'in okumuş olduğu metin çevirisi esas alınarak güncel yazı çevirimi işaretleri ile nüshanın çevirisi yapılmış Flemming ve Güneş'in çevirilerinden farklılaşan yerler ve müstensih hatası olarak düşünülen yerler dipnot ile belirtilmiştir. Eser XIV. yüzyıla ait olmasına rağmen eseri daha geç bir tarihte yazıya geçirildiği düşünülmektedir. Eserde bazı arkaik kelimelere rastlanmaktadır *avıçġa* (1738). Müstensihin ağız özelliği olarak bazı kelimelerde göçüşme örneklerine bazı kelimelerde düzlük ve yuvarlık bakımından ses değişimlerine rastlanmaktadır. Bazı kelimelerde de vezin gereği ünlünün düşürüldüğü görülmektedir.

itlüm (4349), *güllüm* (782), *ollum* (782)

Eski Anadolu Türkçesinde dil özelliği bakımından çekim eklerinin başında bulunan g ve ġ sesleri Batı Türkçesinde düşmüştür. Fakat metinde sadece *yaratġan* (2566) kelimesinde düşme olmadığı görülmektedir. Metinde bir yerde 3. Şahıs görülen geçmiş zaman ekinin yuvarlak şekline rastlanmıştır.

Öñürdü (504)

Bulunma hâli eki Eski Anadolu Türkçesinde bütün ünsüzlerden sonra –da, -de şeklindedir. Metinde yalnızca bir yerde ekin ünsüz uyumuna tabi olduğu görülmektedir.

gidişte (460)

Görülen geçmiş zaman eki metinde –dı, -di şeklindedir. Ancak ekin birkaç yerde ünsüz uyumuna tabi olduğu görülmüştür.

attı (3441), *bitti* (3447), *işittüñ* (3671), *ögrettiler* (3403)

Eser b > v değişikliğinde v tarafındadır. Metinde bu duruma aykırı olarak iki örnek görülmektedir.

bar > var

bar u bir (58), bir ü *bar* u ḥayy u ḳayyūm (73), bārī-yi *bar* (1257), birdür ü hem *bar* (2490)

bir- > vir-

ögüt *bir* (2522)

Eserin en önemli özelliği, Fahrî'nin eserin tercümesini yaparken Arapça ve Farsça kelimeleri Türkçeleri ile tercüme etmesidir. Bu sebeple Türk Dili araştırmaları için önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada metindeki kelimelerin dizini yapılıp madde başına göre sıralanarak anlamlandırılmıştır. Türk Dili alanında çalışma yapanlara alt yapı hazırlanarak, Eski Anadolu Türkçesi söz varlığı araştırmalarına katkıda bulunulmuştur..

KAYNAKLAR

Akar, A. (2010). Lehçe Oluşturma Şartları ve Evreleri Bakımından Eski Türkiye Türkçesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 28, s. 15-19.

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Akar, A. (2021). Eski Oğuz Lehçesinde Alfabe Kaynaklı Fonolojik Bir Sorun: Ünsüzlerin Yazımı. *Türkiyat Mecmuası*, c.31, S. 1, s.1-14.

Akkuş, M. (1995). *Kitab-ı Ġunya (İnceleme- Metin- İndeks- Tıpkı Basım).* Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 592.

Aksoy, Ö. A. vd. (2009). *Türkiyede Halk Ağzından Derleme Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksoy, Ö. A. ve Dilçin D. (2009). *Tarama Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

Bayram, A. (2017). *Firâkî ve Husrev ü Şîrîn'i (İnceleme-Metin-Bağlamlı Dizin Ve İşlevsel Sözlük).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Canpolat, M. (1988). Oht = Zaman Sözcüğü Üzerine. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi: 361 Dergisi,* C.32, S. 1-2, s. 177-184.

Canpolat, M. (2018). *Behcetü'l Hadâik Fî Mev'izati'l-Halaîk.* Ankara: TDK Yayınları.

Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.

Doğan, A. (2007). Eski Türk Edebiyatı'nda Hüsrev ü Şirin ve Hüsn ü Aşk. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* C.5, S.9, s. 389-390

Ercilasun, A. B. (2018). *Türk Dili Tarihi.* (19. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Flemming, B. (1974). *Fahri's Husrev u Şirin. Eine Türkiche Dichtung Von 1367*. Wiesbaden.

Flemming, B. (1979). Beylikler Devrinin Bir Romantik Mesnevisi: Fahrî'nin Husrev u Şîrîn'i", *I. Milletler Arası Türkoloji Kongresi* (1st 1973 İstanbul, Turkey), İstanbul, s. 327.

Gülmez, M. (2003). *Fahrî'nin Husrev u Şîrîn'i (2317-4683) Metin-Gramer-Sözlük.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güneş, Ö. (2010). *Fahrî'nin Husrev u Şîrîn'i (Metin Ve Tahlil), Nizâmî Ve Şeyhî'nin Eserleriyle Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi: 193.

Kartal, A. (2000). Nizâmî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i ile Fahrî'nin Hüsrev ü Şîrîn'inin Mukayesesi. *Türk Yurdu Roman Özel Sayısı* (153-154), Ankara, s. 362.

Korkmaz, Z. (2005). Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten,* Ankara, S. 52. s. 471-473.

Korkmaz, Z. (1995). Anadolu Yazı Dilinin Tarihî Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Türk Dil Kurumu Yayınları*, Ankara, C.1, s. 419.

Korkmaz, Z. (2013) *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi.* Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: TDK Yayınları.

Mansuroğlu, M. (1988). "Eski Osmanlıca", Tarihi Türk Şiveleri. (Çev. Mehmet Akalın), *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.: 73*, Seri: IV, S. A.21. s. 247-276.

Mazıoğlu, H. (1983). *Eski Türk Edebiyatı, Türk Ansiklopedisi.* Ankara: MEB. Devlet Kitapları, s. 91.

Özmen, M. (2017). *Ahmed-i Dâ'î Divan I-II: (Metin- Gramer- Tıpkı Basım- Dizin).* Ankara: TDK Yayınları.

Salan, E. (2015). Eski Anadolu Türkçesinde "Sanki" Anlamında Kullanılan Cümle Kökenli Bağlaçlar. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/16, 995-1010.

Salan, E. (2016). Eski Anadolu Türkçesinde Aruz Vezni ve Uyağın Ek Kullanımına Etkisi. *Bilig/ Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 295-318.

Salan, E. (2017). {-IcAk} Zarf-Fiil Eki Ve Varyantları Üzerine. *Gazi Türkiyat Dergisi*, S. Güz/ 21. s.45-73.

Salan, E. (2020). İŋen Mi Yoksa İgen Mi?. Efendioğlu S., Kotan H., (Editörler), *Prof. Dr. Avni Gözütok- Armağan Kitap-* içinde (321-340). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Sami, Ş. (2014). *Kâmûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle).* (haz.) Gündoğdu R., Adıgüzel N., Önal E. F., İstanbul: İadeal Kültür Yayıncılık.

Şan, F. (2017). *Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i (İnceleme-Metin-Çeviri Dizin/Sözlük).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 7.

Tavukçu, O. K. (2000). *Ahmed RıdvÀn Hüsrev ü Şirin (İnceleme- Metin).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Timurtaş, F. K. (1961). İran Edebiyatında Husrev ü Şirin ve Ferhad ü Şirin Yazan Şairler. *Şarkiyat Mecmuası*, İstanbul, s. 73.

Türk, V. (2018). *Hatipoğlu Bahrü'l Hakâyık (Giriş- Metin- Dizin).* Ankara: TDK Yayınları.

Ünver, İ. (1993). Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Düşünceler. *Türkoloji Dergisi*, C.1, S.11.

Yapıcı, A. İ. (2019). *Mütercimi Bilinmeyen Eksik Bir Kelile Dimne Tercümesi.* Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Yapıcı, A. İ. (2021). *Akkadıoğlu'nun Kâbus-nâme Tercümesi Giriş- Metin- Gramatikal Dizin*. Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

http://wwww. islamansiklopedisi.com

http://kamusiosmani.net

http://www.kamus.yek.gov.tr

http://www.kubbealtılugati.com

http://cagdassozluk.com